
NAZIONALE
VITT. EMANUELE
BIBLIOTECA
12
15 H
8

506 1)

SIMPLICII

PHILOSOPHI ACVTISSIMI
COMMENTARIA IN QVATVOR LIBROS DE COELO ARISTOTELIS.

NOVITER FERE DE INTEGRO INTERPRETATA, AC CVM FIDISSIMIS CODICIBVS GRAECIS RECENS COLLATA.

Cautum Priuilegijs, Summi Pontificis, ac Illustriss. Senatus Veneti, nequis hunc Librum in aliquo suae ditionis loco imprimat, aut alibi impressum uendere audeat.

Venetijs apud Hieronymum Scotum.

1544.

PROOEMIVM

SIMPLICII PHILOSOPHI CLARISSIMI

PROOEMIVM SVPER QVATVOR LIBROS ARISTOTELIS DE COELO.

ROPOSITVM Tractatus Aristotelis de cœlo, Alexan. ait de mundo esse. cœlū enim tripliciter ab Aristo. in his dici, uidelicet inerratium sphæram, qđ quidem & extremum cœlum cū adiectione uocat in hoc » libro, & totum diuinum & circulare corpus, & adhuc etiam mūdum, si » cut & Plato cœlum nominauit. Totum sanè cœlum dicens, aut mūdus, » aut & aliud quidem quodcūq; nominatum, utiq; suscipiatur. Et Theophrastum autem pro teste accipit, in eo qui de cœlo, non de diuino corpore dicentem solum, sed etiam de his quæ in generatiōe, & de horum principiis. Alexāder igitur ait de mundo, & de his quæ in ipso quinque corporibus. s. de cœlesti, & de quatuor quæ sub luna, igne, aere, aqua, & terra. Induxerunt autem ipsum in hanc existimationem, ꝓposita quæsita de toto mūdo in primo libro. s. utrum unus mūdus, aut multi, & utrum finitus aut infinitus, & ingenitus & incorruptibilis, aut non. Et qđ in duobus primis huius negocii libris, de proprie dicto cœlo, cum dixerit, in tertio & quarto, de quatuor elemētis fecit sermonem, tāquā cōsequens ei quod de primo corpore, ꝓpter qđ & tertium iterum inchoans, ꝗ de corporibus est physicum negocium docet. & concludens prius dicta scribit hæc. { De primo quidē igitur elementorum dictum est, & qualē quid fm naturā, & quoniam incorruptibile & ingenerabile, reliquum autem de duobus dicere } duo dicens, duas cōiugationes. s. eam quæ leuis, in qua ignis & aer, & eam quæ grauis, in qua aqua & terra. ❡ Diuus autē Iāblicus ꝓpositum in his quod sit de cœlesti & diuino corpore, ait, cōphendere & eam quę de toto mūdo theoriam, tāquā utiq; cōtentam ab ipso fm substantiam, & cedentem ipsi ad operationem generationis. Quinimo & de elementis & de uirtutibus quæ in elementis existunt, quoniā hæc omnia à cœlo dependent, & ab his quæ in cœlo circueunt. ❡ Syrianus autē magnus, & qui post ipsum sequuti sunt ipm, de dicto principaliter cœlo, hoc est de perpetuo & circulari corpore, negocium esse aiūt. Et inscriptionem (ut uidetur intelligētes) & non acceptantes Alexādrum dicētem intētionem eē de mūdo & de simplicibus corporibus. aiunt etenim. Quęcūq; de quatuor elementis dicuntur, non principaliter dici, sed tāquā facientia ad theoriam de cœlestibus. Vt enim ostēdatur ꝗ nō ex quatuor elementis est cœleste corpus, sed simplex, neq; unum de quatuor, sed quintæ substātiæ, neq; grauitatē, neq; leuitatem habēs, sicut illa, sermonem de illis prosecutus est. illorum, hæc quidem leuia ostēdēs, hæc autem grauia propter quod & quatuor in duo reduxit. s. leue & graue. Vnusquisq; autem dictorum diuisionē naturalium librorum Aristotelis (ut existimo) sequēs intētionem fm se assignat. Horum enim hi quidem sunt de naturalibus principiis, quæ insunt cōmuniter omnibus naturalibus rebus, puta de materia, & forma, & de motu & loco & tempore, & de ipsa natura, & accidētibus sibi causis naturalibus, & adhuc de his quæ uidentur quidem inesse naturalibus, nō insunt autem, ut de uacuo & infinito, de quibus & libri inscripti de naturali auditu docent. Post principia autem, existentia in naturalibus corporibus, oportebat iam de ipsis corporibus docere. Corporum autem (ut quidem Alexander diceret) utiq; hæc quidem sunt simplicia, hæc autem composita. Et simplicium, hoc quidem perpetuum & circulare, hæc uero in generatiōe, & in rectū mota. Et de omnibus his intentionem huius negocii, ait esse, & de mūdo ex omnibus composito. Vt autē alii dicunt naturalium corporum, hæc quidem sunt perpetua, de quibus est p̄sens negocium, hæc autem in generatione & corruptione, de quibus docturus, primo cōmuniter de generatione & corruptione fecit sermonē. & tunc de generabilibus & corruptibilibus, ea qđem quæ in sublimibus fiunt per meteorologica tradidit. Eorum autem, quæ in terra, compositorum, hæc quidem sunt animata, hęc aūt inaīata. Et de inanimatis quidem, quę de metallis inscripta docent. Animatorū autem, hæc quidem sunt insensitiua, & secūdum locum mobilia, ut animalia. hæc autem insensibilia & imobilia, ut plātæ. Et utiq; de plātis ab ipso scriptum est & de animalibus. hęc quidem cōmuniter. ut quæ

de generatione ipsorum,& de differentia partium, & utilitate,& de motu & operatione, in quibus
quæ de progressu animalium,& de memoria & somno & uigilia.hæc autem proprie,secũdum unã
quãq; speciem animalium,quæ de animalium historia tradit.Tali igitur existẽte diuisione, palàm q
post naturalem auditum,hoc negotium suscipiendũ,secundum omnes expositores librorũ Aristo/
telis,siue ut qui de mũdo,& de his quæ in ipso corporibus simplicibus, siue ut qui de perpetuo &
circulari corpore inscribũt.¶ Fortè autem oportet dicere ad Alexandrum quidem dicentem planè
Aristotelem facere sermonem in his de toto mũdo & de simplicibus in ipso corporibus,primũ qui/
dem q unã quidem oportet esse intentionẽ totius negotii respiciẽtem ad unum & ad illa, quæ secũ
dum partem ipsius cõtexta.Deinde q non uidetur de mundo docere in his, sicut Plato in Timæo,
principia naturalium/materiam/formam/& motum/& tempus & cõmunem mundi cõstitutionem/
tradidit.& singillatim de cœlestibus,& de his quę sub luna docuit.& horum meteora quidem mul
tis in locis tractat,& quæ in terra metalla,& plantas,& animalia,& usq; ad constitutionem hominis,
& partium ipsius.hic autem de mũdo toto dicta sunt paucissima, & hæc quæcũq; erãt cõmunia ipsi
& cœlo,q uidelicet perpetuus & finitus magnitudine & unus, & hæc habens ꝓpter cœlum,quia
hoc perpetuũ & finitum & unum.¶ Sed si uelit aliquis Aristotelis theoriam de mũdo uidere in om
nibus simul ipsius negotiis naturalibus,ipsum de mundo tractasse dicendũ. Icciro & Nicolaus Pe/
ripateticus de omnibus his quę in mundo secundum species/facit sermonem, sed & ipse Aristoteles
in tertio libro huius negotii de his quæ in ipso negotio,dicta sunt,summatim exponens,& in proœ
mio meteorologicorum,neq; alibi de mũdo/ait/dictum esse, neq; sic de cœlo ut de mundo, quãuis
sit aliquod cœli significatum,secũdum ipsum, quod totum mũdum insinuat. Adiciam autem post
modicum conuenientius ea/quæ de his ab ipso scripta sunt. ¶ Ad alios autẽ expositores dicendum,
q non uidetur sermo de quatuor elementis in his propter necessarium,neq; simpliciter ꝓpter theo
riam de cœlestibus assumptus esse,sed principaliter de ipsis docet. Etenim ut alia omittam, dimidiũ
ferè totius negocii,scimus esse sermonem de illis. Sed etiam post doctrinam de cœlestibus/quam in
duobus primis libris negocii tradidit,inchoans tertium proœmio utitur, continuationem libri ser/
uans,& ostendens q naturale negocium circa corpora est,tãquã eandem intentionẽ habentibus etiã
duobus ultimis libris,& deinceps induxit hæc.{De primo quidem igitur elemẽtorum dictum est,
& quale quid secũdum naturam,& quòd incorruptibile & ingenerabile, reliquum autem de duo/
bus dicere} duo dicens coelementationem leuis & grauis. In proœmio autem meteororum scripsit
hæc. {De primis quidem igitur causis naturæ,& de omni naturali motu,adhuc autem & de astris
dispositis secũdum superiorem lationem,& de elementis corporalibus,quot & qualia,& de trãsmu
tatione inuicem,& de generatione & corruptione corporum,dictum est prius,in quibus patet, qđ
post sermonem de naturalibus principiis,ut in hoc uidelicet negocio,neq; de mũdo ait dictum esse,
ut Alexander putat,neq; de diuino & perpetuo corpore solo,ut posteriores expositorum,sed & de
elementis corporalibus principaliter quot & quæ. Videtur igitur mihi planè Aristo. in his de cœlo,
& de quatuor elementis quæ sub luna,sermonem facere. Vt autem non sit discerpta intentio,sed ad
unum aliquid respiciens appareat,dicendum quòd post sermonem de naturalibus principiis, quæ
sunt principia naturalium corporum,hic de simplicibus corporibus loquitur,quæ quidem à prin/
cipiis naturalibus constant immediate,& partes uniuersi sunt. Quorum primum quidem est cœle/
ste corpus,à quo tãquã à digniori negocium intitulauit. Post illud autẽ,quæ sub luna sunt quatuor
elementa compositorum corporum. De omnibus autem his tãquã de primis & simplicibus facit ser
monem,propter quod & elementa omnia uocauit,non quæ sub luna solum,sed & cœlum,quando
dicit. {De primo quidem igitur elementorum} inquantum & ipsum est corpus simplex,quoniam
non utiq; dicetur proprie elementum cœlum:neq; enim componitur aliquid ex ipso. Elementũ au
tem est ex quo primo componitur aliquid & in quod ultimum resoluitur. Et si non de mundo in/
tentionem dixisset Alexander,sed de solis simplicibus corporibus,non utiq; dissentirem ab ipso. Si
autem & de mundo diceret inquantum de simplicibus omnibus his quæ in mũdo,aut tãquã in cœ
lo toto mundo contento,ut Iamblicus ait,sed non de toto mundo & de omnibus in ipso simplici/
bus corporibus,ut ipse scripsit,nihil dissentio,sicut neq; ad dicentes intentionem esse de cœlo, & si
& isti secũdũ intellectum Iamblici inquantũ à cœlo & circũeuntibus in cœlo dependent, & quæ sub
luna quatuor elementa. Sed Alexander quidem exponẽs literam,quæ paulopost principium, cuius
est principium. {De uniuersi quidem igitur natura} planè in primo libro principalem ipsum ser/
monem dicit esse de toto mundo.secũdum autem habere sermones de cœlo,sicut tertium & quar/
tum sermones de quatuor elementis. Quod autem de simplicibus & primis corporibus sit nego/
cium consequens naturali auditu, de naturalibus principiis tractãti manifestat proœmium duorũ

primorum

primorum librorum inchoans, in quibus de cœlesti loquitur corpore. Et duos ultimos inchoans hoc ipsum iam tradidisse se dicit, quòd de natura scientia circa corpora est, & horum passiões & motus, tãquã primo de primis corporibus sermonem faciens. Propter quod à continuo principium doctrinæ mox in his facit. qđ quidem est genus corporis. ſm uero corporis doctrinam perfectissimam mox in principio tradit. Quæ autem de toto mundo dicuntur in his, ꝙ ingenitus & incorruptibilis, ꝙ unus & finitus, & sphæricus, & nihil extra se relinquens, neq; corpus, neq; uacuum, hæc cœlesti primo inexistentia, & per cœlum toti mundo, merito in sermonibus de cœlo, principaliter quidẽ ipsi cœlo dicuntur inesse. Aliqĩ aũt memoria oritur quædam, & ꝙ toti mundo insint. Et non oportet propter hoc putare esse intentionem de mũdo, sed de simplicibus corporibus, quorum primum cœlum est, ex propriis bonis toti mundo largiens. intentio quidem igitur ista utiq; erit propositi negotii, à principalissimo quod in ipso, & à quo reliqua dependent, inscriptionẽ habens. ¶ Ordinem autem lectionis ipsius, & Aristoteles & huius expositores post naturalẽ auditum, merito determinant. Siue enim de simplicibus corporibus intentio sit, siue de ꝑpetuo & circulari corpore simplici existente præcedere quidem alia negotia debuit, in quibus de compositis & generabilibus & corruptibilibus est sermo, sequi autem doctrinam de principiis naturalibus. ¶ Diuiditur aũt negotium in ea quæ de diuino & circulari corpore, quæ quidem in duobus primis libris traduntur, & in ea quæ de elementis sub luna, de quibus duo reliqui conscripti sunt. In primo autem libro ostendit, ex simplicibus motibus ꝙ simplicia corpora sint quinque, scilicet circulare, & q̃tuor recti motus. Et ꝙ circulare neq; unum aliquod est de quatuor, neq; compositum ex quatuor, sed quinta quædam substantia exempta à quatuor & excellens. Demonstrat autem ꝙ hæc sit ingenerabilis & incorruptibilis, ex eo quòd generationes quidem & corruptiones sint ex contrariis & in contraria, & circulari corpori nihil est contrarium. Hoc autem ex eo quòd contrarium quidem, & motus sint contrarii, & circulari motui, non sit motus cõtrarius. Deinde cõsequenter quòd finitum sit magnitudine cœlum, & uniuersaliter quod sit impossibile esse corpus infinitum, & maxime quod mouetur. Demonstrat & ꝙ unum & nõ plures, neq; īfiniti multitudine sint cœli. Quibus assequitur incorruptibile & finitum esse magnitudine, & unum secundum numerum, ex omni naturali & sensibili corpore consistens, nullo relicto extra cœlum, neq; corpore, neq; uacuo. Post hæc autem sermonem de ingenerabili & incorruptibili resumens, ostendit quòd ingenerabile & incorruptibile est cœlum, & propter ipsum mundus. Et neq; generabilis quidem, incorruptibilis autem (ut quidam putant) neq; ingenerabilis & corruptibilis. Et iterum ad uniuersalius reducens sermonem ostendit ꝙ se consequuntur inuicem generabile & corruptibile. Si enim quid generabile, & corruptibile, & èconuerso.

ARISTOTELIS STAGIRITAE
DE COELO LIBER PRIMVS.

V AE de natura scientia ferè plurima videtur circa corpora & magnitudines, & horum existens passiones & motus. Adhuc autem & circa principia, quæcunq; talis substantiæ sunt. Natura enim constātium hæc quidem sunt corpora & magnitudines. hæc autem habent corpus & magnitudinem. hæc autem principia habentium sunt.

SIMPLICII PHILOSOPHI CLARISSIMI
Cōmentaria in Primum Librum Aristotelis de Cœlo.

Cōm. p^m. ROOEMIVM Intentionem negocii docet,& ordinē ipsius, quia ad naturalē auditum,est cōtinuū. Quoniā enim illud de naturalibus principiis erat, oportebat post illud de his quæ à principiis,dicere. hæc autē sunt corpora ꝓxime. & syllogizaꝰ sic.

Sylls tex. Scientia de natura,est circa natura cōstantia. natura autē constantia,aut corpora sunt, sicut aqua,& lapides,& ligna:aut habētia corpora,ut plantæ & animalia.aut sunt principia habentiū corpora,sicut materia & forma,& motus,& talia. Principiū autē est & anima habētiū corpora,sicut animaliū & plantarū. Post sermonē igitur de principiis naturalibus oportet de corporibus & de habentibus corpora docere. Et palā ꝙ in his plura corpora sunt,& multiplex quę circa hęc theoria.etenim habētia corpora & principia habētiū,ex corporibus & maxime à naturalibus cognoscuntur. Quare scientia de natura ferè plurima est circa corpora,& passiones corporū,hoc est, circa qualitates passiuas fm q̄s patiunꝰ & agunt. Et adhuc etiā circa motus ipsorū:diuersæ enim sunt species motuū,hæc qdem fm locum,hæc autē fm alterationem,hæc uero fm augmētum & diminutionem. Dicatur autē nunc motus & generatio & corruptio. uidetur autē à passionibus ad motus, ut ad uniuersalius processisse. Motus enim qdam & passiones sunt, nisi forte motus operationes dixerit, cōtradiuidēs ipsas ad passiones. Qđ autem per media natura cōstantia cōduxit syllogismū, insinuat hæc dictio {enim} causalis cōiunctio,cum dicit. { Natura eni cōstantiū,hęc quidē sunt corpora &c. } Hoc autem {ferè plurima circa corpora } dixit, aut quia & circa habentia corpora, qđ quidē posterius apposuit,aut etsi & hæc cū corporibus numerentur:quia & circa principia qđ quidē ipsum adiecit. Si autē & omnia hæc dicat aliquis cōprehensa esse cū corporibus, sed qui de tempore & loco & uacuo sermo, erit utiq; extra talia. Adhuc autē & qui de non naturalibus qdem, naturales tamē dubitationes habētibus,de qbus in principio de naturali auditu,in sermonibus ad Parmenidē,& Melissum.sed quoniā de natura quidē non,naturales autē dubitationes accidit dicere ipsos, & qui de hiis, igitur sermo aliqualiter est extra corpora. Erit autē utiq; & ꝓpter philosophicā reuerentiā appositū { ferè. } Et ꝓpter hoc etiā forte apposuit { uidetur. } Hoc autē { circa corpora & magnitudines } pro eodem ponunꝰ idem significātia,nisi forte sit ostēsiuū huius, ꝙ omne corpus magnitudinē habeat, & non sint indiuisibilia uel impartibilia corpora ut quidā dixerunt. ☞ Aut q̄a non de corporibus solum,sed & de lōgitudine & latitudine naturalis disputat inquātum sunt termini corporū. forte aūt, quia de tempore & loco, fm quod enim cōtinua & diuisibilia, magnitudinē quidē habent & hæc, non tamē corpora sunt. Totaliter autē si de cōtinuo est naturalis dicere, non autē omne cōtinuū est corpus,ut ipse post pauca dicet, bene ambo ꝓtulit.s.corpus & magnitudinē. ☞ Alexāder tamē & signum huius qđ ex parallelo.i.pro eodem hæc sint posita,apposuit hoc qđ non est aliqua magnitudo natura cōstans pręter corpus. Quāuis & tempus(ut existimo) & locus & motus lineaq; & planū cōtinua existentia & semp diuisibilia,magnitudines quidē sint naturales,corpora aūt non sint.

Tex. 2. ***Cōtinuum igitur est quod diuisibile est in semp diuisibilia. Corpus autē quod vndequaq; diuisibile.***

Magnitudinis autē quæ quidē in unū/linea,quę in duo/planū.quæ autē in tria,corpus.Et ꝑter has nō est alia magnitudo,propterea ꝙ tria sint omnia,& ter vndequaq;.Queadmodū enim aiunt,& Pythagorici,omne & omnia tribus determinata sunt.finis enim & mediū & principiū,numerum habēt eum qui omnis,hic autē eum q trinitatis.Propter qđ à natura accipiētes,tāq; leges illius,& ad Deorū sacra vtimur numero hoc.Assignamus aūt & appellationes hoc modo.Quæ enim duo/ambo dicimus,& duos ambos,oēs autē non dicimus.sed de tribus hāc prędicationē dicimus primū.Hęc autē queadmodū dictum est,ꝓpter naturā ipsam sic inducētem sequimur.¶ Itaq; quoniā omnia oē & perfectū ſpē nō differunt inuicē,sed si differant,vtiq; in materia & in qbus dicuntur,corpus solū erit inter magnitudines ꝑfectum:solum enim determinatū est tribus.Hoc autē est omne,trifariā aūt diuisibile existens vndequaq; est diuisibile. Alterū aūt/hoc qdem ad unū,hoc aūt ad duo.Vt enim numerū adepta sunt: sic & diuisionem & continuationem.Hoc quidem enim ad unum continuum,hoc autem ad duo,hoc autem vndequaq; tale.

Postquā ostendit circa corpora ꝑpositū uersari,& proculdubio circa simplicia primo,hęc enim sunt & naturalia primo,tāquā primo in seipsis principium motus naturalis habētia, uolens diffinire corpus,primo definiuit continuū,sub quo est corpus,& aliæ magnitudines,dicensq; continuum est omne diuisibile in semp diuisibilia,siue in unū sit diuisibile,siue in duo & tria nam & linea & superficies continua sunt,& nō solum corpus,siqdem illa in unū contrarium & diuisile:hæc in duo,corpus uero undequaq;.Omniquaq; autē diuisibile & omniquaq; cōtinuū & dimensionatū corpus eē ostēdit ex eo:ꝙ trifariam dimēsionatū,& trifariam diuisibile est.tria enim oia sunt,& terquaq; est omniquaq;.Qđ autem terquaq; dimēsionatū existens corpus omniquaq; dimensionatū sit,ostēdit ex eo, ꝙ non est magnitudo habens plures tribus dimēsionibus.Habēs igitur tres dimēsiones,omniquaq; dimēsionatū est.Idem aūt persuadetur à ternaria ꝓprietate etiam:tria.n.omnia sunt,& dicunt,& qđ trifariam est,undequaq; est & dicit.¶ Et ꝙ recte dicimus,ostendūt Pythagorici breuiter sic. Omne ꝓpterea ꝙ principium habeat,mediū & finem diffinitū est trinitatis numero,& fortasse etiā est pfectum,quia principiū habeat & medium & finē.Qđ.n.non omne deest ei aliquid,ut sit omne, & imperfectum est.Si autē hoc uerū,non necessario dicet quispiam rōcinatus est, omneq; perfectū sit, ideo principiū habere & mediū & finem,etenim per ipm omne insunt hæc & perfecto.Fortasse autē conuertūtur hæc inuicē omne & perfectū,perfectū autem græce τέλειον dicitur ἀπὸ τοῦ ἔχειν τέλος .i.qa finem habeat,qđ uero finem habet,patet ꝙ principiū habet,& mediū.¶ Bene igit Alexā.à pfecto syllogizauit.Etenim Aristoteles in sequētibus à perfecto syllogizauit omne.Qđ autem tria oia & perfecta,inde etiā ostendit,ꝙ in sacris hoc numero utant.¶ Post omnia autē & ab usu nominū idem quodam quasi lenimēto ꝓbauit.s.tria omnia eē,& terquaq; omniquaq;.Ex dictis autē ostēdit iterum ꝙ corpus solū inter magnitudines,omniquaq; dimensionatū est,ut dictū est prius,& est perfectū solū, assumens ꝙ omnia omne,& perfectū eadem sunt,quāuis ſm subiectū aliquādo differāt.Quia oia quidem de discreto quāto ꝑdicātur (ut ait Alexāder).Omne aūt de cōtinuo,ambo autē de pfecto.Syllogizat autem sic.Corpus solū inter magnitudines terquaq; dimēsionatū est,& tribus determinatum est,qđ tale,perfectū est,& omniquaq; dimēsionatum.Est autem dignū notatu,ꝙ ꝑter cōsuetudinem Aristoteles Pythagoricis insinuationibus ad ostensionem usus est.¶ Dubitet fortasse quispiam quō terquaq; dimēsionatum,omniquaq; dimēsionatum est?quoniā perfectus numerus,qui tria.ut eni numerus,sic perfectus,principiū habēs,& media,& finē.quō autem pp hoc tribus dimensionatū,est omne & pfectum?siqdem aliquādo & aliis idiget,nullus.n.habēs tres digitos,qm̄ habet tres,oēs habet digitos:neq; qm̄ hic tria sunt elementa,iā & oia sunt. An siqdem tres sunt dimēsiōes,terquaq; dimensionatū,omniquaq; dimēsionatū est, tāquā nō sit alia dimēsio?¶ Fortasse igit cū demōstrauerit trifariam dimēsionatū undequaq; esse dimēsionatū eo arguméto, ꝙ nulla alia detur dimēsio, ideo argumentis tribus,ſm ꝓbabilitatē usus est.¶ Admirabilis uero Ptolemęus in unico libro de dimēsione,bene demōstrauit,ꝙ non sunt plures tribus dimēsionibus ex eo, ꝙ oportet dimēsiones determinatas esse:determinatas autē dimēsiones ſm rectas ꝑpendiculares accipi.Tres autē solas ad rectos inuicem angulos,rectas possibile esse accipe:duas quidē ſm quas planū terminatur, tertiā autem quæ ꝑfunditatem mēsurat. Quare si qua erit post tertiā dimēsionem alia,immēsurata utiq; erit penitus & indeterminata. Non esse igitur in aliam magnitudinem transitum Aristo.quidem ex inductione uidetur sumere.Ptolemęus autem demonstrauit.

Quę igitur diuisiles magnitudines & cōtinuæ hæ. An autē & continua omnia diuisibilia,nōdum

Cōmē. 2.

manifestũ ex his, quæ nunc. Sed illud qdem patet, ꝙ nõ est in aliud genus trãsitio: quẽadmodũ ex longitudine in superficiẽ, in corpus autẽ ex superficie. Non eni adhuc vtiq; talis perfecta erit magnitudo. Necesse enim fieri exitum secundum defectionem. Non est autem possibile perfectum deficere, Omniquaq; enim est.

Cõmẽ. 3. Cum diffiniuerit cõtinua esse diuisibilia in semper diuisibilia, & dixerit corpus omniquaq; diuisibile, notat (quod & in naturali auditu demõstratũ fuit) cõtinua diuisibilia esse, ex eo ꝙ non ex impartibilibus cõponantur magnitudines, sed nunc nõdum demõstratum est, demõstrabitur autem. Quòd autẽ diuisibilia/cõtinua, palàm. Si enim quæ non cõtinua/diuisa iam & nõ diuisibilia sunt/diuisibilia palàm ꝙ continua sunt. Quare hoc ꝙ corpus diuisibile ens, cõtinuum sit, non addidit, sed neq; ꝙ oíquaq; diuisibile sit. Hoc enim demõstratum est, nõ ex esse ɔtinuũ, sed ex nõ esse transitum ad aliud genus. Si enim esset non utiq; esset perfectum. Transitus enim secũdum defectum.

Particulariũ corporũ itaq; quę sub partis forme sunt unũqdq; tale est rõne. Omnes enim habet dimensiones, sed terminatũ est ad ꝓximũ tactu: ꝓpter quod mõ quodã corporũ multa unũquodq; est. Totum autẽ, cuius hæc partes, perfectum necesse est esse: & quẽadmodum nomẽ significat omniquaq;, ad omnem partem, & non hac quidem: hac autem non.

Cõmẽ. 4. Cum dixerit corpus ſm ꝙ corpus perfectũ esse dimensionatorũ, quia omnes habet dimẽsiones; quoniã & omnis & totus mũdus perfectus est, ne putet aliquis amborũ eandem dici spẽm perfectionis & omneitatis/merito hic diuisionẽ affert dicens, ꝙ corporũ alia sunt partes & cõtenta specie partis, uelut cœlũ/ignis/aer/aqua/terra. Aliud autẽ est totũ cuius hæc partes. & ꝙ de corporibus qdem quæ ut partes, omnę & perfectum prędicatur ſm rationem & diffinitionẽ corporis. quia corpus est quod terquaq; & omniquaq; dimensionatũ est. quatenus autẽ partiale est, & nõ omnia cõprehẽdit, sed multa habet extra se, & à multis distinctũ est ꝗ tãgens ipsa, ꝓpter quod & multa est unũquodq; secũdũ ɔtactus multarum partium, ꝓpter hoc nõ est omne & perfectum subsistẽtia. Eteni habet ſm hoc ad aliud trãsitum & propter hoc imperfectũ est. Omne autẽ & totum, cuius hæc partes, non secũdum corporis diffinitionem perfectũ est, sed quatenus continet omnia, & nihil extra ipsum est, neq; distinctum est ab aliquo contactu. Quare his modis omnibus perfectum.

Tex. 5. *De tolius quidẽ igitur natura, infinitũ ne sit magnitudine/an finitũ tota mole, posterius cõsiderandum est. De ijs autẽ, quæ scd̃m speciem, ipsius partibus nunc dicamus, principiũ faciẽtes hoc.*

Cõmẽ. 5. Cum dixerit qũo perfectũ sit utrũq; corpus, & quod pars, & quod totũ, & ꝙ totum est qd̃ nihil extra se habet: sensit, hoc demõstrationem exqrere, & utrũ tãq̃ infinitum nihil habeat extra seipsum, aut tãquàm finitum. Fortasse autẽ & cõsequens uidere post sermonẽ de corpore natura simplici de uniuersi natura dicere, & tunc de partibus. sed quoniã sermonem de uniuerso (ut existimo) cũ sermone de cœlo cõiungit, qui enĩ cœlũ ostẽdit finitũ, oñdit finitũ uniuersum: propter hoc, sermonẽ de uniuerso reiicit, & de ptibus ipsius primo ꝓponit dicere quę sint, & quot. Hoc autẽ {infinitus ne sit magnitudine} bene dixit. quoniã & ſm extensionẽ ipsius esse, & ſm tempus infinitus est. ¶ Alex. aũt ait. ipsi primũ esse de toto mundo sermonẽ, subsequi autem sermonẽ de perpetuo & circulari corpe, quem in scd̃o libro pertractat, & post hęc eum qui de q̃tuor eľntis, ĩ duobus ultimis tradi. quoniam autem ad sermonẽ de toto mũdo, ꝙ non sit infinitus/ꝙ sempiternus/ꝙ ingenitus & incorruptibilis, necessaria erant q̃ de circulari corpore dicũtur, primũ hoc ostendit/ꝙ sit aliquod tale corpus, & tunc docet ea, quæ de uniuerso. ¶ Attendendum est autẽ in his q̃ de uniuerso dicũtur/ꝙ non infinitum/ꝙ sempiternum/ꝙ ingenerabile & incorruptibile, si principalr̃ de toto mundo dicta sunt, nec de cœlo dicantur, & oẽ habere hæc. etenim inchoans scd̃m librum & ɔcludens ꝙ neq; factũ est, neq; corrumpitur totum cœlum, & quod si de toto mũdo hæc diceret ob cœlũ/mũdum/hæc habere dicat, manifestauit ipse. ubi post pauca à principio scripsit sic. Propter quod bene sese habet, suadere sibi quẽq; antiquos & maxĩe patrios nostros sermones eẽ ueros: ꝙ est ĩmortale & diuinũ quiddã eorum quæ habent motũ, motum inquã talem, ut nullus, sit ipsius finis, sed potius ipse aliorũ finis sit etc. ut non multa transcribã. Secũdum speciẽ autẽ partes uniuersi/ait/quæ ſm spẽm abinuicem differũt, cœlum/ignẽ/aerẽ/aquã/terrã. Hæc. n. sunt ĩmediate partes uniuersi. qm̃ & partes terrę & aliorũ uniuscuiusq; similares existentes/etiã uniuersi partes sunt, sed non ĩmediate, sed partiũ partes. Et hęc sunt q̃ ꝓprie non partes, sed particulę nũcupanť, ĩmediate igitur partes uniuersi hæc sunt, q̃ ſm spẽm differũt.

Omnia enim naturalia corpora & magnitudines scd'm seipsa mobilia dicimus esse scd'm locũ. naturam enim principiũ motus esse dicimus ipsis. Omnis aũt motus secũdum locũ quem uocamus lationem, aut rectus, aut circularis, aut ex his mixtus est. simplices enim hi duo sunt soli. Causa autem, quia & magnitudines istæ simplices, tantum sunt quæ recta, & quæ circularis est.

Inchoans sermonẽ de cœlesti corpore, & uolens ostendere, ꝙ perpetuũ sit. primo astruit ꝙ alterũ sit à quatuor elemẽtis. Huius autem ꝓbationẽ facit ex multis motibus naturalibus. si enim naturalia sunt naturalia habendo naturã, natura autẽ est principium motus: quę à naturali motu sumitur demonstratio, simul ex euidẽtioribus est, ut ab opationibus accepta, euidẽtiores enim substantiarũ sunt actus, simul & ex magis ꝓpriis, tãq ex causis. Aristo. aũt ad ꝓbationẽ eã q̃ à motibus accipit sex ista assumit hmõi ꝙ duo sint simplices motus, circularis, & rectus, ꝙ simplex motus sit simplicis corpis. & ꝙ simplicis corporis, simplex sit motus, ꝙ unus motus unius sit, ſm naturã ꝙ unũ uni sit ɔtrariũ. & ꝙ cœlum circulo mouetur, ut sensus ostendit. ☞ Harũ aũt suppositionũ, & Plotinus i libello de mundo meminit. uolens enim ſm Platonem ostendere perpetuitatẽ cœli, ait. Aristoteli si quidẽ nullus labor est, si quis ipsius suppõnes de quinto corpore suscipiat (has dicens.) quia his ita se habẽtibus. sequitur perpetuitas ſm numerũ, sed & Plato aliam uidetur subam assignare cœlo. Si enim specifica quinq; elemẽta, quinq; corporũ putat & figura duodecim basium descripta cœlo attributa est, qđ oẽ appellat id ꝙ aliud ẽ à pyramide & figura octo basiũ & uigiti basiũ & cubo: palã ꝙ & ſm ipm aliud ẽ ſm subam. ☞ Et ꝙ etiã Plato diffinit qnq; eẽ simplicia corpa ſm qnq; figuras, sufficit Xenocrates pcipuus auditorũ ipsius, q in libro de uita Platonis scribit hęc. Aïalia igiẽ sic diuisa sunt, in ideas & partes, oĩmodo diuidens quousq; ad qnque elẽta pertingeret, quæ utiq; quinque figuras & corpora nominauit, æthera, ignem, aquã, terrã, & aerem, quare & duodecim basium figura simplicis corporis, ſm ipsum fuit. s. cœli, quẽ æthera uocat. si autem ex igne cœlũ constare dicat, id ex lumine dicit. etenim lumen, ignis ſpẽm ait. astra aũt ex terra, non his q̃ in generatione posita sunt elẽtis, sed ex igne qdem, quia luminosa, ex terra aũt quia resistẽtia sensui, & ex mediis qa media. Si igiẽ & Arist. confitetur uisibilitatẽ ipsorũ & tangibilitatẽ, neq; utiq; ipse abnegabit, ex his summitatibus ɔstare cœlestia, in qbus & pfectio elẽtorũ est. uult enim cœlũ ubiq; à quatuor q̃ sub luna & recte mouenẽ, & imperfecta sunt, alienum esse. Similiter aũt & si simplex ipsum dicit, uerisimile est, ipsum abnegaẽ cõpositionem, ex his. quod autẽ animatum ipm & aïal dicat, docebimus, & ꝙ animalia uult habere corpora cõposita, qđ autem nõ solum sint naturalia corpora, sed & ſm locũ maxime mobilia, palàm est ex eo ꝙ motus ſm locũ est quidem primus motuũ, oĩbus modis prioritatis, ut ostẽdit in ultimo de naturali auditu. natura aũt quæ est principiũ motus primi maxime naturaliũ motuũ principium est. & causa. Diuidens autẽ naturales motus, hos qdem simplices ait, hos autẽ nõ simplices. Ostẽsio aũt ꝙ sint simplices habeẽ in prõptu, eo ꝙ simpliciũ corporũ simplices sunt motus, & ꝙ simplices qdem qui circulo, & qui in recta, palã. neuter enim ipsorũ ex diuersis cõponitur. Qđ aũt hi soli motus sint simplices, ostendit ex suppõne linearũ, omnis enim motus fit super aliqua lineari extẽsione. Si igitur simplices lineæ sunt duæ solæ, & simplices motus duo soli. Nõ supposuit autẽ ut effectiuas causas motuũ magnitudines, sed ut materiales, & ut habentes rõnem, sine qbus non essent, ut ait Alexã. Et omni quidẽ motu existente, ĩpossibile nõ esse magnitudinẽ, magnitudine autẽ existẽte, nõ necesse est motum esse qđ quidem materiæ cõuenit. ☞ Attendere autẽ oportet ꝙ & figura suppositæ magnitudinis est causa aliquãdo motus corporis. ☞ Xenarchus autẽ multis eorũ quæ hic dicunẽ cõtradicẽs, in libris scriptis ab ipso de qnta essentia, ɔtradixit & ad hæc. neq; enim inquit hæ solæ magnitudines simplices sunt, recta & circularis simplex enim est & linea: q̃ helix dicitur. i. reuolutio, & circũductio cylindri, quia omnis particula ipsius omni æq̃liter adaptatur. Si autẽ est magnitudo simplex præter duas, erit utiq; & motus simplex ꝑter duos, & corpus simplex aliud ꝑter quinque qđ mouet motu illo. ☞ Ad Xenarchũ aũt Alexander obuiat duplẽ. primo quidem ꝑ antiparastasim. ɔcedens enim simplicem esse reuolutionem cylindralẽ, dicit: ꝙ non tanq̃ causas effectiuas motuũ, magnitudines ꝑposuit Aristo. Non enim si simplex corpus simplici motu moueẽ per simplicẽ lineã, iam & per oẽm lineam simplicẽ, simplex corpus mouetur simplici motu, qđ quidem Xenarchus uult. Fortè aũt ualidior est obuiatio Arist. dicẽtis. eã est, ꝙ magnitudines hæ solũ sunt simplices. s. recta & circularis. quã uis enim materiales cãs ipsas dicat, necesse est alia magnitudine exĩte simplici, esse & aliũ simplicẽ motum, sed solas has simplices esse magnitudines planè euertit, dicere plures motus eẽ duobus Melior igitur responsio Alexandri sedã dicẽtis, ꝙ nõ simplex linea est sup qua cylindrũ reuoluitur, siqdem ex duobus motibus dissimilibus generaẽ, circulari & recto. recta enim circulꝰ super superficiem cylin-

Cõm. 6.

dri circunducta,& figno aliquo in recta regulariter moto,generaẽ cylindralis reuolutio,ficut & ipſe Xenarchus cõfitetur, ſcribẽs ita.ſit aliquod tetragonũ, & hoc circũducatur manẽte uno latere quod ſit axis cylindri:ſuper hãc aũt parallelã circũgiratam feraẽ aliquod ſignũ,& inæquali tẽpore ſignum hoc pertranſeat hanc lineã,& ipm parallelogramũ in idem reſtituaẽ iterum,unde incepit ferri:facit enim parallelogrãmũ quidẽ cylindrũ,ſignum autẽ circũlatum ſup rectã helicã.i.reuolutionẽ,& hãc ut ait ſimplicem lineã:quia ſimiliũ partium. Sed & ſi ſimiliũ partiũ ſit,nõ eſt ſimplex. ſimplex enim linea eſt ſemper homœomera.i.ſimiliũ partium,q̃ autem homœomera,nõ ſemper ſimplex,ſi non & eiuſdem ſpeciei fuerit.etſi à motu fiat unius ſpẽi,unius ſpẽi exiſtit & hæc.magis autẽ una.etenim reuolutio motus ſolaris q fit à duobus circularibus ſ à motu ſolis in zodiaco, & ab octaua ſphæra,quũ circa diuerſos polos uterq; fit,mixtã habet naturã ¶ Adhuc autem ait Alexãder.ſimplices motus,ſm habitudinem ad mediũ uniuerſi,habent q; ſint ſimplices.Hic enim circa mediũ,hic autem à medio, & ad medium,reuolutio autem talis non eſt.

Circulo igitur eſt qui circa mediũ.rectus aũt qui ſurſum & deorſum.Dico aũt ſurſum qui à medio:deorſum aũt qui ad mediũ.Quare neceſſe eſt omnẽ eſſe ſimplicem lationẽ, hanc qdem à medio, hanc autem ad mediũ, hanc uero circa medium.Et uidetur conſequi ſecũdum rationem hoc ijs quæ à principio dicebamus,etenim corpus perfectum eſt in tribus,& motus ipſius.

Cõmẽ. 7. Cum dixiſſet duos eẽ ſimplices motus,rectũ,& circularẽ,diffinit utrũq;, circulo quidẽ dicẽs eum qui circa mediũ uniuerſi.quod quidẽ per ea q̃ ſubiũxit oſtẽdit,ut ait Alexander{circa mediũ}dicẽs. Qure motus corporũ,qui nõ fit circa mediũ uniuerſi,nõ eſt ſimplex circularis. habet enim aliquaſt & ſurſum & deorſum,unaquaq; parte aliquãdo ſurſum, aliquando aũt deorſum uergente.Rectos autem motus ſimplices,ait,hũc qdem ſurſum,hunc autẽ deorſum.& horũ utrũq; explanãs, ſurſum quidem eum qui à medio nominat,deorſum autem eum,qui ad mediũ.Et q; idem mediũ in circulari & in rectis accepit,manifeſtauit dicens.{Quare neceſſe eſt oẽm eẽ ſimplicem lationẽ}etc.Voluit autem ſm unam habitudinẽ ad medium oẽs aſſignare.& qui in dextrã autem & ſiniſtrã,& qui antẽ & retro,quãdo fuerint ſimplices,aut ſurſum fiũt,aut ad mediũ.Motus enim aĩalium nõ adhuc ſimplices,ſecũdum inflexionem & extẽſionem mẽbrorum facti.quare & qui ad latera ſimplices ſurſum & deorſum rectæ inſiſtunt.¶ Sic quidem igitur Alexan.fortè autem qui in dextrã & ſiniſtram, ante & retro,non eſt corporum ſimplicium ſcdm naturam, ſed animalium habentium dextra & ſiniſtra, & ante & retro.Terra aũt & aqua aut aliqd aliorum, non moueẽ tali motu,niſi ui, ꝓiecta aut pulſa, aut à multis tracta.Aſſumens autem ex euidentia,duas eẽ ſimplices lineas.ſ.rectam & circularẽ,& q; ſimplices motus fiaut ſm ſimplices lineas,ſyllogizauit ita.Simplices motus,ſm ſimplices lineas fiũt. Qui ſm ſimplices fiunt lineas,fiunt ſm rectã,& circularem.Et cõcluſio eſt manifeſta.Deinde rurſum ſimiliter euidens accepit,q; in ſphæra determinata maxime recta eſt,quæ à cẽtro ad circũferẽtiã,quare & qui ſm rectã in ſphæra determinata motus duo,hic ſurſum qui eſt à medio,hic aũt deorſum q eſt ad medium.Tres ergo ſunt ſimplices motus,habentes habitudines ad mediũ,hic quidẽ à medio, hic autem ad mediũ,hic uero circa medium.Quæ autem ſm rationem dicta cõſequentia huius.ſ. tres eſſe motus & terquaq; dimenſionatum eſſe corpus,uidetur mihi eſſe extra diligentiam Ariſtotelis,niſi aliquis oſtenderit ꝓportionem aliquam rõnis motuum ad dimenſiones.

Quoniã autẽ corporũ,hæc quidẽ ſunt ſimplicia, hæc autẽ cõpoſita ex his.(dico aũt ſimplicia quęcũq; motus principiũ habent ſecũdũ naturã utputa ignem & terrã,& horũ ſpecies, & cognata his,) neceſſe eſt & motus eſſe,hos quidem ſimplices,hos autem mixtos aliqualiter.Simpliciumq; ſimplices, mixtos autem compoſitorum.Moueri autem ſecũdum prędominans.

Cõmẽ .8. Confirmata prima ſuppoſitione quę dicebat,q; tres ſunt ſimplices motus qui à medio,qui ad medium,& qui circa medium,trãſit ad ſecũdam & tertiã,oſtẽdens q; ſimplicis corporis ſit ſimplex motus,& q; ſimplex motus ſit ſimplicis corporis.Oſtendit aũt ipſas diuidens ſic prius motus in ſimplices & mixtos,poſtea corpora,in ſimplicia & cõpoſita.& diffinitis ſimplicibus corporibus aſſignat cõuenienter ſimplices motus,ſimplicibus corporibus,mixtos aũt compoſitis:etenim oĩs motus q ſm locum corporis alicuius eſt.Simplicia autẽ corpora dicit,quæ habent principiũ motus ſm naturam. Principiũ ſiqdem motus habent,& animalia,& plãtę,ſed nõ eius qui ſm naturã,ſed eius qui ſm animam.ꝓpter quod & alias aliter moueẽ.cõpoſita enim nõ remãſerunt in ſimilaribus partibus, ſed & organicas acceperũt,tãquã habentia aĩam organo utẽtem corpore.Natura aũt eſt principium motus ſimplicis

tus simplicis: ppter qđ & habētia naturā, solum habēt simplicem motū. Quæ autē sint hæc, subiūxit dicens { utputa ignē & terram, & horū species & cognata his } Species terræ dicens arenam & lapides, & terram argillā & albam, & nigrā, & talia. Ignis aūt spēs sunt carbo/flāma/& lux/ut ait Plato. ⁋ Bene autē & sic Alex. exposuit. Dicens. n. ait. { utputa ignem & terrā } adiecit hoc { & horū spēs } ac si universalr oēm ignem, & universalr oēm terram, nō hanc aliquā solum, sed simpliciter spēm ignis & terræ, fm q̄ ignis est & terra. Cognata autē sunt igni aer/terræ aqua, & si qđ aliud simplex, ut apparebit quintum corpus: naturale. n. est & hoc. Si autem corporū naturaliū (ait Alexā.) esse/est in se hr̄e principium motus in seipsis: et horū/hæc quidem simplicia sunt, hæc autē ex his cōposita: cōsequens est simplicium corporū/simplices esse motus; cōpositorū autem cōpositos. Fortè autē diligentius dixit Aristo. simplicia corpora quæcūq; habēt principiū motus fm naturā, tāquā cōpositis fm qđ composita nō habentibus fm naturā principiū motus, sed fm aīam. Propter qđ & partes organicas obtinuerunt. Est aūt simplex motus & unus, simplex enim motus simplicis corporis est: simplex autem corpus/si uere est simplex, unius motus principiū habet in seipso: si. n. habebit principiū multorum motuū/& simpliciū, non adhuc simplex erit, sed ex tot compositū, quot motuū principia habet: eteni cōpositum hoc à simplici differt. s. in habēdo in seipso principia multorū simplicium motuū. unus aūt motus non semp simplex, motus siqdem aīalium (ut existimo) unus ,pprie nō est, cū fiat fm extēsionem & inflexionem mēbrorum, obliquus aūt motus qualis discurrētium siderū est, unus qdem est, sed nō simplex. Ex eo. n. qui sursum & deorsum, cōsistit: & qui fm helicā lineā componit ex recto & circulari: mixtos autē aliq̄lr dixit Alexā. motus dictos eē, qa non sic (inqt) motus est/ut corpa, corpora siqdem subsistunt & simul sunt inuicem simplicia in mixtis: in motu autē non expectat prior secūdum, ut possimus nos dicere, hūc mixtum esse huic. Fortè autē in mixtis fm partē, utputa in extēsione & inflexione membrorū/uerū est q̄ prior motus non expectat scđm. tamē in obliquis motibus in quibus mixtus est ascensus descensui, fm unā ideā, non adhuc est uerū (ut existimo) & in his q̄ fm helicam, sed uerbū { aliqualiter } scđm q̄ cōueniens est motui, magis recipiendū, cōpositus autē corporum motus naturalis scđm p̄dominans fit: etenim corpus humanū siquis ,piecerit, deorsum fert, quia p̄dominatur in ipso, quod terrestre. Apposuit autē Arist. utputo { moueri autē fm p̄dominās } aspiciens ad quatuor hæc apud nos uocata elemēta, quæ qdem nō sunt ,pprie simplicia, sed fm p̄dominans mouent simplicibus motibus, neq;. n. utiq; erunt simplicia in locis segregatis, siqdem ad cōpositionem uniuersi facta sunt. Fortè autē & cœlū cōpositum est ex summitatibus q̄tuor elemētorū siquidem uisibile & tāgibile est, nempe p̄dominante in ipso summitate ignis. simplex aūt & ipm dicitur, sicut & quatuor hęc simplicia, ad cōparationem compositorū: omne. n. corpus qđ mouet simplici motu, aut simplex est: aut fm aliquod simplicium in ipso p̄dominans mouet hoc motu. quod si hæc uera sunt, & si compositū est quod circulo mouetur fm aliquod in ipso simpliciū p̄dominans, hoc simplici motu mouet. cōpositum. n. simplici motu mouet, non fm quod cōpositum.

Siqdē igitur est simplex motus, est q̄ eius qui in circuitu fertur corporis motus, simplex et corporis simplicis, simplex est motus: & simplex motus, simplicis corporis. etenim si compositi fuerit, secūdum simplex prædominans erit. Erit igitur necessariū esse aliquod corpus simplex quod natum est ferri circulari motu secūdum suiipsius naturam.

Cum ostendisset circularem motū simplicē esse, ex eo quod magnitudo sup quā fit, est simplex, & Cōmē.9.
ostendisset etiam q̄ simplex motus simplicis corporis est, & simplicis corporis/simplex motus, syllogizauit iam ita. Quoniā circularis motus simplex est, simplex aūt motus simplicis corporis, & simplicis corporis, simplex motus: necessariū igitur est eē aliquod corpus simplex, qđ natum sit ferri circulari motu fm suam naturā: sed antecedēs uerū est, ostensum est enim, cōsequēs ergo. ⁋ Ut autem/ait/Alexan. merito nō hypotheticæ ,pposuit, si simplex est circularis motus. sed sub ɔtinuatiua particula usus est, { siqdē } qm̄ p̄ostēdit oīa fundamenta. Fortè aūt & { siquidem } est hypotheticū non ęqualēs huic, qm̄, etenim ipm quidem ipsi/si/hypothetico appositū, non augmētat potentiā ipsius, sicut neq; quoniam sub cōtinuatiuo, hypotheticæ aūt ipsum ,pduxit fortè ,ppter reuerentiam p̄hicam. palàm est autem q̄ hypotheticæ assumptiones demonstratę categoricę quoq; produci possunt, sicut & hic, circularis motus simplex est, simplex motus simplicis corpis est. circularis ergo motus, simplicis corporis est. est ergo simplex corpus quod circulari motu mouetur scđm naturam.

Violentia siquidē cōtingit eo qui alterius, & alterius, scđm naturā autē impossibile. siquidē est unus uniuscuiusq; motus, secūdum naturam simplicium.

Com. 10. Cum ostendisset esse aliqđ corpus simplex, quod natū est ferri circulari motu fm suam naturā, ɔsequenter ostendit ꝙ nullum ipsorū quatuor est, qđ circulari motu mouetur, neq; fm naturam, neq; pręter naturā.& ꝙ quidem non fm naturā, ostendit sic. Si unus est uniuscuiusq; simpliciū corporum, qui fm naturā motus, simpliciū enim simplex est motus, simplex autē est unus: palā ꝙ & q̄tuor elementorū uniuscuiusq; existentis simplicis, simplex & unus est motos fm naturam. Si igitur rectus est ipsis fm naturā motus, palā quod circularis nō utiq; erit ipsis fm naturam, sed si fortè est, uiolentus ipsis est. uiolentia si quidē contingit per alterius & alterius esse motū eundem, aut uiolētia cōtingit cum alterius motu aliquid moueť & non uno solo, sed & altero. Ignē enim cōtingit ui & deorsum, & circulo moueri, fm naturam autē impossibile, ē alterius motu moueri, siquidē uniuscuiusq; unus est motus fm naturam. Sicut autē ostendit prius ꝙ & si cōpositum sit aliqđ motum circulari motu, qm̄ simplex est huiusmodi motus, fm aliquod simplex eorū quę in ipso prędominanť mouetur. sic nunc ostendit, ꝙ & si uiolentia aliquid moueatur circulari motu, semper est aliquid quod mouetur ipso secundum naturam.

Adbuc si motus p̄ter naturā, cōtrarius est ei qui scđm naturā, & vnū vni cōtrarium: necesse/ qm̄ qui circularis est, simplex est, vt si nō sit scđm naturā lati corporis p̄ter naturam ipsius esse. Si igitur ignis/ aut aliud aliquod taliū est in circuitu latū, cōtraria quæ scđm naturā ipsius latio/ erit ei qui in circuitu, sed vnum est vni cōtrariū, quæ aūt sursum & deorsum inuicē cōtrariæ. Si autē alterū aliquod est corpus latū circulariter p̄ter naturā, erit aliquis ipsius alius motus scđm naturā, boc aūt impossibile. Siquidē qui sursum/ ignis erit aut aer, si aūt qui deorsum/ aqua aut terra.

Com. 11. Cōsequenter ostendit ꝙ si non fm naturam insit alicui ipsorū quatuor, motus circularis, attamē supponatur inesse, necesse est p̄ter naturam ipsi inesse. si igitur ostēsum fuerit, ꝙ non fm naturam, cōcluditur ꝙ nullatenus insit. ꝙ igitur si nō fm naturam, p̄ter naturam insit, ostendit ex eo ꝙ ei quod fm naturam est, cōtrarium est id quod p̄ter naturam. non p̄sente igitur eo qđ fm naturam, necesse quod p̄ter naturam inesse: & hoc esse, & nō aliud cōtrarium. Non eni est iniusta natura, uni multa opponēs. eo igitur quod fm naturam non p̄sente, præsens est ipsum quod cōtrariū, & p̄ter naturā, siquidem ei quod fm naturam: cōtrarium est qđ p̄ter naturam, & unū uni cōtrariū. Miro autē mō cām dixit huius, si nō fm naturā, insit motus circularis p̄ter naturā ineē, necesse est, eo ꝙ ipse sit simplex. si enim nō esset simplex: poterant neq; cōtraria esse, neq; p̄ter naturā, sed solum non fm naturā. nāq; quod simplici motu mouetur, necesse est aut eo qui fm naturā, aut eo qui p̄ter naturā motu moueri: aut aliquo intermediorū, qui nō est simplex. Qđ autē p̄ter naturam nullū quatuor elemētorum circūferatur, ostēdit rursum utens hoc, ꝙ unū uni cōtrarium est. si eni igni fm naturā qui sursum motus: ei autē qui sursum cōtrarius est q deorsum, & unū uni cōtrariū, non utiq; erit ignis circularis motus, neq; fm naturā neq; p̄ter naturam, ꝓpter eandem autē causam, neq; alicui triū. ꝙ aūt neq; alicuius alterius simplicis p̄ter naturā est circularis motus, ostēdit ex eo ꝙ oporteret esse illius aliquem motum fm naturam, simplicē simplex cū sit, simplices autē sunt motus q sursum & q deorsum soli, quorū si aliquo moueret, unum aliqđ ipsorum q̄tuor esset, & nō aliud. Duobus autē existentibus simplicibus motibus sup recta. s. qui sursum & q deorsum, nō sola duo facta sunt elemēta recti motus sed q̄tuor. causam autē in sermonibus de graui & leui dicet ipse. qa graue quidē simplr est terra. leue autē simplr ignis. qa illa qdem omnibus subsistit, hic autē oibus supernatat, aer autē & aqua ambobus cōicant, grauia eni & leuia sunt, nō ad idē autē: q̄propter etiā ꝓprie simplicia elemēta sunt ignis & terra. ℣ Sciendū autē ꝙ Ptolemæus in libro de elemētis, & in p̄spectiua, & Magnus Plotinus, & Xenarchus in dubitationibus aduersus qntam essentiā, motum dicunt sup recta linea elementorum esse dum fiunt adhuc, & sunt in loco p̄ter naturā, & nōdum eum q fm naturā cōprehenderunt: quibus & Aristo. uidetur consentire in quarto huius, dicens ꝙ ferri ad ꝓprium locū ē ferri ad ꝓpriam formam, & in eo q de generatione, & Alexāder in his, ut diceť. Nā si appetentia ꝓpria loca, & ꝓpriam totalitatē, moueņť ab alieno loco, & à dispōne quę p̄ter naturā, palā est ꝙ nō fm naturā se habentia p̄fecte mouētur, sed ut aiunt p̄dicti uiri, Ptolemæus, Xenarchus & Plotinus, fm naturā se habētia & in ꝓpriis locis existētia elemēta, aut manent, aut circulo moueņť. manet siquidē terra uidelicet & aq̄, & aer illis ꝓximus, circulo autē mouetur ignis, & aer q facile ductilis est, cū coelo, circūuoluta ꝑ ipsorū cōuenientia. si igitur hoc uerum est, & ipse etiā Aristoteles in meteorologicis dicit hypercauma circulo moueri, argumentū capiens à cometis, & ab aliis apparentiis, quæ consistunt in ipsis orientibus & occidētibus cū astris, quo mō Aristo. in his aliquo modo à motu p̄ter naturā eorum quæ sub luna sunt, corporis coelestis excellētiam & eminētiam ad ipsa conatur ostēdere: sed hęc

dubitatio tãquã à Xenarcho ꝓposita paulo post soluetur.¶ Nũc autem dubitandũ,quõ neq; ignem neq; aliud aliquod ipsorũ quatuor dicit circulariter ferri,neq; ſm naturam,si unus uniuscuiusq; secũdum naturã est motus,super rectam autẽ motus horum,neq; p̄ter naturam si unũ uni cõtrariũ: cõtrarium autẽ est ei qđ sursum id qđ deorsum,sed non ei qđ circulo. Attendere autẽ dignũ ne forte hoc nõ dicat Aristo.nullum quatuor elẽtorum,circulo moueri simplr̃,sed neq; ſm naturam,neq; p̄ter naturã.demõstratum est.n.q; sit aliquid aliud qđ circulo mouetur ſm naturam,quod neq; est ignis,neq; aliud aliquod q̃tuor elẽtorum.si eñi ignis supponatur,neq; ſm naturã utiq; habebit hũc motum,motus.n.ignis est super recta,unus autẽ uniuscuiusq; motus est ſm naturã,non tamen p̄ter naturam:motus.n.p̄ter naturam ignis est deorsum,unũ autem uni cõtrarium.& q; quidẽ nullũ quatuor elemẽtorum est quod hoc circulari motu moueaẽ sic demonstrauit. Quòd autẽ neq; alicuius alterius corporis est hic circularis motus,qđ mouetur ipso p̄ter naturam,simplici existẽte,ostẽdit ex eo q; oportet & illud etiã ſm naturã habere aliquẽ motũ simplicem. Et palã q; ultra rectum & circularem nõ est alius simplex motus.quare iterũ erit utiq; aliqđ quatuor elemẽtorũ,qđ quidem ĩpossibile.hæc igitur habeãt aliquam rõnem.sed si circulariter mouetur ignis,etiã ſm Arist.utrum ſm naturam illo motu mouetur,aut p̄ter naturam:nã si ſm naturã,non amplius unus unius est motus secũdum naturã,si autem p̄ter naturam,nõ amplius unũ est uni cõtrarium:igni n.p̄ter naturã est motus deorsum.Fortè igitur circularis motus igni,neq; ſm naturam est tãquã ꝓprius,siquidem cũ firmamento circũfertur:neq;.n.planetis ſm naturã est ab oriente motus,neq; p̄ter naturã,tãquã cõtrarius ei qui ſm naturam:talis.n.est nociuus & nõ permãsiuus,sed alter qdem p̄ter eum qui ſm naturam tãquã existens alicuius melioris p̄ualentis.Et fortè ꝓpter hoc etiã Aristo.nõ dixit q; p̄ter naturam cõtingit eum qui alterius est & alterius esse,sed uiolentia:est.n.uiolentia utilis,quæ nõ p̄ter naturam,sed supra naturã dicetur.¶ Sed merito interrogabit nos aliquis,si motu circulari posito alieno & supra naturam,totalitas ignis mouetur: habet ne aliquẽ ꝓpriũ motum ſm naturam,an sicut terra & aqua,in seipsis quiescunt,sic superiora elemẽta ꝓprium locũ assecuta.Dico igiẽ q; inclinatio etiam totius ignis ad coelum est,sicut terræ ad cẽtrum.perfectius tamẽ in sequentibus diceẽ,ubi dicet Aristoteles ad idẽ ferri totum & partẽ.¶ Xenarchus autẽ scđam dubitationem in dubitatis circa quintam essentiã post dubitationem de simplicibus lineis,cõtra hoc q; simplicis corporis,sit simplex ſm naturã motus,instat. Ait enim nulli q̃tuor elemẽtorum iã existenti,ſm naturã est qui sit sup rectam motus,sed ei soli quod est in fieri.qđ autẽ fit,non est simplr̃,sed inter esse & nõ esse,sicut & qđ mouetur:etenim hoc est in medio,inter locũ assumendũ & p̄habitum.& est generatio cognata motui,transmutatio q̃dam existens & ipsa,& ꝓpter hoc ignem qui sursum fertur nõ dicimus ꝓprie eẽ ignem,sed ferri,donec p̄ueniat in proprium locũ,& cum superſederit aliis,& quieuerit,tunc factum esse ignẽ ꝓprie,specificatum.n.esse ipsum,ſm quod est leuis positione hac,& terra tunc proprie est terra,quando substiterit aliis,medium autẽ cũ obtinuerit locũ,aqua & aer,aqua quidẽ quando supersederit terræ,substiterit autẽ aeri,aer autẽ quãdo supernatauerit aquæ & substiterit igni.ait igiẽ,hoc scilicet q; simplicis corporis sit simplex ſm naturã motus,falsum est:ostẽsum est enim q; nõ existẽti,sed ei qđ est in fieri,accidens est motus.si ergo oportet & iam existẽtibus assignare aliquẽ motũ simplicem,circularẽ assignare oportet,siqdem hi duo soli simplices sunt circularis & rectus,qui autẽ rectus est,fientiũ est,non existentiũ quatuor.nõ igitur inconuenienter assignabit quis igni circularẽ,tribus autem aliis quietem.¶ Hanc dubitationes soluens Alexã.ait,qđ non penitus perfectis existentibus,existit qui in recta,cõfitente hoc Aristo.in his quæ de generatione,sed & hic cõfitetur etiã dicẽs,q; impossibile erat non esse aliqd in ipsis potẽtia.motus.n.est actus eius quod ẽ ĩ potẽtia,& q; p̄fecta oĩno tũc sunt, q̃n fuerint in propriis ſm naturam locis.Indigere autem,ait,sursum moueri non ad hoc ut fit ignis,sed ad hoc ut existẽs iã ignis sit in ꝓprio ſm naturã loco,ad quẽ ferẽ,& in aliis silr̃. Qđ.n.ait,iã ſm spẽm p̄fectis p̄dicti motus ſm naturã ĩsint,palã est ex eo qđ si qs deorsum in quo iam terra existẽs, actu ẽ terra,eleuatã dimiserit terrã,deorsum ferri silr̃,ablata.n.à ꝓprio loco,nõ cessat eẽ qđ ẽ.Adhuc aũt,ait,si grauis ẽ terra,ignis aũt leuis,ſm naturã aũt sunt his tales motus,nõ euertiẽ sermo,nisi forte leue diffiniat aliqs non qđ sursum ferẽ,sed qđ sup oĩa residet,& graue nõ qđ deorsum ferẽ,sed qđ oĩbus subsidet.Nã & Platonis Timæus demõstrauit qđ sursum & qđ deorsum ad aliqđ magis eẽ q̃ ſm se.Si.n.cõfiteẽ & Aristoteles,qđ ad ꝓpriũ locũ ferri est ad ꝓpriam speciẽ ferri.& Alex. quod penitus p̄fectum est in ꝓpriis q̃escere locis,illorũ maxime diffinitiones oportet assignare.sed q uult ex motibus argumentari,nõ indiget his diffinitionibus.Fortè igiẽ cõcessit & Aristoteles eũ q in recta motũ,esse imperfectiorũ & indigẽtium elementorũ,& existentiũ in generari & corrũpi, uolens autẽ ab his separare coelestia à motu argumẽtatus est,ostẽdẽs illis qdem inesse motuũ congruũ generationi & corruptioni,coelesti autẽ motum susceptiuũ æternitatis.¶ Dubitat autẽ iterũ Xenarchus,

non necessariũ esse dicens si simplicibus & naturalibus corporibus natura assignauit simplices motus ,pprios & cognatos, ,ppter hoc etiã simplicibus motibus assignari simplicia naturalia corpora, neq; eni cõposita cõpositis assignauit, fuisset enĩ ipsorũ multitudo infinita, infiniti enĩ sunt cõpositi motus. ⁋ Ad hãc dubitationẽ existimo dicẽdũ ꝙ cõpositis motibus assignata sunt corpora naturalia cõposita, nõ eo qđ infinita sint: neq; enim cõpositi motus sunt infiniti speciebus, nisi in eo qđ iterũ & iterum sint sicut corpora. quãuis enim unũquodq; corpus cõpositum multis cõpositis motibus moueatur, non tamẽ infinitis specie, sed numero, fm quod infinita sunt: nõ enim ɔtingit infinita esse numero quæ mouẽtur nisi fortè & ipsa, eo qđ ad infinitũ. ⁋ Alexã. autẽ hanc, siue Xenarchi instantiam aliter suscipiẽs, siue alterius memorãs uidetur mihi obuiare ad talem, si cõpositũ factum unum est, unius autem unus motus: idem erit motus simplicis & cõpositi: unus enim est simplicis. Soluit igitẽ Alexan. dicẽs, unus est cõpositi etiam si non simplex, qui enim simplex est, & unus: qui autem unus non semper simplex, neq; enim corpus unum simplex est etiam. quare & compositi, unus quidẽ, sed non simplex, si autem & simplex, non ut cõpositi, sed fm prædominans: in cõposico enim plura sunt motus principia, ,ppter quod & cõpositi. Sunt autem & hæc Xenarchi. ponere autem duas esse simplices lineas, circularem & rectã, quatuor autem terræ & aquæ, aeris & ignis, unũquodq; proprie fm naturam habere motum eum qui in recta, quid prohibet, & horum suppositorum, fm naturam eẽ & circularem, alicuius, aut aliquorũ, aut & oĩum ipsorum, neq; enim & hoc supposuimus unũ esse motum uniuscuiusq; fm naturam. Est autem neq; possibile supponere, falsum enim est manifeste: utrũq; enim eorũ quæ in medio, habet fm naturam duos motus, aqua. n. ex terra qdem sursum fertur fm naturã, ex igne autẽ & aere ad contrarium, & aer deorsum qdem ex igne, sursum autẽ ex aq̃, sed ꝙ supposuimus unũ esse simplicium motuũ fm naturam, palã est dicente Aristo. uiolẽtia. n. cõtingit, eo qđ alterius & alterius, fm naturã autẽ impossibile, siquidẽ unus uniuscuiusq; motus simplicium qui fm naturã. Quòd autem media elemẽta duorũ motuũ principia fm se, palã est hinc, leuis enim est aer, minus autẽ q̃ ignis, & aqua grauis, minus q̃ terra, motus autem deorsum aeri, & sursum aq̃, uiolẽtia & nõ fm naturã existũt. qđ aũt magis & minus est, nõ uariat spẽm. Si aũt aliqs uelit mixtione ɔtrarii, hoc qdẽ minus eẽ leue, hoc aũt minus graue, dicet hæc nõ eẽ ,pprie simplicia, qđ qdem & Aristo. uidetur, sed moueri qdem prorsus à p̃dominãte, aliquando autẽ & ancipitis esse naturæ, corpus enĩ simplex à nõ simplici, in hoc segregatẽ, eo qđ habeat principiũ unius motus. Et ,ppter hoc fortè Aristoteles tãq̃ de duobus simplicibus disputat plurima. has quidẽ igitur instãtias Xenarchi, & ponit & soluit Alex. ⁋ Dicit autẽ & aliã Xenarchus talẽ, circularẽ motum impossibile est esse simplicis corporis fm naturã, siqdẽ in simplicibus corporibus, cũ sint, similares omnes partes oportet esse ęque ueloces, in circulo autẽ q̃ uersus centrũ, semp sunt tardiores, his q̃ uersus circũferentiã siquidem in eodẽ tempore per minorẽ distantiã mouentur, sed & in sphæra circa polos circuli mouẽtur tardius his q remotius sunt & uelocissime omniũ æqnoctialis. ⁋ Dicendũ existimo, & ad hanc dubitationem, ꝙ Aristoteles quidẽ circularẽ motũ simplicem dixit fm lineam circularẽ factũ unũ unius, sermo autẽ dubitans, multos in sphæra circulos inæq̃liter ueloces accipiens. & iterũ in plano circuli, hos quidẽ uersus centrũ, hos autẽ uersus circũferentiã tãquã unum motũ ex oĩbus cõpositũ tentat ostendere, & nõ simplicẽ, quoniã motus qui fm unũquẽq; in sphæra circulũ simplex est, & q fm unũquẽq; eorũ q in plano circuli nõ reflectitẽ. nã similiter simplex ẽ motus q fit à circulis citra polos sphæræ, & ab æqnoctiali, quãuis hic quidẽ tardissimus sit, hic autẽ uelocissimus, & circulorũ descriptorũ uniuscuiusq; simil'r simplex est motus, & simplicis corporis est eius qđ fm illã partẽ. Neq; enĩ dixit Aristoteles ꝙ multi circulares motus sint simplex & unus motus, aut simplicis corporis, sed ꝙ simplex motus q & unus est semp sit simplicis corporis, & simplicis & unius corporis, simplex & unus motus, ut & toti coelo tãq̃ uni indiuiso cõgruat sermo, & si in partes diuidat ipsum aliqs, & unicuiq; cõgruere, solũ tãquã de uno motu, penes unũ circulũ facto, sumẽdam eẽ suppositionẽ. ⁋ Vltimo aũt in his rep̃hẽdebat Xenarchus, ꝙ de naturalibus docẽtes, mathematicas demõstrationes facimus, linearum speciebus utentes, quãdo causas simpliciũ motuũ, ad simplices lineas reducimus, sed siqdẽ mathematice uteremur lineis, in ueritate deuiaremus ab itẽtione, si aũt oĩ motu facto fm distãtiã linearẽ, simplici qdẽ fm simplicẽ: cõposito aũt fm cõpositã in ostẽsionẽ d̃rũ motuũ ,pposuimus species distantiarũ, quo modo naturalia mathematice ostẽdimus? etenĩ lineis utitur & naturalis & mathematicus, sicut & sup̃ficiebus & corporibus, nõ enim uti lineis simpliciter, est mathematicũ, sed uti mathematice. Xenarchus opposuit aduersus suppositiones ab Aristo. assumptas. ⁋ Modernorũ aũt quidam gloriæ, ut uidetẽ, uenator quasdã instantias Xenarchi subiiciens, & alias quasdã tales acceruãs: Aristotelis accusator apparuit, intentionẽ quidẽ totam faciens, ut ait demonstrare mũdum corruptibilem, tanquã p̃mium aliquod magnũ à cõditore accepturus, si ipm conditorẽ solorum corruptibi-

lium oſtéderit,& nullius incorruptibilis.Propter hoc aũt deſideriũ,his quę hic dicunť ab Ariſtotele cõtradicere intédit,,plixis libris ſperans non ſolũ multitudine librorũ ſtupefacere inſenſatos, ſed (pu to)auertens plurimos,& maxime eruditos à lectione tantarũ nugarum, ut indiſcuſſa maneant ſcri/ pta in tot folíis:ex cõtradicere ſolum aduerſus Ariſto.opinioné,ſapientiæ nomen acquirat ſcriptori. ¶ Ego auté noui tales pſumptiones,ſicut uocatos Adonidis hortos florere apud iſenſatos,& ubi ali/ quid eſſe fuerint exiſtimatæ,paucis diebus extingui.& mihi Ariſtotelis negotiũ explanare pponenti ſcdm poſſe uiſum eſt non negligere huius uiri inſtãtias,moleſtantes eruditorũ quidem nullum,ſed ineruditos qui ſemper nouis gaudent & grauiter ferunt antiquorũ uirorũ gloriã.Et adhuc etiã eos, qui putant ſe deum honorare,ſi cœlũ,ut aiunt factũ ad miniſteriũ hoiũm,nihil putent hře ſingulare ad ea q̃ ſub luna ſũt,& ipm ſile his corruptibile eſtimauerint. Iſti n.ſue opioni de deo ɔcordare iſtas inſtantias putantes pro magno honore ducunt cum tamé nihil,neq; horũ ſciant,neq; eorũ quæ Ari/ ſtotelis ɔtra q̃ audét has inſtãtias ferre,ſed ad inuicé trutinátes,& aduerſus nos ſeſactátes,q̆ dogma/ ta Phorum euerſa ſunt.¶ Horũ igitur gřa & ,ppter habẽtes faciliorẽ auditum,& ut Ariſto.de cœlo negocium & pia de uniuerſo notio in antiqua glorioſaq; ſententia,maneant irredargutæ: uiſum eſt mihi & has ,ppnere inſtantias,& ſoluere ſm meum poſſe.conuenientius.n.uidebor coordinare cũ expoſitionibus his,& inſtãtias,& ſolones ipſarum.ſi aũt alicubi uideat contra uirũ hunc aſperiorem facere ſermoné,non indignetur aliquis.non.n.eſt aliqua mihi cõtra uirũ hunc indignatio, qué neq; uiſu noui unquã,ſed primũ qdem diligẽs iudiciũ dignum eſt imponere huic,q didicit ab Ariſto.q/ dem & ab expoſitoribus eius,ſi forte aliquid ab his didicimus:non.n.à Menandro & Herodiano,& à talibus uenit nobis certius Ariſtotele de natura entium eruditus:nec ueritus de Ariſtotele ſcribere qué ipſius artis baſim,imo potius patrem uocãs quis nõ utiq; peccabit,que dq; induſtrius erat obũ/ brare caligine paralogiſmorũ ueritatem,& qđ uarietate ſolutionũ Ariſtoteles obumbrauit ueritaté, ſæpe dicit, ut ſapientior ipſo & expoſitoribus eius exiſtimetur.Deinde uiſum eſt mihi bene ſe habe/ re inductis à pſumptione huius in cõtẽptũ ſcriptorũ Ariſto.& ſic auxiliari oſtendendo deſpicabilẽ ipſius uanæ gloriæ ineruditioné.¶ Primam igiť inſtãtiam uir iſte aduerſus aſſumptas ab Ariſtotele ſuppoſitiones,poſuit,excerptam ab his quę Xenarchi,talé:ſi diuerſi motus à diuerſis fiũt naturis,ex/ traneum utiq; erit,ſi nõ & eorũdem motuum una & eadem ſit natura.quoniã igitur terra & aq̃ am bo ad cẽtrum mouentur,eiuſdem utiq; erunt naturæ & eiuſdẽ ſpẽi.ſimiliter auté & ignis & aer,am/ bo ſurſum lata,ut ſimul ipſi fiat talis,terra aũt & aqua cum ſint ſimplicia corpora, & ad mediũ am/ bo ferãtur,ab eadem utiq; natura mouebũtur ſm Ariſtotelé,quæ autem ab eadé natura mouẽtur, eiuſdem naturæ,& eiuſdem ſpẽi ſunt:quòd,ait,euidenter incõueniens eſſe,ſi uere hoc qdem ſiccum eſt,hoc aũt humidum.In his itaq; nota dignũ eſt,primo qdem,quæ opportunitas aggrauationis ab/ ſurditatis,cũ ipſe Ariſtoteles plane dicat unũ & ſimplicem motũ unius & ſimplicis corporis ſm na/ turam eſſe,ad quod ſeqtur,diuerſos motus à diuerſis fieri naturis.iſte auté accipiens hoc confeſſum dixit extraneũ eſſe,& q̆ nõ eorũdem motuum eadẽ ſit natura,qđ tãquã inconueniẽs ſuperinducit, tanta apud ipſum eſt inſenſibilitas conſequentiæ ſermonum.¶ Sciendum autem deinde quòd & ſi genere unus ſit deorſum motus,& rurſus qui ſurſum, ſpecie tamen ſunt differentes qui terræ & aquæ:terra enim ad centrum uadit, & hoc uult circumplecti, & omnibus ſubſtare aliis ele/ mentis, aqua autem non ad centrum habet impetum,ſed uult ſupernatare terrę,& ſup hãc reſide/ re:ſimiliter autem & ignis,& aer ſe habẽt adinuicem,nõ.n.ſunt duo ſoli termini motus rectĩ,ut iſte exiſtimat.i.ſurſum & deorſum,ſed utrũq; horũ in duo diuiditur.,ppter qđ & q̃tuor facta ſunt,quæ ſuper recta mouenť,deſcenſu quidé diuiſo,in motũ ad centrum,& ad ſuperficiẽ terræ,aſcẽſu autem in eum q ad cõcauũ cœli terminať,& in eum qui ad cõcauũ ignis.quare ob hęc non eodẽ motu mo/ uentur aqua & terra,neq; aer & ignis.ſi aũt ſcdm q̆ deorſum aut ſurſum dicat quis eodẽ motu mo/ ueri,& naturã utiq; eandẽ habebũt,ſi enim naturã nũc accipit Ariſtoteles principiũ motus,nõ cuiuſ cũq;,ſed eius qui ſm locum, ut inſinuat cum dicit: oĩa enim naturalia corpora & magnitudines ſm ſe mobilia dicimus,eſſe ſm locũ:naturã enim dicimus motus principiũ in ipſis,oĩs autem motus qui cũq; ſm locũ ſit,aut rectus,aut circularis,aut ex his mixtus eſt:palã eſt,q̆ habentia eũdem motũ ſm locum,& naturã utiq; eandẽ habebũt,ſm id quod nunc dicit, ſed non ſicca ſimplr,aut humida,nam quantum eſt in talibus differẽtiis,& lapis,erit differens à lapide,& later à latere,& aqua ab aqua Si aũ tem hoc ſequitur diuerſos motus à diuerſis fieri naturis, hoc autẽ uerum eſt oĩno,qualiter igitur ſequũtur incõuenientia?ex uero enim nõ ſequiť falſum,ut didicimus,ſed iſte tanq̃ ɔfeſſum accipiẽs, & q̆ diuerſa ſint ſm naturã,aqua & terra,cum hæc ſit humida, & hæc ſicca,quãuis non ſm hæc nũc accipiatur natura,& q̆ eodẽ motu mouenť deorſum,quãuis neq; hoc ſm idem habeãt: ſecũdum ad dit falſum,in quo & cõſequẽtibus abutiť,talé,ſi q̃ differẽtes natura ſunt,ſicut terra & aqua,cõtingit

moueri eodé motu,cum oppositione/ait/conuertés,& q̃ non eodé motu mouenť nihil ꝓhibet eiusdem naturæ esse: cœlum igiť eum his q̃ sub luna sunt,eiusdé esse naturæ nihil ꝓhibet, & similr̃ illis corruptibile. Ad hoc enim intétio sua tendit, & est qdem ex dictis iam patens incõuenientia rõnis,si natura est principiũ motus qui ẽm locũ,ut iste cõfitetur. Quoniam aũt frequéter utitur cõuersione cum oppositione,nihil forte ꝓhibet ostendere,neq; deductioné suam ipm scire.sermone enim interrogato sic,si differétia ẽm naturam ↄtingit moueri eodé motu,q̃ non eodem motu mouenť,nihil ꝓhibet {quod idem est ei,quod est/contingit} indifferétia ẽm naturá esse. Primo quidé negatiuá particulam nõ apposuit cum modo in assumptione oppositæ negationis ↄsequéti affirmationi ẽm legé dialecticæ.Cum enim dixisset eodé motu cõtingit moueri, & huic affirmationi oppositá negationé uellet accipere,non dixit,q̃ non cõtingit eodé motu moueri, sicut oportebat ad modú apponi negatiuam particulá,sed q̃ non eodem motu mouenť,cõtingit indifferentia ẽm naturá esse. quomodo igiť possibile est eam q̃ cum oppositione cõuersionem cognoscere ignoranté negationé oppositá sequéti antecedétis affirmationi? Et quid dico de ea q̃ cum oppositiõe cõuersione,quomodo possibile ie st syllogismum aliqué cognoscere, ignoranté q̃liter ex affirmationibus fiãt negationes? Et hoc etiá ignorauit q; in materia cõtingenti,in q̃ non magis sequitur positũ q̃ oppositũ sibi, nõ habet necessitaté q̃ cũ oppõne cõuersio.tale.n.cõsequés iste accipit,ut oppositũ ipsi magis sequať ad añcedés,q̃ qđ ipe accipit,dñtibus.n.ẽm naturá magis ↄseqtur q; non eundé motum habeant,sed differenté,q̃ q; eundé. hoc auté sic se habente,nõ adhuc opposito cõsequentis necessario sequiť oppositũ antecedentis, qđ qdem requirit ea q̃ fit cum oppositione cõuersio,sed magis ipsum antecedés,huic enim qđ nõ eundé motum habet,magis loquiť q; differentia ẽm naturam sint,q̃ q; eadem. Fortasse auté non é incõueniens ꝓpter tardiores aliq̃ de his ꝓponere ⁋ Sciendũ autem q; in cõtingentibus, siquidé sic accipiať cõsequens,ut omni antecedéti inesse possit,& nõ inesse,ut si dicamus, si homo est,grãmaticũ ipsum esse cõtingit,tunc recte sumi potest negatio opposita sequenti affirmationi, sic/si nõ cõtigit grãmaticum esse,sequitur oppositũ antecedenti,q; non sit homo, si uero cõsequens sic accipiatur/seq cõtingenter,ut cõsequens nõ omni insit antecedenti.eteni & hoc contingenter diciť seq,ut si dicas,si animal est,cõtingit superioré maxillá mouere,tale enim animal est crocodilus,tunc nõ amplius saluatur cõuersio,quáuis recte quis acceperit oppositũ cõsequenti.huic enim qđ est, non cõtingere superioré maxillam mouere,qđ oppo niť huic,cõtingere superioré maxillam mouere,non sequiť,q; non sit animal.plura enim animalia nõ mouent superioré maxillá, sed inferioré tantũ. tale aũt est & cõtingens quod ab hoc acceptũ est,quáuis enim uere accipiatur, q; differentia ẽm naturá eundé habeat motũ, non oĩbus differentibus ẽm naturá inest hoc,sed forte paucissimis qbusdam,pluribus auté cõtrariũ inest.ꝑterea oppositum consequentis.s.non contingere eũdem motum habere,magis inest antecedenti,q̃ opposita ipsius:magis.n.non cõtingentia eũdem motum habere sequiť differentibus ẽm naturam,q̃ horum oppositis,scilicet indifferétibus,quemadmodum si dicam,si par est,contingit nõ usq; ad unitatem diuidi,ut in numeris pariter imparibus uocatis se habet,& ipariter paribus, deinde accipiam dictũ in pariter paribus & capiens oppositum cõsequentis.s.non contingere non usq; ad unitatem diuidi,concludam oppositum antecedétis.s.non parem esse,non erit uerum,nam pariter parem qui est maxime par non contingit nõ usq; ad unitatem diuidi.Sed & si differentia ẽm spẽm eẽ sub eodem genere contingit,utputa hoiem & equum,sub animali náq; sunt.ergo quæ nõ contingit sub eodé genere eẽ indifferentia specie sunt:aut ut iste inartificialiter protulit,quæ non in eodem genere sunt,cõtingit specie eadé esse,ẽm eam quæ cũ oppositione est cõuersioné,ut homo & ficus quę altera habent genera.s.animal & plantam,erunt eiusdem spẽi,quod quidem est impossibile? Quę.n. sunt eiusdem spẽi,& eiusdem generis sint prius necesse est,si uere ex genere & differétia est species, & ita quidem quáuis uere acceptũ fuerit cõsequens,contingéter tamen nõ saluatur necessitas eius q̃ cum oppositione est cõuersionis.Iste autem & antecedens falsum accepit accipiens naturá ẽm caliditatem & frigiditatem,nõ penes motum ẽm locũ,ut Aristo.uoluit,& consequens falsum : non.n.eodem motu mouenť terra & aq̃,sed hæc qdem ad centrum,hæc autem ad terrá,sed & cõiunctum falsum accepit. Si.n.differentia est ẽm naturá,est auté natura principiũ & causa motus,& maxime eius qui ẽm locũ,necesse est diuersis motibus ipsa moueri,& nõ eodé ut iste putat:si.n.principiũ & causa motus est differens,palá q; & motus differens erit.sed & cõuersionem uideamus, quam iste ↄiunctum uocauit,nesciens quidem nomina consueta his syllogismis:quia non uocant coniunctum, sed acceptionem quidem oppositi consequentis,uocãt assumptionem,acceptionem autem oppositi antecedentis nominant illationem.Peccauit igitur merito cõuersio quæ dicit,quæ diuerso & non eodem motu mouentur,contingit eiusdem naturę esse,nõ solum quia negatione ꝓlata, negatiuá particulam non apposuit modo.s.contingit, & q̃a totaliter in tali ↄtingenti materia non ꝓcedit, sed & q̃a

impossibile

impoſſe eſt,habentia differenté ſm naturam motũ,eiuſdem eẽ naturæ, ſi uere natura eſt principium motus.nũquid non uir iſte deridẽdus eſt?ea q̃ cum oppõne cõuerſione utens,intãtum ipſam ignorans?Conſequẽter aũt poſtquã cõceſſit,cœlum neq; leuitaté,neq; grauitaté habere,conatur oſtẽdere q; nihil prohibet ipſum caliditatem & frigiditatem habere,ſcribit autem ita. Neceſſe enim & me nugari, neq; enim ſi leuia corpora ſemper & calida exiſtunt, & ſi grauia ſemper ſunt frigida, ſequetur ex neceſſitate, ut quæ neque leuia, neque grauia ſunt, à frigiditate & caliditate remota ſint, non eſt ſana quæ fit ex antecedente conuerſio. Ecce enim,ſi aliquis homo ſemper & animal eſt, non tamen ſi quid non eſt homo,uerum eſt,neq; animal eſſe. oportebat autem intelligere q; ſi leuia calida ſunt,adhuc magis calida,magis leuia erũt,ſubtiliũ enim partiũ ſunt,quę calida,ſubtilitati aũt partium,leuitas aſſequit̃,ppter hoc aũt eadẽ & frigida rõne frigiditatis.ſ.ſpiſſitudine grauia.ſi uero adęquẽtur hæc,nihil phibet & ab antecedẽte fieri cõuerſioné, ſi enim hõ eſt,riſibile eſt,& ſi non riſibile,neq; homo.uerũ etiam dices ſi dicas,& ſi non eſt hõ,nõ eſt riſibile,quia adæquãtur ambo.q̃re hic uidetur pprietates eius q̃ cum oppoſitione cõuerſionis ignorare, & cœlũ fruſtra ab ipſo frigidũ aut calidũ iudicat̃.Aliud quoq; his q de ſimplicibus motibus ſmõibus adducit tale,ſicut i q̃tuor elementis,ſi genere unus eſt rectus motus,igitur qm̃ ſm ſpecié differt qui à medio,ab eo qui ad medium,ppter hoc differũt ſpẽ ignis & terra,ſic quoniã differt motus ab oriente,ab eo qui eſt ab occaſu,ſm ſpecié uariari poterũt,q̃ mouẽtur, planetas dico: ſiquidé uelocitate differũt abinuicem ſm naturam:ſicut terra & aqua,quãuis eãdem habeãt inclinationé ad deorſum, differũt tamé ſm ſpeciem, propter celerius moueri & tardius.nõ quinque igit̃,ait,ſunt ſimplicia corpora,ſed tot numero quot ſphærę,& quatuor elñta.Sed mihi uidet̃ homo iſte,neq; hic ad intentioné Ariſtotelis aſpexiſſe,neq; enim cõtradiceret Ariſtoteles q; non eſſet cœleſtiũ ſphærarũ aliqua ſm ſpẽm differẽtia, ſicut & elñtorum ſub luna,nã & ipſe à cœleſtibus ſphęris,multitudiné imobilium ſubarum ſyllogizauit,ſcdm ſpẽm uidelicet differẽtiũ:nõ ſanè ſm materiã,ſed ſicut oĩbus ſublunaribus ſm rectã moueri cauſale argumentũ putat generationis & corruptionis, ita cœleſtibus circularé motũ idonee ſuſcipere ppetuitatem arbitrat̃ ſiue ab ortu,ſiue ab occaſu,ſiue celerius,ſiue tardius, circularé motũ peragant,& propter hoc ſemp eſt in fine, ſemper in principio & indeficiẽs,& ppetuus, ut demõſtratũ eſt.Iterum autem,ſiue à medio,ſiue ad mediũ,ſiue celerius,ſiue tardius qui ſuper recta fit finitus eſt, & pp hoc ad generationé facit.huius auté,q; quę ſub luna ſunt,diuidunt̃ in q̃tuor,& q; cœlum interim ſumit̃ indiuiſum,cãm exiſtimo hoc, q; eorum q̃ generãtur & corrũpunt̃,de quibus plurimũ phyſiologia pertractat,principia uoluit diſcernere,à quibus cãs eorum q̃ in eis accidunt ſumit. Qm̃ quãtum ad differẽtiam cœli & ſublunariũ ſufficit rectus motus, tãq; unus ad unũ circularé determinatũ, nãq; & Ariſtoteles plurima non tanquã de quatuor,ſed tanquã de duobus ſublunaribus diſputat,in ſequẽti auté libro,firmamẽtũ etiã à planetis diſtinguit. Iſte autem in ſeptimo ipſius cap.ait,ſi bene notauit Alexan.quod pprie hunc dicit Ariſtoteles circularé eſſe motũ,qui fit circa centrũ uniuerſi,neq; proprie circulares,neq; ſimplices erunt planetarũ circuitus,& aſtra etiam pprio motu p̃ter ſphæras mota,ſm qd Aſtronomis uidet̃,mouẽtur circa ppria centra,cum non ſint eiuſdẽ centri cum uniuerſo, neq; ipſa aſtra,neq; horũ epicycli,neq; ſphærę uocatæ ecẽtricę.palã q; ui ppe mouẽtur circulari motu,non ſimplici, ſed cõpoſito ex eo q deorſum & eo qui ſurſum. Quãuis enim p̃ter Ariſtotelis ſuppoſitiones ſint hæc,ait,tamé manifeſte apparent aſtra uiciniora terræ,& remotiora. Dicitur igit̃ q; in his Ariſtoteles hoc ſolum dicit,q; circularis motus circa mediũ eſt,hoc enim oĩ motui circulari conuenit.ſi auté in aliis corpora circulariter lata,circa centrũ uniuerſi moueri dicit: ſciendũ q; ſm antiquorum Aſtronomorũ ſuppõnes facit ſermoné,qui enim ſecuti ſunt Eudoxũ & Calippũ,ſupponẽtes ſphæras reuoluentes ↄcentricas uniuerſo per illas conãtur ſaluare apparẽtiã,circa centrũ uniuerſi dicentes moueri oẽs ſphæras. remotionũ aũt & appropinquationũ & directionũ & ſtationum & retrogradationum,& irregularitatũ in ipſis apparentium,cãs non ualentes ſm illas ſuppoſitiones aſſignare,ppter hoc Hipparcus,& ſiquis cõtemporaneus ipſi fuit & poſt eum Ptolemęus ſphęras eccentricas & epicyclos ſuppoſuerũt,eo q; oĩa cœleſtia moueri circa centrũ uniuerſi noluerũt,dictorũ aũt prius cãs ab illis p̃termiſſas,iſti ſm has ſuppõnes aſſignarũt. Ariſtoteles igit̃ hic quidé nihil dicit de his,ubi aũt loquit̃,uidetur ſequi ſuppoſitiones priorũ. palã autem q; differre circa has ſuppoſitiões non eſt crimen. ppoſitum.n.eſt,quo ſuppoſito ſaluari poſſint apparentia. Nihil igitur mirũ ſi alii ex aliis ſuppõnibus conati ſunt ſaluare apparentia, aſtra aũt quãuis mouent̃ circa ſua centra, tamen & circa centrũ uniuerſi à ſphæris circũducta mouentur. Apud quem aũt Aſtronomorũ inuenit iſte q; aſtra circa ſua ipſorũ centra mouent̃?an ab his q̃ i libris Ptolemæi negligẽter audiẽs q; alii qdé ſunt numeri centri epicycli,alii aũt ipſius aſtri,putauit hos eſſe motus ipſius aſtri circa ppriũ centrũ,nõ attendens q; numeri quidé iſti ſunt tanquã trãſeuntis aſtri, motus autem qui circa centrũ non ſit,ut

transeũte ipso, sed numeri quidem centri epicycli insinuãt motũ eccentrici in quo ferẽ epicyclus, qui
autem astri motũ epicycli in quo fertur astrum, ipsius aũt astri motũ circa ꝓprium centrũ impoſſe est
dephendere in quãto tpe restituitur: neq; enim transgrediẽ locum ex loco sedm hunc motũ. Propter
hoc Astronomorũ nullus conatus est restitutioné astri circa ꝓprium centrũ, in quãto tépore fiat col-
ligere, neq; enim comphensibile erat. Plato uero & hũc astrorũ motum nouit. Aristoteles uero quid
de motu astrorum opinetur in secundo huius negotii dicet. Adhuc non ex similibus/ait/ Aristote-
les fecit elementorum & celi disquisitionem, hic quidem totum accipiens in proprio loco motum,
hic autem partem ex propriis locis remotam, & in eo qui præter naturam factam. Dico igiẽ & hoc
breuiter ꝙ intentio Aristotelis est ostendere coelestia alterius naturę quàm quatuor elñta ex diffe-
rentia motuũ. qm̃ igitur horũ partes mouenẽ & à loco qui ꝓter naturam, & motu ad generationé fa
ciente eo qui super rectam, coelum aũt totum ad perpetuitatem cognato motu. s. circulari, merito ab
his hæc qdem esse generabilia syllogizauit, hoc auté perpetuũ: non inconuenienter auté Aristoteles
supposuit & totam terrá extra medium: ut ostendat totius inclinationem ad centrũ tendentem. eui-
dens nãq; est ꝙ quãcũq; quis ipsius accipiat partem, talis est. Nõ igitur necesse est differentiá substan
tiæ à motu syllogizãtem quæ mouenẽ fm naturam comparãdo assumere, sed & si hoc qdem ps fue
rit, hoc autem totum, & hoc quidem in loco ꝓter naturá, hoc aũt in loco fm naturá semper. Hæc. n.
& euidentius ostendunt differentiam, qa ab his quidem uatę sunt separari partes, à coelo autem non
possunt, & hęc quidem in loco ꝓter naturam nata sunt fieri: hoc autem semp in eo qui fm naturam
esse, & totalitates igitur elñtorum, aut manent, aut circulo mouenẽ, sed sufficit à partibus ipsorũ dif-
ferentiá fm naturá accipere, & maxime quando omnes partes similem inuicem naturá habere uidẽ-
tur ut partes terrę, ad medium tendentes, & aquæ supernatantes terræ, si aũt totalitates elementorũ
super recta non mouenẽ, merito partium differentia distinctioné coeli manifestauit. Iste auté uolens
coelum corruptibile esse, conatur eiusdem naturæ cum elementis ipm ostendere, & ob hoc eodẽ mo
tu moueri: circulo enim/ait/mouẽ & ignis & aer, fm ꝓpriam naturam hũc habentia motũ sicut &
coelum: aut enim fm naturam, aut ꝓter naturam. Melius est aũt neq; esse oino q̃ semper esse in eo qđ
est ꝓter naturam, erit autem, q̃re & ꝓter naturam, partibus ipsius ꝓter naturam existentibus. hæc si-
biipsi continens imoratur, & in eadem sentẽtia sępe eadem garrit. Dictũ est autem ad ipsam dubita-
tionem prius, & magis (ut existimo) distincte, dicat autem & nũc, ꝙ circularis motus ignis nõ est pro
prius, siqdem cum ultima sphæra circũfertur, sicut neq; planetarũ ab ortu, est ꝓprius, non tamẽ pro
pter hoc ꝓter naturam, neq; ut noxius, sed ut super naturá, fm qđ à meliori obtinẽ, natus eo motu
qui melioris est moueri, sicut & anima ad speculãdũ nata est, nõ tamẽ mouetur motu dei. Q̃uo autẽ
putat ꝓprium ignis circularem motũ, cum restituatur cũ ultima sphæra, & his quæ ab ipsa mouen-
tur? Adhuc autẽ & cõtra hunc instat sermonem, qđ uiolentia qdem contingit motum alterius & al-
terius esse, fm naturá autem impossibile: terræ enim & aquæ fm naturá est ad mediũ uniuersi mo-
tus. Nõ bene autem putat aquæ inesse hãc inclinationem, sed terrę supernatare, & si usq; ad centrum
procedit remota terra, ut comphendat alicubi terram quá imitatur ꝓcedit. & si auferat quis à cẽtro
terram, centrũ (ut existimo) pertrásibit aqua, quærens terrá. Probat autẽ hoc, ꝙ terra supposita scdm
naturam quiescit, nec ulterius uult ꝓcedere inferius, nisi quatenus subtracta terra, necesse est ipsam
fluere ad cõcauitatem, cũ sit fluxibilis. Si aũt ut iste putat utriq; est fm naturá qui ad medium uni-
uersi motus, nõ adhuc eo qui alterius, sed eo qui suiipsius utrũq; fm naturá mouẽ, adiecto autem
textu qui dicit, Adhuc pręter naturam cõtrarius ei qui fm naturá etc. Per quæ ostendit Aristoteles,
ꝙ circulatio nõ solum fm naturam nõ est alicuius elemẽtorũ, sed neq; ꝓter naturam, in multis deli-
rans (ut existimo) conatur ostẽdere ꝙ non est ꝓter naturam circulatio igni, & Aristo. idem dicẽte, ex-
cepto ꝙ ille, neq; ꝓter naturam, neq; fm naturam ait. Iste autẽ uult quidem ipm fm naturam inesse:
ostendit autẽ interim, ꝙ nõ præter naturá, Aristotelis demõstratione utens. si enim unum uni est cõ
trarium, cõtrarius est autẽ ignis motus fm naturá, motui deorsum, nõ utiq; erit & circularis motus
ipsi contrarius, q̃re neq; ꝓter naturam. qđ enim ꝓter naturam/cõtrarium. fm naturá ergo igni in ꝓ-
prio loco existenti, circularis motus: oportebat autẽ Aristo. utẽtem demonstratione excitari ad inqui
sitionem magis, qa Aristoteles quod uidebatur ꝓnunciãs, uoluit dicere, neq; fm naturam, neq; ꝓter
naturam ipm circulo moueri, quãuis motum circulariter: sed quo mõ (ut dixi) motum exercet q nõ
est proprius fm naturam quis dicet? Melius igitur si uere est omnino simplex, super naturam ipm
dicere, ut & unus unius sit, motus fm naturá, quod qdem & ipse falsificat, duos motus ignis fm na-
turam dicendo, hunc qdem sursum partium ipsius à totalitate abstractarũ, hunc autem circularẽ to
talitatis, quare & coelũ circulariter motum/nihil ꝓhibet esse ignem, neq; ꝓter naturam ipsi inerit mo
tus. Et palá est ꝙ in oibus his se decepit ꝙ circularem motum coelestem existẽtem, non super natu-

ram putauit inesse igni,sed ſm naturam,esse auté aliquem & super rectam in ipso motum propriũ ignis,ascendentibus & descendentibus partibus ipsius aliquibus & rarefactis & inspissatis uere dixit Alexãder,ostendens esse motũ mixtum,& non adhuc simplicem,& sic cõcludens,ꝙ neq; ſm naturã, neq; ꝑter naturam inest igni circulatio,& ꝓpter hoc neq; duos eiusdem motus esse ſm naturã, neq; duo uni cõtraria,sed ꝙ & circularis quidem est in igne motus,& rectus,ut dictum est,ac circularem quidem à coelestibus super naturam ipsi datũ esse,dicẽdum:rectũ autem esse partiũ ipsius.¶ Iste aũt insistit contẽdens ostendere ꝓprium esse totalitatis hypercaumatis circularẽ simplicem motum,qui neq; coelestia prius concedit talem habere motum.Causa autem est,qa putat ex hoc cõcludere,ꝙ quãuis circulari & simplici motu coelum moueatur,nihil tamẽ ipsum ꝓhibet eiusdem naturæ existens cum his quę sub luna similr̃ illis esse corruptibile:& sufficiebat quidem ad hanc intentionem impiã simul & irrationabilem,ostẽsum fuisse prius ꝙ nõ est proprius hypercaumatis circularis motus,sed à coelesti circulatione,inditus super naturam,ut ostendũt ibi consistentes apparitiones coorientes simul & occũbentes cum astris,etiã ad multos dies. Sufficiebat rursus attendere ꝙ quãuis coelũ igneũ esset,circularem simplicem habẽs motum,perpetuũ tamẽ esset,nõ ſm totalitatem solam sicut ignis, sed & ſm partes,si nulla harũ abstrahitur à ꝓpria totalitate,& iterum ipsi copulatur.quare & si nõ ob aliud,saltem alterius esset naturæ,q̃ elementa quæ sub luna,ꝓpter quã non solum ſm totũ,sicut elementa,sed & ſm partes ingenitũ est ob hoc ipe & incorruptibile.Quoniã autem multa dixit aduersus Alexãdrum ostendẽtem nõ simplicem,sed mixtum eẽ motum hypercaumatis,illorum pauca discutiendum est.Dicit igitur,quãuis hæc quidem ascendant hypeccaumatis,hæc autem descẽdant, & hæc quidem inspissata, hæc autem rarefacta, & palàm quòd hæc quidem pars uelocius mouetur,hæc autem tardius,nihil minus est simplex circularis motus totius. Contingit enim/ait/ & igne sursum lato & aqua deorsum partium ipsorum, quasdam quidem huc,quasdam autem illuc ab aliquo uento impelli,attamen totum simplici motu mouetur,qui à medio,& ad medium: quãuis utiq; quis dicet,tũc proprie simplicẽ illius ignis & aquæ motũ,moto composito ex dissimilibus partibus,& hac ꝗdem sursum,hac autem deorsum trahẽte,quando & uerisimile sit motũ fieri obliquum in his quæ recte mouẽtur. Ac sphæra Veneris inqt circũducta,ipsa Venus mota in ꝓprio epicyclo,quãdoq; terræ uicinior,quãdoq; remotior fit quod & in reliquis erraticis eodem mõ cõtingit, & tamẽ totum coelũ uno & simplici motu mouet̃.oportet autẽ annotare quid hic ↄfitetur nũc,quãdo putat posse ex ipsis alia euertere.Notare etiã ꝙ ab inexperientia Astronomicarũ suppositionum garrit.quis enim qualitercũq; eruditorũ non nouit ꝙ talem habẽt intẽtionẽ astronomorum suppositiones,ꝙ circulari & regulari seruato motu,coelestium per ipsas diuersitates motuũ,& ascẽsiones & descẽsiones,& stationes ac directiones & retrogradationes,& apparentias,& oĩa quæ contingũt,circa ipsa demõstret̃ quo mõ fiant?Etenim uniuscuiusq; eorũ quæ ibi sunt,motus est simplex & ęqualis. quãuis igitur circũducantur cũ totis partes:tamen neq; totius motus fit compositus,sed simplex manet,& partibus sic tradit,neq; partes suum ipsarũ motum cõpositum habent,sed illo manente simplici,alium diuiniorem & simpliciorem à totis assumũt.Sed neq; siqua particula aeris,aut ignis rarefit,aut inspissatur,hoc facit nõ simplicem esse motũ totius:prorsus enim rarefactio & inspissatio,alterationes sunt,& nõ ſm locum motus. Etenim si glebã/ait/delatam ad mediũ calefieri & frigefieri accidat,nõ est causa ꝙ nõ sit simplex motus.¶ Vide quã stulta sint quæ ab eo dicũtur, non.n.intelligit ꝙ id qđ rarescit,leuius fit:quod autem inspissatur grauius:& ita inæqualiter ueloces fiunt partium motus ſm locum,sed neq; aqua quãdo deorsum fertur,& fit glacies,habet simplicẽ motũ ad deorsum:ut putat iste.¶ Rursum Alexã. ꝓponens lr̃am quę dicit. {Simul enim ipm quod fert̃,necesse & ſm ꝓpriam inclinationem moueri,aut sursum siquid leuiũ fuerit,aut deorsum siquid grauiũ} fieri igitur ipsius motum mixtum ex recto & circulari,ibi maligne interꝑtatur,ut de toto intelligẽs sursum & deorsum,& conatur ostendere ꝙ neq; põt sursum moueri ignis tangens lunarẽ sphærã, neq; deorsum ſm naturam:palã est autem ꝙ & toto sub coelo circulariter moto partes/ait/ipsius,has quidem sursum,has autem deorsum mouentur:ut manifestat ab ipso prius exposita Alexandri lr̃a:neq;.n. simpliciter/ait/mouentur circulariter hoc motu ignis & aer,neq; super recta,sed mixto motu:etenim in altum ꝗdam ipsarum inęqualiter ꝓcedunt,& quietiores fiũt in tali circũductione, & adhuc rarefiunt & inspissantur, quædam ipsarum dixit inæqualr̃ , & nõ tota rarefieri,aut inspissari,quæ ꝗdem differẽtiam motus localis faciẽtia nõ concedit simplicẽ esse motũ,eum qui ſm locũ.quoniã autẽ sæpe producit hoc {si nõ ſm naturã est circulatio hypeccaumati,& aeri,cum ꝑter naturã insit,nõ utiq; diu permaneret:etenim Aristotelem dicere,ꝙ citissime corrũpuntur quæ ꝑter naturam} memorari oportet,& ꝙ non oĩno simplex est illorũ motus:ut Alexãder ostendit ꝓpter implicitũ esse eũ qui super rectã motũ ascendẽtium & descẽdentiũ,& quia circularitatẽ habẽt super naturã,qđ ꝗdem cõsen-

tiæ magis participātia. quāuis igitur Ptolemæus, & Plotinus, & Proclus, & ipse Aristoteles ignē moueri dicāt isto motu, nō tamen dicūt ꝓprium ipsius hūc motum esse, ꝓpter conuolutionem cū ultima sphæra, sed aptū natum quidem eē, ad ipsum ut non uiolētia trahatur, sed cū alio moueat: ut & planetæ cū firmamento, etenim horū non est ꝓprius hic motus, non tamē uiolētus sed supernaturalis. Hæc igitur quę hactenus attulimus, ab isto aduersus Aristotelem dicta sunt, & (ut existimo) soluta. redeundum est autem iterum ad ea quæ deinceps sequuntur.

At vero & primā necessariū est esse talē lationem. perfectū enim prius natura imꝑfecto, circulus autē perfectorū. Recta autē linea nulla, nō enim infinita, habere enī potest finē & terminū, neq; finita vlla. omni enim erit aliquid extra, augeri enim cōtingit quācūq;. itaq; siquidē prior motus prioris natura corporis, circularis autē prior recto, siq; rectus simpliciū corporū est, etenim ignis recta fertur sursum & terrea corpora deorsum, ad medium: necesse est circularem motum alicuius simplicium esse corporum, mixtorū enim lationē dicebamus esse secūdum prędominans in mixtura simpliciū.

Com. 12. Ostenso quod est simplex motus secundum naturā quidem circularis alius præter rectum, & quod simplex motus simplicis corporis, cōclusit ex his quod est aliquid simplex corpus aliud præter quatuor elementa recti motus, quando neque secundum naturam, neque præter naturā possibile est aliquod quatuor elemētorū moueri circulari motu, neque secundum naturā: ostendit consequenter quod & prius corporibus recti motus est corpus circulariter motum & diuinius, ostendit autem hoc, ostendendo circularē motū secundum naturā esse primū aliorū motuū. hoc autē, ostendēdo circularē lineā natura priorē esse recta. hoc autē ostēdēdo ipsam eē perfectā, rectā autē imperfectam, sicut & ex eo quod simplex erat circularis motus, ꝓbauit aliquod corpus eē simplex, quod circulari motu moueatur secundum naturā. ex eo autē quod simplex erat circularis linea, ꝓbauit quod simplex erat circularis motus, simul autē cum primo ꝓbatur & simplicitas: prima enim semper sunt simplicia, ꝓpterea quod simplicia præcedunt naturā cōpositorū. Ostendit autē & in octauo phy. quod circularis motus est prior recto, ostendit autē hoc ibi ex eo quod perfectus & simplex & ꝓprie cōtinuus sit, hic autē ex perfectione fit demōstratio. quod enim perfectū sit prius natura quam imperfectum, palā. siquidem ex perfectis imperfecta. quod autē perfectus sit circularis motus, ostendit ex eo quod circulus est perfectus. hoc autē ex eo quod finitus est & finē habet, quod quidem perfectis conuenit. & etiā ex eo quod additionē non suscipit, manente specie. additio enim fit secundum deficiens. ostendit autem nō in circulo hoc, sed ostendēdo rectā imperfectā esse per hoc quod hæc nō contingunt circulo, sed opposita, ostēdit circulū esse perfectū. Quod autem omnis recta sit imperfecta, ostēdit primo diuidens illā in infinitā & finitā. omnis enim aut infinita est aut finita, non quod sit infinita recta, secundum ipsum, finito existente uniuerso, sed quia quidam putauerunt esse, & quamuis non sit, tamē à phantasia semper augmētatam, cōprehendit diuisionē, contradictionē interimens. Si igitur infinita est non habēs finem aut terminum, sed interminata existens, nō utique erit perfecta. perfectū enim quod consumatum iam & terminatū & non hñs defectum eorum quæ sui ipsius sunt: finita autem habet aliquid extra, ita ut apta sit augeri, quod autē augetur nōdum omnia quæ sui ipsius accepit, & imperfectū est. Circulus autē & finitus est & habens finem, & nihil extra augeri nō potest manente specie. Alexāder autem circulū ostendit perfectum, ex eo quod principium mediū & finem habet, siquidem principium ipsius/ait/ centrū, terminū autem extremā lineā, medium autem intermediū horum planū. Instandū autē puto, quod forte Aristo. nūc circulū lineā accepit, in qua motus perficitur, non superficiē. ꝓpter quod neque uoluit sic ostēdere, ut Alexander. sed ex eo quod finitus est, & additionem non recipit. habere autem potest & principiū & medium & finem, differēter tamen, quia ubique horū est unūquodque, quodcūque enim ipsius acceperis, hoc & principiū & mediū & finis esse potest. & erit utique hoc (ut existimo) argumentū, quod circulus sit omnino perfectus, siquidē diffinitionē ipsius perfectio insinuat. Sed quomodo omnis finitæ lineæ est aliquid extra? diametri enim uniuersi finitæ existentis quid erit extra? siquidē nihil est extra mundū. quomodo autē nō est incōueniēs omnem rectā esse imperfectam, si uere species aliqua est rectæ, quæ debeat perfectione participare, sicut & aliæ species. quæ licet sint imperfectæ rectæ, tamē oportet esse & perfectam penitus aliquā? Alexāder igitur cuiq ratione potentibus nobis augere omnē acceptā ita intelligit, nō recta augumenta sed tantū recta, quare species quidē rectæ secundum quod recta, perfecta penitus & in parua & in magna. magnitudo autem perfecta in habente totā mensurā rectæ mediantis. perfectio autē ipsius & secundum speciem, ut ad circularē speciē, & ad perfectionē eius deficit, eo quod nō cōuertatur in seipsam, sed effundatur quantū est in seipsa ad immēsurationem & infinitatē. cōtinuis autem mensuris terminatū eē quātū ipsius. hoc igitur ostendit omnis finitæ lineę esse aliquid extra. uidelicet quantū est in seipsa & optima fusione habet semper aliquid deficiens & apponi potens. Assumens igitur quod perfectior motus sit prior, perfectum enim/ait/prius natura quam imperfectum, & ostenso quod circulus sit prior natura quam recta, quia perfectior, ut autē lineæ/super quas motus, ita

se habent

se habent & motus, cõcludit quòd circularis motus/sit prioris natura corporis, quàm motus rectus. conclusionem igitur tãq̃ euidentem omisit duas ꝓpositiones cõtinuas exponẽs. ¶ Deinde uolens ostendere ꝙ hoc prius natura corpus, cuius est circularis motus est, & simplex est, aliud ꝑter q̃tuor elementa, ostẽdit ipm (ut existimo) sic. si duo simplices motus sunt, existentes simpliciũ corporũ .s. rectus & circularis, rectus aũt eorum q̃ sub luna sunt simpliciũ corporum est, motorũ sursum & deorsum: necesse & circularẽ motum esse alicuius simpliciũ corporũ, alterius ab his q̃ sub luna. Motus enim semp est corporis moti, & simplex simplicis, quãuis eni corpus mixtũ aliquãdo moueaꝛ simplici motu, ut homo à tecto cadens ad medium fertur, tñ & iste ẜm prędominãs in mixtura simpliciũ, hoc est, ẜm terrestre fertur hac latione. ¶ Alexan. uero dicit hic primum natura corpus & simplex eẽ ostendi/ẜm augmentationem minoris & maioris, ut ita dicam quorum unus est motus, si est rationabile corpora simplicia esse, simplicia sunt, & si rationabilius motus circularis, simplex esse mobile, hoc magis utiq; erit simplex. ¶ Fortè autẽ non est euidens id qđ circulariter mouetur simpliciter rationabilius esse simplex, sed si quidem motu priori natura moueatur, priora autem sunt simplicia q̃ composita: forsan igitur sic est magis interrogãdum, si quorũ posteriorũ existentiũ natura, hoc est eorum quæ super recta mouẽtur: (hoc enim ostẽsum est) quorum minus rõnabile est, simplicẽ eẽ substãtiam/simplex est: & quorũ priorum existẽtium natura/hoc est circulariũ, quorum magis rõnabile est simplicem esse substãtiam/magis erit simplex. hæc quidẽ igitur ad explanationẽ uerborũ Aristotelis dicta sint. ¶ Dubitant autem q̃dam ut ait Alexã. ad dictam rõnem eo ꝙ perfectũ prius est natura: si enim mũdus est ꝑfectior unoquoq; eorũ ex q̃bus est, qđ autem perfectius/prius, qđ autẽ prius & simplicius: erit mũdus, & prior his ex q̃bus est, & simplicior illis, nõ ꝑexistit aũt mũdus, ait Alexã. suis partibus, sed neq; simplicior uideꝛ q ex illis est ꝯpositus. ¶ Cedẽs aũt his Alex. conaꝛ soluere dubitationẽ ꝑ hoc ꝙ mũdus q̃dẽ ꝑfectior dꝛ tãq̃ maioris ꝯtinẽtię, circularis aũt motus ꝑfectior q̃ rectus & circulus q̃ recta, nõ tãq̃ ꝯtinẽs aliq̃d, sed ẜpẽ. In ẜparatis igiꝛ uerũ/ait/qđ perfectius, & prius, & simplicius esse. in totis autẽ & partibus non adhuc. Perfectius enim/ait/totũ esse suis partibus, & natura & sub̃a primũ, sed non etiã tempore. qđ enim simul cum hoc qđ simplex est etiã perfectũ est, hoc & tempore primũ est. Qđ autẽ circularis motus prior sit recto nõ sub̃a solũ, sed & tẽpore, ostendit Aristo. in octauo de naturali auditu. Hæc Alex. Fortè aũt non ẜm tẽpus accepta est prioritas. nõ enim erat tẽpus quãdo circularis motus & rectus nõ erat, q̃uis semp causa tẽporis sit/ille. Neq; adhuc magis quãdo circulus q̃dem erat, recta uero nõ erat, sed ẜm naturã, plane dixit Aristoteles. qđ eni ꝑfectũ, prius est natura q̃ imꝑfectum, & iterum. q̃re si prior motus prioris natura corporis, & mũdus igiꝛ ꝑfectior partibus, prior ipsis est natura, ut etiã Alexãder cõfitetur. existimo aũt ꝙ & simplicior, si eni est prior natura, magis est unus, magis autẽ unum. unitati magis cognatũ est. qđ autẽ tale/simplicius. Nos aũt non ad totalitatẽ mundi unã aspicientes ẜm quã unum animal est aut imago ĩtellectualis animalis, sed ad multitudinẽ ipsius discretã: & hãc mundũ dicentes, simpliciorẽ toto partem putamus, & partes priores, siquidẽ & totum à suo nomine in seipso adducit primã discretionẽ. Cõdemõstrato aũt ꝙ circularis motus/nõ solum ꝑfectioris est & primi, sed & simplicis corporis, cum sit simplex, ut sit ratio, siue simplicis siue recti siue mixti adiecit. {mixtorũ enim lationẽ dicebamus esse ẜm ꝑdominãs in mixtura simpliciũ. } Ac si diceret. Et mixtorũ enim lationẽ etc. Quãuis igitur cõpositũ existens coelum/circulo moueaꝛ, semper est aliq̃d in ipo simplex ẜm cuius dominiũ/mouetur circulari motu. ¶ Obiicit autẽ & hic iterum easdẽ dubitationes Xenarchus. Primo q̃dem ꝙ nimium mathematicis usus est sermo fundamentis .s. recta & cirulari. Secũdo ꝙ nõ est simplex corpus naturale, ẜm peripheriam motũ/ꝓpter inæqualẽ uelocẽ motũ esse eorũ q̃ apud centrũ, & eorũ q̃ apud peripheriã, & eorũ q̃ in medio horum moueꝛ. Tertio ꝙ q̃uis sit quod circulariter moueꝛ, non tamẽ est aliud ꝑter quatuor, siquidẽ & illorum, hæc q̃dem manent, hæc autẽ circulo moueꝛ, quãdo fuerint ꝑfecta, qđ q̃dẽ maxime igni cõuenit. motu enim recto ut etiã Aristoteli, uideꝛ imꝑfecto existẽte, imperfecta cũ sunt mouẽtur ¶ Has instãtias tãquã iam ꝓpositas & solutas, neq; Alexãder uoluit ꝓponere. & ego quoq; decętero conabor trãsilire. nouus aũt iste coruus, imo uero graculus, balbe garriens aduersus Iouis diuinã alitẽ, ut inq̃t Pindarus & cõtra ea q̃ hic ab Arist. dicta sunt ꝓdiens, primã instãtiã adducit, Xenarchi tertiã, subiiciens. Q̃uãuis enim primũ/ait/qđ circulo mouetur, nõ iam aliud sit ꝑter q̃tuor, siq̃dem & illis ꝑfectis existentibus inest manere aut circulo moueri. Dictũ est aũt prius sæpe, ꝙ non est ignis ꝓprius circularis motus, quãdo supra naturã suam ipso moueaꝛ simul cum coelo delatũ, q̃re coeli ꝓprie est, & si uere primũ est natura qđ circulo ẜm naturã mouetur, coelum utiq; erit primum, aliud existens ꝑter hypercauma, qđ ignem uocamus. Deinde cõcesso tandẽ ꝙ perfectus sit circulus, tãquã principiũ habens & mediũ & finem, q̃ necessitas/ait/& motũ qui fit super ipso, esse perfectum? Si enim quia habet principiũ & mediũ & finem (ut Alexãder dixit, nõ Aristoteles.) & qui fit super

finita recta habet aliquid tale. Er qdem si pfectum esse circulũ iam cõcessit, rectã autẽ impfectam, ut Aristoteles supposuit, qũo utiq; habebit finẽ recta, cũ sit impfecta? Si uero finẽ intelligere oportet, quod finientem habet, & q nulla additione indiget, non aũt qđ terminat solũ, qđ quidẽ & additione indigentibus cõuenit, q̃re qui circulũ perfectũ, rectã autẽ imperfectã supponit, qđ quidẽ iste tandem fecit, nõ habet locum dicendi pfectum esse motũ qui fit super recta. Si autẽ non habet finẽ, neq; medium, quod est ad finẽ. Adhuc quoniã inqt circularẽ motum ꝑpetuũ supponunt, neq; principiu, neq; ultimũ habentem: patet, q & hic qdem impfectus erit, tãquã infinitus, pfectus autẽ qui ſm rectam finitam. Etenim infinitã, ait, impfectam dicunt, qa non habet principiũ medium & finẽ, quãuis additionem non suscipiat. Hoc quidẽ ut existimo dubitatũ est mediocriter à quocũq; sit dubitatũ. ¶ Attẽdere autẽ dignum q & circulus ꝓpter hãc pfectionem pfectus est, qa omnis pars ipsius & principiũ habet & medium, & finem. Et qui super circulũ motus, quãuis infinitus sit, tãquã i ifinitũ ꝓcedens, non tamẽ tãquã præsentẽ habens infinitatem & indeterminatã, sed semper finitã speciem habet. oẽ eni acceptũ ex ipso & principiũ & mediũ & finis, est cuiusdam periodi. q̃re perfectus cũ sit. in infinitũ ꝓducit perfectionẽ. Totaliter aũt si aliquãdo impfectus acceptus esset, nõ posset in infinitũ ꝓcedere, neq; enim impfectus existẽs posset habere uirtutẽ ad ifinitũ. neq; quãdoq; ad perfectionẽ deductus, si principium & successionẽ in parte temporis accipiat, ideo etiã in tempore aliquo ultra successionẽ ꝓgrederetur. Quoniã aũt non est, ait, secũdum extrema infinita recta, palàm q & omnis motus qui super rectã habet & principiũ & ultimũ, & horum intermedia. igitur pfectus, quãtum est in diffinitione perfecti. Hoc rursum eiusdem est cognationis cum aliis huius uiri dubitationibus. ultimum rectæ tãquã finem accipiens. q̃uis & ipse illud finem dici nouerit, qđ additionẽ aliã nõ suscipit, tãquã defectiuo existente priore: qđ uere circulo qdem & circulari motui cõuenit, recte autẽ non ɔuenit. Quãuis enim unũquodq; momentũ circuli non ultimũ solum sed & principiũ est motus alterius, non tãquã defectiua in aliquo priori pfectione, sed tãquã eadem pfecta existente ſm speciem iterum & iterũ facta. qui aũt super finita recta fit, motus, cũ recta apposita fuerit, & ipse apponitur una specie imperfecti existente, q̃ cum additione fit. Sed si diametrũ uniuersi nõ est naturalẽ rectã maiorem accipere, qũo non est hæc perfecta ſm finẽ propriũ, quæ sui ipsius spẽ accepta additionem nõ suscipit?

¶ An & ad hanc dubitationem dictũ est à me, quãdo Aristotelis intellectũ conatus sui explanare, nõ cõtentus Alexãdri satisfactiõe dicentis, q rõne possumus nos oẽm acceptã augere? uolens sic oportere intelligere Aristo. aspicere ad ipsam spẽm circuli & recte. hanc qdem sui ipsius natura cõuentem. hanc aũt quãtũ in se esset ad interminationẽ effusam, quãuis terminauerit ipsam, & cõphensam mẽsurauerit ratio, cooperãte (ut existimo) circuli figura: hæc enim in seipsa & rectas cõtinuit, q̃ in ipsa ad infinitatem quãtum in seipsis tendentes, ultimũ quod cõueniebat acceperunt. Adhuc aũt, ait, motus cœli & tẽpus mensuratiuũ ipsius, siquidẽ perfectus est, habet principia media & finem & nõ sunt infinita, neq; indesinentia, ut Aristoteles existimat. si aũt indesinentia non sunt pfecta perfecta enim habent principiũ media & finem. Sursum itaq; & deorsum, isto reuoluente easdẽ dubitationes, necesse & me eadẽ dicere: q sicut circulus, sic & unaquæq; periodus motus: & ipsius mẽsura tp̃s per totũ, & principium hñt, & mediũ, & finem. sicut enim oẽ punctũ in circulo, & principiũ & mediũ & finis est, ita & oẽ momentũ in motu, & omne nũc in tẽpore. Indeficientiam aũt habet in eo qđ iterũ, & iterum. species igiẽ est & principiũ habens ubiq; & mediũ & finem, & additionem non suscipiens, sed nõ qđ indeficiẽs. hoc enim aliarũ habet pfectionem. s. infinitatẽ uirtutis, & fortè hanc supernaturalẽ: siquidem uere uideatur oẽ finitũ corpus finitã habere uirtutẽ sui ipsius rõne. siue igiẽ à magnitudine cõsequentiam inchoãs dicat aliquis, sicut se habet magnitudo, ita se hẽ & motũ & tempus, siue ẽcõuerso à tempore inchoet, palã est q ſm spẽm accipiendũ est pfectum & principiũ & medium & finẽ habens circularisq; magnitudinis, & restitutiui motus, & tẽporis hunc mensurãtis. oĩum enim species & principium & media & finem habet, & ubiq; oĩa tria apparentia, & nullã additionẽ suscipientia tãq̃ defectum habentia, sed nõ est mutua ostensio, ut putat. Si enim, ait, ex eo q circulus est perfectus, uoluit & motũ qui super ipm̃ fit, esse perfectũ, supnaturalem aũt circulum eẽ, hic enim est cœleste corpus: & motum igiẽ ipsius ob hoc supernaturalẽ uoluit. Rursum aũt ex eo q perfectus est circularis motus, accepit, & q mouẽ ipso perfectũ est cœlum. mutua ergo, & nõ demõstratiua est ratio. in his uerba ipsius ꝓposui ad notandũ & cognoscẽdum ex paucis uerba uiri. Primũ igitur putat circularẽ motũ super circulũ aliquẽ fieri: & motũ cœli super cœleste corpus, non itelligens q ipsius motus est circularis motus: posse est autẽ & quod non circulare, circulo moueri. etenim cubũ possibile circa axẽ circulo moueri, quãuis circulũ in seipso non habeat, & quod cœlũ ipm̃ mouẽ circulariter, & qui in ipso circuli. Qũo igitur possibile est ipm̃ esse quod mouẽ, & id super qđ est motus? Sed neq; rotunditate cœli interim Aristo. usus est, inqt; hoc eni posterius ostẽdit, sed circulari motu, quẽ pficit circu-

latio astrorum ab eodem in idem fm æqualem à terra distátiam:ostédit autem non tãq̃ à cœlesti cor
pore ut à circulo perfectum esse circularem motũ,sed à specie ipsa motus:distẽsioné enim habens ali/
quam & figurá,habet quádoq; quidem rectitudinem,quádoq; autem circularitaté,& hunc circulũ
táquá perfectum accipiens ,ppter ubiq; circuli spẽm ab ipso motum figuratũ fm ipm perfectũ ostẽ/
dit,& ab hoc tãq̃ à manifestiori:manifestiores.n.substantiis sunt opationes,substantiam cœlestis cor/
poris,hoc est circuli perfectá esse syllogizauit.q̃re neq; mutua est ostẽsio,ut iste putat.Sed & si sphæ
ricum/ait/cœleste corpus est,qa sphæricũ est,ob hoc nõ differt à reliquis elemẽtis , quorũ totalitates
uult esse sphæricas etiá ipse Aristo.Rursum igitur cogor eadem dicere,q nondum sphęricum cœlũ
demõstratum est:neq; táquá sphæricũ nunc perfectũ esse/ait,sed táquá circulariter motũ hoc motu,
táquá perfectũ perfectis conuenire uolens.Quáuis igiẽ sphærica sint & alia elemẽta,non tamẽ pri/
mo ex sphæralitate ostẽsum est nũc,q cœleste corpus sit aliud à quatuor elemẽtis,deide neq; in his
est uera sphæralitas,sed & ipsum quod habent à cœlesti compressiõe habẽt fortè supernaturaliter &
hoc suscipientia.Iterum autẽ táquá pœnitẽs q concesserat perfectiorẽ esse circulum q̃ rectam,cõtra
rium ostendere conaẽ.Si.n.ait/superficialis circulus accipiaẽ:ut Alexander uideẽ,nõ habet centrum
actu,ne diuisus existẽs penes ipm,nõ iam sit continuus,qa non habet principiũ:finitæ aũt lineæ,siue
naturalis,siue mathematicæ extrema actu sunt.Quãto igitur/ait/qđ actu perfectius est/eo qđ poten/
tia/tanto recta perfectior erit circulo.Sed siqdem ad exercinũ iunioribus hæc ,pferret,fortè utiq; ha
berent aliquam rõnem nõ ingratam.qm̃ autem ut dogmata ,pfert ista cõtra beatitudinẽ cœli,cũ tam
uilia sint,utiq; miser erit ipse iuste,& qui ab his fuerint seducti.qualr enim cẽtrum uniuersi dicit eẽ
potentia,circa qđ totum cœlum moueẽ perpetuo motu?palàm est etiam q poles cœli putat esse po
tẽtia solũ.Causa autẽ ,ppter quá uoluit ista aduersus hęc dicere,adhuc magis ipsius redarguit igno/
rantiam:non.n.est actu/ait/centrũ circuli,ne continuitas ipsius interrũpatur:& siqdem fm assignatá
continui diffinitionem/cõtinua sunt,quorũ ultima sunt unũ,centrum autẽ unum/existens cõmune
est rectarũ delatarũ ab ipso ad circũferẽtiam:quomõ utiq; hoc ens actu dissoluet ɔtinuitatem? Si au
tem linearis/ait/circulus,primo qdem mathematicus erit & nõ naturalis,deinde cẽtrum non solũ ta
lis circuli nõ est accipere actu,sed neq; intermediũ peripheriæ & centri:quáuis quis audiens linearẽ
circulũ/aliqd intermediũ circũferentiæ & centri inquirit,tamẽ de lineari de quo rõnem Aristo.facit.
dicẽdum est qđ linearis est,cuius fm motum distẽsionis,omnis pars & principium & finis est,,ppter
qđ & totus per totũ perfectus est circulus.Deinde instat ad hoc q finitá rectam augere possibile est,
producens diametrũ mundi/& Alexádri expositionẽ/dicẽtem,q ratione nihil ,phibet omnem finitá
rectam augere,meditationibus qbusdam nouis destruẽs.Dixi autem q ad naturá recte aspexit Ari
stoteles non cõnuẽtis ad seipsam,sicut circulus,sed quátum in seipsa ad interminationem effusæ,si/
cut & huius uiri sermo.Ex circulo/ait/si uere corpus sit,circũquaq; corpus circũfusum extriscecus &
adiectum maiorem facit.uide q neq; diffinitioné circuli nouit iste,si corpus ipm supponit , sed neq;
Alexáder superficiem ipm supponens cõsone Aristoteli(ut existimo)expõnem fecit.Qualiter autem
apponi circulo sphæricum dicetur extrinsecus circũfusum,non ablata priori superficie,sicut in recta
quádo ipsam adaugebimus primum ipsius ultimũ exterminátes,pro bicubitali tricubitalẽ facimus
rectam?in circulo autẽ/circulum circa circulum & sphærá circa sphærá circũiacimus.Sed multa/ait/
circularia & sphęrica in aíalium corporibus ab alimento ingrediente adaugentur, sicut circulus ca/
pitis hominis,& circulus corneæ tunicæ in oculo.Qui autẽ hæc obiiciũt nõdum Arist.intellectum
de his attigerunt.Finitam.n.rectam/ait/imperfectá,quia est aliquid extra ipsam ad qđ cõiungeẽ ipsa
manens & solam terminationem amittẽs:circulus autem qui ab alimento augeẽ,aut sphęra deintus
augeẽ non facta sibi appositione deforis,sicut in recta:propter qđ non dicitur aliquid esse extra,sed
augetur tota spẽs.,ppter quod nõ dicitur huic apponi quod aduenit:non.n.sustinet suscipiẽs appo/
sitionem,ut recta.Et si igitur augeaẽ diameter uniuersi,non similr ipsi adaugeẽ sphęrica superficies,
sed recte qdem manet prior pars additionem suscipiens,,ppter qđ & imperfecta illa uidetur. sphæri/
cæ autem superficiei aut circuli nihil manet priorum:alia enim circunductio fit circulationis.qua/
re non similiter in circulo & in recta augmentationem intelligendum,sed hic quidem secundum
appositionem.appositio autem fm deficiens:hic autem ex perfecto/producto iterũ perfecto & termi
nato.uituperans autem & assignatam pfecti diffinitionẽ in multá/ait/ipsam excidere incõueniẽtiá,tẽ
tans manũ/aut lignum/aut terrá/aut ignẽ/aut aliquá aliarum partiũ diuidere in principiũ & mediũ
& ultimũ.Et quáuis non uelit aliquis hoc pfectum eẽ quod habet principiũ & medium & ultimũ:
tamen omne corpus cui nihil deficit semp ex his pfectum est.etenim manus prima quidem ps erit
fm quam toti copulatur,extrema aũt apud digitos,media aũt uola,& linguę similiter. sphæræ aũt
principiũ habent,fm aliquid qdem in centris, fm aliqd aũt in peripheriis. Homœomera aũt si sint

perfecta h sit penitus & ipsa. & de corpore tres hñte dimẽsiones, nõ dubitamus, ut iste putat. q̃ habẽt rõnem principii, quę medietatis, & quæ ultimi. Palá est enim quod principiú quidẽ quod fm lineam & lõgitudinẽ, medium aút quod fm supficiem, ultimú auté quod fm profunditaté. ☞ Si aút cubus facit dubitare, quia habet tres dimẽsiones ęq̃les, quę quidẽ principiú, quæ aút mediú, & q̃ ultimú: dicam ꝙ eam q̃ ut longitudo determinátur, sumemus principiú quáuis indifferẽs. unde igiẽ est accipere & in sphæra, lõgitudinẽ quidem quá determinat maximus circulorú qui in ipsa, latitudinẽ aút totam superficié, ꝓfunditatem aút dimensio descendens à supficie usq; ad centrú. Quale auté aliud sapiens meditatus est iste gloriosus? si linearis, ait, circulus fm quod habet principiú & mediú & finem, perfectus est, & fm qđ non tres habet dimensiones impfectus est. quare fm aliquid quidẽ pfectus, & fm aliquid impfectus. Si igitur circularis motus, super circularẽ lineá, & non fm id quod triú dimẽsionum, impfectus & ipse. si igitur ex esse perfectú circularẽ motum uoluit (inquit) ostẽdere ꝙ & prior est recto: oportebat ipm fm uniuersalem perfecti intellectú diffiniuisse, & ostendisse omni quidem circulo diffinitionẽ cõgruere, & nulli rectæ. ignoscat itaq; omnis cú diligentia legens, si tales huius sentẽtias p ipsius uerba nolui trãscribere. uerecúdia enim hoc facio quia nõ crederẽ aliquádo hunc talia intelligenté audere Aristoteli cõtradicere. dicit náq;, quod pfectionẽ corporis non habet linearis circulus. palá auté ꝙ neq; humani corporis. non enim habet caput & pectus, & pedes: neq; pfectionem iudicialis orationis. ꝓœmia enim ipsi & epilogi & horú media nõ insunt, non est ꝓprie pfectus, qm̃ non omniú specie simul cõprehensas habeat pfectiones, cú ipse sit determinatus fm uná spém, sed & hac rõne neq; totus est. non eni habet æqui totalitaté. cõem uero forma perfectionis. s. principiú habere & mediú & finem, & circulus habet fm suá speciẽ, sicut & corpus fm suam Et mirú ꝙ Aristo. cum audisset dicentem. (finem enim & mediú & principiú numerus habet omnis, oẽ auté & pfectum fm speciẽ non differunt abinuicẽ) & ipse ẽt núc utens sic nomine pfecti, cõfestim ad talẽ intellectum cõtradicit, quádo dicit. ꝓpter quid totaliter principiú habens & ultimú, & mediú, pfectú est. & tamẽ adhuc Aristo. expostulat uniuersaliter intellectú pfecti diffinire, nisi fortè uniuersaliter nõ cõe dicit, sed qđ ex omnibus his q̃ fm partem fm dñias ipsorú collectú, quod qdem impossibile erat. Quærit auté ꝓpter qđ totaliter principiú habens & ultimú & medium perfectú est. & nõ magis qđ neq; principium habet, neq; ultimú, ut infinita linea, neq; enim fm notionẽ apponere uult id qđ additionem suscipit, & mirabile ꝙ Grámaticorú libris deditus nõdum quæsiuit etymologiam τελε' ιω. i. perfecti quá omnes à τέλους. i. fine deducunt. habens. n. finem suorum complemẽtorú, semper & medium habet & principiú, non auté principium solum habens, aut principiú & medium, nõ ut mediú prorsus iam & finẽ accepit: & ꝓpter hoc etiá Aristo. omoe & perfectú nihil differre fm spẽm, ait. si autem finem oium perfectissimum dicimus: perfectú utiq; erit qđ omnibus suis bonis repletum est primis & mediis & extremis. & si hoc sit magnitudo partibus cõuenientibus sibi. infinita aút recta, primo quidem neq; est. quare ꝓprie ualde Grámaticus solam magnitudioum quæ non est perfectam uocari profatur: deinde & si existeret interminatam & incomprehensibilem haberet subsistentiam ipsius, & subsistẽtiæ intellectú finis, aut suis complementis circúscriptus est. His igitur & hác Aristo. literá quicúq; est iste per ꝓlixas nugas molestare ꝓperat. sed ad ea quæ deinceps ꝓcedendú.

Ex bis vtiq; manifestũ, quia nata est esse quædã substãtia corporis, alia præter eas quæ hic sunt consistentias, dignior & prior omnibus his.

Com. 13. Cõmunem dictis cõclusionẽ adducit, positis enim illis manifestú est ex ipsis ꝙ est aliud aliqđ corpus simplex. s. circulare ꝑter quatuor elementa, diuinius ipsis & prius natura. Si. n. ostẽsum est ꝙ circularis motus simplex & prior natura est, quàm rectus: simplex auté & prior recto est simplicis corporis & natura prioris corporibus recti motus: simplex autem & prius natura, & diuinius est, palá quòd ex positis conducta est conclusio ista.

Et si quis vtiq; adhuc accipiat omnem esse simplicẽ motũ, aut scđm naturã, aut prẹter naturã, & eum qui alij prẹter naturã, alteri scđm naturã: vt qui sursum & qui deorsum passi sunt. hic. n. inest igni, hic autẽ terræ, præter naturã & scđm naturam. quare necessarium est & circularem motum; quoniam his præter naturam, alterius cuiusdam esse secũdum naturam.

Com. 14. Non solú ex iam dictis concluditur aliud esse ꝑter quatuor elementa circúlatum corpus, sed & ex argumẽtis quæ núc proponit. quorú primum est (ut existimo) tale est fm Alexan. omnis motus naturalis simplex, aut scđm naturá inest corpori simplici qđ mouetur ipso, aut ꝑter naturam, qui aút prẹter naturam inest alicui, alii inest fm naturam: hoc enim est ꝑter naturam moueri naturali motu,

moueri

moueri ipm motu qui est alterius fm naturam,& non fm propriam naturā.oīs enim motus naturalis est fm naturam alicuius mobilis. Si igitur circularis motus naturalis est,naturalis aūt,si ꝑter naturam inest alicui,alii inest fm naturā.palā ꝙ circularis motus,& si ponaƭ præter naturā inesse q̄tuot elementis,nihil minus erit corpus ꝑter hæc,cui scđm naturā inerit circulo moueri.☞ Obiicit autē ad hæc Alexander ignem,Aristotele dicente, ꝙ corpus quod deinceps circulariter moueƭ semp ab illo circūfertur circulariter.& Xenarcho etiam instantiā ferente. Interrogandū aūt/ait/utrum ꝑter naturā inest illi circularis motus,aut fm naturam?& si dicat quis ꝑter naturā inerit aliquis ipsi fm naturam ut qui sursum.qm̄ igitur ꝑter naturam ipsi inest ille qui est deorsum,duo uni cōtraria erunt. quare circulo ferunƭ scđm naturā,aerq; & ignis. Obiicit autē primo de lateritia sphæra.si enī aliquis mota ipsa circulariter,interrogauerit utrum pręter naturā inest ipsi circularis motus,ostendeƭ ꝙ non ꝑter naturam,erit enim aliquis ipsi fm naturā,aut sursum aut deorsum,non enim sunt alii ꝑter hos simplices.si aūt quis dixerit,alter alterius erit. Est autē & circulari motui ꝑter naturā ɔtrarius,duo ergo uni cōtraria.ut igitur hoc non eueniat,necesse est dicere,fm naturam etiam tali sphærę circularē motum inesse,non necessario aūt(ut existimo)sphærā supposuit,neq; enim Aristo.adhuc de cœlesti corpore tanq̄ de sphærico facit sermonē,sed à circulari motu arguit.circulo aūt moueri pōt,& cubus,& prorsus non circularia corpora.☞ Soluit autē Alexāder dubitationē dicens,ꝙ neq; corpus quod circūducitur cum cœlo,circulariter moueƭ, neq; enim simplex est motus ipsius , circūducto enim ipso necesse siquidē est aliquid leue in ipso,sursum ferri,si autē aliquid graue,deorsum.mixtus igitur est motus,sed neq; lapidea sphæra nel lignea circulo moueƭ/ait/sed sursum & deorsum,si sursum qdem qđ à medio uniuersi:deorsum aūt qđ ad mediū. Sed hoc qdē (ut existimo) cōmodius poterat solui, dicendo nō naturalē eē talē motū,neq; simplicis,sed artificialē & compositi.& pp hoc,neq; huic fm naturā,neq; alii alicui,q̄re neq; ꝑter naturā,siquidē neq; alii scđm naturā. Ad solonem autē ignis insuper dubitandū planetis motis circulari motu,etenim etiā ipsi simul circūferūtur ab ultima.& palā ꝙ neq; est in his leue,aut graue,neq; ascendens uel descendēs. & fm naturam qdem non utiq; inerit ipsi,siquidem alium hīt motum scđm naturā,ab occasu.unus aūt uniuscuiusq; simpliciū naturam motus,ꝑter naturā autem Aristo.etiā non ɔcedet post pauca dicēs,ꝙ mirabile & penitus irrationabile cōtinuū & perpetuū,motum ꝑter naturā esse,citissime enim corrūpi quod ꝑter naturā,sed dictum est prius,quod & igni & planetis erratico conuenit talis motus,neq; secundum naturam,neq; pręter naturam, sed super naturam est. & sic præter naturam tanquàm secundum naturam alterius melioris uitalem motum imprimentis secundum uitę altiores mensuras,talis autem motui præter naturam non est contrarius,neq; enim fm contrarias qualitates inest,ut qui sursum/& qui deorsum; neq; repugnant inuicem,saluaƭ enim magis ab eo quod supra naturā id quod fm naturā. Sed ipsius Aristo.sermonē cōsiderādum,qūo dixit circularem motū inesse ꝑter naturā his q̄ sub luna sunt elementis,quorū terram & ignē nominauit,neq; enim ꝑter naturam inest terræ,aut aquæ,aut ei quod deorsum aeris circularis motus. Alexāder quoq; dicit,ꝙ motus circularis,q̄tuot corporibus ꝑter naturam inest, Aristotelesq; sic accepisse uideƭ,eum qui alii ꝑter naturā,alteri fm naturam ineē dicēs, & exempla eius,qui sursum,ignis eius qui deorsum & terræ, & ꝙ duorū horum motuū hic quidē igni,hic autē terræ, præter naturā,& fm naturam inest. Forte igiƭ {qm̄ his ꝑter naturam, alteri fm naturam} nō ita dictū est/tanq̄ terræ,aut alicui aliorū elīntorum sublunariū præter naturā quidem, circulariter aūt motorum,sed ut negationem eius,quod fm naturam accepit,quod pręter naturā,ac si diceret qm̄ quatuor elīntis non fm naturam inest circularis motus naturalis existens & simplex, siue tanq̄ neq; ꝓrsus motis ipso,etenim de talibus/scđm naturam,uerum nō est dicere,siue tanq̄ motis ipso,non tamē scđm ꝓpriam naturā,sed scđm naturā alterius: necesse est alterius cuiusdam ipm esse fm naturam moti. Sic enim ꝑmissam instantiā soluemus dicentē,quomō superius cum dixisset, neq; scđm naturam,neq; ꝑter naturā inesse quatuor elīntis circularē motū,hic præter naturā ipsis inesse ait?siquidem ibi/pręter naturam/acceptū fuit priuatiue ei quod scđm naturam est oppositum, propter quod & duo contraria uni illata fuerunt,hic autem negatiue.

Adbuc autē si qdem est circularis latio alicuius scđm naturā, palā est ꝙ erit aliqđ corpus simplex & primū,qđ natum est quēadmodum ignis sursum,& terra deorsum,circūferri scđm naturā. si vero præter naturā feruntur lata circū scđm peripheriā,mirabile est & omnino irrationabile solum esse continuum hunc motum & sempiternum, existentem præter naturam. videntur enim in aliis citissime corrumpi, quæ præter naturam sunt.

Ex diuisione iterū idem ostendit,ꝙ aliud aliqđ præter q̄tuor elementa est,qđ circulari motu mo Com̄. 15.

uef. dicit aũt ita uirtute, circularis motus, qñ naturalis est, & simplex motus inest naturali alicui & simplici corpori, aut ſm naturã, aut præter naturã, ex abundãti diuisione utens. quoniã palàm ꝙ naturalis existens omnino ſm naturam inest alicui, ꝓpter ineuitabilitatẽ autẽ diuisionis & simul multipliciter afferens ꝓblema, & hoc apponit argumẽtũ dicens. si ſm naturã est circularis latio simplex cum sit & prima, qđ quidẽ ostensum est, omnis aũt motus, moti ſemp est corporis, erit utiq; aliqđ corpus simplicium corporũ, & primorũ, qđ natum est hoc motu moueri, aliud ꝑter ea q̃ recto motu mouenť, ut enim illa motu recto ita & hoc circulari moueť. Si aũt præter naturã inest circularis latio illi cui inest (idẽ aũt est ac si diceret, si ꝑter naturam feruntť q̃ feruntur circulariter circulari motu) mirabile & omnino irrationabile est, circularẽ motũ si sit ꝑter naturam, solũ esse cõtinuũ & ꝑpetuũ, quod qdem in octauo de naturali auditu ostensum est. Sed mirabile qdem est hoc ꝙ multũ naturę ꝯsuetudinẽ trãsgressus est, hæc eni sunt mirabilia. penitus aũt irrõnabile, si qđ est præter naturã continui & ꝑpetui motus sit causa. uidenť enim in aliis citissime corrũpi, q̃ præter naturã sunt, laborat enim unaquæq; natura operans nõ ſm suiipsius ſpẽm. quæ enim ſm naturã mouentur, mouentur à uirtute per se naturaliter operante & ipsi coexistente, ꝓpter quod & sine labore mouentur. q̃ aũt præter naturam, patiuntur magis q̃ operantur, non à naturali uirtute mota, sed extrinsecus pulsa ui: propter hoc enĩ naturalia corpora requie nõ indigent, qa ſm naturã suam operantur. Animaliũ aũt corpora indigent omnino requie, quia ipsorum corporũ non sunt ſm naturam animales motus sed ab animabus utentibus corporibus tãq̃ organis, tãq̃ ab altero mota mouentur.

Quare siquidẽ est ignis quod circũfertur, quẽadmodum aiunt quidam, nihil minus ipsi pręter naturam est iste motus, q̃ qui deorsum. ignis enim motũ videmus esse qui à medio ſcđm rectã.

Cõm. 16. Alexãder ait superius ostẽsis sequi hoc dictũ. dicentibus eni circulo moueri ignẽ, sequiť ꝙ præter naturam ipsi insit iste motus, nihil minus q̃ qui deorsum, si uere ſm naturam ipsi inest qui sursum, unus autẽ unius ſm naturam motus est. Fortè aũt non est hoc qđ dicitur ꝙ igni ꝑter naturã sit circularis motus, hoc enim dictũ est sæpe: sed ostenso ꝙ circulo moti corporis, nõ est ꝑter naturam circularis motus, cõtinuus & ꝑpetuus cum sit, cõmuni ostendit utẽs præostẽso, eo. s. ꝙ non est ꝑter naturam circulariter moto corpori, circularis motus, ꝙ circulariter mobile corpus non est ignis. ostendit autẽ ita. Si circulo motũ corpus est ignis, seqtur ꝙ insit ipsi præter naturã circulatio, non minus q̃ motus deorsum, si uero circularis motus nõ inest ꝑter naturam circulariter moto, si uere cõtinuus est & ꝑpetuus, neq; ergo circulo motũ corpus est ignis. Possibile autẽ est & in ſcđa figura affirmatiue syllogizari, ita: circulariter moto corpori nõ inest ꝑter naturã circularis motus, igni ꝑter naturam inest circularis motus, corpus ergo circulariter motũ nõ ẽ ignis. si autẽ ita intellexerimus dictũ, neq; dicemus ꝙ litera aliquo indigeat, sicut Alexãder dicit, q & hoc apponit, ꝙ qui dicunt ipm subuliatũ & non aliter circulo moueri circa polũ, qa qui super recta fit, est eleuatio in altum, polo nõ adhuc ad ipsum ptingente, & isti confitẽtur ipm præter naturã moueri polo, deductũ ui. uiolentus autẽ motus ꝑter naturam: qui aũt ꝑter naturam, posterior eo qui ſm naturam quare primus nõ est circularis motus, si uere ignis esset quod circulo mouetur. ꝑ Alexãder autẽ hic multis & ualidis argumentis utitur ꝙ nõ insit igni ſm naturã circularis motus, nõ. n. rationabile, ait, naturaliũ corporum duo tantũ dicere moueri motibus ſm naturã, si quidem nõ ignem solum, sed & id aeris quod facile duci põt, dicunt moueri circulo. Incõueniens autẽ, ait, & ignem existẽtem simplicem duorũ motuũ principia habere ſm naturã: ꝙ enim & eũ qui sursum est seruabit, palã est: si enim distrahatur rursum sic mouebitur, fortè uero si distractus fuerit, impfectus factus, motũ rectum pro circulari trãsumit, sursum autẽ factus & perfectus, abiicit qdem motum rectũ cõgruentem imperfecto, sicut & abiicit eẽ iperfectũ, transumit autem motũ congruẽtem perfecto, qa perfectissimo factus est cognatus, nõ à loco autẽ transumit circularem motũ, sed à uicino sibi circũlato corpore, neq; uariat speciem simplicẽ, & circularem motum assumens, si uere rectus motus erat ignis, qui autẽ circularis, perfecti: neq; enĩ terram ſpẽm mutare dicimus, quando deorsum lata quieuerit, sed ipsi quidem impfecte existẽti motum super rectam damus, mansionem autem perfecte. qui uero ignẽ ſm quod ignis sursum moueri dicit, & terrã ſm qđ terra deorsum, & non distinguens ipsorum iperfectiões & pfectiões, & utiq; horũ ꝯueniẽtes motus uel mãsiões, dicet utiq; quæ Alexã. ſm aliqd bene dicta.

Propter qđ ex omnibus his præter corpora quæ hic, & circa nos sunt aliquis syllogizans, credet ꝙ est aliquid alterũ segregatũ, tanto honorabiliorẽ habens naturã, quãto plus elongatũ est ab his.

Cõm. 17. Credulitas duplex est, hæc quidem sine demõstratiõe irrationabiliter facta, qualem qdam hñt &

de maxime

de maxime absurdis, hæc autẽ post demõstrationem, quæ certa est, & irredarguibilis, & ueritati entium cognata. Qm̃ igitur demõstratiue dicta sunt pdicta, merito dixit, syllogizans credet, abũdat autem talis fides à sciẽtiali notitia cõpassione uitali, ppter qd & phiæ pprie usus fuit. {fidem habebit,} quia notitia de diuisionibus firma cũ sit, & cõpassio uitalis coexercitatur. Potest aũt & {credet} dicere, quia ex suppositione syllogizatũ est, & palã est q sicut se habent suppositiones ad euidentiã, ita se habebunt, & quæ ex ipsis ad fidẽ. Melius autem (ut existimo) est etiam dicere, qd necessarii demõstrationibus ostẽsum undiq sibi fidem cõciliat, maxime autẽ in sermonibus de diuinis, eã quæ à fide est compassionem nõ solum efficiẽtem firmitatem ueræ cognitionis, quando post demõstrationem aduenerit, sed & unionem ad scibilia, quæ est finis humanæ beatitudinis. pcedit. n. ductiuus amor, desiderũ diuinæ pulchritudinis excitans in animabus, sequitur aũt uera illius cõphensio, dignos, post hæc autem fides firmam collocationem in illo & unionẽ ad ipsum largitur. Qd autem quanto plus loco separata sunt cœlestia ab his quæ sunt in generatione & corruptione, tãto magis honorabilitate substãtiæ excedunt, palã utiq erit, etenim hæc qdem ad extremum uniuersi ppulsa sunt, cœlũ autẽ summitatẽ corporalis spẽi sortitum est. ☞ In his itaq expositis iam uerbis Xenarchus instat & ad alia quidem de qbus iam dictũ est, etiam ad hoc, unũ uni dici cõtrarium. non facile est enim (ait) cogentibus moueri ignẽ, fm quãcũq spẽm lineæ, siue simplicẽ, siue etiam uariã. dicimus aũt (ait) & in sermonibus de moralibus, unicuiq uirtutũ duo esse cõtraria, ut prudẽtiæ qdem astutiam & stultitiã; fortitudini autẽ audaciã & timiditatẽ, & in aliis similr. ☞ Dicendũ est autẽ ad primũ quidẽ q pter naturã motus, singulorũ proprios esse oportet, natura. n. sunt & hi, sed non ex artificio, uariæ autem spẽs linearum, nihil ad rõnem faciunt: simplices. n. sunt simpliciũ motuum lineæ, adhuc autẽ motus pter naturam tales esse oportet, ut aliis insint fm naturam. ☞ Ad scdm autem q unaquæq uirtutum mediocritas cum sit, quæ ex utraq parte ipsius duo, ut incõmensuratio ad incõmensurationem opponũtur, etenim hoc qdem est excessus, hoc autem defectus sed ambobus est cõmune incõmensuratio, hoc autem & ipse pcedens nouit, qa stultitiæ qdem astutia opponit, & audaciæ timiditas; prudentiæ autem neq astutia, neq stultitia, sed qd est ambobus cõmune, & fortitudini, qd cõmune est audaciæ & timiditati, sicut excedenti qdem defectiuũ opponitur, id autẽ quod est cõmune amborũ, inæqlitas æqualitati, sed si hæc uera sunt (ait) non necesse est cœlũ quinti alicuius corporis esse, ppter duo uni non opponi. s. circularem motũ ignis, & eũ qui ad deorsum, ei qui ad sursum. Opponitur. n. ut quidam excessus & defectus, qui ad sursum, ei qui ad deorsum. ut autẽ inæqualitatem ad æqlitatẽ amborum cõis, hoc est qui super rectã ad circularem. Hæc autẽ dicta sunt gratiose, sed nihil ut existimo ad dictam ab Aristo. contrarietatem, non. n. motũ sursum & deorsum tãquã duo circulari opposuit, sed circularem & eũ qui deorsum, ei qui sursum. Ad suppositionẽ uero dicentem ignẽ esse qd fertur circulo, si uere huius qui hic est ignis habẽs intellectũ dicit qd fm naturã sursum mouet, nõ inconuenienter dixit Aristo. q nihil minus ipsi pter naturã inest circularis motus, q̃ qui deorsum, sic autẽ & prius cõtrapositum fuerat. Qm̃ igitur duo quæ pter naturã opposita uni quod fm naturã accepta sunt, merito duo uni cõtraria cõclusit. ☞ Grãmaticus aũt hoc in loco pcipitem suam ostẽdens ignorantiam, nõ erubuit dicere, in uerbis Aristotelis esse cõtrarietatem, siqdem (ait) in secũdo argumẽto uolẽs ostendere q nõ est unum quatuor elmtorũ qd circulariter mouetur. dixit q neq fm naturã, neq pter naturam inesse q̃tuor elementis circularẽ motum, qa præter naturã ipsis inest alter qui super rectam est, & unũ est uni cõtrarium. Hic autẽ rursum uolẽs ostendere q necesse circularem motũ alicui aliũ pter quatuor elemẽta fm naturã inesse, accepit cõfessum q ipsis quatuor circularis motus pter naturã infictiũ autẽ naturalis & ipe motus existat & simplex, ipm oportuit alicui oino fm naturam inesse, si autẽ pter naturã ipsis inest circularis motus, quoniã & super rectũ est aliqs ipsis pter naturam, oppositus ei qui fm naturã, duo ergo uni cõtraria erunt, & fm hãc suppõnem aut in illis falso accepit, q nõ cõtingit aliquod quatuor elemẽtorũ esse cœleste corpus pter naturã circulariter motum, aut nũc male supposuit, pter naturã inesse quatuor elemẽtis circularem motũ. qd enim illic suppositioni accidere dixit incõueniens. s. duo uni cõtraria, idem & nũc positæ accidere, ostẽsum est. ☞ In his itaq quãuis breuius, tamẽ ferè ipsis uerbis ipsius expositis, primum quidẽ attendere oportet, ad proxime dictũ, si uere in utraq ratione idem incõueniens cõclusum est. ibi. n. confesse ad incõueniẽs sermo deductus est. s. non saluari unum uni cõtrariũ esse, hic aũt euenit circularem motũ, quoniã sub lunaribus præter naturam inest, alii alicui fm naturã inesse. Quod autẽ neq improbabile, qddã neq repugnantia sit, quod primo qdem neq fm naturã, neq præter naturã inesse elementis circularẽ motum dixit Aristo. nunc autẽ pter naturã, oportebat qdẽ ut existimo, & ex hoc ipso discernere q Aristam uicine non utiq cõtraria diceret, & bene dictis magis credere. quoniã autẽ ad deterius declinat, uenerabilem seipm exhibere existimans; quãuis pauca quædã sint in expositione locorũ illorũ dictã;

iterum tamē necesse est dicere, qa ibi qdem præter naturam cōtrarium accepit, ꝓpter qđ & cōclusit, duo uni cōtraria, tāquā & circulari motu ꝑter naturam inexistente igni, & eo qui deorsum: hic autē præter naturam accepit, qđ est eius qui ſm naturā negatiuū, qđ potest qdē & priuatiuo eius qui est præter naturā congruere. pōt etiā de non totaliter existēte uerificari, potest etiā de eo qđ supra naturam intelligi: & hoc merito, qa eorum qdem quæ sub luna sunt elntorū, hæc qdē neq; totaliter mouentur circulari motu, ut terra & aqua, & is qui ipsis circūsistit aer, hęc autē mouent quidem, sed alterius motu. Quapp hic accipiendū est ꝑter naturā pro eo qđ est supra naturam, propter quod neq; conclusit hic, duo uni contraria, sed ait quoniam his præter naturam, circularis motus, alterius alicuius est secundum naturam quomodo autem si tāquàm priuatiue, acceptum est nunc, præter naturam dixit, cum ignis & terræ memoratus fuisset proxime, quam neq; prorsus uult moueri circulariter: si autem non putat contingere, quod /ait/ elementum præter naturam moueri, tamen nihil minus ꝑter naturam ipsis /ait/ circularē motum esse ꝑter naturam, & ita rursum duo uni erūt cōtraria. Quæ duo ò optime: si circularis, neq; ſm naturā inest alicui elementorū, sed nihil ꝓhibet /ait/ & nos conuertentes rōnem, rectos motus ꝑter naturam dicere ineē quinto, ſm ipm, & circulari corpori, q̄uis nūquā ꝑter naturam ipsis moueaē, simplices. n. sunt & ipsi, igitur rursum uni circulari ipsius ſm naturā motui, duo recti, ꝑter naturam ipsius motus, contrarii erūt. Sed si nūquā hi neq; ꝑter naturā insunt quinto corpori nō ut cōtrarii ei qui ſm naturam ipsius, sed ut negatio dictū erit, præter naturam, pro, nō ſm naturam, qđ quidem & de eo qđ neq; est ꝑter naturam, uerificaē, nullūq; est incōueniens sic ꝑter naturam dicere, neq;. n. duo uni cōtraria erunt. Quod aūt studio cōtradicendi obcæcatus ueritatem aspicere non potuerit, hoc ipsum cōsequēter manifestauit, putans Aristo. circulari motui ponere cōtrarium, eū qui super recta fit, quāuis post pauca ꝓlixos ut /ait/ extendit sermones, in quibus tentat ostendere ꝗ circulari motui nō est contrarius motus: si. n. inqt naturales & simplices motus sunt qui super recta fiunt, & nō insunt ſm naturā quinto corpori, igitur ꝑter naturā ex necessitate ipsi inerunt. qđ aūt ꝑter naturā, contrariū ei qđ ſm naturā, qui ergo recti /ait/ sunt motus /simplices cum sint, cōtrarii sunt circulari. Et hic rursum eos qui nō sunt ſm naturā ſm negationē tāquā ꝑter naturam cōtrarios accepit, qđ quidem uideē fecisse in oībus his contrariationibus, nō intelligēs quo modo dixit Aristo. ꝑter naturam esse his quæ sub luna sunt elemētis circularē motum, tāquā his quidem, neq; prorsus motis ipso, ut terra, & aqua, & circūstanti aere, his autē tāq̄ supra naturā, cum cœlo simul delatis, ut igni & facili ductili aere. quare non impediet hoc deinceps ostēdendū quod circulari motui nō sit contrarius motus. Dicere autē ꝗ qui super rectam partibus elntorum ſm naturā insit, tāquā inducens in eā quæ ſm naturam spēm, quā unaquæq; pars habebit obtinens ꝓpriū locū & propriā totalitatem, & ab Aristo. dictum est breuiter, sicut & iste ꝓposuit, & ab aliis multis Phis. Vtrū autē igni & superiori parti aeris, ſm naturā insit circularis motus tāquā ꝓprius, dignū est quærere, si simul cum ultimo cœlo circūferuntur, & melius (ut existimo) est dicere hūc motum supernaturalem, tāquā uidelicet aptis natis participare ipso, & si quis ita dicit ſm naturā neq; incōuenienter dicet ut existimo, neq; cōtrariabitur Aristo. differētiā cœlestis corporis ad ea quę sub luna sunt à partibus eorū quæ sub luna sunt inuenienti cœlestiū partium nullā tale aliquid pati, magnū autē aliqd ingerere existimat, ostendens ꝗ & alii aduersum quintā essentiā cōtradixerunt, non attendēs ꝗ nullus eorum perpetuitatē mūdi destruere putans cōtrascripsit, sed exercitātes circa argumēta nouum aliquid habētia ad priorū Phorū doctrinas, & hi tamē aberrarunt ab Aristo. intellectu, sicut iste ceruicosus. Quem qui secuti sunt quātum ad apparētiam conanē ostendere non simplex esse cœlū, sed tamē nec isti aliquid inuenerūt sapiens, nullus tamē sic maligne ad hoc solum aspexit qđ uidenē cōtrariari his qui perpetuū mūdum ostendūt ꝓpter habitos uanos intellectus de eo qui mūdum condidit. ¶ Est autē dignū nota in oībus ab hoc uiro dictis, ꝗ eiusdē naturæ cum totalitatibus quatuor elementorū studuit ostendere cœlū, oppugnans quintā substātiam, quare nōdum neq; ex his corruptibile cœlum ostēsum est, siqdem & elntorū totalitates perpetuę possunt esse, quāuis generabiles & corruptibiles, & rectos motus habeant. si autē cœli partes nō uidenē hæc pati, palā ꝗ quātum in his quæ ab isto dicūtur nihil prohibet non solum ſm totum, sed & ſm partes perpetuum esse cœlū.

Quoniā autē ex dictis hæc quidē supponuntur, hæc aūt ostensa sunt, manifestū est qa neq; leuitatē neq; grauitatē habet corpus omne. Oportet aūt supponere quid dicimus leue & quid graue, qđ nūc quidem sufficiens est ad ꝑsentem necessitatem. diligentius autē postea cōsiderabimus de substantia ipsorū. Graue igitur sit qđ ferri est natū ad mediū, leue autē qđ à medio, grauissimū autē sit qđ oībus substat deorsum latis, leuissimū autē qđ omnibus superfertur sursum latis: necesse autē omne qđ fertur deor-

sum/aut sursum/aut leuitatem habere/aut grauitatem/aut ambo,non ad idem autem,adinuicem enim sunt grauia & leuia,vt puta aer ad aquam,et ad terram aqua.

Quoniã omnis doctrina & omnis disciplina rõcinatiua ex pexistente fit cognitione,ut ipse nos docuit in analyticis,necesse est aliqua supponi,ante demõstrationes,hęc qdem ut à seipsis fidem habentia,hæc auté ut postensa,aut ut ostendéda. Et hic igitur psupposita sunt quædã fundamenta,qdam auté & demonstrata sunt.præsuppositũ qdem est duas esse simplices lineas.s.rectam & circulum,& sursum quidem esse motum qui à medio,deorsum autem qui ad medium,& circularem qui circa medium,& unum uni contrarium esse,& unum motum esse uniuscuiusq; simplicium,secundũ naturam. Demonstrata sunt autem ex fundamentis q duo sunt motus simplices.s.circularis,& rectus, & q simpliciũ sint simplices motus,& q simplices motus,simpliciũ sunt corporũ,nã & hoc ut existimo demõstratũ est,ex motuũ & corporũ diuisiõe & ɔueniẽti adaptatiõe. Demõstratũ est autem ex suppositis & demõstratis fundamẽtis,q præter q̃tuor simplicia corpora q̃ sub luna sunt,est aliqd aliud quintũ,cui sm naturã inest circularis motus,& hoc psectius est & prius & honorabilius sm naturam aliis corporibus. His autẽ suppositis & demõstratis seq̃tur neq; grauitatẽ neq; leuitatẽ habere omne corpus: si enĩ graue & leue ex ipsa diffinitione ppria eorũ q̃ recti motus uident, ostensum est autem q circulariter motũ sit pter ea q̃ recti motus,si uero aliud,neq; sm naturã neq; pter naturam ipsi potest cõuenire,q super rectã motus, palã est q sequitur nõ omne corpus grauitatẽ habere aut leuitatem. hoc auté faciet ei ad hoc ut ostendat corpus cœleste ingenerabile,& incorruptibile,& inaugmẽtabile,& iminorabile,& inalterabile,si enĩ haberet grauitaté aut leuitaté,esset utiq; aliquis motus ɔtrarius motui suo:si auté hoc esset,utiq; esset ipsi aliqd ɔtrarium,quod moueret sm naturã cõtrario ipsi motu.si auté hoc,& factũ fuisset ex ɔtrario, & corrũperetur in cõtrarium: si auté neq; grauitatem neq; leuitaté habet,neq; super rectã prius mouetur, sm quã est cõtrarietas, sed circulariter solum,ostendet auté circulari motui nõ esse motus cõtrarius, palam est q non habebit aliqd cõtrarium sibi qd circulo mouet, quatenus neq; fit ex aliquo neq; corrũpitur in aliquid cõtrarium: necessario igitur neq; grauitaté habet neq; leuitaté: paccipit tamẽ q neq; sursum neq; deorsum mouet: quod ęquipollet huic,non moueri motu cõtrarietaté habenti. Deinde ostẽso q circulari motui quo mouetur,non est cõtrarius motus, cõsequens habet q neq; ipsi sit aliqd cõtrariũ, ad qd sequitur ex necessitate neq; generari neq; corrũpi,ad hoc auté reliq̃: oportet autẽ supponi qd dicimus graue, & quid leue,qd non principaliter in præsenti est ei sermo de leui & graui,sicut in quarto libro,ubi principaliter de hoc disputat, sed q nunc ipso indiget, ad ostẽdendũ circulatũ corpus ingenerabile & incorruptibile,ex non habere neq; grauitaté neq; leuitatẽ, ipse planè in litera manifestauit. Proponẽte autẽ ipso cõclusioné ostendẽdorũ modo quodã infert { manifestũ est q neq; leuitaté neq; grauitaté habet omne corpus, } cõclusio enĩ est hæc,q circulo latũ,impossibile est grauitatẽ habere,aut leuitatem,diffinit aũt qd graue & qd leue,& qd grauissimũ,& qd leuissimũ.qm̃.n.eorũ q̃ deorsum ferunt, hoc quidẽ usq; ad centrũ pcedit,qd est idem dicere,usq; ad infimũ sicut terra,hoc aũt usq; ad terrã, & eorum q̃ sursum ferunt hoc quidẽ usq; ad supremũ,hoc est usq; ad lunaré sphærã.s.ignis. hoc autem usq; ad igné:merito hoc quidẽ est graue,hoc auté grauissimũ,& hoc quidẽ est leue:hoc autẽ leuissimum.si igitur graue qd deorsum fert, & leue qd sursum, & sunt hæc diffinitiones grauis & leuis,palã est q & cõuertitur necessario,ut qd fertur sursum aut deorsum, aut grauitatẽ habeat aut leuitatem.quoniã autẽ ipsius sursum est,qd non pfecte sursum est sed aliqd etiã deorsum habẽs, sicut locus q sub igne, & ipsius deorsum, nõ perfecte deorsum, ut est aquę locus q̃ ad hæc loca pcedunt, ambo iuste hñt & grauitaté & leuitaté, non ad idẽ aũt:non enim possibile , eodẽ leuius simul & grauius esse,sed ad aliqd his cõuenit graue & leue:aer enim ad aquã leuis, ad igné grauis,& aq̃ qdem ad terram leuis est,non tamẽ ad aeré,ad hunc enim grauis. Quare hæc neq; pprie leuia neq; pprie grauia,neq; pprie simplicia:leue autẽ & pprie simplex,est ignis,& graue pprie & simplex est terra:hic quidem oĩbus sursum latis supersidens:hæc aũt oĩbus latis deorsum substãs.quare si non oĩno simplicia quæ media, nõ proprie ipsis q de simplicibus sermo congruit: neq; bene ab his conãtur quidã dictas de simplicibus opiniones imutare.

Qđ autẽ circũfertur corpus impossibile est habere grauitatẽ aut leuitatẽ: neq; enim scdm naturã, neq; præter naturam cõuenit ipsi moueri ad mediũ uel à medio.scdm naturã enim nõ inest ipsi in rectum latio,una enim erat uniuscuiusq; simpliciũ latio,quare erit idẽ alicui sic latorũ.q si prę ter naturam feratur,siquidẽ deorsum,præter naturã,motus sursum erit scdm naturã,si aũt sursum prę ter naturam,deorsum secundum naturam.posuimus enim contrariorum motuum sicut alter inest præter na

turam, alterum esse secundum naturam.

Com̃. 19. Assignatis grauis & leuis diffinitionibus utens, imo uero diffinitionũ cõuersionibus, ostendit ꝙ corpus circulariter motũ impoĩe est habere, aut leuitatẽ, aut grauitatem. si enim habet, aut fm naturam habet, aut p̃ter naturã: neutrũ autẽ ipsorũ esse possibile ostendit duobus suppositis, utens hoc. s. ꝙ unus est motus uniuscuiusq; simpliciũ fm naturam, & hoc ꝙ cõtrariorũ motuũ cui alter præter naturam, alter est fm naturã, ostendit autẽ sic, ut Alexander & Themistius aiunt: quod circulo mouetur, neq; sursum, neq; deorsum mouetur fm naturã. quod neq; sursum neq; deorsum fertur fm naturam, neq; leue neq; graue est: nõ est aũt negatiua minor, nõ esset enim syllogizatũ qđ quærebaẽ, ex duabus negatiuis, sed ĩfinitũ habet p̃dicatũ: ac si dicat aliqs, ꝙ circulo mouetẽ neq; sursum neq; deorsum fm naturã mouetẽ: fortẽ autẽ hoc saluato ꝙ ĩfinitũ sit p̃dicatũ, sic magis syllogizaretẽ. Corpus qđ circulo ferẽ, neq; fm naturã, neq; p̃ter naturã à medio uel ad mediũ cõtingit moueri quod ęqpollet huic, corpus circulariter motũ tale est, ut neq; fm naturã neq; p̃ter naturã à medio uel ad medium contingat moueri, quod aũt tale est neq; grauitatẽ neq; leuitatem hr̃e est possibile, & conclusio palã. Sed ꝙ illud quod neq; ad mediũ neq; à medio mouetẽ, neq; grauitatẽ neq; leuitatem habeat, patet ex conuersione diffinitionũ, si enim graue est, quod natum est ferri ad mediũ: leue autẽ quod à medio: palã est ꝙ id quod neq; ad mediũ neq; a medio, ferẽ, neq; graue, neq; leue est. minorem aũt ꝓpõnem ostendit uirtute sic. Quod circulo ferẽ simplex existẽs & simplici motu motũ, unum habet fm naturam. s. circularem motũ, tale autẽ nõ habet scđm naturã eam q̃ super recta fit lationẽ: magis aũt scđm fm modũ hypotheticorũ syllogizauit sic. si circulariter lato fm naturam ꝯuenit sup recta ferri, erit idem cum aliquo eorũ quæ mouẽtur super rectã, at uero nõ est, ut ostensum est sæpe, neq; ergo fm naturam inest ei quod circulariter ferẽ, super recta ferri. ꝙ autem cõiunctũ sit uerũ. s. si fm naturam ipsi erat, esse ipsum idem cum aliquo sic latorũ recordatus est per hoc, unus enim motus erat uniuscuiusq; simpliciũ. ꝙ aũt non p̃ter naturam, oñdit (ut existimo) fm eundem ꝓcessum sic: si circulariter moto, competit motus sup recta, quicũq; p̃ter naturã est, oppositus ipsi fm naturã erit: & huius cõiuncti cãm iterum apposuit p hoc. posuimus enim cõtrariorũ cui alter p̃ter naturã inest alterum esse scđm naturã: & ipse quidẽ usq; ad hoc syllogismũ perduxit, reliqua p̃termittẽs, tanq̃ ex prædictis manifesta. Ad perfectionẽ aũt unius alterius, fuit opus ꝯiuncto tali. si oppositus quicũq; motus siue qui sursum siue qui deorsum fm naturam est, erit idem cum aliquo sic motorũ, hoc est cum aliquo eorum q̃ sub luna sunt: at uero impoĩe hoc esse ostensum est: neq; ergo circũlato motus super recta qcũq; is sit, p̃ter naturã est: si igitur neq; fm naturã, neq; p̃ter naturã, palã est aũt ꝙ neq; supra naturam, cũ sit deterior, nullatenus neq; sursum neq; deorsum fertur, quare neq; leue neq; graue erit si uere quod quidem sursum ferẽ, est leue, quod autẽ deorsum, graue. Themistius uero, non ita putat syllogizari, sed ꝙ sursum p̃ter naturam moueaẽ, erit ipsi fm naturam ꝯtrarius huic. s. deorsum. erat autem & circularis motus fm naturam in circuitu mobili, duo ergo uni cõtraria: & si eo qui sursum præter naturã moueatur, rursum qui deorsum, erit fm naturam, & idem inconueniens sequetur. s. duo contraria esse uni, & habet etiam sic rationem.

Quoniam autem in idẽ feruntur totũ & pars scđm naturam vt puta tota terra & parua gleba, accidit primum nullã, neq; leuitatem habere ip̃m, neq; grauitatẽ: aut enim ad mediũ, aut à medio posset ferri scđm ipsius naturã. deinde quia impossibile est ip̃m moueri, eo qui secundũ locũ motu, aut sursum aut deorsum tractum. neq; enim scđm naturam cõtingit ipsi moueri alio motu, neq; p̃ter naturam, neq; ipsi, neq; particularum vlli, eadem enim ratio de toto est & partibus.

Com̃. 20. Ostenso ꝙ corpus circulo mobile neq; grauitatẽ habet, neq; leuitatem, oñdit deinceps, ꝙ non solũ totum ita se habet, sed & partes ipsius, nam & hæ, motu eodẽ cum toto motæ, neq; grauitatẽ habẽt, neq; leuitatem. Ostendit aũt hoc primo quidẽ (ut existimo) sic, sumpto ꝙ ad idem ferẽ totum, & ps scđm naturã, syllogizat ita. si totum neq; sursum neq; deorsum fertur, & pars sic se habebit, sed antecedens est, ergo & cõsequens: ꝙ aũt p̃acceptũ axioma sit uerũ. s. ad idem ferri totũ & partem scđm naturam, ostendit ex hoc utputa, oẽm terram paruã glebam: si enim totum est oẽs partes, oẽs autẽ partes eandẽ habẽt inclinationẽ, palã ꝙ & totum. deinde & sic idem ostẽdit (ut existimo) cõsequenter de toto & partibus, ꝙ impoĩe est, eo qui fm locum motu moueri, aut sursum eleuatũ, aut deorsum detractum. Ostendit aũt hoc de toto ꝓxime dicta demõstratione, breuiter ipsam memorãs, neq; enim scđm naturã, ait, contingit ipsi moueri motu alio p̃ter circularẽ: unus enim utiq; erat uniuscuiusq; simplicium motus qui scđm naturã neq; præter naturã, aliquo eorũ qui sup rectam, esset enim ipsi

& contrarius fm naturã,& non iam unus uniuscuiusq; fm naturam,si duo secundũ naturã,uni preter naturam sunt cõtraria. Palàm est autẽ ꝙ hæc ostensio etiam indiget illo ꝓconfesso.s.in idem ferri totum & partem fm naturã,si debeat & de parte uerificari. totũ autẽ hoc argumentũ de partibus,& secũdum se quidẽ erat necessariũ dictis iam apponi,eiusdẽ naturę esse partes cum toto ostendens,qa & ea q̃ sub luna sunt,elẽta tota hñt graue & leue,& non partes solũ, ut quibusdã uidet̃ abstractæ,ꝓpter quod & hoc mox ꝓaccepit,in idem ferri totũ & partem fm naturã:at uero & ad instantiã obuiar dicentium,non à silibus fieri cõparationẽ cœli,& eorum q̃ sub luna sunt elẽtorum:sed horũ quidem partes accipi,q̃ præter naturã extra ꝓpria loca disponũtur, huius aũt totum & etiam ad putãtes cœlum similiter se habere cũ his q̃ sub luna,totalitate quidẽ & ipsum perpetuũ exñs,partibus aũt generabile & corruptibile:si enim in his qdem quæ sub luna,elẽtis & abstractæ uidentur partes à ꝓpria totalitate & pręter naturã dispositę & habentes inclinationem motus recti,cœlestiũ aũt nihil in toto præterito tẽpore fm traditam posteris memoriã uidetur trãsmutatum,neq; fm totũ,neq; fm partes ipsius,palã est ꝙ iuste alterius naturę cœlũ dicitur à quatuor elẽtis,& uidetur fides ex cognitiõe sensus ab æterno tradita.Sed quõ eadem latiõe ferri cũ toto partem persuasit ex hoc,ꝙ in idem feratur omnem terram,& parua gleba?omnis enim terra,nulla latione fertur circa medium locata. Ao oẽm terram dixit eam quæ fm oẽs partes consideratur,ut dixi,sed non fm totalitatem,ꝓpter qđ & oẽm non totam,dixit?At si dicat aliquis oẽm terram generabilem esse & corruptibilẽ,qa omnes ptes sunt tales,& nulla ipsarum est perpetua,nõ tamẽ fm totalitatem est uerum dicere:deinde & tota terra q̃uis fm se totã non moueat̃ localiter,tamẽ tota cõmutationẽ & inclinationem ad cẽtrũ habet,ꝓpter quod & tota sphæra efficit̃ circa idem,unaquaq; partium contendente approximare centro,quãdo nõ ab alia parte præoccupatum esset:appetitus.n.& totius & partium est ad mediũ,& apud illud saluari uolũt & contineri,in suiipsorum natura cõsistentiã habentia:sicut & ipsius ignis totum & partes diuinum corpus tãquã cognatum appetentia,ad illud festinant undecũq;,propter qđ sphærificat̃ sub ipso omnibus suis ptibus appropinquare uolentibus ipsi,& de uitali ipsius motu absumere:meliorum aũt utrũq; uicinum fm suam inclinationem appetibile habet,aqua quidem terram,tãquã ab ipsa sustẽtetur,fluxibilis existẽs sua natura,ꝓpter qđ & hæc terram circũfluens sphęrificatur circa ipsam,& adhęret,& terra mediante etiam ipsa centralem cõtinentiam assumit:aer aũt ad ignem procedit à sua turbulenta grossitie imutari & ętherificari uolens,totusq; & partes,cœlum aũt tãquã omnibus quæ sunt in mũdo corporibus diuinius & sublimius existens,nihil aliud appetibile habet,neq; procedit ad aliud,sed seipsum cõtinens & seipsum appetẽs,& suiipsius aiam & intellectũ,non iam defectiuo & imperfecto,& usitato & ad aliquid extrinsecorũ ꝓcedenti motu recto mouet̃,sed semp pfecto,& actuali,& habent in seipso bonum.s.circulari:& si dico alquid hæc dicẽs bene dixit Aristo.ꝙ in idem fert̃ omne & pars fm naturã,habẽtium igit̃ appetibile extra seipsa,& tota & partes illud appetentia,habẽt inclinationem recti motus,ꝓpter quod & inclinationem prorsus,quia extra est appetibile,& locus est extra:& si per suppositionẽ cœlum esset eleuatum altius à regione quã nũc habet, ignis utiq; sequeretur:neq; enim tãtum uidẽtur locum appetere quatuor elemẽta,neq; totalitatem, quãtum accedere meliori,quod æque totum appetit ac partes.Hæc quidem igit̃ si uere dicta sunt,à molestationibus Arist.uerba liberata sunt:sed noui quidem ꝙ graui & leui aliter quidem à Platone, aliter ab Aristo.positis,oportebat aliquid hoc in loco dicere,sed ne bis eadem dicam, seruo ipsa usq; ad contradictiones.¶Quoniã autem siue in magnum pelagus quis incidit,siue in lacum,imo uero in paludem limosam,necesse est enatare:age iterum euertentes proterui huius uerba uideamus.dicit igitur ꝙ si usus hoc ꝙ nullum de quatuor est coeleste,ostendit neq; graue,neq; leue esse,illius aũt constructiua argumẽta soluta sunt,palã est ꝙ & illud quod per illa ꝓbatur.s.neq; graue ipsum esse, neq; leue simul redargutũ est.Sic rõnabiliter bonus iste propriis sophismatibus credidit,ac ꝙ aliud fm substantiam coeleste corpus sit,qđ quidem usq; nunc ostendens processit Arist.quis utiq; homo existens dubitabit?Consequenter autem si recte,ait,diffiniuit leuissimum esse quod omnibus super eminet sursum latis,supereminet autem omnibus cœlum,cœlum omniũ utiq; erit leuissimũ: neq; attendens ad ea quæ sursum feruntur,neq; quid supernatare significet,sed putans hoc significare superiacere.cum dixisset aut leue esse quod à medio,sursum fertur,leuissimum esse,ait,quod maxime sursum fertur, quod quidem desubtus ascendens omnibus superstat,supernatat enim, & oleum aquæ descendẽs ad inferiori oratione locũ, si aũt est aliud qđ supnatat ꝑter omnia sursum mota,palã quia & qđ omnibus subsidet deorsum latis, aliud accipiet̃ ꝑter deorsum lata,& erit aliqđ aliud corpus magis deorsum q̃ terra. Sed neq; à simili assignatione potuit manuduci, neq; à diffinitionibus grauis & leuis.si enim est graue qđ deorsum fertur, & leue qđ ad sursum:palã ꝙ grauissimũ qdem sit qđ infimum sit omniũ deorsum latorũ,qđ quidẽ magis ꝓprie Aristo.exprẽssit,dicens grauissimũ

quod omnibus subsidet deorsum latis: & leuissimũ ſm similem assignationẽ. Ipse autẽ nũc uidetur acceptare Platonẽ dicentẽ cœlum esse ex igne, nesciens qd dicat Plato ignem, & ꝙ non hoc qd Aristo. sursum ferri dicit, & ꝑpter hoc leue esse, & omnibus superferri sursum latis, & ꝑpter hoc leuissimũ esse: illum autẽ ignem. s cœlestẽ uult Plato lumẽ esse solũ, distinguẽs unã speciẽ ab igne, lumẽ. Iterum autem ꝓlixum extendẽs sermonem attentat ostendere ꝙ elemẽtorũ totalitates, nõ mouenẽ super re ctam: maxime itaq; oportebat intellexisse, q͞a quod appetit repit semp ad appetibile, & si corpora sint ambo, quãuis tãgant seinuicẽ, manent tamẽ habentia inclinationẽ ſm quã non adiacent solum, sed cõ tigua appetibilibus. & ut possibile est ipsa cedentia adiacent. q̃re & ignis totalitas appetẽs approxima tionem cœli, ex magis q̃ pars ipsius, semp manet cõseruans inclinationẽ ad ipm, ita ut sequeretẽ, si qs cœlum amoueret, p suppositionẽ. oportebat igitur, ut dixi, & hoc maxime intelligere. Sed accidit ui rum istum ab intẽtione scripturæ suæ excęcatũ esse. manifestũ est eni ibi ꝙ si totalitates elementorũ non hãbent inclinationẽ, & sic ut existimat, nihil ab ipsis differt cœlũ, sed qm partes elementorũ q̃ re cte mouenẽ, partibus cœli nihil tale patiẽtibus necesse fuit differentiã ipsorũ determinari. Sed qm ad cõtradicendũ iste totus exarsit, neq; ueritatẽ cognoscit, neq; nouit, neq; uult, circuit autẽ colligens sicubi aliquis alius uoluit eisdẽ cõtradicere, & neq; horũ intentionẽ imitãs, inueniẽs qd aliqs insignis solum absurde cõtradixit, exultat. age & cõcordantes ipsos sermones cõsideremus. Diuinissimus igi tur Plato uiuentia omnia q̃ sunt in mũdo cõsiderãs, & habentia appetitũ ꝓpriorũ bonorũ, & ꝑpter hoc etiã inclinationẽ ad suas totalitates & ad optima ꝓpinquantiũ ipsis naturaliter corporũ & non ſm electionẽ factam, simil͛r nouit & terrã & ignem ad ꝓpria appetibilia mota, & ꝑpter hoc generari unũquodq; ad ꝓpriũ ait, generari enim ubi inclinat dicimus: quoniã aũt impfecta natural͛r per ipsa & non ſm electionẽ feruntur, sed cõsimil͛r terræ, & alia uelut cadentia, ꝑpter hoc locũ in quẽ talia fe runtur deorsum ait scribens ita: hoc enim unũ aliqd cõsiderandũ de omnibus ipsis, ꝙ uia q ad cõna turale singulis est, graue quidẽ qd fertur facit, locũ aũt in quẽ tale fertur deorsum. Propter hãc igiẽ causam nõ putat natura dr̃iam eẽ grauis & leuis: siquidẽ omnia ſm naturã grauia uidẽtur, siquidẽ sursum & deorsum in uniuerso existente sphærico, nõ admittit, mediũ & circũ ẽt ipse uocans. graue autem qd deorsum fertur, & leue qd sursum. quoniã autẽ nihil eorũ q̃ Platonis sunt non intelligit iste, Themistiũ ꝓposuit adiutorẽ orationẽ ipsius longã ex paraphrasi q̃rti libri de Cœlo ꝓponens, tanq̃ & ipso cum Platone instantiã ferente, nõ esse aliqd, uidelicet graue aut leue in ꝓprio loco. Hoc quidẽ non puto dicere sic Platonẽ, sed ꝙ graue & leue non sint natura, neq; enĩ sursum & deorsum, sphærico existente uniuerso, sed ad nostrũ caput & ad nostros pedes iudicamus: & ꝑpter hoc ꝓpo suit Plato imaginẽ, habẽtis caput in aere, pedes autẽ in sphæra ignis, & retrahẽtis librã in aerẽ, & duo ꝓponentis super lances, hoc qdem maius, hoc aũt minus. Tollens enĩ ait librã qui sic stat, & ignẽ trã hens in dissimilẽ aerẽ uim inferens, palã ꝙ minus facilius q̃ maius uim patiẽ, robore. n. uno duobus sursum eleuatis, qd quidẽ minus magis, quod aũt plus minus necesse quouis modo detẽtũ cõsequi ad uiolentiã, & hoc qdẽ graue & deorsum latũ uocari, paruũ aũt leue & sursum. Hoc idẽ itaq; opor tet cõsiderare nos uolentes circa hunc locũ esse, super terrã enĩ ambulantes & terrea genera distinguẽ tes, & terrã ipsam aliquãdo trahimus in dissimilẽ aerẽ ui. & p̃ter naturã utraq; extra cognatũ locũ retẽ ta, qd minus qdẽ est facilius cogẽtibus in dissimilẽ, prius cõsequiẽ. leue igiẽ ipm p̃diximus & locũ in quẽ ui cogimus, sursum. cõtrariã autẽ his positionẽ graue & deorsum. Hæc sunt Platonis uerba pau lo ante dicẽtis, ꝙ omni cœlo sphærico existente, q̃cũq; quidẽ distantia eq̃liter à medio facta sunt extre ma: similiter & ipsa oportet extrema esse. Mediũ autẽ eiusdẽ mensuris ab extremis distãs in regione omniũ oportet putare esse. mũdo itaq; sic nato, aliquid dictorũ sursum aut deorsum ponẽs qs, nõ re cte uidebiẽ ullũ cõueniens nomẽ dicere: medius si quidẽ in ipso locus, neq; deorsum natus est neq; sursum dici iuste, sed in medio. qui aũt circa neq; medius neq; habẽs partẽ differentẽ in seipso alterã ab altera magis ad mediũ, q̃ ad aliquid eorũ q̃ in uniuerso: eius autẽ qd simil͛r oĩquaq; natũ est, q̃lia quis inferens ipsi nomina cõtraria, & q̃liter bene putabiẽ dicereẽ sic Plato, qd sursum & deorsum nõ ꝓprie in uniuerso dici putans, ꝑpter hoc & leue in ipso & graue negauit. Et Themistius quãuis in plurimis Aristote. adhęreat. tamẽ in hoc uerba Platonis acceptare uideẽ magis. Oportebat aũt (ut ex stimo) & ad intentionẽ & ad uerba aspicientẽ intelligere, ꝙ non de rebus, sed circa nomina ẽ in his differentia, Platone quidẽ ꝑpter diligentiã reiiciẽte nominũ cõsuetudinẽ: Aristo. autẽ utẽte cõsuetis uocabulis, tãq; nihil ob hoc lęsa ueritate: eteni Plato, naturã grauis & leuis circũscribere ꝓposuit. Ari sto. autẽ non habebat nũc hanc intentionẽ, sed ꝙ eorũ q̃ sub luna sunt, hæc quidẽ ad mediũ feruntur, hæc autẽ à medio, cœlum autẽ & ſm se totũ & ſm partes superexcellit ab hac inclinatione. quoniã autẽ mediũ, deorsum, & extremũ, sursum, erat cõsuetudo uocare & graue, qd deorsum repit, & leue quod sursum: ꝑpter hoc ad mediũ inclinationẽ, & eam q̃ à medio, grauitatẽ ſm cõsuetudinẽ diffini

uit & leuitaté. Qđ auté inclinationé hanc etiá Plato nouerit, manifestauit cum dixit, q̃ quidé ad connaturale uia singulis inest, graue idipsum facit, locũ auté in qué fertur, qđ tale est deorsum. Qđ aũt Aristote. in omnibus utaŕ cõsuetis nominibus: manifestat & hic dicés { graue quidé igitur sit } sed non { est, } si igitur ipse nõ imponens nomé, dixit { sit } palá est φ cõsentiens positis dixit. In quarto auté libro primo determinari de ipsis, ait, oportere & poni ẜm qđ omnibus uidetur, & cõcedit graue esse simplr, quod omnibus subsidet, leue aũt qđ omnibus superfertur: Quomodo auté poterat planius isto manifestare, φ ẜm ꝯsuetudiné fuit usus nominibus? Verũtamé & sic modicũ à cõsuetudine diuertit ad Platoné, graue & leue mox diffiniés, non repés ad deorsum & sursum, sed ad mediũ & à medio. Sed & Themistius qué iste in testimoniũ ꝓduxit, quáuis respuat graue, & leue, & maxime in exñtibus in ꝓpriis locis, tamé inclinationé, ait, inesse eleme͂tis, existentibus in alienis locis, dicens. Rationabilius auté esset & cõsonũ his q̃ circa ipsa apparét, in alienis locis magis inclinationé assignare elementis. qđ quidé uidelicet & iste cõfitetur cœlo nõ ineé. Quid igitur huic fecit ad suá inte͂tionem talis ꝓpõ uerborũ Themistii, uiri utiq; cõsone cũ Arist. putãtis cœlũ & ẜm totũ & ẜm ptes ab oi inclinatione esse liberũ? nõ enim si nõ hñt inclinationem elementorũ totalitates, si modo nõ habe͂t, iam ꝓpter hoc est cœlum cũ ipsis eiusdem naturæ qđ non solũ ẜm totũ, sed ét ẜm partes est sine inclinatione, quáuis quádo cœlum esset osté͂sum eiusdé naturę cum totalitatibus eleme͂torũ, nõ iam ꝓpter hoc esset cœlũ corruptibile, sicut iste affectat ẜm totalitaté, sed si fortè, partibus, sicut eleme͂ta. Quæ igitur fuit opportunitas tam multorũ uerborũ, inte͂tioné quidé habentiũ impiá ad diuinũ, & cõtendentium insensate cõfirmare ipsam ex habe͂tibus non eandé intentioné? ¶ Ad Xenarchũ auté dicentem, non sanè assignari leue, qđ omnibus superfertur, q͞a deorsum exñtés ignis nondũ supernatat, quia neq; leuis nondũ est: nõ existens aũt leuis, neq; ad sursum fertur: dicendũ existimo prompte, φ id quod omnibus supernatare dictũ est, his q̃ sursum & deorsum feruntur, apposuit dicens. { graue igitur sit qđ ferri natũ est ad mediũ, leue autem quod à medio. } si autem duas diffinitiones leuis in idé colligemus. s. dicenté leue esse, qđ semper sursum natũ est ferri, & dicenté, qđ omnibus supnatat, erit una pfecta dicens, leue esse qđ semper sursum latũ omnibus supernatat. Fortè auté & in omni loco id qđ est leuissimũ, omnibus ꝓpinquis sibi supernatat, ná ignis sub terra si fortè fuerit, quáuis habeat uicinum sibi aeré & terram quoq; & aquá, tamé sursum mobile exñs ascendit semp super ꝓpinq̃ ad sursum, & oibus illis supernatat. ¶ Sed qm̃ loci drię (ait Grámaticus) & ꝯtrarietates ẜm Ari. sunt duæ solæ. s. sursum & deorsum, oé ergo corpus in loco exñs, aut in loco sursum est, aut in deorsum. quoniá igitur & sphæræ cœli excepta ultima in loco sunt. s. in termino ꝯtine͂tis sphæræ, lunaris quidem, ut ait, in ultimo sphæræ Veneris, hæc aũt in ultimo mercurii, & ita deinceps, necesse est ipsas sursum esse, nõ enim sunt deorsum, q̃re leuitate participabũt. Vide quátũ in paucis apparet huius uiri incõsideratio, simul & ineruditio, & si grámaticus sit, ut se inscribit, primo qdem φ idé putauit, sursum, & ad sursum, táquá Aristo. dicente leue non qđ sursum est, sed qđ ad sursum ferŕ, & φ his q̃ sursum feruntur, supernatat, iste cœlũ sursum exñs leue ex necessitate ab Aristo. confiteri putat. atq; & qđ sursum fertur ut ad cœlum ferri dicit & proprie & ꝓxime. ignis enim approximationem cœli appetens fertur, adhuc duas solas locales cõtrarietates, putare. s. sursum & deorsum, & hoc ipsum ét duas contrarietates uocare ipsius sursum & deorsum, uná existe͂tem oppositionem. Mirabile est auté φ q usq; nunc ignorat φ supra luná sit ꝓxime mercurii sphæra, & supra illam sphæra Veneris, cõtradicere Aristo. ꝑsumit. Sed quoniá prolixos extendit sermones putás Themistiũ sibi testimonium ferre, φ in ꝓpriis locis existentia eleme͂ta neq; grauitate participant, neq; leuitate, sed ex positione in loco prę ter naturá ipsius euenit: & cõcludere putans ex hoc φ ignis totalitas, dicet autem utiq;, & aliorũ eleme͂torum, neq; grauitate, neq; leuitate participant, sicut & cœlum φ eiusdem naturę utiq; erunt, sed neq; ꝓpter terram per suppositioné ablatam à ꝓprio loco, & dimissam, ad idem ferri: ꝓpter hoc, ait, oportet putare φ tota terra grauitatem habeat, etenim totũ mũdum si quis per similé suppositioné tránsferat, iterum ad suũ locum dimissus fereŕ, quáuis neq; grauitatem neq; leuitatem habere totum mũdum possibile sit, in seipso oibus cõphensis. Sed hoc quidé fortè nihil ꝓhibet ẜm prædominás eorum quæ in ipso moueri, sed nõ potest quis dicere, utrũ sursum aut deorsum fertur, ipso sursum & deorsum in ipso existe͂tibus. ¶ Hæc igiŕ & talia dicente ipso, primo qdé atte͂dere oportet, quod de mundo incõuenientia ex suppõne secuta est, habés. n. & cõtinens in seipso ipsius sursum & deorsum differentiá, quõ potest sursum & deorsum ferri? aut non habens sursum & deorsum extra seipsum, quõ graue & leue erit? nec hoc dico φ nõ oportebat impossibile supponi: noui. n. φ & qui terrá tránsfert extra ꝓprium locũ. suppositio supponit impossibile, sed nõ ꝓpter impossibilitaté suppositionis, sequr aliqđ incõueniens: nõ. n. inconueniens est ad ꝓpriũ locum ferri, sed ad mediũ, sicut neq; incõueniens est mũdum tránslatum ex ꝓprio loco rursum ad ipsum ferri, ad medium, uel ad extremũ, &

uel deorsum uel sursum, impossibile, quoniā hæc intra se habet. Hæc ergo ad Themistiū, ab illo enī dubitauit iste hac dubitatione, ad deteriorē intētionem utens ipsa, qui & ait, ꝙ quāuis non concedat quis, supponi mundū translatū, sed è superiori loco à propria sede ad inferiora decidēs, quid ꝓhibet supponi? Hoc itaq; si sic intelligatur, iterū ad eam quæ est ſm naturā regionem rediens, palā ꝙ sup rectam mouebit: attamen nullu cœlestium Aristo. uult neq; grauitate neq; leuitate participare. aut dum itaq; est ad hoc ꝙ si postq̄ deciderit, naturaliter sursum feratur, leuitate utiq; participabit, nec ē ullum incōueniens? si autē non solum partes elemētorum, sed & totalitates appetunt appropinquare cōnaturalibus & melioribus & appetunt assumi ab ipsis, terra qdem centrū appetit, & eā quæ ab ipso cōtinentiā: ignis autem cœlestē puritatem, mediorū autem aer quidē totalitatem ignis, aq autē residentiā in terra, palā ꝙ ad illa inclinationem habent & totalitates, ꝓpter qđ & Aristo. dixit ad idē ferri totum & partem ſm naturā. cœlum aūt non habet aliqd melius seipso, neq; ſm totum, neq; ſm partes ad qđ feratur: q̄re non oportet existimare eadem de totalitate elementorū, & de cœlo. & graue autē & leue habent quasdā differentias ſm diuersam inclinationē: & si in oibus uideant̄ inclinationes esse grauitates: ut ait Plato. Qđ autem sæpe dixi coactus, nulla resultat utilitas huic (ut existimo) quātum ad suā intētionem ex ostensione ꝙ totalitates elementorū neq; grauitatem habent neq; leuitatem, & sic cœlo similes: nō enim ꝓpter hoc corruptibile est cœlum, sed si fortè ꝓpter similitudinem ad cœlū & elētorum totalitates perpetuitatem habēt. ⁋ Quoniā autem prompta est instantia ad dicētes cœlum esse eiusdem naturæ cū his quæ sub luna sunt elemētis, quæ à partibus differētia, elementorū siqdem partes abstractę à toto, & generari & corrumpi uidētur, cœli aūt nulla pars uidetur, neq; abstracta, neq; transmutata in toto p̄terito tempore, ſm traditam successionē. Hāc soluēs ut putat Grāmaticus, instatiam ait principaliores & præcipuas partium in animalibus, difficilius pati, sicut cor, & tamen ex eisdem elemētis est: cœlum itaq; principalius cum sit eorum quæ in mūdo sunt corporum, maxime aliorum impassibilius eē ait. & ꝓpter hoc neq; partes ipsius idem cum partibus elementorū passę sunt. ⁋ Et hic igitur iuste uidebitur mihi Grāmaticus multa de ueritate ignorare, primo qdem neq; hoc uerū est ꝙ principaliores partes sint difficilioris passionis: pili enim & ungues q̄ sunt oīum minus principaliores, sunt magis difficilr passibilia, & ossa ēt sunt magis difficulter passibilia q̄ cerebrū & cor: deinde autē, cor & si dicat̄ manere, manet p̄corrupto sępe aiali, sed à febre semp primo patiens, sic ipsam alii corpori distribuit, sed prīcipaliores partes animalis, ampliori prouidētia fruuntur ut uerū dicamus. sensitiuo aūt existente animali, sensuq; passiuo exn̄te partium q̄ difficilius sunt passibiles, difficilius passibiles sensus minus prīcipales sunt. Sed hęc qdē qm̄ & in his putatus est, aliqd plus passibilis aliis scire, quāq̄ ut existimo ēt uulgaribus cognita nesciat, sufficiēter dicta sint. Mirabile autē est ꝙ non intellexit, quia qđ ex tēpore principiū generationis habet & finē, impoſſe est idē manere à principio usq; ad finē, siue inanimatū sit, siue animatū, siue animal, siue plāta: sed incipiēs ab impfectiori ꝓcedit ad pfectius usq; ad pfectissimū, ab illo aūt paulatim marcescēs ad corruptionē uadit. si igitur cœlum neq; ſm totū, neq; ſm partes uidetur in aliquo unq̄ trāsmutatū, sed suam pfectionem habens, & prius nō solum nunc, in nouissimo dierū, ut iste uidelicet credidit, quō possibile est ipm ſm suam naturā à statu ꝓprio corrūpi, quādo neq; animal, neq; planta, neq; aliqđ aliqd in mundo corruptibile, adhuc in statu exn̄s, sine aliq̄ uiolentia distrahat̄? sed hic qdem nō uidet oculos habens animæ suæ excęcatos à cōtentiosa p̄supposita intentione. Grāmaticū autē se esse dicens, quō impassibilius alio aliquo dicens cœlū, corruptibile tamē existimat? si enim qđ est impassibile, nō corrumpitur, q̄liter qđ impassibilius est corrūpetur? cōparatiuū enim habet augmentū ꝓprietatis, albius enim est qđ magis albū, & neq; albū utiq; erit nigrum, neq; multo magis qđ albius: similr autē neq; qđ impassibile utiq; erit passiuū, neq; multo magis qđ impassibilius. sed de his quidē satis. Si autē elementorū partes uidentur planè generari & corrūpi, & multipliciter trāsmutari: cœli aūt nulla unquā particula apparuit uariās suam pfectionē, sicut manifestāt & motus omniū iidem obseruati, quis non utiq; cōfitebitur & asseret ſm subam, excellentiam ipsius ad ea q̄ sub luna? Proponit aūt Aristo. in quarto huius negotii dicentē, ꝙ ignis quidē ubiq; leuis, & terra ubiq; grauis, aq̄ aūt in aliis qdem grauis, in terra aūt leuis, aer aūt in aq̄ quidē & terra leuis, extra autē hæc, grauis: ut manifestat hoc: qđ plus trahit inflatus uter q̄ uacuus. & ex his cōcludit ꝙ grauitas & leuitas non ſm se inest elementis: non enim utiq; ait eadem ſm easdem uirtutes, nihil extrinsecus accipiētia ex sola habitudine adinuicē, alibi leuia, alibi grauia existerent: & ad aliud quidē leuia, ad aliud aūt grauia. albū enim & nigrum, & calidū, & frigidū, qualitercūq; se habeant ad alia, extra suum ordinē non egrediunt̄. Hæc ipsis uerbis isto dicente, miror quō non intelligit, ꝙ & in his Aristo. leuissimū quidē & leue solū ignē esse dicit, graue aūt solū terrā, media autē ambobus participare ad aliud, & nusq̄ facit nō participare, hoc qđ ad aliud, & aliud, ſm aliud, & aliud eorū q̄ suūpsius opari. etenim pallidū ad habētes uisum

quidem

quidẽ facile, disgregabilẽ, ut albũ operat, ad eos autẽ q facile cõgregabilẽ, ut nigrũ, quia ambobus participat. Quid autẽ ꝓrsus ostendẽti dico grauitate & leuitate nõ participare cœlestia ĩpedimentũ putat media & anceps natura mediorũ elementorũ? siue enim natura, siue habitudine, siue ſm se, siue ad aliud graue & leue est, sub luna esse ostensum est, ꝓpter hæc recte incedere. & ex dictis nihil ꝓhibet ignẽ quidẽ ſm se leuem esse, terrã autẽ ſm se grauẽ, simplr enĩ grauibus & egressis à ꝓpriis locis cõuenit hoc, sed & egredi & egressa, grauia fieri, aut leuia, ꝓprium ẽ eorũ q̃ sub luna sunt & sufficiẽs erat quæ ſm hæc dr̃a, ostendere cœlestia alterius naturæ esse. In aliud autẽ q̃ddam huius uiri dictũ incidẽs ualde stultũ, ut existimo, ne mihi nõ credãt lecturi, si qs fortè etiã scribere, sic stultos & incõsequentes habuit ĩtellectus. cogor describere ipsa huius deliramẽta. dicit autẽ sic in scđi ipsius libri. 9. cap. 20. sed & conceditur non solũ in alienis locis elementa grauitatẽ habere, aut leuitatẽ, sed & in propriis existentia talibus uirtutibus specificari, neq; enim sic ut existimo, ostendere aliq̃ ratio poterit, ꝙ solum cœleste corpus ab his uirtutibus alienũ sit, quoniã neq; grauitate ĩpm participare, neq; leuitate, ex non esse aptũ natum moueri super rectã Aristoteles ꝯclusit. Ad ostensionẽ enim ꝙ cœlũ nõ sit natum moueri super rectã, accepit alterũ esse cœlũ à substantia corporũ recti motus, ex non moueri autem super rectã, neq; grauitate participare, neq; leuitate. Si qua ergo ostẽdat ratio ꝙ si grauitate participet cœlum, aut leuitate, aut ẽt cõpositum sit ex grauibus corporibus & leuibus, nihil minus & sic impossibile erit ipsi moueri super recta: palã est omnino ꝙ neq; ꝓpter non moueri, sup rectã, iam necesse est ĩpm & à grauitate remotũ esse, & à leuitate. Principiũ autẽ, ait, ostensionis sit hoc, deinde accipiens ꝙ solidũ & resistens corpus est cœlũ & nõ potẽs cedere, sicut aq̃ & aer, neq; si abstrahat aliq̃ particula ipsius, cõtinuũ adhuc manet, econtra circunstans, sicut hæc, & cãm soliditatis dicens sphæricam figurã. ait si igitur cœlum est leue, ꝓpter hoc ipsum nõ mouebit super rectã, suum locũ obtinens qui extremus est sicut neq; tota terra magis deorsum ferri potest, naturalẽ locũ tenens, si autẽ graue, extra quidẽ rursum moueri ĩpm super rectã est impoſſe, neq; enim est aliquid uacuũ extra, & aliter grauibus ad mediũ est ſm naturam motus. ad mediũ autẽ non feratur, ꝓpter nullũ esse intermedium uacuũ, neq; si esset minor locus, nõ esset capax maioris corpis, & ꝓpter undiq; ꝯtineri à suis partibus in sphærica figura indiuisibile, aut difficiliter diuisibile esse. humidorũ enim & facile diuisibilium, & facile cedentiũ obuiantibus, si qua totius pars auferatur, succedẽtes sibiĩuicẽ reliquæ partes cõtinuum iterũ totum efficiunt, q̃lia sunt reliqua elemẽta p̃ter terrã, resistentiũ autem & difficiliter diuisibiliũ si qua pars excidat, corrũpet totius figurã. Inde donec in naturali figura oportuerit manere cœlũ & totũ mũdũ subsistere, ĩpoſſe est aliquã cœli partiũ à ꝯtinuitate totius excidere. q̃re neq; q̃remus ꝓpter quid aliorum quidem elementorũ excidunt partes, cœli autẽ non adhuc. Illorũ enim & si abstrahãtur aliquę partes, nihilominus ꝯtinuitas saluat & naturalis figura ꝓpter successionẽ reliquarum partiũ, & nullum uniuerso nocumentũ per hoc euenit, in cœlo autẽ erat impoſſe hoc accidere: quãdiu igitur ĩpm & uniuersum saluari opportunũ ẽ. necesse est nullã ipsius partẽ excidere, sic autem coelum se habere, & cũ hoc euenire ipsi spẽm alterã à simplicibus ostendit, non tamẽ à natura elementorum esse alienum: etenĩ aqua coagulata fit glacies aut nix, nõ tamẽ ꝓpter hoc hæc quintæ naturæ corporũ esse putat. Concludens autẽ dicta, ait, igitur & si grauitate ĩpm participare & leuitate supponentes, impoſſibilẽ inuenimus ipsi eũ qui super rectã sit motũ, non ergo neq; si nõ mouetur super rectã iam & à leuitate & à grauitate liberum est. Considera in his primũ quidẽ ꝙ & ipse concedens graue esse qđ ad mediũ ſm naturã mouetur, & leue, uidelicet qđ à medio, & ostendens impoſſibile eẽ coelum moueri super rectã, tamẽ graue ĩpm, aut leue supponit, & putat ex hoc ostendere, ꝙ & si non super rectã moueatur, nihil ꝓhibet ĩpm grauitatẽ habere, aut leuitatẽ? Quomõ hoc cõcludens, siquidẽ graue super rectã, & qđ non super rectã non graue, nõ enim supponere cœlũ graue aut leue, nullatenus super rectã motũ: est demõstrare hoc, ꝙ & si non moueat super rectã graue aut leue esse, sed sic dicens iste sĩle aliquid uidetur mihi dicere dicenti, ꝙ si demſauero ꝙ homo non habet pẽnas, & supposuero ĩpm uolare, demõstratũ habebo, ꝙ & si non habeat pẽnas, non ꝓpter hoc ꝓhibet uolare, sed certe ꝓpter hoc non uolat, sicut ꝓpter non moueri super rectã coelum, neq; graue, neq; leue est, q̃re incõsequens est talis ꝯstitia. In particularibus aũt q̃uo ꝓnũciat nõ poſſibile esse ostẽdere à grauitate & leuitate remotũ eẽ coelum, si euidẽs est ĩpm circulo moueri & nõ super rectã? Qualiter aũt dicit ꝙ ad demõstrandum cœlũ non esse aptum natũ moueri super rectã, accepit alterũ eẽ à substantia corporũ recti motus? contrariũ enim ex moueri circulariter alterũ esse ſm substãtiam demonstrauit, cõfessum istud accipiens circulo moueri aliqđ corpus. dicit. n. siquidem igit est simplex motus, simplex aũt qui circulo motus, necessariũ est esse aliqđ corpus simplex, qđ natũ est ferri circulari motu, ſm suam naturã. & ubiq; ex nõ super rectã, sed circulo moueri, cõcludit aliquã subam esse preter eas quæ hic, & ꝙ neq; sursum, neq; deorsum, neq; uniuersalr extra ꝓprium locum mouet cœlũ,

quãuis nõ solidum/aut resistens sit, erat enim palá q circulo mouetur/& non sup rectam, & qa nihil extra seipm melius habet, ad qd moueat, ,ppter quod & circulo mouetur. Mirabilem auté cám à soliditate coeli assignat, quare nõ distrahatur aliqua pars coeli, & si eiusdé naturæ sit cum his quæ sub luna sunt elñtis: non. n. copularentur/ait/discerptæ, ,ppter resistentiá & difficultaté diuisiouis, & maneret utiq imperfectű. equidé & terram resistétem putat, qũo igitur huius abstrahũtur partes? etiam in humidis male antiperistasim pro causa dixit, qa nõ imperfectű esset, si aliqua particula auferatur: antiperistasis enim ɔtinuű quidé potest facere in talibus, nõ tamé totű, nisi aliqd attrahaf, loco egressi. Totaliter auté si corű quæ sub luna sunt abstrahunť partes, coeli auté ,ppter soliditaté & robur inditum ex sphærica figura, nõ sunt aptæ natæ abstrahi, quis nõ utiq dicet alterius naturæ & substantiæ esse ipsum? qualiter auté non necesse est multo diuturnius esse coelum, sic robustum existés naturá? ecce enim ossa aialium quãuis corruptibilia & ipsa sint, tamé solidiorem habétia cõsisťtiá, sunt multo diuturniora carnibus/& uenis/& aliis partibus corporis. Vide igiť műdum corrűpere desideranti, coelum superesse per tépus aliqđ sufficiens post corruptionem sublunariű, quòd si eodem tpe coelum & terram putet facta esse, sm idé hæc corrűpi sit ɔsequens. Qualr igitur si hæc ò optime ad tua uerba sequũtur, ,pmittis nõ adhuc quærere ,ppter quid aliorum qdem elemẽtorű excidűt partes, coeli auté nou? quãuis sit corruptibile & passiuű, & hanc cõsistentiá æqualis téporis cum aliis habet? In sequétibus aűt usq in finé secundi libri, nihil qdem ad ,ppositű uideť dicere, neq forte ad suã intentionem. studet autem solű Aristo. cõtradicétem sibi inuenire, & ita in cõtrariationé solam aspexit uir iste, & qđ diciť dicta eius super flumine decurrűt: & anteq̃ dicat quę cõtraria sibi dicit Aristo. Putat insuper seipm sed per multos qdem sermones cõsonos (ut dicit) Platoni, ostédere q naturalis sit circulatio coeli, & ab anima indita, qa coelum est aial, & si per ,plixiores q̃ oportuisset sermones, tamen uerű dici puto. Quærebat aűt aduersus Aristo. in scdo huius negocii interimentem ut uideť q ab anima sit circularis motus, ut uidebať Platoni, qa dicebat pter naturam ipm sic fore, & requie indigere, & sustentaculo, ut reliqua aialia. Quãuis dicat & ipse Aristo. de ipso dicens, coelű autem aiatum est, & habet motus principiű. Et de astris aűt nõ ut de corporibus solis & unitatibus ordiné quidem habétibus, inanimatis autem oino perquirimus, oportet auté existimare táquá participãtibus operatione & uita. Et qdem si coelű aiam habet & principiű motus, quali/ait/motu alio ab illa mouebiť q̃ locali, si neq generaf, neq corrűpitur, neq augmétatur, neq alteratur? si auté in octauo/ait/de naturali auditu hoc ostédit, q coeleste corpus finitum est, finitum auté finitã habet uirtuté, ifinita autem est circulatio: necesse est ergo ipsam à causa ifinitæ uirtutis dari, natura. n. in supposito finito existés; finita est & ipsa: aliud ergo etiã sm ipsum est, quod mouet coelum circulari motu. Quomõ igitur ex sola natura uideť hic dicere ipsam. hæc igitur in his accusans, ipse qdem/ait/esse nõ impossibile eűdé motum & ut ab anima simul, & ut à natura fieri, ut si quis/ait/intelligat aliquod uolatiliű animaliű super rectá ad centrű uolatum faciens, cõcurrit. n. naturali inclinationi corporis/animę impetus. Aristotelem auté putat non ita habere hic, & expositionem Alexádri dicétem hoc, destrués, oportet inqt uerba Arist. audire ad quæ intérus hæc oia scripsit, quę sic se habét. At uero neq ab anima cogéte rationabile est manere æternű: neq. n. animæ possibile est esse talem uitam sine tristitia, & beatá: necesse est enim & timoré inesse cum uiolentia, siquidé mouet corporis anima, aliter ferri apta, & mouet cõtinue sine uacatione ut remotű sit ab omni robore sapienti. Quis nõ utiq audiens Aristo. dicenté naturalem esse motű circularem, coelű aiatum, intelligit/& q per hæc aduersus illos tendit qui dicűt animalem solű esse circularem motű, & non contradicétes ipm esse sm naturá? quoniá & Plato in Timæo, primo ipsi sm naturam circularé motum assignat, & tunc eű qui ab anima, dicit aűt de eo qui sm naturá sic. Manibus autem qbus caperet, aut aliquid repelleret opus non fuit, frustra nõ putauit oportere ipsi adaptari, neq pedű, neq prorsus incedendi instrumenta. Motű. n. assignauit sibi corporis ,pprium ipsorű septem eum qui circa intellectű & prudétiam maxime existit, ,ppter qd utiq sm hæc in eodé & in ipso circűducens ipsum fecit circulo moueri reuolutum: sex autem omnes separauit & sine errore illud effecit. De anima aűt hæc scripsit post illa non ,pxime, quoniá sm intellectű intendenti omnis animę cõsistentia facta est, post hæc omne corporeű intra ipsam ædificatű est, & medium mediæ cõducés adaptauit: hæc auté ex medio, ad extremum coelű omniquaq adaptata & circulo extrinsecus ipm cooperiens, ipsa in seipsa reuoluta inchoauit diuinű principiű in omne tps incessabilis & sapientis uitæ. Aristoteles auté/ait/q ab anima coacta mouetur, neq manere perpetuű, si pter suam uidelicet naturá cogatur, neq sine tristitia, neq beatam concedit esse mouentis uitá, & sufficit omnia dicta ab isto uiro soluere, hoc quod apponitur (coacta,) si autem & corpori sm naturam est & intellectuali animæ circularis motus, merito perpetuum est & beatű, & mouens & qđ moueť amabiliter. iste autem & dictorű Platonis est calűniator, sicut & dictorű Aristo. Platone enim & an-

tequã apponat cœlo aĩam assignãte ipsi circularem motũ,iste tamẽ tãquã solum aĩali motu dicto ab
ipso,respõdet pro Platone dicens, ꝙ non est ꝑter naturã corpori, quia nõ habet aliquẽ aliũ ſcd̃m na/
turam.sicut neq; toti mũdo ullus localis motus est ꝑter naturam,qm̃ neq; ſm naturam in loco mo/
uetur. Hæc igitur & ad ipm̃ dicendũ de igne toto interrogantẽ, si ſm naturam est ipsi/aut si ꝑter na/
turam circularis motus,nõ habebit aliquẽ ſcd̃m naturã siquidẽ non habet hunc,neq; ſm naturã ipsi
dicendũ,neq; ꝑter naturã/sed supra naturã,ut dictũ est:qm̃ autẽ intentionẽ habẽs ut & ipse cõfitetur
his quæ de perpetuitate cœli dicũtur cõtrariari,nõ fuit cõtentus cõtradicere his quę in libris de cœlo
dicunt,sed & ad id quod dicitur ab Arist.in meteoris,ꝙ non est igneũ cœlum.contradicens ad hoc
tertium suũ librum expendit,nihil prohibet & horũ ostendere malignitatem, & maxĩe quia accidet
nos addiscere q̃lem ignem cœlũ esse Aristo.negat.& q̃le uult Plato id quod igneũ cœli:q̃le aũt dicẽs
tanq̃ Platoni consonũ nescit. Aristo.igit̃ dicẽte in primo meteororũ. ꝙ si ex igne esset cœlũ totum cũ
astris,iam olim annihilatũ esset unũquodq; aliorum elẽtorum,iste primũ propriã dubitationem de
igne ponẽs/ait/ignẽ esse maius q̃ cõtenta ab ipso,sed nõ est/ait/ustiuus,neq; ignis hypeccaumatis,neq;
cœlestis:sed ustiuus est qui apud nos excessus ignis existens ſm Aristo. in his itaq; attẽdere oportet,
ꝙ totus sermo suus studet iterũ ostẽdere cœleste corpus naturæ eiusdẽ esse,his q̃ sub luna,ut & cor/
ruptibile ipsius simil͛r ostendatur. si igitur q̃ sub luna sunt,agere inuicẽ & pati ab inuicẽ & transmu/
tari inuicem nata sunt:palã ꝙ cœleste siue ignis/siue aliquod aliud eorũ q̃ eiusdem naturæ fuerint,
necesse est & pati ab his q̃ sub luna,& agere in ipsa,& æque potẽs ad ipsa existere. Tãta igit̃ exñte ſm
magnitudinem cœlestiũ ad ea q̃ sub luna sunt excellentia, quã ostẽdit astronomia dicens terrã ad ea
quæ sub sole rõnem puncti & centri habere,si & hypeccauma cœlo addiderimus ad ignis totalitatẽ,
quomõ possibile est aliquod eorũ quę sub luna sunt, elẽtorum æqual͛r posse ad ipm̃? Quomõ autẽ
non de facili ab ipso obtenta alia annihilata modis oĩbus essent nõ adusta?hoc enim neq; Aristo.in
duxit in his,sed transmutata in illud qualecũq; utiq; esset, & frustra prolixos in his expendit sermo/
nes/ostendens ꝙ elẽtorum q̃litates non augmentantur ſm analogiam molis corporũ in quibus hñt
esse:neq; enim millecuplũ,si ita contingit corpus aquæ,habet infrigidationẽ millecuplã,sed simil͛r fri
gidus est aquæ marinæ cyathus,ut totũ mare. Non attendit enim ꝙ &si nõ intendat̃ species/ut ma
gis fiat frigida,sed simul multiplicat̃ cum quanto molis, ꝑpter quod & operosius est,qđ plus/q̃ mi/
nus.& magis in magno habitaculo frigidus aer infrigidat/q̃ qui in minori.& si eadẽ qualitas infrigi/
dationis sit.& si minus patiat̃ maius q̃ minus,quod quidẽ & iste ɔfitebitur. quãuis enim deforis su/
perueniens q̃litas,& in minore aliquãdo magnitudine ualidior sit:tamen quæ ſm naturam propor/
tionem habet ad magnitudinẽ non magis facta/neq; uehemẽtior,sed magnitudini in quo est coaug
mẽtata, ꝑpter quod & difficilioris passionis sunt maiores magnitudines ſm qualitatẽ, quia amplior
qualitas in maioribus,nõ enim ſm molem patiũtur q̃ alterãtur,sed ſm q̃litatem. si igit̃ cœlum cum
hypeccaumate est infinicuplum magnitudine ad iferiora, & uirtus tanticupla respectu uirtutis,qũo
non dudũ unũquodq; aliorũ elẽtorum annihilatũ esset,ſm Arist.ab illis transmutatũ? & nõ frustra
dixit { unũquodq; } sed ut excessus excessum augmentaret. Iste aũt cõtentus fuit hoc,quòd ille ignis
non est ustiuus nõ adhuc pensans ipsorũ q̃litatem & transmutationẽ inuicem. q̃lia aũt hic apposuit
iste infeliciter audiens eos qui in phĩa dicũtur sermones? ¶ Sed quoniã aliquos non credituros puto
ꝙ quis scribere conãtiũ sic rudis esset ut talia ignoraret,necesse est mihi rursum uerba q̃ ab ipso dicũ
tur scribere. ꝙ enim & multa cœlestiũ distãtia & maxĩe astrorum,q̃ etiam magis uidebãtur antiquis
esse de suba ignis,debiliorem imprimunt his q̃ hic sunt caliditatẽ,manifeste sol ostendit, illa maxime
calefaciens,quibus ꝓximior fuerit.quid igitur existens in ultima sphæra caliditas,si calidæ fuerit na
turæ,opabitur ſm q̃litatem in ea q̃ circa terram tm̃ cum sit distãtia? neq; enim extrema sphęra in eas
quæ deinceps,similes existẽtes,neq; ille in hypeccauma ſm qualitatẽ agere possunt. nõ enim natum
est simile pati à simili.mansit igit̃ in sua natura hypeccauma,nec amplius aliquid q̃ tunc in ea q̃ intra
sunt operari põt,& si ignea essent oĩa quę in circuitu,& maxĩe quoniã neq; flãmam ustiuã habere,ut
sæpe diximus,ille ignis supponit̃. in his manifestus est putans,ꝙ sol ꝑpter appropinquare nobis ma
gis in æstate,pp hoc magis nos tunc calefacit. Et palã etiam ꝙ in meridiano existẽte,putat ipm̃ magis
nobis ꝓpinquũ fieri/q̃ orientem uel occidentẽ:calefacit enim nos magis in meridiano existẽs.& igno
rat hoc ꝙ respectu sphæræ solis,terra ferè puncti rationem tenet , ut minima sit uariatio propter
hoc certe habitudinis ipsius ad habitatã à nobis. Quomõ igitur tãtum ꝓximior nobis aut remotior
sit,ut ꝑpter hoc tanta fiat differẽtia ſm caliditatem æstatis & hiemis? ignorat aũt ꝙ sicut ſm unum/
quẽq; diem quãuis æqual͛r à nobis distãs sol ſcd̃m oẽm ipsius positionem calefacit nos magis in me/
ridianis ꝑpter reflexionem radiorũ in se magis,sic autẽ & in æstate appropinquãs non nobis magis,
sed puncto qui nobis est uertex,& in hieme rursum distans ab ipso,caliditate & frigiditate operatus

temporum dictam. Audis autẽ q & calidũ esse coeleste corpus putans, & caliditate simili cũ igne, qui est sub luna inertem ipm solum corporũ quæ in mundo esse/ait/neq enim extremã sphærã agere in cœlestes q̃ sub ipsa sunt spheras, neq totum coelũ in hypeccauma. non enim natũ est/ait/simile pati à simili, sed solum hypeccauma agit in ea q̃ sub ipso sunt. Et palã q & si uitalis sit coeli caliditas, ut iste uult, operabit tamẽ etiam sic in ea q̃ sub luna sunt. Qualiter aũt ultimũ cœlum supponẽs calidũ, sine actione dicit ipm penitus, solem aũt calefacere nos: nam & ipse ſm ipsius rõnem in cœlestes sphæras nihil aget, nõ enim natũ est, ut/ait/simile à simili pati, sed neq in ignem. q̃re neq in ea q̃ hic, sed fortè nõ agit coelũ ſm suas q̃litates in ea q̃ sub luna. patit aũt ab ipsis, aut neq faciens, neq patiens easdẽ habens q̃litates, & eiusdẽ naturæ cũ ipsis dicit, ab isto bono & pbo uiro. palã est autẽ q & ſm dictos ab ipso sermones, neq hypeccauma aget aliquid in aerem nisi ſm extremã ipsius partem ppinquã aeri, & aer iterum ſm extremã ipsius ptem in aquã. Qũo autẽ qui prius coelũ solidius & fortius & principalius confitebat, nunc pnunciauit oibus ipsum minus actiuũ: Cum dixisset autẽ Alexander cãm qua saluant & cõmanent elẽta, & nõ corrũpuntur ab inuicem esse ẹq̃litatem uirtutũ ipsorum, multum autẽ superexcedet aer, si usq ad coelum ptingit, & ad hoc ɔtradicens iste/ait/& paucum aerẽ cõtingit multũ infrigidari, & multũ debilius, & palã q aduentitias q̃litates nihil phibet & in pauco ualidiores esse, ut dictũ est, & in multo remissiores. eas uero q̃ ſcdm naturam aeri ɔueniunt, necesse est, cũ magnitudie ipsius extẽdi, & uirtutes naturales ut tales accipe, non ut aduẽtitias, & æqualitatẽ uirtutum harũ intelligere oportet. si igitur aer esset solus à terra usq ad coelũ, qũo esset cõiugabile alis elementis, aut qũo æqualis uirtutis essent alia cum ipso habẽte tm̃ excessum ſm magnitudinẽ: nam & si non sint æq̃lium magnitudinũ elẽta, tamen oportet ipsa habere adinuicem quãdam pportionẽ apte cõuenientem: coelum aũt totum & hypeccauma si foret ignis, quę utiq erit aliorum ad hęc pportio ſm magnitudinem, aut terræ ad eam q̃ est à terra usq ad coelũ diffusionẽ aeris: Quoniã autẽ nescio q̃liter dicta Platonis placere huic uident cum nõ habuerit doctores in ipsis, ut dicit, neq ipse studiose inquisierit intellm̃ Platonis, & pp̃ter hoc putat quãdoq suis phantasis cõcordare dicta Platonis, quãdoq autẽ dictis Aristotelis cõtradicere: uideamus q̃lia etiã nunc de dictis Platonis pponit. Plato/ait/non ex igne solo coelestia corpora supposuit, sed plurimo maxie participare tali igne, qui & reliquorum elẽtorum mixturã melioris cõmixtionis facit. Omnis enim/ait/ab oibus elementis subtilissima & purissima subã, & obtinens rõnem spẽi ad reliqua, in ɔcretionem cœlestiũ corporũ segregata, à materialiori ipsorũ, & ut ita dicam rudiori parte substituta hic est. astra quoq & solem ex tali igne Plato uult esse. Si igit ex subtilissima & purissima elẽtorum substãtia coelum consistit, & habẽte rõnem speciei, ut ad materiam & fecẽ hanc dico substantiã elẽtorum q̃ hic sunt: q̃liter cœlestia putat eiusdem naturæ cum his q̃ hic, & similiter corruptibilia: forte aũt & adhuc magis, siquidẽ horũ totalitas icorruptibilis ostendit. si enim alterius elẽti corruptio, est transmutatio in aliud & generatio alterius, quomõ possibile est corrũpi talem structurã: sed quę põt esse in coelum, despectio simplicium ubi in deum impietatẽ fecerũt. Plato uero oẽm quidem mũdum, ex q̃tuor elemẽtis ɔsistere dixit, uisibilitatem q̃dem ex igne habẽtem, tangibilitatem aũt ex terra, mediis autem elẽtis factis ad colligationem extremorũ harmonizatã, sed cœlũ quidem ex purissimo elemẽtorũ, & hñtibus rõnem spẽi cõsistere/ait/hñs summũ corporeę naturæ. pp̃ter quod & perpetuũ est, & diuinũ, quia oĩum summa, ppetua sunt & diuina, ueluti diuinis attributa summa oĩum, nam ut sunt & primi intellectus diuini, & primæ aiæ, sic & prima corpora & motũ, propter hoc primũ, eum qui est secũdum locum existentẽ primũ. s. circulationẽ sortiti sunt, aliis factis causa huius. ex plurimo autẽ igne coelum Plato dicit, quia tribus existentibus spẽbus ignis ſm ipsum. s. carbone/& flãma/& lumie, ex purissimo & luminosissimo maxie cõsistit lumine, sicut enim eorum q̃ sub luna uocatorũ elẽtorum, unũquodq constat, ex quatuor simplicibus & uere elẽtis/ essentiatur autẽ & uocatur ſm p̃dominium unius, ita & coelũ ex sũmitatibus cõstans q̃tuor elemẽtorum ſm melius extremitatũ substãtiatur, luminosum & totũ fulgens effectũ, pp̃ter quod & olympus ubiq appellat. quod aũt & eorum q̃ sub luna uocatorũ elementorum tota & partes non sunt pprie simplicia, palã est, & ex sensu. terra enim cõtinuatur & nõ est continua nisi pp̃ter aquã q̃ est in ipsa, colorata est etiam terra, & uiuificat propter ignẽ. plena aũt est semp, uacuo nõ dans locũ, quę diffluit pp̃ter aeris ingressum, per quẽ & stat recta & nõ cadit, sic autem & in aliis est uidere. Palàm autẽ & ex elemẽtari natura est quod dicit. elẽta enim ſm quod elementa sunt, sicut & orationis & q̃tuor elẽta, ſcdm se quidẽ nusquã sunt, iter sese aũt semper cõcathenata cõpositum faciũt, etenim sicut ptes orationis sunt, p se esse nõ possunt, partes cum sint, sic & elementa cõpositi sunt, & inter sese semp cõcathenata sunt, & nunq̃ per se cõsistunt, inuicem aũt primo cõmixta, & secũdum dñium unius specificãtur, sic à simplicibus his ſm dominiũ, penes secũdam cõpositionem aialia fiunt & plantę, & horũ cõstant partes, cõtendentes, seruare antiquã unionẽ in suis

ipsorum causis adinuicē semp copulata. ¶ Sed quomō Aristo. uidet̃ cōtraria Platoni dicere, circa substantiam cœlestis corporis, neq; cōpositum ipm̃ cōcedens esse, neq; simplex, ut ignem, aut aliud aliquod quatuor uocatorũ elẽtorum? An forte aute hos impios homines ꝑdiuinauit gigãteam, hãc in cœlum inuasionẽ, & ꝓpter hoc penitus ipsum, ab his q̃ sub luna sunt eximit, & diuinam excellẽtiam respectu ipsorũ intelligi uolens, & à nominibus abstinuit conãtibus trahere ipm̃ ad similitudinẽ, pp qd̃ & ipsum exaltauit supra cōposita, q̃ hic sunt & simplicia? Qd̃ aũt sc̃dm ipsos intellis nō differebat à Platone, est addiscere intelligentem, quod etiam ipse uisibile esse & tãgibile de facili cœlũ cõfiteret̃, uisibilitas enim etiam nobis est manifesta uolentibus uidere, quod aũt & se tangãt inuicem cœlestia corpora, manifestũ. Si igitur uisibilitas inest ꝓpter colorẽ, colores aũt luminosi alicuius sunt traditiones. tangibilitas autẽ ꝓpter terrę resistentiã: qualr̃ non utiq; concedet etiam Arist. ibi esse ignẽ & terram. & palã ꝙ etiam media his existentibus extremis & indigentibus penitus medietate, sed non hãc terram neq; hunc ignem, quorũ partes & abstrahunt̃ præter naturã dispositæ, & sc̃dm rectam moueri natæ sunt, ꝓpter suã impfectionem. nam cœlestiũ ad ea q̃ sub luna, excessum ad differẽtia horum imperfectorũ motum accepit, ut ab hac terra & ab hoc igne separet cœlestia, quorum & si tota maneãt ſm naturam, tamen partes & ꝑter naturam quãdoq; disponunt̃, tãquã imperfectis his quæ sub luna sunt corporibus, & tãquã accedẽtibus ad ꝓpria & ad meliora suiipsorum, & ꝓpter hoc ipsis rectum motũ attribuit: & in ultimis huius negocii, & in his quæ de generatione. Merito ergo neq; ex multo igne ipsum esse cõcedit, hunc ignem negans, qui transmutat in seipsum alia, ꝓpter quod siqdẽ ex igne consisterent, illa, ait, olim annihilatum esset unumqdq; aliorum, quoniã qd̃ & ipse ſm dominium unius simplicium putat, quę hic uocant̃ elementa specificari, & ut puto etiam cœlum, palã est ex eo ꝙ in multis locis, ait, simplicibus motibus de quibus sermo erat ei non sola simplicia corpora moueri, sed & cõposita ſm ꝑdominãs i mixtura. ¶ Qualr̃ igitur dicimus ipsum cõtraria Platoni dicere in his qui neq; de eisdem cõtraria dicit? Et ut meam sententiã dicam, uidet̃ mihi & in his eãdem passionem pati Aristo. quam & in ideis passus est. etenim & in illis esse quidem causas omniũ in deo & segregatas has plane dans uidetur, siqdem duplicem esse ordinem, ait, hunc qdem hic, hũc autem in conditore, & hunc ab illo, tãquã duplicem ordinẽ: hunc quidem in duce exercitus, hũc autem in exercitu, & alterũ ab altero: ubi aũt ordo, ibi semper & segregatio est. Causas tamen eisdem nominibus cum his quæ hic uocare recusauit, hominem aut equum aut aliquod aliorũ quæ hic sunt, quia de facili cum nominibus cõcurrũt multorum hoĩum phãtasiæ. Sic autem & hic ex luminosa qdem & tangibili substantia cõstare, & ipse utiq; dicet, & ꝑdominari quod luminosum, tamen non ex his q̃ hic talibus, sed ex summitatibus, ut insinuat diuinũ ipsum & primum dicens. ubi ait. Siqdem igitur est aliquid diuinũ, sicut uere est, & quæ nũc dicta sunt de prima substantia corporũ, dicta sunt bene. & ꝓpter hoc, quintam subam nominare uoluit ipse, ut intellectus de ipso tãquã de penitus exempto ab his quæ hic cõfirmaretur. Quod autẽ neq; hoc à Platonis traditione discordet, manifestũ, & prius ex eo qd̃ Plato dicit, aliis qdem figuris elementa quæ sub luna figurare conditorem, alia aũt cœleste corpus: & etiã ex his quæ à Xenocrate scribũtur de his quæ narrata sunt, quæ nunc memorare non erit prauũ, & habẽtur in scriptis de uita Platonis sic. Animalia quidem igitur rursum sic diuidit in ideas & partes omnino diuidens quousque ad elementa omnium animalium pertingat, quæ utiq; quinque figuras & corpora nominauit, in æthera, & ignem, & aquam, & terram, & aerem. Et hæc quidem sufficiant de his quæ Platoni & Aristoteli uidebantur in propositis, si quid fortè dedit Deus intelligere de his quæ placuerunt illis diuinis uiris. Adhuc autem rursum aduersus caliditates, & frigiditates, siccitates & humiditates, & mollities, & duricies, & alias tangibiles & passibiles q̃litates in cœlo poni ↄtendentem, dicendũ: ꝙ siquidẽ agere in ea quæ hic, & pati ab his quæ hic natę sunt tales cœli q̃litates, qualiter nulla usq; nunc circa ipm̃ apparet alteratio, facta ab his quæ hic? nam & si magis difficulter sit passibile q̃ ea q̃ hic, tamẽ nouissimis iam diebus existẽtibus, ut aiunt, & consumatione seculi quã iãdudũ, expectãt oportebat aliquid omnino usq; nunc alteratum apparere circa cœlũ & circa motum cœli, si autẽ patiuntur quidẽ ab ipso q̃ hic, agere autẽ in ipsum nihil nata sunt, qualr̃ audemus dicere illud eiusdẽ naturæ cum his: & ad hoc ẽt Platonem inducimus testem tanq̃ dicentẽ cœlum ex quatuor elementis? Qualiter autẽ ex eo ꝙ sol calefacit ea q̃ hic, putat ipm̃ esse calidum ſm q̃litatem participãtem multo igne, qd̃ qdem & ex colore cõiicit. Eteni & aliis astris cõuenit participare multo igne habentibus igneũ colorẽ, stella Saturni infrigidare & cõgregare ea q̃ hic creditur: & palã ꝙ ſm eandẽ rationẽ frigida utiq; erit ipsa & non ignea, sed aquea magis: sed neq; sol tanq̃ ignis existens, hoc modo calefacit, neq; stella Saturni tanq̃ aquosa infrigidat, sed cõiter quidẽ omnes suis incorporeis uirtutibus uertunt q̃ hic sunt corpora ad suas ꝓprietates, sicut & anima uerecũdata, aut meditans aliquid sua incorporea opatione quãdoq; quidẽ rubere, quãdoq;

autem aliter moueri corpus facit:si uero & hac uirtute & radiorũ refractione calefacit,palã aũt ex eo ꝙ magis calefacit radiis in seipsos reflexis:non oportet igitur q̃ calefiũt à sole putare calefieri p participationem eius q̃ in sole caliditatis sicut q̃ ab igne calefiũt,p participationem defluentium ab igne calefiunt,qm̃ sic & solẽ defluere necesse,sicut ignẽ qui apud nos,& non solũ calefacere, sed & ipm̃ infrigidari,si quidẽ & q̃ in nobis caliditas infrigidat̃ exsiccata ab ea q̃ in ipso.Iste autẽ non pœnitẽs iam delirare, magis autẽ furere aduersus cœlũ & blasphemare & palã ꝙ ɔtra Deum qui cõstituit cœlũ, planè clamat, cœlestia nõ esse naturæ alienæ ab elementis,q̃ apud nos: neq; enim est/ait/ferè aliquid eorũ q̃ in illis cõsiderãtur,qđ non insit etiã in his q̃ apud nos corporibus,& p̄ducit diaphaneitatẽ in cœlo/& aere/& aqua/& uitro/& in lapidibus qbusdam similr̃ & apparentẽ:neq; enim apponere,similr̃,recusauit:differentes in astris quoq; colores,nõ similes solũ,sed & eosdẽ cum his qui apud nos uocat:& fulgens/ait/color & lumẽ & omnes passiões lumini assequẽtes multis eorum q̃ apud uos sunt corporũ, insunt.s.igni & uolatilibus lucẽtibus,& capitibus & squamis quorundã piscium & aliis talibus:ergo ne hunc sapienter loqui possibile est,qui dicit cœlestiũ lumẽ & illorum splendorem inesse noctilucis & squamis piscium? sphærica autẽ/ait/figura,non solũ cœlestibus corporibus,sed & reliquis elemẽtis omnibus inest, & adhuc aliqbus cõpositorũ: & circularem motũ igitur ɔuenire & aliqbus partibus aeris,sic inuerecũde aut incõsiderate reuelauit circularẽ motũ quem dicit hypeccauma à cœlo moueri,ut manifestant cometæ & alia ibi apparentia,cũ astris altissimæ sphæræ orientia & accidẽtia & cum dixisset alia talia,inducit de reliquo ꝙ uisibile existens cœlũ,omnino & tãgibile est.tangibile autẽ existens,tangibiles habet q̃litates, duriciẽ/mollitiem/planitiem/grossitiẽ/siccitatẽ/& humiditatem, & his similia:& horum omniũ cõtentiuam.s.caliditatẽ & frigiditatem. Et ꝙ quidẽ tangibile sit, palã est & ex his q̃ ego prius dixi.ut autẽ & nobis existẽtibus tãgibilibus sic & in cœlestibus uidetur extendere, qui & solis caliditatẽ ita p̄ducit.Demũ autẽ & terquaq; dimẽsionabilitatẽ cœlestiũ & eorum q̃ apud nos eandẽ esse dixit:neq; enim terquaq; dimẽsionabile, ab aliquo terquaq; dimẽsionabili inquãtum tale est,differt,quoniã neq; corpus à corpore inquãtum corpus est: palã est autẽ ꝙ ista ratio non solũ illa eiusdem naturæ cũ his q̃ hic sunt faciet, sed & si quid intellectuale ibi est & diuinũ & hic erit. sic enim non mea,sed illius est ista ratio sm̃ ɔñtiam:siquidẽ illa & hic cõsistere uident̃,& iunctim consistere.Nõ ergo frustra Aristo.& uniuersaliter hoc respuit, sm̃ qđ & iste alias p̄prietates & terquaq; dimẽsionabilitatẽ assumpsit:& ẽt identitatẽ nominũ in primis & in posterioribus uniuersalr̃ recusauit.si enim lumẽ cœli & fulgidum qđ apud nos tantũ differẽtia nõ eisdẽ nominibus ibi & apud nos uocarentur, non utiq; fuisset ausus iste dicere cœli lumẽ noctilucis & squãmis piscium inesse: & quidẽ si sm̃ eum,qui ab uno p̄cessum à primis inditũ mediis & extremis ɔsiderasset diuersificatã cõionẽ, non utiq; fuisset ausus dicere,extrema eiusdẽ naturæ cum primis,neq; indignari ausus fuisset aduersus demõstrantes cœlestiũ substantiã exaltatam esse ab his q̃ sub luna: sed audiens lumẽ illud & hoc, & diaphana & fulgida,p participationẽ illius,indocte putauit & hæc eisdem naturæ cũ illis. Et quid querelo ineruditionẽ, quando uidetur mihi & sensum iste quotidie est corruptũ habere, q existimat cœleste lumẽ simile,& idem cũ eo qđ noctilucarũ? ob cõtentionẽ autẽ inanis glorię plenã latuit ipm̃ ꝙ ɔtraria poneret illi Dauid quẽ semper honorat:qđ enim putauerit cœlestia non eiusdẽ naturę esse cum his q̃ sub luna, insinuat dicens, cœlũ eloqui gloriam Dei, & factionẽ manuũ suarum enunciare firmamentũ, sed nõ noctilucas & squãmas piscium. Sed & hic opportunũ est dicere uerbũ Arist ꝙ uno incõueniẽti dato,alia accidunt, qui enim Deum eiusdẽ naturæ secum putat,qũo nõ p̄sumat aduersus pulcherrima & optima Dei opera sic garrire? Cõcludens autẽ hunc librũ indignari uidetur aduersus inducentes cœlestibus corporibus alienã naturã & extraneã ab elementis, & incõicabilẽ ad ipsa, præsertim omnibus in p̄hia famosis cœlũ ex q̃tuor elemẽtis existimãtibus. sed qđ qui ex q̃tuor elementis dicunt,si sic impie quosdã intelligere existimabat,ut p̄pter hoc cœlestia eiusdẽ naturæ cũ his q̃ sub luna putarẽt,nõ utiq; sic introduxissent sermonẽ manifestum: qđ autẽ & quĩtã substantiam dicunt:non alienã/neq; extraneã/neq; incõicabilem,ad ea q̃ sub luna,dicebant, sed exẽptam ab illis essentia & uirtute,& cãm ipsorũ p̄ximam generationis & existentiæ, figuræ & motus, factionis ipsorũ passionis dicebant cõsimilr̃ his qui ex q̃tuor elementis ipsum dicunt manifestũ, neq; enim Deus quĩ superexcellit ea q̃ ab ipso p̄ducuntur dicetur alienus/& extraneus/& incomunicabilis ad ipsa.In fine autem horum sermonũ/ait/& sm̃ Aristo.corpus cœleste esse cõpositum, dicentẽ in libro de anima,ꝙ omne animatum corpus est cõpositum ex elementis,hic autẽ ꝙ cœlum sit animatũ, adhuc planè dixit in scđo libro.Ergo ne adhuc indigemus rõne aliqua alia ostendẽre ꝙ & Arist.eadẽ cum Platone opinatus est,de cœlestis corporis cõsistẽtia? securiores autẽ p̄duxit sermones.cœli enim naturam eminentẽ respectu eorũ quæ sub luna sunt ab inuolutis extollere uolens cauit nominũ identitatẽ: & simplex quidẽ ipsum dixit,ut quæ sm̃ p̄dominationẽ eorum q̃ sub luna sunt simplicia dicunt̃. alte-

rius autẽ naturæ præter hæc esse ostẽdit, ex summitatibus ↄstitutũ, & diuersitatẽ substantię ex diuersitate motuũ ostẽdit, motu quidẽ sup recta insinuãte ea q̃ in ptibus generationẽ & corruptionẽ hñt & ad id qđ fm naturã & prę̈ter naturã trãsmutationem, circulari autẽ insinuante qđ semper perfectũ est totum & partes: est autẽ dignũ nota ꝙ cœlũ esse animatũ iste uolens p̃ter alios suos socios, tamẽ circa ipsum impius uidetur, nihil minus q̃ irrationabilissimi qui apud ipsos. sed redeundũ ad id quod deinceps Aristoteles proponit, neq; amplius hic immorandum.

Similiter autẽ rationabile est existimare de ipso & ꝙ ingenitũ est & incorruptibile, & inaugmẽtabile, & inalterabile, quia fit omne generabile ex cõtrario & subiecto quodã & corrũpitur similiter & à contrario & in contrarium, quẽadmodum in primis dictum est sermonibus.

Ostenso ꝙ aliud aliquid p̃ter ea quæ sunt sub luna, est circulare corpus pfectius & primũ ipsorũ, & neq; grauitatẽ habens, neq; leuitatẽ, ostẽdit ↄsiter ꝙ ingenitũ est hoc, & incorruptibile, & inaugmẽtabile, & inalterabile, ut fm nullã aliam trãsmutationem mutetur, præterq̃ fm locum, & huius fm circularem: sicut autẽ in prioribus excellentiã ipsius ad ea q̃ sub luna, ex motuũ differentia accepit ita & nunc ingenerabilitatẽ cœli, ad generabilitatem eorum q̃ sub luna, & inaugmentabilitatẽ & inalterabilitatem à specie circularis accepit: & primo ostẽdit ꝙ ingenitum sit & incorruptibile, in scđa figura syllogizans, ita ut existimo: circulariter mobile corpus nõ habet cõtrariũ: quod generatur & corrũpitur habet cõtrariũ, ex quo generatur & in qđ corrũpitur: & cõclusio, circulo ergo mobile corpus neq; generatur, neq; corrũpitur. Harum autẽ duarum ꝓpositionũ minorẽ quidẽ quæ dicit, circulo mobile corpus non habet ↄtrarium, ostendit nunc, ostensionem aũt maioris remisit in primũ librũ de naturali auditu: illos enim primos sermones dixit, tãq̃ de naturalibus principiis negotiãtes. qđ aũt circulariter mobile corpus nõ habet ↄtrarium, ostendit iterũ fm eandẽ deductionem: ita qđ circulo fertur, non habet motũ cõtrariũ motui ipsius fm naturã: habens cõtrarium & motum quo cõtrarium fm naturam mouetur, cõtrarium habet motui suo fm naturã: quod posuit per hoc, quòd cõtrariorum naturaliũ & lationes cõtrariæ sunt & conclusio: qđ circulo fertur nõ habet cõtrariũ. hic autem iterum maiorẽ ꝓpositionem tãq̃ euidentẽ accepit: cõtrariorum enim naturalium specierũ, & naturæ cõtrariæ, quia & motus, principiũ enim motus naturalis est natura, minorẽ autẽ quæ dicit, motui circularis corporis. hoc est circulari lationi, nõ esse motũ cõtrarium, pluribus interpositis, posterius ostendit. Sed qm̃ in his duobus sermo totus sustentat̃, uno quidẽ, si debeat aliqđ generari & corrumpi, oportet esse oĩno subiectũ aliquod & ↄtrariũ ex quo fit & in quod corrũpitur: altero autẽ ꝙ circulari motui non est motus cõtrarius, & huius q̃dem ostẽsionẽ multiplr̃ paulo post tractabit. Primum aũt tanq̃ in naturali auditu ostẽsum, sine ostensione accepit, oportet dictorũ ibi meminisse. prius autẽ diuidenda sunt geniti significata, de quo nũc facit sermonẽ Aristo. & q̃le genitũ abnegat à cœlo manifeste, ut addiscamus q̃liter Plato quidẽ genitum dicit esse. Aristo. autẽ ingenitum, non cõtrariantes adinuicem. genitũ autem cõiter dicitur, quod sui ipsius subsistentiã ab aliqua causa accipit. etenim quod fit, ab aliquo faciente fit, & quod generatur, ab aliquo generãte generat̃, & impossibile, ut ait Plato sine causa generationẽ habere: & palã est ꝙ fm hoc ingenitũ est, & primũ oĩum causa, qđ & unum & simplicissimũ est, siquidem oĩa participãt uno, & quod nõ participat uno, nihil est: quod autem unum est non ꝑticipat multitudine: ut genitũ oẽ multitudine participat: multitudo enim ꝓxime ab uno subsistit, siquidẽ & multitudinem necesse est participare uno, ut non infinities infinitũ sit: quod aũt unũ, non expressiuũ multitudinis est, siquidem ꝓprie unum. prima autẽ ab uno procedens multitudo, tanq̃ ꝓxime ipso participãs unica est, & in uno manens: & fm hoc q̃dem q̃litercũq; ab uno ꝓcessit, & qualitercũq; genitum habet: & ꝓpter hoc deorsum generationes nobis tradiderunt, Theologi multitudinẽ in uno manere dicentes, & acsi dicat aliquis fm multiplicationẽ illius ꝓceden tem, generationẽ autẽ laudantes ipsius fm quod ab uno subsistit, sicut & numerorũ generationẽ ꝓgressum ab unitate speculamur, tamẽ secundum qđ in uno manet, unica scđm summã unionem est, nõdum disgregatione apparẽte, in qua primo, qđ nõ ẽ exoritur ens, existens & illud & principium & ipsum entium, initium & carens principio solũ: principiũ autem ingenitũ est, ut in Phędro Socrates ostendit: etenim per se subsistens q̃litercũq; hoc primum est & ꝓprie ens: quod enim simplr̃ est unũ, est etiam entis cã, post quod p se subsistẽs subter currit duplicitatẽ insinuãs substituẽtis & substituti. Prima aũt multitudo ab uno obtenta subsistere quidẽ habet ꝓpter unũ, substitui aũt ꝓpter multitudinem: & pp hoc unum quidẽ simplr̃ non est hoc, quia supra ipm̃ est unum oĩum entium causa. Primum aũt & principalissimũ ens est totũ simul subsistẽs, & fm esse, & scđm essendi extensionẽ, propter quod & æternitas est his q̃ semper esse exhibet: sed qm̃ & hæc in uno manet, semp & hic æterno

Com. 11.

coniunctũ eſt:multitudo enim unita exiſtẽs,magis aũt unũ multiplicatũ neq; diſtenſionẽ ſm ſubam
neq; ꝓtẽſionẽ ſm eẽ ꝓprie oñdit,pp qđ & entiũ ens eſt,qđ qdẽ eſt: poſt hoc aũt ꝓxime ſubſiſtit,qđ
huic ꝓxime ſubmiſſum,qđ qdẽ motũ ab ente aliud qdẽ eſt p̃ter ipm, & ſm hunc motũ ſubatũ eſt:
& ſicut illud p ſe ſubſiſtens,ita hoc factũ eſt per ſe mobile:nam ſm quod motũ eſt ab ente,per motũ
ſubſiſtit,ſcdm quod aũt ꝓximum eſt enti nõdum diſtãs à ſeipſo per ſe mobile factũ eſt, ſicut erat qđ
ante ipm per ſe ſubſiſtens idem hñs mouens & motũ, ꝓpter cohęrere:adhuc uno, & ab ipſo obtine-
ri:ab hoc autem ꝓcedit aliquid muluplicatũ, participans quidẽ aliq̃liter uno etiam ipm, non tamen
manens in uno neq; ab ipſo obtentũ,qa diuiſum eſt,neq; p ſe ſubſiſtẽs:adhuc non eſt hoc per ſe mo-
bile,quia ſubſiſtentẽ ſcdm unũ cãm in ipſo nõ habet, ſicut quod unitũ & quod poſt ipm: mox autẽ
& diſtenſionem ſuſtinuit ſubæ,quæ & eius quæ ſm eſſe ꝓtenſionis ueluti ab uno ꝑfectam & diſtẽ-
ſum oĩquaq; corpus factum eſt,& corpori congenea:& tempus cum ipſo ꝓceſſit,cuo illo extenſionẽ
ipſius eſſe menſurans,& ſempiternitatẽ temporalẽ exhibens:nõ adhuc aũt ſimul totũ hic,neq; ſcdm
ſubſtãtiam,neq; ſm ipſius eſſe extenſionem,aut ac ſi dicat quis ſm uitam,ꝓpter qđ neq; proprie ens
hoc,multo nõ ente participãs:neq; enim hoc ſubſtãtiæ ipſius pars eſt:quod quidem hoc ſm eſſe idẽ
eſt,ſed aliud ad aliud temporis fluentis:q̃re neq; eam q̃ à cauſa generationẽ ſimul totã ſuſcipit (eſſet
enim utiq; ens & hoc)ſed ſm partem,ut poſſibile eſt:egreſſa aũt totaliter ab uno q̃ in hoc eſt multitu
do,& ſuperuentitiæ ipſo participãs,cõpoſitum ꝓ unico factũ eſt,ꝓpter quod & ꝑfecte aliunde ſub
ſiſtentiam habet:nam unita qdem multitudo in ſeipſa unum hñs,qm̃ unum eſt oĩum ſubſtitutiuũ,
& ſi ꝓceſſit à ſolũ ſubſiſtente,attamen in ſeipſa ſubſiſtere hñs per ſe ſubſiſtens factũ eſt: cõpoſita aũt
multitudo,ſupuentitiũ habet cõpoſitionis unũ,& fit hoc ſtatim qđ una ſpecies,ut in materia.ſ.in de
terminatione talis multitudinis & diſtẽſione facta, ſicut qđ per ſe mobile eſt mediũ amborũ habet:
quod igit̃ ut ſpẽs in materia uno participãs ꝓpter cõpoſitionẽ,& non ſimul totũ ſubſiſtens,neq; ſm
ſubſtãtiam,neq; ſm ipſius eẽ extenſionẽ,& nullatenus ipſius eſſe ſibi cã ꝓpter participationem ma-
nifeſtum eſt:ꝓpter quod nõ adhuc in ſe unum habet.Partibile enim parte ptem ſubſtituens,non ad
huc totum,neq; proprie eſt per ſe ſubſiſtẽs,neq; ſicut parte ptẽ mouens,proprie eſt per ſe mobile.Im
partibile enim neceſſe eſſe,& indiſtenſum,& totum toti ſibiipſi adaptatum, quod proprie per ſe ſub
ſiſtens eſt,& per ſe mobile: quod aũt partibile & diſtenſum foris ſolũ habet eſſe: & pp hoc igit̃ & qa
compoſitũ,& quia non totum ſimul eſt,qđ eſt,ſed in fieri eẽ habet,hoc ꝓprie iã genitũ eſt,tanq̃ cõtra
ꝓprie ens diuiſum,quod & eſſe à ſeipſo habet,& ſimul totũ eſt hoc qđ eſt.tale aũt genitũ & trãſmu-
tationem mox ab ente habet & motũ:quia nõ manſit in ꝓprie ente,ꝓpter qđ non manens in eadem
cõſiſtentia perfecte, (maneret enim in uno ſicut in ente ens) tranſmutat̃ & mouetur ſemp à priori
habitudine,propter quod & tempus cum ipſo tranſcurrit,menſurans ipſum ,& bene diſponẽs hanc
extenſionem , ſicut aliud aliquid ſubſtantiæ ipſius partitam diſtenſionem ſituat & corporalem
naturam,ſiue locus,ſiue aliud aliquid hanc habet uirtutem.Hoc igitur propter dictas cauſas , pro-
prie genitum eſt.ipſius autem huius hoc quidem proxime ab ente ſubſiſtẽs tanquã immobile hoc
exiſtente,& ſemper habẽte eãdem ↄſiſtentiã,& ſm ſubſtantiã & ſm uirtutẽ & ſm operationem:opor
tet & ipſum manere ſemper genitũ,ipſo quidẽ ꝓprie ente in genitũ deueniente: ipſo aũt ſemper ęter
nali,in tẽporale ſemper: nã entis ꝑfectionem & omneitatẽ ſimul totã ſubſiſtentẽ, hoc ſm partem, ut
poſſibile eſt ſuſcipit infinitã illius uirtutem, eo qđ in infinitũ mouet̃ tale nobis diu quæſitũ cœlum
apparuit,primũ incorporea natura poſt ĩtellectualẽ ordinem ſubſiſtens,imago pulcherrima ad opti
mum exemplar & identitatem in ſimilitudinẽ eam q̃ ad ens quod genitũ ꝓcedens imago factũ eſt.
ueluti iã aſſimilari ſed nõ eẽ ad ens coaptans.motũ autẽ ĩmobiliter cœlũ & trãſmutatũ intranſmuta-
biliter ſolas illas habuit trãſmtationes quæcũq; manenti coexiſtere poterãt: ꝓpter qđ motũ quidẽ lo
cum habuit eum,qui manentis ſubæ,& ſm ſubſtantiã diſpõnis poſſibilem perfici. hæc enim trãſmu
tationum q̃minime ſubam & diſpõnem tãgit:ex motibus autẽ qui ſm locũ illum accepit, ſm quẽ &
ſi ſm locum moueatur nõ exit à loco, ſed in eodem manet motũ, his quæ ſm rectam mouent̃,neq;
momẽto in eodem loco manẽtibus,ut circularis motus,ſit magis mãſio q̃ motus.ſiquidẽ quæ ſm ip
ſum mouentur,miro quodã modo,toto quidẽ manẽt,partibus autẽ circũuoluũtur:æternũ autẽ exi
ſtens ꝓpter eam q̃ ab ĩmobili ꝓxime ſubſiſtẽtiã, tranſmutationẽ à non ente in ens ſuperexcedit. q̃rũ
hanc quidẽ generationẽ,hãc autẽ corruptionem uocare eſt cõſuetudo: ſi enĩ genitũ fuiſſet quãdoq;
non prius ens,neceſſe fuit & cauſam ipſius,facere aliquid qđ prius nõ feciſſet:& tunc nõ adhuc eſſet
ĩmobilis,neq; ſm eadem & eodem modo habẽs ſeruaretur,& ſi corrũperetur ipm,exiret à ſimilitu-
dine quã habet ad ĩmobilem cauſam,& cã proxima nõ adhuc cauſa eſſet,neq; ſemp eſſe faciens ea q̃
proxime ab ipſa inſtituũtur.augmẽtatio aũt & diminutio generatio q̃dam exiſtens & ipſa & corru-
ptio,penitus ſunt aliena ab eo qđ ꝓxime ab ĩmobili cauſa genitum ꝓducitur,alteratio autẽ ſm quẽ-

dam modum, quē fortè postmodum dicemus, pōt aliqualiter cōsiderari in ipso. tale igitur subsistēs primum & pfectissimum corporalis subsistētiæ: secúdum & ipsum existēs, nō tamē penitus trásmutabile. quáuis. n. multis & beatis modis ab eo qui genuit participauerit: ut in politico/ait/Plato, tamē participauit & corpore: hoc est, distensum est & partitum, & ab ente distátiam sustinuit: propter qđ manere ipm expers transmutationis impossibile erat. trásmutans autē se fm localem motum, & figurationes, & alias in alia habitudine cōsistens fm aliam & aliam participationē bonitatis sibi à causis immissæ, pducit quæ sub ipso sunt non adhuc imobiliter sicut ipsum pductū est, sed mobiliter ipsa substituens. Hic igit & quæ fm substátiá ē, apparuit trásmutatio/generatio. s. & corruptio, & substátiæ principium habēs: sed neq; ex oino non ente generatio, neq; in oino non ens corruptio, qa & causæ ab alia habitudine in aliam transmutandi differentias corū quę hic pducuntur subsistunt. Fortè autem planius hic dicédum: intellectualis multitudo, & fm disgregationem sui eam quæ ut in intellectuali cōsideratur, unica est táquá oium entium entitate in uno manēte, ppter qđ non solum differentes spēs simul subsistūt in illa substátia, sed & cōtrariæ, & participant inuicem, & unitæ sunt ad inuicem, ut nō aduentitia sit participatio, neq; facere & pati adhuc locum habent ibi, ppter quod & à generatione pprie dicta exempta sunt illa. In primis autem corū quæ propriæ generantur distensione apparēte & partitione & trásmutatione, salua tamē sincera similitudine ad impartibile segregata quidem sunt abinuicem cōplentia substátiam illam, & partes, & spēs: agunt autem in inuicē, & patiuntur abinuicem, táquá distantia abinuicē, manente attamē substantia, & agūt agentia & patiútur patientia, perfectiua existente ea quæ inuicem agūt operatiōe. eá enim quæ inuicem participationē, fm eam quæ in entium ente unionem, uelut imago repsentát quæ in genito spēs, sed quæ qdem in substituto proxime ab entiū ente pfectius hic agūt, quæ autem ab his substituūtur, iam ab ipso semper temporali ad quádoq; qđ pars est tēporis deueniēntia, fm dispōnes coelestium alias, diuersas substantias subsistunt, ut hoc qdem sole existente in his signis, hoc autem in aliis. Multa igitur proueniente in extrema multitudine, distēsione, & in substátiis quæ sub luna sunt compositis & sic distēsis, neq; omnia participant omnibus, neq; oia in omnibus, sed q̄cūq; quidem diuersa entia in una spē cōcurrerunt hæc possunt coexistere inuicē, inseditiose inuicem participantia: cōtraria autē cēm hic distantiam sustinētia colligūtur qdem in hoc penitus, & maxime generaliora, puta caliditates/frigiditates/siccitates/humiditates, & his cōcurrentia unicuiq; sensuum receptibilia, uelut albedines/nigredines/acuitates/grauitates/dulcedines/amaritudines/asperitates/planities, & quæ penes odores cōtrarietates, conducunt autē non per se, sed à subiectis ipsis corporibus in quibus subsistūt: hæc autē sunt prima elīta/ignis/aer/aq̄/terra, ex qbus alia cōsistunt, aialiaq; & plantę, sed quádo à coelestibus coaptata forte, & cōmensurata ad aliquá talem fuerint cōgregationē, uel ad aliquá spērum cōpositarū idoneitatem hñtem, elucescit tunc spēs illa, & ipsa cōtinet cōtrariorum ɔcursum, & ab ipso ɔtinetur illa.

Quando autem ɔtraria uelut terra & aqua ppter naturalē difficultatē mixtionis manent oppugnátia fm contrarias q̄litates, tunc necesse est, alterum ꝑualens ex diminutione oppositi augeri, & corpa quidem tunc cōposita, spēs illas assumere q̄ tali cōmensuratiōe elītorum nata fuerit generari, uelut species bouis/aut equi. Alterius aūt speciei cōmensuratione elītis indita, fm superabūdantiá uel minoratiōem elītorum, & alterius aptitudinis, apes qdem ex boue, crabrones aūt ex equo generant, & uermes diuersi ex diuersis aialibus & plantis, aliquádo aūt multa q̄dam superabundantia elītorū in compositis facta/aut ægra iam & senescentia inepta fiunt ad cōpositę speciei susceptionē, & dissoluta, tunc in suas totalitates cedunt & renouata ibi & remissa, tunc iterum ueniunt ad cōpositionē. Manifestat autē hoc maxie aqua, tunc maxime ad generationē & alimentū idonea existens, qñ pura fuerit, & à sua totalitate separata, ut à fontibus uidet. & palá est φ generatio hmōi & corruptio, transmutatio q̄dam est à contrario facta, & ex cōtrario habitu, in cōtrariū transiens: in elītis quidē in aq̄, si forte cōtingat, ab igne in contrariá sibi cōsistentiam. s. igneam trásmutata, & sic fit ignis ex opposita quidem sibi aqua fm cōtrarias q̄litates, à cōtrario aūt aquæ. s. igne. oportet enim quod corrúpitur: cōtrarium esse corrúpenti: quod aūt generat, idem cum faciente: elītorū autem factio in seipsa transmutatio facientiū ex patientibus est suppositis, idoneæ se hñtibus ad utrūq;, & corruptio iterū cōtrariu fit à contrario: corrūpitur enim aliqd ab igne, in ignē: quare & alterius corruptio/alterius generatio est, & alterius generatio/alterius corruptio: q̄litatibus qdem pereūtibus in nō ens: quádo enim ex aqua fit ignis, tunc frigida & humida q̄litas cedit, corporea suba transumēte q̄litates ignis: & hoc quidem quádo ex substátia aquæ in substátiam aliá. s. ignis/trásmutatio fit, qñ autem debilior actio fuerit & passio in se inuicē elītorum/scdm q̄litates, ut fiat dispositio inuicē à seipsis, & calefiat qdem aqua manens aqua, infrigidetur autē & humectet ignis manēs ignis, tunc alteratio dicitur, & passio, qđ accidit, quia nō alia q̄dam substantia ex alia, sed altera solum facta est, & palá est φ nō q̄cunq; à quocūq;

fit diſpoſitio,ſed cõtraria ex cõtraria:nõ enim infrigidat̃ à ſiccitate qđ infrigidat̃,ſed à frigiditate:pa/
tiens enim à faciente patit̃, & à faciẽte ſm ſui naturam & ipſo eſſe:ſic.n.faciunt q̃ ſm naturá faciũt,&
talẽ patiũtur paſſionẽ,q̃le erat faciẽs aut ſm qđ facit faciẽs & agẽs/aut naturalr̃/& ſm ſe talẽ paſſionẽ
imprimit,q̃lis erat qualitas ipſius ſm quá facit, agens enim naturalr̃ uult in ſe tranſmutare patiens:
tranſmutat̃ autem ɔtrarium in cõtrariũ,& infrigidádi caliditas,i ifrigidãtis frigiditatẽ.ſed qñ/ut dixi
alteratio fuerit,imperfecte fiunt hæc:& infrigidat̃ quidem,qđ prius fuit calidum,nõ ſic aũt ut per/
fecte infrigidatum tráſmutetur in ifrigidantis naturá: quod qdem in his q̃ generãtur & corrũpũtur
accidit:oĩno autem contrariũ agit & illud corrũpit,& tranſmutare in ſeipm uolens & intendens:qm̃
& aer calidus eſt:caliditatẽ aeris nõ uult tráſmutare ignis,hæc enim põt & in igne eſſe,ſed humidita
tem,quia hanc cum igne coexiſtere impoſ̃e,& corrũpit hanc ignis nõ caliditate p ſe,ſed ſiccitate:& ca
liditas ſm accidens cooperat̃ ſiccitati,ut & ſyllogizet̃ utiq; ſic.naturalr̃ agentia q̃ ſub luna ſunt corpa
multiplicare ſeipã uolẽtia agũt,q̃ pp multiplicare ſeipã agũt tráſmutãt patiẽtia in ſeipſa. tráſmutãtia
aũt patiẽtia i ſeipſa,q̃ i patiẽtibus nõ pñt coexiſtere ſibi ipſis corrũpũt,q̃ nõ pñt coexiſtere ɔtraria ſũt,
cõtraria aũt à cõtrariis corrũpũtur,q̃ enim poſſunt exiſtere in cõi ſubiecto,nõ corrũpunt inuicẽ. cor/
ruptis igit̃ his q̃ in patiẽte ɔtrariis,ab his q̃ in agente ſunt cõtrariis,ſubm aſſumẽs facientis q̃litates,p
his quas prius habuit contrariis ipſis tranſmutat̃ in agentis naturá, & fit id quod prius fuit aqua/ab
igne/ignis,per mediũ aerem caliditate,primo tanq̃ magis operoſa, frigiditatẽ expellente ab aqua,dein
de & ſiccitate/humiditatẽ:magnitudines quoq; & figuræ & quæcũq; nõ poſſunt coexiſtere/tráſmu/
tantur in cõtraria:& ita corporalis diſtẽſio aquæ,& ſi qd aliud eſt in ipſa materialius:ɔtrarias eorum
quas habuit q̃litates ſuſcipiens,tranſmutata eſt in ignem ex aqua, manentibus cõibus qualitatibus,q̃
coexiſtere poterãt in utriſq;,ſiue corporalis natura ſit hęc cum quibuſdá quádoq; cõibus,ſiue prima
materia,tranſmutatione enim exiſtente neceſſe eſt aliqd manens eſſe circa qđ fit tráſmutatio, hoc aũt
eſt quod ꝓprie tráſmutatur ſm exeũtes q̃litates.Ipſarũ igit̃ qualitatũ,hęc quidem corrũpuntur,hęc
autem fiunt:ſubiectũ autem ſm ipſas tranſmutat̃, & nõ ſolum in generatione ſic ſe res habet ſed &
in alteratione.dictũ eſt enim & de hac ꝙ quádo nõ fit pfecta,patientis ſm contrarias q̃litates tráſmu
tatio,ſed ſuperuentus ſolum aliarum ab aliis,ut aquæ q̃ calefit,tũc aliud qdem non fit qđ patitur, ſed
alter ſolum:non ſolũ igit̃ in his/ut dixi, ſed & in augmentatione & diminutiõe naturali,quod enim
augetur naturalr̃ uelut & qđ alit̃ tráſmutás alimenti contrarias ad ſeipm diſpoſitiones,& aſſimilans
ipſum,ita ſibi ipm copular,& auget̃:& quáuis habeat aliquid aíale nutritiua uirtus,tamen ſm natu
rales tranſmutationes ita perficit̃, ſed & q̃ ſm locum mouent̃, tranſmutãt locum ex loco/eo qđ mo/
uetur manente:quare oĩs quæ ſub luna uerſio,tráſmutatio eſt,manente ſm aliquid eo qđ tranſmu/
tatur, ꝓpter quod nõ ex non ente fiunt:ſed ex ente/quæ ſcđm tp̃s fiunt: ſicut enim temporis ſm qđ
hæc fiunt p̃exiſtit aliquod alíud tempus,poſt qđ iſtud eſt, ita & eius quod generat̃, p̃exiſtit aliquod
aliud,poſt qđ & ex quo,fit quod generat̃. Merito igit̃ & Ariſto. tranſmutationẽ tanq̃ genus poſuit,
omnis q̃ ſub luna fit uerſionis in naturalibus: merito etiam perpetua eſt hęc tranſmutatio, non ſolũ
quia ab æterna q̃ in cœlo eſt tranſmutatione/ ea quæ ſm localem motũ & diuerſas figurationes con/
ſiſtit:ſed & quia alterius corruptio/alterius ſemp eſt generatio:merito quoq; q̃ hic ſimplicia ſunt cor
pora/totalitatibus qdem ſuis manent ppetua,ſm partes aũt generationem ſuſtinent & corruptionẽ:
ſi enim & cõſiſtentiũ tranſmutatio ſm hæc fit primo,& diſſoluta ferunt̃ in ꝓpria loca naturaliter,&
ad proprias totalitates manent illę,partes ſuas amittentes,& iterum ptes ſuſcipientes,& hoc ſemp fa/
cientes ꝓpter ppetuitatẽ tranſmutationis:merito aũt tráſmutatione exiſtente & generatione,q̃ gene
rantur/corrũpuntur/& q̃ augent̃/minuũtur/& alterãtur,& ſm locum uertũtur, & uniuerſalr̃ quod
tranſmutationẽ ſuſtinet,ex cõtrario habitu in contrariũ/à cõtraria ſibi cauſa tranſmutãtur,ꝓpter qđ
& in primo de naturali auditu Ariſto.principia eorum q̃ in generatione & corruptione naturalium
inquirens,contraria/ait/& quod cõtrariis ſubicit̃: & palá eſt ꝙ quæ ſm qualitates generant̃ uel cor/
rumpũtur,puta ſcđm caliditatem uel ſiccitatẽ, cõtrarias hñtia qualitates ex illis tranſmutãtur,uelut
ignis ſcđm quod ignis/aut hõ ſcđm quod homo,& ipſa qdem tráſmutantur,ſcđm mutuá q̃litatem
tranſmutationẽ, ſcđm autẽ quod ignis,aut ſm quod homo,ſubſtãtię ſunt:ſubæ autem non eſt cõ/
traria ſpẽs:ex quo igitur nõ táquá calidũ aut frigidũ,ſed tanq̃ homo generat̃, palá eſt ꝙ ex non hoíe
quidem,ſed apto nato fieri hoiem,tale autẽ eſt ſperma & menſtruũ, ſed ſm quod non ens homo,na/
tum eſt hõ fieri:neq; enim ſi eſſet homo,fieret homo,qđ enim eſt, non fit quod eſt:neq; non ens hõ,
neq; aptum natũ fieri hõ,fieret utiq; homo. Quod igit̃ hic cõtrariũ uocamus noíe ſecũdum qđ non
ens aliquod natũ eſt fieri hoc,cõſuetudo eſt uocare ipm priuationem & priuatũ eſſe,quod nõ habet
illam ſpẽm,qua dicit̃ priuatũ eſſe,natum tamen hr̃e ipſam. ſic & nouiter natus catulus priuatus eſt
oculis,quia aptus natus eſt habere:penitus uero excæcatus ſm aliam priuationẽ,& non ſm hanc di/

citur

citur priuatus esse oculis, nõ.n. redit hæc. generatiua autẽ priuatio à qua ad spẽm trãsmutãtur, quæ dicuntur generari, redit ad speciem. Qm̃ igitur aliquãdo à calido aliquid fit frigidum, à non frigido, apto nato fieri frigidũ, fit: ꝓpter hoc ex calido fit, siccũ enim nõ est natum transmutari à frigido quia coexistere sibi põt. Si igit̃ ex cõtraria specie fit qđ fit, eo dẽ subiecto interim manente, ut ex frigido fit calidum, non oĩbus cõuenit his q̃ generãtur: non.n primo subito & substãtiis, neq; enim subæ ɔtraeiũ est, ex nõ tali aũt, sed apto nato, uibus ɔuenit etiã trãsmutatis ex cõtrariis spẽbus: merito cõia pricipia generationis dixit Arist. spẽm priuationẽ, & subm. Cõtraria aũt uocat spẽm & priuationẽ, non ſm ꝓprium ɔtrarii significatũ: spẽs.n. sunt, ambo ɔtraria, sed ſm oppõnem: e pponũtur.n. & hęc adinuicẽ. Hęc igit̃, in longũ extendi dcaeticulare uolẽs itellm̃ meũ maxie circa ipsa, uerisimile aũt & eorũ qui lecturi sunt diligenter. Cuius autẽ gratia sermo iste omnis ortus est? ut ostenderẽ quomodo id qđ generatur ex cõtrario quodã & subiecto generatur, & qđ corrũpitur, subiecto aliquo manẽte & à cõtrario & in cõtrarium corrũpitur: hoc, ut existimo, est factũ manifestũ ex dictis, sine demõstratione nunc ab Aristo. positũ, q̃ in primis, ut ait, positũ est sermonibus. Memorari autẽ oportet ꝙ si prima substantia ex cõtrario nõ generatur ꝓprie, neq; in cõtrariũ corrũpitur, ꝓpter nõ esse substantiã substantiæ ɔtrariam, sed primo quidẽ ex sua priuatione, deinde per eam q̃ cõtrariorum ex ɔtrariis generationem, & ipsa generari habet, & rursum iterũ per eam q̃ ɔtrariorum corruptionẽ corrũpi, quãdo enĩ q̃ sunt in spermate & mẽstruo q̃litates & q̃titates, in eas q̃ aptæ natæ sunt ɔtrarias sibi substãtias.s. hominis trãsmutantur, tunc species hominis ꝓducitur. Et iterũ quãdo exuperãtibus qbusdam elemẽtis, ɔtrariis autẽ saluatis ad inharmonizationẽ delatum fuerit subiectũ, tunc corrũpitur, aliter aũt non. ❡ Sed quoniã de his satis, uideamus ɔñter ſm quod significatũ geniti. Ari. abnegat à cœlo generabilitatem, studens ipsum ostendere ingenitũ, ſm quod autẽ Plato & cœlum & mũdum dicit esse genitum. Aristo. igitur quia generationẽ uocat, eam q̃ est à nõ esse in esse transmutationẽ ſm tẽpus, cui omnino succedit corruptio: palã ex qbus nõ solum ingenitũ, sed & incorruptibile ostendit cœlũ: adhuc autẽ magis quãdo ostendit planẽ ꝙ genitũ modis omnibus corrũpitur, & qđ corrũpit̃, generatur. Palàm enĩ est ꝙ generationẽ & corruptionẽ has accipit q̃ in parte tẽporis fiunt, & insunt his sublunaribus ꝓpter quod sicut aliã quãdam quintã essentiam ꝑter ea q̃ sub luna sunt ostẽdit.s. cœlestis corporis his natura pfectiorem, sic grauitatẽ & leuitatẽ & motũ super rectã ꝓpria existẽtia horũ, quæ sub luna sunt, abnegat ab ipsa, sic & generabilitatem ipsorũ & corruptibilitatẽ: & hoc qdem indubitabile existimo, & ex eo qđ dicit trãsmutationẽ quandã generationẽ & corruptionẽ tanq̃ alio post aliud genito & corrupto: & ex eo qđ aduersum dicentes genitũ qdem mundũ, sed incorruptibilem, cõtradicendo ostendit ꝙ genitũ semper corrumpit̃: & nihil mirũ est qđ omnibus manifesta uult semper accipere Aristo. & hoc dicere genitũ, qđ omni generatione participat & manifeste uidetur in parte tẽporis genitũ & corruptũ. Plato autẽ nouit quidẽ, & hanc generationẽ eam q̃ sublunariũ est oppositam corruptioni in decimo legũ scribens ita: fit itaq; omniũ generatio quãdocũq; aliqua passio erit manifesta, ut quãdocũq; principiũ accipiens augmẽtum, ad primum uenerit trãsitum, & ab hoc in proximũ & usq; ad tria ueniẽs, sensum habeat sentiẽtibus. transiẽs igitur sic & trãsmotũ fit omne, est autẽ reuera ens qñ manet, trãsmutatũ autẽ in aliũ habitũ, corruptũ est pfecte. Nouit aũt & alterã, ſm quã quod in distantiã corporalẽ deuenit, nõ potẽs adhuc seipsum ꝓducere, sed ex aliq̃ alia causa solum subsistẽs genitum dicit̃, ad uerũ ens cõtradiuisum tanq̃ ad causam suã ꝓximam: necesse est enĩ quod generatur & qđ subsistẽtiã aliũde habet ab ente & ꝑ se subsistente subsistere, aut in infinitũ ire, genitum semper ante genitũ ponentes. Hoc itaq; genitũ post hoc ens diffiniens, in Timęo ſm se genitum esse dicit mũdum, & diffinitio quidẽ amborũ à cognitiuis in nobis uirtutibus facta, sic se habet, quid est qđ est semper: generationem aũt non habet, & quid genitum qdem, ens autẽ nũquam? Hoc itaq; intelligentia cum rõne cõphensibile, semper ſm eadem & eodẽ modo se habẽs: hoc autẽ opinione cum sensu irrationabili opinabile, genitum & periens, reuera aũt nũquã ens. Scdm hoc autem genitũ & mũdum, à uero ente deo ꝓxime subsistẽtem, ait, Plato esse genitum, scribens ita de mũdo: utrum erat semp, generatiõis pricipiũ habens nullum, aut genitus est? genitus est, uisibilis est enim tangibilisq; & corpus habẽs, tale.n. omne genitũ, & generabile apparuit. Quòd.n. per se subsistit impartibile esse oportet, & totũ toti sibi adaptari: & ꝓpter hoc nõ ens per se subsistẽs, ab altero penitus habet esse, & ꝓpter hoc genitũ dicit̃. Quoniã autẽ qdam qđ in diffinitione geniti periens poneretur male intelligentes, corruptionẽ mundi & cœli sentire Platonem putãt, necessarium est dicere, qđ hic periens significat. Quòd igitur igenito periens hic ponatur.i. ens uere, nunquã ens euidẽter (ut existimo) ex ꝑdictis ostendit, ꝙ ab eo qđ est, quãdoq; exemptum est perpetuũ existens: nũquã.n. in gterris dicit̃ ꝓprie: semp autẽ subsistens, ꝓpter proxime à uero ente & ab imobili ꝓductum eẽ: & propter hoc iterũ non per se subsistẽs, neq; uere ens: neq; totũ simul & omne eẽ ut qđ uere est, trãsmuta-

tioné habet quádam,aliàs aliam fuscipiens,qa faciens ꝓxime caufa imobilis exiftit:& propter fui ido
neitatem ꝓxime à uero ente inftituta,& qđ transfmutationem hanc nõ ut in parte téporis genito &
corrupto putat cõuenire Plato.fed ꝓpter corporalem naturá ꝓpter quá fimul totam nõ habet fui/
ipfius beatitudiné ficut uerum ens,ex his quę in Politico fcripta funt,exiftimo doceri de facili,habẽt
enim fe ita ut recordor.Quẽ auté cœlum aut múdum nominauimus:multis qdem & beatis parti/
cipauit ab eo qui genuit,attamen cõicauit etiam corpore,unde & impoffibile fuit manere ipfm om/
nino experté tranfmutationis:at fiqdem corrũperetur in aliũ múdum,haberet utiq; locum trãfmu/
tationis nomen:fi auté in nõ ens,nõ utiq; trãfmutari diceretur:trãfmutať enim qđ tranfit ab alio in
aliud.Quo auté modo expertem oíno dixit,fi non aliquid & trãfmutabile haberet?fed & ꝙ neq; in
parte tpis genitũ eẽ múdũ,neq; in parte tpis corrũpi putat Plato in fcriptis in Timæo,palá.Primo q/
dem,quia tempus cũ cœlo genitum effe dixit.plane dicens.Tp̃s auté cum cœlo genitũ eft:impoffibi
le eft igitur tp̃s ante cœlũ effe.Si aũt hoc,non utiq; à tpe aliquo cœlum incœpit fieri,p̃extitiffet enim
utiq; fibi tp̃s,& inftans illud in quo generabatur mundus,oíno erat aliqđ p̃cedẽs p̃teritum, fed neq;
in parte tpis corrũpi poffibile.Rurfum.n.poft iftud núc in quo corrũpitur,erit aliqđ futurũ Si aũt
induxit,ut fimul generantes,fimul & foluant,fi utiq; quádoq; folutio aliqua ipforũ fiat, per hoc ip/
fum infolubilitas oftédiť.Si.n.neceffe eft cum tpe folui múdum fiqdem folueť,tp̃s autem eft indiffo
lubile:fiqdem qđ quádoq; foluiť,habet poft feipm̃ tépus,ná quádoq; eft pars tpis,palá eft ꝙ & mun
dus eft infolubilis.Ná & fuperinduxit dictis hæc,& ad exẽplum æternæ naturæ,ut q̃ fimillimus ipfi
fm uirtuté fit.Quãtũ enim ad exemplũ æternus eft,quantũ autem rurfum pficiť omni tpe genitus
& ens & futurus:qualr igitur qđ tale à tpe aliquo,genitũ utiq; erit?puta fi fortè ante fex millia anno
rum,aut in tpe aliquo corruptũ,qđ omni tpe eft genitũ,& ens & futurũ?Sed nõ potẽtes iftius tẽpo/
ris æternitaté diftinguere ab æterno,femp tp̃s in parte téporis fieri & corrũpi dicẽtes nõ uerecũdanť
& Platonem inuocãt tefté dicẽtem:ut q̃ fimillimũ fit perfecto & intellectuali aíali ad imitationé ęter
næ naturæ,nõ utiq; effet fimillimũ æterno quod in parte tpis fubfiftit,& exigua ualde,ut ifti aiũt,&
maxime fi ad æternũ cõparetur?Et qđ oportet multa dicere,quádo plane dicit Plato,ꝙ pp fuam ip/
forum naturá corporalem exiftẽtem & dimẽfionatá cœleftia & fublunaria & terra(de hac enĩ plane
dicit) & aliorum elẽtorum totalitates trãfmutatione aliqua participãtia,non funt penitus imortalia,
ꝓpter tamen bonitatem eius qui ꝓxime ipfa cõdidit,femper fua bona ipfis influentis indiffolubilia
funt,& nõ adipifcũtur fortem mortis.Melius aũt eft(ut exiftimo)ipfa Platonis uerba audire : magis
autem quæ à cõditore uniuerforũ,cuius intellectus nobis & opationes proclamás Plato exclamauit
dicens:quoniá igitur oẽs quicũq; circũuerfanť imanifefte,& quicũq; manifefte prout uoluerunt dii
generationem hñt,qui hoc uniuerfum genuit dicit ad eos hæc.Dii deorũ quorũ ego ꝯditor paterq;
fum:opera per me genita indiffolubilia funt me uolente,factũ qdem omne folubile:attamẽ bene cõ/
pofitum,& bene habẽs foluere uelle,praui eft.ꝓpter qđ quáuis geniti eftis,imortales qdẽ nõ eftis,ne
que indiffolubiles oino,non tamẽ diffoluemini,neq; fortiemini fortem mortis,mea uolũtate maiori
adhuc uinculo principaliori fortiti illis qbus quádo geniti eftis,colligati eftis:nunc igitur qđ dico ad
uos oftendens addifcite,mortalia adhuc reliqua genera tria,his autẽ non genitis cœlũ impfectũ erit,
omnia.n.in fe genera aíalium non habebit:oportet aũt fi debet effe perfectus fufficiẽter:per me autẽ
hæc genita & uita participantia,diis ęquabũtur.ut igiť & mortalia fint,& ut oẽ reuera omne fit,uer/
timini fm naturá uos ad aíalium ꝓductioné,imitãtes meá uirtutem circa ueftrá generationé,& eius
animalis qđ cum imortalibus idem nomen habere cõuenit diuinũq; appellari principẽq; in aliis effe
inftar eorũ quæ femper funt,& ueftrorũ fequi uolentiũ affiftens ego femina tradá,decætero aũt uos
imortali mortale femina copulãtes opamini aíalia & generate,alimentaq; dantes augete,& corrupta,
iterum fufcipite.Quid utiq; erit his euidentius ad oftendẽdum Platonem ea qdem quæ à totius cõ/
ditore ꝓxime fubfiftituta funt,infolubilia & imortalia putare,ꝓpter ipfius bonitatem , quáuis ipfa,
quoniá aduentitiá habent unionem quá uinculum uocauit,quãtum in ipfis,hoc eft,quãtum in pro/
pria difgregatione& difcenfione,ab ente folubilia fint?quid aũt erat planius hoc,imortales quidem
non eftis omnino,hoc eft fm oẽm tranfmutationem intrãfmutabiles ficut ego,non tamẽ diffolueml
ni,neq; fortiemini fortem mortis?& quis ita inuerecundus eft,aut infenfatus,ut poft hãc uocem pu/
tet Platonem exiftimare cœlum corruptibile?nihilominus auté quãdo dicit,mortalia adhuc tria ge
nera fuperfunt,tãquá ipfis,uidelicet non exiftẽtibus mortalibus,& præcipit æternis per naturalé fui/
ipforum uerfionem & motũ,mortale omne æterno qđ à conditore procedit adnecti:aliter enim nõ
effet mortalia generari,fi nõ tranfmutabile effet,qđ fubfiftit,ꝓpter quod & ita dixit:ut igitur morta
lia fint & ut omne uere omne fit,uertimini fm naturam ad aíalium ꝓcreationem.Qũo igitur mor/
talia funt cœleftia ab imobiliter & æternaliter operante cõditore producta?hoc auté(operamini ani/
malia,

malia,& generate,alimẽtaq; dantes augete,& corrupta,iterum suscipite)cõuenienter,ut existimo, &
ad deos qui eñtis dñantur,dicũtur eos qui tota eñta supergressi sunt,ſm qđ habẽt aliqd & ipsi ppe/
tuum,ab his.n.quæ proxime sub luna sunt elementis & generãtur & nutriũtur & augenť particu/
laria animalia:& corrupta iterũ in elementorũ totalitates resoluũtur.Sed q dicere uideor ultra men
surá ad expositionem dictorũ Aristo.neq; ipse ignoro.Proponens aũt soluere instantias oppugnãtiũ
ad cœli ingenerabilitatem & incorruptibilitatem & pducentium Platonem aduersus Arist.tãquàm
eis cõsonum,non immerito(ut existimo)ea quæ Platoni uidentur de his scripsi,sed redeundum est
ad ea quæ Aristoteles dicit.

*Similiter autẽ & rõnabile est existimare de ipso & q ingenitũ est et incorruptibile/& inaugmẽta
bile/& inalterabile/quia fit omne generabile ex cõtrario & subiecto quodã,& corrũpitur similiter
& à cõtrario in contrariũ,quẽadmodum in primis dictũ est sermonibus:cõtrariorũ autẽ & lationes
cõtrariæ sunt:si autẽ huic nihil contrariũ cõtingit esse,eo q circulationi alicui nõ est cõtrarius motus,
recte uidetur natura futurum ingenitum & incorruptibile exemisse à contrarijs:inter contraria
enim generatio & corruptio.*

Dictum fuit prius q cũ ostendisset circũlatum corpus,& prius natura & perfectius his quæ sub Com̃.22.
luna,& à motu locali qui super rectã exemptum,pponit & omnes alias trãsmutationes ab ipso remo
uere,generationem.s.& corruptionem,& augmẽtum,& diminutionẽ,& ingenerabilem, & incorru/
ptibilẽ ipsum syllogizat,syllogismorũq; resolutio talis est:alias siqdem ppões demonstraui quibus
hic utitur Aristo.Qđ autem circũlatum corpus nõ habet cõtrarium,demõstrat per hoc quòd cõtra
riorum lationes cõtrariæ sunt:si.n.cõtraria ſm naturã sunt quæ cõtraria principia motuũ habẽt:pa/
làm q cõtrariorum contrarii sunt motus:si igiť in motu ſm naturã circulo feribilis corporis hoc est
circulari motui(de his.n.quæ ſm naturã est sermo)nõ est cõtrarius motus ſm naturã:palã q circu/
lo feribili corpori nõ est cõtrarium ¶ Alexãder autem in prima figura cõcludit syllogismum ita:cu/
ius naturalis corporis motui nõ est cõtrarius motus,neq; ipsi utiq; aliquid erit cõtrariũ:motui autẽ
ſm naturã circulo moti corporis,nullus motus est cõtrarius:neq; ergo ei qđ ſm naturam mouetur
hoc motu,erit aliqd cõtrarium.Duas ergo ppositiones totius syllogismi siue demõstratiõe accepit,
scilicet dicẽtem,qđ generať & corrũpitur ex cõtrario generať & in cõtrariũ corrumpitur,subiecto ali
quo:& dicentẽq circulari motui non est cõtrarius motus.Sed hãc qdem tãquã petitionẽ accipiẽs,po
sterius ostendit,qa noluit interponere ipsius ostẽsionem:alterius aũt ostẽsionem remisit, ad dicta in
primo de naturali auditu:quorũ & ego pro uiribus mẽtionem feci.His autẽ positis,concludit q cir
culo feribile corpus nõ habens,neq; ex quo genereť,neq; in qđ corrũpatur,ingenerabile & incorru
ptibile erit Notat aũt Alexãder in his q siqdem contraria maxime ſm naturã sunt quæ cõtrarios ha/
bent motus,magis cõtraria erit terra igni,q aqua,ſm naturã,quãuis aqua frigida & humida existẽs,
ſm ambas q̃litates opposita sit igni calido & sicco existenti,terra autẽ frigida & sicca existens ſm unũ
solum.s.frigidum:& hoc etiã notat,q cũ dixit(recte natura uideť id qđ debet esse ingenitũ, exemis/
se à contrariis)ostendit,q ſm naturã cœlestia oportet habere ingenerabilitatem/& nõ,ut quidam fa
ciunt/ipm quidem corruptibile sua natura,petitiones aũt quasdam petunt uolentes facere ipm icor/
ruptibile:& uideť innuere Platonẽ dicentẽ:imortales quidem nõ estis oĩno,non tamẽ dissoluemini,
ppter meã uoluntatem,tãq̃ à cõditore dicta.Insinuat aũt Plato,q quãtum est in natura cœlestiũ di/
stensa & corporea,& uero ente egressa,& ppter hoc nõ potente totam simul ducere æternitatem,nõ
sunt imortalia oĩno,ppter subsistentiã autẽ pximam ab imobili causa intrãsmutabilem ipsorũ trãs/
mutationem faciẽtem,& eam quæ à dissensiõe solũonem meliori uinculo unionis pcapientẽ,ipsa ma/
nent,& hoc qdem modo non oĩno imortales,pponit manifestans(ut existimo)q nõ & à seipsis, & à
causa hñt imortalitatem sicut per se subsistentia,sed à causa sola pducunť.¶ Noto aũt & ego,q à cõ/
trariis exemptũ esse uult corpus cœleste,non simplr ab his quæ ſm pprietatem cõtrariis,sed ab his q̃
inuicem trãsmutãtur,& coexistere inuicẽ non possunt,q̃lia quæ sub luna contraria sunt,quoniã palã
est q motu simul & statione participat cœleste corpus in eodem loco circũgyratum & idẽtitate & di
uersitate,unoquoq; & multitudine,sed coexistentibus inuicem & consistentibus inuicem,nõ tamen
se corrumpentibus,ut quæ sub luna,neq; transmutantibus seinuicem.

*At vero & omne quod augetur, augetur à congeneo adueniente & resoluto in materiam: huic
autem non est ex quo factum est.*

Com.23. Qm̃ ex ſuppoſitione accepta, ꝙ circulari motui non eſt ↄtrarius motus ſm naturá, cõcluſit cœleſte corpus ingenitũ eſſe & incorruptibile, eodẽ utens, ꝙ inaugmẽtabile & indiminuibile oſtendit, accipiens ꝙ augmentatio generatio q̃dam eſt, & ſicut nõ generaſ aliquid nõ habens ſibi cõtrariũ ex quo generetur, ita neq; augmentaſ neq; diminuitur: qm̃ & diminutio corruptio q̃dam eſt, ut & iterũ ſyllogizetur ſic: qđ augmentatur ex cõtrario augmẽtatur, ex quo & generaſ, circulo ſeribile corpus nõ habet cõtrarium ex quo generetur: qđ autẽ augmentatio ſit generatio quædá, & qđ augmentaſ ex cõtrario augmẽtatur, manifeſtũ eſt, quod ení apponitur ei qđ augmentaſ ſimile ei factũ, ſic apponiſ & nutrit & auget id cui apponiſ, quod autẽ ſimile factũ eſt ipſi cui apponitur, ex diſſimili ſibi & ↄtrario fit ſimile. Non habenti igiſ contrariũ, non poſſibile ẽ ipſi aliquid fieri, quia omne qđ fit ex ↄtrario fit, idem autẽ eſt cõtrarium ſimile: qđ enim ipſi apponiſ eſt ↄtrarium, & ſimili ei cui apponiſ. Ariſto. autẽ certius aliquid inſinuauit p hoc { huic autẽ nõ eſt ex eo quo factũ eſt } ex quo ení fit aliqđ ex hoc nutritur & augeſ, aut ꝓxime, aut à longe, etſi ex ſpermate & mẽſtruo generęſ animal, tamẽ ſperma & menſtruũ ex his generanſ ex q̃bus nutritur, & augeſ animal: & alitur igitur & augeſ, ex q̃bus generatur: non habens igitur ex quo generetur, neq; ex quo nutriaſ & augeatur, habebit: neq; enim quod apponatur alimentũ erit, ſiquidẽ ex illo & hoc generaſ, ex quo illud cui apponiſ. ☞ Alexáder autem ait, ſi ſimile aliquid generaſ corpori circulari qđ appoſitũ augebit, erit & ipſm circulare. ad idẽ enim eſt motus partiũ & totius, ſi aũt eſt hoc & totũ utiq; erit genitũ. reſolo aũt eius qđ apponiſ in materiá eſt eo cui apponitur hoc eſt in carnes & oſſa, & alias homœomeras partes, hę ení ſunt q̃ aluntur imediate, hæc.n. habent rationẽ materię ad organicas partes & ad totũ animal. Eadẽ autẽ ratione ꝙ neq; diminuaſ oſtendetur, qđ enim diminuiſ, abſcedente aliq̃ parte diminuunſ: abſcedens aũt diſſimile factum eſt & in ↄtrarium ſibi tráſmutatũ, ut nõ adhuc inexiſtat abſcedit. Quare qđ diminuiſ ↄtrarium habere eſt neceſſe, ut qđ generatur & augetur, ex quo augeaſ & generetur. circulo autem mobile corpus, neq; augetur, neq; generatur, neq; habet cõtrariũ. prorſus autẽ quod nõ natũ eſt augeri, ſi diminuitur corrũpitur. oſtẽſum eſt autẽ ꝙ cœlum eſt incorruptibile. Propter qd autẽ Ari. nõ ſicut nos augmẽtationẽ per alimentũ cõcluſit, ſed ex ſe dixit ꝙ augens debeat eſſe cõgeneũ ei quod augetur? An ꝓpter diligentiá quá ubiq; ſeruat: eteni augeri ut uidetur naturaliter putat & ſimplicia corpora appoſitione ſimiliũ, ut inſinuat poſt pauca dicens, ꝙ uidemus ẽt elemẽta augmẽtationẽ habentia & diminutionẽ. nutriri autẽ organica nõ naturaliter ſed à nutritiua aía. Palá eſt aũt ꝙ & ſi ita ſe res habeat, neq; oſtenſio prædicta impenditur, ex quo enim fit aliquid, ex hoc & augetur congeneo facto oppoſito.

Si autẽ eſt & inaugmentabile, & incorruptibile, eiuſdem intellectus eſt exiſtimare & inalterabile eſſe. eſt enim alteratio motus ſcđm quale: qualis autẽ, habitus q̃lem, & diſpoſitiones nõ ſine his ſunt quæ ſcđm paſſiones fiũt tráſmutationibus, puta ſanitas & languor: ſcđm paſſionẽ autẽ quęcũq; tráſmutantur naturalia corpora, habere uidemus omnia & augmentũ & decrementũ, quia animaliũ corpora & partes ipſorũ, & plantarum & elemẽtorum ſimiliter. Itaq; ſiquidẽ circulare corpus, neq; augmentum habere cõtingit, neq; decrementũ, rationabile eſt & inalterabile ipſum eſſe.

Com.24. Sicut inaugmentabilitatẽ per ingenerabilitatẽ oſtendit, nõ eni eſt, ait, huic ex quo genitũ ſit, ſic inalterabilitatem per inaugmentabilitatẽ oſtendit, & p indiminuibilitatẽ, quod qd em nũc incorruptibile (ut exiſtimo) uocauit, ſyllogizás ita: qđ alteratur ſm qualitatẽ tráſmutatur, qđ ſm qualitatẽ tranſmutatur, ſm paſſionẽ tranſmutaſ: tripliciter ení dictis corporalibus q̃litatibus, aut ſm paſſionem ſolum ſenſibilem ut quádo calefit aliq̃s ſuperficialr̃: aut ſm diſpoſitionẽ, quádo diſponiſ aliqđ ſm caliditatem ut etiá dicatur calidus: aut ſm habitũ, quádo manſiua fuerit diſpoſitio, ubiq; paſſio cõſideratur. ꝓpter quod & Ariſt. non ſine his q̃ ſm paſſiones tráſmutationibus generari, ait. quáuis enim alia ſpecies ſit habitus & diſpoſitio, tamẽ & hæc cũ paſſione ꝑficiuntur: patiente ení aliquo fiũt ea q̃ alterantur ſm paſſionem tráſmutanſ: naturalia uero corpora uidemus oía augmentationẽ habentia & diminutionem. ná & animaliũ corpora & plátę & ſimplicia corpora & ſimplr̃ quæcũq; ſm paſſionẽ tranſmutanſ. ſi igitur q̃ alterantur, naturaliter augenſ & diminuũtur, qđ neq; augetur neq; diminuitur, hoc non alteraſ: neq; enim ſm paſſionem tráſmutatur: categorice aũt ſic, quæ ſm paſſionem alterantur, augenſ, & diminuũtur, circulare corpus non augetur neq; diminuiſ: circulare ergo corpus non alteratur ſm paſſionem. & magis ita mihi uidetur cõcludere Ariſto. dicens inalterabile tanq̃ paſſionem, non alteratũ. ☞ Notandũ aũt ait Alexander ꝙ textus non tanq̃ neceſſarius, ſed ſm rationabilitatem dictus eſt: neq; enim ſi in his q̃ pati nata ſunt, habitus eſt cũ paſſione, iam & in impaſſibilibus eſt neceſſariũ, neq; ſi q̃ alterãtur augmentari & diminui uidemus in his q̃ apud nos rationabile eſt: &

uniuersaliter si quid alteratur hoc augeri:si enim q̃ alterać, hac augeć & diminuić, necessitaté habet sermo,si aũt nõ,nequaq̃.Sed & in ꝑdicamentis/ait,ipse Aristote.dixit,ꝙ neq; augeri necessariũ est fm passionem mota/neq; diminui. quorũ enim/ait, Alexáder substantiæ quæ fm speciem est, ꝯtrariũ est aliquod:& passionibus hæc ꝓpter eam quæ fm substantiã est ꝯtrarietatem, erunt simul qdem generabilia & corruptibilia, simul aũt augmentabilia & diminuibilia, ꝓpter eam aũt quæ fm passionem est cõtrarietatem,alterabilia:quæcũq; aũt nullã habent fm subam cõtrarietatem sed in q̃litatibus habent ꝯtrarietatem,hæc ingenerabilia entia & inaugmentabilia, nihil ꝓhibet alterari & ita pati. ☞No tandum aũt/ait, & ꝙ non ꝓpter nullũ esse ꝯtrarium ipsorũ accidenti q̃litati,inalterabilia ipsa ostendit:si quidem usus fuisset ipso,si sic putasset sicut & ingenerabilia ostendit ex eo qđ nullũ sit ꝯtrariũ. Et dicentibus ait Arist.dicere quintũ corpus non esse q̃le nõ est credendũ,facile.n.erat ipsi hinc ostédere,ꝙ inalterabile:qđ enim non à principio habet q̃litatem,neq; utiq; fm qualitaté transmutabić. Notaui hic auté ait,pro ostensione ꝙ & si accidit corpus circulare post solé calefactũ à solis circulatione tráśmittere ulteriori corpori caliditaté ꝓuenientem à motu illius,nullũ incõueniens affert substantiæ corporis circularis:nõ eni semper qđ alteratur corruptibile est, sed q̃cũq; fm substantiã sunt possibilia tráśmutari: talia aũt sunt quorũ substantiæ & speciei est aliquid ꝯtrariũ, ut enim ipse dicit, illud est impassibile omnis mortalis difficultatis, sed nõ simpl'r impassibile: nõ eni si accidéti alicui sit aliquod cõtrariũ, iam & ipsi necesse est aliquid esse cõtrariũ. astra enim colores habent: si aũt omnis color/aut albus est/aut niger/aut mixtus,erit utiq; cõtrariũ astrorũ colori,aut ex ꝯtrariis color ipsorũ cõpositus,sed non ꝓpter hoc corruptibilia sunt astra, quia non est in substátia ipsorũ color.Hæc Alexandro dicente feré ipsis uerbis:primo quidé attendendũ puto,si Aristo.ita subito in tali negocio syllogizabat ꝑter rõnem, quáuis fm rationabilitatem acceptũ esse cautus iste dicat,deinde dicendũ (ut existimo) ꝙ Arist.non omné alterationé abnegat à cœlestibus: nõ enim & eam tradere & accipere q̃ se inuicem ꝑficiunt,sed eam q̃ patiũtur,q̃ sæpe & si fm accidens,tamé causa fit augmentationis,& diminutionis.quę eni exsiccantur,& patiuné siccitatis passionem,& maxime fm dispositioné,uel ét adhuc magis fm habitũ diminuũtur,& q̃ humectátur,apposita humiditate augmentátur,sic ét & quę inspissantur,diminuũtur,quæ aũt rarefiunt,augmentané, excepto ꝙ quáuis non tanq̃ causæ cõsiderantur, non tamé cõcurrunt semp alterabilibus passionibus augmentatio & diminutio, neq; omni alterationi.Palá enim (ut existimo) ꝙ & cœlestia corpora agũt in se inuicem, & tradũt sibi inuicem suas bonitates,aliasq; alias fm diuersas figurationes:sicut enim luna uideć alias fm aliquã suarũ partium suscipiens solare lumen fm uarias distátias ad ipm,sic & omnia alia in seinuicé agunt,quáuis occulte nobis sint tales alterationes: palá est eni (ut existimo) hoc & ex his q sunt hic effectibus. Alias enim aliorũ causa fiũt illa fm diuersas ipsorũ figurationes & diuersas cõplexiões:& neq; in luna augmentatio uel diminutio uideć facta cũ tali alteratione:siqdem neq; tá euidenter existére in aliis astris, præterq̃ quádo ꝓpinquiora terræ/aut remotiora fiũt,tũc enim ꝓpter distátiam ad nos diuersam existentem,uidentur nobis habétia diuersam magnitudiné:nõ sunt aũt traditiones istæ passiuæ,sed ꝑfectiuæ:coexistere enim ibi possunt & ꝯtraria,hic uero ꝓpter eam q̃ ab inuicem distantiã nõ apta sunt coexistere inuicem, cũ seinuicem exterminent, & ꝓpter hoc passiue agũt. ferrũ eni ab igne calefactũ, passiueq;/alteratũ,non adhuc infrigidare potest,q̃uis frigidũ fm naturã existat, quia fm passioné operatur.luna uero quouismodo altereć à solaribus radiis tráśmittit in nos lumé solare,eum sua ꝓprietate : non eni tráśmutauit aliquid à substátia ipsius alteratio,sed ꝑfecit solũ inexistétes uirtutes. Bene enim dicit & Melissus,qđ in ter millibus annis alterũ fit,fm substátiam uidelicet,peribit utiq; in toto tempore: quia & si alterari dicat quis cœlestia adinuicem. & non fm passioné fieri dicat alterationé hanc sed ꝑfectiuam ut & anima alterari dicetur in diuino numine afflata,passio eni fm transmutationem alicuius substantialis fit.ꝓpter qđ & alia species alteratiõis est,q̃ fit fm passioné ab ea quę fit fm uirtutem. Et ꝓpter hoc bene(ut existimo) Aristo.nõ simpl'r omné alterationem,sed passiuã abnegat à cœlestibus,cui semp & augmentatio & diminutio & corruptio coexistit: & ꝓpter hoc alteratiões quas debebat abnegare,ad passionem tráśumpsit dicés:q̃lis aũt habitus qdem & dispositiones nõ sine tráśmutationibus quæ fm passiones fiũt: quæ aũt fm passioné,in se habét passionem: & ꝓcedens,ét quod sic inalterabile,tãq̃ impassibile dicat, manifestauit p hoc qđ dicit, & inalterabile & impassibile é primũ corporũ.Quare & Alexádro dicenti alterationem qdem in cœlestibus nõ deficere fm Aristo. cõsentiendũ,tanq̃ & q̃litate existente ibi,non tamé passiuã alterationé cõcedendũ fm ipsum, non eni festinauit per ipassibilitatem ostendere inalterabilitatem:& oportet hoc cũ demõstratiõe intelligenté necessitatem etiã ipsius uidere:nã tráśmutabiliter patiétia fm naturã corpora & augmétané/& diminuuntur/& generané/& corrũpuntur,non tamé ipso alterari augmentátur aut diminuuné: sed sunt quidé in elementatis ambo,rationé aũt habentia ꝓpriam. ꝓpter qđ in ꝑdicamétis dixit Aristo.ꝙ neq;

augeri necessariũ est, quæ fm passioné mouenť, neq; diminui: neq; enim rõne passionis augenť aut diminnunť:& inest semp angeri & minui, patientibus tráſmutabilé habennbus naturá. Qualiter aũt ea quæ fm substátiam habent cõtrarietatem, his ait Alexádec angeri, & minui, & generari, & corrũpi, siquidem substátiæ nihil est cõtrariũ, excepta priuatiõe ipsius, q̃ actiuá uirtntem nõ habet, sed aptitudinem solá snpponit, & qd generať ex hac, nõ tanq̃ ex faciente sed táq̃ post hanc, & tanq̃ ex idonco ad ipsum: si igitur solũ ex cõtrario est generatio, cõtrarietas aũt in q̃litatibus cõsiderať: pala est q; fm passiones q̃litatum & generationes & corruptiones accidũt & augmentationes & diminutiones: elementis enim fm q̃litates in seinuicem tráſmutátibus, hæc accidũt. Transmutanť auté agentia in seinuicem, & patientia abinuicem. Quare quodámodo fm accidens, fm substátiam tráſmutatio fit obsequés ei quę fit fm q̃litates, quia tráſmutátur ꝓprie & imediate & necessario q̃ tráſmutanť à cõtrario. Substantiæ anté cõtrariũ non est, sed cõplentibus subam q̃litanbus, & hoc fm substantiá tráſmutatio, quia eorũ est quæ fm substantiá insunt. Bene igitur & examinate Aristo. q̃ passiue alterátur, & fm subam patiuntuc ait. intensa enim passio tráſmutationem facit semp elementorũ, substantiá cõstituétium: bene auté eam quæ fm passionem altecationé à cœlestibus abnegauit, cõtentus ꝓdemõstratis: si enim q̃ passiue alteranť, & fm subam patinnť, genita & corrupta, & augmentata & diminuta: palá est q; quæ ab his excépta sunt, & supra passiuá alterationem extollunť: q̃re & calefieri à sole sphęras q̃ infra ipm, & tráſmittere hnc caliditaté, dictũ ab Alexádro caute est intelligendũ, passiuá quidé aliquá q̃litatem nullatenus ibi cõcedendo accidere. Omnino eni sequereť, & fm subam transmutatio: perfectiuam auté & uiuificá quádá qualitaté coexistenté his quæ fm naturá se habét à sole tradit dicendum est sed nõ transmutatiuá ipsorũ, sicut eam quæ fit fm passioné alteratio: nam & hic cũ passione aer solis fecũdam suscipiés caliditaté cũ passione quę hic sunt calefacit, nõ enim solũ solares defluxus sed etiá aliorũ cœlestiũ cũ passione suscipiũt q̃ hic sunt. si auté cœleste est impassibile omnis mortalis difficultatis, palá q; & omnis passio mortalibus inexistens à cœlo cemoueť ut & caliditas hęc passiua quę intensa etiá substantiá dissoluit, nõ ɔueniat ipsi, neq; species uniuersaliter talis generatiua exñs: q̃re siquidé hæc sola passio dicitur, q̃ generatiua, oĩs passio táq̃ talis exñs, abnegať à cœlesti: si qũt est aliqua pfectiua passio dicta, cœlestis corpis, q̃ cœlesti cõueniat, alius utiq; erit de illa sermo: quãtus aũt cõtrarios colores, aut alias q̃litates in cœlestibus supponat aliquis, nõ utiq; erũt corruptibilia cœlestia quia ibi concordia nõ altercátia cõsistunt cõtraria: ut dictũ est sæpe. ꝓptec quod neq; passiuá habét, adinuicem actionem & passionem, quia neq; transmutace seinuicem queunt.

Qđ igitur sempiternũ & neq; augmentũ hábẽs neq, decrementũ, sed insenescibile, & inalterabile & impassibile est primũ corporum, siquis suppositis credit, manifestum est ex dictis.

Cõm. 25. Memorat ꝓxime demõstrata de circularitec mobili corpore, qđ æternũ sit siquidé neq; generationem habet neq; corruptioné, & q; neq; augmentationé neq; diminutioné habet: tale auté existens & insenescibile est, & sic inalterabile ut sit impassibile: mihi enim nõ fcustra uidetuc ulnimo apposuisse, {impassibile} sed ut omnibus fm passiones accidentibus expers esse cœlũ ostédat. Hoc auté si quis suppositis credit, dicemus utiq; & primas suppositiones ex qbus demõstrationes cõclusę sunt de quibus & Plotinus dixit. Aristoteli eni nullus utiq; labor erit, sigs ipsi suppositiones qnti corporis acceptauerit: hinc (ut existimo) hoc sumés: dicet auté utiq; aligs suppositiones & fundaméta omnia ex quibus demõstrationes cõclusæ sunt. Forté auté conuenientius esset intelligere suppositioné q̃ dicit, q; circulari motui nõ est ɔtrarius motus, & q; quæ generanť & corrũpuntur ex ɔtrariis geneeanť & in ɔtraria corrũpuntur: hoc enim táq̃ suppositiones accipiens, ingenitũ esse cœlũ cõclusit, hoc quidé ut nondum demonstratum: hoc autem ut in physicis demonstratum.

Videtur auté & ratio apparẽtibus testificari, & apparentia rationi: omnes eni homines de dijs habent existimationẽ, & omnes eum qui sursum est locũ deo attribuũt, & barbari & gręci quicunq; putant esse deos, ut uidelicet immortali immortale coaptatum sit: impossibile enim.

Cõm. 26. Duo hic nobis ad fidem ueritatis cõferunt, demõstratiua rõ, & cõis hominũ ꝓsumptio, aut quæ à sensu fit euidentia: & cõsona qdem ipsis, & maxime in naturalibus rebus, ex simili hñtibus demõstrationem, irrefragabilis fides fit, dissonis aũt, dubitatio q̃dam relinquiť. Merito igitur post demõstrationem & eam q̃ ab apparentibus ꝓducit fidem, q̃ quibusdá & plurimis sufficit, ad sic existimádum, tria autem ab apparentibus inducit testimonia: unũ à suspiciõe q̃ est apud hoies de cœlestibus. secũdum à sensu & memoria q̃ de ipsis. tertium à nomine uocátium ipm ætherem. ¶ Primum autem diuidit Alexander in hoc q; oés homines existimát deos esse, & hoc q; diuinũ existimant in loco qui sursum

est:ait autem ꝙ ambo esse ratio ośdit,& quia est id qđ est diuinū,nam ingenitum & incorruptibile & inaugmētabile,& impassibile corpus aliquod ośdens ratio,& prius alus oibus & perfectius ibi & deos esse ꝓbauit & ostendit:sed & ostendens,ait,aliquid esse circulariter motū & circa medium uniuersi,ꝙ in loco superiori est ꝓbauit.hæc quidem igiť Alexáder.¶ Fortè autē nunc suspicionem oium hominū ꝙ sint dii,adducit in testimoniū, quia omnes hoies quicūq; putat esse deos ꝑter Hippones & Diagoras,& sicubi sunt aliqui in locis nobis incognitis simili infortunati:quicūq; igiť deos putát, omnium supremum locū illis assignát,sed nō ex esse corpa talia deos esse ꝓbauit Arist.nisi fortè deorū sint habitacula,qm̄ ꝙ sint dii æternales intellectuales,in octauo de naturali auditu ośdit,& in metaphysica:& hoc tanq immortali imortale coaptatum de loco & cœlesti corpori intelligit Alexáder, tāq̄ & hoc existente deo,& hoc.{ impoſe enim aliter } sic intelligit, ꝙ impossibile sit supremū locum diuinum esse,non existente ibi deo:& hoc qdem uerū est.Immortali autem deo imortale corpus cœleste coaptatū esse,ait,& locū:impoſe enim aliter,hoc est non imortali imortale coaptatū esse:hoc aūt, oēs & non solū Græcos,sed & Barbaros ostendit in aiabus naturalē quādam talē suspicionē inueniri.

Si quidem igitur est aliquid diuinum, quemadmodum est, & nunc dicta de prima substantia corporea, dicta sunt bene.

Et hic Alexan. syllogismū ita ꝓducit { si est aliquid diuinū } hoc est, si sunt dii, & q̄ à nobis sunt dicta de circulari corpore,dicta sunt bene:at uero dii sunt æterni qui sunt in supremo loco, & omnia quæcūq; diximus,& q̄ à nobis ergo dicta sunt de prima suba,dicta sunt bene.fortè autē nō dixit,si sunt dii,sed si est aliqđ diuinū corpus hoc est circulo mobile,& bene dicta sunt q̄ de ipso dicta sunt. Hoc aūt { si qdē igiť } bene notauit Alexáder ꝙ copulatiuo assimilauit,pp euidentiá: si eni sunt dii, quod tanq̄ probatū & euidens dimisit,est aliquod diuinū corpus exemptū ab ipsis:siquidem igitur est aliquod diuinum corpus,bene dicta sunt, quæ de circulariter mobili corpore tanq̄ hoc existente diuino,ut manifestauit communis hominum suspicio. Com. 27.

Accidit autē hoc & per sensum sufficiēter, ut ad humanā diceretur fidē, in omni enim ꝑterito tpe secūdum traditam memoriam nihil videtur transmutatum, neq; secūdum totum extremum cœlum, neq; secundum ullam partem ipsius propriam.

Secundam hanc fidē demōstratis apponat de hoc:ꝙ circulariter mobile corpus sit ingenitū & incorruptibile & impassibile.est aūt fides q̄ à sensu nostro tradita est uobis ab antiquo:ex quo memoriæ talium traditæ sunt. Audiui aūt ego Ægyptios astrorum obseruationes habuisse descriptas non paucioribus q̄ à quinque milibus annorū,Babylonios aūt adhuc à pluribus:in tātis autem tēporibus nihil narratū est,circa cœlū aliter se habuisse q̄ nunc,neq; circa numerū astrorum,neq; circa magnitudinem ipsorū uel colorem,neq; circa motus restitutiones.quod autē in tantis annis nihil passum est, sed in statu suo existit semper,qūo possibile est ꝑtransiens statū corrumpi? Etenim aūt usu hos dies esse nouissimos mundo.siqdem (ut existimo) una hora, in idētitate manens inuariabiliter,à generatione & corruptione eximetur:qđ enim generať oē in principio cuiusdā tēporis ex imperfecto incipiens ad ꝑfectionem suā & statum ꝓcedens uidemus:& ita à statu ad declinationē delatum corrūpitur:quod aūt in toto tpe hominibus cognito in idētitate mansit,indubitatum est neq; generari,neq; corrumpi.Extremum aūt cœlū dixit circulr mobile corpus,ɔtradistinguens ipm ad totum mundū, cœlum & ipm uocatū.Vide autem quod qbus alius tanq̄ euidentissimis ostensionibus usus fuisset: his ipse tanquā persuasionibus utitur post demonstrationes. Com. 28.

Videtur aūt & nomē ab antiquis datum esse vsq; ad præsens tēpus hoc mō existimātibus, quo qdē & nos dicimus: nō.n.semel neq; bis, sed multotiēs oportet putare easdē ad nos redysse opiniōes, ꝑp qđ tanq̄ altero quodā existente primo corpore præter terrā & ignē, & aquā, & aerem, æthera appellauerunt supremū locū à currere semper, sempiterno tempore denominationē ipsi ponentes. Anaxagoras autem vtitur hoc nomine non bene: nominat enim æthera pro igne.

Tertiam ꝑsuasionem ad ꝑpetuitatē ꝓducit eam quæ est à noie tradito usq; ab antiquis:duos aūt intellectus nobis à noie insinuat,ab ipsis imponētibus:ęthera enim ipm appellauerūt tanq̄ supremū, & oibus suplocatū,his q̄ sub luna sunt elmtis,quorū unūquodq; ꝓprio quodā nomine uocauerunt, singulariter cœlū noie ętheris nomināte extremū & superexcedens insinuātes & subtilissimū & purissimum,eorum q̄ sub ipso;insinuat autē nomē à semp currendo deriuatū perpetuū ipsi conuenit Com. 29.

motum exprimens & ppetuitatem subsistentiæ coinsinuatã.uolens aũt ostẽdere homines ab imponẽ
tibus nomen usq; nũc habuisse hanc opionem, sæpe/ait/in hoĩes deuenisse easdem opiones,& si fiãt
quãdoq; interruptiones.Palã est autem q existimandũ est,ueras opiones sæpe deuenire easdem:ma/
nens enim rerũ natura,eos qui paulo ante errauerunt,reducit iterum ad seipsam:falsæ aũt opiniones
indeterminate existẽtes,& apud indeterminate motas aĩas factę,nõ oportet q reuertanť eædem sem
per. Accusat aũt Anaxagorã,non bene etymologizantem nomen ætheris αἴθειν quod est ardere,& ,p/
pter hoc utentẽ ipso in igne.si esset hæc nois scdm naturã intelligentia,apud nos utiq; ignis uocareť
æther:q̃ igitur utilitas est duobus nominibus i significationẽ unius utentẽ/alterum significatorum
obtegere.¶ Sed qm̃ iterum iste qui se Grãmaticum inscribit,euidenter intentionẽ suã statuens simi/
libus sibi psuadere,mũdum corruptibilem existimat,& genitũ à quodã tpe,,ppter quod iritatur ad
uersus demõstrantes cœlum ingenitũ & incorruptibile,& aduersus dicta in his ab Arist.multam cõ
mouet feculentiã sermonum,age nunc maximũ Herculem in auxiliũ uocemus aduocantes coopera
torem ad purgãdum feces quas in sermonibus ipsius suscepimus. Proposita igiť in principio Arist.
diuisiõe significationũ generabilis & igenerabilis apud finẽ libri: ingrit ſm quã sigñationẽ ostendit
nũc Ari.cœlũ igenitũ,& scribit sic.Quod neq; sic genitũ sit cœlũ aut mũdus,tãq̃ ipossibili q sit geni/
tum existente,palã enim q est,& perfectionẽ suæ naturę accepit.igiť una & sola iam positio relinqui
tur,si neq; sic genitus esse põt,tanq̃ principiũ essendi hñs,& si nõ per generationem inesse ,pductus
est.Quoniã igitur talẽ mũdi generationẽ perimere uolens Aristo.utitur dignitate.s.q oẽ quod genę
ratur,ex cõtrariis generatur:q̃rendum si omne quod ſm tempus generať,ex cõtrariis semper habet
generationem?In his itaq; sit qdem ingenitũ,tanq̃ impoſe genitum eẽ,quod qdem est tertium signi/
ficatum,abnegat:est enim/ait/& pfectionem accepit.equidẽ & Arist.oino nouit,quia est,sed sic est,ut
non genitus,neq; ut quãdoq; quidẽ ens,q̃doq; aũt non ens.Vna igiť/ait/relinquiť positio ingeniti,si
neq; sic fit ingenitũ,ut tactus & fulguratio,& demũ quæ subito fiunt.Huiusmodi eni sunt & princi
piũ essendi non hñt,quãuis non p generationẽ in esse deducta sint.q̃le igiť dinumeratorũ ab Aristo.
trium significatorũ est ingenerabile,qđ nunc q̃ritur?si enim neq; qđ repẽte,neq; qđ cõtingens qdem
generari,nõ dum autẽ ẽ genitũ,neq; qđ est impoſe generari:prorsus enim iste dicit,q neq; sit genitũ,
tanq̃ existẽte impoſi ipm genitũ esse:frustra,ut dicit ,pponebat ingrere,ſm qđ ingeniti significatũ di/
stinctorum ab ipso/ait/Arist.mũdũ igenitũ eẽ.sed uide,qualẽ põnem/ait/reliquit,si neq; sic genitũ est
ut qđ repẽte,hoc est si sic est genitũ,q̃ n.subito fiũt inter genita posuit Arist.& palã est q sic ẽ igenitũ
ait/eẽ tãq̃ impoſe genitũ esse,sed nõ tãq̃ impoſe q̃litercũq; subsistere, sicut putauit iste duo & duo eẽ
impossibile tria fieri.Non enim q̃a p generationẽ non potest hoc existere,uerũ est dicere,q impossibi
le est genitũ esse,sed q̃a entium omnino nõ est ens.Igitur q̃lis utiq; erit uir iste stolidus, neq; talia dis
cernere potens,& ausus ɔtradicere Aristo.qui neq; potuit uidere ,ppositum ab ipso ingeniti signifi/
catum,& oppugnat ipm? uides enim q talẽ mundi generationẽ pimere putat Aristo.s.tãq̃ principiũ
essendi habentem, quãuis non p generationem ad esse puenerit, qđ qdem in repentinis est uidere,&
q tale principiũ.s.essendi habens quãuis non p generationẽ inesse puenerit, non solũ tãq̃ ingenitum
Aristo.ſm primum ingeniti significatũ enumerauerit,sed & tanq̃ genitũ ſm primũ significatũ geniti
quãdo dixit/siue genitũ/siue genitũ,quãdoq; qdem ens,quãdo aũt nõ ens Quãuis igitur iste ignoret
ad quid cõtradictionẽ faciat: sciendũ q Aristo. cœlũ ingenitũ & incorruptibile dicit tãq̃ æternũ exi/
stens,quod qdem significauit p tertiũ significatũ ingeniti ubi dixit: unq aũt si quid omnino impossi
bile est generari,ut quãdoq; qdẽ sit,quãdoq; autẽ non,& sic impossibile dicit, qđ nõ uerũ sit dicere,
q generabitur:tale autẽ est,qđ non prius quidẽ non ens,posterius autẽ ens,& rursum iterũ non ens,
sed semper ens:genitũ.u.diffiniens ſm primũ modũ,siquid nõ prius ens,posterius est,aut potest om
nino generari siue p extẽsionẽ tẽporis trãsmutatũ est in esse ex nõ esse,siue repẽte priori & posteriori
partes temporis significãte,& corruptibile rursum qđ tali assimilať, quod prius ens,posterius aũt nõ
est/aut potest non esse/siue per durationẽ tẽporis/siue subito ad nõ esse transmutetur: cœlũ eni dicit
ingenitũ & incorruptibile,tanq̃ supeminens tali generationi & corruptioni.Et ad horũ demõstratio
nem duabus utitur,ppositionibus,ut dictũ est prius.s.dicẽte,qđ generať ex cõtrariis generať & in cõ
traria corrũpitur,& dicente,circulari motui non est motus ɔtrarius.Ad has igitur duas ,ppositiones
cõtradicens iste prius,priori cõtradicit,& q̃cũq; qdem dicere poterã ad intellligentiã Aristo. de sensu
harum,dicta sunt prius.ex illis autem facile(ut existimo)est dissoluere & huius uiri instantias.Dicit
igitur q Aristo.quidem & huius expositor Alexander in proprie cõtrariis hoc uerificari uolunt,cõ/
traria ex contrariis generari,alii autem aliqui & de priuatione & specie, sanam esse aiunt suppositio/
nem:sed q neq; in his,quæ ab Aristo.dicta sunt, cognoscit, manifestat ipse Aristo.dicens quòd mu/
sicum fit,ex non musico,uerũtamen non ex omni,sed ex imusico, & cõpositũ ex nõ incõposito & in

cõpositum ex cõpôsito,& corrũpi cõpositum i incõpositum, & hanc uõ in quãcũq;, sed in oppositã. differt autẽ nihil de harmonia dicere/aut ordie/aut cõpositione:q̃liter igiĉ iste/ait, Arist.in ꝓprie cõtrariis tñ sermonẽ de generatione facere:& in primo physicę libro,ex quo hæc ꝓposui.ꝙ tamẽ & ex ꝓprie cõtrariis,palã,& non oportebat de hoc ꝓlongare sermonẽ, neq; stultitiã istius adducere, cum nulla sit opportunitas: putans eni ostendere ꝙ cœlũ dicat Aristo. nullũ habere cõtrarium, de ꝓprie ɔtrario cogiĉ ostendere cœlũ hr̃e priuationẽ oppositã. Ait igitur, non utiq; dixit Arist.cœlũ non habere ɔtrarium aliquod,si ɔtrarium priuationẽ dicebat.necesse est itaq; rursum ipsius trãscribere uerba ꝓpter non credituros,num qs omnino tã stulta scripsisset. Si enim ait/& cõcedatur,cœli motui nõ esse motum contrarium priuationem quidem talis motus esse non est impossibile: omni enim rei naturali,in subiecto esse habenti, est aliqua opposita priuatio: naturalis autem quædam res & motus. quæ enim ante motum, & post quietem motus,immobilitas,priuatio existit talis motus. Si igitur cœli motui priuationem quidem esse oppositam non est impoſe: non ergo oppositionem ſm speciem & priuationẽ:sed contrariã accepit. In his itaq;,primo qdem qũo non attendit ꝙ Aristo.non cõcessit esse priuationem cõtrarii motus,qui putat se demõstrasse, in octauo de naturali auditu,ꝙ perpetuus est motus circularis,si autẽ esset,ut iste ait,& ante motũ hũc,& post motũ immobilitas qũo æternus motus esset? Scd̃o autem qũo quod quærebaĉ tãq̃ confessum nõ accepit:quæsitum enim est an æternũ sit cœlum & cœli motus,aut ab aliquo principio tẽporali genitũ, & finẽ essendi habebit post aliquod tp̃s,iste aũt tãquã cõfessum ab Arist.accipit,qđ & ante motum erat priuatio ipsius,& post motum,aut ignorãs quid significet priuatiõis nomen,aut si nouit ꝙ significat absentiam spẽi in nato habere ipsam,mirabile est qũo malitiose aut insensate de æternitate ingrẽs ut cõfessum accipit,& p̃existentem & sequẽtem habere priuationem.nõ.n. (ut existimo) & hoc ignorat,ꝙ priuationem q̃ est absentia spẽ,impossibile est coexistere cum ea,id Aristo.planè dicente in physica. Non.n.idem est homini & imusico esse,& hoc qdem permanet,hoc aũt non pmanet:quod.n.nõ est oppositum permanet,homo.n.manet sub musico,imusicum aũt non permanet. Qũo igiĉ aut Arist. æternum putãs/priuationem hr̃e existimabat,aut iste de æterno ingrens cõfessum accepit priuationem hr̃e? Et quãuis hoc putaret,tñ adhuc alia demonstratione indiguit ad ostendẽdum qđ intẽdebat,qa consimil̃r apud ipsum & cœlum & totus mũdus genita sunt à principio aliquo tẽporali,& in parte tẽporis corrũpenĉ. Talia itaq; ipsius somnia ꝓlõgare amplius cõpellor,non qa multis indigeãt sermonibus ad dissoluẽdum,nã & cęco qđ diciĉ est palã,sed ut addiscãt,qui ꝓpter magnitudinẽ librorum ipsius,& anteq̃ legant admirãtur ipsum,qũo ignorans iste in quã difficiles cõcertationes pueneritñã post pauca/ait/album.n.& nigrum,& uniuersaliter opposita,quorũ est aliqđ medium,cõtraria quidem oĩno sunt,speciei uero & priuationis nullum est medium:in materia.n.horũ utrũq; & non intermedia horum materia.qd enim? album & nigrum nõ in materia? qd autem? medium albi & nigri materia est? qũo autẽ si uia est aliq̃ & ꝓtensio q̃dam à priuatiõe in speciem,& à specie in priuationem,nõ erit utiq; aliqđ medium & horum quãuis non sit noĩatum. Multa igiĉ talia dicendo, ꝓponit ostendere tãdem,ꝙ nõ est uerum ꝙ fit generatio,ex ꝓprie contrariis:& post hoc ꝙ neq; ut ex priuatione,& qđ qdem non ex ꝓprie contrariis,per plura putat ostendere,quorũ primum est hoc:si nõ solum/ait/accidentia,sed & substãtiæ generaĉ,indiuiduæ autẽ substãtiæ nihil est cõtrarium,ut in p̃dicamentis ipse Aristo.docet,qual̃r omne qđ generatur ex contrariis generatur? Secundo/ait/si & irrationalium aiarum est generatio & non oĩs spẽs animæ ingenerabilis existit & icorruptibilis,dicit aliquis nobis,ex quo contrario aĩa equi & bouis & uniuscuiusq; reliquorũ brutorũ aialiũ genitæ sunt, aut iterum in qđ cõtrarium corruptæ resoluuntur? Adhuc autẽ/ait/euidentius sermonis falsitas apparebit cõsiderãti spẽs aiæ:qđ enim erit cõtrarium irascibili,& generatiuæ,& nutritiuæ,& augmẽtatiuæ,& appetitiuæ. Tertio autẽ non in substãtiis solum ait,sed & in ipsis accidentibus nõ uidetur uera Aristo.suppositio.generatur.n.triãgulus & circulus & reliquæ figuræ:& palã ꝙ nulla harũ ex cõtrariis fit:siqdem nõ est figura figuræ contraria,ut & ipsi uideĉ. Adhuc autẽ/ait/quarto,ex dextro sinistrum fit,hæc aũt ad aliqd sunt,ad aliqd autẽ nõ sunt cõtraria:& simpl̃r/ait/in qbuscũq; p̃dicamentis nõ sunt cõtraria,palã est ꝙ quæ in his sunt indiuidua ex cõtrariis nõ habent generationẽ. Quintum & hoc apponit. Sextum aũt,neq; in ipsa qualitate in qua maxime cõtraria sunt uniuersal̃r uerũ est,ut ait,puta in calido & frigido,sicco & humido:neq;.n.hæc oĩbus modis ex contrariis necesse est generari:si.n.aer/ait/neq; calorẽ habet,neq; saporem,ut ꝓbat,ꝙ neq; uisibilis est ipse, neq; gustabilis: trãsmutatur autẽ in aquã quæ & colorẽ habet & saporem,ex quibus cõtrariis coloris & saporis q in aere sunt generatur in aqua color & sapor,& siue in terrã/ait/aer trãsmutetur,siue in ignem,eadẽ dicẽdum. Sed & ſm putrefactionem/ait/aeris generãtur aĩalia uarios colores habẽtia,& saporũ differentias:ex quibus igitur in aere cõtrariis,cum aer cõtraria non habeat? Ex conueniẽti autem priuatiõe,

hoc est ex incoloratione quæ est in aere generari cõcedit. In igne autẽ de colore ipsius q̃rit hoc est de lumine, num sit aliquod an cõtrariũ lumini, aut nõ sit: siqdẽ igitur non est, neq; utiq; ex contrario generationem habebit: si autẽ est, quid erit aliud q̃ tenebra? tenebra autẽ priuatio est luminis, ut ait in aliis ostẽsum est, sed nõ cõtrarium: si autem aliquis ait concedat cõtrariam esse lumini tenebrã, & sic nihilominus si non & magis Aristo sermo redarguit: quando enim ait ab aere per diem illuminato & attrito ignis generat, non ut ex nõ illuminato, uidelicet generat, sed ut ex aere, nam & ex nocturno generat, ergo in generato lumen, non ex contrario genitum est. ¶ Hæc igit tãq; euersiua sermonis Aristo per multa uerba uiro hoc producente, pauca iã dictorum oportet me iterũ dicere, ex quibus (ut existimo) & hęc & dicenda ab ipso dissoluentur. sed ꝙ quidẽ ex non ꝓprie uocatis cõtrariis oẽm generationem eẽ uult Arist. sed ex his quæ ẽm spẽm maxime & priuationem opponunt, ex dictis in primo de naturali auditu, ad quæ & Aristo. remisit ꝑsentem sermonem, licet addiscere, me trãscribẽte aliqua ibi scriptorũ. Sumẽdum est itaq; primo ꝙ oium entiũ nullum neq; facere natũ est, neq; pati, quidq; à quoq;, neq; generat quodcũq; ex quocũq;, nisi aliquis accipiat ẽm accidẽs: quomõ. n. generabit album ex musico, nisi accidẽs sit albo aut nigro musicũ? sed albũ qdem generatur ex non albo, & hoc nõ ex omni, sed ex nigro aut intermediis: & musicũ ex nõ musico, uerũtamẽ non ex omni sed ex imusico, aut si quid ipsorũ est mediũ: neq; itaq; corrumpit in quodcũq; primũ, puta albũ non in musicum, excepto quãdoq; per accidẽs, sed in nõ album, & in nõ album, nõ in qdcũq;, sed in nigrũ uel in medium. Similiter autem, & musicum in nõ musicum, & hoc non in quodcunq;, sed in immusicum, uel si quid ipsorum est, in medium, similiter autem & in aliis, quoniam & non simplicia entium sed composita secundum eandem rationem se habẽt, sed propter non nominatas esse oppositas dispõnes latet hoc accidens: necesse est. n. omne cõpositum ex incõposito generari, & incõpositũ ex composito, & corrũpi compositũ in incõpositum, & hanc nõ in fortuitam, sed in oppositã, differt autem nihil in harmoniã dicere, aut ordinem aut cõpositionẽ. Manifestũ est. n. ꝙ eadem est rõ, at uero & domus & statua, & qdcũq; aliud, generat similr: domus. n. generatur, nõ ex cõpositis, sed ex diuisis, sic & statua & figura quæuis ex infiguratione: & unũquodq; horũ, hoc qdem est ordo, hoc aũt compositio q̃dam. Si igitur hoc est uerũ, omne utiq; fiet quod fit, & corrumpet qđ corrũpit, aut ex contrariis, aut in cõtraria, & horum media Media aũt ut contraria sunt: q̃re omnia erũt quæ natura generant aut contraria aut ex contrariis. Ac sufficiebant qdem (ut existimo) hoc ostendere ꝙ magis spẽm & priuationem q̃ ꝓprie uocata cõtraria principia generatorum & corruptorũ Aristo ponit, & exẽplorum plura ex illis afferens, multa autẽ & ex his quæ ꝯsequẽter idem hoc manifestant: sed modicũ qd appositum impudẽtissimum ut puto hoiem cõfundet: quot igit principia sint eorum q̃ generant, & q̃o, dictum est, palãq; est ꝙ oportet supponi aliqd contrariis, & cõtraria esse: mõ autẽ quodam alio nõ necessarium, sufficiens. n. est alterum cõtrariorum facere absentia sua & ꝑsentia trãsmutationẽ, palã est autẽ ꝙ absentia speciei, priuatio est, quã paulo post noie etiam dixit opponens ipsam spẽi: dicto. n. ꝙ unum principium est subiectũ subiungit, unum aũt ratio, hoc est spẽs, est autẽ cõtrarium huic priuatio: qđ igitur in oppõne ẽm spẽm & priuationem tãquã ubiq; existente omnes assignauit oppõnes aut cõtrarietates, & ex his manifestũ est, & ex aliis dictis in locis illis, q̃ longum esset transcribere. His autẽ sic se habentibus, primo qdem ignorans uir iste uidebitur penitus q̃ ab Aristo. dicũtur, qui & se ostẽdere putat ꝙ ẽm oppõnem ꝓprie cõtrariorũ solam generationem & corruptionem Aristo. perficiat, deinde oẽs instãtiæ ipsius quas ẽm talem suppõnem fecit: quãq; ut firmę factę, frustra factæ sunt, & demõstrationem Arist. nõ attingunt, testatur enim & iste, & si nequaquã sit dignus pro testimonio, ignorans de quo sit sermo: testat inquã quòd ex priuatiõe est generatio. ut & Aristo. uidet: nam ex aere genitus ignis, ẽm ꝙ coloratus est, non ex cõtrario generationẽ accepit, sed ex sola cõuenienti priuatione: quoniã autem non sufficit, huius hominis uilia ostẽdere, sed & ipsum dogma qualiter ex cõtrariis fiat generatio, oportet confirmare: & quæ sint hæc cõtraria, necnõ & instantias huius sigillatim soluere rememoratis his quæ ẽm appositionem, sic me cõuertam ad soluẽdum tãtum hoc est prædicendum ꝙ aliud est qđ est sub fieri generatiõis, & aliud qđ generat, ambo autẽ ab agente generãtur: adinuicẽ sunt faciensq;, & genitum, ut & agens genitum faciat & genitum omne quod generatur, ab agẽte generetur. Impossibile est. n. ut & Plato ait, sine causa generationẽ fieri, & à causa alia uidelicet ꝑter seipsum: qđ enim per se subsistit, totum simul esse oportet, subsistẽsq; & substitutum: qđ autem genitũ, totum simul nõ est: non. n. genitum fuisset: est. n. genitum quidem in qđ ꝯgentis operatio infigitur, hoc autẽ est quod subiicitur, uelut lapis qui subiectus est Mercurio, hoc autẽ quod generatur species quæ efficitur ex operatione & forma. Ac uide ꝗa qui sculpit à sculptore Mercurii lapis est, & iste est qui genitus est: hoc autem qđ generatur forma: oẽ aũt qđ ab agente generatur ẽm spẽm disponitur, ẽm quod agens operatur, uelut lapis ẽm spẽm quæ est in sculpto-

re Mercurii,& ligna fm eam quæ est in factore nauis,& sperma & mēstruum fm eam quæ in natu/
ra est spēm animalis:omne autē qđ fm aliquam dispōnem disponit,non habens ipsam prius, dispo
nitur fm ipsam,non.n.diceretur disponi,at uero & idoneū est ad dispōnem:absentiam ergo speciei
illius habet aptæ natæ in se fieri,absentia autem apti nati,priuatio est Priuationē ergo speciei habet,
quod debet generari,& necesse est priuationem abscedere,si debeat ad esse species:non.n.possibile est
simul existere absentiam & p̄sentiam spēi:& hoc qdem à substantiali generatione incipiēs ad oēm ꝓ/
cedit generationem:nā & in accidentibus uerū est dicere,qa quod dealbatur,prius nō existēs album:
sed habens absentiā albedinis,& idoneum existens ad ipsam,dealbatur à causa dealbāte.In contrariis
autem ꝓprie dictis,qđ est aptum natū ad oppōnem,si non habet alterū contrariorum,modis omni/
bus habet alterum,uel medium,quod enim dealbatur,habet & absentiam albedinis aut nigrum est/
aut aliquod mediorum,& ex ambobus commixtum,& ad utrūq; extremorum,habens rationem
oppositi:tale enim est fuscum/ad album/& nigrum,& tepidum/ad calidum/& frigidum. Simili/
ter autem & in oppositis fm ad aliquid:qđ enim dextrū fit,aut ex sinistro fit dextrū,hoc est prius si/
nistrum fuit,aut ex aliquo mediorum:& affirmatio si fiat,ex negatiōe fit, & negatio ex affirmatio/
ne,sunt enim hæc imediata:cōmunis autē est ubiq; fm speciē & priuationē oppositio:etenim qđ ex
nigro albū,& ex sinistro dextrū fit,ex non tali fit,& ex absentia apti nati:q̄re necesse omne qđ genera
tur abiiciens omnē priorē dispositionē,assumere illā speciem,fm quā dicitur generari:& hoc merito.
necesse enim remoueri non potētia coexistere cū specie q̄ aduenit: nō possunt autē coexistere cū spē
quæ aduenit: opposita fm unāquāq; oppositionū: semp autē ante aduentū speciei, fm quā dicitur
fieri qđ generatur, opposita illi inexistebāt, fienti:hoc est subiecto, præcipue uero omnibus priuatio
aduenientis speciei, siue subalis sit siue accidētalis. In speciebus autē q̄ sunt accidentia insunt cū pri/
uatiōe sunt opposita speciebus illis fm alias oppositiones. Si itaq; hæc uera dico syllogizarē utiq; ex
dictis sic: omne qđ generatur, ab agente generatur: qđ ab agente generatur, fm speciē disponit, fm
quā agens operatur: qđ fm aliquā speciem disponitur, absentiā illius prius habens, & aptitudinē ad
ipsam, hoc est priuationē ipsius habens prius sic fm ipsam disponit, habens priuationē speciei q̄ de/
bet generari aut ipsam solā ut in substantiis,aut alia opposita ad adueniētem speciē,ut in accidētibus:
abiiciens primo/aut priuationē/aut opposita,tāq̄ non potentia coexistere cū specie, q̄ dicitur generari,
tunc disponitur fm illā speciē, abiiciens opposita,& tunc fiens qđ dicitur generari,& oppositis in op/
positam speciē transmutatur.qđ ergo generatur omne ex opposito generatur qđ qdem generatur,
quod oportebat ostendere,ut geometræ dicunt, & generatio est ex oppositis,& corruptio in opposi/
ta.sæpe enim abscedente,fm opposita sibi trāsmutatur subiectū fm priuationem quidē in omnibus,
in quibusdā autē & fm alias oppositiones.Sed qūo Aristo.nō ex oppositis,sed ex cōtrariis dixit gene
rari qđ generatur? An quia cōtraria opposita omnia uocauit,ex eo q̄ non possunt simul existere ip/
sa insigniens,qđ quidē tanq̄ oppositis inest,ꝓpter qđ, quādoq; quidē cōtraria,quādoq; aūt opposita
uocat ea,ex q̄bus generatio fit.aut enim qđ subiicitur/ait/aut oppositū.dico autē subiici hominē: op/
poni autē imusicum:& sæpe etiā opposita,cōtraria uocat,& cōtraria opposita,ex eo q̄ non maneant
ipsa insigniēs.Dicitur igitur,quia qđ non oppositū est manet:homo enim manet,nō musicū autē,&
imusicum nō manent. In p̄dicamētis uero hoc ipm proponens.s.oppositorū differentias tradere ab
aliis determinauit cōtraria, fm speciem ambo opposita esse/sicut dextrū & sinistrū qa habent cōem
oppositorū rationē,ꝓpter nō coexistere,& rationē cōtrariorū ꝓpter ambo species esse. Aliā uero quā
dam differentiā his q̄ sunt ad aliquid,fm habitudinē assignauit,& speciē & priuationē iterū ꝓpria di
gnauit oppōne,differentibus ab aliis,fm nō esse ambo spēs,& affirmationē & negōnē,fm qđ unū in
terimens negatio, alia non ꝓhibentur induci. Ex dictis autē omnes repente instātiæ ipsius soluunt,
nihil tamē ꝓhibet & unāquāq; breuiter pertrāsire: si enim nō solū ex ꝓprie cōtrariis generatio: ut
ostensum est,sed & ex priuatione generatur spēs,& iste modus est cōis omniū q̄ generātur, nihil ꝓhi
bet & substantiā generari.Et Aristo.domum generari & animal dicens,& plantam,& substantiā ge/
nerari/ita/& non ex syllogismo hoc concludo ; sed audi ipsum plane dicentem , quod autem sub/
stantię,& quæcūq; alia simpliciter entia,ex subiecto aliquo generantur,consideranti utiq; fiet ma/
nifestum:semper enim est aliquid qđ subiicit,ex quo generat qđ generat,puta plātæ ex semine.aia/
lia ex spermate,& opposita uidelicet infiguratione uel inordinatione,aut informitate.& in alio loco,
At uero/ait/& domus & statua & quodcūq; aliud generat similr,domus enī generatur ex nō cōposi
ta esse,sed diuisa esse hęc,sic autē & statua, & figuratorū aliqđ, ex infiguratione & unūquodq; horū,
hæc qdem ordo,hæc autē cōpositio quædā sunt. Si autē & irrōnabiles animæ generant & corrūpan/
tur ut iste/ait/species sunt uidelicet inanimatorū corporū, quæ ex inanimatis fiunt animata, sicut ex
informibus formata,& iterū ex animatis inanimata,anima corrupta, siquidē corrūpitur,palāq; est q̄

ſpecies animæ, ſimilr̃ generãtur, nam omniũ taliũ cõmunis eſt ex priuatione generatio, & nullũ incõ
ueniens ſequit̃. Et ad tertiũ qd̃ à figura arguit, ſufficit ex infiguratiõe, quã ſępe nominauit Ariſtote/
les. quiuis enim ex alia generent̃ figura ut operando aduenientẽ, infiguratũ eſt ſuppoſitũ, aut magis
inangulatũ, ſi circulus exñs, in figurã angulatã trãſmutetur. uerũtamẽ quod in figura nouit Ariſto/
teles oppoſitionẽ, audi dicta in primo phy. de Democrito. Democritus ſolidũ & inane, quorũ hoc q/
dẽ ens, hoc autẽ ut nõ ens dicit, adhuc poſitiõe figura & ordie, hęc autẽ genera cõtrariorũ: poſitiõis,
ſurſum deorſum, ante retro, figurę angulatũ inãgulatũ, rectũ circulare. Oportebat igit̃ inqrere, ſi for
tè deſideriũ diſcendi habebat, qũo in p̃dicamentis dixit Ariſtoteles, non poſſe coexiſtere inuicẽ angu
latum & circulare in eodẽ ſubiecto, ſed & ſi ex dextro ſiniſtrũ fiat, hoc quidẽ ex cõtrario, q̃ enim ad
aliquid ambo ſunt ſpecies, & cõtraria ſunt, differentia ab aliis cõtrariis, eo qd̃ ad alterũ dicũtur, & ſm̃
hanc differentiã formata ſunt, uerũtamen qd̃ ex oppoſito, & huic & aliis ineſt, q̃ enim eſt ſm̃ ſpeciẽ
& priuationem oppoſitio, omnibus ineſt p̃dicamentis, & quæcũq; non habent ꝓprie ↄtraria. Quare
ipſius quarti & quintũ ſoluitur argumẽtum. Similiter autẽ ſoluetur & ſextũ, in quo manifeſte ſe ia/
ctat, etenim aer iſte cõpoſitus igne participãs, & ſuperficiẽ habens, modis oibus habet aliquẽ colorẽ;
ſicut & uitrũ, diaphanus autẽ maxime omniũ corporũ exiſtẽs, & traducens ultra uiſum, nec reſiſtens
ipſi inuiſibilis eſſe & incoloratus uidet̃. Deinde primis q̃litatibus ſm̃ quas ſubantur q̃tuor elemẽtat
non omnibus omnes, neq; ſm̃ omnem cõplexionem cõmixtis, aliæ q̃liates cõſtituũtur: caliditati dico
& frigiditati & humiditati & ſiccitati, nõ omnes alias q̃litates quę ſm̃ colorem, aut ſonum, aut saporẽ,
aut odorẽ, aut duriciem inſunt unicuiq; illarũ, aut q̃litercũq; cõmixtis adinuicẽ coexiſtunt, ſed cali/
ditate qdem & ſiccitate, ignem cõſtituentibus color effloret, ꝓpter qd̃ & ignei colores omnes ſunt. ca
liditati autẽ & humiditati, aerẽ ſpecificãtibus, ſonus ſupuenit, & in aliis ſimilr̃. Quãdo igitur ex aere
aqua uel ignis fit, principales quidẽ q̃litates, in cõtrarias ſibi transmutant̃. cõuenientes autẽ elemẽtis;
pura color, aut ſapor ex ſuis priuationibus oriũtur, quãuis eni ſine ſapore, & ſine colore ſm̃ ſe ſit aer;
tamẽ idoneus eſt tranſire in ignem & aquã, qbus colores & ſapores coapparent, ſic aũt & lumẽ & co/
lor exiſtens ignis, ut iſte/ait/ſiue ignis ſpecies, ut dicit Plato, ueritatis expoſitor, ex nõ luminoſo, & ob
hoc fieri cõceditur, qd̃ autẽ eſt luminoſum aliqd aliud eſt q̃ obtenebratũ: ſiquidẽ abſentia luminis, te
nebra eſt, ut etiã huic uidetur, &/ait/hoc eſſe oſtenſum, neſcio ubi, qa & quãdo ex illuminato p diem
aere & attrito accendit̃, ignis luminoſus ex obtenebrato uidelicet ſm̃ ſuam naturã aere factus, ſed nõ
à ſilice uel à petra, neq; ab omnino nõ ente, ut iſte putat eſt fieri trãſmutationẽ, transmutatio enim
tranſitus eſt qdam ab alio in aliud Quãdo autẽ per putrefactionẽ aeris/ait/fiunt animalia uarios co/
lores habentia, & ſaporũ differentias, & q̃rit, ex qbus ↄtrariis facta ſint hæc, cum aer non habeat, qua
pœna dignus eſſet, cũ neq; hæc cõſpicere potuerit ꝙ aer ſimplex & purus, neq; putreſcere poteſt per
ſe, neq; talia animalia ſolus ꝓducere, ſed quãdo exhalatiõibus q̃ circa terrã ſunt, fuerit admixtũ tunc
ex his & putredo in illo loco cõſiſtit, & taliũ animaliũ generatio. Hæc qdem igitur ſufficiãt ad ſolu/
tionem inſtantiarũ ipſius. Fortè autẽ neq; opus erat meorũ ſermonũ, cũ planè ipſe in ſuis uerbis cõfi/
teatur ꝙ Ariſtotelis ſermo q dicit, quæ generantur ex cõtrariis generari, in ſpecie & priuatione gene
raliſſima oppoſitiõe uerus eſt, nõ autẽ ſemper in reliquis ↄtrariis, poſt hæc autẽ maligne Themiſtiũ
aduerſus Ariſtotelẽ induxit. Nã & ipſe Themiſtius/ait/ubi in ea quæ ſm̃ ſpeciẽ & priuationẽ eſt op
poſita ↄtrariorũ appellationẽ ſumpſit ꝙ nõ ſit Ariſtotelis ſuppoſitio latenter nos docuit. Sed Themi
ſtius ſciens dicta in naturali auditu, ad q̃ & hunc ſermonẽ remiſit Ariſto. merito dixit, ꝙ uniuerſalr̃
accipit Ariſtoteles ꝙ ex ↄtrario & in ↄtrarium, generaliſſimã accipiens ↄtrariationẽ ſpeciei & priuatio
nis, ſed iſte putauit ſe ſcribere diuerſantibus in triuiis, ꝓpter qd̃ neq; lectitans (ut exiſtimo) aut ſi lege
rat, non intelligens dicta in phyſicis de generatione ad nomẽ ↄtrariorum nugas tãtas euomuit putãs
multitudinem ſufficere auditoribus ſuis ad ſtupefactionẽ. ſed quoniã glorioſe, nõ affectu doctrinæ
cõcedatur/ait/Ariſto. hic uocare ↄtraria ſpeciẽ & priuationẽ, & omne qd̃ fit ex ꝓpria priuatione gene
rari, ſicut & quod corrũpitur ex ſpecie redire in priuationẽ, & hæc cũ dixiſſet, ex his putat oſtendere
ꝙ & cœlũ generabile & corruptibile, ſm̃ Ariſtotelẽ uidebitur, uideamus ipſius mirabiles obiectiões,
& ex qbus euidentibus axiomatibus cõcludit q̃ intendit. omni/ait/ſpeciei naturali in ſubiecto & ma/
teria eſſe habenti, eſt ſemper oppoſita priuatio, ex qua genita eſt, & in quã corrupta reſoluit̃. & cœlũ
ergo & totus mũdus naturali ſpecie ſpecificatus eſt, q̃re habebunt & hæc priuationẽ ex qua genita
ſunt, & in quã corrũpentur. ſicut enim homo ex non homine generatur, & domus ex non domo, &
ut ſimplr̃ dicatur naturaliũ & artificialiũ ſpecierũ unaquæq; ex nõ tali accipit generationẽ, & cœlum
ergo naturalis ſpeciei exiſtẽs, ex nõ cœlo genitũ eſt, & mundus ex nõ mũdo. Iſta autẽ nõ eſſe qdem for
te dicit ſuppoſitũ aliquod ante mũdi generationẽ, & materiã quęrit in qua cœli & mũdi priuatio ex/
titit, ex qua tranſmutata generatũ eſt cœlũ & mundus, nõ tamẽ & ſine principio ingenitũ eſſe cœlum

coget, qđ quidē Phs ꝓposuit ostendere, magis igitur ɔtrarium genitūq; & ipsius esse principiū habēs. hæc cum ipsis uerbis iste dicat, dignū est interrogare ipm, quoniā tanq̄ Aristoteli sic uideat, dicit, ubi Aristotelē ostendit dicentē, ꝙ omni naturali speciei, semper est opposita priuatio, ex qua generatur & in quā corrūpitur? Qđ enim naturale corpus dicat cœlū, & naturali motu motū. s. circulari, palā; est, omnia eni/ait/naturalia corpora & magnitudines, fm se dicimus esse mobilia fm locū. Naturā. n. dicimus esse principiū motus in ipsis, omnis aūt motus quicūq; fm locū quem uocamus lationē, aut rectus est, aut circularis, aut ex his mixtus. Et nō est mihi opus huius fidē ꝓlongare, cū iste etiā confiteatur, qđ tamen & naturale existens nō uult ipm habere priuationē oppositā, ex qua generet: audi ipm dicētem, ꝙ natura ipm exemit à cōtrariis. Recte eni/ait/uidet natura, qđ debebat fore ingenitū, exemisse à cōtrariis, inter cōtraria. n. generatio est & corruptio. qđ autem & Aristo. positionibus putat ɔsequi ꝙ genitū & corruptibile, manifestat dicendo, ꝙ ista rō, esse qdem ante generationem mundi, subiectum aliqđ, & materiā exigit, nō tamen sine principio & ingenitū esse cœlū coget, imo contrarium magis genitū & corruptibile. ergo ne sic superficialis erat Aristo. ut priuationem opponi cœlo putans, perpetuū ipm totaliter ostēdere conaretur, & demōstrare ex hoc ꝙ non habet cōtrarium? & quid dico ista, quādo cū circularem motum ipse ostēderit esse æternū: iste tamē putat ipm supponere circularis motus priuationem? si aūt aliquis audiat ipm, nō tāquā dicentē cōtra Arist. sed ipm ꝓferentem syllm talem, cœlū est naturale, qđ naturale est habet oppositā priuationē, scias illum qui hęc dicit, cogi ostendere, ꝙ omnis spēs naturalis in subiecta materia existens, semp habet priuationē oppositam: quod enim generatur & corrūpitur palā est ꝙ habet: unde autē: qa omne naturale tale est? Nōne & Aristo. in primo de naturali auditu, spēm & priuationē principia dixit: nō tamē oīum naturalium, sed generationem habentiū, scribens ita, pricipia rerum naturaliū circa generationem, & per totum librum, generatorum & corruptorū & uniuersalr trāsmutantium hæc principia ponit: in secūdo autem libro eiusdem negocii, & nobis/ait/primas causas ingrendum, & de generatione & corruptione, & de omni naturali trāsmutatione, quatenus scientes ipsorū principia reducere tētemus generatorum unūquodq;: sed uide aut astutiam aut ignorātiam sermonis, in talibus. n. dubito, utrū ignorantiam uel astutiā accusem, an fortè ambo magis. Duas igitur ꝓducens, ꝓpōnes. s. quæ dicit, ꝙ naturali specie specificatū priuationem oppositā habet: hanc. n. mēdaciter acceptā pertrāsiuit, & quæ dicit ꝙ naturalis & materialis spēs est cœlum: quæ etsi nō sit ualde dubitata: multis tamen conat ꝓbare ob eximiam ipsius sapientiā dubia faciens cōfessa: nihil autem fortè ꝓhibet, & quæ in his dicūtur ab ipso cōsiderare. Oīuo ridiculum/ait/dicere, cœlum imateriale, neq;. n. intellectuale est, sed sensibile. Palām est autem ꝙ qui dicūt cœlum esse imateriale, nō tāquā intellectuale existat, dicunt ipm imateriale, sed tāquā supereminēs ab hac materia quæ in generatione & corruptione uersat suscipiēte spēs & abiiciente. Dicit. n. Aristo. in. 7. metaphysi. hæc/circa naturales igit substantias & generabiles. necesse est sic ꝓcedere, siqs ꝓcedit recte: etenim causæ qa hæc & tot, & oportet causas cognoscere. In naturalibus uero & sempiternis substātiis, altera rō, fortè. n. q̄dam nō habent materiā/aut non talem, sed solum mobilem, qm̄ enim ubiq; materiā à transmutatione cōsiderauit, in cœlo aūt nouit solū trāsmutationem fm locū, merito ipsi & materiā solam talē dimisit: uidet autem iste materiam corpus putare: qđ scđm subiectū uocant Peripatetici, & multos expendit sermones, studens ostendere ꝙ cœlū habet corpus, & ꝓpter hoc etiā materiā. ¶ Et qdem quis utiq; dubitabit cœlū habere corpus? nō tamē si corpus est ipsius materia, necesse est ipm etiā priuationem oppositā habere, ut iste putat, & genitū esse & corruptibile, illi. n. materiæ adest priuatio, quæ subiicit generabilibus & corruptibilibus. superfluū ē igitur fortè ad hos ipsius sermones cōtradicere, nisi quia uidet putare quoniā terquaq; dimēsionata sunt & cœlestia, & sublunaria corpora, nihil differre abinuicē, ualde abutens cōmunitatibus nominum: quis. n. dicet corpus cœleste esse eiusdē naturæ cū his quæ sunt hic? qualiter aūt hæc scribens? quid igit mirū, sicut à spēbus eorum quæ sub luna, unā & eādem subiici materiā conceditur habētem se idonee ad oēs species, ut trāsmutatio oīum in seinuicē ostendit, sic & cœlestiū spēs eādem materiā natam esse suscipere rursus cogitauit qđ si eadē materia cœlestiū, & eorū quæ sub luna est, & earūdē est spērum susceptiua, & oportebat semp trāsmutare in inuicem Et qdem q̄uis hæc oia audacter ꝓferat & incōsiderate, tamē nō puto, hoc dicere ipm ꝙ cœlestia & quæ sub luna sunt in seinuicē trāsmutentur. si aūt dicat, quę sursum sunt, esse deorsum p imaginationem, merito utiq; putabit esse ebrius à sobriis. nā iam sæpe oportebat ipsa fuisse trāsmutata in seinuicem, si materia eadē existens silr se haberet utrobiq; ad nō retinendū ingenitas in ipsa species ad modicū. Putare aūt, terquaq; dimensionabilitatem in cœlestibus nihil differre, ab ea quæ est apud nos, qa terquaq; dimēsionatum est utrūq;, quantæ est grossitiei rōnis: sic. n. & substātia à substātia fm ꝙ substantia, neq; lumen solare ab eo qđ hic, fm quod lumē. Sed obliuiosus ut uidetur & tardus sum, oblitus ꝙ nudo capite prius dixit iste;

solis lumen esse idem cũ lumine noctilucarum. qualiter igiť hæc sibi tãquã inconuenientia ꝓponoť Sed nec illud noui qualiter habebit dicere, uilissimã earum quæ hic sunt substantiarum, ſm qđ substãtia, ab ea quæ cõditoris nihil differre, aut hic ens, ab eo qđ ibi ente, aut fortè adhuc non erubescet cõmiscens diuina & humana in unum aceruũ. Quoniã autem studet ostẽdere ſm Aristo. cœlum eẽ materiale, expetens hinc ostendere ipm̃ generabile & corruptibile, audiat quæ à me paulo ante ꝓposita sunt, in qbus dixit, ꝙ nõ talem materiã habet cœlum, qualẽ quæ in generatiõe, sed solũ mobilem ſm locũ. Præcognoscẽs aũt ut uideť Arist. sic superficialiũ hominũ intellectus prauos, paulo post prius à me ꝓposita hęc scripsit: non ois materia est, sed quorũcunq; generatio & transmutatio in se inuicẽ; quæcũq; autẽ se non transmutãtur, non est horũ materia: quãuis enim in libris de cœlo dicat, cœlum materiale esse, tanquã singulare ipm̃ & sensibile dicit, nõ tamen tanq̃ hñs materiã generabilẽ & corruptibilem, sed solũ mobilẽ ſm locum. planè. n. hoc determinauit. Sed si differt, ait, cœlestis materia ab ea q̃ sub luna, cõpositę erunt materiæ ex cõi ipsarum natura & differentiis q̃ in ipsa. hoc aũt dixit, putans solũ fieri differentias ſm spẽm, non aũt intellexit differentiã ante eam quę ſm submissionem, ſcđm quã, ut ab uno, differunt q̃ proueniũt, & quidẽ ſm hanc ꝓcessus ois ꝓprietatis ipsius, ſcđm se ipsam ꝑficitur: qm̃ autem indignari uideť aduersus incorporeã materiã, & ostensum esse, ait, in primo libro redargutionũ, aduersus dicta Procli, ꝙ impoſe est eẽ fabulose dictã icorporeã & sine specie materiam, sed in ultimũ quod est terquaq; dimensionatũ, resoluuntur corpora. Garritis qdem ibi ab ipso, neq; incidi neq; delectabiliter utiq; inciderẽ, tam latis nugis, quãdo & nunc nescio q̃liter quæ de cœlo Aristo. explanare intendẽs in Augæ stercus incidi. Attamẽ dico & aduersus puerilẽ de materia negationem, ꝙ si terquaq; dimensionabile est prima materia, ſm ꝙ est materia, nulla naturaliũ spẽrum ipsi inest ſm substantiã, neq; figura, neq; magnitudo, neq; numerus, neq; color, ſm qđ autẽ terquaq; dimẽsionatũ est, palã est ꝙ & finitum est: nõ enim infinitũ, & magnitudinẽ determinatã habet & figuram & colorẽ ſm suꝑficiem & spẽbus & numeris ornatũ est. Qualiter igiť possibile est ꝯtraria uerificari de materia, dicat nec decades librorum scribẽs insensatos stupefaciat: & erat aduersus hoc dogma multas iam positiones & directiones, & multa dicere argumenta & antiqua & noua. Sufficit autem & qđ dictũ est hic. siquidẽ ꝯuertať q̃rere magis ueritatẽ in dubitabilioribus sermonibus q̃ in cõsiderate semp negare, sed hucusq;, ait, rõnes Aristo. ꝓbantes mũdum eẽ ingenitũ redarguit, ut redarguit in talibus garriens. ꝯfitetur aũt ꝙ genitũ esse ipm̃ ex ꝑexistente subiecto nõ redarguit: uult igiť oñdere, ꝙ ex nõ ente cõstitutus est mũdus. Fortè autẽ & huius ꝯfisionẽ in ea q̃ aduersus Proclũ, emisit, uerũtamẽ rõnem facientẽ instantiã profert, & conatur ipsam soluere dicens: si enim generatur aliquid, aiunt, ex oĩno non ente accidet nõ ens esse, nam in ens transmutatũ est. Sed si aliquis sic dicit ex non ente dicens genita generari, sicut ex lignis nauẽ, hoc est ipso non existente subiecto: ex quo fit quod generať & in quod corrũpitur, accidet in ueritate nõ ens esse, sed non sic existimo, ait, à sapiẽtia decidisse aliquẽ, ut sic ex nõ ente: ut & generationẽ supponat, sed quia ſm quod generať genitorum unũquodq; nullatenus ens prius, in eẽ ꝓditum sit. ¶ In his itaq; aut ego penitus ignoro q̃ ab isto dicuntur, aut iste uideť antiquorũ sermonũ stolidus auditor: neq; enim hoc. s. ex non ente generari aliquid, abduxit in hoc incõueniens. s. non ens esse, sed nihil ex nõ ente posse generari, ꝓpter non entis inoperationẽ, nam qđ generatur, & ut ex subto putantes generari, & ab effectiua cã, merito dicebant, ex non ente nihil generari, neq; ut ex ꝯnto, neq; ut ab effectiua cã: etenim Parmenides primus quem fama scimus sermonẽ hunc interrogãs in suis uersibus, de eo ꝙ ens sit, igenitum ipm̃ scripsit, q̃ enim generare poterũt ipm̃: uñ etiam argumentatũ? neq; enim ex ente generari posset, erat. n. & prius neq; ex non ente, nõ enim dici aut intelligi posset: neq; enim dicibile, neq; intelligibile est, quod oĩno non est. Et Aristo. quoq; sic exponit dubitationẽ, & aiunt neq; generari aliquod entiũ, neq; corrũpi, ꝓpter necessarium generari esse quod generatur, aut ex ente, aut ex nõ ente: ex his aũt ambobus impoſe est esse, neq; enĩ ens generari, esse. n. iam, & ex non ente, nihil utiq; generari, oportet enim aliqđ suppont. Quis igitur est qui abducit ad hoc incõueniens. s. ꝙ non ens sit trãsmutatũ in ens? prorsus aũt si ſm quod generať genitorũ unũquodq;, ut ipse, ait, nullatenus ens prius inesse ꝓductum est: quid ꝓhibet, etsi non ſcđm qđ generatur est, generatur aũt ſm formam, ſcđm subm̃ esse, ut lapideus Mercurius ſm formã quidẽ nõ est anteq̃ generetur, secundũ lapidem aũt est: conať autẽ per multa oñdere, quod quæ imediate generanť à deo, non ex subto aliquo ꝑexistẽte generãtur, sed cum subiecto spẽs: & utinam itelligeret, qd significat imediate à cõditore deo generari: nõ. n. (ut existimo) i has de cœlo blasphemias incidisset. nã & nos neq; ex casu, neq; ab alia causa subtũ cõditori ꝑparatum eẽ dicimus, sed simul cum spẽ. & subiectũ cœli, si aliqđ est ꝯditorem deum imediate ꝓducere dicimus, non tñ ut prius nõ exñs cœlum, posterius genitũ esse, sed ꝓpter bonitatem dei ab ipso productã, ipso eẽ deum, & non eo qđ alias alia eligat, & opereť, semper à bonitate & à permanẽtia ipsius esse depẽdentia hñs.

non enim possibile est deum fœcūdum & cōditorem sine operatiōe & ociosum esse aliqñ, sicut neq; solem nō illuminātem, neq; ignē nō calefacientē: & nōdum generatio & corruptio fm hāc subsistentiam apparuerūt: ubi autē prius non ens posterius est, si nullā habet p̄cedentem aptitudinē, cur tunc processit, & nō aliàs? aut sicut tps habet p̄cedens tps ꝓcessus in esse, & est hoc cōtinuū illi & ordinatū est post illud. Et si dicat aliquis, ꝓpter qd hodierna dies illuxit? est dicere, ꝙ hūc ordinē accepit in toto tēpore, his qdem p̄cedentibus eam, his autē sequētibus ipsam. sic & quod in p̄senti tēpore generatur habet p̄cedentia & sequētia, ex quibus generat̃ & in q̄ transmutat̃: nam & motus cœlestiū à quo proxime p̄ficitur, & p̄cedentem habet motū & sequētem: & ꝓpter hoc neq; prius neq; posterius, sed nunc generātur, & nūc corrūpunt̃ talia: unde si ex nō ente subsisterent, & in nō ens corrūperent̃, nō haberet utiq; aliquis (ut existimo) assignare cām cur esset nunc, & non prius. qd uero semp subsistit, tanquā non fm trāsmutationem substitutū non requirit, ꝓpter quid nūc, & nō prius fuit imediate à conditore ꝓductum fm ipsius bonitatē imobilem & æternā & simul totā existentē: æternum igitur substitit, ꝓpter produci ꝓxime ab imobili causa, per esse agentē. inferiorē autem subsistētiā respectu causæ suæ accepit, distensum est aūt scdm perfectissimā figurarū. s. sphæricā, & circulari motu motū est, tanquā solo existenti indeficiēti naturaliū motuū. oportebat enim primū distensum ab indistēso, & primū motum ab imobili, & fm figuram distendi p̄fectissimā & moueri scdm motū indefectibilē, & stare æternalr̃ & existere ponētem. qm̄ autem non oportebat usq; ad æterna stare bonitatē cōditoris, sed & ea instituere q̄ in parte tēporis esse sortiunt̃ apud extrema uniuersi, ut ex omni ente oē sit, per ipm autem cōditorem imediate genita, æterna & hęc essent, ꝓpter imobilem illius operationem, huius gratia ab ipso inditū esse cœlestibus perpetuū motum, & per figurationes alias in illis, oīa quę sub luna sunt dispensat, sicut & iste cōfitetur, dicens. cœlū autem & fm se totū, & scdm partes principalissimum eē, & maxime contentiuū earum q̄ in mūdo sunt, pactiū cōfessum est: huius enim motu naturalr̃ quę intus dirigunt̃ corpora oīa. In his aūt q̄ sub luna sunt, & generatio est & corruptio, & quęcūq; ab Aristo. dicta sunt: hic enim fm trāsmutationē uersio, & ex subiecto, & ex oppositis generantur, q̄ generātur, & alterius corruptio alterius est generatio, & neq; in extremis uniuersi aliquā substantiam totam perire, sed quodāmodo alterationē solū esse, & eam quæ hm̄oi trāsmutationē substantię non pereuntis. Non oportet igit̃ ea q̄ fiunt in generatione eorū quæ sunt sub luna transferre in cœlū, quod penitus exemptū, & à tota natura eorum q̄ sub luna, & à generatiōe ipsorū proposuit ostendere, ꝓpter quod & imateriale ipsum dixit esse, prauos intellis causas, q̄uis plane dixerit ꝙ tanq̄ mobile fm locum habet, & ipm aliquod subtū transmutationi fm locum, non tamē ei quæ fm substantiā, ut habent ea quæ sunt sub luna. Hæc igit̃ si uult ad sua dicta cōparans iste cōsideret, q̄ magis magnitudini dei, & naturæ rerum cōcordare uideant̃, & canones Arist. tāq̄ dictos de his, quæ sub luna sunt audiat, quæ qdem sola generari & corrūpi, ait ille, cœlum à deo ꝓduci putās ut & iste cōfitetur, sed noīa cōfundens coelum à deo generari dicens, mox quæ cōueniunt generatiōi sublunarium trāsfert in coeli generationē. s. ex priuatione & ex subiecto generari. Sanè Aristo. qd & dixi, hæc qdem in generatione quæ sub luna sunt: cōstitura putat & ostendit coelum exēptum esse penitus à tali generatiōe, quæ ex oppositis, sed sufficiāt hæc, nā dictū est prius de ipsis. ¶ Qm̄ autē ualidiores rationes Aristo. de ingenerabilitate mūdi cōfutauit: ut iste putat, & cōsequenter p̄suasionem à cōmuni suspicione hoium, & à sensu ꝓponit auertere: uideamus ipsius p̄parationem, aduersus illas cōnes. Dicēte igitur Aristo. ꝙ omnes hoīes sup̄mum locū deo attribuerunt, & Græci, & Barbari, tāq̄ imortali imortale coelum adiungētes, paulo post, ubi priorū opiniones narrauit de mundi cōsistentia, & dixit ꝙ genitum oēs esse aiunt, sed hi qdem æternum, hi autē corruptibilem, hi autē ꝑmutatim, quādoq; quidem sic, quādoq; autē aliter, habere corruptū, & hoc quidem semp perseuerare sic, sicut Empedocles Agrigentinus, & Heraclitus ephesius, hæc sibi iste p̄parasse putauit, ipm utētem testimoniis multorū hoium, post pauca claros in p̄hia ꝓducit cōtraria testificantes de coelo. Et qdem si in eo ꝙ est unū eē ens, cōmunem acceptionē hoium pro testimonio accepisset putātem multa ea quę sunt & Parmenidis & Melissi opionem corrigere cōsiderasset, oīno utiq; (ut existimo) & eorū qui tardo ingenio erāt sententiam dicere debebat, ꝙ oēm acceptionē uerā putans, ad apparens uirorū illorū obuiasset, ne turbarentur superficialius opioni uirorum intendētes, & ꝓfunditatem ipsorū attingere nō potentes ad sic euidentia dogmata. Ergo ne ignorauit Arist. ꝙ mūdum genitū non à parte tēporis alicuius dixerit Plato, qui cum coelo dicit tēpus genitum esse, nō enim quod ante tot annos ad eē peruenerit, sed quia uisibile est & corpus habet. quod qdem nullum p se subsistēs hr̃e oñditur, sed aliūde solū subsistentiam hn̄s merito genitū dici. qd enim est p se subsistens, ipartibile esse oportet, & totum toti sibi ipsi adaptari, corpus autem distensum est, & diuisibile, & ꝓpter hoc ab alio esse habens, genitum dicitur, non secundum significationem generationis apud Aristotelem, quæ significat transmutatio-

nem ex alio in aliud,& quod aliud hoc generationis significatum, quãuis non erit sufficiens assequi
dicta Platonis,sed dicta Aristo.quibus intendebat,assequi oportebat fm Platonem dicentis coelum
genitum qdem esse,sed fore sempiterno tẽpore.Quis enim audiens hæc dicẽtem Aristo.crederet ip/
sum putare Platonem non fm aliud significatũ mũdum genitũ esse dicere,sed non p mutationẽ quę
fit unius ex alio?quod qdem & ipse abnegat à coelo.Similiter autẽ & Empedocles,eũ qui ab amicitia
unitum,intellectualem mũdum tradẽs enigmatice,ut consuetudo erat Pythagoricis, & eum qui ab
illo disgregatũ erat à lite sensibilẽ,neq; genita hæc neq; corrupta in tẽpore/ait/sed intellectualẽ qdem
mũdum fm ens extare,sensibilẽ aũt fm genitum,& hũc successione/ait/ęternalr moueri.Et ne uideat
aliquibus uana testimonia reuoluere pauca ex uersibus Empedoclis ꝓponã, alias quidẽ amicitia cõ
ueniẽtia in unum oĩa, aliàs aũt rursum deorsum oĩa mota litis opere, qua aũt iterum penetrãte uno
plura efficiũtur.sic quidẽ generãtur,& nõ ipsis impedita æternitas est: qua autẽ trãsmutãtur circulr
nullatenus desinũt,hac autẽ semper manent imobiles fm circulũ.Quare q̃ ab intellectuali mũdo per
litem segregata sunt ab æternaliter esse,generãtur quidẽ & nõ est ipsis impedimẽto æternitas:ęterna
liter autẽ circulanť:& non utiq; hæc plaoè sic,ut enigmatibus dicta ignorauit Aristo. sed ad apparẽs
obuians & ad hæc ɔtradicit.Si autem & in aliis cõtradicunt inuicẽ,ut iste/ait/in hoc tamẽ cõsentiunt
omnes.s.in assignãdo supmũ locũ deo,& scdm hoc utiq; erit firmũ dogma scdm cões cõceptiones in
ditas aĩabus hominũ,sed neq; si supremũ locum/ait/diuino oẽs attribuũt,est hoc argumentũ creden
di coelum incorruptibile:etenim in sacris & tẽplis putantes ea diis esse plena,extendũt ad ipsa manus
& nullus sine principio,& incorruptibilia putat hæc,sed tanquã locum aliũ magis alio cõuenire deo
putantes.Hæc dicens iste rursum & ad differẽtias coelestiũ,ad ea q̃ hic sunt nõ attendẽs,sed in eundẽ
ordinem ipsa ponens,manifestũ quidẽ est q; oculos aĩæ habet lesos.Attamen dicendũ & ad hęc,q; &
templa super terrã & sacra & imagines hoium ad imitationẽ coelestiũ formatę erũt,& magis cõmen/
surata ipsis & ꝓxima susceptacula diuinarũ illuminationũ in his ingeniati sunt.Et quid dico sacram
religionem q̃ cum mũdo cõsistẽtiam habet, sed & q̃ apud Iudęos est ꝓpheta Dauid de coelo dicens,
In sole/ait posuit tabernaculũ suũ,& q; nõ tanq̃ ad tẽpus aliquod ipm inhabitare putat,manifestat di
cens,qui fundauit terrã quo tuta foret nõ iclinabit in secula seculorũ.Palã aũt q; etsi seculo utiť sæpe
ꝓ multo tpe,tamẽ secula seculorũ tanq̃ indeficiens tps assumpsit:si autẽ terra talis,palã q; & coelũ &
sol.deĩde si tẽpla scdm tẽpus deserta à diuino lumine uident hoies,& aliàs ad alia uadũt,coelũ autem
ex quo genus hominũ est,deo oẽs sacrant, cõsequẽs est non corruptos assumptionibus diuinatorũ,
æternam hãc eos putare ɔuenientiã.At uero/ait/neq; qd in toto p̃terito tẽpore non uideť coelum fm
totum uel scdm ptes transmutatũ oportet putare ostẽsionem/q; ipsum sit penitus incorruptibile &
ingenitum.nam & animalũ/ait/alia sunt aliis longioris uitæ, & ptes terræ uelut montes,& lapides,ut
adamãtes,ferè toto tẽpore durãt,& non est memoria/ait/q; olympus mons/aut principiũ essendi acce
perit/aut incrementũ/aut diminutionẽ:in mortalibus aũt aĩalibus q̃diu oportet saluari, necessarium
principalissima mẽbra ipsorũ permanere in sua natura.q̃re & quãdiu deus uult mũdum esse,necesse
principalissimas ptes ipsius saluari.coelũ autem/ait/& fm totũ & scdm partes confessum est esse prin/
cipalissimam & maxĩe cõtentiuã partẽ mũdi. Huius enim motu naturalr quæ itus sunt oĩa corpora
durant.igitur necesse quãdiu mundũ saluari oportuerit,fm nihil exire coelũ à sua natura/neq; scdm
totum/neq; fm partes.Si autẽ bene/ait/ab Aristo. ostensum est q; oẽ corpus finitę est uirtutis,corpus
autem est & coelũ:palã q; & coruptionis est susceptiuũ,habens rõnem corruptionis, & si nihil adhuc
eorum q̃ incorruptionẽ deducũt pati uideatur. Hæc prolixiora ꝓposui, in seipsis hñtia redargutio/
nem.sicut qui incõptum Herculem circũferunt,ut est in ꝓuerbio.ut enim breuiter dicam ad oĩa qd
genitorum & corruptibiliũ non & principiũ habet & statũ & declinationẽ suę ɔsistentiæ & uirtutis?
nam & cornices & corui,& Olympus mons,quouis die & hora trãsmutationẽ hñt aliquã.in tẽpore
aũt quodã,sensibilẽ ẽt ipam hñt/semper.n.abrũpuntur partes aliq̃ olympi,& transfigurať,& statum
attingũt aĩalia & trãseunt,& q̃ in ipsis sunt principaliores ptes. una enim hora in idẽtitate pfecte nõ
manent,quare nec in sequẽti nec eã q̃ post illam,& sic in ĩfinito tẽpore. Si igiť coelũ ex quo memoria
est de ipso tradita,& apud finẽ dierũ suæ cõsistentiæ iam existẽs, ut dicũt nihil apparet imutatũ,neq;
fm substãtiam,neq; fm magnitudinẽ,neq; fm numerũ partium cõplentium ipm, & qd mirabile est
neq; fm celeritatẽ motus,qũo possibile est,existẽs in statu fm ꝓpriã rõnem naturæ ipsius,ut ait iste,
& neq; fm uiolẽtiã corruptũ corrũpi? Palã autem q; si motu coeli naturalr quę intus sunt oĩa corpa
durant,ut iste/ait/motu semper suã perfectionẽ hñte,& quæ ab ipso cõseruanť,nihil ad deterius defe
runtur.si aũt finitum corpus,finitã habere uirtutẽ sua natura Aristo.demõstrauit,& nõ Arist.solus,
sed & ante Aristo.Plato/tamẽ qm̃ & æternã esse circulationẽ Arist.demõstrauit,& ingenitũ & incor
ruptibile coelũ,& Plato indissolubilia coelestia esse/ait/ ꝓpter dei uolũtatem:quanto melius erat huic

contentiosam inanis gloriæ cupiditatē abiicienti q̄rere qualiter uirorū sapientum sermones dissonare crediti apud misere intelligentes, ipsi suiipsorū cōcordiam studiosioribus insinuant. Nam uterq; Phs corporeā coeli naturam inseparabilem, ab imobili & æternali cōditiua bonitate. separauit ratione, uolens uidere sepatim utriusq; uim, quod quidē Plato in Politico fecit. separās rōne à naturali cōsistētia mūdi cōditoris ꝓuisiuā bonitatē. palàm est aūt q̄ & si adhibitā imortalitatem habeat coelū, tamē eo q̄ imediate ab imobili & æternali cōditore ꝑductum est congeneū existens illi sm substantiā est idoneum ad indefectibilē participationē elargitæ ab ipso bonitatis, & ad cōnaturalr omni tēpore à cōditiua uirtute dependēs esse, ut neq; conditor imperfectus nunc suā uirtutem & bonitatē habeat ad tempus, neq; opus ꝓpter ineptitudinē, ad non ens deferaẗ. Necessariū est aūt in his rememorari conditoris uerborum ad deos coelestes dictorum apud Platonem, ut non bis eadem scribens prolixior fiam. Quoniam autē Aristo. uerba sequenti uisum est mihi cōtradictiones ad ipsa dissoluere, & usq; huc processerunt ad exposita iam uerba instantiæ, & dissolutiones: age iterum continua prædictis uerbis exponentes inspiciamus.

Manifestum est autē ex dictis & cur impossibile sit esse numerū ampliorē dictorū simplicium corporum: simplicis enim corporis, necesse est motum simplicē esse. Solos autē hos esse dicimus simplices, circularem, & rectū, & huius duas partes: hunc quidem à medio, hunc autem ad medium.

Ostenso q̄ ingenitū & incorruptibile est coelū, & ex hoc q̄ inaugmētabile, & indiminuibile, & inalterabile, & acceptis in ostensione duabus ꝓpositionibus. s. ea q̄ dicit, qđ generatur ex cōtrario generatur, cuius ostensionē remisit in primū de naturali auditu, & altera q̄ circulari corpori nō est aliqđ cōtrarium, siquidē circulari latione non est aliq̄ latio cōtraria & cōiunctum hoc corroborās per hoc (cōtrariorum autē, & lationes cōtrariæ) habet per cōuersionē, qđ si nō est circulari lationi, alia contraria latio, neq; circulari corpori est aliqđ cōtrarium, ut tota ostensio pēdeat ex hoc, q̄ circulari lationi, nō sit alia latio ꝯtraria. Hanc igitur ꝓpositionē uolens ostēdere recordaẗ iterum simpliciū corporum & simpliciū motuū. Oportebat enim hæc sub oculis poni, q̄a simplex existens circularis motus, siquidē haberet aliquē motū ꝯtrariū, unū aliquem simpliciū haberet. Corporū autē simplicium meminit, q̄a si haberet aliquod ꝯtrarium circulare corpus qđ simplex esset, horū utiq; simpliciū aliquod haberet. Se autē & hæc adiuicem cōprobāt: si enim simplicia corpora sunt, q̄ simplicibus motibus mouentur, si hæc sola quinq; sunt simplicia, & motus hi tres soli sunt simplices motus, & hęc sola simplicia corpora. s. q̄nque, tribus existentibus motibus. s. circulari, & eo q sursum, & eo qui deorsum. ut igitur nō q̄ramus in indeterminatis ꝯtrarietatem circūlati corporis & circularis motus, sed in determinatis simplicibus, ꝓpter hoc iterū hæc opposuit. Causa autē cur simplices motus sint tres, simplicia corpora autē sint quinq;: est, quia in his q̄ super rectam mouētur est aliquid hoc qđ simplr graue, hoc autē simpliciter leue, ꝯtraria inuicē. Sunt aūt & duo media, ambobus quidē participātia; sed utrūq; magis quidē altero. Hæc autē mouētur q̄dem motu eodem cū illis q̄bus magis pticipant: mouentur enim sm ꝑdominās, sed non similr illis. terra enim usq; ad centrū, & ignis usq; ad coelum, illa autē usq; ad extrema elementa, q̄a neq; leuis est extreme aer, neq; grauis extreme aqua: q̄re poterat & motus in quinq; diuidere. Si autē ostensum fuerit, q̄ circulari motui nō est ꝯtrarius motus merito circularis motus indiuisus mansit. nō enim est aliqđ minus circulo mobile, ut minus leue, & minus graue. quod enim minus his est propter contrarii admixtionem euenit.

Qđ autē non est circulari lationi cōtraria alia latio ex multis quis accipiet fidem. Primo quidē, quia circulari rectū opponi maxime ponimus: cōcauum enim & cōuexum nō solum adinuicē opponi uidentur, sed & recto: cōbinata & iuxta se posita. Itaq; si cōtraria aliqua est latio, rectā maxime necessarium est contrariam esse circulari. Recte autem adinuicem opponuntur propter loca: sursum enim & deorsum, loci sunt differentię & contrarietates.

Per multa argumenta ostēdit q̄ circulari lationi nō est ꝯtraria aliq̄ latio, ex diuisione (ut existimo) ꝓducens rationē, quoniā enim simplices motus sunt duo circularis & qui super rectā fit: si est circulari motui ꝯtrarium, necesse est aut aliquem eorū q super rectā, aut si nō hoc, eos q super ppherias, & aut eos qui super quādā portionē unius circuli ꝯtrarios esse, aut maioris, aut minoris semicirculi aut eos qui super semicirculū unū, aut eos qui sup duos semicirculos, unius circuli, aut eos qui super circulū unū. si autē nullus horū motuū cōtrarius est, neq; uniuersaliter ullus motus est cōtrarius: horum autem primū est tale: si est motus aliquis ꝯtrarius circulari motui, q super recta fit, maxime erit:

sed qui super recta fit motus, nõ est cõtrarius circulari motui. neq; ergo aliqs alius motus ẽ cõtrarius: & cõiunctum quidẽ ostendit uirtute sic. si circulari lineæ recta maxime opponi uidet, ut q̃ sine fractione, ad omniquaq; circũfractam, & qui sup recta fit motus circulari motui maxime cõtrarius uidetur. sed est, ergo &c. Ad assumptionẽ itaq; hãc, instantiã quandã motã obiter soluit dicentẽ, q concauũ in circulo maxime opponitur cõuexo. Dicit igitur q cõcauum & conuexũ idem existentia subiecto, habitudine sola differunt quãuis inuicem opponant sm habitudinẽ: sed quãdo cõdisponũtur & cõponuntur in unã peripheriã, tunc ad rectã opponuntur: motuũ autẽ differentia non sm habitudines fit q̃re quod à principio uerũ est qd circularis recte opponit, & cõiunctum prius uerũ est. s. si est circulari motus cõtrarius, eũ qui super recta fit, maxĩe cõtrariũ esse: q autẽ & assumptio sit uera eius q à principio factus est syllogismi s quæ dicit. At q super recta fit motus, nõ est cõtrarius circulari, ostẽdit ex eo, q qui super recta fiũt ĩuicẽ sunt cõtrarii. i. qui sursum & q deorsum. sursum. n. & deorsum locorum sunt cõtrarietates. lationes autẽ à locis maxime cõtrarietatẽ habent. cõtrarii motus eni aitq à cõtrariis locis, in cõtraria fiunt. Si igitur qui sup recta fiunt inuicẽ sunt cõtrarii, & unum uni cõtrarium est, quod quidẽ nunc tanq planũ prætermisit, quia sæpe dictũ fuit: & duo sunt q super recta fiunt & nõ plures, ppter quod & pexposuit simpliciũ motuũ differẽtias: nõ utiq; circulari cõtrarius erit qui super recta fit. ¶ Attendere autẽ oportet, si ut ait Alexãder ab eo qd magis & minus est hæc argumentatio, quia ut existimo, ei quidẽ quod magis, opponit qd minus, ei autẽ quod maxime, nõ opponitur, nisi fortè pro magis acceptũ sit nunc id qd maxime, aut ab eo, qd maxime, & ab opposito sibi, eo quod nullatenus ostensio à genere ipsius magis & minus est.

Deinde siquis estiximat eandem esse rationem, in circulari quã & in recto, eam enim quæ ab a ad b lationem contrariam esse ei quæ a b ad a is eam quæ in recto dicit: hæ enim finitæ sunt, circulares autem infinitæ erunt circa eadem signa.

Cõm. 32. Dico q qui fiunt super rectã motus cõtrarii sunt, qui à cõtrariis locis, pmptũ existimare q & sup peripheriam maioris uel minoris semicirculi quæ ab oppositis ad opposita lationes, contrariæ sunt, puta q̃ ab a ad b latio cõtraria ei q̃ a b ad a. Dicit igitur q talis assumptio & si sup peripheriam uideatur, tamen sm ueritatem, ut super rectam accepta est. si ut in contrarium locum, à contrario accipiuntur. & certe mirabiliter apposuit dicens. hæ enim finitæ sunt, peripherię aũt infinitæ erunt, circa eadem signa. hæ quidẽ finitæ sunt, pro una est, dicens, à pũcto enim ad punctũ impossẽ est plures una ptrahere. recta enim minima est earũ quæ habent eadem ultima, minima autẽ una. & qd numero non magnitudine rectã dixit finitã, insinuat ex hoc qd dicit pipherias infinitas. nã & hæ numero infinitæ sunt sed nõ magnitudine, circũferentiæ eni infinitæ sunt. si enim qui ab a ad b motus cõtrarii sunt: cõtrarii autẽ motus à cõtrariis locis sunt: qui autẽ à cõtrariis locis, à plurimũ distãtibus determinata distãria sunt. nam plurima distãtia determinata est: qui aũt à determinatis distãtiis ab habẽtibus rectã mediam, determinãs enim & mensurãs distantias, recta est. hæc enim sola determinata est, quia sola minima est habentiũ eadem ultima: qui autẽ à distãtiis ut rectã habentibus mediã fiunt motus, ut super rectã fiunt: motus ergo qui ab a & b si ut cõtrarii accipiũtur, ut super rectã accipiunt. peripheriæ autẽ ad eadem signa circũscriptæ indeterminatæ sunt & infinitæ. Siquidẽ igitur cõtrarii qui à cõtrariis locis, qui ab a super minimã peripheriã, nihil magis ei qui a b super eandẽ cõtrarius erit, quam ei q a b super maximã. simil͛r enim & super maximã b cõtrariũ ipsi a. eadẽ autẽ ratio & in infinitis: neq; enim qd plurimum neq; qd determinatũ est in peripheriis accipere, eo qd possit omni finita peripheria & maior & minor accipi. adhuc autẽ si quæ ab a latio, cõtraria est ei quæ a b erit quæ super rectam latio contraria circulari, si quæ quidem ab a super rectam mediam inter a & b fiat, quæ autem a b super peripheriam.

Similiter autẽ & quæ super semicirculum vnum, puta a g ad d, & a d ad g. eadem enim est quæ in diametro est: semper enim unũquodq; distare secũdum rectum ponimus.

Cõm. 33. Interempto q cõtrarii sint motus qui super peripheriã maioris uel minoris semicirculi, ex eo q infinitæ & indeterminatæ sint peripheriæ, dedit suspicari q pp multitudinẽ illarũ cõcludebatur id quod dictũ est, & non pp naturã peripherię & rectæ: nunc in uno semicirculo unã habente uidelicet peripheriã idem rursum ostendit. nã in semicirculo circũscripto sup recta g d si motus q a g d super peripheriã, ut cõtrarii accipiunt, idem sunt ei q super diametrũ. si enim cõtrarii, iterũ pptera q sunt à locis plurimũ distantibus abinuicẽ, sunt cõtrarii: plurimũ autẽ distantia determinata sunt. determinatam autẽ distantiã iudicamus p minimã habentiũ eadem ultima, hæc autẽ est recta. Palã igitur est

ꝙ ut super rectã motus fient:& in hac suppositione nihil minus habet demõstratio facta in uno semicirculo. similiter autẽ & hic sicut ibi, si cõtrarius est motus q ab a/ei qui a/b/& fiat hic quidẽ super rectam, hic autem sup peripheriã: erit cõtrarius qui sup rectã circulari. qđ aũt & eorũ quæ mouent̃ super peripheriã cõtrarietas, ut super rectã motorũ accipiat̃, palàm est ex hoc ꝙ ſm plurimã distãtiã accepta est, plurima aũt distãtia ſm rectã determinata est. ad eadẽ autẽ signa est peripherias alias alijs & maiores & minores circũscribere licet, & circa signa minus distãtia, maiorẽ circuli portionẽ circũscribere, & circa priorem distãtiã, minorem. ¶ Si aũt aliquis/ait Alexãder, cõtraria sursum & deorsum determinãs & copulans g/d/semicirculum, putãs nõ iam recta determinata eẽ sursum & deorsum: prio quidem/ait/nihil eorũ quæ natura mouent̃/aut sursum/aut deorsum sup semicirculum mouet̃, sed ſm rectam: nã ſm minimã. etenim asini/ait/Diogenes/ſm rectã simul alimentũ capiunt & potũ, deinde neq; simplex motus est, qui sup talem semicirculũ, habentẽ ultima sursum & deorsum, non.n. solum circularis est, sed simul ad sursum & deorsum, neq;.n. si circulum totũ circũscripseris recta quæ à terra ad coelũ ꝑuenit, qđ super hũc mouetur, simplici motu mouebit̃, sed simul motu ad sursum & deorsum cum peripheriali. solus.n. motus simplex est & circularis qui est circa mediũ.

Similiter autẽ & si quis circulũ faciens eam quæ in altero semicirculo lationẽ cõtrariam ponat ei quæ in altero, vt in toto circulo eam quę est ab e/ad z/i/ semicirculi, ei quæ est a/z/ad e/in/t/ semicirculo. si autẽ & istæ cõtrariæ, sed non & quæ in toto circulo sibi inuicẽ propter hoc cõtrarię sunt.

Postquã ostendit in uno semicirculo ꝙ nõ sunt contrarii motus qui super ipm ab ultimis diametri fiunt, quia nõ determinat̃ plurima distãtia, quã specificat cõtraria peripheria, sed super rectã, nunc super duos cõiunctos semicirculos in unũ circulum. s.i/t/ostẽdit ꝙ quãuis hæc qdem super semicirculum moueat̃ ab e/per i/ad z/hæc aũt super t/a/z/per/t/ad e/neq; sic ↄtrarii sunt motus ꝓpter eãdem cãm. neq; n. determinãt ꝑipheriæ plurimã distãtiã, ſm quã ↄtraria formãtur, sed ſm diametrũ e/z/determinant̃, & pp hoc iterũ si ut cõtrarii accipiãt̃ motus, ut in distãtia eius, ꝙ ĩ rectũ accipiunt̃, sed nõ tãq̃ ĩ ea, eius ꝙ sup ꝑipheriã mouet̃. oñso autẽ ꝙ ĩ ꝑipheria maioris uel minoris semicirculi, & unius semicirculi & duorũ coniũctorũ nõ sunt quæ sup hoc fiũt lationes cõtrariæ, quãuis ab oppositis uideãtur fieri, adiungit, si autẽ & istæ cõtrariæ, sed non & quæ sup totũ circulũ lationes sibi inuicem ꝓpter hoc cõtrariæ sunt: ſm antiperistasim argumentans: neq;.n. qui ostendit eas quæ sup semicirculos cõtrarias, iã & eas quæ super circulũ ostendit, de quo ꝓponit̃ nobis nũc demõstratio. In peripheria.n. semicirculorũ ꝓpter oppont̃ ultima peripheriarũ à quibus & ad q̃ mouent̃, uident̃ cõtrarietatem habere qui in ipsis fit motus. In motibus aũt factis super totũ circulum duobus qdem oppositis inuicem nõ sunt opposita aliqua principia motuũ: ab eodem.n. ad idem signũ ꝑueniunt, manifestiorem autem fecit ipse distãtiam motuũ, super semicirculum, & super circulũ, quando ostẽdit ↄsequenter ꝙ motus facti super totum circulum, non sunt contrarii. quare ex superabũdanti demonstrationes de peripheriis & semicirculis ab ipso acceptæ sunt, non tamen frustra, sed ostendit per ipsas ꝙ natura peripheriæ prorsus non suscipit contrarietatem ſcd̃m motum.

At vero neq; quæ ab a/ad/b/circulatio, cõtraria est ei quæ ab a/ad g, ex eodem enim in idem motus: contraria autem determinata est latio ex contrario in contrarium esse.

Nunc ostẽdit ipsum ꝓxime ꝓpositum, ꝙ neq; super totum circulũ, è cõtrario facti motus sunt sibi inuicem cõtrarii. ostendit aũt ipsum per diffinitionem cõtrariorum motuũ, cõtrarii.n. erãt motus qui à cõtrariis locis ad cõtraria fiunt, & à diffinitione circularis motus. si enim fuerit circulus a/b/g, & moueatur aliqđ ab a/incipiens, ad b/partem circuli, usq; ad a: aliud autem aliqđ uel etiam idẽ ab a/incipiens, & è cõuerso per g/partem circuli uadẽs ueniat & ipm ad a, hi ambo motus ab a/ad a/fiũt, hoc est ab eodem ad idem: circulo.n. motum esse est toto circulo circũdelatum esse: cõtrarii autẽ motus sunt à contrariis locis ad cõtraria nõ ab eodem in idem. q̃re circulares motus nõ sunt cõtrarii. syllogismus est in secũda figura. ¶ Argumentatione autẽ hac/ait/Alexãder potuisset & in prædictis uti: nullus enim à contrario ad contrarium fiebat: manifestius autem est in circulo, in quo non solum à contrario ad cõtrarium, sed neq; ab altero ad alterum, sed ab eodem ad idem motus fit, propter qđ & in hoc proposuit ipsum. Cõm. 35.

Si autẽ esset circularis latio circulari cõtraria, frustra esset altera: ad eadem enim fit ꝑfectio per vtrasq;: amplius necesse, quod circũfertur vndecũq; incipiens in omnia similiter aduenire cõtraria loca. sunt autẽ loci contrarietates sursum & deorsum, ante & retro, dextrũ & sinistrũ. Lationis autẽ

cõtrarietates, secũdm locorũ sunt cõtrarietates: si enim æquales essent, nõ esset motus ipsarũ. si autẽ alter motus dominaretur, alter vtiq; non esset. Itaq; si ambo essent, frustra esset alterum corpus, non motum eodem motu. frustra enim calciamentum hoc dicimus, cuius non est calciatio. deus autem & natura nihil frustra faciunt.

Cõm. 36. Ostenso q̃ motus nõ sunt cõtrarii qui super eodem circulo, ex aduerso sibi inuicẽ fiunt, nũc idẽ & per deductionem ad impossibile ostẽdit, syllogizãs ita. si esset qui sup eundẽ circulũ motus contrarius facto super eundẽ ex aduerso, frustra esset alter ipsorũ. Sed impossibile est frustra esse: nõ ergo circularis motus cõtrarius est circulari. & coniunctũ quidẽ ostendit sic. q̃ super eundẽ circulum circunferuntur, undecũq; incipiant, ambo omnia ptingunt loca, q̃ sunt in circulo. & si quidẽ cõtrarię sunt hæ lationes, ut supponitur. Cõtrarietates autẽ lationum sm locorũ cõtrarietates sunt omnia similiter ptingunt cõtraria in circulo loca ambo. sunt autẽ loci cõtrarietates sursum & deorsum, anterius & posterius, dextrũ & sinistrũ, & si in circulo loci cõtrarietates sunt, omnes simul essent. nihil enim magis alia q̃ alia. per totũ enim circulũ ambo cõtra mota occurrũt sibi inuicem, & tãq ex cõtrariis locis undiq;, & habẽtes cõtraria principia motus oppugnãt se inuicem, & siquidẽ æque potentes sint. hoc enim significat { æquales } nõ erit motus ipsorũ. q̃ enim æque potentia sunt & ex cõtrario mota, renitũtur sibi inuicem. q̃re frustra ambo mouentur imota manẽtia. si autẽ alter motus pualet, uictus, à uincente circunduceẽ & sic unus fiet circularis motus, uicto non cõplente circulũ. sic autẽ frustra erit alter nõ potens ptingere finem suæ operationis. frustra enim dicimus illud qđ sibi cõuenientia nõ assequitur, sicut calciamentũ. q̃re æque potentia sunt, imota manentia, ambo erũt frustra, sin uincat alterũ, uictum erit frustra. & ita qđ in syllogismo coniunctũ erat, ostenditur. Ad moueri enim super eundem circulũ sequitur, q̃ ipsa occurrãt inuicẽ. ad supponi autẽ cõtraria sm naturã, & ex cõtrariis locis pcedere, q̃ occurrentia pugnent. ppter hoc enim (ut existimo) cõtraria loca supposuit Aristo. & nominauit ipsa, insinuãs q̃ si cõtrarii sunt motus in circulo, & loca cõtraria sunt in toto circulo, neq; enim magis hac in parte q̃ illa, & quæ mouenẽ similiter ptingentia omnia cõtraria loca, semp renouatã habent adinuicem cõtrarietatẽ, & ppter hoc se oppugnãt. Ad oppugnare autẽ sequitur, aut sistere sese, aut uincẽs secũ circũducere uictũ. in qbus necesse, aut ambo frustra esse, aut alterũ. assumptionẽ autẽ quæ dicit. at uero impossibile est frustra esse aliqd eorũ quæ natura ostẽdit accipiens aliam ppositionem dicentẽ: quorũ Deus & natura causa est nihil est frustra, quia nihil frustra faciunt, & cõcludit potentia sic: naturaliũ entiũ Deus & natura causa est, quorũ Deus & natura est causa, nihil frustra est. naturaliũ ergo entiũ nihil est frustra Sic igitur ego putaui oportere Aristo. demonstrationem resoluere, & ppter dictas causas. ¶ Alexãder uero ait, per hoc qđ dicit { in omnia simul peruenire cõtraria loca } nõ hoc dixit q̃ sint aliq̃ in circulo cõtraria loca, sed ad manifestandũ q̃ circulo motũ debeat omnẽ partẽ circuli pertrãsire. & certe qđ circulo mouetur, ex necessitate omnem circuli partẽ pertrãsit, & sm hoc non erat opportunitas cõtrarietatis locorũ. pcedẽs aũt, melius (ut existimo) notauit, q̃ si cõtrarii motus sunt sup circulũ, oportet & cõtraria esse loca: nam cõtrarii sm locum motus, sm locorũ cõtrarietates fiunt. uerũtamẽ quia cõtraria in circulo loca esse tanq̃ incõueniens, ait, infert ad hoc q̃ cõtrarii in circulo motus fiũt. & sursum & deorsum esse in peripheria, & alias oppositiones, nõ uidetur autẽ hoc tantũ tanq̃ incõueniens simplr, inducere, quãuis incõueniens sit, quantũ ut cõsequens suppositioni: & ad destructionẽ oppositorũ inuentũ à cõtrariis locis. Argumentatur enim ex cõtingere hoc incõueniens ad cõtraria semp esse loca. ipm autẽ usum fuisse hoc. s. quod mouẽ undecũq; inceperit ad omnia simul peruenire loca cõtraria. Sed & duæ, ait, Alexander possunt Argumentatiões esse dictę per literã hanc: una q̃ frustra altera esset: qđ cum dixisset, posterius ipsius cãm assignat, post alteram argumentationẽ per ea q̃ infert. si enĩ æquales essent, non esset motus ipsarũ. hoc enim est ostensiuũ huius, q̃ frustra esset altera. & quidẽ hoc { nõ esset motus ipsarum } ambo frustra fore significat. }& Aristo. hoc { frustra esset alterũ corpus } in altera suppositione pduxit sm quam hoc quidẽ uincit, hoc autẽ uincitur, cõmuniter autẽ hoc {. Deus & natura nihil frustra faciunt } mediũ horũ aliud tertiũ inquit Alexan. argumentũ esse posset. nam in quibusdam exemplaribus nõ ita fertur scriptura { quia necesse est qđ circulariter fertur } sed sic { adhuc necesse est qđ circulariter fertur } tanq̃ aliud aliquid ipso apponente ad pdictũ. & erit utiq; qđ apponitur, q̃ si fiant aliqui super eundẽ circulũ motus cõtrarii: necesse est per omnes ferri cõtrarietates circuli, & q̃ sint cõtrarietates locorũ, apposuit, qa necessariũ est in peripheria esse loci ɔtrarietates, aut enim per id cõtraria moueri dicit, aut ɔtrarius motus super circulo ut super recta fieri, aut si nõ hoc, eo q̃ per cõtraria fiant loca, qđ habebit circularis motus, si habet cõtrarietatẽ, quoniã nõ habet ad cõ-

traria fieri loca, siquidē ad eundē fertur, quod cū dixisset ait nō adhuc apposuit hoc incōueniens esse. s. in una & cōtinua peripheria circulari dicere esse cōtraria loca, hūc quidē sursum, hunc autē deorsum, aut s̄m alias oppositiones, aut s̄m omnes. sed resumens ostendit, q̄liter p̄dixit q̄ alter motus est frustra. Ita quidē Alexāder. ¶ Fortè autē q̄ scripsit { adhuc necesse } nō attendit rationis unius cōtinuitatem, neq̄ q̄ præter cōsuetudinē Aristo. est talibus in loquendo saltibus uti. q̄liter autē ait q̄ ad cōtraria fieri nō habet circularis motus, siquidē ad idem. Omnino enim supponit circulus cōtraria habere loca, & q̄d à cōtrariis incipiens motus semp (ut existimo) ad cōtraria deficit. Hoc autē cōiunctum Alexāder, ut ait s̄m suum doctorē Aristoclē, sic exposuit demōstrationem Aristote. q̄. s. circulari motui nō sit cōtrarius motus, neq̄ circulo mobili corpori cōtrariū. si enim est ait circulari motui cōtrarius motus aut aliq̄s rectus est aut circularis. neuter autē est ut ostendet, quare neq̄ est. super recta igitur non est motus cōtrarius circulari. quis. n. rectorū erit ipsi cōtrarius, & cur magis alter q̄ alter: adhuc inuicem sibi motus recte sunt cōtrarii, & unū uni cōtrarium. si aūt nullum eorū qui fuit super recta possumus ostendere circulari cōtrarium, neq̄ uniuersalr̄ qui sup recta fit erit circulari cōtrarius, sed neq̄ circularis est cōtrarius. cōtrarii enim sunt qui ex cōtrariis in cōtraria fiunt. cōtrarietates enim lationis s̄m locorū cōtrarietates sunt: quæ autē circulariter & super circulū mouent̄ ab eodem ad idē mouent̄, quāuis cōtra moueant̄ inuicem, ip̄m autem sibi nullū est cōtrariū, quare circulares non erunt cōtrarii sibiinuicem, sub cōtrarium. n. aliquid patiunt̄, quæ sic contra se mouent̄, nō tamē sunt motus ipsorū contrarii: non. n. suscipiunt rationem contrariorum: si autē neq̄ qui sup recta neq̄ qui super circulo circulari motui motus contrarius est, nec ei quod s̄m naturā circulo mouetur erit aliq̄d contrariū. Q̄d autem nō similr̄ sup semicirculo dicitur moueri & super circulo, palàm est ex eo q̄ quæ circulo mouent̄ ab eodem ad idem mouent̄, s̄m continuitatē, qui autem fiūt super diametro motus, nō sunt continui: reflecti enim oportet q̄d mouetur, q̄d autē reflectitur necesse est stare primo. Hæc igit̄ sufficiant ad explanationem dictorū Aristo. & apponatur q̄ putantibus Aristo. non dicere deū effectiuam cām, sed finalem tantū, oportebat & dictū hoc non relinq̄re, sic plane dictum, q̄ deus & natura nihil frustra faciunt, siq̄dem aliqui etiam hoc extorquentes, hi quidem deum coelum intelligūt, q̄a huius motus, est causa naturæ eorū quæ sunt hic, & uera dicunt, si proxime adiunctum posuissent. Deus. n. per seipsum coelestia instituens, per motum illorum, ea quæ sunt sub luna cōdit generabilia & corruptibilia, nam imobilis causa q̄cūq̄ per seipsam facit, æterna & diis adæquata facit, quēadmodum & ipse Plato ait. Alii autem deum in his naturę coordinasse aūt Arist. abutentem p̄pter dignitatem, sed quoniā per ea quæ hic dicta sunt Aristo. tāquā super unum circulum facto motu ostendit, q̄ circulari motui nō est cōtrarius motus, quāuis ex aduerso sibi sup eundem moueantur circulū, aut enim frustra erūt ambo uiolenter stantia, aut alterū à fortiori simul circūducetur. ¶ Dignū est q̄stione qualiter non est planetarum motus cōtrarius motui sphæræ non erraticæ: non. n. contra mouent̄ solum, sed & à cōtrariis locis ad cōtraria uident̄ moueri, siquidem firmamētum ab oriente ad occidētem, planetæ autem ab occasu ad oriētem: neq̄. n. quod non sup eundem circulum fit motus uidet̄ prohibere cōtrarietatem: neq̄. n. quæ à medio & ad medium sup eandē recta necesse est moueri omnia, neq̄ obuiare sibiinuicem semper. Et oīno qui super unum circulum motus cōtrarii putant̄, eo q̄ è conuerso fiunt, habēt putatam cōtrarietatem, nō tamen eo q̄ nō à contrariis locis fiūt, q̄d quidem maxime est p̄prium cōtrariorum motuum: firmamētū autem & planetæ à contrariis uidētur moueri. ¶ Dicēdum igitur q̄ cōtrarios motus de quibus nūc sermo q̄rit, & ex contrariis locis oportet esse, & in cōtraria, hæc. n. est ɔtrariorum motuū diffinitio: & etiam ea quæ mouentur s̄m hos, cōuenit esse æque potentia inuicem s̄m posse, si non debet altero uincēte cito deficere cōtrarietas, sed contrariare oportet inuicem quæ mouent̄ s̄m ipsos & cōtraria esse s̄m naturā, siquidem cōtrarios dicimus motus eos qui cōtrariorū sunt s̄m naturā & ob trāsmutari inuicem cōmune subiectū habent: cōtraria. n. sunt quæ ex seinuicem generant̄: hoc. n. ostensum est ut puto mediocriter. Videamus igitur si quid horum contrariorū determinatorū habēt motus planetarū & firmamenti. oriens igitur & occidens à q̄bus tāquā ab oppositis uidentur moueri: primo q̄dem s̄m habitudinem ad nos habent esse, & nō ad uniuersum, nā ad alios oriēs, ad alios est occidēs, deide utraq̄ horū s̄m idē t̄ps, ab oriēte & ab occasu, dicet̄ moueri, nā firmamēti hemisphęriū q̄d sup terrā ē ab oriente u̇r̄ moueri, planetarū aūt q̄d sup terrā ē hemisphęriū ab occasu ad orientē u̇r̄ moueri, q̄d aūt sub terra è cōuerso. Ambo aūt ab eisdē ad eadē, reuoluta ferunt̄: & si itelligas aliq̄d signū extrisecus utriusque ip̄orū, oīs p̄s icipiēs ab illo rursum ad ip̄m termiat̄, & silr̄ s̄m naturā ambo elōgant̄ ab ipso, & ad ip̄m uadūt: quo aūt p̄rius ex ɔtrariis in ɔtraria dicent̄ moueri, q̄ñ utrūq̄ ip̄orū semp est in oībus locis, & si alias s̄m aliā partē, & ab oībus ad oīa, silr̄ s̄m naturā mouent̄: siquidē & q̄ sub luna sup rectā mouētur elīnta, si per canales cōtinuos facerēt motū, & similr̄ s̄m naturā ascenderēt & descenderēt, &

maxime in alio loco, ut non occurrāt sibi inuicē, & hęc qdem ad dextrā, hæc aūt ad sinistram facerent motum: nullus (ut existimo) neq; motus ipsorū cōtrarios, neq; ipsa q̄ mouentur, dicerētur silr se habentia, ad oīa loca. eorū enim q̄ cōtrarie mouentur utrūq; à cōtrario loco ad contrariū motū, ad alterum qdē ꝓprie se habet, ad reliquū aūt extranee. sed neq; ęque potēs amborū motus: siqdem firmamentum circūducit planetas, non tamē neq; uincens uim infert uicto, neq; exterminat motum ipsius fm naturā, quod in cōtrariis motibus accidit. quod autē uim nō inferat, palā est licet ex eo φ planetæ sequātur motū firmamēti, tamē suū scdm naturā motū in eisdem semp mensuris seruāt reuolutiū. & quidē si ex cōtrario & fortiori motu uim paterent, utiq; & pfecte cessassent à ꝓprio motu, si autē nō, tamen nō ipsius idētitatē sempiterno tpe cōseruassent, uim passi, q̄re neq; cōtraria sunt q̄ sic mouentur. & licet contrarii essent motus hi, ex eo φ sic ferūtur, nunq̄ tamē sic contrarii, ut in seinuicē transmutentur. siqdem quæ mouētur fm ipsos, ꝓpriis locis distincta, nō sunt apta nata inuicē occurrere, neq; fm totum, neq; fm partē: nam & si se tangunt inuicē, non tñ tanquā ex cōtrariis ꝓcedentia locis scdm ꝯtrarias naturas, sed tanq̄ semp coexistentia inuicē consentanea sunt nec sese atterētia. Totaliter autem q̄ transmutant inuicem cōe subiectū habēt, & coexistere inuicē non potentia, pugnāt de subiecto & transmutant inuicem. Hęc aūt neq; subiectū habēt cōe, sed seorsum est unūquodq;, & iuicem coexistere nata sunt, amicabilr se ꝯtingentia. sed neq; eorū q̄ sub luna totalitates transmutāt inuicem, sed abstractæ partes. Si igitur nulla ab his abstrahit pars, neq; trāsmutari inuicē possunt. si autem fm tota transmutātur, siquidem cōsistente uniuerso, alius ex alio generaret mūdus, si autē corrupto, nō adhuc transmutātur, sed simul corrūpunt. quid igit? nullā dicet quis haber uirtutem sphæræ cōtralatio, neq; differt aliqd, sic aut illo mō se habere? An uirtutem hūt maximā, totumq; mundū coaptātem, & generationis q̄ sub luna & corruptionis cām exhibentē. nō tamē sic, ut altera ab altera trāsmutetur, qđ quidem sermo q̄rit, sed ut harmonica coordinatio secūdorū ad priora fiat: hæc qdem dicta sint ad q̄stionem. ¶ Quoniā aūt iterum Sus grūnit, aduersus canentē Alcęum, rursum necesse ad Grāmaticum hunc declinare qui cum grūnitu malignitatem magnā quoq; in uerbis ostēdit. In his enim cum dixisset, φ per duas quasdā suppositiones Aris. demōstrante cœlū ingenitū esse, & corruptibile, per unā quidē dicentē, omne genitū ex cōtrario generari, per alterā aūt ponētem, nullū contrariū esse cœlesti corrpori, quoniā neq; prorsus alicuię substantiæ est cōtrariū, priorē falsam eē redarguimus. hæc cum dixisset, totū quintū librum expendit, cōtendens redarguere rōnes ośdētes φ circulari motui nō est ꝯtrarius motus, & nō intellexit, φ si subę cœli, hęc est enim fm naturā ipsius ꝯsistētia, nō est cōtraria naturalis cōsistentia, neq; naturali ipsius motui, est naturalis motus ꝯtrarius. siqdē principiū motus est natura, dans aūt hoc φ nihil sit cōtrariū corpori cœlesti, qđ si Arist. accipit, nō adhuc opus fuisset, ipm ostendere per hoc φ circulari motui nihil est cōtrariū: huic ostensioni aduersat, à uana gloria uidelicet, qui enim ad ueritatē respicit, si id qđ demōstratur cōcedit, quid à modo ostensionis discordabit? hoc igitur sit argumentū stultæ contentionis huius. Nos autē adhuc attēdere oportet, φ ꝓpositione quæ dicit, qđ generatur ex cōtrario generari, cōfirmata (ut existimo,) & ꝓpter hoc his quæ aduersus ipsam dicuntur stulte dicta esse ostensis, & minori q̄ dicit, cœlesti corpori nullū eē cōtrarium, ab hoc cōcessa ut possit in scda figura cōcludi cœlū non esse generabile, nō adhuc nobis opus est φ demōstremus cœlū nullū habere cōtrarium, ex eo φ circulari motui, nō sit motus cōtrarius. Veruntamē quoniā demōstrationē hanc nihil facere ad ꝓpositum putās, euertere cōtendit, age & hos ipsius sermones tanq̄ uilem quēdā garritū ꝓpulsemus. Aristo. igitur ꝓponente ostendere φ circulariter moto corpori nullū est cōtrariū, ex esse cōtrariorū lationes cōtrarias, & motui circulari non esse motū cōtrarium, aduersus hæc ambo resistit. Et primo ad hoc. s. cōtrariorū lationes esse cōtrarias: & interrogat utrū substantias uult esse cōtrarias, horū quorū cōtrarias dicit lationes Aristo. aut quod nō ipsæ corporū substantiæ sint cōtrariæ, sed participent semper cōtrariis q̄litatibus, sicut ignis & aqua, quæ cōtrariæ mouent. hic quidē calida, hęc autē participat frigida q̄litate, & æthiopis, puta caro, quāuis nō cōtraria sit fm substātiam carni scythæ, coloribus tamē cōtrariis participāt, & si ipsas corporū subas, contrarias esse dicit, quæcūq; motibus cōtrariis mouent, ipse sibiipsi contraria dicens Aristo. apparebit. ipse enim in ꝑdicamētis nos docuit, φ nihil est contrariū subæ, & maxime ei quæ est ex spē & materia: ostendit aūt in illis, subæ propriū esse, idem & unū numero, cōtrariorū esse susceptiuū. Qualiter igit quæ cōtrariis motibus mouētur erūt cōtraria? esset enim ipsa sibi cōtraria substantia q̄ cōtrariis motibus mouent, seu subiiciunt, albificationi, & denigrationi, seu calefactioni, & infrigidationi, seu augmentationi, & diminutioni. Vsitatum aūt, ait, quę cōtrariis fm locum motibus mouent, cōtraria dicere. q̄ autem fm alterationē, uel augmentationē, & diminutionē, nō adhuc. principium enim motus & quietis est natura, nō solū eius qui fm locum, sed & eius qui fm q̄litatē & quātitatem. Et palā est φ quāuis non apposuerit iste, & eius, qui fm substantiam, naturalis enim

est scd'm generationẽ & corruptionẽ trásmutatio:& magis cõtraria erunt corpora quę fm alterationem mouent,& generationẽ,q̃ quæ fm locum. Nam fm locũ tránsmutatio, secũdum accñs aliquod est solũ. Non in aliis aũt solum/ait/spẽbus motus uidemus eadem fm numerũ corpora cõtrariis motibus naturałr mota,sed & in ipso qui secũdum locũ, aer enim non solum habet principiũ motus ad sursum,sed & ad deorsum. si enim subtrahat aliquid suppositæ sibi terræ uel aquæ,mox regionẽ illam replet,sicut ablato aliquo suppositorũ ad sursum fertur. si autem uiolentiá uacui/ait/aliquis pro causa ponat,eius qui ad sursum motus, & non naturale principiũ, quid prohibet & in latione ipsius ad deorsum eádem dicere esse cám? nam supra uacua existẽte regione sursum fert,aliter autẽ non,& forsitá/ait/nõ cõtingens est solũ,sed & necessariũ,sicut in aliis cõtrariis motibus,sic & in his qui scdm locum & genus unũ ipsorum lationẽ esse,& subiectũ unũ aerem,quia/ait/cõtrarios motus habẽtibus non sequit contraria esse fm substantiá,neq; enim idem sibi cõtrariũ. Hęc igitur siqdem dubitás iste & quærens proponebat, qualiter sapientis uiri sermones dissonare putati, consonabunt, quiq; in prædicamentis dicũt substátiæ nihil esse cõtrarium, & uná & eandẽ numero substantiá contrariorũ esse suceptiuá,& quod hic dicitur cõtrariorũ motus esse cõtrarios,studiosus utiq; putaretur. si enim que cõtrarios motus habent,ut Alexáder dixit,neq; eni Aristo. cõtrarius est, substátia ipsa sibi uidebuntur cõtraria esse,& nõ solum habebit aliquid cõtrarium suba,sed ipsa seipsam: sin autẽ non inquirens sed asserens ista uidebitur dicere,necesse est ergo aut in ꝑdicamẽtis ostẽsa,tãq̃ falsa rescripta esse, aut quæ hic. Si igitur illa sunt uera & naturæ rerũ consona,falsum est cõtraria esse fm substantiá corpora, quæ cõtrariis motibus mouent, non amplius cupidus discendi,sed tardus ad discendũ (ut existimo) iuste iudicabit. Qui enim à puero in rõnibus exercitati sunt quãdo audiunt aliqd apparens dissonum,& maxime à uiris talibus,sine turbatione inquirũt,si aliquo modo possunt talia cõsonare, quẽadmodũ multa iam quæ uidebant discordare,cõsona inuenerũt: qui aũt tarde uenerũt ad dicendum,ueluti ad pauca respicientes, ab apparenti discordia stupefacti, ad alterũ sicut fuerint inclinati, sententiát contra reliquũ,quod & iste etiá hic uidetur mihi passus fuisse. ¶ Dicendũ est igitur cõtrariorum fm naturá & motus esse cõtrarios. quis utiq; dubitabit intellectum habens, si uere natura ẽ pricipiũ motus & quietis? simile est eni ac si qs dubitat aduersum dicentẽ bonorũ fm naturá bonas esse operationes. Oportet autẽ iam inquirerẽ,q̃liter & illud est uerũ,substantiá uná & eandem numero ɔtrariis motibus supponi,dealbationi & denigratiõi/calefactioni & infrigidationi/augmentationi & diminutioni/& assensui descẽsum,ut in aere. Qualiter eni non erit ipsa sibi cõtraria substátia,q̃ cõtrariis motibus mouetur? siquidẽ subam neq; ad aliam subam, cõtrarietatem habere dicimus. Sed oportet primo attendere q̃ & ipsa quæ in ꝑdicamentis dicunt, quæ quidẽ iste uera,& naturę rerum ɔsona/ait. s. non esse subæ contrariũ,& eandem & unam numero substantiá existentẽ, natam esse ferri ad ɔtraria & trásmutari,& hæc adinuicem dissona,& ɔtraria superficialibus uidrnt, ꝑpter easdem instantias. si enim eadẽ numero substátia ɔtrariæ disponitur,dealbata & denigrata,q̃ autẽ ɔtrariæ disponuntur,ɔtraria inuicem sunt,qũo non ipsa etiá ad seipsam ɔtraria erit? ¶ Sed ad huius solutionẽ attẽdere oportet q̃ naturaliũ motuum, hi quidẽ sunt actiui,hi autẽ passiui. actiui qdem fm quos agere dicuntur naturalia corpora calefacientia & infrigidátia/dealbátia & denigrátia/augmẽtantia & diminuentia. Passiui autẽ fm quos ab agentibus hæc naturałr patiuntur: naturałr autẽ patiuntur patiẽtia calefacta infrigidata,& fm alias passiones,motus aũt fm locũ actiuus solum est, ꝑpter quod neq; mouet aliquid fm locũ naturałr ab alio,sicut calefit aut denigrat,sed ab ipsa sola natura. His autẽ sic se habẽtibus,quádo dicit Arist. in his,q̃ cõtrariorum sunt cõtrariæ latiões: de actiuis dicit motibus. Principium. n. motus in his est natura,táquá mouẽs,sed non táquá mota,& táquá agentibus , sed nõ patientibus ꝑpter qđ & ignis & aqua cõtraria dicũtur,táquá cõtrarios motus,hoc aũt est dicere,tãq̃ contrarias operationes agẽtia,hoc qdem calefaciens & exsiccans,hoc autem infrigidás & humectás, & hoc quidem tẽdens sursum,hoc autem deorsum: etenim hi ut dixi operatiões sunt. Quádo autẽ dicit Aristo. subam eandem & uná numero existẽtem cõtrariorum esse susceptiuá,passiua cõtraria accepit. patitur. n. qđ suscipit sicut agit qđ dat. eadem igitur substátia subiecta dealbatur, & denigratur fm se: nam agens fm suipsius subam iam perfectá agens,non põt contrarias agere operatiões,à substantia ꝑcedentes,& maxime naturale aliqd & simplex existẽs,patiens aũt fm imperfectũ suũ & potentia patiens qđ aptum natũ est ad ambo opposita: merito uicissim cõtraria dicit pati: & tamẽ hoc nullum est incõueniens,idem sibi cõtrarium esse,sed non fm idem,sed fm quod uicissim contrarias habet dispõnes,sicut corpus,qđ quádoq; quidem calefit,quádoq; autẽ infrigidatur,aut substátialiter quando aliquádo ignis fit,aliquádo autem aqua,uel fm accidens. ignis aũt non potest quandoq; quidem calefacere,quádoq; autem infrigidare,sed neq; quandoq; quidem sursum naturaliter ire,quandoq; autem deorsum: à non frustra ergo Aristo. motibus fm locum,& non ab aliis naturalibus sub-

ſtantiarum differẽtias inueſtigat,qa hi ſolum actiui ſunt ſm eam quæ in ipſo eſt naturam,agente eo qđ mouetur ſm naturam ſm locum.Alii aũt motus &actiui exiſtentes & paſſiui,& ſm naturã ambo,quãdo ut paſſiui accipiũtur:ipſam ſibiipſi cõtrariam ſubiectã ſubſtãtiã uideri faciunt,motus autem ſm locum actiuus eſt,ut dixi,ꝑpter qđ nihil naturaliter ſm locum ab alio mouetᷣ,calefit aũt & infrigidatᷣ,dealbatᷣ,& denigratᷣ,& generatᷣ,& corrũpitᷣ,augetᷣ,& diminuitᷣ ab alio, naturaliter enim agunt hæc in inuicem,corpora & patiũtur abinuicem.Quoniam autem aerem & cõtrarietatem motuum ſm locum iſte habere/ait/mirabile eſt qualiter nõ intellexit,ſi quæ ipſe dixit qđ in quarto huius negocii,Ariſto.dicere ſimplr̃ qdem graue eẽ qđ omnibus ſubſidet,uelut terrã,ſimpliciter autem leue/puta ignẽ,qđ oĩbus ſuperfertur:media autẽ horum,aquã dico & aerem,his qdem ſupernatãtia, his autem ſubſidẽtia,grauia eſſe & leuia,& ſępe Ariſto.dixit,ꝙ neq; ſimplicia hæc ꝓprie ſunt: q̃re qđ mirum ſi ſm ꝑdominans ſemper in ipſo aer mouetur,quãdoq; quidem ſurſum,quãdoq; autẽ deorſum,nõ ambas ſm idem habẽs has ꝯtrarias actiuas uirtutes,ſed ſm ſuipſius diuerſam alterationem ipſas exercens.Ingroſſatus.n.deorſum repit,ſubtiliatus autem ſurſum,quãdo uero euacuato aliquo inferiori loco aer in ipſum detrahitᷣ ꝑpter euacuationẽ,tunc hoc accidit,uniuerſo ſemper circũſtringente ſeipm̃,& non ſinentem uacuãm eſſe regionẽ,ſed ſubtiliora & facilius mobilia cõpellente in regiones euacuatas,quoniã ſm ſui naturam leuior magis exiſtẽs aer,ſurſum natus eſt ferri,& ſi nõ cedat aliquid ſuperiorũ aſcendenti aeri,inſpiſſationẽ neceſſe eſt fieri aliquorũ corporum, uel antiperiſtaſim,ut aer factũ ab aqua,ſuſcipiat locus.Nõ bene igitur/ait/iſte ſimilr̃ ſurſum & deorſum tranſire aerem,ut ſi deorſum ꝑpter non fieri uacuum,& ſurſum eat ꝑpter hoc,manifeſtat.n.hoc qui ab aq̃ fit aer,quãuis enim humidior exiſtat,tamẽ ſurſum currit,& inſpiſſari cogit ſuppoſita. Quare ex dictis palã,ꝙ cõtrariis motibus ſubiectũ paſſiue,quãuis ipſum ſibiipſi cõtrariũ fiat,nullũ inconueniens fiat,actiuum aũt neq; agit cõtrarios motus,neq; ipm̃ ſibiipſi cõtrariũ fiet,ſed neq; uſitatum eſt q̃ quidem ſm locum naturaliter mouentᷣ cõtrariis motibus dicere contraria,quæ aũt ſm alterationẽ, uel augmẽtationem,& diminutionem nõ adhuc,ſi ſm locũ motus naturales,actiui ſolũ ſunt,& nõ poſſibile eſt eãdem ſubãm ſm naturam cõtrarias operationes agere,per eſſe natura operãte,paſſiui autem motus circa idem ſubiectũ contrarii conſiſtunt,& nõ oportebat indeterminate & cõfuſe ſic cõtrarios motus conſiderare,& quæ in paſſiuis accidunt,actiuis attribuere.¶Quoniam autem iſte prolixus eſt putans ſecundum naturam ſurſum & deorſum ſimiliter moueri,interrogandum eſt ipſum ſic; nunquid dicat ambo habere ipſum & grauitatem & leuitatem, ſicut Ariſto.ait/non ad idem, ſed ut quidem ad aquam leuitatẽ,ut aũt ad ignem grauitatẽ,aut & ſm ſe ambo,& ſi hoc,utrũ ſm aliud quidẽ aliquid in ipſo groſſius/grauitatẽ habere dicitᷣ,ſm aliud aũt aliquid ſubtilius leuitatẽ, aut ſm omnem ꝑtem ambo.Ac palàm eſt ꝙ hoc eſt impoſe.Immobilis enim erit penitus utraq; uirtute ad ſeipſam,ſecũdum hũc trahente.Si autem ſm aliud qdem aliqd partiũ ſuarũ leuis eſt, ſcđm aliam aũt grauis,ſicut & nos ſumus ſm ignẽ qui in nobis eſt leues,ſm terram aũt,graues:compoſitus erit aer; & uerũ erit in ipſo dicere ſicut & in nobis:ꝙ contrariarũ ſm naturã in ipſo ſubãrum & motus cõtrarii ſm naturã,& ſi ipm̃ ſibi contrariũ uelis dicere,tanq̃ ex cõtrariis ꝑtibus cõpoſitum,nullũ ſequitur incõueniens.ſi autẽ ad aliud quidem leuẽ,ad aliud autem grauẽ,aerẽ eſſe dicit, ſic ambos motus habere,palã ꝙ ſm ambos ad eundem locũ mouebitur,qui ſupponitᷣ quidẽ igni, ſupnatat aũt aquæ:& rurſum unus ſm naturã motus eſt unus,& neq; motus cõtrarii ſunt ſm exiſtentiã, ſed ſm habitudinem ſolum,neq; qđ mouetᷣ ipſum ſibi eſt contrariũ.totalr̃ autẽ Ariſt.cõtrariorum/ait/ & lationes cõtrariæ,ut & ècõuerſo,uerificetᷣ cõuerſio q̃ dicit,cuius lationi non eſt cõtraria latio, neq; ipſi aliqd eſt cõtrarium.Ac ſi oſtẽditur circulari motui nõ eſſe cõtrariũ motũ,habebit demonſtratũ,ꝙ circulr̃ mobili corpori,nõ eſt aliqd contrariũ,qđ quidẽ,ut iſte/ait/& ſiue demõſtratione cõcedens.tamẽ tãtis ſermonibus oſtendit.Ariſt.qdem ita,Grãmaticus aũt uſitatũ/ait/qđ cõtrariis ſm locum motibus mouẽtur corpora,contraria eſſe,dicere,q̃ autem ſm alterationẽ uel augmentationẽ cõtrariis motibus mouentur,nõ adhuc eſſe dicere cõtraria,putans ut uidetur,ꝙ ſi contrariorũ,& lationes ſunt cõtrarię,& quorũ lationes cõtrariæ ipſa quoq; eẽ cõtraria.& quidẽ ſi non adęquãtur,non eſt uerũ, poſitione cõſequentis/poni antecedẽs.neq; ſequitᷣ ad dictũ ab Ariſto.ſ.quæ mouẽtur cõtrariis motibus ſm alterationem,uel ſm locum,ut ipſe/ait/ipſa ſibi cõtraria eſſe,niſi ꝑoſtenſa adęquatione. Si aũt hæc inuicem adęquãtur,& cõtrariorũ,& lationes cõtrariæ:& quorũ lationes cõtrariæ & hęc ꝯtraria:palã ꝙ nõ erit incõueniens,qđ ſequitᷣ:ſed res quidẽ qualis ſe habet,prius,ut puto,declaraui.Nunc aũt hæc ꝓpoſui ad manifeſtandũ ꝙ iſte neſciens rõnes cõſequẽtiæ,ſeipm̃ ſeducit,tanq̃ aliqd dicentẽ, & ſine intellectu legentes:oblitus aũt,ut uidetᷣ,ꝙ de naturalibus & ſimplicibus motibus ſermo eſt, & aĩa/ait/q̃ mouetᷣ, ad uirtutem & malitiã,aut potens moueri,& ad falſam cognitionẽ,& ad uerã: ipſa ſibi ſm idem nũc, cõtraria erit.& qdem hoc oportuiſſet intelligentẽ dubitaſſe,qũo anima ſm uirtutem agit,& ſm ma-

litiam

litiam, ignis aũt nunq̃ agit ẽm infrigidationẽ. & postq̃ dubitasset rñdere, ꝙ naturalia quidẽ & simplicia per esse agũt, ꝓpter has easdẽ operationes quádiu utiꝗ fuerint operátur uniformes existẽtes. aía autem uiuificat, quidẽ per esse, ꝓpter qđ & semper hác habet in prõptu operationem, ẽm uirtutem autem uel malitiã, aut falsitatem uel ueritatẽ operaẽ, non per esse, sed per ꝓhabitas alias aliter opiniones & electiones. ⁋ Sed ad sequẽtia ꝓcedamus, si quid fortè illis prioribus magis cõsequẽs loquetur. scribit igiẽ hæc. Rursum enim necesse est me plura uerborum huius transcribere, ne incredulus calũniator appaream. Hęc igiẽ si ẽm substãtiam cõtraria dicenẽ corpora, q̃ motibus cõtrariis moueuẽ: si autem non ẽm subãm cõtraria esse hęc dicat quis, quia uniuersalr substãtiæ nihil est cõtrarium, sed ꝙ q̃litatibus oĩbus contrariis participãt, q̃ contrarie mouenẽ, sicut se habet in igne & terra, hic enim calidus, hæc autem frigida existit, & hic quidem leuis, hæc autem grauis: adhuc cõsequẽter secundũ eam quæ cum oppositione fit conuersionem, quòd quæ non participant qualitatibus cõtrariis, neꝗ motibus contrariis moueri, neꝗ esse prorsus horũ motui contrariũ motũ. non tamen si alicuius corporis motui nõ fit cõtrarius motus. hoc neꝗ qualitates contrarias participare est uerum: non enim sana est ex antecedente cõuersio. Si autẽ dicat aliqs adęq̃ri hæc, ut quorũ motui cõtrarius est motus, hæc & q̃litatibus cõtrariis participare, & quæcũꝗ q̃litatibus cõtrariis participãt horũ semper & motui esse motũ cõtrarium. iste positionẽ non demõstrationẽ exigens sibi cõcedi, tamẽ ab ipsis rebus arguitur, elementorũ enim totalitates planè q̃litatibus cõtrariis participant, etenim hypeccaumatis & aeris motui circulari nõ est motus cõtrarius, ẽm ꝙ & ipsi Aristo. uidetur circulari motui nõ esse cõtrarium motum. Primo in his noto hoc, qđ putat, ꝙ quę q̃litatibus ꝯtrariis ẽm substantiã participãt, sicut se habet ignis & terra, nõ sint ẽm substãtiam contraria, si enim non ẽm hoc est substantialis ꝯtrarietas, relinquiẽ ẽm materiã ipsam esse, quod quidẽ neꝗ iste (ut existimo) diceret, & tamẽ Aristo. sic dicere existimat. qđ autẽ sequitur omni stoliditate & incõsideratione (ut existimo) repletũ est. nam Aristo. dicente, cõtrariorũ, & lationes contrarias esse, iste ꝯuertens, q̃ cõtrarie mouentur, cõtraria esse supponit, tanq̃ q̃litatibus coutrariis participantia: & siquidẽ tãq̃ non adęquatis terminis ꝯuertit ꝓpositionem, ipse nobis dicat, quæ nos oporteat existimare ipm̃ scire, qui neꝗ hoc nouit, ꝙ in nõ adęquatis, non possibile est ꝯuertere, nõ enim indifferens est, sic aut illo modo ꝓferre. Si autẽ putás adęquari sic ꝓduxit, quomodo dicit ipse non adęquari, & ꝓpter hoc nõ posse ex antecedente ꝯuertentem dicere, si alicuius corporis motui nõ sit ꝯtrarius motus, neꝗ qualitate ꝯtraria pticipare? uide igitur qualiter qui dicit putantẽ adęquare, positionem non demõstrationẽ exigere, sibi cõcedi, tanq̃ adęquatòs accipiens terminos ab Aristo. positos conuertitur: qđ enim ꝯuertitur manifestat dicendo, q̃ cõtrarie mouentur qualitatibus cõtrariis participant, & ẽm eam quæ cũ oppositione sit conuersionẽ ipsius, quæ non participant qualitatibus cõtrariis, neꝗ motibus cõtrariis moueri, tanq̃ antecedentibus quidem motibus, ꝯñibus aut cõtrariis. ab his enim & cõuersionem inchoauit, non intelligens, ut prius dixi, ꝙ Aristo. ex non esse circulari motui motũ contrariũ uult ostendere, ꝙ neꝗ circulariter moto ẽ aliquid contrariũ. Iste autẽ conuertẽs terminos, ꝯclusit circulari motui, nõ esse motũ contrariũ, quod quidem per ꝓpriam demonstrationẽ ostendit, ex illo concludere uolens, substantiæ cœli nõ esse aliquid contrariũ: hoc enim requirebatur ad ingenerabilitatẽ. iste autẽ perseuerat, ꝯtendẽs à rebus ostẽdere, ut dicit, ꝙ neꝗ adęquãtur, neꝗ est possibile cõuertere terminos. & tamẽ hæc stolidius mox conuertit, aeř enim ait, & hypeccauma cõtrarias habentia q̃litates ambo circularem habent motũ. si igiẽ circularis nõ est contrarius circulari, q̃litates contrarias habentia, motus cõtrarios non habent. in his igitur primo quidẽ illas qualitates q̃bus ẽm locum motus consequiẽ, nõ habent contrarias ignis & aer. ambo enim calida & ambo leuia, quãuis hic q̃dem magis ꝓpter siccitatẽ, hic autẽ minus ꝓpter humiditatem. deinde circularis motus qđ non sit principiũ naturæ ignis & aeris sed eminẽtiori modo ipso participant idoneæ ad participationẽ se habens, ostẽsum est prius (ut existimo) mediocriter, ex simul moueri cũ firmamẽto, ut manifestãt qui in ipsis cõsistunt cometę, & alia phãtasmata cooriẽtia, & coocćũbentia cum stellis fixis, & non hęc sola, cum firmamẽto simul mouenẽ, sed & planetę, sed planetæ quidẽ & ꝓprium habẽt motũ: quæ autẽ sub luna sphæræ totalitatibus, ẽm meliorẽ participationem mouentur. Hæc igitur sufficienter dicta sint. nisi fortè aliquis & superfluã locutionẽ impingat & despiciat ũsitatẽ uerborũ huius. Cognoscat autẽ & me non uerborũ huius gratia occupationem hanc tolerare, sed gratia eorũ qui seducũtur à multitudine uerborũ ipsius, & gratia ipsius cõtradictionis aduersus Arist. nam nõ ignoro, ꝙ à posteris non uerba illius solũ, sed & hęc superflua, & studio indigna reputabunẽ. uerũtñ necesse, & reliquũ Charybdis remẽsurare. ⁋ In his itaꝗ præexpositis sæpe se reuoluens ꝙ subæ nihil est contrariũ, & putans Aristo. ad seipsum esse discordẽ, dicentem quidẽ in ꝓdicamentis hoc planẽ, hic autẽ dicentẽ, contrariorũ ẽm substantiã, & lationes esse contrarias; uidetur mihi penitus ignorare q̃liter dictũ est, substantię nihil est contrariũ. Argumẽtor aũt

ex diuisione ſm quã fecit inſtãtiam,quã in primis ꝓpoſitæ ab ipſo inſtantiæ uerbis,qualr intelligit,
planè reuelauit,ſcribens.igitur ſm ſubam contraria dicunť corpora,quę motibus cõtrariis mouenť,
ſi autẽ non ſm ſubſtãtiam cõtraria dicet quis,qa uniuerſalr ſubſtãtię nihil eſt cõtrariũ,ſed qualitati/
bus ↄtrariis ſemper participare,quæ cõtrarie mouenť,ut in igne ſe habet & terra,hic enĩ eſt calidus,
hæc autẽ frigida exiſtit,& hic qdem leuis,hæc autẽ grauis.Si igiť non hæc putat,& talia q̃ ſm ſubſtã
tiam cõtraria,quoniã compoſita ſuba,cui maxime putat nihil eſſe cõtrariũ,ex materia eſt,& ſubſtan
tialibus qualitatibus in qua & uerificari putat,ſubſtãniæ nihil eſſe contrariũ.qd igitur de compoſita
hoc dictũ eſſe in p̃dicamentis p̃ter,planè ſcripſit in ſcdo capi.quinti libri dicẽs.ſi igitur ipſas corpo/
rum ſubſtãtias cõtrarias eẽ dicit,quæcũq; motibus contrariis mouentur,ipſe ſibiipſi cõtraria dicens
Ariſto.cõuinceť ipſe.n.in prædicamentis nos docuit,ꝙ nihil eſt cõtrarium ſubſtãtiæ,& maxime cõ/
poſitæ ex materia & forma.q̃le igitur eſt naturale corpus cõpoſitũ ex materia & forma,qd nõ oppo/
ſitis qualitatibus ſpecificať?quãuis.n.aliquis accipiat ipm quod eſt terquaq; dimẽſionatũ,ſm Gram
maticum hũc,materia hoc eſt,& oppoſitis q̃litatibus ſpecificatũ ſit naturale corpus,& ſubſtãtia com
poſita,& non eſt alia p̃ter hanc,quæ cõtrariis q̃litatibus ſpecificať.ſi aũt & materia corpus nõ eſt,ſed
cõpoſitum ex materia & forma,& ipſius forma oppoſitas habet differẽtias,eſt,n.& corporis materia:
ait enim Ariſto.& parui & magni eadẽ:quæ igiť eſt ſuba compoſita ex materia & forma,p̃ter eam q̃
oppoſitis qualitatibus ſpecificať.ſ.calido & frigido,leui & graui,in qua uerificari putet ſubſtantiæ ni
hil eſſe cõtrariũ?in hac enim uideť cõtendere nõ uerificari:nã aliter conatur euadere ſermonem figu
ras ↄuerſionis accuſans,quã & ipſam ignorãs apparuit.ſed iſte qdem ex ſequẽtibus q̃lem habitũ ha/
beat circa ſermones apparebit,hoc aũt ſm ſe qualiter dictũ eſt,ſubſtãtiæ nihil eẽ ↄtrariũ,mihi quoq;
ipſi primo,deinde etiam aliis addiſcere uolẽtibus dearticulare bonum eſt ſubam ꝓprie in p̃dicamen/
tis indiuiduã accipiẽs cõpoſitã ex materia & forma ut ſubtã accepit ipſam,ꝓpter qd neq; in ſubiecto
neq; de ſubiecto/ait/ipſam eẽ,ut undiq; ſignificet ꝙ ſubiectũ ſit.cõtraria aũt ſm qd cõtraria accidẽtia
ſunt:differẽtiæ.n.ſunt,differẽtiæ aũt qualitates & accidẽtia,& ſunt hæ nõ cõtrariæ ſubſtãtiæ,ſed con
trariã ſibiipſis ſubſiſtentiã habent,ꝓpter qd qdem ambo dixit,& ꝙ ſubæ nihil eſt ↄtrarium,& ꝙ ſub
ſtantia eadẽ & una numero exiſtens cõtrariorũ eſt ſuſceptiua Propter qd uerus eſt in prædicamẽtis
ſermo,ꝙ ſubſtãtiæ nihil eſt contrarium:neq;.n.ſm materiã,quæ eſt ſolũmõ ſubiectũ,neq; ſm formã
compoſitũ ex genere & differẽtiis,ſuba.n.eſt & hoc q̃uis in materia ſit,ſed oĩs materia ſubiiciť cõtra
riis,neq; multo magis ſm compoſitũ ex forma & materia,hæc.n.adhuc magis eſt ſubtum contrariis,
ſubiectũ autẽ non põt eſſe cõtrariũ,neq;.n.ambo contraria eſſe poſſunt.In ſubiecto.n.illa,neq; alterũ,
& qa in ſubiecto & hæc,ſed non ſubiectũ,& quia ſi ſit hoc,oppoſitũ non utiq; ſuſciperet,quoniã autẽ
cõpoſita eſt quæ ꝓprie ſubſtãtia ſm ipm diciť quæ indiuidua quęq; generabilis & corruptibilis eſt
ex materia & ſpecie,ſpẽs autem quã & diffinimus,ex genere eſt & differẽtiis:differentiæ autem q̃lita/
tes exiſtentes oppõnem habent ad alias q̃litates,ſm oppõnem.n.ſuorũ generũ differẽtiæ diuidũtur,
ſm igitur has differẽtias,cõtrariæ dicunť ſubſtãtiæ,nõ ſm quod ſubſtãtiæ,& ſubiecta & per ſe ſubſi/
ſtentia,ſed ſm qd ex cõtrariis diuerſis cõſiſtunt,& ſpecificanť,uelut ignis & aq̃,ſm qd ignis,& aq̃ nõ
ſunt cõtraria,ſubſtantiæ.n.ſunt ſubiectæ cõtrariis accidentibus,ſm qd autem hoc eſt calidũ & ſiccũ,
hoc autem frigidũ & humidũ,hoc qdem leue,hoc aũt graue,ſm hęc cõtrarianť & opponunť inuicẽ,
& trãſmutant inuicẽ,non ſm qd ſubſtãtiæ & ſubiecta,ſed ſm cõtrarias q̃litates.ꝓpter quod in p̃dica
mentis qdem talẽ ſubam cõpoſitam ex materia & ſpecie,ut ſubiectũ accipiens,cõtrariorũ eandẽ uici/
ſim dixit eſſe ſuſceptiuam : cõtrariorũ autem eorũ quæ ſm accidens inſunt,& nõ eſſe aliqd tali ſub/
ſtãtiæ cõtrarium.hic autẽ differentias accipiens eas quæ ſm ſubam inſunt,alterius & alterius ſubſtã/
tiæ utrãq; cõpletiuam exiſtẽtem,& ſm ſe inexiſtentes ſubſtãtiis,ſed nõ ſm accidens,cõtrarias ſubſtan
tias inuicem ſm illas differẽtias dixit,quæ diuerſis ſubſtãtiis inſunt,quæ.n.ſm accidens inſunt diffe/
rentiæ,circa eãdem ſubam uiciſſim ſubſiſtũt.Quãdo igitur diciť cõtrariorũ/lationes cõtrariæ , ſubas
quidem cõtrarias dicit,habẽtes ſubſtãtiales differentias adinuicẽ contrarias,non autẽ ſm qd ſubſtan/
tiæ ſunt ſm ſe ſubſiſtentes:ſed ſm qd ex cõtrariis cõſiſtunt differẽtiis,quibus ſequunť contrarii mo
tus:nam qui ſurſum tendit caliditati & leuitati coexiſtit,qui aũt deorſum,frigiditati & grauitati , &
neq; cõtrariãtur hæc dictis in p̃dicamentis,neq; ut iſte/ait/neceſſe eſt hoc,cõtrariorũ differẽtias eſſe cõ
trarias deſcribere,ut illa putemus eſſe uera.¶ Sciendũ autem ꝙ in primo de naturali auditu,ſpẽi ma/
teriali ex cõtrariis q̃litatibus cõſiſtenti cõtrariam dixit priuationẽ ipſius,& ex hac fieri ſpẽm/ait/quia
non oĩno ſpẽi ſemper eſt contraria ſpẽs:neq;.n.aut homini,aut muſico,priuatio autem eſt ubiq;,ſed
quãdoq; qdem priuatio eſt cũ ſpecie perfecta,habẽte perfectas & conſtitutiuas ipſius q̃litates,ſicut in
aqua,ignis priuatio eſt cũ ſpecie aq̃ perfecta exiſtẽte,& habente p̃fectas q̃ in ipſa ſunt q̃litates,frigidi/
tatem & humiditatẽ,cõtrarias ignis q̃litatibus,& ꝓpter hoc ignis nõ ſolũ ex priuatiõe ſuiipſius,ſed

& ex

& ex cõtraria sibi specie dicit generari, quãdo aũt priuatio nõ speciei pfectæ coexistit, sed materiali alioqui idoneę se habente ad susceptionẽ spẽi oppositæ priuatiõi, sicut est in spermate hois priuatio, tũc non ex specie cõtraria, sed ex priuatione dicit fieri, qd generat, non quia nõ sit spẽs aliqua & sperma, sed imperfecta spẽs, & materiæ rõnem participans ad pfectæ spẽi subsistẽtiam, & ad illã totã habens relationem, ꝑpter qd non tãquã ex specie cõtraria ipso spermate generat homo. Et palã est ꝙ sunt quædam & in spermate qlitates, cõtrarietatem hñtes adinuicem, sed imperfectę sunt & hæ, & nõ ut quę pfectarum spẽrum pfectæ, ꝑpter qd q̃cunq; qdem cõtrariæ qlitatibus hois sunt, in illo trãsmutat, humido qdem qd est in spermate exiccato, spiritu aũt extenso, q̃cũq; autem cõformes sunt qualitatibus hominis ex imperfecto transmutantur in perfectum. Propter imperfectionem enim dispõnis subiecti, quando ex spermate animal, uel ex imusico dicitur fieri musicum, non ex contraria specie, sed ex priuatione dicitur generari. Quod autem non meiipsius hos intellectus scribo, sed quæ uident approbatis expositoribus, & quæ ab ipso Aristotele dicuntur: audi scripta ab ipso Alexandro in cõmentariis prædicamentorum, præmissa enim litera dicente. Inest autem substantiis & nihil ipsis eẽ contrarium, infert hæc, consequens aliud rursus ostendit substantiæ, ꝙ neq; ipsum proprium substantiæ est, ut & ipse dicit, est aũt hoc, nullum contrariũ ipsi esse, & confesse expositis substãtiis nihil est contrariũ, ei tamẽ quę fm speciẽ subæ, dicet in naturali auditu, priuationẽ esse cõtrarã. An & ibi cõmunius priuatio otraria dicta est, cõsuetudo enim est ipsi cõtraria dicere. & q̃ fm priuationẽ sunt opposita, sed in eĩtis species fm quas ignis & aer aqua, & terra cõtraria, sicut & ipse in libris de generatione & corruptione dicit, ꝑpter hoc enim in seinuicẽ est ipsis trãsmutatio. His igit substãtiis expositis, dicet nihil esse cõtrariũ, ostendit aũt in scdo de generatione specificas q̃litates simpliciũ & primorum coporũ, siccitatẽ, humiditatẽ, caliditatem, frigiditatẽ. Has autẽ contrarietates esse. Vnde & ibi patet differentiã substãtiæ subam nõ esse, quia expositarũ aliqua non erat. ¶ Sed & diuus Iamblicus in cõmentario in pdicaméta scripsit hæc. inest igit substãtiis, nihil ipsis esse cõtrarium. cõtraria enim sub uno genere semp ordinata sunt, substantia aũt nullũ habet superius genus, sub quo ordinata sit, & contraria quidẽ habitudinem hñt adinuicem, substãtia aũt sine habitudine est, & nihil indiget fm contrarietatẽ habitudine. Adhuc cõtraria qdem seinuicẽ abnuũt, substãtia aũt fm se determinata est, ipse etiam ex inductione primarũ & scdarum substãtiarũ, ꝑbat nihil esse subæ otrariũ, & post pauca scripsit hæc. Dubitãt autem qdam/qũo rationale aial irrationali non est contrariũ. Nos autẽ dicemus ꝙ alioqui differẽtiæ inexñtem differentiã otrariorum hñt, totum aũt toti nõ erit otrarium. Rõ autẽ huius talis est, qd suscipit cõtraria, nõ est ipm cõtrariũ. si enim obtineat ab uno cõtrariorũ, non poterit idonee ad susceptionẽ alterius ꝑparari, uelut aĩa corpus, indiuiduæ substãtiæ, & scdæ substantiæ, siquidẽ suscipiãt otraria, non erunt ipsa cõtraria, sed neq; si diuidat aliquid in cõtraria, sicut aĩal, non erit cõtrarium, si cõuenienter otinet diuisionẽ contrariorũ, neq; aliqd harum erit cõtrariũ. Sciet autẽ hoc utiq; aliquis, & in diffinitione cõtrariorũ, plurimũ enim segregata esse ipsa abinuicẽ determinata sunt. ut autẽ nunc dicit circa eãdem subam animalis coexistũt, sed q̃liter ignem aquę, & terræ aerem contraria dicit Aristoteles fm specificas differẽtias: dicemus q̃tenus non sunt substantiæ. frigidũ igit & calidũ, & siccum & humidũ inuicẽ contraria existũt, subæ autem ad totas substãtias nõ hñt cõtrarietates, licet in eadẽ materia coexistãt, & qd oportet transcribẽdo prolõgare, lõnga expositorũ uerba quãdo possibile est ipm Aristotelẽ ꝑducere suam sniam, planẽ reuelãtem paulo post principiũ secũdi libri de generatione & corruptiõe? Scribit aũt sic, existẽtibus autem q̃tuor simplicibus corporibus utraq; duorũ utriusq; primorum sunt. Ignis enim & aer eius quod fertur ad terminũ, terra autem & aqua eius qd ad mediũ, extrema quidẽ & sinceerissima terra & ignis, media aũt & mixta magis, aq; & aer, & utraq; utrisq; contraria. igni enim contraria est aqua, aeri autem terra, hęc enim ex cõtrariis passionibus cõsistunt. Ecce enim & substãtias cõtrarias substãtiis esse ait/ igni & aeri, aquã & terram, & qualr cõtrariæ, manifestauit, quia nõ fm quod substãtiæ & supposita, sed scdm qd ex cõtrariis q̃litatibus cõsistunt, potentibus inuicẽ agere & pati abinuicẽ. hæc sufficienter (ut existimo) usq; huc peruenerunt, & qualr sic imorati sunt, circa otradictionẽ propõnis dicentis, cõtrariorũ & lationes esse cõtrarias, manifestũ factum est (ut existimo) etiam mediocrẽ intellectũ hñtibus rationũ consequentiæ. Bonus aũt iste uir q Arist. industriã accusat dicit, hæc qdem nõ attingens ipse, hęc aũt ad ostensionẽ industriæ faciens multas cõtradictiones ex ambitione uidet cõcedere suppositicias, & hæc cõsequẽter scripsit, & si uerũ autẽ esse cõcesserimus, esse corpus corpori cõtrarium, & adhuc contrariorũ corporum & lationes esse contrarias, & ꝑpter hoc iterũ cuius corporis motui, non est cotrarius motus, neq; ipsi esse cõtrarium corpus, necesse est uidelicet ostendi, ꝙ circulari motui nõ est cõtrarius motus. si igitur unũquęq; sermonum, per quos Aristoteles conatus est hoc ꝑbare, ꝑponentes redarguemus: palã est ꝙ non ostenso, ꝙ circulari motui, nõ est motus cõtrarius, neq; ꝙ corpori qd mouetur

non est contrariũ corpus, ostẽsum utiq; erit. Qui igitur talia ostendit, uide q̃liter neq; assequẽs scripta uidetur. Proponens enim Aristotelis literã primi argumẽti, & Alexãdri expositionẽ Aristotele dimisso, aduersus uirũ secessit dicens q cũ ꝓmisisset ostendere, q nõ est circulari lineę recta cõtraria, non apparet ostendisse. hoc autẽ neq; Aristoteles, neq; Alexãder ꝓmisit ostendere. sed iste ignorauit deductionẽ rationis, quæ habet ita. si est cõtrarius motus aliqs circulari, est ille qui fit super recta: at q super recta fit nõ est. non ergo est aliquis motus cõtrarius circulari. igitur cõiunctũ ostendit ex eo, q peripheriæ recta opponi uidetur, & opponunẽ quidẽ hęc, qui autẽ sup ipsas motus, nõ sunt cõtrarii, quia unus non est qui super recta fit, sed duo, uterq; aũt ipsorũ, alteri opponitur & est unũ uni cõtrarium, ut sępe dictũ est. Alexãdro autẽ cõparante rectã circulari, ubi, ait, recta autẽ contraria uidetur circulari, quia circularis quidẽ uidetur undiq; circũfracta, recta autẽ sine fractione esse inter omnes lineas. si igitur iste nõ est cõtrarius circulari, neq; aliorũ aliquis, qui minus uidenẽ opponi ipsi: iste putauit rectã ad circularẽ cõparari, & trãscribere ausus fuit Alexãdri textũ in qbus scripsit. Maxime autẽ ait, recta opponi uideẽ circulo, quis ille scripserit { circulari } ut & sequentia manifestant. quãuis enĩ à lineis argumẽtatio ꝓcedat tum de motibus dictũ fuit ab Alexãdro ut manifestat, qđ inductũ fuit. Si igitur iste non cõtrarius circulari, sed neq; ex nõ esse rectã lineam contrariã lineari circulo, putat Alexãder cõcludi demõstrationẽ, ut ꝓmiserat hic ostendere. quãuis enim lineæ contrariæ, tamẽ motus non possunt cõtrarii esse, ꝓpterea q qui super recta fit opponiẽ ei q sup recta, & unũ uni cõtrariũ est. cõsequenter aũt motũ qui super recta conatur ostendere cõtrariũ & ei qui sup recta & circulari, sm aliud autẽ & aliud, sicut excessum ad defectũ & ad cõmẽsurationẽ, ut auaritiã ꝓdigalitati & liberalitati, & simpliciter in qbus incõmensurata ex utraq; parte cõmensurari, sibiinuicẽ cõtraria sunt & cõmensurato. Et igni ait, & aer repugnat & terra, sm aliud autẽ & aliud. & falsum, ait, & ignorantia ueritati, sed hic quidẽ ut cõtrarium, hæc autẽ ut priuatio: sic igiẽ, ait, & motus, qui sursum ei qui deorsum sm locorum cõtrarietatem opponitur: qui autẽ circularis utriq; eorũ, qui super recta nõ sm locorum contrarietatẽ, sed sm speciem motus, quia his qdem ab alio signo ad aliud est motus, & sm omnem partẽ sine fractione. huic autẽ ab eodem in idẽ, nulla prorsus parte manente sine fractione. & quia hunc quidẽ impossibile est sine quiete bis sup eandẽ fieri, circularis autẽ eandẽ lineã sine quiete infinities circuit. Si igitur sm ɔtraria, ait, specificantur, palã q & cõtraria utiq; erunt. Vides q̃liter non assequitur intentionẽ dictorũ? Aristotele enim dicente, q circulari motui locali existẽti non est sm locũ motus cõtrarius, & cũ dixerit ipsis uerbis, q lationis ɔtrarietates sm locorũ cõtrarietates sunt, hic eisdem uerbis dixit, circulari autẽ uterq; eorum qui super recta fit scđm cõtrarietatẽ, quã Aristoteles dixit. hæc autẽ erat quę scđm loca sm quã & oppugnare inuicẽ cõtraria, & transmutari in seinuicem possunt. Nam ad contraria inuicẽ loca sm naturam ꝓcedentia, cõtrariis semper q̃litatibus specificantur, caliditate & frigiditate, leuitate & grauitate, & q̃ cõtrariis his q̃litatibus specificãtur causis existẽtibus diuersarũ inclinationũ, ad cõtraria loca ꝓcedunt. hęc aũt sunt quę ex seinuicẽ generãtur cõtraria, sed nõ q̃ sine fractione & fracta: non .n. circulus in rectã transmutaẽ, neq; q̃ circulo mouenẽ in ea quæ super recta, neq; q̃ ab eodẽ signo ad idem mouenẽ: in ea quę ab alio & alio, neq; illa q̃ interrũpũtur quiete in habẽtia ɔtinuũ motum. nõ enim sunt ɔtrarietates hæ sm qualitates actiuas & passiuas, neq; idem subiectum hñt, quoniã accidet & q̃ sub luna sunt, in coelestia trãsmutari, & coelestia in ea q̃ sub luna. Quod qdem neq; hunc acceptare planè puto, dicentem coelũ esse superexcellentis naturæ, in quibus, ait, celum aũt & sm se totũ & scđm partes principalissimũ, & maxime cõtẽtiuũ mũdi partium cõfessum est. Motu enim huius oĩa quæ intus sunt diriguntẽ corpora, ut possint inuicem pmutari: ea sunt, igitur oĩa cõtraria sumẽda, q̃ locorũ contrarietate in sese transmutari possunt, multos & in sequẽtibus frustra expendit sermones ɔtendens ostendere, q & si non sm loca cõtrarii sint motus qui super recta circulari fiunt, tamẽ sm alios modos cõtrariãtur. & qđ irrationabilius est, motus circularis ei qui sup recta fit, contrarius diceẽ, sm plura oppositus q̃ qui sursum, ei q deorsum, sm loca sola hñs cõtrarietatem. nam q̃ generãtur & corrũpuntur inuicem qdem existũt congenea. Ad ingenita autẽ & incorruptibilia nõ adhuc, qm̃ & duo uni aduersari cõtraria prius dixit, sicut igni terram & aerem: hanc qdem ut frigidã calido: hunc aũt ut humidũ, sicco. mirabilis uideẽ mihi excessus stoliditatis. nam quod, ut terra & aer & ignis, & demũ, ut substãtiæ nõ sunt cõtraria, sępe ipse ꝓtulit. sed si ut calidũ frigido & siccũ humido cõtraria sunt non duo uni, sed unũ uni est cõtrarium, scđm quæ & trãsmutãtur inuicẽ elementa qũo non attendit? totaliter aũt si non sm idem duo uni cõtraria. sed scđm aliud & aliud, ut iste, ait, & in excessu & defectu, & in talibus ipsius multis exẽplis, sm aliud quidem ambobus ęqualitati oppositis sm cõmune inæqualitatis ipsorũ, & cõmensurationi, sm eẽe incõmensurationis, sm aliud aũt & adinuicem, quomõ iterũ duo uni contraria, & nõ unum uni? Vnũ enim incõmensuratio, & unũ inęq̃litas, sed si qui sursum est locus, ait, ad quẽ, quę ad sursum mouẽ-

tur/ferunt,est concauũ peripheriæ lunaris sphæræ,& est locus sursum ei qui deorsum ɔtrarius,participat aliq̃liter altero cõtrariorũ loco coelum,& scd̃m hoc contrariũ erit alicui,sicut ignis aquę,q̃uis non fm ꝙ corpora,uel scd̃m quod subæ,sed fm quod q̃litates sunt. Rursum igit iste oblitus est speciei cõtrarietatis,fm quã fit inuicem cõtrariorũ trãsmutatio.nam & locus sursum loco qui deorsum cõtrarius,nõ tanquã trãsmutantia inuicem cõtraria.neq; enim locus sursum,fit aliquãdo deorsum; neq; qui deorsum/sursum,sed q̃ in locis his sunt & quæ ad ipsa mouent,hæc sunt q̃ sic cõtraria sunt ut & trãsmutent adinuicem:ꝓpter qđ quãuis in coelo sit quod sursum, & in terra deorsum,non sic contraria sunt coelum & terra,ut transmutent in seinuicem,neq; habet coelũ aliquid tale cõtrarium, quando & ipse iste nouit,ꝙ loci assignatio,quæ dicit locũ esse terminũ cõtinẽtis,nõ perfecte assignata est ab Aristo.tãquã qui primus q̃siuit ipm.cõsequenter autẽ/ait/cõuexum & cõcauum ut contraria opponunt,neq;.n.ut quę ad aliquid,quoniã non semper coexistunt,nã cõuexum est in sphærica superficie,concauo nõ existẽte,quãdo solida fuerit sphęra,& cõcauũ est in his,quæ intus q̃dẽ sunt cõcaua,extra autem planã. Sed neq; ut habitus & priuatio,qualitas.n.ait/est utrũq; ignorans ut uidet iste ꝓceps,ꝙ priuatio est una spẽs qualitatis,qũo.n diceret cõuexum & concauum,ꝓpter qualitates esse,non fm habitũ & priuationẽ opponi:sed neq; ut affirmatio & negatio/ait. Relinquit igit ut cõtraria opponi ɔcauum & cõuexum.si igit/ait/hæc coelestis corporis q̃litates q̃dam sunt,aut passiões, coelũ susceptiuũ est contrariorũ,quare corruptionis & generationis. Age & hic uidet penitus iste remotus ab intentione dictorũ:primo q̃dem q̃a cum Aristoteles concauũ & cõuexum in linea acceperit,fm quã circularis motus fit,fm lineam.n.omnis motus perficit:iste ut in solido accepit,dicẽs non contingere esse lineam per se sine corpore,sed oẽm naturalem lineã in corpore hr̃e esse,in alio autẽ & alio sphęrici corporis ultimo concauũ existit & cõuexum. Et ꝓpter hoc etiã aduersus Alexãdrũ quęrebat dicẽtem,ꝙ siq̃dem sit cõcauum cõtrarium cõuexo,in linea una consideratũ,ipsa utiq; erit sibiipsi contraria linea,& q̃dem si concauũ & conuexum Aristoteles fm distãtiam acciperet,fm quã circularis motus fit,& sine latitudine hoc,palã ꝙ bene etiã dixisset Alexã.non.n.de hoc concauo & ɔuexo,neq; Alexã.neq; Aristoteles dixerunt,eo.s.ꝙ in alio & alio ultimo sphęrici corporis est, sed de his quæ in lineari distẽsione fm quã circularis motus perficit.si cõcauum autem & ɔuexum coelum habeat,sed in alio & alio sphærici corporis ultimo,& cõtraria sunt hæc inuicẽ,habet & alias in seipo plures contrarietates.nã & motus in ipso est & quies,& par,& impar,& idẽtitas,& diuersitas,& unum, & multa,& alia decem millia talia. Sed primo q̃dem cõcauũ & cõuexum in alio ultimo existẽtia,quomõ possunt concurrere inuicem,aut agere inuicẽ,aut pati ab inuicem,ut generatiõis uel corruptionis fiant causa trãsmutãtia inuicem: Deinde,intelligere oportet,ꝙ ubi generatio & corruptio,semper oportet esse cõtraria,ex q̃bus generatio,& in quæ corruptio fiat:nõ autẽ ubi sunt contraria semp/ibi est generatio & corruptio. Non.n.oĩa contraria agere inuicẽ & pati ab inuicẽ nata sunt sic, ut & trãsmutent in inuicẽ,sed illa sola quæ fm actiuas & passiuas q̃litates considerant,hoc est fm caliditates/frigiditates/siccitates/humiditates,& his cõcurrentes.s.albedines/nigredines/dulcedies/amaritudies/leuitates/grauitates/& talia. Nam fm harũ in inuicẽ trãsmutationẽ,& alia cõtraria,puta ɔcauũ & cõuexum,si cõtingat & impar & par,habẽt trãsmutationẽ inuicẽ,sicut & ipsę substantiæ,ut dictum est prius.si igitur ab illa cõtrarietate exemptũ est coelũ.s.ea quæ fit fm actiuas & passiuas q̃litates,merito exẽptum est,& à generatione & corruptione. Et hoc autẽ est dignum attendere,ꝙ si coelum haberet aliquod cõtrarium ut trãsmutaretur in illud extra substãtiam ipsius,esset utiq; cõtrariũ illud, & non in ipso,non enim corrumperet ipsum cõstitutiuum existens ipsius,nam & eius corporis quod est sub luna partes existentes contrariæ,oppugnant se quidem inuicem,& transmutantur in seipsas inuicem.totum autem generabile,propter hoc ipsum perpetuũ est,q̃a alterius corruptio alerius semper est generatio. Quare Aristo.rõnem arguere uolẽs,ostendat coelũ habẽs aliquod cotrarium extra seipsum,& si non fm substãtiam,saltẽ fm eas quę in ipso sunt q̃litates,ut habet ignis contrariam sibiipsi aquam,tãquàm contrarias habentem qualitates,quoniam nullus sapiens concludet hoc dicens contrariis quibuscũq; ꝑticipare,aut ambobus,aut altero,esse demõstrationẽ huius,quod participãs sit genitum & corruptibile. q̃m & coeleste corpus est susceptiuũ contrarietatis q̃ est inter concauũ & conuexum. Adhuc autẽ cõcauũ lunaris sphæræ est alter locorũ contrariorũ,quia coelũ generabile & corruptibile esse dicet.si autẽ non oĩs cõtrarietas est cũ generatiõis & corruptionis corporibus,sicut neq; scd̃m locum cõtrariæ sursum uel deorsum moueri,generatio aut corruptio existit.neq; ergo q̃ cõtrariis fm locũ motibus priuata sunt,ꝓpter hoc ipm solum, & generatiõe & corruptione priuata sunt,nam & ambobus simul cõtrariis participare,ut coelũ concauo & cõuexo,nõ est susceptiuũ eius, quod est esse generabile & corruptibile.q̃ enim possunt coexistere cõtraria,nõ oppugnãt seinuicem neq; perimũt & ꝓpter hoc nõ sunt cũ generationis & corruptionis.alterũ autẽ contrariorũ habẽs &

cõmune ſubm ad aliquid, eorum quę altero cõtrario participãt, hoc generationis & corruptionis eſt ſuſceptiuũ, cõtrariis circa unũ ſubiectũ ſeinuicem transmutãtibus. ſurſum aũt uel deorſum moueri ipſum qdem nõ eſt corruptio uel generatio. Eorum autem q̃ generanť & corrũpuntur ſunť ꝓpria, hoc enim leue eſt, hoc aũt graue, & hæc calida & frigida & ſicca, & humida, quibus generatio ſequiť & corruptio, ꝓpter mutuã transmutationẽ circa idẽ ſubm. forſitã autem motus ſurſum & deorſum generationes aliqualr̃ & corruptiones ſunt, ſiqdem ignis ſurſum, & terra deorſum mouenť, ſincerã ſpẽm ibi aſſumere appetentia. Si igitur q̃ cõtrariis q̃litatibus actiuis & paſſiuis ſpecificãtur, cõtrariũ habent ſemp ſm naturã localem motũ, qm̃ ſecundũ ſubam ab his dependẽt leuitas & grauitas. uerũ eſt dicere ꝙ quæ ſupeminent contrariis ſcdm locũ motibus, ſemper & à generatione & corruptione exẽpta ſunt, q̃re & à tali ſm qualitates cõtrarietate. Propter qd̃ & Ariſtoteles cõtrariorũ ſic & lationes cõtrarias dixit & ſiquidem circulari lationi non eſt cõtrarius motus, neq; circulariter mobili eẽ aliquid cõtrariũ. Et ſubiunxit ꝙ recte uideť natura qd̃ debebat fore ingenitũ exemiſſe à cõtrariis, inter cõtraria enim talia, uidelicet q̃ circa unũ ſubm pugnant, generatio eſt & corruptio. ſic quidẽ igiť bonus iſte, fruſtra multos ſermones cõtradicentes primę argumentationi ↄſcripſit. Videamus autem qualiter & ad ſcd̃am obuiat rõnem. Ariſtotele igiť ex ꝑdictis iam hñte; ꝙ contrarii ſcdm locum ſunt motus, qui à cõtrariis locis, & ꝙ cõtraria loca ſunt, q̃ plurimũ diſtãt ab inuicem, & ꝙ plurima diſtãtia determinata eſt, ſicut & minima, & ꝙ ois diſtantia tm̃ habet quãtum recta diſtantiæ media menſuratur. hæc enim una & determinata eſt, quia minima eſt hñtium eadẽ ultima. circulares aũt infinitę, quæ ad eadem ſigna copulãtur, & ꝓpter hoc indeterminatæ, & ꝓpter hoc diſtantiã inter a/& b/non determinãt, & pp hoc ſm illas nõ eſt plurima diſtãtia hæc, & ꝓpter hoc nõ ſunt cõtraria loca a/& b/ & propter hoc nõ ſunt cõtrarii motus, ab a/& b/ſi ut ſup peripherias, & nõ ut ſup recta ſiãt. hęc igiť Ariſt. ex irredarguibilibus ſic fundamẽtis ↄcludẽte, iſte itellũ nõ ↄſequẽs dicta, Valde miror/ait/ſi nõ ludens magis q̃ ſtudens talibus argumẽtis Phs uſus fuit, & palã eſt ꝙ ludũ exiſtimat diligentẽ ſermonum ↄſequentiã, ſtudiũ aũt ſuas argumentationes quas audiemus, magno utiq; aliquo dignus apparebit. Proponẽs enim primo Themiſtii paraphraſim literæ Ariſto. deinde & Alexãdri Aphrodiſiei expoſitionem, ut & ſic ſapiens uideatur, ſm utrũq; arguere Ariſto. opinionẽ ꝓponit. Themiſtio itaq; dicente motus ſuper peripheriã cõtrarios eſſe ad incõueniens abduci; dicente. ſ. uni infinitos opponi, quia infinitę ſunt quæ circa a/b/deſcribunť peripheriæ; Iſte deridet rationem infinitis motibus infinitos cõtrarios eſſe dicens. ſm unãquãq; enim infinitarũ peripheriarũ dicit duos motus cõtrarios inuicem eſſe, & nõ attendit, ꝙ ſi cõtrarii motus ſunt, qa à cõtrariis locis ſunt, uni motui qui ab a/unuſquiſq; eorũ qui a/b/infinitorũ; cõtrarius erit, q̃re & infiniti, & uerus eſt Themiſtii ſermo. Secũdo aũt ſuperinfert rationi, & ſi infinitæ ſint q̃ ſuper a/b/peripherię, tamẽ eiuſdem ſpeciei eſſe inuicẽ, & ꝓpter hoc eas, quæ ab a/omnes ut unam/eis quę a/b/ut uni opponi. Deinde & exempla ſuperflue proponens, miror/ait/quomodo non cognouit idem & in motibus ſuper recta contingere, uno enim exiſtente centro uniuerſi, ad quod omnia grauia feruntť, non ad unũ ſignum qd̃ in circulo eſt à centro mota leuia terminanť, ſed ad infinita, licetq; infinitas lineas circũducere nõ uariato cẽtro qui unus ẽ in circũpoſito circulo ſic & à centro iſinitas lineas ducere poſſumus, nõ potẽs iterũ idẽ cõſpicere, qd̃ quidem ipſi prius quoq; fuit cauſa ignorantiæ. ſ. cõtrarios eſſe motus, qui à contrariis locis, contraria autẽ eſſe loca, quæ plurimũ ab inuicem diſtant. hæc autẽ determinata eſſe, & determinatã habere interpoſitã diſtantiã. ſi eni hæc intellexiſſet iſte, nõ fuiſſet utiq; admiratus, quo Ariſtoteles q hęc euidentiſſima ꝑceteris digna exiſtimauit. nõ cõtingit aũt idem accidere in motibus ſup recta qd̃ in peripheriis; neq; enim idem accidit, ſiquidẽ in his q̃ ex centro æqualibus exiſtentibus omnibus determinata eſt diſtantia media inter ſurſum & deorſum plurima ens in diſtantia hac, & ꝓpter hoc omnia quæ in circuitu ſunt ſigna tãquã unius qui ſurſum eſt loci opponunť ad eũ, qui deorſum, pipheriæ aũt mediæ inter a/& b/inęquales exiſtentes inęq̃les facientes diſtãtias medias inter a/& b/nõ adhuc ſm omnes plurimũ diſtare faciũt a/locũ a/b/loco/q̃re neq; ↄtraria ſunt, ſiquidẽ neq; unã & determinatam habent plurimã adinuicẽ diſtantiam. Hæc autẽ non intelligens iſte, & multo irrationabilius inconueniẽs in rectis ſequi/ait/q̃ in peripheriis, ꝓpterea ꝙ motus peripheriarũ ab eodẽ ad idẽ exiſtentes cõgenei ſunt & eiuſdem ſpeciei, motus aũt rectarũ, quãuis ab eodem, non tamẽ ad idem, q̃re in rectis magis infiniti cõtrarii uni, q̃ in peripheriis. Palã autẽ eſt ex dictis ꝙ in rectis quidẽ ſurſum omne ut unũ, eadem diſtantia ab eo qd̃ deorſum diſtans, ut ad unũ quod deorſum opponiť, in peripheriis autem diuerſas ſpecies diſtantiarũ habentibus, neq; una ſpecies eſt, ut putat, neq; prorſus contrarietas ſm has, a/ad b. Alexãdro autẽ accõmodatius hunc ſermonẽ adducẽte. ſ. non eſſe ꝓrſus cõtrarios motus ſuper peripheria, ꝓpter non plurimũ diſtare ab inuicẽ a/ab ipſo b/ſm peripheriã. ut ꝓbat quod infinitæ poſſunt ſcribi peripheriæ ſup ſigno a/& b/habentes diuerſas diſtãtias. Iſtę iterũ ꝓlixa garrit.

repugnans geometricis principiis,& his,q̄ ad naturā pertinent,ipsos discordes ostēdere ɔtendens.nam ab eisdem signis infinitas/ait/posse scribi peripherias,tanquā nō sit accipere maiorē,in mathematicis q̄dem ex abstractione existentibus uere dicit.in naturalibus autē cū passione & materia acceptis est impossibile.Est ergo/ait/maximā in uniuerso accipere naturalē peripheriā.igitur q̄ ab extremis diametri uniuersi ex cōtrario,fm maximā uniuersi peripheriā mouentur,cōtrariis mouentur motibus,quoniā & signa ex qbus mota sunt plurimū abinuicem fm peripheriā distant.maiorē enim extrema uniuersi pipheria fieri est impossibile.Si igitur/ait/à signis diametri fm quæ ultima exteriorē sphęrarum inuicem aptantur.s.cōcauū sphæræ supremæ & cōuexum infimę ex cōtrario inuicē duæ mouentur peripheriæ q̄ intus,& q̄ extra,cōtrariis mouent motibus,& ꝓpter hoc corpora ipsarū cōtraria sunt/horū plura quidē fm cōtinuitatem,pauca autē sparsim ab ipso scripta colligi,ꝓpter breuitatem oportet etiā hic stolidā ipsius intentionē ostēdere.primo quidē describere in infinitū peripherias ab eisdem signis posse,ut nō sit accipere maiorē,in mathematicis quidē uerū dicit,in naturalibus aūt impossibile est.ergo ne ignorat q̄ omne corpus naturale finitū existens superficiem habet,& omnis superficies ɔtinua,& omne cōtinuū in infinitū est diuisibile,siquidē ista est diffinitio ɔtinui?Et palā est qđ q̄ diuidi nata sunt,diuidūtur nō in īfinita,sed in īfinitū,tāq̄ nō sit accipe magnitudinē quæ nō & ipsa dimensionem hās diuisibilis sit,ita ut in ipsam diuidatur, corpus q̄dem in plana, planū aūt in lineas,linea uero in puncta.Quæ aūt natura indiuisibilia,sicut cœlestia,dimensionata existentia & ipsa,dimēsionem q̄dem fm intellectū habent,distātiam aūt signorū quæ uidetur cōtraponi fm solā rectam ad ipsa copulatā,determinatā habent,peripheriā autem mediā inter signa non adhuc unā est accipere. Neq̧ enim naturalis aliq̄ est,sed tantū fm intellectū quæ in cōcaua superficie sphęrę supremę,& in cōuexa infimæ.Propter quid igitur nō in ꝓfundo utriusq̧ describentur fm intellectū peripheriæ ab eisdem signis,q̄ quidē in suprema/maiores,quę aūt in īfima/minores? Quo modo enim oino cogitauit dicere,q̄ ea quæ fm concauū est supremę sphęrę peripheria, nō est maior in cœlo peripheria? quæ enim in cōuexo,maior erit utiq̧ hac,siquidē habent ꝓfunditatem sphærarū corpora,& nō solum sunt supficies,& quæ in ɔuexo ipsius signa maioribus circularis ferunt.& q̄dem quāuis dictę ab ipso peripheriæ nō sit maiorem accipe ad eadem signa descriptā, saltem minorem, semp erit accipere in interioribus sphæris.& quāuis non sint naturales peripherię descriptæ tales in cœlesti corpore,tamē signorū distātiæ diuersæ erunt,sufficiente ad hoc & intellectu.quādo enim exciderint signa à recta interposita, īdeterminatā habent iam ad inuicem distantiā. Quare neq̧ plurimū ab inuicem distāt,neq̧ cōtraria inuicem sunt quæ fm ipsa loca,neq̧ cōtrarii qui ab ipsis motus,neq̧ cōtraria quę mouentur corpora,sed omnia frustra ipsi cōclusa sunt quę ab Aristotele dicunt,& ab expositoribus ipsius ignorāti. ¶ Ad tertiā aūt argumentationem Aristotelis cōtrariatur iste dicendo,q̄ sup indeterminatā peripheriā oppositio motuū nō accipitur,tāq̄ impossibile sit infinitas peripherias circa eadem signa circūscribere,sed sup unam determinatā,puta sup semicirculū,& sic distantia ipsius g/ad d/fm rectam mensurabit,neq̧ uerba Aristotelis,neq̧ expositorū itelligens,multos extendit sermones, tentans ostendere:q̄ nō est necesse omnis magnitudinis mensurā esse rectā,neq̧ omnis lineæ,sed earum solum q̄ sunt eiusdē speciei & quibuscūq̧ adaptat:non adaptat autē circulari. Et sic oēs sermones facit tāquā dicente Aristotele & expositoribus,q̄ distensio peripheriæ à recta mensuret,& fortè iterū necesse est ꝓpter nō credituros,q̄dam dictorū ab ipso transcribere.igit neq̧ si earum quæ circa eadē signa describūtur,linearū minima existat recta,iam & omnis lineæ & ōis magnitudinis i necesse est ipsam esse mensurā, sed earum q̄ eiusdem speciei,& quibuscūq̧ adaptari pōt:non adaptatur autem peripheriæ,neq̧ est eiusdem spēi cum ipsa,neq̧ ergo mensura ipsius esse pōt,nōne manifestus est putans dicere ipsos/q̄ recta mensuratur peripheria? Si autē non sufficiunt hmōi ostēdere stoliditatem ipsius,cōsequentia audi:si.n.recta sæpe puta cubito,ab artificibus circulares aliquæ mensurant structuræ,non fm se circularem lineā cubito mensurant,sicut in rectilineis structuris,ipsi rectę extensę lineæ ipsius structuræ,adaptat cubitus.nō sic igitur & in circulari peripherię cubitū adaptant,impossibile est.n.sed eas quæ fm rectā peripheriæ distensiones accipientes,has recta mensurāt,ut iterum simile sit mensurāti quod mensurat.si autem quia cognoscendo quantæ magnitudinis sit circuli diameter & circūferentia circuli quāta sit,cognoscet,per hoc aliquis exegerit rectam esse mēsuram peripheriæ,quia etiā circūferentia nota possibile est ex ipsa cognosci diametrum.dicet & peripheriam eē mensuram rectæ & triāguli ęquilateri q̄ tres rectæ sint æquales inuicem,nō aliter cognoscimus q̄ ex circulis descriptis circa diametrum quæ unū est trianguli laterum.Quid igit magis ex recta/ peripheria,q̄ ex peripheria/recta iudicatur,& nō me aliquis posteriorū accuset tāquā introducentē importunum studiū,si talia & tot illius trāscribere eligo?sed accuset attēdētes sine iudicio sermonibus huius,& eos qui aliquādo non crederēt q̄ aliquis talia scribens,sic inuerecūde ɔtradicere auderet.ubi enim

Aristoteles aut aliquis expositorũ Aristotelis. peripheriã dixit mẽsurari? sed nõ percepit iste: q̃ distantiam ultimã, quæ media est in motu, puta inter g/& d/ut Aristo. ait/recta quæ ad ipsa copulatur dicũt mensurari, sed non peripheria descripta circa ipsam, non tamen q̃ peripheria recta mensuret: hoc enim & si uerũ esset nõ multum aliquid ad rõnem facit, propositum. n. erat ostẽdere, q̃ quæ super semicirculum cõtraferũtur, non mouent motibus contrariis, quia ultima ipsius scilicet g/& d/nõ sunt contraria loca, hoc aũt, quia nõ plurimũ distant abinuicem ſm semicirculi peripheriã, possibile est. n. & maiorem semicirculo peripheriam super ipsa scribere, ſm quã plus ab inuicem distãt, q̃ ſm lineam semicirculi, sed qui accipit cõtrarios motus qui a/g/ad d/tãquã super diametrũ factos accipit. determinata enim distãtia ſm hanc est, quæ aũt plurima est determinata est, quæ aũt contraria/plurima: propter quod & Aristo. sic dixit. q̃ determinata distantia distãt, qualis est plurima, qua contraria loca distant, hæc aũt per rectam distare ponimus, hæc. n. est media inter extrema determinata, minima existens, ꝓpter quod & hac mẽsuratur distantia: & Alexãder exponens/ait/at uero in mensurante est inuenire plurimũ distans & contrarium, recta ergo, & in hac est cõtrarium quod in distantiis, nõ ergo in peripheriali, neq; in semicirculo contrarii motus qui super distantiam g/d. ergo nõ horum aliquis dixit rectam mensuram peripheriæ sed non distantiæ mediæ inter d/& g. Iste autem ignorat intentionem assumptorum, quare ad redargutionem ipsorum, ut putat produxit mensurantes peripherialia structurarũ, qui accipientes secũdum rectam peripherię distantias, hanc recta mensurant, non attendens q̃ hoc non est quod dixit Aristo. semper enim distare unũquodq; ponimus, sed sicut consueuit, concedens iterum uerum esse hoc. s. oĩs distãtiæ mẽsurã eẽ rectã, neq; sic/ait/aliqd plus ipsis ratio ꝓderit ad ostendendũ, q̃ nõ sunt cõtrarii motus, qui fiunt ab ultimis semicirculi ẽcõtrario. qm̃ enim/ait/magnitudo est circulus, sunt quędã partes ipsius magis & minus ab inuicẽ distantes. à principio enim arietis magis distant gemini q̃ taurus, & his magis cãcer. sunt ergo & plurimũ in ipso distãtia, puta aries & libra, & scorpius q̃uis altera parte circuli maiori interuallo septẽ signis ab inuicem distet, altera tamẽ minori, siquidẽ q̃nque signis tantũ distãt, solũ ergo plurima distãtia distant aries & libra, & demũ quæ in duo ęqualia circulũ secant. hæc dicentẽ iustũ est interrogare distãtiam in circulo partiũ, utrum ſm peripheriã accipit, aut ſm rectã copulatã intermediã ipsarũ? si enĩ ſm peripheriã, palã est q̃ ſm maiorẽ peripheriã magis distat taurus à principio arietis q̃ gemini, & arietis locus magis cõtrarius, loco sagittarii, ſm maiorẽ peripheriã, q̃ loco libræ. q̃a plus ſm illam distant. cõtraria aũt loca quę plurimũ ab inuicẽ distãt. quo modo enĩ deniq; si sup peripheriã distantiã accepit: ausus fuit dicere q̃ undiq; plurima distãtia distant aries & libra? ęquali enĩ undiq; uerũ est dicere, plurima autem nullatenus possibile. plurima enĩ appropinquãtia inuicẽ distant ſm alterã peripheriã. Si aũt nõ ſm peripheriã determinat partiũ in circulo distantiã, sed ſm rectã copulatã ad ipsa, idẽ cũ Aristotele dicit nesciens. qui enim a/g/ait ille, & qui a/d/si ut cõtrarii accipiãtur eędem his, q̃ super diametrũ sunt scd̃m plurimã ipsorũ g/d/distantiã. dicit autem & ſm peripheriã esse, quia æqualr undiq; distãt. & quidem quid hoc faciet ad plurimã distãtiam, qua cõtraria loca distant, quibus ↄtrarii motus sequũtur: cõsequẽter aũt suæ ignorantiæ ꝓcipiti, hoc/ait/& deceptionis cã fuit Alexãdro. accipiens enim q̃ recta sit mensura, & mensurãda est inuenire plurimũ abinuicẽ distãtia & ↄtraria cum ↄsequens esset cõcludere cõclusionem dicentẽ. ergo est inuenire distãtiis plurimũ ab inuicem distantia & cõtraria. uafre (inquit) apposuit, sup hãc, cum dixisset, recta ergo & super hãc est cõtrarium & in distãtiis, qđ quidẽ non habet textus in distantiis. rursum igiť & in his attendere oportet, primo q̃dem q̃ Alexandrũ deceptum eẽ dicens, statim malignať/ait/in suo sermone in quo dicit ip̃m esse deceptũ, non itelligens q̃ qui ꝓpter deceptionẽ aliq̃d dicit, non malignať, si mõ deceptio sit ꝓpter ignorãtiam: malignatur aũt in sermonibus qui sciens uerũ ip̃m peruertere studet. Deinde q̃uo dicit nõ accipere ip̃m in ꝓpositionibus, hoc. s. super rectam, sic exponente Alexandro sermonẽ, ut ipsemet transcripsit. oĩs enim distãtia minimo mensuratur, minima autẽ distantia oĩum est recta. oĩs ergo distantiæ recta & q̃ sup rectã mẽsura. at uero mẽsurare ẽ iuenire qđ plurimũ distat, recta ergo & sup hanc ẽ ↄtrariũ qđ ĩ distãtiis. nõ ergo sup ꝑipheriã; igiť manifestus est Alex. & in ꝓpõne ponẽs, hoc. s. sup rectã, & syllogizans ita: oĩs distãtia/minima distãtia mẽsurať, q̃a hęc determinata ẽ. qđ minima distãtia mẽsurať, recta & distãtia sup rectam mensurať. hæc. n. est minima linearũ, habentiũ eadem ultima, aut distantiarũ. & cõclusio iam est manifesta, q̃ oĩs distantię recta, & q̃ super rectam distãtia, mensura est: huic aũt coassumẽs aliam ꝓpositionem dicentẽ, mensurãte est inuenire quod plurimũ distat, & cõtrarium: cõclusit q̃ si recta & distãtia sup rectã inueniť in distãtiis plurimũ distans & ↄtrariũ. palã q̃ hæ determinatę sunt, & ſm hoc sunt cõtrariæ distantiæ. nam ſm quod inueniũtur, ſm hoc determinatę sunt, & ſm quod determinatæ sunt, ſm hoc sunt. quis ergo horũ deceptus esse aut malignari iuste dicetur? qui hæc sic cõsequenter syllogizauit, aut qui huic deceptionẽ & malignitatẽ imponit: quia cõcludebatur quę

dem ut ait,ergo recta est inuenire plurimũ distantia,& cõtraria.hic autẽ apposuit cõclusioni,ꝙ & super rectã est contrariũ quod in distãtiis, & nõ ↄsiderauit, ꝙ ſm quam distantiã inuenitur horũ contrarietas, ſm hanc & distant loca.Hic autẽ nihil intelligens dictorũ, multos rursum expendit sermones, ostendens ꝙ plurimũ ab inuicẽ distantia signa,si cubito mẽsurauerimus, nõ est in cubito mẽsurante,neq; in ipso distant plurimũ distantia.& neq; hoc potuit intelligere,ꝙ si solius cubiti esset distãtia,nõ lignei,aut ærei,sed eius qui ſm mediã rectam,& ſm hanc utiq; ipsis plurima esset distantia mẽsurante quidẽ tanquã determinata,q̃re minima est,mensurata autẽ tanquã indeterminata distantia. non enim apponit mensurã ligneus cubitus,sed inexistentẽ manifestã facit.hic autẽ distat tantũ ab intellectu dictorũ,ut per ipsa uerba scribat hæc. ꝓrsus enim q̃ in eo,quod mensuratur per mensurã deprehenduntur,hæc & in mensura esse dicere ualde est stultũ & iucõueniens,non intelligens qualr & mensura & mensuratũ,est plurimæ distantię eorũ quæ ſm rectam distãt,sed stolide iudicatoria multa cõduxit,ostendens ꝙ non est in iudicatoriis eorũ quæ iudicant̃ cõtrarietas & distantia,neq; enim in determinatione,ait,ueri & falsi distantia est,neq; boni & mali, neq; in uisiua uirtute nigrũ & albũ, aut currere & stare,neq; in auditiua acuta uox & grauis, neq; in regula qđ obliquũ & rectũ neq; hoc habet regula,qđ quidẽ in ligno puta existit, per ipm didicimus. Et ꝙ hic quoq; frustra multas ꝓponens reuoluit,palã est si ſm rectam mensura,nõ extrinsecus aduenit,q̃lis est cubitus qui ligneus acceptus est,sed ea quæ ſm distantiã mediam inter distantia,quæ quidẽ ut indeterminata distantia mensuratur,ut autẽ recta & minima & determinata mensurat distantiã ab inuicẽ distantiũ. Propter hoc quidẽ igitur nihil simile habet extrinsecis iudicatoriis, quæ ſm rectam distantia,sed illis æreus cubitus ꝓportionatur. uerũtamẽ neq; horum ipsorum quæ ꝓduxit ꝓprietatem cognoscens uidetur,nã & iudicatoria,si non habent rationes eorũ quæ iudicãtur,non poterunt iudicare. qualr enim uisiua uirtus diiudicat nigrũ & album, si non typũ horum accipiat? habet autẽ nõ ut alba existens aut nigra,sed iudicatiua.Sic autẽ & demõstratio quæ discernit falsum & uerũ, & regula quæ rectũ & obliquum arguit:hæc quidẽ uerum supducens ei qđ iudicatur,hæc autẽ rectum,hæc qdem ſm adaptationem iudicat,hæc autẽ ſm dissimilitudinem. Et manifestus est ipse cõfuse ꝓponens exempla,q̃a neq; attendit ad hoc ꝙ aliter quidẽ uisiua uirtus album & nigrũ iudicat,ut species ambas ſm speciẽ,quæ in sensu,siue actu,siue potẽtia, speciebus in sensu acceptis. Aliter autẽ demõstratio & regula,uerũ quidem & rectũ specie quæ in ipsis tanq̃ adaptatũ aliquid iudicant.falsum aũt & obliquũ eo quod ꝑter hæc.nam nõ animal falsum est dicere hominẽ,& uerecũdor quidẽ in talibus immorans. sed quoniã ꝑ hæc perimere conatur beatã coeli æternitatẽ,conditoris aũt intransmutabilem bonitatẽ,necesse est uilitatem eorũ arguere auxiliantẽ sufficietenus intelligentibus ipm. nam q mediocriter intelligũt non dicta huius solũ,bene scio cõspuẽt,sed & meos sermones existimãtes grauiores oppugnãtis umbrã non fortunati laborẽ ipsos reputabũt.necesse est igit̃ audire & sequentia.q̃liter igit̃ non est in se diffinientis rõnes,dicere eam q̃ super semicirculũ motuũ oppositionẽ esse eãdem ei q̃ super diametrũ,q̃a ab eisdem signis terminat̃ semicirculus & diameter.uides qualiter nõ attendit ꝙ non simplr eos qui super semicirculũ motus eosdẽ his qui sup diametrũ dicit Aristoteles,sed q̃ñ ut contrarii accipiunt̃, hoc est ut à cõtrariis locis,qđ est idem ac dicere,ut à plurimũ distãtibus,hoc est determinatã hñtibus distantiam intermediã.nam q̃ plurima est determinata est.qđ est idem ac dicere minimã mensuram, hæc enim est determinata. quod aũt minima linearũ hñtiũ eadẽ ultima,recta sit:si ignorat,addiscat. Dicente aũt Alexãdro,ꝙ quę mouent̃ sup semicirculũ,ut ex cõtrariis locis,& si non super rectã mouentur,tñ per moueri tanta itermedia ipsorũ distãtia,quãta ſm rectã distant,hęc cõtrario motu mouentur.hoc est eo qui à plurimũ distãtibus locis,neq; sic,ait,iste cõfiteri, cõtrarios eẽ eos motus qui super semicirculũ ècõtrario fiũt,effugiet,siue ꝓpter circulũ habeãt ꝙ sunt cõtrarii,siue ꝓpter diametrum horũ.Atqui ꝓpter diametrũ nõ ut super semicirculũ moti sunt cõtrarii. non.n.ut semicirculi ultima q̃d,plurimũ abinuicẽ distãt,sed ut super rectã.Deinde Alexãdro dicente, ꝙ si nõ recta omnis distantia mensuraret̃,sed circulari,nõ esset possibile accipi distãs plurimũ eo ꝙ possit rerum q̃ prope sunt fieri intermediã peripheriã maxiam,circũscribendo ualde cõuexam peripheriã,& ualde multũ distantiũ minorem:iste rursum prolixos extendit sermones cõtendens ostẽdere ꝙ super peripheriã plurima distãtia est,q̃ undiq; æqualr distans est,ut ob Ariete ad Librã: nõ itelligens ꝙ aliud qdem est undiq; æquale,aliud autẽ plurimũ,& ꝙ ab Ariete per Librã delata,usq; ad Sagittariũ distantia,super peripheriam accepta,maior est ea q̃ usq; ad Libram.si uero sup rectas medias intus extrema accipiantur distantię,plurima est q̃ ab Ariete,usq; ad Librã ꝑuenit,quia maior oĩbus rectis ꝓductis in circulo est diameter. Si aũt in peripheriis distãtia accipiat̃,possibile est pluribus peripheriis sup eadem signa descriptis (ut dixit Alexan.) aliãs ſm aliã peripheriã,distantia punctorũ adinuicem accepta,nõ adhuc determinatã esse plurimã.Iste aũt iterũ non itelligens q̃ dicitur,ait,ipm dicere ꝙ à multũ distãtibus,

possibile est circũscribere minorẽ peripheriã,& ex ꝓpinquis maiorẽ. Nescio dicit utrũ paralogizare uolentis sit an ignorãtis,qm̃ non est mirabile, si in diuersis circulis q̃ sunt in altero circulorũ signa si pedalem habeat circũferentiã semipedali distant ſm plurimã distantiã.quæ aũt in habente circũferẽtiam centũ pedum,distãtia abinuicem signa.25.pedibus non plurimũ ab inuicem distent.Eadem aũt & in rectis garrit,cubitalis qdem ultima plurimũ distare dicens,nam toto distãt, eius aũt quæ centũ cubitorum mediũ ab extremo nõ quod plurimũ,neq; enim toto,sed medietate. Et hæc scribit putãs Alexãdrum in aliis & aliis signis accipere plurimã & non plurimã distãtiam,qm̃ dixit,eo ꝙ possit ꝓpe exñtium fieri peripheria maxia,& ualde longe entium minor: non itelligens ꝙ nihil sibi ꝓdesset sic supponenti Aristo.ꝓponente oñdere: ꝙ ab ultimis semicirculi oppositi motus si ut cõtrarii accipiuntur,tanq; à locis plurimũ distantibus ꝙ tanq in diametro sumũtur. Alexan.ergo uolens ostẽdere ꝙ super eadem signa possibile sit circũscribere & maiores & minores peripherias,ex superabundãti ut in aliis & aliis signis fecit sermonẽ,dicens posse & ꝓpe existẽtibus ultimis fieri,peripheriã intermediam maximã & ualde,multũ distantibus,minorem.Si aũt in diuersis possibile,palã ꝙ multo magis in eisdem:qđ non intelligẽs iste multos extendit sermones,oñdens ꝙ in alia & alia magnitudine non est mirabile ꝓpinquiora qdem plurimũ ab inuicẽ distare, remotiora aũt non plurimũ. Quãuis in eisdẽ aũt/ait/signis uelut a/b/& maximã circũscribamus pipheriã & minimã nõ accidet signa a/b/& plurimũ distare, ꝓpter maiorẽ peripheriã,& minus ꝓpter minorẽ. Si enim cõpleãtur/ait/duorũ circulorum reliquę peripherię,non amplius a/b/signa duo erũt,sed q̃tuor.aliã enim habitudinẽ habẽt adinuicem in utroq; circulorũ:hæc dicens ipsis uerbis,nõne manifestus est,non intelligens q̃ dicanẽ, & solum uerba uana euomens:q̃ enim opportunitas est,in his q̃ dicit distantiarũ a/b/signorũ,quę eadem actu manent sibi inuicẽ,alia quidẽ est,ea q̃ super maiorem periphertã,alia ea q̃ sup minorem,& alia ea q̃ super intermediã ipsarum rectã.eatenus qdem determinata est semp distãtia,quia à determinata recta mensuraẽ.una eni & minima est eadem ultima hñs linea.illæ aũt quæ ſm peripheriã indeterminatæ sunt,qa multæ & inęq̃les peripheriæ possunt eadẽ ultima hẽe. Et ꝓpter hoc non est possibile,plurimã cõtrariorum distãtiam determinatã exñtem peripheriis determinari,sed recta solum. Non intelligens aũt iste quomõ dicĩ per rectã,mẽsurari distãtiam,& quia ſm rectam habet positionem,ut media extremis supponãtur,sed putãs quod ꝓpter hoc dicĩ super rectã, quia q̃ extrinsecus apponitur distãtiæ recta,facit ipsam rectã,fallitur. Vnde/ait/Alexan.non ẽẽ in circulo plurimũ abinuicem distantia signa,si non recta oĩs distantia mensuraẽ omni mensura,exhibente ei qđ mensuraẽ cognosci solũ.sed non ita se habet,ut natura sua p mensurã cognoscatur. palã enim ꝙ per eẽ rectã distãtiam rectæ mensuræ adaptaẽ.Non tñ Alexãder ad extrinsecus appositã mẽsuram aspexit, sed ad hoc quod quidẽ quãdoq; recta positione distantia determinaẽ,quãdoq; aũt peripheriali exñte, distantia indeterminata est.Proponens aũt & quartũ argumentũ,qđ ostendit,ꝙ etsi in uno circulo duos motus aliquis accipiat,hũc qdem a/b/ad z/p semicirculũ/i/hunc autẽ a/z/ad e/per semicirculũ t/neq; hi contrarii motus sunt,quia non à ɔtrariis locis,non.n.determinatã habẽtibus distãtiam, bonus iste cõfisus fuit,sic in suis uerbis uane dictis,ut dixerit ꝙ si per eadẽ argumenta cum p̃cedentibus,& hoc cõcluditur,nihil oportebit nos cõtra hoc dicere, cum iam ad sermonẽ p̃cedentẽ ſm posse obuiauerim.

¶ Deinde q̃rebat aduersus Themistiũ dicẽtem ꝙ eadem dicit his q̃ in rõne prima.s.his quæ de his q̃ mouentur super unũ semicirculũ,&/ait/ꝙ non,ꝑ easdem suppõnes ista ratio cum p̃cedenti cõcludiẽ. illa enim inquit,in uno & eodem semicirculo,ècõtrario inuicem motus factos supponebat.hæc aũt non in eodem,sed unũ in circulo accipit motũ,diuisum ſcđm motũ, semicirculorũ, merito igiẽ/ait/ hi motus,non sunt cõtrarii,unus enim est in circulo si ambo accipiant unionem.Neq; enim ab ortu ad occasum motus in alio hemisphærio,uelut in eo ꝙ super terrã, cõtrarius est ei, qui est ab occasu ad ortum in reliquo.s.eo quod est sub terra.nõ ergo, eadem est ista ratio cum p̃cedente:& ꝙ quidẽ ut in uno circulo facti motus nõ sunt ɔtrarii,potuit cõspicere.Quod aũt duæ sint rõnes una q̃ duos semicirculos coniunctos supponit,& super ipsos motus,similr̃ cum p̃cedente theoremte solum contrarios dicens,quãdo ut super diametrũ quatenus distant ab inuicẽ signa e/z/facti cõsideranẽ. Alteram autẽ rõnũ ſm cõcessionẽ dans & hos sup semicirculos cõtrarios supponi itulit. sed nũquid q̃ super totum circulũ fiunt lationes inuicẽ,cõtrariæ sunt? Iste aũt hic putauit solã rõnẽ eã esse, q̃ sup circulũ dicit nõ esse cõtrarios motus,& nescio qũo etiam huic seorsum contradictiones cõposuit.Fortè autẽ contentus fuit cõtradictione aduersus Themistiũ dicẽtem/ꝙ eadem dicit his quæ in rõne præcedẽti. Et qdem etiã Aristo.(ut existimo)per hoc qđ dicit similr̃,insinuãte planè ꝙ ſcđm argumẽtum præcedens,& hoc ꝓcedit,quod sup duos semicirculos,& Themistio in paraphrasi separante rationes,& in priori qdem dicente,ꝙ eadem dicit cũ his quæ in rõne præcedente.In secũda autẽ rõne,& si cõcedat aliquis/ait/lationes quę super semicirculos cõtrarias esse,sed non eã quæ sup totum circulũ,de q̃ est

ſermo,concedet utiq; quis partiri ut in cõtrarias.qualiter aũt in hypotheſim duorũ ſemicirculorũ ꝓceſſit ratio Ariſtoteli,dictũ eſt in expõnibus argumentationũ.non malum eſt aũt & nunc rememorari.primum igiť argumẽtum oſtẽdentiũ,ꝙ circulari motui nõ eſt ɔtrarius motus,uniuerſalius ab eo qđ magis arguit dicens,ſiqdem cõtrarius aliquis motus eſt,eũ qui ſuper rectã/max.me neceſſariũ eſt cõtrariũ eſſe ad circularem motũ:qui autẽ ſuper rectas,inuicem opponunť ꝓpter loca.ſcđm aũt oſtẽdit,ꝙ qui ſup cõtingentẽ peripheriã ẽconuerſo facti motus,nõ ſunt cõtrarii ꝓpter infinitas eſſe circa eadẽ ultima peripherias.Tertium aũt ſuper determinatã peripheriã ſemicirculi hypotheſim faciens, eadẽ concludit.Quartũ aũt duos ſemicirculos ſupponens cõiunctos & in his eadẽ accidere/ait/poſtq̃ autem cõcluſit hæc tãquã exiſtentia extra ꝓblema,in circulo uult hoc ɔſiderare:erat.n. problema ꝙ circulari motui nõ eſt cõtrarius motus:ſi autẽ hæc uera dico(ut exiſtimo)reliquũ eſt ɔſpicere ꝙ uir iſte,neq; intentionẽ uerborũ Ariſto.intelligit,neq; dicta expoſitorũ apphẽdit.Sed & ſuper quintũ argumẽtum reuiuificatus dicẽs,duos ſuper eũdẽ circulũ motus ab eodẽ qdem ſigno,ad idem aũt ẽconuerſo factos,eo ꝙ hoc qdem moueať ab a/per ſemicirculũ b/ad a.aliud autem ab a/per alterũ ſemicirculum g/ad idem rurſum a/& hos oſtẽdens nõ eſſe cõtrarios,qa hi qdem ex eodẽ in idẽ ſunt,cõtrarii autẽ motus fiũt ex cõtrario in ɔtrarium,expendẽs ut uideť ſuas cõtradictiones,& anguſtiatus nũc inſtat aduerſus hos,motus illos cõtrarios eſſe uniuerſalr qui à cõtrariis locis.Et qdem & in aliis argumentis Ariſto.uſo hac dignitate,& ꝓpter hoc nolente circulari motui eẽ cõtrariũ motũ,ꝓpter nõ eẽ in circulo plurimũ ab inuicẽ diſtantia loca,niſi ſm diametrũ determineť.Dicit igiť iſte,ꝙ differentiũ ſpecie/diuerſæ ſunt & cõtrarietates.nõ ergo ſi qui ſm rectã ſunt cõtrarii motus,à cõtrariis ſunt locis, iam & circulares cõtrarios ſic eſſe neceſſe eſt.Si.n.q̃cũq;/ait/exiſtunt his qui ſm rectã motibus,tãta & his qui ſcđm circulũ fiunt exegerint,accidet,neq; prorſus motũ eſſe circularem,ois.n.ait/ſm rectam motus trãſmutatio eſt ab aliquo in aliqd.naturales aũt & ſimplices motus & ex cõtrario in cõtrariũ, quæ.n.ſurſum tẽdit leuiũ latio,puta ignis, deſubtus ſurſum fit,cõtrariũ autem qđ ſurſum ei quod deorſum,& grauiũ ẽcontra,& in eo qđ ſm quãtitatẽ,etiã & in eo qđ ſm qualitatẽ motu ex alio ſemp in aliud tranſit quod moueť.Si igitur omnis motus ex cõtrario in contrarium,aut ſimplr ex alio in aliud,nullus autem circularis eſt ex alio in aliud,ſed ab eodem in idẽ,neq; ergo motus erit qui circularis.Et quid oportet multa dictorum huius ꝓponere,& nugas quæ in ipſis ad ipſum replicare? ſed & in his & in ſequẽtibus ab ipſo dictis attẽdere oportet,primo qdẽ,ꝙ circulari motui planẽ confiteť nõ eſſe cõtrariũ motũ,ut ex cõtrariis locis.Cõtraria aũt loca ſunt q̃ plurimũ diſtãt.& tñ tantos prius extendens ſermones in oſtendendo ꝙ plurimũ abinuicem diſtãt in circulo partes ſm diametrum,& hæc ſcribẽs in.22.cap.quinti libri his uerbis.Plurimũ igiť ultimis ſemicirculi diſtãtibus & motus ab ipſis ẽcõtrario factos,neceſſe ẽ ɔtrarios eẽ,pp ɔtrariorũ diffõnẽ.Vides igiť qualr ɔſonant his quæ hic dicuntur.ſi igitur omnis motus ex cõtrario etc. Deinde notabimus,ꝙ ex multa ſupabundãtia ꝓpoſitum Ariſtotelis conatur oſtẽdere.ſ.ꝙ circulari motui non ſit cõtrarius motus,ad qđ omnẽ ſuam cõtradictionem cõſtituerat dicẽs. Hoc igitur nobis ꝓponatur oſtendere: ꝙ nulla ratio ꝓbantiũ circulari motui non eſſe cõtrariũ motũ,ſana exiſtit.ſi enim nullus motus circularis ut dicit eſt ex cõtrario in cõtrarium, neq; omnino ex alio in aliud.hoc enim eſt ſup effoſſa ſaltare ſm ꝓuerbium. nam neq; ex alio in aliud multo magis neq; ex cõtrario in cõtrarium. palã eſt ꝙ ſupponenti cõtrariũ motum ex cõtrariis locis,quod quidẽ & iſte prius cõceſſit dicens,ꝓpter diffinitionẽ cõtrariorum, ex neceſſitate ſequitur circulari motui,non eſſe cõtrariũ motum.¶ Tertio aũt attentione dignũ,qualr ingenioſe cõſiderat in circulari motu non eſſe tranſitũ ex alio in aliud quoniã ab eodẽ in idem fit circulatio. & quidẽ ſi non eſſet ex alio in aliud ſemp appropinquãs tranſitio, neq; motus utiq; eſſet, ſed & hoc utiq; quis mirabitur de ſtoliditate ipſius, q̃liter ut incõueniens inducit Ariſtoteli, neq; motũ ꝓrſus circularem dicere,ſi omnis motus/ait/eſt ex cõtrario in cõtrarium,& quidẽ ad hũc Ariſtoteles inſtat ſermonẽ oſtẽdens,ꝙ circulari motui non eſt cõtrarius motus,cõtrario motu diffinito,eo qui fit à cõtrariis locis. qualiter igitur qui hæc dicit: omnẽ motum dicet eſſe ex cõtrario in cõtrarium? Sed qđ circulari motui non ſit cõtrarius motus,ut ex cõtrariis locis, planẽ iſte cõceſſit,& cauſam dicit, qa eſt ex eodem in idem.Hoc enim/ait/eſt omnis circulationis ꝓprium.qđ autem q ſm alium modũ cõtrarietatis circulari motui dicit aliquid ɔtrariũ, non ad rationẽ Ariſtotelis inſtat, non ppendit iſte,ſed neq; uidetur recordari,ꝓpter quid ꝓpoſuit oſtendere Ariſtoteles ꝙ circulari motui nõ eſt ɔtrarius motus. Oportet igitur memorari,ꝙ duæ acceptæ fuerunt ꝓpoſitiones,ad ꝓbandum coelũ ingenitũ eſſe,& incorruptibile. maior quidẽ dicens. quia qđ generatur & corrũpitur cõtrariũ habere neceſſe eſt ex quo generetur & in qđ corrũpatur.alia aũt:qđ coelũ hoc eſt ꝙ circulariter mouetur corpus,nõ habet cõtrarium.¶ Ad huius itaq; oſtenſionẽ aſſumpta eſt alia ratio talis:ſi cõtrariorũ & lationes cõtrariæ,cuius lationi non eſt cõtraria latio/hoc neq; ipſum habet aliquid cõtrariũ. Propter hoc igitur

opportunũ fuit oſtendere ꝗ circulari lationi nõ eſt cõtraria latio,& modũ cõtrarietatis quẽ negat ip
ſe,manifeſtauit in qnto argumẽto dicens.Lationis autẽ cõtrarietates ſunt ſm cõtrarietates locorũ.&
hoc merito quia ex cõtrariis locis,cõtrarias habent inclinationes, hæc quidẽ grauia cũ ſint, hæc autẽ
leuia.His autẽ q̃litatibus & actiuæ & paſſiuæ q̃litates cõcurrunt,caliditates/frigiditates/ſiccitates/hu
miditates,& omnes ſm quas inuicẽ tranſmutationes/& generationes/& corruptiones corporũ perfi·
ciuntur.q̃re ſic oppoſiti motus, ut non à cõtrariis locis, ſed ſolũ ècõuerſo facti,ut motus planetarũ
& firmamenti.nam hos uult iſte dicere cõtrarios, nihil ad rõnem ſunt, qa non à cõtrariis locis ſunt,
quod quidẽ & iſte cõcedit dicens Nullus autẽ circulariũ eſt ex alio in aliud,ſed ab eodẽ in idẽ. Tales
autem motus nullatenus uult Ariſtoteles uocare cõtrarios,ſed & diſcernit ipſos à cõtrariis,dicens in
quinto argumẽto. At uero neq ab a/ad b/circulatio ɔtraria ei q̃ ab a/ad g.ex eodẽ enim in idẽ eſt mo/
tus,cõtraria aũt determinata ſunt eſſe ex cõtrario in cõtrariũ. Et iſte aliã ſpeciem cõtrarietatis dixit
circulariũ motuum aliã eorum qui ſup recta fiunt.per uerba quæ hic ꝓpoſui,& in principio ſolutio
nis argumẽti ſexti,ubi ſic dicit, ſcribens.ꝗ igitur diuerſis cõſeſſe exiſtentibus, motu qui ſuper rectã
& circulari:diuerſas quoq ɔtrarietates eſſe neceſſe eſt,dictũ eſt/ait.Prorſus aũt ſi uis uerborũ inepti/
tudinem dictorũ ab iſto uidere,& ꝗ ſolũ intendebat cõtradicere,ad omne dictũ q̃lecũq eſſet: audi q̃
hic dicuntur. ubi ait.Alia ſpecies cõtrarietatis motibus ſm rectã ineſt, alia circularibus,& audi dicta
in his,quæ aduerſus primũ obiicit argumẽtũ,in qbus uult circularẽ motum magis opponi ei qui fit
ſm rectam,q̃ eos qui ſuper rectã inuicem,ꝗ ſi diuerſæ ſpecies motuũ eſſent,nõ prorſus circularis ad
eum qui ſuper rectã opponeret,ſed ibi quidẽ hæc ſcripſit.Forſitã aũt quis rõnabilius circularẽ motũ
magis cõtrarium eſſe ei qui ſuper rectã concedet, q̃ eum qui ſurſum & deorſum inter ſe ſint hic aiit
hæc ſcripſit.Neq ergo quęcũq his qui ſm rectã cõtrariis inſunt motibus, hæc his qui in circulo cõ/
trariis inſunt. Aliis enim exiſtentibus ſpẽbus motus,& utriq ſpeciei cõtrarietates quæcũq fuerint,
neceſſe eſt alias eſſe, ſicut uidelicet color & ſapor, ambo quidẽ q̃litates,ſed quoniã ſunt ſpecies horũ
diuerſæ, & in ſpeciebus his cõtrarietates diuerſæ. Et tamẽ ſi circularis ei qui ſup rectã cõtrarius eſt
(ut prius dixit) unã & eãdem ɔtrarietatem eſſe amborũ intermediã neceſſe eſt. Rurſus quoq dicto
rum hic oblitus,in ſequentibus/ait.quid ꝓhibens eſt motũ ſuper rectã ſm genus cõtrarium eſſe cir/
culari? ſic autẽ & albũ cõtrarium dicet dulci. ſimilr̃ dicens differre circularem motũ ab eo qui ſuper
recta,ut à colore ſaporẽ.qualia aũt & hic garrit,ut enim/ait/in motibus qui ſup rectã cõtrariis oppu/
gnatio cõtrariorũ fit,qa utuntur ultimis ꝑmutatim. qđ enim leuibus eſt principiũ, hoc grauibus fit
ultimum,ſic & in circularibus motibus.Cõe enĩ eſt qđ ab eodẽ in idem,oppugnatio aũt cõtrariis fit,
à quo enim alter inchoat,ad hoc reliquo finis. Nam duobus/ait/ab ariete incipiẽtibus motibus hic
quidẽ extra,ut ad antecedentia arietis fertur ad piſces & aquariũ & reliq̃.hic aũt intus ad ſequentia,
taurum dico & geminos.& qđ quidẽ id quod eſt extra poſt arietẽ,ſicut principiũ motus fecit,piſces:
hoc ultimũ planetæ faciunt:qđ autẽ planetæ poſt arietẽ principiũ habuerũt taurũ dico,hoc firmamẽ
to ultimũ exiſtit.Attende igitur primo quidẽ ꝗ duos dicens ab ariete incipere motus rurſum hunc
ut à piſcibus inchoantẽ,hunc autẽ ut à tauro/ait.deinde,cũ dixiſſet ſæpe,ꝗ cõmune eſt oĩbus circula
ribus motibus,ꝗ ab eodẽ in idem,nõ attendit ꝗ cõtinuo exiſtente motu,neq principiũ,neq ultimũ
eſt accipere ipſius,qa omne ſignũ & finis & principiũ eſt ipſi.qualr̃ igitur piſces uel Taurus,huius q/
dem principiũ,huius autẽ finis erunt, ſimilr̃ ambobus ſe habentibus ad utrũq? qualis autẽ & oppu
gnatio horũ motuũ? quæ enim ſuper rectã cõtramouent, ueluti à cõtrariis locis ꝓcedentia, ſm cõ/
trarias q̃litates obuiãtia,pugnant:cõtendentia trãſmutare in ſeipſa oppoſita,& uiã facile ſolubilẽ ſibi/
ipſis ꝑparare.firmamẽti aũt ad planetas quę poteſt eſſe pugna cũ neq obuient inuicẽ motus,neq im/
pedit inuicem motus, neq habeant has q̃litates actiuas & paſſiuas, neq apta ſint trãſmutari inuicẽ?
Si aũt aliquis deſiderat addiſcere neceſſitatẽ, q̃re fiunt ècõtrario huiuſmodi motus cœleſtiũ circulo/
rum,dicet quidẽ & Ariſtoteles inferius, dicam autẽ & ego qđ occurrerit ad explicationẽ locorũ illo/
rum.nunc autẽ tantũ hoc dicam ꝗ cõtinet harmoniã totius mũdi,& exhibet cauſam indeficientis ge
nerationis & corruptiõis omniũ eorũ quæ ſub luna ſunt.¶ Sed ſi uidetur,& dicta ab hoc cõtra ſextũ
ut iſte ait/argumentũ ꝓpulſemus. primo quidẽ ꝗ neq ad hoc attendit ꝗ eſt quinti argumẽti pars.
ſiquidẽ Alexãdro dicente:ꝗ hoc argumentũ ex abũdãti eſt,& qdem ipſius uniuerſalr̃ totũ intellectũ,
ut mihi poſſibile fuit,explanaui,Ariſtotelis literã exponens.neceſſe aũt eſt & nũc aliquorũ dictorum
ibi recordari.qa poſtq̃ oſtendit motus qui ſup peripheriã & eos qui ſuper ſemicirculũ unũ & eos qui
ſuper duos ſemicirculos ècõtrario factos, non eſſe cõtrarios ad ipm,iam ꝓpoſitum ueniens, ꝗ neq
qui ſuper totũ circulum ècõtrario fiunt,cõtrarii ſunt, ꝓpoſuit oſtendere. Et cũ oſtẽdiſſet ipm prius
à diffinitione cõtrariorũ motuũ, nunc idem per deductionẽ ad impoſſe oſtendit.& hæc non oportet
bis dicere paulo ante dicta,ſed illis occurrentẽ addiſcere ꝗ deductionẽ harũ rationũ ignorauit iſte.

Et sextum argumentũ hoc putauit quintę suppositionis exquirẽtis super unũ circulũ motus ècõtrario factos alterũ modum existem eiusdem demõstrationis. Inclamat aũt iste, ppter quid sup unũ circulum supposuit motũ contrariũ, & nou super duos, ut in firmamẽto & planetis. siqdẽ de cœlo quęrit & /ait/ Ari. sentientem uilitatẽ argumẽti ppositi, tẽtasse auxiliari ratione, uolentẽ /ait/ motus qui super rectã cõtrarios esse ppter fieri à cõtrariis in cõtraria loca, & si nõ super unã & candẽ rectã fiant, nihilominus cõtrarios esse, circulares aũt & ècõtrario factos, siqdem contrarii fuerint, super unũ fieri circulum: irrõnabilissimũ. n. ait/ esse motum qui fit super aliũ circulũ cõtrariũ esse, ei qui sup aliũ, non apponens neq; pbans ppter quã rõnem. Et qđ quidẽ Alexã. non bene cõuitiaẽ, palã est si obseruemus diffinitionẽ cõtrariorũ motuum, dicẽtem cõtrarios esse motus, qui ex cõtrariis locis. Si autẽ dicit hanc qdem diffinitionẽ esse cõtrariorũ qui sup rectam, aliã aũt eorum qui fm circulum, obliuiscitur iterũ intẽtionis demõstrationis, qa cõtrarios motus dicit eos, qui oppugnãt inuicẽ, & q trãsmutantur inuicẽ, hi autẽ sunt qui fm actiuas & passiuas qlitates opponunẽ, quibus & grauitates & leuitates cõsequũtur, fm quæ fiũt cõtrarii fm locũ naturaliũ corporũ motus. graue igiẽ est leui cõtrarium, & calidũ frigido, & ex cõtrariis mota locis, quãuis super aliã & aliã rectã moueanẽ, specie cõtraria sunt, nã & frigidus locus hic calido Romæ cõtrarius est, qa talẽ hñt naturã, ut ɔgrediẽtia se oppugnent & trãsmutenẽ inuicẽ. Si aũt euidẽtius cõtrarietas appareat, quãdo sup eãdem rectã accipiũtur, acceptare magis oportet Aristo. sumẽtem quæ mouenẽ ècõtrario super unũ circulum: si. n. inerat ipsis cõtrarietas, magis utiq; apparet in motibus sup unũ circulum. quare si iu duobus conatus fuisset ostendere/ magis suspectus esset, sed oportebat/ ait/ naturali existente, pposita de cœlo theoria in firmamẽto & planetis ostendere q; nõ sunt ipsorũ motus cõtrarii. Quare/ ait/ extra intẽtionem cecidit/ alterum aliqd, & non qđ q̃rebatur/ demõstrans. Et iterũ dignũ est attẽdere, q̃ stolide iste postulat Aristo. qui euidentissime, & cęco, ut aiunt, ostendit nã qđ non sunt cõtrarii motus firmamenti & planetarũ, fm hanc maxime cõtrarietatis spẽm, fm quã quæ cõtrarie mouenẽ, cõtraria entia trãsmutari in seinuicem nata sunt, palã est ex ipsis uisis: in toto. n. præterito tẽpore nõ apparent trãsmutata in seinuicẽ horũ corpora, quãuis se cõtingentia inuicem. Deinde neq; ex cõtrariis locis in ɔtraria sunt motus horum, sicut & iste confiteẽ: si. n. omnis circularis motus ex eodẽ in idem, & omne signũ est principiũ et finis motus, quæ põt esse cõtrarietas locorũ in diuersis circulis? Adhuc aũt si cõtrarię dicunẽ moueri q̃dam, quãdo à quocũq; loco alterũ inchoat, ad illud alterũ definit, & est uterq; locorũ alteri qdem pręter naturã, alteri uero fm naturã, neq; uero firmamẽtum à loco planetarũ aut ad illũ moueẽ, neq; planetę à loco firmamenti, aut ad illum, neq; est aliquis locus, huic qdem fm naturã, huic autem pter naturã, quonã pacto cõtrarius erit horũ motus? Totaliter aũt utriusq; ipsarũ hemisphęriũ qđ sup terram, silr moueẽ cum eo qđ ab altera pte moueẽ, siqs aũt hãc ipsam ɔtrarietatẽ uult uocare, nõ de hac sermo est Aristoteli, sed de illa q̃ est trãsmutãtiũ iuicẽ. Hęc. n. sunt q̃ actiuis & passiuis qlitatibus ɔtrarianẽ inuicẽ, qbus sequunẽ cõtrarię corporũ iclinatiões, ɔtradiuisę cõtrarietatibus locorũ, pp quod & Aristoteles à diffinitione motuũ sic cõtrariorum fm loca demõstrationes sæpe facit. Qualr aũt quis diceret motum planetarũ contrarium ad motum firmamẽti, siquidem contrarios ęquepotentes esse oportet quãtum fieri põt, & eum qui alteri inest fm naturã, reliquo pter naturã inesse. firmamẽtum autem sic pręualet planetis ut eos in quanto tẽpore facit circulationem quæ uideẽ ppria, plurimis qbuscũq; circũferat, sed neq; pter naturam circũferũtur cum firmamẽto planetæ: nõ. n. manerẽt in sua perfectione tot seculis pter naturam motis, sed supra naturã motus hic inditus replet ipsos pfectiori uita, & cõpendiosiori trãsumptione boni. Vniuersalr autẽ pter naturam ille diciẽ motus, qui ei q̃ fm naturam eiusdem circulationis opponiẽ, & qui inest fm naturã cõtrario eiusdẽ ordinis existẽte, propter hoc. n. motus sursum est terræ pter naturam, qa cõtrario ipsi. s. igni, fm naturã inest. Palã igitur (ut existimo) ex dictis q; bene Aristoteles nõ in his ostendit q; circulari motui nõ est ɔtrarius motus, in quibus euidẽs erat, q; nulla trãsmutatio inuicẽ aliquando existit. sed si quis totalr contrarius talis motus eẽt circulari cœli motui, ut deberẽt quæ mouenẽ trãsmutari inuicẽ, necessariũ erat coincidere inuicem aliquãdo, coinciderẽt aũt quæ super eũdem circulũ mouenẽ, & nõ super alium & aliũ: si. n. & super alium aliquãdo, ut & quæ iu alia & alia recta, non phibenẽ contrarie moueri q̃ sunt specie contraria, sed ea quæ sup recta mouenẽ, magis insinuãt cõtrarietatem, sic si erat contrarius aliqs motus circulari motui, magis super eodẽ circulo appareret. quãobrem si quæ super uno circulo mouẽtur cõtrarie, ostẽdantur non cõtrariis motibus mota, multo magis & euidẽtius erit ostẽsum q; qui super diuersos circulos ècõtrario fiũt motus, non sunt contrarii. Sed & hoc sufficientenus dixit iste, q; sicut in motibus super recta, qđ sursum signum, est leuium finis, principiũ autẽ est grauiũ, qđ autẽ deorsum èconuerso, sic & in his qui fm circulum, quãuis eodem signo & pro pricipio utanẽ & fine, sed fm habitudinem aliã & aliam: huius enim est principiũ qđ ut ad antecedẽtia, huius autem qđ ut

cõfessum accepit q̃ Saturni sphæra tardius q̃ quæ sub ipsa mouet̃, cognoscat nõ modis oĩbus hoc sic se habere. possibile enim erat magnitudinis excessum multũ existentẽ, & si uelocius mouetur q̃ quæ sub ipsa, tardiorẽ reditũ facere. quoniã aũt & tale aliquid apposuit, q̃ si nõ naturaliter coeleste corpus circulari motu mouet̃, sed ab anima ut in animalibus, aut ab aliq̃ alia uirtute superiori, neq; qđ genitum, neq; quod ingenitũ est coelũ, ex motu ipsius est possibile syllogizari, & Aristotelẽ pro teste inducit in octauo de naturali auditu dicẽtem ex superiori causa moueri coelũ: manifestus est nõ intelligens q̃ possibile est eundẽ motũ à diuersis causis perfici, & aliter quidẽ à natura circulo ferri coeleste corpus, ut naturale. aliter aũt ab anima, ut animatũ, & aliter rursus ab itellectu ut intellectũ habẽs. Et ab intellectu quidẽ imobili existente, imobilem & indeficientẽ, & semp s̃m eadem & eodẽ modo perfectionẽ motus suscipit. ab anima aũt s̃m trãsitiuas illius intelligentias: semp in fine alias aliter per mutabiles motus assumpsit, s̃m suipsius autẽ naturã coelũ habet posse agere sub æ tali cõgruas operationes, quarũ una est circulatio cõueniens simplicitati. & palã est q̃ s̃m naturalẽ idoneitatem & q̃ ab intellectu, & q̃ ab anima bona ꝑueniunt. non enim põt intellectũ habere, nisi prius animatũ sit: intellectum. n. sine aĩa ĩpossibile est ꝑuenire alicui, ait Plato. neq; aĩam sine natura. ꝑpter qđ & Arist. aĩam ait esse entelechiã corporis nõ cuiuscũq;, sed naturalis corporis. quare & si aĩatum & intellectũ habens coelũ, nõ ꝓhibet̃ & naturale esse, magis autem necesse est naturale existẽs & aĩa participare, et intellectu. q̃re & circulationem q̃uis ab anima habeat & intellectu, tamẽ adhuc prius à natura. & erat quidem (ut existimo) possibile, & forte facilius, & ut ab anima, & ut ab intellectu circulatione existente, ex ipsa demonstrari æternitatem coeli, nam & ostensa est æterna eius circulatio in. 8. physicæ s̃m imobilis causæ deriuationẽ: in his autẽ Aristoteles ut à naturali motu æternitatẽ ꝓposuit ostẽdere. unde per exẽptam ab his quæ sub luna sunt hypostasim, æternitatem & excellẽtiã coeli ostendere uoluit: sed iste putat & has soluisse rõnes ostendẽtes circulari motui nõ esse contrariũ motum, & rõnes dicentes in physica, quæ generant̃ ex cõtrariis generari, & quæ corrũpunt̃ in contraria corrũpi, & trophæũ aliqđ sibi posuisse hoc libro deridendo aduersus æternitatem coeli. si autẽ uideat̃ sæpe nõ intelligens dicta ab Aristo. & ab expositoribus ipsius, ubiq; autẽ insaniens quodãmõ & uanam gliam sibi ipsi acqrere maiorem ex cõtradictione aduersus gloriosos in p̃hia uiros. Sed iste qdem ponat̃ cũ piscibus in brutalitatis ponto demersus. iaceat autẽ & cũ illo quem aiunt abiectũ & uolentem isignẽ fieri, templũ Ephesiæ Dianæ incendisse. nam corruptionem coeli s̃m omnem modũ statuere concupiscens, ut nominatus fiat, si aliquã uirtutem habuit ꝑpter adipisci id qđ intẽdebat & corruptionem coeli cõtigit. Nos autẽ dulcibus iã aquis hunc salsum auditũ oportet abluere & trãsire ad ea q̃ deinceps Aristo. Q̃m autem & quæ in. 8. de naturali auditu æternam circulationẽ ostendũt, conat̃ iste argnere, & ad adamãtinas uiri ꝓbationes æternitatis mundi obuiare, nũc quidem dimittant̃ interim illa: nam quæ in negocio de coelo ab Aristo. demõstrata sunt, uolens & ab hac noua garrulitate incõcussa manẽtia ostẽdere uolentibus addiscere, ad hãc distractus sum ꝓlixitatẽ. Si aũt aliquãdo uisum fuerit, & reliqua dictorũ ab isto discutere, ab alio principio faciam disquisitionem ipsorum.

Sed quoniã manifestum est de his, & de reliquis cõsiderandum & primo vtrũ sit aliquod corpus infinitum. quẽadmodum plurimi antiquorũ Phorum putauerunt. An hoc sit vnũ aliquod impossibile. Sic enim aut illo modo se habere, nõ aliquod modicũ, sed totũ differre facit & omne, ad eam quæ est de veritate speculationẽ. ferè enim hoc est omniũ principiũ cõtradictionum enũtiantibus aliquid de tota natura. & fuit & erit. siquidẽ qui modicũ transgressus fuerit à veritate discedens, fit longius plus decies millies, puta siquis minimã esse aliquã dicat magnitudinẽ, sic enim minimũ introducens, maxima vtiq; ammouebit mathematicorũ huius autẽ causa, q̃a principiũ virtute maius q̃ magnitudine. Quapropter id q̃d est in principio modicũ in fine fit ualde magnũ. infinitũ autẽ, principii habet uirtutem. & quanti, maximã. itaq; nihil incõueniens neq; irrationabile mirabilẽ esse differentiã ex eo quod sumitur, q̃ est aliquod corpus infinitum propter quod de ipso dicendum à principio resumentibus.

Alexãder ꝓpositum esse ait de toto mũdo q̃rere utrum infinitus sit, an finitus. nã & in principio Com.37.
hoc proponẽs distulit quãdo dixit. De uniuersi igit̃ natura siue infinitũ est s̃m magnitudinẽ, siuẽ finitum est s̃m totam molem, posterius cõsiderandũ. ostendit aũt finitatem ipsius ex eo q̃ nullũ simplicium ex q̃bus cõstitutũ est, infinitũ est. quoniam autẽ nõ poterat de quinto corpore ostendere, qđ non est infinitũ nõ dicto prius de substãtia ipsius, & ostenso q̃ est aliquod quintũ corpus, ꝑpter hoc post illas rõnes ad ꝓpositum ueniẽs ostẽdit q̃ magnitudine finita sunt q̃nque simplicia corpora. nã in ueritatẽ ꝓostenso ex motibus q̃ numero finita sunt simplicia, quinque cũ sint, & ostendens nũc q̃

etiam magnitudine/habet persuasum,ꝙ totus mũdus erit finitus magnitudine.sed Alexã.& totum negociũ de toto mũdo principalr̃ putans,cõsequenter & hæc ad totius theoriã suscipit.si autem uere prius dixi,ꝙ de simplicibus corporibus in hoc negocio docere ꝓponit post speculationẽ de principiis,ex quibus naturalia corpora cõstant,& prima & simplicia,& infinitũ etiam & finitũ,principalr̃ quidem de simplicibus elẽtis ꝓponit inquirere,& ostendit ꝙ sunt finita & ſm numerũ,& ſm magnitudinem.cõsequens aũt.s.& totũ mundũ ex his simplicibus consistentem finitũ esse iuste apponit.bene aũt ad uniuersalius reducens sermonẽ,utrũ est/ait/aliqđ infinitum corpus,an est hoc unũ aliqđ impossibilium,ex diuisione necessaria accipiẽs,ꝙ si quod est infinitũ magnitudine corpus, aut simplex aliqđ est,aut cõpositum.Et ostendẽs ꝙ nullũ simpliciũ est infinitũ magnitudine,habens aũt ꝙ & numero finita sunt simplicia corpora,necessario ꝯsequẽs habet ut dixi,ꝙ & cõpositũ totũ finitũ est.primo autem ostẽdit,ꝙ necessaria est naturalis rõ discernẽs,an sit aliquod corpus infinitũ,an nõ.siqdem hęc differentia causa est ferè totius cõtradictionis inter naturales:ꝓpter hãc.n.hi quidem unũ mundum,& finitũ dicebant,quicũqȝ nõ acceptabãt infinitũ in principio,ut Aristo.& Plato.hi autẽ unũ infinitum,ut Anaximenes,aerem infinitũ principiũ esse dicens:hi aũt & multitudine infinitos mũdos, Anaximadrus.n.infinitũ magnitudine principiũ ponẽs,infinitum sic & mũdum dicebat . Democritus uero infinita numero principia ponẽs infinitos multitudine mũdos in infinito uacuo,ex infinitis multitudine atomis/cõstare dicit.Et erit utiqȝ dicens principiũ oĩum contrarietatũ supponi aliqđ infinitũ,uel non supponi,qa mũdi & alias ꝯtrarietates oẽs continet,& etiã ꝓpter hãc dissonãtiã, hi quidem negãt generationem/segregatione subsistere dicẽtes omnia,sicut Anaxagoras,hi aũt ex uno oĩa dicunt fieri ſm excretionem:ut Anaximãdrus & Anaximenes.hi aũt generationẽ esse dicũt,& ex inuicem generationem faciũt alterius generationẽ alterius corruptionem uidẽtes,ut qui finita principia dicũt.Qđ autem uidet̃ in principiis minimi pẽdendũ ꝓcedentibus millecuplũ appareat,& inductione ꝓbauit,& rõne:Inductione qdem,quia Democritus aut quicunqȝ principia supposuit,parua qdã supponẽtes principia & minimas magnitudines ꝓpter maximã uirtutem hr̃e tãquã principia/peccãtes circa ipsa,maxima eorum q̃ in geometria mouerunt.s.magnitudines esse diuisibiles in infinitũ,ꝓpter qđ/& datã rectã in duo secare possibile,& gratiose minimũ neglectum in minimę magnitudinis suppõne ꝓpter habere ut principium maximã uirtutẽ tãq maximorum peccatorũ cãm ostendit.Idẽ autem & p rõnem ꝓbauit cãm apponens:principium.n.ait/uirtute maius est q̃ magnitudine,ꝓpter quod error circa principium qđ uidet̃ paruum uirtute cũ maximum existat ꝓcedentibus magis apparet,& fit ualde magnũ.si igit̃ minima magnitudo in rõne principii male supposita maximorũ peccatorum causa fit,infinita magnitudo in principio male supposita,multo maiorũ malorũ causa fiet. si igit̃ infinitum & ut principium à quibusdã supponit̃,& in principiis quãti q̃ritur,nã cõtinuum & discretum,aut finita & infinita:palã est ꝙ maximã habet uirtutem & plurimã facit differẽtiam in his quæ à principio esse infinitũ uel nõ esse, ꝓpter qđ oportet hoc discernere utrũ sit corpus ĩfinitum,& an nõ sit uniuersi:si enim est,infinitum utiqȝ hoc erit.qđ autẽ principii uirtutem habeat infinitũ,palã.nam inqrens si infinitus mundus est,aut non q̃rit,si principiũ aliquod est finitũ:non.n.impossibile est mundum infinitum esse,nõ existente in principiis infinitate:principia aũt mũdi sunt simplicia corpora,quibus finitis existentibus numero,an & magnitudo finita sit,ostendendum est.

Necesse est itaqȝ omne corpus,aut simpliciũ esse,aut cõpositorũ:quare & infinitũ,aut simplex erit, aut cõpositũ.Sed ꝙ finitis simplicibus,necesse sit finitũ esse cõpositũ/palã est.Ex finitis enim & multitudine & magnitudine cõpositum,finitum est & multitudine & magnitudine.tantũ enim est,ex quãtis est cõpositũ.Restat igitur uidere utrũ cõtingit aliquod simpliciũ infinitũ esse magnitudine,an sit hoc impoßibile.Prius autẽ argumentãtes de primo corporũ,sic intendamus & de reliquis.Quod igitur necesse sit corpus omne quod circunfertur finitum esse,ex his palã erit.

Com̄.38. Præaccepto ꝙ siqdem est infinitũ,necesse est ipm,aut simplex esse,aut compositum,ex eo ꝙ ĩfinitum est corpus,& omne corpus,aut simplex est,aut compositum,præaccepto ẽt ꝙ simplicibus finitis multitudine & magnitudine existentibus & cõpositũ necesse est finitum esse,qa tãtũ erit cõpositũ totum magnitudine,quãta est magnitudo cõponentium simul acceptorũ.Deinde ostẽdẽs ꝙ nullum simplicium possibile est esse infinitum, sed cum manifestum sit, quòd multitudine & magnitudine simplicia finita sint,habet ostensum euidenter ꝙ non est infinitum corpus,neqȝ simplex,neqȝ compositum,quare neqȝ uniuersum infinitum.Primo igitur primum simplicium corporum.s.cœleste tractans,ostendit ꝙ necesse est ipsum esse finitum,& impossibile infinitum ipsum esse.

Si enim

Si enim infinitum est quod circũfertur corpus, infinitæ erunt lineę à medio egredientes. infinitarũ autem, distantia infinita. Infinitã autẽ distantiam dico linearum, cuius nullã est extra sumere magnitudinem tangentem lineas. Hanc igitur necesse est infinitã esse, finitarũ enim erit semper finita.

Quod circulo mobile corpus non sit infinitũ per deductionẽ ad impoſsi ostendit sic. si est infinitũ Com. 39.
magnitudine cœleste corpus, non cõtingit circulo moueri cœlũ. at cœlũ circulo moueť. non ergo est infinitum. Et assumptio qdem manifesta est. s. q cœlum moueť circulariter. & meminit ipsius breuiter per hoc. cœlum aũt uidemus circulo uersum. ɔiunctum aũt ostendit sic. si est īfinitum magnitudine cœleste corpus, īfinitæ erunt lineæ quæ à centro educuntur, secundum longitudinem & spatium intermedium infinitum habebunt eductæ à centro, hoc est intermediam latitudinem. si autem hoc, impertransibilis erit hæc distantia, & nũquàm circulariter circũuoluetur cœlum. quòd autem sint infinitę longitudines q̃ à centro, tanq̃ confessum accepit, euidens existẽs, si infinitũ supponatur magnitudine cœlum. Quod aũt media infinitarũ ſm longitudinẽ distantia infinita erit ostēdit prius explanãs, quãta sit hæc distãtia, quia illa cuius nullã est extra accipere magnitudinẽ tangentem lineas. huius enim intermediæ linearũ latitudinis nullã est extrinsecus accipere ptem tangentẽ ipsas. Interius enim est tota & deintus tangit continentes ipsam lineas. prius enim infinitæ existentes lineę scdm longitudinẽ quo modo habebũt aliqd extra seipsas, tãgens ipsas. quare neq; intermedia extensarum in īfinitum linearũ distãtia habebit ptem aliquã suiipsius extra magnitudinẽ. Attinget enim hęc ultima ſm lineas. & nõ adhuc erũt infinitæ. si igiť infinitæ sunt, hæ intermediæ linearũ distantiæ, ne habeant aliqd extra seipsas: quod aũt in īfinitum extendiť & nihil habet extra seip̄m, palàm q infinitum est, si enim in infinitũ pcedens adhuc finitũ esset, semp haberet aliqd suiipsius extra. Bene igitur propter nullã habere extra suiipsius magnitudinẽ declarauit īntermediã linearũ distantiã in īfinitum procedentẽ, & ostēdit simul intermediarũ linearũ distãtiam infinitã existere. nam infinita, ait, distantia intermedia linearũ existit, finitorũ enim & ipsa finita. Alexãder uero, ait, cuius magnitudinis, nã distãtia magnitudo nulla est, q̃ per extra lineas esse ipsas tangit, sed tangens ipsas & nõ existens extra ipsas intermedia ipsarũ est distantia. Et bene etiam ipse intellexit intermediæ distãtiæ nihil esse extra infinitas lineas. si enim esset aliq̃ ipsius pars extra lineas: mediũ inter ipsam & illã q̃ medias habet lineas, infinitum esse deberet. Verũtamẽ quia Alexãder non ex nihil extra habere putat cõcludi īfinitatem intermediæ distãtiæ, sed ex solo hoc. s. infinitas esse lineas q̃ ex centro. Fortè aũt Aristoteles huic cõsequens accepit: nihil extra esse intermediæ earũ quę ex centro linearũ distantiæ. huic aũt rursum cõsequens est, infinitã esse intermediam linearũ distantiã: cuius enim in īfinitum pcedentis nihil est extra, hoc infinitũ necesse est esse. nam finiti & in īfinitum pcedentis, semper est aliquid extra accipere, euidens aũt intermedias linearũ distantias infinitas esse, & ex eo q augetur intermedia ipsarũ distantia, secundũ proportionem incrementi linearum, propter qđ & finita semper erit, finitarũ, ut ipse Aristoteles, ait, huic autem consequitur non finitarum intermediam, infinitam esse.

Adbuc si est data distantia semper maiorem accipere. quare sicut numerum dicimus infinitum, quia maximus non est, eadem ratio est & de distantia.

Hoc est ostensiuũ huius, q infinita est intermedia linearũ distãtia. magis aũt huius, q in īfinitum Com. 40.
augeatur ipsa, si enim est, data in ipsa magnitudine, semp maiorem ſm latitudinẽ accipere, sicut dato numero, semper maiorẽ, necesse est, ut numerus in īfinitũ augeatur ppter hoc, ita īntermediã linearũ latitudinem ī infinitũ augeri. quod aũt in infinitum augetur, non habet terminũ, infinita est, ergo & impertransibilis. Dupliciter aũt habeť scriptura hæc quidẽ { Adhuc si est. } hæc autẽ. { Adhuc semp est }. & palàm est q planior hæc, incomp̄hensibilis est aũt (ut existimo) prior. palã enim q deest infinitum qđ intermediũ est, ostenso autem q qdem assequiť, huic. s. nihil habere extra quod in īfinitum procedit, & hoc, esse data accipere maiorem, hoc autem data maiorem accipere secundum geometricam dictam consuetudinem habet semper coinsinuatum.

Si igitur infinitũ quidẽ non est pertrãsire, infinito aũt existente, necesse est infinitã esse distantiã, non continget circũmoueri. Cœlum autem uidemus circũuolui, ratione quoq; determinauimus, quia est alicuius circularis motus.

Ostenso q infinita erit latitudo īntermedia linearũ ex centro eductarũ, infinitis & ipsis existẽtibus, Com. 41.
si infinitũ fuerit circulo mobile corpus, inducit, q infinita existente intermedia linearũ distantia, non contingit moueri circulariter. si enim distantia īntermedia duarũ rectarũ ppinquarũ inuicem à cẽtro

acceptarum eſt imptranſibilis,multo magis tota peripheria, cuius [illegible] parua erat accepta diſtantia. Si igitur uidemus circulꝰ reuolutũ quolibet die,palã fit quodcũq; ſignum circuli moti quotidie in peripheria acceptũ fuerit,hoc in circulatione,non unũ ſolum,ſed oĩa intermedia eductarũ ex centro rectarum/ſpatia pertrãſibit. Et ſi infinitũ erat intermediũ duarũ rectarũ, non utiq; illud pertrãſiſſet. ſi igitur infinito exiſtente ſm magnitudinẽ cœleſti corpore,impoſſe eſt,circulo moueri cœlũ,uidetur autem cœlũ circulo circũuolutũ,& ab eodẽ in idem reſtitutum:palã euadit ꝙ impoſſe eſt infinitũ eſſe ſcdm magnitudinem cœli corpus.dicto autẽ ꝙ cœlum uidemus circũuolutũ,& à ſenſu aſſumpti ꝓbabilitatem ſumens,& à ratione/ait/oſtenſum eſſe hoc, illius rõnis rememorans in qua oñdit neceſſarium eſſe aliquod corpus ſimplex,qđ natum ſit ferri circulari motu,ſm ſui naturã. Alexãder autem cõmuniter argumentãs oſtendit,ꝙ nullum corpus,neq; ſimpliciũ,neq; cõpoſitorũ erit infinitum:oẽ enim corpus/ait/ut de ſimplicibus loquens,aut ſpiſſum eſt,aut rarum.nam ſub his differẽtiis oẽ corpus cadit.hæc aũt aut ambo finita,aut ambo infinita,aut hoc qdem ipſorum eſt infinitũ, hoc autẽ finitum.ambo igiť impoſſibile.qđ enim infinitũ eſt oĩquaq; occupat,quare ſi alterum ſit infinitũ,non utiq; erit alterũ,ſed & qđ ex ambobus infinitis cõponitur,aut æquale erit utriq; ipſorum,aut minus utroq;.non enim utiq; minus,ſed ſi maius,infinitũ infinito erit maius,& infinitũ infinito duplum. ſi ambo infinita ſunt,æqualia,duplũ autem & dimidiũ ſunt infinitis, ſi autem ęq̃le eſt utriq; infinitorũ id ꝙ ex ambobus,incõueniens eſt,infinita diſtãtia appoſita alteri nullũ augmentũ factũ eſſe, ubi & ſi minimum corpus addatur corpori, neceſſe eſt totum fieri maius. Adhuc autem/ait/ſi ambo ſimplicia infinita, aut æqualia erunt, aut inæqualia, ſed ſiquidem ęqualia, erunt æqualium menſurarum, menſurata autem ſunt finita,quare non infinita,quare neq; quod ex ipſis infinitum, ſi autẽ inęqualia alterum ipſorum maius erit , & excedens , ſed omne quod excediť ſcdm quod excediť finitũ eſt, quare non ambo infinita. prorſus aũt quo excedit ĩfinitum,aut finitũ neceſſe hoc eſſe aut infinitum, & ſiqdem finitum,& totũ erit finitũ,nam & qđ uſq; ad exceſſum eſt finitũ, finita menſura menſurabitur totũ.ſi aũt exceſſe eſt infinitus:erit pars toti ęq̃lis,& ĩfinitum ĩfinito maius.qđ quidem eſt incõueniens.ſiqdem totum neceſſe eſt,maius eſſe parte.ſi autẽ ambo finita ſunt,& quod ex ipſis erit finitum,ſi autẽ hoc,neq; ſimplex,neq; cõpoſitum erit infinitũ corpus, ſed neq; alterum ipſorũ poſſibile eſt dicere eſſe infinitũ,& quia oĩquaq; cõphendens quod ĩfinitum,nũquã permutabit locũ,& quia ut oſtendit ipſe in tertio de naturali auditu,in mixtura & cõpoſitione abundans alterũ,corrũpit alterum. Si aũt hoc,non utiq; erit cõpoſitum qđ tale eſt,quare neq; mũdus,nam ex elẽtorum compõne mũdus conſtat. Quod autẽ neq; circulare & ſphæricum corpus poſſe eſt ĩfinitum eẽ/Alexãder ita conatur oñdere.circulum.n.aut ſphęrã infinitã nõ eſt poſſibile,ſiqdem circulus eſt cuius ab uno ſigno poſito in medio figuræ oẽs quę ad circũferentiã ꝓtrahunť rectę ſunt æq̃les inuicẽ.quod aũt ęquale, non eſt infinitũ.eadem aũt ratio & in ſphæra. Adhuc qđ non eſt finitũ,non neceſſe eſt ad aliquid terminari.qđ autem ad aliqd terminať,neceſſe eſt finitum eſſe.rectę autẽ ad peripheriã terminãtur,q̃re ſi ſpatium circuli & ſphæræ finitũ eſt,& circulus & ſphæra finita erit.quãtum.n.eſt ſpatiũ ipſorũ,tãti ſunt & hi.Demum aũt infinitũ dicere circulũ aut ſphærã,eſt interimere circulum aut ſphęrã,nam eẽ ipſis in figura eſt eſſe.nulla aũt figura ĩfinita.manifeſtãt autem hoc & diffõnes ipſorũ,adhuc in quo aliquid eſt extremũ & medium,hoc nõ poſſibile eſt infinitũ dicere. Adhuc in quo eſt principium & terminus,hoc nõ eſt infinitũ.in his autem oẽ ſignũ acceptum in peripheria, principium & terminus totius eſt. Adhuc ſi ĩfinitę ſunt q̃ à centro ꝓducunť,ex qbus eſt diameter,aut ambę ĩfinitę erunt,aut ambæ finitæ,aut altera ipſarum,ſed ſiqdem altera ſola ĩfinita,nõ erunt q̃ à centro ꝓdeunt æq̃les,q̃re neq; circulus,neq; ſphæra.ſi autẽ æq̃les quæ à centro/finitũ ĩfinito æq̃le erit,ſi autem ambæ finitæ,& tota diameter finita,& totus circulus & ſphæra.ſi autẽ ambæ ĩfinitæ plura erunt infinita,& ĩfinitum infinito maius & duplũ. Adhuc ſi infinita diameter, nõ erit ipſius mediũ/ſi autẽ non huius,neq; circuli,neq; ſphæræ.ſi autẽ nõ medium/neq; centrũ.ſi autẽ nõ centrum,neq; circulus,neq; ſphęra erit. ¶ Attendendũ eſt aũt/ꝙ Ariſtoteles tãquã nõdum oſtenſo ꝙ cœlũ ſit ſphæricum, noluit tali oſtenſione uti.nam ſi cœlũ oſtendať eſſe ſphæricũ,ſuperfluum eſt adhuc q̃rere, ſi finitum aut infinitum. & prorſus oportebit primo infinitum oſtendere,& ſic de figura inquirere.

Adhuc a' finito tempore ſi auferas finitũ tẽpus,neceſſe eſt reliquũ eſſe finitũ,& habere principiũ ſi autem tempus inceſſus.habet principium, eſt principium & motus, quare & magnitudinis quæ mota eſt. ſimiliter autem hoc & in aliis eſt videre.

Com. 41. Oſtenſum eſt in naturali auditu,ꝙ tempus conſequens eſt motui,motus autẽ magnitudini eius quod moueť,& eius ſuper qđ fit motus, & ꝙ ſi tẽpus fuerit finitum, neceſſe & motũ eſſe finitum,&

magnitudinem

magnitudinem amborũ.s.eius qđ mouetur,& eius sup quod fit motus.neq; enim finita aliq̃ magnitudo infinitã distãtiam,neq; infinita magnitudo finitã distantiã,infinito tpe,pertransibit,sic & hoc ibi ostensum est.Si igitur tẽpus circulationis cœlestis corporis est determinatũ & finitum,& decem horis si contingat factus,& motus ergo & magnitudo determinata sunt,& utrũq; habet principiũ & ultimũ,& ubiq; principio coexistit finis,& fini principiũ,si aũt hoc,non est infinitum qđ circulo mouetur corpus,& si moueaẽ in infinitum.poterat igiẽ & sic ostendere ꝓpositum,sed ipse tãq̃ manifestum ꝑtermisit talẽ inductionem,per deductionem aũt ad impoẽ idem aliqualr̃ ostendit:nunc autẽ infinitum supponens cœlũ cõcludit ꝙ in tẽpore finito ꝑtrãsibit infinitam distãtiam,& ꝙ infinitũ habebit principium,q̃ quidem ambo sunt impoẽa.In sequenti autẽ Theoremate ꝙ īfinitum in tẽpore finito finitã aliquã distãtiam ꝑtransibit,qđ & ipsum est impoẽ.propositũ igiẽ ostendit sic,sumẽs ꝙ tẽpus circulationis cœli finitum existens decẽ horarũ sit,& assumens ꝙ si à finito tempore auferas finitum,necesse sit reliquũ finitum esse,& habere principiũ ſm qđ à toto ablatio facta est:si.n.primã auferens horã,secũdę horæ principiũ,sit principiũ reliqui tẽporis,hoc est reliquarũ horarũ, ut in deambulatione.igiẽ faciens sermonem,si tẽpus/ait/ambulationis ↄtinuum est,& habet principium,ſm qđ ablatum est tẽpus finitum,qđ ante diurnã fortè fuit deambulationem,erit & motus principiũ & magnitudinis eius qđ mouetur:principiũ.n.motus est ſm principiũ eius quæ moueẽ magnitudinis,& eius super quã motus perficiẽ.Simil̃r autẽ hoc/ait/& in aliis motibus,uidelicet & his q̃ mouentur & in tẽpore mensurante motus.si igiẽ principiũ habet tẽpus unius circulationis cœli,ſm qđ ab ipsa ablatio facta est,& motus principiũ habebit,& magnitudo quę moueẽ.nam qđ habet principium & finem habet,& non est infinitum.ꝑpter quid autem quãuis habens euidenter ꝙ tempus circulationis cœli est finitum,non fuit usus toto,sed post ablationem principium habẽte,& finito:addiscemus (ut existimo)ex positione ipsius descripta.

Sit enim linea a/g/e altera parte infinita ubi est/e/ sit etiã linea/b/b/utraq; parte infinita.Si igitur a/g/e linea circulũ describat/g/puncto secans quãdoq; ferretur circa/b/b/lineã,a/g/e linea tempore finito.Omne enim tẽpus in quo latũ est cœlũ, finitum est,ablatũ igitur quo secãs ferebatur.Erit igitur principium aliquod. quo primum,a/g/e/lineam b/b/incidit,sed impoßibile est hoc,non contingit igitur circũuolui infinitum,quare neq; mundum, si erat infinitus.

Duas lineas describit in corpore uniuersi,ipsam qdem a/g/e/hñtem a/apud centrũ,g/aũt circulũ describẽtem in circũuolutione circa centrũ,e/aũt in īfinitũ ꝓcedẽtem cœleste corpus,describit aũt & alteram lineã b/b.non aũt p centrũ,sed extra cẽtrũ, separatã à linea a/g/e/& utraq; pte lineã b/b/īfinitã & īmobilẽ.extra centrũ aũt describit b/b.ut circũmota a/g/e/applicataq; ipsi b/b/simul tota nõ trãseat ipsam,nõ.n.cõcludiẽ si icõueniens.s.imptrãsibilẽ ipsam exñtẽ ptrãsire,sed ut secet paulati ipam. Si igiẽ ait/linea a/g/e/uniuerso circũuoluente circũducaẽ circul̃r,ita ut g/circulũ describat circa centrũ a/palã est ꝙ in illa circulatione a/g/e/in aliquo principio tpis attinget lineã b/b/ſm aliqđ principiũ ipsius,nõ enim e/exceditur a/b.nam a/g/e/sup e/infinita & totã ipsam b/b.secans ꝑtransibit.donec g/ad eundẽ locum restituatur,hoc est/donec a/g/e/circulariter fuerit circũducta.Huius enĩ gratia(ut existimo)circularis descriptio ipsius g/assumpta est.si igiẽ impoẽ infinitã existentẽ & impertrãsibilem b/b/pertrãsire,impossibile est & ipsam a/g/e/infinitã & ipsam existentẽ circulariter circũferri. q̃re neq; g/circulũ describere.q̃re neq; mundũ ex cuius centro prodit a/g/e/si est infinita, circulũ describere possibile est & maxime in tẽpore finito à quo incipit a/g/e/secare lineã b/b/donec restituaẽ.Propter hoc enĩ (ut existimo) à finito tẽpore circũuolutionis, abstulit finitũ tẽpus i/d/donec a/g/e/incipiat secare lineã b/b/ut sectionẽ p hanc,quã supposuit impertrãsibilem, principiũ & finem habere ostendat per circularẽ descriptionem ipsius g/per quã ad idem restitutionẽ ipsius a/g/e/declarauit,& si nõ etiã supponat infinita linea b/b/sed distãtia solũ tamẽ & sic infinita distantiã a/g/e/in tẽpore finito pertrãsibit. quod quidẽ est impossibile,& palã ꝙ impossibile cõsequutũ est eo ꝙ tempus circũuolutionis cœli finitũ esse facile cõspicabile est,cum sit decem horarũ,quod aũt mouetur supponiẽ infinitũ. ¶ Alexan. autẽ/ait/esse q̃ cõcluduntur incõuenientia, hęc.s.in tẽpore finito infinitã distantiã pertransiri. qđ quidẽ significauit per hoc { secans quãdoq; fertur circũ lineã b/b/linea a/g/e/in tẽpore finito. } Et adhuc, qđ infiniti erit principium.qđ nota per hoc { erit ergo aliqđ principiũ primũ,quo a/g/e/ipsam b/b/secuit,sed hoc est impossibile. } palã autẽ & ꝙ illud incõueniens assequiẽ huic.s.infinitã magnitudinẽ in tẽpore finito, infinitam distãtiam ꝑtransire.nam & hoc impoẽ ostensum est in physi.Nisi fortè nõ frustra ꝑtermisit nunc hoc impoẽ Aristoteles,sed quia a/g/e/& si infinita sit super.e/linea tamẽ existẽs, ſm se totam mouetur in circũuolutione & non ſm ptem,sic enim utiq; esset incõueniens,īfinitam magnitudinẽ Cõm.43.

totam in tẽpore finito moueri. Ablatum autẽ põt dicere & id quandiu ferebaẽ a/g/e/super b. põt autẽ & id à quo incipit lineã b/b/secare donec restituta fuerit in idem. Nam & hæc pars est tẽporis totius circũuolutionis, & magis utiq; hoc dicet ablatũ, ut/ait/ Alexãder: nam quo secans describebaẽ huic cõuenit, ꝙ in eo qđ ante hoc, nõdum secabaẽ b. Istud autẽ est & qđ à finito finitũ ablatum, & principiũ habens, si autem tþs habet principiũ, & motus, & magnitudo q̃ moueẽ, & super quã fit motus principium habebũt & erunt finita, nã & à finito tẽpore ablatũ est istud tẽpus. s. à tempore circũuolutionis. ¶ Attendere autẽ oportet, ꝙ & Alexan. cõfitetur, ꝙ in his est intentio, non mũdum ostendere nõ esse infinitũ, sed circulare corpus, sic etiam uerbis ipsis dicens. Et quãdo/ait/dixit. ꝙ neq; mũdũ si erat infinitus eundem circulr̃ mobile corpus dixit. qđ paulo ante cœlũ dixit. quare quãuis oñdat ꝙ nõ ẽ infinitus mũdus, ſm magnitudinẽ, principalr̃ tamẽ cœlum finitũ eẽ oñdit. Quia enim cœlũ finitum est, & mũdus finitus est. & à motu & à tẽpore in quo motus: ꝓcessus qui cœlo ꝓprius est, plurimus in his assumptus est, & oĩno de circulariter mobili corpore ꝓponebat ostendere.

Adbuc autem et ex bis manifestum, ꝙ infinitũ impossibile est moueri. sit enim linea a/lata iuxta b/finita iuxta finitam. Necesse est ergo simul & a/a/b/absolui, & b/ab a. Quantũ enim altera acceperit alterius, tantum & illius altera. Si igitur ambę moueantur in cõtrarium, uelocius disiungentur. si aũt iuxta manentẽ feratur, tardius, eadem celeritate mota ea quæ iuxta fertur. sed illud quidẽ manifestũ, ꝙ impossibile est infinitã pertransire tẽpore finito: in infinito igitur: ostẽsum enim est boc prius in bis quæ de motu. Differt autẽ nibil aut finitam ferri iuxta infinitã, aut infinitam iuxta illam. Cum enim illa mouetur iuxta illã & illa mouetur iuxta illam similiter mota & non mota. ueruntamẽ si moueantur ambæ, uelocius absoluentur, q̃uis aliquando nibil probibet motã, iuxta quiescentẽ uelocius pertransire quã in cõtra motam. Si quis fecerit cõtra motas quidem ambas lente ferri, eam autem quæ iuxta quietã mouetur multo illis uelocius latam. Nullum igitur ad rationẽ impedimentũ, quia iuxta quietam, quoniã b/lineã motam cõtingit iuxta lineã b/motam tardius pertrãsire. Si igitur infinitũ tempus quo finita absoluitur mota, & in quo infinita per finitã mouebatur, necesse est infinitũ esse. impossibile est igitur infinitũ omnino moueri. Si enim & per minimũ moueatur, necesse est infinitũ fieri tempus, sed cœlum circuit, & uertitur totũ in circuitu in tẽpore finito. Quare cõtinet totam circuli lineam quæ intus est puta lineã a/b/finitam. impossibile igitur est infinitũ esse quod in circuitu.

Cõ.44. Quod impossibile cõsequatur dicentes, circulo mobile corpus infinitũ esse ſm magnitudinẽ proponens ostendere, & ab eo quod moueẽ, & ab eo per qđ motus, & à motu ipso, & tẽpore in quo motus fit. his circulariter se habẽtibus inuicẽ, & ostenso prius ꝙ supponenti infinitum ſm magnitudinẽ circulo mobile corpus, finito tẽpore circũuolutionis uiso/duo ĩpossibilia cõsequũtur. s. principiũ fore infiniti, & in tẽpore finito ĩfinitã aliquã distãtiam pertransire, nũc eisdẽ suppositis ostẽdit ꝙ in tẽpore finito/infinitũ corpus distantiã aliquã oĩno ꝑtransibit. quia & tþm ostensum est impossibile in naturali auditu. erit enim in eodem tẽpore, eadem uelocitate utens aliquid, finitũ & infinitũ ꝑtransire possibile. si igitur infinitũ magnitudine finitã distantiã in infinito ꝑtransit tpe, q̃uis pars aliqua cœlestis distantiæ supponatur finita distantia, cœlum aũt in tpe finito totã ipsius distantiã pertransit: palã ꝙ non est infinitũ magnitudine. Et demũ/ait/ex his demonstrabiẽ ꝙ infinitũ ĩpossibile est moueri in tẽpore finito. si enim neq; p finitã, neq; infinitã distantiam possibile est moueri infinitũ corpus in tpe finito: palã est ꝙ moueri ꝓrsus est impossibile. si igitur moueẽ cœleste corpus in tpe finito, palã ꝙ non est ĩfinitũ. Hæc igiẽ oñdere uolẽs manifeste, ꝑmo duas lineas accipit finitas motas alterã secus alterã. & oñdit ꝙ siue ambę ꝯtramoueanẽ, siue altera secus manẽtẽ alterã, qm̃ simul ab inuicẽ absoluũtur, qđ enim separatur/ab eo à quo sepaẽ/separatur: palã est ꝙ tẽpus erit finitũ in quo separanẽ quãdo ambę finitæ fuerint. quod quidẽ prętermittẽs apponere (ut existimo) obscuritatẽ multã fecit in sermone. sed siquidẽ cõtramoueñẽ, minus tẽpus erit separationis. si autẽ manente altera, altera iuxta ipsam mouetur/maius, nisi fortè uelocius moueaẽ tunc qđ mouetur, q̃ quãdo cõtramouetur, qualitercũq; autem se habeat, finitũ erit tẽpus. Si aũt supponatur quæ moueẽ linea, aut q̃ mouetur magnitudo infinita, idem enim est, aut quod quidẽ mouetur finitũ, id aũt per qđ mouetur infinitũ, impossibile est in finito tẽpore pertrãsire, sicut enim finita magnitudo penes finitã distantiã, siue cõtramoueantur, siue secus manentem alterã reliqua moueaẽ in tẽpore finito simul absoluunẽ ab inuicẽ: sic, siue finita per infinitã, siue infinita per finitam, siue cõtramoueanẽ, siue altera secus qescentem alterã moueatur, infinitũ erit tẽpus in quo absoluenẽ ab inuicẽ. hæc enim nũquã absoluenẽ. siue enim mi-

nimam distantiã pertranseat infinita magnitudo, siue totã minima magnitudo per infinitã distantiã pertranseat, necesse est infinitũ fieri tẽpus. prorsus enim si pertrãseat infinitũ per finitũ, mensurabit̃ à finito infinitũ, & nequaq̃ infinitũ erit. si igitur cœlum totũ in tẽpore finito circũuolutionis pertrãsit in ipso suppositam lineam, palàm ꝙ nõ est infinitum magnitudine, non. n. ab ipsa absolueret̃ unquã totaliter. Intellige igit̃ lineam a/b/adaptatã profundo coeli. manentem aũt oportet intelligere, sm literam autẽ quando dicit { si igitur infinitũ tempus quo finita absoluitur mota } subitelligere oportet per infinitã. Consequenter. n. cõuersum assignat p hoc, & in quo infinita mouebat̃ per finitã. In lineis autẽ ꝑpter expositã euidentiã rõnem fecit, cõtramoto & eo p quod mouet̃ lineas accipiens.

Adhuc quẽadmodum lineam, cuius finis est, impoßibile est esse infinitam. sed siquidẽ, ad alterã partem puta ad longitudinẽ: & superficiem, similiter cuius finis non cõtingit. Cum autẽ determinatur, nusquàm puta tetragonũ infinitum, aut circulum, aut sphærã, quemadmodũ neq; pedale. Si igitur neq; sphæram, neq; tetragonum, neq; circulus est infinitus, non existente autem circulo, neq; utiq; quæ circũerit latio. Similiter autem, neq; infinito existente, neq; vtiq; erit infinita, si neq; circulus finitus est non vtiq; mouebitur circulariter infinitum corpus.

Ostenso per hoc/ꝙ infinito tempore circulariter mobile corpus mouet̃ motu finito/ꝙ impoſẽ est infinitum esse, nunc à motu ostendit ꝙ circularis motus nõ est infinitus sic, ut semp q̃dem fiat, nunq̃ autem sit circũdelatum, quod circulariter mouetur, sed ꝙ infinitatem habet per iterũ & iterũ, sic aũt & quod circulariter mouetur, non erit infinitũ, non enim finito motu mouebit̃. Ostendit aũt & ipsum sic, sicut linea finita sm qđ finita est, non est infinita, sed si fortè/ad illam partem ad quã longitudo est sine termino. Simil̃r autẽ & planum, sm qđ terminũ habet, nõ cõtingit infinitũ esse, & si sm alteram partem aliquãdo non sit finitum, sic & qđ est undiq; finitum & determinatum/qualia figuræ sunt & planę omnes & solidæ, q̃a figura est quæ ab aliquo, uel ab aliquibus terminis cõtinetur, nullatenus utiq; habebit infinitatẽ. Si igitur neq; sphęra, neq; circulus est infinitus, circularis autẽ motus circulo specificatur, nã non existente circulo, neq; circularis erit motus, palã ꝙ neq; infinito existente circulo, neq; erit infinitus circularis motus. si autem motus finita est distãtia, finitũ erit magnitudie & quod mouet̃. infinitum. n. existens, nõ utiq; finito motu moueret̃, ut igitur prius ex eẽ tp̃s finitũ, ostendebatur qđ mouetur finitum esse, ita nũc ex esse motũ finitum, ostẽdetur tp̃s finitum. Palã aũt ꝙ talis ostensio processit tãquã nõdum ostenso sphęrico quinto corpore, sed circulari ipsius motu p̃/supposito. Quoad uerba autem, quidam per hoc { sed siquidem ad lõgitudinem, } sed siquidem ad alteram partem scribunt, planiorem facientes intellectum. Com. 45.

Adhuc autem si g/centrũ sit, linea autem a/b/infinita: et si e/extendatur ad angulũ rectum infinita, & sit g/d/mota, nunquam absoluetur ab e/ sed semper se habebit/quemadmodum g/e/incidit enim ubi est z. non igitur circuit circulum infinita linea.

Quintum hoc argumentũ, & ip̃m à motu ostendens ꝙ nõ est infinitũ magnitudine circul̃r mobile corpus. si enim est infinitũ, non circul̃r circũfertur: at uero circuit, nõ ergo ifinitum. Demonstratio autem accipiens g/centrũ eius qđ circulo mouet̃, & per ip̃m ꝑducẽs lineã a/b/sicut diametrũ infinitã ex utraq; parte, & ꝑducens huic ad rectos angulos lineã e/extra centrũ, & ipsam ex utraq; parte infinitam, & a/g/centro educens infinitã lineã g/d/secãtem lineam e/in puncto z, dicit ꝙ aliis manentibus g/d/mota cum toto circulari corpore, nũquã absoluet̃ à linea e, sed semp se habebit ad ipsam, sicut g/e. hoc est linea a/b. huius enim ps a/g/tãgẽs lineã e. nã & lineę g/d/pars q̃ est apud z/secat lineam e/sup aliam, atq; aliã ptem, & nũquã ab ipsa absoluit̃, ꝑpter infinitas ipsas esse. nõ absoluta autẽ g/d/à linea e/nunq̃ circuibit circul̃r. quare neq; totũ corpus ĩ quo est linea g/d/circul̃r circuit, si infinitũ fuerit, ut & linea g/d. & linea e/infinitę in ipso circũducãtur. at uero cœlũ circuit circulariter. nõ ergo est infinitum magnitudine. Obscure autem dictum est in his/hoc. { incidit enim ubi, est z/ } ipso notante lineã g/d. quia secundum z/descripta est, secans lineam e/quæ g/d. sicut lineam a/b/uocauit lineam g/e. quia secundum hanc secat lineam e/linea a/b/. Com. 46.

Adhuc si infinitum est cœlum, mouetur autẽ circum in tẽpore finito, infinitũ erit pertrãsitum. sit enim hoc quidẽ manens cœlum infinitum, hoc autem in hoc motum æquale. itaq; si circuiuit infinitum ens, infinitum æquale sibi pertransiuit in tempore finito, sed hoc erat impoßibile.

Ostenso ꝙ non est infinitũ circulariter mobile corpus, ex eo ꝙ non circuiret circul̃r, siquidem in/ Com. 47.

finitum esset, hoc est ex motu, nunc supponēs circuire circulariter: cōcludit, q infinitū in tēpore finito pertransibit, qd impossibile. Euidēter autem hoc ostēdit, nō ut Alexan. (ut existimo) ait: duas sphęras supponens, hāc quidē extra & cōtinentem, hāc autem intra & cōtentam. Quāuis.n. ut ait, concaua su perficies cōtinētis sit æqualis cōuexę quæ cōtinetur, totum tamē toti nō est æquale cœlū, sicut Arist. ait. Sed mirabiliter (ut existimo) duplicē posuit distātiam, hāc quidem motæ magnitudinis, hanc aūt regionis in qua mouetur, qd mouetur, quiescētem ipsam. hæ.n. æquales sunt. Et prorsus nusq in his Aristo. ut de sphæra, de cœlo disputauit: ppter nōdum demonstratum esse aliquid de figura ipsius. Dicit igit q si circulo circuit cœlū infinitam illā distātiam manētem, in finito tēpore circūuolutionis pertrāsibit, qd quidem impossibile ostensum est. Est autē & hæc demōstratio à tempore. ¶ Attendendum autē q nō in sphæra solū ęqualis est regio circulo quĩ moueŕ in ipsa, sed in omnibus circularibus, uelut Cylindro & cono. nam angulata ut cubus maiori indigent regione circulariter mota, propter angulorum prominentias.

Est autem & cōuertibiliter dicere, q si finitum est tempus in quo reuolutum est: & magnitudinem quæ pertransita est, necesse est esse finitā, æquale aūt ipsi pertrāsiuit, finitū igitur & ipsum. Quod igitur circulo mobile corpus non careat extremis, neq; infinitū sit sed finē habeat, manifestū est.

Com. 48. Supponēs infinitum magnitudine cœlum ostēdit q impossē est ipsum in tēpore finito circūuolui: infinitum.n. existens erat infinitū facere in tēpore finito: nūc autem supponens in tempore finito circūuolui cœlum, cōcludit q necesse est ipsum esse finitum magnitudine, qd quidem cōuertibile uocauit. nam suppositis eisdem cū prioribus, dico autē hoc.s. æquale supponi qd moueŕ, & spatium in quo moueŕ, necesse est tēpore finito existente & magnitudinē finitā esse, quæ pertransiuit, æqle autē est qd moueŕ, & spatiū in quo mouetur in circulariter motis, finitū est ergo magnitudine ipsum cœlum. Et oportet etiam hic attendere, q æquale cœli magnitudini prius non uocauit aliam sphęram, sed spatium qđ circuit, de quo hic dixit, & magnitudinem quam circuit.

At uero neq; quod ad medium, neq; quod à medio fertur, infinitum erit.

Com. 49. Ostenso q corpus circulariter mobile nō est infinitū magnitudine, cōsequenter ostendit q neq aliquod aliorū simpliciū corporū est infinitum fm magnitudinē. hæc autē sunt quę super rectā mouentur, hæc quidē à medio, hæc autē ad medium. Et oportet attendere q simul etiā demōstratur q totus mūdus sit finitus magnitudine, siquidē partes ipsius, & numero, & magnitudine finitę sunt, tñ principalis intentio in hoc capło est de simplicibus in mūdo corporibus ostēdere, q infinita sunt magnitudine, sicut & prius, q finita multitudine, quādo cōcludendo dixit. Manifestū aūt & q numerū impossibile est ampliorem esse dictorum simplicium corporum, ibi tamen apposuit q non plura q̃ tria, aut quinque, siquis quod sursum mouetur & deorsum diuidit.

Contrariæ enim sunt lationes, quæ sursum, & quæ deorsum: cōtrariæ autē sunt ad cōtraria loca. Contrariorum autem si alterum determinatū est, & alterum determinatū erit: medium autem determinatum est. Si enim undecūq; feratur deorsum quod substat, non cōtingit ire longius medio loco. Determinato igitur medio, & eum qui sursum est locum, necesse est determinatum esse. si autem loca determinata sunt, & finita: corpora quoq; erunt finita.

Com. 50. Prima ostensio ostendens, & quæ moueŕ sup rectā simplicia corpora finita esse, talis est à motu ordinata, & à cōtrarietate fm ipsum. quæ sursum & deorsum moueŕ, cōtrariis moueŕ lationibus, quæ cōtrariis mouentur motibus, ex cōtrariis locis moueŕ ad cōtraria loca. quæ ad cōtraria loca mouentur, ad determinata mouentur. q̃ ad determinata loca moueŕ, ad finita moueŕ. quæ ad finita moueŕ & ipsa sunt finita. non enī possibile est in loco finito, infinitū aliqd esse. Quare terra & ignis, quorū hoc quidē sursum, hoc aūt deorsum est, finita sunt. His aūt ppositionibus oībus, euidentibus existentibus, & quę dicit, cōtraria loca determinata eē, nihilminus aliis manifesta est, si cōtraria quidē sunt quę plurimū ab inuicem distant, quę aūt plurimū distant determinata sunt: ipse aūt hmōi ostēsionem neligēs ut cōmunem: cōuenienter pposito suo ostendit, ex eo q alterū cōtrariorum. s. medium determinatū sit. Hoc autē ostendit ex eo, q quæ undiq ad mediū ferūtur ad determinatū locum feruntur, & non trāsgrediuntur. Determinato aūt medio existente, & qđ sursum determinatū esse, necesse est. indeterminatū enim existēs, neq sursum determinatū erit. sursum enī terminus est sicut & mediū, sed neq cōtrarium. non enim plurimū distans. qđ enim plurimū, determinatū est. Si

autē non fuerit determinatū quod sursum, sed infinitū semper: accepto intermedio plus aliquid deorsum erit distans, non autē plurimū. quod autē deorsum fertur natura, non cōtingit natura ferri lōgius medio. Alexāder autē etiā ita exponit. fertur enim ad terrā, q̧ si quicq̃ simul mediū pertranseat, nō adhuc deorsum fertur, sed sursum. quod quidem est impossibile. erit enim ipsum sibi contrarium. Forte autem manifesta est ostensio: quod ad medium feruntur omnia delata grauia, ex hoc quod ad rectos angulos ipsa feruntur.

Adhuc si sursum & deorsum determinata sunt, & mediū determinatū esse necesse est. Si enim nō est determinatum, infinitus erit motus. hoc autē esse impossibile ostensum est prius. Determinatū est igitur mediū. quare & corpus quod in hoc aut existit, aut existere potest. Sed quod sursum & deorsum fertur corpus, potest in hoc existere. natū est enim, hoc quidē à medio moueri, hoc aūt ad mediū.

Quoniā loci hoc qdem sursum, hoc autē deorsum est, hoc autē mediū: ostenso prius a determinatum esse sursum & deorsum, qđ & elementorū quod sursum & qđ deorsum, hoc est ignis & terra determinata sunt, & non sunt in finita ſm magnitudinē, nunc mediū ostēdens determinatū, q̧ & media elementa, hoc est aer & aq̃, determinata sunt, & finita magnitudine: simul ostendit. Qđ aūt determinatū sit mediū per deductionem ad impośe ostendit sic. si sursum & deorsum determinata sunt, & medium necesse est determinatū esse. si eni hoc non est determinatū, sed infinitū est mediū, infinitus utiq; erit motus, qui à sursum ad deorsum, & qui à deorsum ad sursum, & īfinita distātia. q̄re per infinitam distantiā in tpe finito mouebunť, quæ mouenť, quod quidē impossibile ostensum est prius. sic igitur ostēdit q̧ mediū est determinatū, & super hoc induxit. Determinatū est ergo mediū & corpus quod in hoc, aut existit aut existere potest, existit quidē, ob mediorū elementorū totalitates, existere aūt potest in medio loco ob id qđ fertur ab īferioribus ad superiora, hoc est ignem, & qđ à superioribus ad inferiora, hoc est terrā. Si enim hic quidē sursum moueť, ſm naturā, hęc aūt deorsum: hæc uidelicet in medio existere possunt, & nō erit infinitū, quod est mediū. si enim esset infinitū, nō utiq; in locū sursum fieret unquā aliquid eorum q̄ ſm naturā sursum mouētur corporū mediū pertransiens, neq; in locū deorsum aliquid eorū quæ natura feruntť ad hæc. Si autem impossibile in his fieri locis, neq; moueretť unq̄ ad ipsa ſm naturā. qđ enim impośe est factū esse, neq; à principio fit, ut ipse in fine de naturali auditu ostēdit. accepit aūt ut ostēsum ferri aliqua in medio eorum q̄ desubtus sursum mouenť, & eorum q̄ deorsum. nam de his ītelligere oportet cōiter istud in hoc existere. hoc enim manifesto existēte, impośe est infinitos esse motus. si autē motus non sunt infiniti, neq; locus infinitus erit, qui medius. loco aūt finito, necesse est & corpus qđ in ipso, finitum eē. ⁋ Potest, ait, Alexā. istud. {hoc aūt esse impośe, ostensum est prius} illius rememorari ostensionis ostēdentis q̧ est impossibile q̧ mediū eius qđ circulariter moueť, & circa mediū corporis, infinitū esse, quia & ꝓductę lineę infinitæ erunt, & erit aliqđ ptransiens īfinitum in tēpore finito. Dicit & talē argumentationē ad hoc Alexan. q̧ eorum q̄ sursum & deorsum ferunť corporum nullū sit infinitū. si enim ɔtraria q̄ sursum & deorsum loca, cōtraria autem sunt q̄ plurimum, hoc nō est possibile īfinitum esse: oē ergo in quo hoc qdem sursum, hoc autē deorsum est, hoc autē medium, nō est īfinitum. si autem oē nō est infinitum, neq; horū aliqđ est infinitū, ptes enim finiti nō sunt īfinitæ. si aūt nō sunt loca infinita, neq; q̄ in locis infinita erunt. olno autē mediū est: quo distat sursum ab eo qđ deorsum, quo autem distat sursum ab eo quod deorsum, hoc plurimū est, quod autē plurimum, determinatum est. Cōm. 51.

Ex his itaq; manifestum, q̧ non contingit corpus infinitum esse.

Ostenso q̧ & circulo mobile corpus, & quæ sub luna sunt q̃tuor simplicia corpora, finita magnitudine sunt, merito conclusit q̧ non contingit corpus esse infinitum, neq; enim simplex, nō enim est, aliud præter hæc quinque, neq; compositum, simplicibus enim finitis, & multitudine, & magnitudine, necesse est & composita finita esse. Cōm. 52.

Et adhuc si grauitas non est infinita, neq; corpus ullum erit infinitū. necesse enim infiniti corporis/infinitam esse & grauitatē. Eadem ratio erit & in leui. si enim est infinita grauitas est, & leuitas, si infinitum sit quod superfertur. palā est autem ex his. sit enim finitum, & sumatur infinitum quidē corpus. a/b. grauitas autē ipsius g. Auferatur ergo ab infinito, finita magnitudo b/d/ & grauitas eius sit e. e/ autē eo quod g/ minus erit. minoris enim grauitas minor est. mensuretur autē minus quotiescunq;, & ut grauitas minor ad maiorem b/d/ ad b/z/ fiat. cōtingit enim auferri ab infinito quātūcūq;. Si igitur.

proportionales sunt magnitudines grauitatibus, minor autẽ grauitas minoris est magnitudinis, & maior vtiq; erit maioris. ęqualis igitur erit finiti & infiniti grauitas. Adhuc autẽ si maioris corporis, maior est grauitas: eius quod est i/b/maior erit grauitas q̃ z/b. quare finiti grauitas, erit maior q̃ infiniti, & inęqualium magnitudinũ eadem grauitas erit, inęquale, est enim finito infinitũ. Nihil autem differt grauitates cõmensuratas esse, aut incõmensuratas, etenim non cõmensuratis existentibus, eadẽ erit ratio, puta si e/in tertio mensurans excedit g/grauitatem. magnitudinibus enim b/d/tribus totis sumptis, maior erit grauitas q̃ quæ est g/quare idem erit impossibile.

Com. 53. Ostenso & à motu & à locis, q̃ nullũ elẽtorum q̃ sub luna sunt, infinitũ est magnitudine, nunc ab inclinationibus idem ośdit, à grauitate dico & leuitate, sm eam q̃ ex cõsequẽtia interẽptionem, & hic faciens ostensionẽ sic. si est infinitũ magnitudine aliqđ corpus, sub luna erit, & grauitas ĩfiniti grauis, infinita: & leuitas infiniti leuis. At uero impoſe, est grauitatẽ aut leuitatem infinitã esse. nõ ergo est infinitum aliquod corpus graue, aut leue, aut prorsus eorum q̃ super rectã mouenť, & ↄiunctum quidem quod dicit: q̃ si est ĩfinitum aliqđ corpus graue, aut leue, necesse est, infinitã esse eorum grauitatem, aut leuitatẽ ośdit, ex eo q̃ oportet aut finitã, aut infinitã esse. ośtẽso igitur q̃ impoſe est finitam esse, habet q̃ necesse est infinitã esse. assumptionẽ autem q̃ dicit q̃ est impoſe grauitatem, aut leuitatẽ infinitã esse, ↄsequenter ośdit. Quod autẽ infiniti corpis nõ finita, sed ĩfinita est grauitas, aut leuitas: per deductionẽ ad impoſe/ostendit sic in expõne elẽtorũ. Si enim dicat aliqs/ait/nõ esse ĩfinitam, sed finitam, ĩfiniti corporis grauitatẽ, erit finiti, & infiniti corpis grauitas ęq̃lis, quod est impoſe. Qđ autẽ hoc accidit dicẽtibus finitã infiniti grauitatẽ/ośdit infinitũ corpus sumẽs a/b. finitam autẽ ipsius grauitatem g/& auferẽs ab infinita magnitudine finitã magnitudinẽ b/d. à tota aũt finita grauitate quæ est e. quæ uidelicet est minor grauitate g. hæc. n. erat infinitæ magnitudinis: minoris autem, grauitas minor. His positis/grauitas e/aut mẽsurat grauitatem g/ut cõmensurabiles sint, aut nõ mensurat. sumens autẽ primo q̃ mensuret, facit: ut minor grauitas ad maiorem grauitatẽ, ita b/d/cuius est maior grauitas, ad aliã aliquam magnitudinem ab infinita, ablatam. scilicet b/z/ut grauitas g/sit magnitudinis b/z/sicut erat grauitas e/magnitudinis b/d. erat autem g/& ipsius a/b/infiniti corporis grauitas. eadem ergo grauitas erit infinitæ magnitudinis & finitæ: ipse aũt æquale dixit. nam idem quãtum & quale esse necesse est, hoc autẽ est impoſe, sed & aliud impossibilius inducit isto. si. n. maioris corporis grauitas maior est/homœomero existẽte corpore, si sumať magnitudine b/z/maior aliq̃ magnitudo b/i. Est. n. ab infinito/omni dato finito/maius auferre/erit, & grauitas magnitudinis b/i/maior grauitate magnitudinis b/z grauitas autẽ b/z/erat g. quæ qdem erat & infiniti, q̃re maior erit grauitas finiti b/i/q̃ grauitas infiniti. qđ quidem adhuc est impoſius, q̃ æq̃lem esse. Et aliud etiã qđdam incõueniẽs adducit tertio prioribus facilius. s. eãdem grauitatem eẽ inæq̃lium magnitudinũ: inæqualis est. n. finitæ infinita. quoniã autem supponẽs grauitatem e/cõmẽsurabilem grauitati g/cõclusit dictas conclusiones, nihil/ait/differt grauitates cõmẽsurabiles esse, aut incõmẽsurabiles, eadem. n. incõuenientia assequentur, & suppositis incõmensurabilibus: si. n. e/grauitatis corporis b/d/magnitudinẽ triplicauerimus, grauitas eius q̃ fit ex tribus grauitatibus e/cõposita excedet grauitatẽ g. quare rursum maior erit finiti corporis grauitas, q̃ infiniti. nam g/infiniti erat. si enim e/triplicatũ excedat g/parte ipsius aliqua nimirũ excedet, & eadẽ dicetur. q̃re siue cõmensurabiles supponãtur grauitates, siue incõmẽsurabiles dicenti corporis finitã esse grauitatẽ uel leuitatem, impossibilia cõsequũtur eadem.

Adhuc etiã continget cõmensuratas sumere. nibil enim differt incipere à grauitate, aut à magnitudine. puta si sumatur cõmensurata grauitas, ei quod est g/illa quæ est c/& ab infinito auferatur habens grauitatẽ, in quo puta d/b. Deinde ut grauitas ad grauitatẽ b/d/ad aliam fiat magnitudinẽ, puta ad b/z. cõtingit enim infinita existente magnitudine quantũcũq; ablatum esse. His enim sumptis cõmensuratę erunt magnitudines, & grauitates inuicẽ. nec utiq; magnitudinẽ homœomeram esse, aut anhomœomeram, quicq̃ differt ad demostrationẽ. semper enim erit sumere ęqualiter grauia corpora ei quod est b/d/ab infinito quantacũq;, aut auferentes, aut apponentes.

Cõ. 54. Bene notat q̃ nõ est opportunitas subdiuisiõis huius parti entis suppositionẽ in cõmensuratas, uel incõmensuratas, nam indifferenti existente, à magnitudine uel à grauitate incipere: si à grauitate incepērimus, & sumať grauitati g/finitæ, quę erat infiniti/cõmensurabilis aliqua grauitas minor ipsa, puta tertia pars ipsius, scilicet e. & ab infinita magnitudine auferať aliqua magnitudo b/d/cuius grauitas est e/& fiat ut grauitas e/ad grauitatem g/ita magnitudo, b/d/ad magnitudinem b/z. possibile enim

enim est ab infinito quantũcunq; auferre. his factis, erunt cõmensurabiles, & magnitudines, & grauitates, & quæ ut in cõmensurabilibus ipsis impossibilia cõsequent, & non erit opportunitas supponere incõmensurabiles. Nam grauitas magnitudinis, b.z. erit ęq̃lis grauitati g. quæ erat ĩfiniti, & aliquam maioré q̃ b.z. auferemus ab infinita magnitudine, illius grauitas finitę magnitudinis exiſtẽs erit maior grauitate g. qđ quidé erat ĩfinitę magnitudinis grauitas. Quoniá aũt corporũ hęc quidé sunt homœomera, hæc aũt anhomœomera, & est idem dicere, similis grauitatis & dissimilis grauitatis, nihil ait, neq; hoc differt ad demonstrationẽ, homœomerũ accipere, aut anhomœomerũ quod infinitum. In anhomœomeris enim non ſm magnitudiné ꝓportio sumetur, sed ſm grauitatem. nã b.d. & b.z. ab infinito, a.b. non adhuc ęq̃lia quomodocũq;, sed ęque grauia auferimus. Nam ꝓportione in grauitate indigemus, & possibile est ab infinito ſm magnitudiné quotcũq; ęque graues magnitudines auferre, quãdoq; quidé auferẽtes à magnitudine acceptorũ & minora prius acceptis accipiẽtes, quando grauissime cõsistentia partes illę infiniti fuerint, quãdoq; aũt apponẽtes magnitudini ablatorum, & maiora ꝓ᷑ibus auferẽtes: quãdo minus grauẽ cõsistentiã habuerint illæ infiniti partes. ¶ Attendendum auté forte si finita supponať infiniti grauitas, q; q̃uis magnitudo q̃ infinita in ablatione non cõsumatur, tamé grauitas finita cõsumitur. manifestũ est aũt & q; finitę magnitudinis, b.i. maior colligitur grauitas, q̃ sit g. grauitas infiniti. sed si hoc erit magnitudo infinita quæ relinquitur, nullã habens grauitatem, quod quidem & ipsum est adhuc magis impossibile.

Quare palã est ex dictis q; non erit infiniti corporis finita grauitas, infinita igitur. Si igitur hoc possibile non est, & infinitum aliquod esse corpus impossibile. sed adhuc quoniam infinitam esse grauitatem est impossibile, ex his est manifestum.

Concludit proxime demonstratũ q; infiniti corporis non est finita grauitas aut leuitas. eadé enim ratio in ambobus. si igitur necesse est grauitaté aut leuitaté hñs corpus, de his eni q̃ sub luna nũc est sermo, supponi finitã aut infinitã habere grauitaté, ostensum est aũt q; finitam impoſſ: infinitã ergo. si igitur prorsus infinitã esse grauitaté aut leuitaté impossibile ostendatur, palã q; & infinitum esse aliquod corpus est impossibile. Ad ostendendum igitur q; sit impossibile esse grauitatem infinitam disponitur, & palàm q; propter eadem, & leuitatem. Cõm. 55.

Si enim tanta grauitas, tantam in hoc tempore mouet, tantum & amplius in minori. Et analogiam quam grauitates habent, tempora è conuerso habebunt, puta si media grauitas in hoc, duplum in medietate eius. Adhuc finita grauitas omnem finitam mouet in quodam tempore finito.

Proponens ostendere q; impoſſe est infinitã esse grauitaté, tria quædã opportuna ad demõstrationem præaccipit uelut dignitates. primũ quidé q; maior magnitudo in minori tẽpore pertrãsit eandé distantiam q̃ pertrãsit minor magnitudo, qđ significat p hoc { tantũ & amplius in minori } maior enim habet minoré, & adhuc aliquid aliud cũ ipsa. harũ igitur grauitatũ maior per eandé distantiam mouetur in tẽpore minori, q̃ minor. Scdm auté assumit priori cõsequens, q; grauitates & tempora analogiam è cõtrario habebũt, si enim maior grauitas fuerit dupla, minoris tẽporis in quo maior mouetur per distantiã aliquã, erit dimidiũ tẽporis in quo minor per eandé distantiã moueť. si igiť cuius tempus est dimidiũ, huius grauitas est dupla, cuius auté grauitas est dimidia, huius tẽpus est duplũ: merito dicitur tẽpora grauitatibus è cõtrario habere analogiã. Tertiũ accipit q; infinita grauitas, omnem finitam distantiã, infinito tpe pertrãsit. ostensum est enim in naturali auditu, q; nullũ finitũ finitam distantiã in infinito tpe pertrãsit. Est auté hoc utile ad ostendendũ q; omne tẽpus, & in quo minima grauitas maximã distantiã pertrãsit, & in quo multupla ipsius grauitas eandé distantiã pertransit, ꝓportioné habent adinuicé. si enim finita grauitas, finitã distantiam in infinito pertransiret tẽpore, non utiq; eét temporũ ad inuicé aliqua ꝓportio. Quòd autem omnis finita grauitas oẽm finitam distantiam in tẽpore finito pertrãsit, palã est: quoniã enim partẽ aliquã distantię finita aliq̃ grauitas in tempore finito pertransit, quãtupla est tota distantia ad partẽ, tantuplũ & tempus erit, in quo totam pertransit, ad tempus in quo partem. utitur autem & hic sæpe illo quod in physica demonstratum est. s. impossibile esse in tempore finito infinitum pertransire. Cõm. 56.

Necesse est igitur ex his si qua est infinita grauitas, moueri quidẽ scdm tantũ, quantũ finita, & adhuc non moueri quidẽ, eo q; proportionaliter quidẽ oportet scdm excellentias moueri: cõtrariæ autẽ maior minori, ꝓportio autẽ nulla est infiniti ad finitum. minoris autẽ temporis ad maius finitum, sed semper in minori, minimũ autem non est. Neq; si esset, aliqua utilitas esset. Alia enim cõtra finita sume

retur in eadem proportione, in qua infinita ad alterá maiorem. Itaq; in ęquali tempore æqualem utiq; moueret, infinita finitæ, sed impossibile est hoc.

Cõm. 57. Vtens dictis per deductioné ad impossibile ostendit ꝙ non est infinita grauitas, si enim eẽt, accideret ex positis & moueri ipsam & nõ moueri, qđ est impoſe, moueri enim necessariú est ipsam, per primã dignitaté, si enim tanta grauitas per tantá in tanto tpe mouetur, tanta & amplius per eádé in minori: infinita auté grauitas tanta cú sit & adhuc maior, palá est ꝙ mouebiť in minori tpe. iterú auté impossibile ipsam moueri, quia supponit quidé, quam ꝑportioné habent adinuicé grauitates q̃ mouentur per eandé distantiam, hanc ècõtrario habere & tépora adinuicé, in qbus utrũq; grauiú mouebatur, & quá tempora. palá est ꝙ hanc ècõtrario habent grauitates. omnis aũt téporis finiti ad finitum ꝑportio aliq̃ est. si igitur tp̃s in quo grauitas tanta & amplius, hoc est infinita mouebať finitũ existens minus est alio tépore finito palá ꝙ téporis quidé ad tempus erit ꝑportio minoris ad maius finiti ad finitũ, grauitatis auté tantæ nulla erit ꝑportio. At uero necesse est eandé esse ꝑportioné, sed ècõtrario in grauitatibus motis per eandé distantiá, & in temporibus. q̃re nullũ tépus est, in quo mota est infinita grauitas, per finitá distantiá, q̃re neq; mota est. omne enim qđ moueť in tépore moueri ostensum est, & si non eandé auté ꝑportioné supponat quis grauitatum & téporú, & ècõtrario. solú autem finita tépora, & sic erit aliqua ipsorú ꝑportio. hoc auté { sed semper in minori } apposuit osté dens, ꝙ & si ad minus procedat tépus, erit quidé analogia semp in minori, minimũ aũt tépus non est. Neq; enim aliquod aliud continuorũ, quia in infinitũ sunt diuisibilia. & si esset inquit infinitũ tépus, nulla esset utilitas putantibus in ipso moueri infinitá grauitaté, & per hoc diffugere rationé. s. ab analogia elenchum. supponens igitur minimũ esse tépus, & in ipso moueri infinitá grauitaté, ostendit impossibile cõsequens etiá sic. s. in ęquali tépore per ęqualé distantiá, moueri infinitá grauitaté cũ finita. sit enim infinita grauitas in minimo tépore mota per distantiá aliquá, palá est ꝙ finita erit hęc. nõ ení est possibile in tépore finito, & maxime in minimo moueri ꝑ aliquá infinitá distantiá, neq; si finitũ, neq; si infinitum fuerit, qđ mouetur. in quo. n. tempore mouebitur per partem infinitæ distátię: minimo. n. non est minus. Quoniá igiť ponitur in his quæ de motu, oẽm finitam grauitatem omnem finitam distátiam in tépore finito pertransire, palá est ꝙ hanc finitá distátiam per quam infinitum in minimo tempore motú est, finita aliqua grauitas in tépore finito mouebitur. Eadem igiť existéte distantia, ut se habét tempora adinuicem. s. minimum in quo infinita grauitas mouebať, & finitum in quo finita sic habent & quæ mouétur grauitates adinuicem: qđ quidem est impossibile. Nulla. n. ratio est finiti ad infinitum, sed ipse nõ induxit hoc incõueniens, sed in tépore æquali per ęqualem moueri infinitum cum finito. Dicit igiť ꝙ neq; supponi tempus minimum in quo finita grauitas per finitam distátiam moueť, effugit inconuenientia: sumpta est. n. pro sumeretur. n. alia aliqua finita magnitudo, per eádem distantiam in tépore finito mota in eadem ꝑportione ad alterá aliquá seipsa maiorem grauitatem, quæ est minimi téporis, in quo finita grauitas mouebať ad tépus maius minimo in quo minor finitarũ grauitatum mouebatur, ècontrario. n. se habent grauitates ad tépora, ut dictũ est. In æquali ergo tépore, magis autem in eodé minimo, infinita grauitas mouebiť & assumptarum finitarum maior, aut diligentius ipse dixit { sumpta est } si enim supponať infinita in minimo tempore mota, hoc ipso alia finita grauitas sumpta est in eadé ꝑportione ad alteram maiorem, in qua quod infinitum, sic. n. & maior in minimo tépore mouebitur, quia sicut se habet tp̃s maius ad minimũ, ita minima finitarum magnitudinũ, quæ in maiori tempore moueť ad maioré q̃ in minimo, moueť autem & infinita grauitas in minimo. palá est quidé ꝙ in eadem ꝑportione erit minima finita, ad maiorem & ad infinitá. Et est qdem etiam ip̃m incõueniens. s. esse proportioné finiti ad infinitum. hic autem alterũ induxit. s. in æquali tempore moueri per æq̃lem distátiam finitam & infinitá. inest autem ait Alexáder in distantia finita partes ipsius accipiétem dicere, ꝙ has in minore minimo tempore mouebitur infinita grauitas, sed nõ est minimo minus. quare nõ est minimum tempus, aut si est in minimo tempore, erit quoq; minima distantia, & eádem uidelicet unam & minimá & infinita grauitas, & finitæ, & omnia inæq̃lis grauitatis mouebũtur, quod qdem est incõuenientissimum. æqueuelocia enim sic erunt, quæ ualde abinuicem differũt, ꝭm inclinationes & ifinita grauitas cum finita, per qđ minor grauitas in minimo tempore mota nõ est, ob hoc grauius aut nõ mouebitur, aut non in tempore mouebiť, aut in minori minimo: nõ est auté minimo minus: si aũt hæc impossibilia, & per ip̃m in minimo moueri est impossibile. Dicit autem Alexáder, ꝙ hanc fecit demõstrationem tertia dignitate utens. s. finitam grauitaté finitam distátiam in tempore finito pertrásire. Et litera ait sic utiq; habebit correspondentiam. alia enim finita accepta est in eadem proportione ad alteram maioré in qua ad infinitam hæc ipsa.

At vero necesse est si in qualicũq; tempore finito tamẽ mouet infinita, & aliam aliquam in hoc eodem tempore finitam grauitatem mouere. impossibile est igitur infinitam esse grauitatem: similiter autem & leuitatem impossibile.

Cum dixisset tãquã ex suppositiõe quadam, alia enim aliqua finita accepta est quæ in minimo tẽpore mouetur, in quo & infinita, si oino supponatur aliquod esse minimum tẽpus, nunc apponit ꝙ & est necesse, si infinita grauitas, siue in minimo, siue in quantocũq; finito supponatur per infinitã distantiam mota, & aliam in eodẽ tempore finitã grauitatem per finitam distãtiam moueri. Tẽpore igitur eodem existente erit ut finita distãtia, per quã mouetur finita grauitas in eodẽ tempore ad finitã distãtiam, per quã mouetur infinita grauitas, sic finita grauitas ad infinitã grauitatem. si autẽ quãtupla est distantia per quã mouetur infinita grauitas in eodem tẽpore, tantupla finitæ grauitatis accepta fuerit distantia, & infinita eodem tẽpore per eãdem distãtiam mouebuntur. si igitur impossibile est ꝓportionem habere infinitũ ad finitum, impossibile est aũt & in æquali tempore per eãdem distãtiam moueri inæq̃lia, impõle est infinitã esse grauitatem: minimũ autẽ tẽpus in quãtũcũq; transumptum, uniuersaliorem fecit demõstrationem. Dicta autem circa grauitatem & circa leuitatem conuenit dicere, pro motu deorsum, motu sursum trãsumentibus nobis. si igiť neq; grauitas, neq; leuitas infinita est, neq; habẽtia grauitatẽ, aut leuitatẽ, infinita erũt: hoc. n. iam determinatum est. Com. 58.

Quod igitur non est infinitum corpus, palã est, & particulariter speculantibus hoc modo: & uniuersaliter intendentibus non solum secũdum rationes eas quæ sunt in dictis à nobis circa principia determinatum est enim & ibi uniuersaliter prius de infinito quo modo est, & quo modo non est. sed etiam nunc alio modo.

Ostenso ꝙ nullũ simpliciũ corporum est infinitum magnitudine, neq; enim circulo mobile, neq; eorũ quæ sub luna sunt ullũ, si neq; aliqđ habens grauitatẽ, neq; leuitatem, hæc aũt erant quę sub luna: grauia qdem quæ deorsum feruntˀ, terra & aqua, leuia aũt quę sursum, aer & ignis. Finitis autem fm numerum prius ostẽsis simplicibus corporibus, quinque. n. ostẽsa sunt omnia, & tria fm coarctationem in duo. s. graue & leue eorũ quæ sub luna, ostenso aũt & nunc unoquoq; horũ fm magnitudinem finito: palã ꝙ neq; compositum est aliqđ infinitum corpus. cõfidens ergo cõclusit, palã esse dicens particulariter speculãtibus, hoc est per cõsiderationem in unoquoq; simpliciũ ꝙ non est infinitum corpus, neq; simplex, neq; cõpositum. Quoniam aũt magis sciẽtificus est demõstratiõis modus qui per uniuersalia, q̃ qui per particularia, proponens & uniuersalr̃ ostendere, ꝙ non est infinitũ corpus fm magnitudinem, rememorat primo earum nobis, quę in tertio de naturali auditu ratiocinationum, uniuersalr̃ ostendentiũ, ꝙ non est infinitum corpus, ne bis dicat eadẽ, & tũc alia apponit fm aliam methodum accepta: uocat aũt de principiis quatuor primos libros de naturali auditu, sicut reliquos q̃tuor de motu uocabat paulo ante dicẽs, sed illud manifestũ ꝙ impõle est infinitã in tẽpore finito pertrãsire, in infinito ergo. ostensum est enim hoc prius quæ de motu. Com. 59.

Post hæc autem intendendũ & si non sit infinitum corpus id quod omne, dicimus sed tamẽ tantum ut possint esse plures cœli. Forte enim hoc quis dubitabit. quoniã quemadmodum qui circa nos mũdus cõstitutus est, nihil prohibet & alios esse, plures quidem vno, non tamen infinitos. primum autem dicamus vniuersaliter de infinito.

Proponẽs uniuersalẽ demõstrationem dicere ꝙ non sit infinitũ corpus, primo manifestat de quo post hanc ostẽsionem apponet dicere ꝯsequẽter. hoc autẽ est, si finitum est oẽ corpus, necesse ne est, ut plures sint cœli, hoc est mundi, uel unus: quãtum enim in hoc ꝙ finitũ sit oẽ corpus, nihil ꝓhibet & alios similes esse mũdo qui circa nos, nõ tamen ĩfinitos multitudine. infinita. n. utiq; esset & tota magnitudo. oportet aũt primo rememorari dictorum uniuersalr̃ in tertio de naturali auditu, eorum. s. quæ fiunt de nõ esse corpus ĩfinitum, & sic illis hæc argumentata coniungere. oñdit igitur in illis ꝙ nullum est corpus infinitũ, logice argumentãs sic. oẽ corpus plano determinatũ est. qđ aũt est plano determinatum, nõ est ĩfinitũ, naturalr̃ autem ex eo ꝙ elũta numero, & magnitudine sunt finita, neq; enim oĩa infinita possibile est esse. non enim multa infinita, neq; unũ aliquod ex ipsis. si enim debeat saluari & fieri aliquid ex aliis: adeq̃ri ut possibile est necesse est, uirtutes ipsorũ & ꝓportionabilr̃ ha- Com. 60.

bere.si igitur īfiniti est uirtus in finita,nulla aūt ꝓportio est finiti ad infinitū,palá φ nō erit aliquod ipsorum īfinitū.si igit̃ simpliciū & numerus & magnitudo finita sunt,palá φ & magnitudo q̃ constat ex ipsis finita est.sed neq; supponit̃ eĺntis aliqua infinita magnitudo,ut Anaximander dicebat & Anaximenes,ex qua fiunt,certe.n.corruptorū in ipm fieret resolo. Adhuc si oīs corporis naturalis est locus conueniens in quē fertur,& in quo manet,infiniti aūt non est cōueniens locus, nō erit corpus naturale infinitū. Adhuc nihil magis deorsum aut sursum fert̃ infinitū,sed manebit simil̃r se habens ad oēm locum. Adhuc impoſe in īfinitum spē differentia ab inuicem esse eĺnta.essent enim & loca in finita ab inuicem differentia. Adhuc ex eo φ oia elementa scdm naturam, aut sursum, aut deorsum mouentur.in infinito autem nihil est,neq; sursum,neq; deorsum.

Necesse est itaq; omne corpus aut infinitum esse aut finitū. Et si infinitum, aut anhomœomerum totum,aut homœomerum. Et si anhomœomerū, aut ex finitis speciebus,aut ex infinitis. quoniá igitur non possibile est ex infinitis,manifestū/si quis nobis finat manere primas hypotheses. Finitis enim primis motibus,necesse est & spēs simpliciū corporū esse finitas: simplex est enim simplicis corpis motus, simplices aūt,finiti motus sunt. Necesse est autē semper motū habere oē corpus physicum, sed siquidē ex finitis erit infinitū,necesse est & partiū vnamquāq; infinitam esse. Dico autē,puta aquā,aut ignem, sed est impossibile. Ostensum est enim,quoniā neq; grauitas/neq; leuitas est infinita.

Com̃.61. Proponens & nūc uniuersal̃r inquirere de oī corpore si infinitū est uel finitum,ex diuisione ꝓducit rationem dicens {necesse est oē corpus,aut infinitū esse,aut finitum} ut ostenso φ nō sit infinitū, habeat φ sit finitū.cōtradictoria enim est diuisio.quod aūt non sit infinitū,aliá iterum diuisionē ꝑacipit dicentē {si infinitū est, necesse est aut anhomœomerū ipm esse, aut homœomerū} nam & hæc est īmediata diuisio,ex ↄsequētia destructiuā ꝓducit rōnem. si enim necesse est si est infinitū corpus, aut homœomerū ipsum esse, aut anhomœomerum, osidatur autē quia neutrū horum est id quod est infinitum,palam φ neq; omnino infinitum est.primo autem proponens ostendere quòd non sit anhomœomerum, diuisione etiam hic utitur dicente, si est anhomœomerum,aut ex finitis speciebus est,aut ex infinitis.si igitur neq; ex infinitis, neq; ex finitis, palam quòd non est anhomœomerum, sed φ non ex infinitis multitudine s̃m speciem differentibus/anhomœomerū est id quod est infinitū ostendi/ait{siquis manere ꝑmittat primas suppōnes.} Dicit autē primas suppōnes,in principio ꝓsuppositas,sunt autem hæ,φ omne corpus physicū motū habet s̃m locum à seipso,& φ tres q simplices motus,& qđ simpliciū corporum simplices sunt s̃m naturá motus,& φ unus est uniuscuiusq; simpliciū corporum s̃m naturam motus simplex:his.n.positis,necesse est spēs corporū simplicium finitas esse numero:si.n.omnia naturalia corpora simplicia,motū habent s̃m locum simplicem unum unūquodq;,simplices aūt naturales motus/finiti sunt numero,tres sunt.n.oēs uel quinque. Finiti aūt motus,finita spē requirūt q̃ mouent̃ natural̃r.specifici.n.sunt naturales motus naturaliū corporum,quia natura est principium motus hn̄tibus. his enim suppōnibus prius utens ostēdit φ tria uel qnque sunt simplicia corpora,& neq; plura,neq; pauciora. Nam & aer differt ab igne.leuis enim est,sed non leuissimus,& aqua differt à terra, grauis enim, sed nō grauissima,& sic tria quinque fiūt. quare si anhomœomerū supponat̃ infinitū corpus, nō erunt infinita spē illa ex quibus cōponitur. at uero neq; finitas scdm spēm possibile est,esse ptes homœomeri īfiniti.si enim essent finitę spē, necesse esset unáquáq; partiū infinitá esse s̃m magnitudiné.si enim s̃m speciē finitæ partes sunt,& magnitudine finitæ erūt,& totū erit magnitudine finitū.supponit̃ aūt infinitum.si igit̃ impossibile,unáquáq; partium puta aquā & ignem uel circulo mobile esse infinitū s̃m magnitudiné. palá φ neq; ex finitis speciebus erit īfinitum. Sed qūo si ex finitis spēbus anhomœomerū infinitū est,necesse est unáquáq; partium infinitá esse? Possibile est enim & una partiū infinita existente esse totū infinitū. An hanc ꝑtermisit hypothesim,quia ostensum est prius φ si non oia adęquātur,sed unū aliquod sit ex ipsis infinitum,corrūpet alia:unde igit̃ palá est φ impoſe est īfinitum eē unūquodq;/puta aquá,aut ignem? quia ostēsum est/ait/neq; grauitatē,neq; leuitatē esse infinitá. & quia finitę uirtutes finitorū sunt corporum,infinitorū enim īfinitæ.si igitur grauia & leuia hæc impoſe est infinita esse s̃m magnitudinē, ostensum est aūt φ neq; circulo mobile est īfinitum,& totū ostensum est nō esse infinitū corpus.

Adhuc necessariū est infinita magnitudine esse & loca ipsarū:quare & motus infinitos esse oium: hoc autem est īpossibile,si ponamus veras esse primas hypotheses:& neq; quod deorsum fertur in infinitum contingere ferri,neq; quod sursum fertur scđm eandē rationem. Impossibile est enim fieri qđ

non

non contingit factũ esse: similiter in tali, in tanto & vbi. Dico aũt si impossibile est factum eẽ album, aut cubitale, aut in Aegypto: & fieri aliqđ horum est impossibile. Impossibile igitur & fieri illuc, vbi nullum qđ fertur possibile est ꝑuenire. Adbuc etsi discreta sunt, nihil minus continget, ex oĩbus ignem infinitum esse. sed corpus erat vndiq; distensiones habens. itaq; quomõ possibile est plura qdem dissimilia. vnũquodq; autem eorum infinitum esse: vndiq; enim vnũquodq; oportet esse infinitum.

Eiusdem & aliam demõstationẽ affert à motibus & locis, si enim ĩfinita magnitudine partiũ una/ Com. 62.
queq; suponat̃ infinita: necesse est & loca ipsarũ eẽ infinita, & erat qdem ꝓdemonstratis utentẽ ostẽde
re ꝙ neq; locus sursum, neq; deorsum infinitus est, neq; qui in medio. q̃re neq; eorum q̃ in ipsis sunt
corporum, aliqđ est infinitũ magnitudine. ipse aũt hanc quidẽ tanq̃ iam dictã demõstrationem ꝑter/
misit. Quòd autẽ non sint loca infinita per motus qui ad ipsa, & per ipsa ostendit: si enim loca sint in
finita, qui sursum & qui deorsum & medius, infiniti & motus eorum q̃ desuper deorsum, & eorum
quæ desubtus sursum per itermedia motorũ. si enim distãtia est infinita: & motus est infinitus. si igi
tur ueræ sunt primę suppõnes: dicit aũt nũc primas suppõnes q̃ in octauo de naturali auditu osten
sa sunt, quia ꝙ nõ est possibile delatũ esse alicubi: hoc neq; fert̃ à principio illuc, neq; in quali, neq; in
quãto, neq; in motu ſm locũ, & uniuersal̃r quod nõ est possibile factũ esse, hoc neq; possibile est fieri
à principio. si igit̃ est impoẽ infinitus existibus locis à qbus, & ad q̃, & per q̃ motus fiũt, ferri sursum,
aut deorsum qđ fert̃: impoẽ ergo & fieri talem motũ, q̃re neq; à principio mouebit̃ aliquid sursum
uel deorsum. si igit̃ apparet euidenter, hęc quidem sursum, hæc aũt deorsum moꝰ: palã ꝙ non sunt
infinita luca, si autẽ nõ sunt infinita loca, neq; q̃ in locis. ipse autẽ ad hoc reducens sermonem. s. ad nõ
ferri sursum uel deorsum, reliqua tanq̃ euidẽtia ꝑtermisit. Et tertium argumentũ apponere uolens
ostendens ꝙ impoẽ unamquãq; partiũ anhomœomeri infinitã esse, ex eo ꝙ q̃libet omniquaq; exñs
nõ dat reliquis locũ. primo ostẽdit ꝙ etsi nõ unũ unũquodq; ɔtinuũ infinitũ supponat̃, sed ex discre/
tis infinitis multitudine ɔsistens (ut Anaxagoras uidebat̃ dicere ſm unãquãq; spẽm, infinitas multi/
tudine homœomerias. aut ut q dicebãt infinitos numero esse mũdos. nã & apud illos ĩfinitę terrę &
aquæ & aliorũ unũquodq;, qui & in unoquoq; mũdo horum unũquodq; est) & ita ignis qui ɔstat,
ex oĩbus distãtibus partibus, infinitus erit ignis, neq; sic infinitũ esse põt. Si igit̃ corpus quidẽ est qđ
oĩquaq; dimẽsionẽ habet, infinitũ aũt corpus qđ omniquaq; ad ĩfinitum distat, quomõ possibile est
plura dissimilia esse ĩfinita, siſia enim fortẽ uidebunt̃ ꝑpter unum oĩa esse, dissimilia aũt quo pacto?
infinito enim existẽte igne nõ utiq; aliqđ aliud aliorum elñtorum ad esse locum accipiet. quare si ne
cesse est ptes anhomœomeri infiniti nõ esse ĩfinitas specie, sed finitas, hoc aũt impossibile ostẽsum est:
palàm ꝙ esse nõ possunt specie finitę anhomœmeri ĩfiniti ptes: ostensum est aũt ꝙ neq; ĩfinitę. si igit̃
necesse est anhomœomerũ infinitũ, si sit ĩfinitas spẽ aut finitas specie partes habere, neutrum aũt ho
rum est possibile: palã est ꝙ anhomœomerũ infinitum corpus nõ erit.

At vero neq; omne homœomerũ cõtingit infinitũ esse. primũ enim nõ est alius prę ter istos motus, habebit igitur vnũ horum. si autẽ hoc accidet, aut grauitatẽ infinitã, aut leuitatem esse infinitam. Sed non est possibile corpus quod circũfertur, infinitũ esse: impossibile est enim infinitũ circũferri. Nihil *enim differt hoc dicere, q̃ cœlum infinitũ esse dicere, hoc aũt ostensum est ꝙ nõ est possibile.*

Cum dixisset ꝙ si est ĩfinitum corpus, necesse est aut anhomœomerũ, aut homœomerũ ipm esse Com. 63.
& ostenso ꝙ anhomœomerũ ipm esse est impoẽ, cõsequenter ꝙ neq; homœomerũ esse possibile est
ostendit: à motibus iterum naturalibus. si enim ĩfinitũ est homœomerũ, unum & eũdem motũ ha/
bebit totũ. Tribus igitur existibus motibus ſm naturã eo qui sursum, & eo qui deorsum, & qui cir/
culo, siqdem sursum moueat̃ infinitum existẽs, ĩfinitã habebit leuitatẽ, si autẽ deorsum, infinitã gra/
uitatem. Si igit̃ ostensum est, ꝙ impoẽ est infinitã esse leuitatẽ uel grauitatẽ, impossibile est infinitũ,
aut sursum, aut deorsum moueri, prosus autẽ siqdem sursum mouet̃, ignis erit, si autẽ deorsum, ter/
ra, ostẽsum est aũt prius, ꝙ impoẽ est, ignẽ uel terrã, aut oĩno leue aut graue infinitũ esse ſm magni/
tudinem. At uero neq; tale erit quale qđ circulo mobile. ostẽsum est enim ꝙ cœlũ nõ est infinitum. si
igitur necesse homœomerũ suppositũ infinitũ: unũ & eũdem habere motũ: unũ autem habens, aut
graue, aut leue erit, aut circulo mobile, ostensum est autem ꝙ nullũ horum possibile est esse infini/
tum: palã ꝙ neq; homœomerũ existens erit, ĩfinitum.

At vero neq; prorsus infinitum moueri contingit, aut enim scd̃m naturam mouebitur, aut violẽ-

tia, & si violentia, est ipsi & qui secundum naturam, quare & locus alius proprius in quem fertur, hoc autem est impossibile.

Com. 64. Ostenso diuisim fm utrũq; q̃ neq; ut anhomoeomerũ, neq; etiam, ut homoeomerũ pôt esse infinitum, & ꝑpter hoc neq; esse prorsus, siquidẽ necesse erat, aut homoeomerũ ipm esse, aut anhomoeomerum, nunc ꝯsequẽter ostẽdit, q̃ neq; prorsus cõtingit esse ĩfinitum. necesse est enim quod moueť naturale corpus, aut scdm naturã, aut ui moueri, & si ui, semper habere aliquẽ etiam fm naturã motum, nam & ꝑter naturã illa moueri dicimus quæcũq; ẽcõtrario ei qui scdm naturã mouẽtur. Nam secũdum est id quod ꝑter naturam & uiolentum, eius quod fm naturã. si igiť & fm naturã natũ est moueri, fm naturam aũt moueť quod in suũ locum moueť, erit utiq; alius ipsi locus æq̃lis ad quẽ fertur, hoc aũt impossibile. si enim infinitũ sit, & ante moueri oẽm comꝑhendit locum. Hoc autem argumentũ in his q̃ mouẽtur fm rectam & trãsmutant loca, cõgruit: de qbus ꝓxime sermo. nam qd circulo fertur, in eodẽ loco fertur, & circũfertur. Notãdum aũt (ut existimo) q̃ nũc locum nõ ut terminum cõtinentis intellexit, sed ut regionẽ & spatiũ. qd enim esset ꝯtinens ĩfinitum. s. terminũ ipsius qui apud ĩfinitum locũ esset infinitus? qualiter autem adhuc infinitũ continens.

Quod autem omnino impossibile sit, infinitum à finito pati aliquid, aut facere infinitum ex his manifestum est. sit enim infinitum a, finitum autẽ b. tempus autem in quo mouet aliquid, aut motũ est g. Si itaq; ab a, calefactum est, aut latum est, aut aliud aliquid passum est, aut & quodcũq; motũ est in tẽpore g, sit d, eo quod est b, minus, & minus in æquali tẽpore minus moueat sit autẽ e, ab eo quod d, aleratũ. quod itaq; est d, ad b, erit e, ad finitum aliquid, puta f. sit itaq; æquale in æquali tẽpore æquale alterans, minus autem in æquali minus. maius autem maius. tantũ autẽ quantũ analogum erit quodcũq; maius ad minus. Non igitur infinitũ ab aliquo finito mouebitur in aliquo tẽpore. minus enim aliud in ęquali à minori mouebiť, ad quod analogũ erit finitũ. infinitũ enim ad finitũ in nulla ꝓportiõe est.

Cõm. 65. Et per aliam argumentationẽ uniuersaliter ostendit q̃ nullũ naturaliũ corporũ est infinitum: assumens dignitatem, q̃ omne corpus naturale, aut facit, aut patiť, aut ambo. Et ostẽso q̃ infinitũ, neq; facit, neq; patitur, cõcludit q̃ nõ sit corpus naturale infinitũ. oĩmode aũt ostendit q̃ neq; facit, neq; patitur infinitũ, ostendens q̃ non patitur infinitũ, neq; ab infinito, neq; à finito, neq; facit, in infinitũ, aut in finitũ. Ostensio aũt ut super dignitatẽ ꝑacceptã fit talẽ. ęqualia factiua, in ęquali tpe, ęqualia faciũt & mouent. si similia sint q̃ mouentur, si aũt hoc faciens qdem sit maius, hoc aũt minus, maius in tpe ęquali maius mouebit, minus aũt in eodẽ ęquali: minus, & tãto maius quãto maius ipm est, & tanto minus quãto minus. In his igitur, ait, sit in finitũ a, finitũ b, tempus in quo infinitũ a, finito passum est aliquid g. omnis enim motus in tẽpore. si igitur à finito infinitũ passum est aliqd in tẽpore g, si accepe rimus minus aliquid q̃ b, qđ minus in æquali tẽpore. s. g, minus aliquid mouebiť q̃ id quod, b, moue bat. Accipiatur igitur minus q̃ b, d. hoc itaq; in tẽpore g, minus aliqđ infinito a, quod mouebat b, mouebit & faciet, sit e, qđ a, d, alteratur. nam minus in æquali tpe. ut dictũ est, uidelicet minus aliqd mouebit maiori. si itaq; ut d, ad b, motũ est e, ad aliud aliqd, habebit ꝓportionem, ad finitũ uidelicet. quãtuplum enim est b, respectu d, si tantuplũ passi a, d. s. e, accipiamus, aliquid finitũ & ipsum erit uel supponatur infinitũ ab aliquo finito in tẽpore aliquo motũ, & accipiatur minus alqd in ęquali tpe à minori q̃ fm b, motum eius quod est d, mouens e. Si igitur ut de, ad b, sic ad aliud aliqd fiat e, mouebiť illud a, b, finitũ existens, q̃re & in ꝓportione finita, hoc aũt est impo͡le, quia infinitũ erat quod a, b, mouebatur, & non ab eodem in eodẽ tpe infinitũ & finitum mouebunť. æqualia enim mouet idem in eodem tẽpore, sed neq; possibile est in ꝓportione ipsius e, ad d, esse a, ad b, ut moueať ab ipso. nam infinitum ad finitũ in nulla ꝓportione est. Obscuritatẽ aũt fecit in sermone interponẽdo dignitates, in quibus, ait. { sit itaq; ęq̃le quod in ęq̃li tpe ęquale alterãs etc. } & sic ꝯclusionẽ inducens p hoc. non ergo infinitũ ab aliquo finito mouebitur in aliquo tpe. obscure etiã induxit { minus eni aliud } . s. e, dicẽs { in ęquali tẽpore } . s. g, a minori. s. d, mouebiť, ad qđ minus hoc est e, proportionaliter se habebat id quod a, b, mouebať, quãdo fiebat, ut d, ad b, ita e, ad aliud, finitũ enim erat hoc in eadẽ ꝓportione factum ad b, in quo infinitũ erat quod a, b, mouebať. Si igitur hoc cõsequitur, merito dixit. q̃ infinitũ à nullo finito mouebitur, siquidẽ induxit in fine dicens. { Infinitũ enim ad finitũ in nulla ꝓportione est } ut tota deductio rationis sit talis. si infinitũ à finito mouetur, aut patitur, erit infiniti proportio ad finitum & ab eodem in eodem tempore finitum aliquid & infinitum mouebũtur, sed hæc impossibilia sunt secundum destructionem. non ergo patietur infinitum à finito.

At

At vero neq; infinitum in vllo tẽpore mouebit finitum. sit enim a/infinitũ, b/vero finitum/tempus g. igitur d/in g/minus eo quod est b/mouebit, sit autẽ illud z. Quod itaq; est b/totũ ad z/e/sit habens eandem proportionem ad d: mouebit igitur e/b/z/in g. Infinitũ igitur & finitum in ęquali tempore alterabũt, sed est impoßibile. in minori enim qđ minus supponebatur, sed semper sumptum tẽpus idem faciet. Quare non erit tempus vllum in quo mouebit, sed adbuc in infinito tempore non est motus neq; motum esse, finem enim non babet factio autem & paßio babent.

Ostenso ꝙ infinitum nullũ patitur à finito, nũc ostendit ꝙ neq; finitũ ab infinito pati est possibile, & hoc per deductionẽ ad impoſſe deducens. nã ĩfinitũ & finitum & hic in ęq̃li tẽpore idem alterabũt. quod quidẽ est impossibile. nam in minori tpe maius alterans supponebať, sit ab infinita uirtute a/finita aliqua magnitudo. s. b/mota in tpe g/& accipiať aliqua finita uirtus d. hæc itaq; in tpe g/minus aliquid q̃ b/mouebit. minor enĩ est q̃ a/quæ est infinita, cũ sit finita. sit itaq; motũ a/d/in tpe g/minus q̃ b/scilicet z/& si finitũ est b/& finitũ est etiã z/aliqua ꝓportio est ipsorũ ad inuicẽ. quã itaq; ꝓportionẽ habet z/ad b/habet hãc uirtus d/ad aliã aliquã uirtutem finitam, sit hæc e. erit igitur ut z/ad b/sic uirtus d/ad uirtutẽ e/& ut uirtus d/ad uirtutẽ e: ita z/ad b, & ꝑmutatim. ergo ut d/ad z/sic e/ad b. Erat autẽ d/uirtus motiua ipsius z/in tẽpore g/igitur quoq; e/mouebit b/in g/tẽpore, erat autẽ & a/infinitum motiuũ ipsius b/in g/tẽpore. in ęquali ergo tpe mouetur b/ab a/uirtute ĩfinita. s. e. qđ est impoſſe. non ergo patietur finitũ ab infinito. Obscuritatẽ aũt fecit in sermone hoc qa b/quod q̃dem ĩfinita uirtus mouebat, quia cõtinet in se z/existens minus ipso, b z/ꝓcedendo nominauit. Cõcludẽs aũt ꝙ necesse est si finitũ ab infinito patitur, in ęquali tẽpore infinitum & finitum alterare, qđ est impoſſe, quia ponitur maius in minori facere/subiũgit. sed semp sumptũ tẽpus hoc faciet. ac si diceret, & si maius, aut minus tẽpus accipias q̃ g/idẽ faciet, qa nõ erit tempus ullum infinitũ in quo mouebit infinitum. Quare neq; prorsus mouebit. si omne mouẽs necesse est in tẽpore mouere. Ostẽsum est autẽ ꝙ neq; mouebitur, non ergo erit corpus naturale infinitũ, sed fortè infinitũ in ĩfinito tempore mouebit finitum, sed & hoc impossibile, aut alteratũ esse, aut motũ esse/qđ non contingit factum esse. Com. 66

Neq; infinitum ab infinito cõtingit quicq̃ pati. sit enim a/infinitũ: & b/tempus autem in quo passum est b/ab a/in quo g/d. igitur e/infiniti pars: quia totũ b, passum est: non in ęquali tempore idem. Supponebatur enim in minori tempore moueri minus. sit enim e/motũ ab a/in d. Quod itaq; d/ad d/g/est idest e/ad aliquid eius quod est b/finitũ. boc igitur necesse est ab a/motum esse, in g/d/tẽpore. ab eodem enim supponatur in pluri & minori tẽpore maius & minus pati quęcũq; proportionabiliter diuisa sunt. in nullo igitur tempore finito poßibile est infinitũ ab infinito motũ esse. In infinito igitur sed infinitum tempus non babet finem. Quod autem motum est/babet. si igitur omne corpus sensibile babet virtutem actiuam aut paßiuam aut ambas, impoßibile est corpus infinitum sensibile esse.

Cõsequenter & reliquũ ostendit ꝙ neq; infinitũ ab infinito pati possibile est, neq; in tẽpore finito, neq; infinito, & primo ꝙ nõ in ĩfinito sit possibile. per impoſſe autẽ & hoc ostẽdit dignitatibus utens: hac. s. in minori tempore minus moueri ab eadem uirtute, & hac, in his quæ ab eadẽ uirtute mouentur inęq̃libus/eandem ꝓportionẽ esse in motorũ magnitudinibus, & in tẽporibus in q̃bus mouenť. Ostẽsio aũt est talis. supponiť mouẽs q̃dem infinitũ a. qđ autem moueť ab a/infinitũ cũ sit & ip̃m b. tẽpus autẽ in quo ĩfinitum b/passum est ab a/sit g/d. & accipit partẽ ipsius b/quæ sit e. Qm̃ igitur totum b/passum est ab a/in tẽpore g/d, palã est, ꝙ pars ipsius. s. e/ab a/in minori tempore passa est. nã minus in minori tẽpore pati ab eodẽ dignitas est. sit igitur tẽpus in quo e/pars ipsius b/passa est ab a/infinito d/pars existens ipsius g/d/in quo supponebať totũ b/ab a/passum esse, sicut itaq; se habet tp̃s d/ad tẽpus g/d/pars existẽs ipsius, finita finiti, si ita faciemus. sit e/se habẽs ad aliquã partẽ infiniti, in qua enim ꝓportione fuerit tẽpus d/ad tẽpus g/d/in hac est & magnitudinem e/ad aliam aliquã magnitudinem finitam accipere. Quare & ipsa erit pars ipsius b/sicut & hęc, ipse autẽ non accepit in textu pro ipsa lr̃am, sit aũt z/& erit ut tẽpus d/ad tẽpus g/d/magnitudo e/ad magnitudinẽ z. & permutatim ut tempus d/ad e. ita g/d/ad z. sed tempus d/ad magnitudinem e/sic se habet ut in ipso ab infinito a/motum sit ip̃m e/& in tẽpore. igiť g/d/mouebitur z/ab infinito a. sed supponebať & totum b/infinitũ/ab infinito a/in tẽpore g/d/moueri, qđ est impossibile, qa maius ab eadẽ uirtute in maiori tẽpore mouetur. maius est aũt b/infinitum existens, q̃ z, finitum. Quare rursus ad hoc impoſſe deductũ est. s. ꝙ maius & minus in eodẽ tempore ab eodẽ moueť, hoc autẽ { quoniã totum passum est b. nõ in æquali Com. 67

tpe idem }hoc est in non æq̃li tempore mouebit idem maius & minus,q̃a supponit̃ in minori tempore moueri minus ab eodẽ,sicut in ampliori & minori tẽpore ab eodem maius & minus patit̃,quę cũq; patientia & agentia ſm eãdem ꝓportionem tẽpore diuisa sunt.quare nõ simplr̃ maius nec simpliciter minus patit̃,sed quę ſm ꝓportionem tẽporis diuisa sunt ad maius & minus.si igit̃ hoc impossibile est maius & minus in eodẽ tẽpore finito ab eodẽ moueri,merito induxit hoc,in nullo ergo tẽpore finito possibile ẽ ĩfinitũ ab infinito moueri,sed fortè in infinito tẽpore infinitũ ab infinito moueri est possibile.sed ꝙ & hoc sit impośe,breuiter meminit dicens,si infinitum q̃dem tẽpus uõ habet finem,qđ autem motũ est habet,qđ quidẽ in infinito tempore facit aut patit̃ in infinitũ ꝓcedẽs,nõ habet finem,neq; dicet̃ fecisse,aut passum esse.Qđ autem uõ ad finem ꝓcedere aptum natũ est,si nihil prohibet,neq; utiq; à principio facere & pati poterit,ut dictũ est prius,qđ enim nõ cõtingit primo factum esse,neq; fieri cõtingit.Quare merito his dictis intulit totius rõnis deductionem in secunda figura syllogizans ita.omne corpus sensibile habet uirtutem actiuã uel passiuã,uel ambas. Nullũ autẽ corpus infinitũ habet uirtutem actiuã,aut passiuã,aut ambas:Nullũ ergo corpus infinitum sensibile est,& cõuertenti.Nullũ ergo corpus sensibile est infinitum,sensibile autem ad distinctionem mathematici apposuit,cum infinitum semper à mathematicis supponatur.

Sed & quæcũq; corpora in loco sunt,omnia sunt sensibilia.non est igitur corpus infinitũ extra cœlum,at vero neq; vsq; aliquid.igitur omnino corpus extra cœlum nullum est, siquidẽ enim intellectuale erit in loco,si vero sensibile erit in tempore,extra enim & intra,locum significant,itaq; erit & sensibile,sensibile autem nullum non est in loco.

Cõm.68. Ostenso primo per multa argumẽta ꝙ nullũ corpus infinitũ est,& his cõsequens dicit esse cõfiderare.& si nõ infinitũ est omne corpus,ne fortè tãtum sit,ut sint plures cœli,ꝓponens iterũ per uliores & regaliores demõstrationes ostẽdit ꝙ nõ est corpus infinitũ,& palã est ꝙ de sensibili corpore sit sermo.Non.n.de mathematico conclusit ꝙ est impossibile aliq̃đ corpus infinitũ sensibile eẽ.si autem hoc,& cõuersum uerũ.s.nullum corpus sensibile infinitum eẽ.Cũ hac igitur uniuersali negatiua ꝓpositione assumpsit uũc affirmatiuã dicẽtem,corpora quæ sunt in loco oĩa sensibilia esse,q̃bus super adducit cõclusionem,nullũ corpus existens in loco infinitũ esse,alteram.cũ hac autem iterum assumpta est ꝓpositio altera dicens,qđ extra cœlũ in loco & cõcludit cõclusionem extra cœlũ,igitur nullũ infinitum esse corpus,sed cõclusionem q̃dem prioris syllogis̃.s.nullum in loco existens corpus infinitum esse,ꝑtermisit tãq̃ ꝓpõnibus positis.s.nullũ corpus sensibile infinitũ est,& dicentẽ.omne corpus in loco sensibile est.minorem aũt dicentẽ,ꝙ extra cœlũ in loco,paulopost ponit cũ dicit:extra.n.& intra locũ significat,ut per hoc ostensum sit interim ꝙ extra cœlũ corpus infinitũ nõ est.ꝑ Alexã.uero in secũda figura cõcludit cõclusiones sic.omne qđ est,in loco est,corpus sensibile est.infinitum nõ est corpus sensibile,infinitũ ergo corpus nõ ẽ in loco,& iterũ.Infinitũ corpus nõ in loco,qđ est extra cœlum est in loco.infinitũ ergo corpus nõ est extra cœlum.palã est autẽ ꝙ ubi est possibile ad ambas figuras primã & scđam resoluere syllogismos anteponẽda est resolutio in primã,siq̃dem & qui in scđa figura syllogismi,per primã perficiunt̃.talis est aũt resolutio sermonis,cõclusionẽ accipiens aliã ꝓpositionem ꝯcludit ſm dictũ apud Stoicos tertiũ thema.Cuius rõ ſm antiquos est talis.si ex duobus tertium aliquid cõcludit̃,qđ autem cõcluditur cum aliquo alio extrinsecus cõcludit aliq̃d,& ex primis duobus,& ex coaccepto extrinsecus cõcludet̃ idem,puta per dicentẽ,omne qđ est in loco corpus est sensibile,& nullũ corpus sensibile infinitũ:& per coassumptã cũ harũ ꝯclusione dicẽte,qđ est extra cœlum est in loco,cõcluditur,nullũ infinitum corpus extra cœlũ esse,sed ex hoc & p priora argumenta ostẽsum est.Si.n.oĩno non est corpus infinitũ,palã est ꝙ neq; extra cœlum est.Ostẽdendum aũt paulo post ꝙ unus est hic & unigenitus mundus,& nõ sunt alii ꝑter ipsum,neq; finiti numero, neq; infiniti,uniuersalr̃ præastruit ostẽdens ꝙ nõ est corpus extra cœlum,neq; finitum,neq; infinitum. quare neq; mundi alii præter ipsum,neq; finiti numero,neq; infiniti.Ostenso igitur quòd infinitũ corpus non est extra mundum consequenter apponit quòd neq; finitum,quod uocat usq; ad aliquid, quod enim usq; aliquid,& non ad omne extensum corpus est finitũ est.Hoc aũt nũc q̃dẽ sine demonstratione ponit,complens ex diuisione ostẽsionem dicẽtẽ,si est corpus extra cœlũ,aut infinitũ est,aut finitum,sed neq; finitũ est neq; infinitũ,non ergo prorsus est. paulo aũt post ipm̃ ostendet, ꝓpter qđ ut demõstrato hoc,hoc aũt supposito induxit cõclusionẽ.nullũ ergo prorsus corpus extra cœlũ,neq; intellectuale, neq; sensibile.Si enim aliq̃s dicat intellectuale extra cœlũ corpus in loco ipm̃ faciet,nam extra & intra locũ significat.qđ autẽ est in loco,omne corpus est sensibile,ut iam acceptũ est.quæ enĩ in loco corpora,cũ aliqua sunt sensibili differentia & ad minus cũ ea quæ ſm inclinationem ſm quã

unūquodq; fertur in locū ꝓprium & manet. Si autē & cōtinetur à loco, & superficiē tāgibilem habet, & colorem aliquem insignientē, non adhuc est intellectuale, sed sensibile, siquidē extra cœlū supponitur. at uero sensibile corpus nullū est extra cœlū, neq; enim infinitū ut ostēsum est, neq; finitū ut suppositum est. Duo igitur incōuenientia sequunt̄ supponētibus extra cœlū sensibile corpus, unde quidem non intellectuale sed sensibile ipm facere, si qd extra est ēt in loco est, quod quidē & Aristoteles significauit per hoc. q re sensibile erit, & non adhuc, uidelicet intellectuale. ei autē qd est sensibile esse, sequitur nullū omnino esse, siquidē neq; infinitū est, ut ostēsum est, neq; finitū ut supponit̄. Post hęc autem ait Alexāder, non ut supponentē dicere hoc. at uero neq; usq; aliqd. quod idē est cū hoc, neq; finitum, ostenderat enim ꝙ omne sensibile corpus, aut sursum, aut deorsum est, aut circū, quorū qd quidem sursum & deorsum intra cœlum est, quod autem circum est cœlum ipsum. si igitur nullū est præter hoc corpus sensibile, nullum utiq; extra cœlum erit sensibile corpus.

Magis autem est logicæ argumentari sic.

Magis logica argumenta ad distinctionē realiū dicunt̄. realia aūt quæ accipiunt̄ à ꝓpriis rei ꝓpositę, & ab ipsa re arguūt ut non facile ad aliud traducat̄ demōstratio, logica aūt & dialectica q̄ uocant, uera qdem sunt & ipsa: cōmuniora autē & possibilia ēt aliis adaptari, & ex ꝓbabilibus magis accepta. quorum artē in topicis Aristoteles tradidit, locos cōes uocans sm quos accipiunt̄ argumēta. Ostēso igitur prius per propria & proxima argumenta sumpta à naturali motu singulorum, ꝙ nullum corpus simplex est infinitum, idem & per cōmuniora argumenta ostendit. Com. 69.

Neq; enim circulo possibile est moueri infinitū si homœomerum sit. mediū enim infiniti non est. quod autē in circuitu mouetur circa mediū mouetur, sed neq; in rectū possibile est ferri infinitū. Oportebit enim alterum esse tantum locum infinitum, in quem fertur secundum naturam, alium tantum in quem præter naturam.

Præaccipiēs ꝙ omne corpus naturale mouetur sm locū, si uere natura principiū motus est, ostendit ꝙ nullum corpus infinitum, neq; cōtinuū, neq; discretū possibile est moueri sm locū, ex quo cōcluditur ꝙ nullū corpus naturale, neq; cōtinuum, neq; discretū, possibile est infinitū esse. Et primo in cōtinuis, quia qd circulo mouetur homœomerū & simplex non est infinitū, ostendit in secūda figura cōcludens sic. qd circulo mouetur homœomerū corpus mediū habet. infinitū medium non habet. Cōmunior autē ostensio est hæc, non à naturali solo motu accepta, neq; solū adaptabilis naturalibus, neq; sphęricis corporibus solis, neq; solis cœlestibus, sed oibus circulo motis, siue naturalia sint, siue artificialia, siue sphęrica, siue alterius figuræ, siue cœlestia, siue sup terrā. omnia enim q̄ circulo mouentur, circa mediū necesse est moueri. In pmissis aūt argumētis ostēdit ꝙ neq; cœleste corpus, neq; quæ sub luna sunt corpora: possunt īfinita esse ex motibus q insunt ipsis sm naturā. neq; enim circulare circulo ferri posset, siquidē infinitū esset, neq; quæ sub luna sunt recte ītendere. infinitā enī haberent grauitatē uel leuitatē. quod qdem impossibile ostensum est. Et q̄ à ꝓportione aūt magnitudinū, & motuū demōstratio cōuenienter facta est in naturalī motis corporibus. hoc aūt sit { homœomerum sit } appositū est. non quia anhomœomera & cōposita circulariter mota sm naturā nō circa medium mouent̄. omne enim qd circulariter mouet̄, circa mediū mouetur, sed qa de simplicibus corporibus nūc sermo erat. Nam si homœomerū sit, pro simplex apponit̄. nā in hoc facit ostēsionē, quia & in cōpositis naturalis motus fit sm dominiū alicuius simpliciū quod in ipsis sit. Quod autē neq; super rectā mouebitur īfinitū, per deductionē ad impole ostendit sic. si mouetur sup rectā infinitum, quoniā quæ super rectā mouentur, & sm naturā mouentur, quādo ad ꝓprium locū fiunt. & præter naturā, quādo ad cōtrarium, necesse est duo infinita esse loca, eum scilicet in quē sm naturam fertur, & eum in quē præter naturā, sed impole est duo esse loca infinita, neq; enim corpora, neq; loca duo infinita esse possunt, si omniquaq; uergit infinitū. & ita quidē ipse ex sm naturā & præter naturam moueri quæ super rectā, dupliciter ostendit qd infinitum impole est esse. Possibile aūt est idem ostendi & si īfinitū transeat qliter cūq; à loco in locū, duo enim erunt loca. s. quem relinquit, & in quē transit. Cōmunior autē & hæc uidetur ostensio, sm quod eadem leuibus simil̄r adaptant̄ & grauibus. Idem aūt hoc argumentū imposuit, quādo dixit. At uero neq; prorsus infinitū cōtingit moueri, aut enim sm naturam mouebitur, aut ui & si ui est ipsi & qui sm naturā. quare & locus alius in quē feretur, hoc aūt impossibile. Et Alexāder quidē notans hoc rōnabilius ait hic poni ipm magis logicū existens, & quia hic apponit̄ non ut qd circulo fertur moueri ꝓpter non habere mediū, nunc aūt illius non meminit. Fortè aūt tanq̄ ostensione accepta à ꝓpriis his quæ mouent̄ super rectā (propriū enim est his quæ sm naturam & ꝓter naturam & à cōiter inexistentibus leuibus & grauibus: cōiter Com. 70.

enim ipsis inest motus secundum naturam & præter naturam)merito ipsam & in argumentis quæ à ꝓpriis posuit,& in his q̃ à cõmunibus.quod auté circulo mouetur,ut cõmune hic acceptũ est.

Adhuc siue natura habet motum rectum/siue violentia mouetur,vtriusq; oportebit infinitã esse mouentẽ potentiã,est enim infinita infiniti & infiniti infinita virtus, quare erit & mouens infinitum. Ratio autem in his quæ de motu posita est ꝙ nullum habet infinitam virtutem finitorum, neq; infinitorum finitam. Si igitur secundum naturam & præter naturam contingit moueri, erunt duo infinita id quod mouens sic, & quod mouetur.

Com.71. Ostenso ꝙ nõ est infinitũ corpus qđ mouetur super rectã ex fore duo loca infinita,qđ erat impossibile,idẽ ostendit ex fore duo infinita corpora,qđ & ipm simil'r est impossibile,ostendit auté ex duobus ꝓdemõstratis ab ipso.s.ꝙ omne quod moueť ab aliquo moueť,qđ in septimo de naturali auditu ostendit,& ex hoc ꝙ si moueatur infinitũ,ab infinita moueri uirtute:nullam auté finitam magnitudinem uirtutem habere infinitã,qđ quidé in octauo eiusdem operis demõstrauit,siue igiť ſm naturam sup rectam mouere dixerimus infinitũ corpus,siue ꝑter naturã & ui/utroq; mõ infinitũ existens ab infinita uirtute mouebitur,mouente ipm corpore infinito & ipso existẽte.nam infinitã uirtus infiniti corporis,& infiniti corporis infinita uirtus est.Qđ.n.tunc demõstratum est,id nũc ut dignitas est accepta.Qm̃ auté quæ ſm naturã moueñť, etsi ab aliquo moueanť,intus in ipsis & in corpore existens habent mouens , hoc aũt nihil facit ad deductioné incõuenientis.s.duo fore ĩfinita corpora,mouens & motũ:merito apposuit.{ Si igiť qđ ſm naturã & ꝑter naturã ɔtingit moueri } & tũc subiunxit hoc.s.{ erunt duo infinita id qđ quidem mouet,sic & qđ moueť }cõuenienter & { sic } apponit.Nam ei qđ uiolentia moueť cõsequitur aliud ꝑter ipm eẽ qđ mouet.Qm̃ igitur id qđ ſm naturam moueť,& ꝑter naturã cõtingit moueri,quod aũt tale extrinsecus habet mouens, & si infinitũ sit qđ moueť,infinitũ necesse est & mouens eẽ,merito dixit,quod siue natura,siue uiolentia infinitũ in rectũ moueať,ab infinito mouebitur,nõ qa ſm naturã moueť,sed quia cõtingit qđ natura mouetur super rectã & ui moueri.Huic aũt cõsequitur ab infinito aliquo extrinsecus moueri,ut fit deductio rationis talis.infinitũ corpus,siue ſm naturã,siue ꝑter naturã dicatur moueri super rectã,cõtingit ipm ui & ꝑter naturã moueri corpus qđ ui mouetur,deforis ab aliquo corpore mouẽte ipm mouetur,qđ deforis sic mouetur,si in infinitũ fit ab infinita uirtute mouebiť,corpus aũt infinitæ uirtutis,infinitum & ipm est ſm magnitudiné,infinitũ ergo corpus ab infinito aliquo alio corpore mouebitur.Duo ergo erũt infinita/mouens/& qđ mouetur,qđ est impossibile,sed in ꝑcedentibus quidem ostendit,ꝙ impossibile est infinitũ ab infinito pati aliquid,à proximis & ꝓpriis à ꝓportione sumptis. hic autem contentus fuit deducere sermonem ad inopinabile aliquod,scilicet duo fore infinita,propter quod etiam argumentum uocauit magis logicum.

Adhuc mouens infinitum aliquid est.si enim ipsum seipsum mouet,animatum erit.Hoc autem quo modo possibile est infinitum esse animal? si autem aliud aliquid mouens,duo erunt infinita,& mouens, & quod mouetur,differentia secundum formam & virtutem.

Com.72. Ostenso/ait/Alex.incõuenienti qđ sequiť ad ui moueri infinitũ,qa necesse est extrinsecus aliud infinitum esse mouens ipm,nunc ostendit ꝙ & si ſm naturam etiã moueatur,idé incõueniens seqtur.Si enim/ait/omne qđ ſm naturã mouetur ab aliquo moueť,& aut à seipso,aut ab alio mouetur, & infinitũ si ſm naturam moueť,aut à seipso mouetur,aut ab alio,sed siqdem à seipso,aĩatum erit.sola enim per se mobilia moueñť ab anima quæ in ipsis ẽ,sed si hoc est aĩal est infinitũ corpus.impossibile est auté animal infinitũ esse.Nam aĩal figuratum est & terminatũ forma,infinitũ autem non est formatum,& aĩal quidé in cõmensuratione partiũ adinuicem cõsistit,infinitũ autem nihil habet cõmensuratum.Si igiť nõ à seipso moueť,sed ab alio,duo erũt infinita & mouens & qđ moueť, differétia ſm formã,hoc est in ꝓpria circũscriptione distincta.si.n.continua essent,nõ utiq; paterenť abinuicem,nihil enim a seipso patitur.Differétia aũt & uirtute,si hoc qdem est moués,hoc autem sit motũ,infinita ambo.duo ergo uera essent infinita,qđ est impossibile,ut prius dictũ est.¶ Possunt aũt/ait/ Alexã. ꝑdicta plura esse arguméta,& omnia unius arguméti partes dicẽte ipso,qm̃ omne qđ moueť ab aliquo mouetur,& aut à seipso,aut ab alio & aut ſm naturã,aut ꝑter naturã,& ostendente ad unũqdq; ipsorum,impossibile aliqđ consequens,siue.n.ꝑter naturam,plures erunt infinitæ magnitudines,extra.n.qđ sic mouet,& uim infert,siue ſm naturã,siqdem à seipso infinitum aliqđ corpus aĩal erit,qđ est impossibile,siue ab alio,ĩfinitũ aliquod corpus iterũ aliud erit,qđ ĩfinita sui uirtute mouebit in

finitũ corpus. Videbitur autẽ, ait, Alex. & neglexisse quæ ſm naturã mouentur, quę neq; extrinsecus habent aliquid qđ mouet ipsa, si ſm uirtutẽ quæ in ipsis est mouentur. Aut hoc, ait, neglexit tanq̃ ostensum per hoc, q; neq; grauitas, neq; leuitas potest esse infinita. Aut & ꝓpter hoc logica est argumentatio: ꝓbabiliter enim diuisionẽ fecit. Aut etiã hæc ab aliquo extrinsecus mouẽte ostensa sunt in naturali auditu moueri. nam à causa generationis ipsorũ. Sic igitur Alexan. non attẽdens (ut existimo) ad hoc {siue natura habet motũ rectum, siue ui.} Non. n. dixisset neglecta esse in diuisione hac quæ ſm naturam mouentur. ☞ Fortè igitur tali diuisione utitur Aristo. infinitum corpus si habet motũ, aut ſm naturã habet ipm, aut ui, & si ſm naturã, aut natura, aut ut quæ dicũtur per se mobilia, quæ mouẽtur ab anima quæ in ipsis est, nã quod ui, ad ambo hæc cõtradiuisum est. Ostẽso igitur q; nõ ui: necesse est. n. aliquid extrinsecus aliud infinitũ mouens esse, neq; ut naturalia, qa q̃ ſm naturam, & ꝑter naturam cõtingit moueri, & iterũ idem foris erit mouens, ostendit q; neq; ut per se mobilia à seipso mouetur, ut animal non sit, necesse est igitur moueri ab alio, & iterum extrinsecus mouens est.

Si autem non est cõtinuum, omne. sed quẽadmodũ dicit Democritus *&* Leucippus *separatũ vacuo: vnum necessariũ est esse omnium motum. Separata sunt enim figuris, naturã autẽ dicunt esse ipsorum vnam, sed quẽadmodum si aurum vnũquodq; sit segregatum. Horum autem quẽadmodum dicimus necessarium est esse eundem motum. vbi enim vnus bolus & tota terra fertur, & totus quidẽ ignis, & scintilla in eundem locum. Quare leue simpliciter ullum erit corpus, si omnia habent grauitatẽ, si autem leuitatem, graue nullum erit. Adhuc si grauitatẽ habet, aut leuitatẽ: erit aut extremuũ aliquid totius, aut medium. hoc autem impossibile est, si sit infinitũ, prorsusq; vbi non est mediũ, neq; extremum, neq; hoc quidẽ sursum, hoc autem deorsum, nullus locus erit corporibus quo ferãtur, hoc autẽ non existente, motus non erit. Necesse est enim moueri aut ſcđm naturam, aut præter naturã. hæc autem determinata sunt locis propriis & alienis. Adhuc si vbi præter naturã manet aliqđ, aut fertur, necesse est cuiusdam esse alterius hunc locum secundum naturam, hoc autem probabile ẽ inductione: necesse est igitur neq; omnia grauitatem habere, aut leuitatem, sed hęc quidem habere, hæc autẽ non. Quod quidem igitur non est corpus omnino infinitum, ex his manifestum est.*

Ostenso q; nullũ corpus naturale simplex cõtinuũ, qualia sunt elementa, infinitum esse est possibile, ostendit consequenter, quod neq; ut discreta infinita multitudine possibile est eẽ circularia corpora, ut qui circa Democritum & Leucippum supponebant, qui ante ipsum fuerũt, & post ipm Epicurus. Ipsi. n. dicebãt principia eẽ infinita multitudine, quæ & atomos & indiuisibilia putabant & impassibilia propter solida & impartibilia esse, in uacuo, & in uacuum ingredientia, qđ in corporibus dicebãt fieri, & atomos in infinito uacuo separatos abinuicẽ, & differẽtes figuris, & magnitudinibus & positiõe & ordine ferri in uacuo, & cõphensas inuicẽ cõdensari, & rei dissimilitudinem utcũq; contingit fieri, has autẽ cõplicari inuicem ſm figurarũ & magnitudinũ & positionũ & ordinũ cõmensurationẽ, & accidere sic cõpositorũ generationem pfici. ☞ Ad talem igitur eorum dubitationẽ Aristo. cõtradicẽs plures colligit conclusiones. primã, si figuris & magnitudinibus & talibus differrent abinuicẽ atomi, cõsistentia autẽ ipsorũ & natura est eadẽ, qm̃ ſcđm naturam motus fit & nõ ſm figuram uel magnitudinem, necesse est oĩum eũdem esse motũ, quare nõ has quidẽ atomos esse graues, has autẽ leues, sed oẽs simili̇r graues uel leues, quod ꝑter euidẽtiam esse uidetur: & ostendet īfra, q; naturalium corporum hæc qdem grauia, hæc autẽ leuia sunt. q; autem necesse sit unã hñtia naturam unã habere inclinationem, & per exẽpla ostendit. s. per aurũ. qualescũq; enim fuerint figuræ plurimũ frustorũ auri, oĩum iclinatio est eadem, & à simplicibus corporibus, ubi enim unus bolus, & tota terra fertur, & quidem tanta existẽte magnitudine, & ſm figurã, ut uerisimile est differẽtia, totus etiam ignis & scintilla in eũdem locũ feruntur, quare & atomorũ ad qđ fertur una, ad hoc & oẽs ferentur, quare aut leuia tm̃ erunt oĩa corpora aut grauia solũ: si enim simplicia fuerint, palã q; & cõposita. nam cõposita ſm dominium simpliciũ in ipsis hñt differẽtiam ſm inclinationes. Secundo autẽ utitur argumẽto tali ex ꝑ ostenso, si grauitatem habent atomi, erit aliquod uniuersi medium, ad quod feruntur grauia, si autem leuitatem, erit aliquod extremum, ad quod feruntur leuia, sed est impossibile, aut medium esse, aut extremum, infinito ente uacuo. impossibile est ergo atomos grauitatem uel leuitatem habere. si igitur omnes naturale corpus, aut ſm grauitatem, aut ſcđm leuitatẽ mouetur, atomi autẽ neq; grauitatem, neq; leuitatẽ hñt, palã est, q; non mouebũtur. Tertio autẽ argumẽto utitur tali, & ipm iterum ex ꝑostensis. in īfinito uacuo īdeterminatio est, neq; mediũ, neq; extremũ in ipso est, neq; sursum est, Com. 73.

neq; deorsum, ubi autem neq; sursum est, neq; deorsum, in hoc locus nõ est, ubi autẽ locus nõ est, ibi motus fm locum nõ est. & alia qdem plana sunt. quod autẽ loco nõ existente motus nõ fit, ostendit sic. si quod mouet, uel fm naturã uel ꝑter naturam mouet, fm naturã autẽ & ꝑter naturam moueri, locis determinatũ est, si fm naturã quidem moueri est moueri ad ꝓprium locũ, ꝑter naturam aũt ad alienũ. si ergo loco nõ existẽte nõ ẽ fm locum determinatio, neq; qđ mouet utiq; erit. Quartum argumentũ iducit. s. hoc, ubi pręter naturã aliquid manet, aut fertur necesse est alicuius alterius esse hunc locũ fm naturam. Hoc aũt, ait, Alexãder sequi ad primũ argumentũ. cum oñdisset enim in illo q dñtibus unius & eiusdẽ naturę atomos esse, sequit oĩa corpora, aut grauia solũ esse, aut leuia solũ. nunc ostendit hoc impoſſe esse, ex eo q locus qui est alterius ꝑter naturã, est alterius secundũ naturã, quod qdem ex inductione credibile fecit. nam locus terræ pręter naturã est, est ignis scd͞m naturam, hic autẽ est qui sursum, ad quẽ fert ignis fm naturam. hoc autẽ sic se hñte, si sursum moueri atomis, inest scd͞m naturã leuia cum sint erit utiq; alicui alteri corpori motus deorsum fm naturã. si autem motus sursum ꝑter naturã illis inest, alii alicui secundũ naturã qui sursum existenti alterius naturę. si autem hoc: oportet & aliam quãdã esse corporis naturã, in qua scd͞m naturã erit, locusq;, & motus qui atomis ꝑter naturã. Sic quidẽ Alexãder attẽdens maxime ad illatũ hoc. s. necesse itaq; nõ oĩa, aut grauitatem habere, aut leuitatem, sed has qdem, has autẽ nõ. Fortè autem si ut cõsequẽs hoc ad primum argumentũ Arist. induxit, nõ hoc. s. adhuc ꝑordinasset, tanta facta remotione, sed uidet & hoc ostensiuum esse eiusdẽ, cuius est & ꝓxime dictũ, huius. s. motũ non esse loco nõ existente. si eni ubi præter naturã aliqd manet, aut fert necesse est alicuius alterius eẽ hunc locum fm naturam, palã est q neq; fm naturã, neq; pręter naturam est moueri uel manere nõ existente loco, sed in ꝓxime qdem dicto hoc ostendit per hoc, q motus fm naturã & ꝑter naturam locis determinatus est, hoc autem p hoc, q qui alterius præter naturã, alterius fm naturã est. hypothesis autem q̃ dicit {ubi præter naturam aliqd manet} ut de dicendo dicebat, sed nõ ut de ꝑdicto, non enim cõpleret in hoc necesse alterius alicuius esse locũ fm naturã, hoc aũt ꝓbabile est, ex inductiõe, & ut ab alio principio induceret, necesse itaq; oĩa aut grauitatẽ habere aut leuitatẽ, sed dicebat utiq;, si ubi præter naturam aliqd manet, aut fertur extra necesse non oĩa, aut grauitatẽ habere, aut leuitatẽ. Nunc autẽ ex hac argumentatione ofiso, q motu exñte & mãsione, hac quidẽ fm naturã, hac autẽ præter naturã, & locũ necesse est esse hunc qdẽ ꝓpriũ, hunc aũt alienũ, ut corollariũ aliqđ ex iam dictis cõsequẽs induxit. necesse itaq; non oĩa, aut grauitatẽ habere, aut leuitatẽ, sed hæc quidẽ habere, hæc aũt non. si enim quod scd͞m naturam, & pręter naturã locis determinatũ est, & si quod alterius pręter naturã, alterius fm naturam est, necesse est non oĩa grauia, aut leuia esse. Si. n. una inclinatio esset nõ utiq; hæc quidẽ præter naturam, hęc autẽ fm naturã mouerent. unus enim esset & locus, neq; qđ alterius præter naturã esset alterius scd͞m naturam. ¶ Hæc itaq; argumenta atomos similes fm naturã in ifinito uacuo motas esse prima eĩnta, ut uidebat Leucippo & Democrito, interimũt excellenter. si enim est motus hic quidẽ præter naturã, hic autẽ fm naturã, & determinata sunt loca ad q̃ motus, & nõ est in ifinito uacuo latio, & q̃ feruntur natura differũt ab iuicem, sed nõ figuris solis & magnitudinibus. Attamẽ cõtinuũ quidẽ infinitũ, aut fm multitudinẽ esse corpus uniuersi, non uidet interimere sermo. Qualiter igit ex his manifestũ est, ait, q nõ est infinitũ corpus uniuersi? hãc itaq; instãtiam intellexit Alexã. Quod autem, ait, nõ est possibile infinitas atomos esse licet ostendere utẽtis paulo ante dictis ab ipso. Dixit enim q & si discreta sint, nihil minus cõtiget ignẽ qui ex oĩbus ɔstat infinitũ esse, idẽ. n. & de atomis dicemus, q̃re si omniquaq; qđ ex atomorũ compositione distat in infinitũ unum corpus, non adhuc uacuũ erit: si. n. triãgularia corpora infinita sunt, cõpositum ex his infinitis, his qui ex aliis figuris corporibus, non dabit locũ, sed possibile qdem erat ꝑdemõstrato q non est magnitudine infinitũ omne ostendere q neq; multitudine infinitum est, qa necesse & magnitudine esse, non tamẽ uidet ad hoc nũc cõtradicere Aristo. s. infinitas esse multitudine atomos, neq; ad hoc inductę sunt cõclusiones, sed hæ qdem ad infinitum uacuũ, hæ autẽ ad ipsas atomos supponi eiusdẽ esse naturæ. Fortè igit in realibus demõstrationibus ꝑaccepto q quæ ex finitis multitudine magnitudinibus magnitudo, & ipsa infinita est, quæ autẽ ex finitis finita, ostẽso q finitũ est magnitudie uniuersum habet ostẽsum q nõ est ex infinitis multitudine. Hic autẽ magis logice obuiãs ad dicentes ɔtinuum qdem infinitũ, omne autem transiuit ad dicẽtes discretũ uacuo eẽ id qđ omne appellatur ut ex atomis eiusdẽ naturæ in uacuo latis cõsistens, & cõmunibus obuiãs hoc ipsum interimit. s. ex talibus cõsistere, siue ifiniti multitudine sint, siue finiti: palã enim q deductę cõclusiones, & si atomi dicẽtur infiniti multitudine cõcludunt. Merito igitur in hypothesi infinitis nõ meminit dicens, si autẽ non cõtinuum est id qđ oẽ, sed sicut Demo. & Leucip. discretum uacuo. cõtinentur enim in discreto infinitũq; multitudine & finitũ. In cõclusione autem, q igitur, ait, nõ est corpus uniuersi infinitũ, ex his manifestum est, nam cũ

demõstratum

demõstratum est,& ꝙ neq; ut discretum infinitũ est,ut Demo.& Leucip.dicebãt,nam & impossibile sic discretum esse ostensum est,siue sit ex infinitis multitudine,siue ex finitis.

Quare autem neq; plures poßibile esse cælos:hoc enim dicebamus: intendendum est siquis non putat vniuersaliter ostensum esse de corporibus ꝙ impoßibile est esse extra mundum hunc quodcũq; ipsorum, sed solum in infinite positis dictam esse rationem.

Postquã ostendit ꝙ nõ est infinitum magnitudine corpus ex eo ꝙ neq; infinitũ est cœlum,neq; q̃ sub luna sunt elemẽta cõsequenter incipit inquirere unũ,quãuis non infinitũ corpus sit omne,tamẽ tãtum sit fortè ut sit possibile plures esse mũdos ex ipso,sed seponens tũc hoc ꝓblema uniuersaliter primo uoluit inquirere,si est corpus naturale infinitũ,quod & in tertio de naturali auditu quęrit,& ostendens ꝙ nõ est,cõdemonstrauit ꝙ extra cœlum nõ est corpus,neq; infinitũ,neq; finitum,neq; intellectuale,neq; sensibile,& tũc magis logicis ꝓcessibus usus fuit,ostendens iterũ ꝙ neq; circulo mobile corpus infinitum est,neq; aliquid eorũ quæ super rectã feruntur,& cõcludens ꝙ non est corpus uniuersi infinitũ,tractat deinceps reiectã inquisitionem.num fortè etsi nõ īfinitum sit hoc cœlũ,aut mundus ſm cœlũ,neq; prorsus infinitũ corpus tãtũ,tamẽ sit ut sint plures mundi,hoc autẽ idem est cum priori,utrum unigenitũ est hoc cœlum/aut mũdus/aut plures esse possibile.Cœlos autẽ & nũc uocat mundos,habẽtes & id qđ sub luna.palã autem ꝙ si uniuersalr̃ aliquis putet demõstratum eẽ prius ꝙ impossibile est qđcũq; corpus esse extra hũc mũdum,non adhuc inquiret si est alius corporalis mũdus,siue non.si autem putet quis in solis indeterminate positis,Alex.quippe de infinitis intelligit,& exponit sic:si enim aliquis dicit nõ putat nos demõstrasse uniuersalr̃/ꝙ nullum est corpus extra hũc mũdum ex qbus mũdus consistit,qđ & ipsum ostẽsum est,sed solum à nobis putat rõnem factam esse de hoc,ꝙ nullũ corpus sit infinitũ.nam infinitum dicit indeterminate positum,quoniã nullus est locus determinatus infiniti,eo ꝙ & ipsum indeterminatũ esse oportet infinitus cum sit,ostendemus cõsequenter ꝙ nullum corpus sit extra hũc mundũ,quo ostẽso sequitur,neq; mũdos eẽ posse plures.Fortè autem indeterminate positũ non significat id qđ infinitũ.Non enim ipsum pluraliter posuisset,non enim sunt multa infinita:sed & si quis nõ putat uniuersalr̃ demõstratum eẽ de corporibus ꝙ impossibile sit extra mũdum esse.hoc autem {quodcũq; ipsorum} non de his existimo dici, ex qbus mũdus cõstat,ad magis particularia indeterminate posita contradiuisum,sed de illo de quo ostendet cõsequẽter/ꝙ nullum uniuersalr̃ corpus est extra mũdum,quo ostenso ut Alexã.cõfitetur, sequit̃ neq; mundos posse eẽ plures,& {indeterminate autẽ positis} dictum est puto ad distinctionẽ facientium ad dispõnem mũdi.Si enim indeterminate posita sola ostensa sunt nõ entia extra cœlum incertum est,ne fortè sint quæ pficere mũdum nata sunt,& ꝓpter hoc plures alii mũdi sint.si igit̃ nõ putat aliquis uniuersalr̃ ostensum eẽ,nunc oportet ostendere ꝙ nullũ corpus est extra hũc mũdum, & merito putat hoc non indigere demõstratione.In pcedentibus.n.monstrauit ꝙ infinitũ corpus nõ est extra cœlum,siquidem ostẽsum est uniuersalr̃/ꝙ nõ est corpus īfinitum.Qđ autem neq; finitum corpus est extra cœlum,qđ usq; aliquid in illis ut confessum supponens induxit uniuersalr̃, nullum ergo corpus extra cœlum ostẽdere nunc uult.Alexã.autem ꝙ prius dixit & nunc/ait/ꝙ impossibile ex suppõne hoc dictum est.At uero neq; usq; aliquid,qđ idem est cum hoc,neq; finitũ,siquidẽ ostensum est ꝙ omne corpus sensibile,aut sursum,aut deorsum est,aut circũ:hoc autem & à simplicibus motibus ostensum est,& est sursum quidem & deorsum intra cœlũ,qđ autem circũ/ipm cœlum.

Omnia enim manent & mouent̃ sc̃dm naturam, & violentia, sc̃dm naturã quidem in quo loco manent violentia non feruntur, & in quem feruntur etiã manent.In quo autem violentia manent, etiam feruntur violentia, & in quem violentia feruntur,etiam violentia manent.Adhuc si violenta est ista latio, contraria latio est secundum naturam.

Duo axiomata ostendẽdorũ pacceepit tãq̃ euidẽtia,unum qdem ꝙ omnia naturalia corpora & manent & mouẽtur ſm naturam,& ui,& in quo manẽt ſm naturam,in hoc etiam ferũtur ſm naturã,et ècõtrario,in qđ ferũtur ſm naturã,in hoc etiã manent ſm naturã,& rursum in quo manẽt ui, etiam ferũtur ui in hoc,& in qđ ferũtur ui,etiã manent in hoc ui.Hæc autẽ omnia {& manẽt & mouent̃,et ſm naturã & ui,} possunt/ait/Alex.ut in oĩbus natis manere dici,nã manere nata & manẽt & mouẽtur,& pter naturam & ui,talia autem sunt quæ sub luna.nã qđ circulo mouet̃,neq; moueri põt præter naturã,neq; manere,& oĩno demõstrationes quæ ex his axiomatibus de corporibus quę sub luna facit,ut docebimus.si autẽ cogat quis hoc,{omnia.n.& manent & mouentur} uniuersalr̃ intelligere põt dici(ut existimo)ꝙ mãsio manẽtium & motus motorũ,hæc quidem est pter naturã,hæc autem

fm naturã. quæ aũt mãsionem habent & motũ, in utroq; quod fm naturã habet & pter naturam. Secũdum autẽ axioma, si uiolẽtia fiat hæc latio, cõtraria ipsi est fm naturã. Dicit autem q cõtrarius motui alicuius pter naturã, fm naturã ipsi est. supponens autẽ Alexã. plures uno motus posse eẽ pter naturã, qa qđ non est fm naturã, mox pter naturã est, nam bolus nõ solum sursum mouet̃ pter naturã, sed & ad latus, hoc igitur supponens Aristo. qdem sermonem seruare uidet̃. Nam plures / ait / pter naturam motus nõ sunt cõtrarii, cõtrarius autẽ ei qui pter naturam mox fm naturã est. ¶ Dubitatiões autẽ sibiipsi ad hęc inducit. Si. n. plures / ait / qui pter naturã motus non sunt cõtrarii, qui autem cõtrarius est ei qui pter naturã, mox ist fm naturã, unicuiq; autẽ ipsorũ est cõtrarius aliquis, & si qui contrarius est ei qui pter naturã / est fm naturã, plures erunt qui fm naturã motus uniuscuiusq; simplicis corporis, qđ quidem est incõueniens, unus. n. unius ostensus est. si autẽ aliquis dicat unũ esse contrariũ his qui pter naturam existẽtibus pluribus, nõ adhuc unũ uni cõtrarium, qđ est inconueniens. ¶ Et soluit dicẽs q ostẽsum est in primis, q omne qđ nõ fm naturã mouetur / præter naturã & contrario mõ mouetur. qa & quod trãsmutatur omne in cõtrarium trãsmutatur. nam mediũ contrariũ est aliqualr̃. quare motui alicuius pter naturam cõtrarius est qui fm naturã. Videt̃ autem per hoc dicere Alexã. hic q in simplicibus naturalibus motibus, sicut unus unius qui fm naturã, sic & unus q præter naturã, cõtrarius ei qui fm naturã. Alii autẽ omnes mixti, & neq; præter naturam simpliciter dici possunt, neq; fm naturam, & si dicat q non fm naturam, mox pręter naturam esse, non ut cõtrarium ei, quod fm naturam, dicitur pter naturam, sed ut pter id quod fm naturam.

Ad medium autem quod hic, si vi ferretur terra inde, hinc ferretur illuc secundum naturam. & si manet hic non violentia, feretur etiam secundum naturam huc. vna enim est secundum naturam loci mutatio.

Cõm. 76. Vtens pacceptis tale aliquid fm Alex. inducit, terra extra mũdum existẽs, siquidẽ ad medium huius mundi fertur ui, & pter naturam, hinc illuc mouebit̃ fm naturam: ponitur. n. motus fm naturã contrarius ei qui pter naturã. Cõtrarius aũt qui à medio huius mũdi ei qui ad mediũ. sic autem erit ipsi qui sursum fm naturã, sursum. n. est à medio, sed si manet, q̃ est extra hunc mũdum terra, huius mũdi in medio fm naturã & nõ ui, & fertur ad mediũ hoc fm naturam: ponitur. n. & hoc, in quo aliquid manet nõ ui ad hoc ferri. hæc cũ posuisset / ait / apposuit hoc {una. u. est fm naturã} ostendẽs q si ad hoc fm naturã fertur, ad nihil aliud fm naturã feretur. hæc cũ posuisset / ait / accipit cũ his oportere, si etiã plures essent mũdi, ipsos esse ex corporibus eiusdem spẽi inuicem. Hæc Alexã. ipsis uerbis scripsit lrãm hanc expouens. ¶ Mihi autẽ uidet̃ duo incõuenientia putare induci rõne, unũ qdem si terra quæ ibi est fm naturã hinc illuc mouet̃, motũ ad sursum fm naturã ipsi esse terræ existẽti. Alterum aũt si ad id fm naturã fertur, ad nihil aliud fm naturam mouebit̃. Fortè aũt neq; hoc {una. u. secũdum naturã} ppter hoc apposuit Aristo. una. n. est latio quæ ad mediũ, siue ad huius mundi mediũ, siue ad alterius existentibus eiusdem spẽi, & cõsistentibus ex corporibus easdem uirtutes habentibus, ut ipse dicet inferius. Nõ tamẽ (ut existimo) ad hoc incõueniẽs adducit rõnem. s. q qui ad sursum motus fm naturã foret terræ, hoc enim in sequẽti argumento adducit quãdo dicit, hoc. n. accidente, necesse est fieri sursum qdem terram in pprio mũdo, ignem autẽ ad mediũ, sed si oportet magis pprium demõstrationi adhibere intellectũ / supponens Aristo. id quod cõsequenter ostendet. s. si plures sint mundi, similes inuicẽ esse, & ex eisdẽ corporibus cõsistentes, deducit rõnem ad incõueniens. s. non unũ uniuscuiusq; simpliciũ fore motũ, sed duos: q̃ enim est ex alio mũdo terra eiusdẽ spẽi existens cũ terra q̃ est hic, & eãdem inclinationẽ habẽs, qđ ostendet paulo post, si ferat̃ ad huius mũdi medium, aut ui feret̃ & pter naturã, & palã q ad mediũ alterius mũdi fm naturam fert̃, ponit̃. n. q contrarius ei qui præter naturam, fm naturã fit. Erũt ergo illi terræ duo fm naturã motus & inuicem cõtrarii qui à medio huius, & ad mediũ illud. Si autẽ nõ fm naturã est illi terrę latio hinc illuc, sed manere hic fm naturã est ipsi, cui. n. ferri hinc illuc pter naturã est huic manere hic fm naturam est. In quo autẽ manet aliqd fm naturã, in hoc etiã fertur fm naturã, nam & hoc prius inter dignitates positũ est. Rursum igitur qđ fm naturã huc fertur duos motus habet fm naturã. s. eũ qui à medio, & eum qui ad medium, qđ illuc & qđ huc, qđ est inconueniens, sed hæc quidem ptermisit, aliud autem incõueniens induxit dicẽs, una. n. est fm naturã, ut insinuat causalis cõiunctio {enim}.

Adhuc necesse est omnes mundos ex eisdem esse corporibus, similiter quidẽ existentes scđm naturam. sed adhuc & corporum vnũquodq; necessariũ est eandem habere virtutẽ, vt puta / dico ignem & terram, & media horum. Si enim æquiuoca hæc & non scđm eandem ideam dicũtur, quæ ibi, his quæ

apud

apud nos,& totus æquiuoce dicetur mundus. palá est igitur q̧ hoc quidē à medio ferri natum est, hoc autem ad medium ipsorum. siquidē est omnis eiusdem speciei ignis igni, & aliorum vnūquodq; quēadmodum etiam in hoc partes ignis. Quod autē necesse sit hæc sic se habere, ex his quæ circa motus suppositionibus manifestum est. Motus enim finiti sunt & vnūquodq; elementorū dicitur scd̄m vnum quēdam motuum. Quare siquidē & motus est idem, & elementa necesse est esse vbiq; eadem, natę sunt igitur ferri & ad hoc medium quæ in alio mundo sunt terræ partes;& ad hoc extremū qui ibi est ignis, sed est impossibile. Si enim hoc acciderit necesse est ferri, sursum quidē terram in ꝓprio mundo, ignem autem ad medium. similiter autem & eam terram hinc à medio ferri secundum naturam, latam ad id quod est ibi medium, propter mundos sic poni adinuicem.

Alexāder, ait, coaccepit hoc prędictis, & apposuit hoc. s. oportere si plures sunt mūdi ex eisdem sm̄ speciem corporibus ipsos esse. Fortè aūt aliud argumentū est hoc, ut insinuat { adhuc } appositum, & ad aliud inconueniens adducens scilicet sursum quidem terram moueri, ignem autem ad mediū, qđ qdē facit nō amplius terrā eē neq; ignē. primo aūt ońdit cōsequi dicēti plures mūdos hoc. s. ex eisdē spē corporibus eē solo numero differētibus igne & terra, & in diuersis mūdis easdē uirtutes hñtibus caliditatē quidē & leuitatem habente ubiq; igne, frigiditatem aūt & grauitatē terra. ostendit aūt ipsum sic, qui plures dicunt mūdos similes ipsos esse dicunt inuicē, ut specie quidē eosdem existētes, numero aūt solum differētes. si igitur similes sm̄ naturā ex eisdem sunt corporibus, specie eandē uirtutem habentibus, puta ex igne & terra & intermediis & circulo mobili corpore. mūdus enim id q̧ ex his cōsistit putatur, si aūt æquiuoca q̄ hic sunt cū his quæ in alio mūdo dicat qs, non uniuoca, & eiusdem speciei: necesse est & quæ ex ipsis cōsistunt non adhuc eiusdē speciei esse, ut suppositū fuit, sed æquiuoce dici mūdos. si igitur eiusdē speciei supponunt, & ea ex quibus cōsistunt eiusdē speciei necesse est esse. si aūt mundi ęquiuoci, de natura uniuscuiusq; oportebat docere. hoc igit̄ cū ostendisset, inducit cōsequens ad hoc, q̧ eiusdem speciei sunt cū his q̄ hic. istud. s. hoc quidē à medio ferri, hoc autē ad mediū, & in illis mundis, si ignis est ibi & terra, & omnis ignis est eiusdē speciei cū omni igne, & aliorum unūquodq; sic, ut & q̄ in hoc mūdo partes ignis eiusdē speciei sunt inuicē, & partes terræ similiter, & aliorū, sic eiusdem speciei esse q̄ in aliis mūdis his quæ in hoc. ostendit aūt q̧ hoc quidē à medio mouet̄ & in illis. s. ignis, hoc aūt ad mediū. s. terra. ostēdens aūt ratio & ab his q̄ circa motus suppositionibus in principio libri ꝑacceptis, quas suppositiōes ut ad ea q̄ ab ipsis ostendunt̄, uocat. Qm̄ ońsum est in illis, necesse oēm simplicē lationē eē, hāc qdē à medio. hāc aūt ad mediū, hāc āt circa mediū, siquidē & lineæ sm̄ quas motus fit sunt duæ simplices. s. recta & circularis. Ostensum est igitur q̧ determinati sunt simplices motus. hoc eni significat { finiti, } & q̧ duo sunt sup rectā motus, & q̧ elementorū unūqdq; sm̄ ipsos specificatur. si igitur hi soli sunt simplices motus: nō hic solū, sed & si plures essent mūdi, non aliis motibus aūt determinant̄ elementa, palā q̧ & elementa & corpora eadem erunt ubiq;. Dicit itaq; Alexāder, q̧ potest hoc { motus enim finiti } non solū dicere motus finitos multitudine, sed & eo quod unusquisq; terminū aliquē habet, & nō in infinitū fit. qđ enim est impossibile factum esse, non fit. ¶ Attendere aūt oportet, q̧ primo qdem nihil erit ad id qđ nūc ꝓponitur, hoc. s. non in infinitū fieri. Deinde neq; uerū est in circulatione, hæc eni ad infinitū ꝓcedit. semper aūt non solū fit sed & facta est. ostenso autē q̧ eiusdem speciei inuicē erunt q̄ in omnibus mūdis, corpora, & si plures essent mūdi, inducit, q̧ adhuc cōsequit̄ ex necessitate hoc, natas esse ferri ad medium huius mundi q̄ in aliis mūdis sunt terræ partes, & quæ hic uidelicet ad media aliorū, simił̄r aūt & q̧ ubiq; ad omne extremū. nam eiusdē speciei corpora ad idem ferunt̄, ubi enim unus bolus, illuc & tota terra, sunt aūt eiusdem speciei & media ad inuicē & extrema. Palā est aūt, ait, Alexā. q̧ nata est quæ ubiq; est terra, & q ubiq; est ignis ferri huc, & manere ipsa in his locis sm̄ naturā, & si qs trāsponat nō diceret q̧ posita in his nō manent, & corporibus eiusdē speciei existētibus & locis. ubi aūt manent aliqua sm̄ naturam, ad hoc & mouētur sm̄ naturā. Si igitur dicētibus plures mūdos cōsequit̄ natam esse ferri, & ad hoc mediū terram, quæ est in alio mūdo, & ignem q est in alio ad hoc extremū, hoc aūt est impoſe, ut ostendet, palā est q̧ impossibile est & illud ad qđ hoc cōsequutū est. Si eni sic se habet mūdorū positio, ut sint cōtactus ipsorū sm̄ extrema, si debeat ab altero mūdo terra ad mediū huius mundi ferri, necesse est & primo ipsam ad id qđ circum illius, & qđ sursum delatā sic ad hunc transire mundū, & ad mediū ipsius deferri, & ignē q ibi est transeuntē inde & factum apud extremū coelum huius mundi ab ipso descendere ad id qđ sub luna, hoc autē accidēte, necesse est ferri sursum quidē terrā in ꝓprio mundo, ignē autē ad mediū & deorsum in hoc mundo. similiter autē & terrā Cōm.77.

hinc illuc delatam à medio ferri fm naturam,qđ hic est ad mediũ quod ibi. qđ quidẽ est impossibile terram existentẽ à medio ferri. Accidunt autẽ hæc sic, ꝓpterea quod plures mundi q sunt fm extrema cõtingunt se inuicẽ uel approximãt sibi inuicẽ, & ego quidẽ literã illam q̃ dicit,{ Hoc enim accidente necesse ferri sursum qdem terrã } in ꝓprio mundo sursum mota;{ ignem autẽ deorsum } in hoc mundo sic exposuit. ⁋ Alexan. autẽ in cõtrarium id quod in ꝓprio mundo intelligẽs dicit,ꝙ & ignis ad mediũ primo fertur qđ in ꝓprio mundo, ut ad sursum in hoc mũdo moueať. si enim ait sit aliquis suppositus mundus huic mundo,iste autẽ super ipm positus, ignis q ex regione cõtactus mundorũ est,in altero mundo existẽs supra terrã,ut ad hoc ueniat qđ in hoc mundo sursum: oportebit primo ipm moueri per diametrũ mundi in quo est fm naturã,si ad id qđ in hoc sursum mouetur fm naturam super rectã,sed per hoc motus & ad mediũ necessario ptinget qđ in illo mundo, qđ quidẽ est deorsum.q̃re primo ad deorsum feretur fm naturã,non enim tãgens aliquid ipm,aut ꝓpe ipsum existens, ignis mouebiť fm naturam ad sursum huius,qui aũt ulterius est nõ adhuc. omnia enim ad idem feruntur fm naturã. Hæc Alexã. coactus est dicere in cõtrariũ{ in ꝓprio mũdo } intelligens de terra & igne nõ necessario(ut existimo). ⁋ Miratus aũt sum ipsum in sphærarũ ordinatione,sumentem alium mundũ huic mundo suppositũ,& hunc suppositũ. Quid enim erit determinas ad inuicem sursum & deorsum mundorũ? Nisi fortè qđ est sub pedibus nostris deorsum dicemus,quod aũt super caput,sursum,sed ad antipodes nobis cõtrarie se habebit. q̃ enim opportunitas est supponẽdi & supponendi? Nam & si à latere essent,eadẽ euenirẽt. Hoc aũt bene apponit Alexan. ꝙ & hic unũquodq; eo qui præter naturam & cõtrario motu moueri,& eo,qui fm naturã accidit & cõtrarios motus simul fm naturã ipsis inesse.s.eum q sursum & eũ qui deorsum, qđ est impoſſe. Ponitur enim cõtrariorũ si alter pter naturã alicui corpori inest alterũ esse fm naturã ipsi huic. Et ad huc unum unicuiq; simpliciũ eum qui fm naturã esse motũ, ꝓpter hoc aũt ait Alexan. trãscendent & quę in hoc mundo corpora,si eadẽ fm naturã sunt his quę sunt hic,& q̃ ibi media & extrema. omnibus enim fm speciem eisdẽ eadẽ sunt loca ꝓpria. si igitur supponẽdo plures esse mũdos ↄsequutũ est ex necessitate hoc:ꝙ cõtrarii motus simul fm naturã sint simplicibus corporibus, hoc aũt est impossibile:& suppositio impossibilis erit. si eni aliqs dicat terrã, quæ ex alio mũdo ad mediũ quod est in hoc ui moueri,& non fm naturã,iste dicet eum q ex hoc mũdo motum fm naturã esse eidẽ,& est hic qui sursum q ab hoc mũdo. Est aũt tota rõnis deductio talis. si plures sunt mundi similes fm naturam existentes, & nõ dicti equiuoce mũdi, necesse est omnes ex eisdẽ fm speciem esse corporibus numero solo differentibus,si autẽ hæc easdẽ uirtutes habent corpora, & eosdẽ fm naturã motus,ut in illis est ignis & terra & intermedia:sic & hic. si autẽ hoc,palã quod hoc qdem à medio natũ est ferri,hoc autẽ ad mediũ. Nam eiusdẽ speciei sunt cũ his q̃ sunt hic,sicut & eorũ quę hic sunt partes uniuscuiusq; ad inuicem,& etiã soli duo motus simplices fm rectã sunt qui sursum & q deorsum, non solum in hoc mundo,sed & ubicũq; fuerit naturalis motus. si igiť hæc ita,& earũ quæ eiusdẽ speciei in unoquoq; mũdo,hoc qdem à medio fertur,hoc autẽ ad mediũ, sunt aũt & media & extrema q̃ in mundis eiusdem speciei,& nõ ęquiuoca:palã,ꝙ nata sunt ferri,& ad hoc mediũ quæ sunt in alio mũdo partes terræ, & ad hoc extremũ qui ibi ignis. si autẽ hoc, necesse est terrã qdem à medio ferri sursum,ignem autẽ ad medium & deorsum fm naturã. si igitur hæc ĩpossibilia sunt,ĩpossibilis est & q̃ à principio suppositio, cui hæc consequuntur.s.plures esse mundos.

Aut enim non ponendum est eandem esse naturam simplicium corporum in pluribus cœlis, aut dicentes sic, medium vnum necesse est facere & extremum. hoc autem existente absurdo, impossibile est esse mundos plures vno.

Com.78. Ostensis incõuenientibus quæ sequũtur dicentibus plures mundos,ex eiusdem naturæ corporibus quæ in ipsis simplicibus, cõpositos,& habentibus eundẽ motum & plura media & extrema,nũc ostendit ꝙ dicentibus eiusdem naturæ simplicia corpora necesse est unũ dicere esse mediũ & unũ extremum,non specie sed numero,ad mediũ autẽ & extremũ grauibus est latio & leuibus,ut non solũ dicta impoſſia cõsequanť,pluribus numero mũdis & extremis suppositis.s.terrã sursum ferri & ignẽ deorsum,& motus cõtrarios unũquodq; simpliciũ fm naturam habere:sed adhuc magis pter dicta incõuenientia & hoc incõueniens sequitur.s.neq; esse adhuc simplicia,hæc q̃ dicuntur esse, puta terram non adhuc terrã esse, neq; ignem adhuc ignẽ. Si enim uniuscuiusq; suba & esse est in tali fm naturam motu,hoc uariato,necesse est & subam ipsorũ trãscendere,si igitur unũ est numero qđ mediũ, & unum quod extremũ,impoſſe mundos esse plures uno. Nam unũquẽq; mundũ necesse est & medium habere & extrema,ut dicentibus simplicium corporum quæ in omnibus mundis eandem esse

uirtutem

uirtutem, sequatur unum dicere.s.unum medium & unum extremum. hæc autem, unum mundum esse,& non plures uno.

Putare autem aliam esse naturam simplicium corporum, si distent minus vel plus à propriis locis irrationabile est. Quid enim differt tanta quidem dicere longitudine distare, aut tanta? Different enim secundum rationem, quanto plus magis distabunt, species autem eadem.

Quandam instantiam ad dicta ferri possibilem soluit dicentem, terrã in alio mundo non ferri fm naturam ad hoc mediũ, ꝓpter multam distantiã, si autẽ hoc, non iam inducta incõuenientia dicentibus plures mũdos cõsequi. neq; enim terra sursum, neq; ignis deorsum fertur. Distantias igitur ait assignare pro causa abiectionis ꝓpriarum uirtutum corporibus nõ habet rationẽ. Neq; enim alia natura hoc est alius motus fm naturã inest simplicibus corporibus, si plus uel minus distent à ꝓpriis locis. quid enim in hoc mũdo differt tanta lõgitudine distare uel tanta? An hæc solũ differt q̧ quia à remotiori ad ꝓpria loca mouentur debilius inchoãt motum, & fm ꝓportionẽ quãto amplior longitudo distantiæ, tanto magis debilius, species uero motus siue maior sit, siue minor distantia, eadẽ manet. sic igitur & q̃ in aliis mundis, siquidẽ essent, debilius qdem eum q hic motum inchoarẽt fm rationem distantiæ, non tamẽ species eius qui fm naturã inest motus uariata est, hæc est suba ipsorũ. irrationabile enim pro causa corruptionis & generatiõis ponere lõgitudinem distãtię. sed neq; hoc. s. media esse q̃dam non eiusdem speciei, puta qui ibi & q hic ignẽ intermediũ eius qui ibi terræ, & eius quod hic medii, erit causa, q̃re ibi terra abiiciat eam q̃ sibi inest fm naturam lationẽ. s. quę ad hoc medium. Neq; enim in hoc mũdo si mediũ supponat aliquis ignẽ esse terræ sursum ducente & loci deorsum prohibetur fm naturam terra illa ad mediũ ferri. Adhuc quod qdem & ipse prius dixit, si q̃ est in illo mundo terra in hoc medio posita fm eandem quiescet. qd enim erit qđ trãsferat? palã q̧ & mouebitur secundum naturam ad id quod hic medium. ponitur enim hoc in quo aliquid quiescit secundum naturam ad hoc moueri secundum naturam. Com.79.

At vero necesse est esse aliquem motum ipsorum. quod quidem enim mouentur / manifestum. Vtrum igitur in omnibus dicemus violentia moueri motibus etiam contrariis? sed quod non est natum omnino moueri, impossibile est hoc moueri violentia.

Quod unicuiq; simpliciũ corporũ inest aliq̃s fm naturã motus, ostensum est qdem (ut existimo) in principio, qñ tribus ostẽsis fm naturã motibus, ꝓpter duas eẽ simplices lineas, & circularis quidẽ, quinto corpori cõuenire ostensus est, rectus autẽ duobus q̃ sub luna sunt. Tractabit aũt de his in tertio libro huius negotii. & nũc etiã ipm ostẽdit, opportunũ sibi exñs ad ea q̃ deinceps, & ad iam dicta, sie enim super hoc axioma terrã q̃ in alio mũdo, & ignẽ qui ibi. ad hoc mediũ & ad hoc extremũ ferri fm naturã fateri coegit. ꝑ Alexan. aũt ait, si non esset aliquis corporibus motus fm naturã, possent alia sup alia mota ad alias, & alias ptes, plures facere mũdos, eo q̧ nõ ad eadẽ ferant. Fortè aũt q̃ iordinate lata medietates, sed nõ mũdos plures facerẽt. Quod igit necesse est eẽ aliquẽ motũ simpliciũ corporum fm naturã, hoc enim subaudiendũ oñdit, accipiens tanq̃ manifestũ moueri oĩa quæ in oĩbus mũdis simplicia corpora, & qa quæ in hoc mũdo uident mota, similes autẽ supponũtur mũdi adinuicem, & quia naturalia corpora à mathematicis q̃ sunt imobilia, per moueri maxĩe differũt, sic q̃rit uirtute rõnem, simplicia in mũdis corpora qm̃ mouent, aut solũ fm naturã mouẽtur, aut ui & ꝑter naturam. sed siqdem scđm naturã, habemus quod q̃ritur, qđ necesse est eẽ aliquẽ motũ ipsorũ scđm naturã. si aũt præter naturã, motibus mouẽtur etiã cõtrariis, puta eo qui à medio, & eo q ad mediũ, prõptum erat ostẽdere, hoc impossibile ex positis. Ponitur enim q̧ qui cõtrarius est ei qui ꝑter naturam & uiolento motui, fm naturã est. ipse autẽ hoc nõ intulit, tum quia dictũ est, tum quia rõne nõ eget. illud aũt ut euidẽtissimũ, quia qđ non natũ est prorsus moueri, neq; mouebitur oĩno. si autem mouetur qualitercũq;, palam q̧ natũ est moueri. natis enim moueri, est aliquis semp motus fm naturã, quo nata sunt moueri, & mirabilis est ratio. omne enim quod ꝑter naturã, ei quod fm naturã, adiacet: & non existẽte eo quod scđm naturam, neq; quod est pręter naturam subsistit. Com.80.

Si igitur est aliquis motus ipsorũ scđm naturam, necesse est eorum q̃ similis speciei & singulorum ad vnum numero locũ, existere motũ: puta ad hoc aliquod mediũ, & ad hoc aliquod extremũ. Si autem ad spẽ eadem, plura aũt numero, quia & singularia plura qdem numero: specie aũt vnũquodq; indifferens, non huic quidẽ, huic autẽ nõ, tale erit partiũ, sed similiter oĩbus. similiter enim oĩa secundũ spẽm

indifferentia abinuicē, numero autē qđcūq; à quocūq;. Dico autem hoc, si partes q̄ hic adinuicē, & quę in altero mūdo similiter se habent: sumptum quoq; hinc nihil differet per comparationem ad aliquid earum, quæ in alio aliquo mundo partium, & respectu earum quæ in hoc ipso, sed similiter. differunt enim nihil specie abinuicem.

Com. 81. Ostenso q; inest aliquis motus unicuiq; simplicium corporū ex necessitate: consequēter ostendit, q; eorum q̄ sunt eiusdem speciei oīum & singulorum ad unum numero locū est motus sm naturā, puta ad hoc aliquod medium, in hoc mundo, & ad hoc extremum, aut ad ea quæ in alio mundo. si enim sm naturam grauia ad mediū ferūtur, aut ad unū numero mediū ferentur, aut ad spē quidem unum mediū, numero autē diuersa. Si quis igiť, hoc dicat, q; sicut ipsa grauia & ipsa leuia, specie quidem utrūq; unum est, numero aūt plura, sic & mediū ad qđ ferūtur grauia, & extremū ad quod feruntur leuia, spē quidē unum est utrūq;, numero autē plura, & feruntur hęc quidē ad hoc extremum. hæc autē ad alia aliqua, eiusdē quidē spēi cum his, sm numerū autē differentia abinuicē, sicut se hñt & ipsa quæ ferūtur adinuicē. sic autē motis plures erunt mūdi eiusdē qdem speciei adinuicē, sm numerum aūt differentes & separati. si quis igiť ait/hoc dicat, dicendū ad ipm q; singulū non hac qdem parte tale erit, hac autē alterum, nō enim alterū est singulare sm bolum q in alio mundo, sed similē. Similiter enim oīa secdm spēm indifferētia ab inuicem sunt, q̄uis numero alterū quodcūq; à quocūq; sit, nō solum q̄ hic adinuicē, & quæ ibi simiľr, sed & q̄ hic ad ea quæ ibi & accepta hinc pars terræ, uel ignis, nullā habet diuersitatē ad reliquas, q̄ sunt huius terræ, qm̄ est eiusdem spēi, simiľr neq; ad ptes eas quæ in altero mūdo. ut igiť q̄ hic partes terræ, spē qdem eædem exñtes, numero aūt solo differētes, ad unū nūero hoc mediū ferunť, sic & q̄ sunt eiusdē spēi, cum his q̄ sunt in altero mundo, siqdem sunt sm numerū differētes ab illis, ad idem hoc mediū ferenť. ppter qd enim oībus terræ ptibus spē eisdē existētibus, numero aūt diuersis, & hę qdem ad hoc solum mediū ferunť sm naturam, & non ad aliud, alię autē eiusdem spēi cum his exñtes, & sm numerū solum abinuicem & ab his diuerse, nō adhue ad hoc ferātur, sed ad aliud aliqđ, eiusdem spēi cum hoc? Si enim est eorum q̄ mouētur scdm numerum dr̄ia, causa est locorum diuersorū numero, oportebat & eorum q̄ hic grauiū unūquodq; numero solū differentiū, ad aliud & aliud mediū sepatum ferri. ¶ Dicit Alexan. q; nō sunt in mundis loca, scdm differentiā corporū distincta, & manentia, & trahentia ad se corpora, q̄ mouētur, ut ppter hoc in unoquoq; mūdo, q̄ in ipsis sunt corpora, ad singula ipsorū ppria loca, & segregata feranť, sed differētiæ ppriorum locorū, determinātur naturis corporū, & inclinationibus, sm quas unūquodq; ipsorum moueť sm naturam. nō enim erat distinctū sic & sepositū, sed est deorsum hoc, ad qđ terra scdm naturam fertur, & grauia: simiľr & sursum ad qđ leuia. Quare si pones motorū differentiam, secūdum locorū differētia, oīa à principio q̄ eiusdē speciei, ad eundē sm naturā ferenť locū, nullo phibente ipsa. ¶ Hoc eum dicat Alexāder, dubito ad ipsa, si locus est terminus cōtinentis, sm quē locās cōtinet quod cōtineť, qualr̄ locorum differētiæ determinātur naturis cōtentorum corporū & inclinationibus, & nō magis ècōtrario? Quāuis enim deorsum dicamus hoc ad qđ terra fertur, & sursum ad qđ ignis, argumentosa tamē magis est talis assignatio, essentia aūt grauis est, natū esse ferri ad medium, & leuis ad extremū, & ita ipsa in his diffiniuit Aristoteles: oīno autē si mediū, & extremum est ad quod ferunť extrema elnta, quomō intelliget aliquis media elemēta ad ipsa ferri cum nō sint extrema? quomō ergo differentiis corporū motorum ad loca, locorū differētię determinātur? sed hoc quidē & rursum inquirēdum. Deductio aūt rōnis talis, si est simpliciū corporū motus sm naturam, necesse est unicuiq; ipsorū quę eiusdē speciei, ad unū numero locū, motum sm naturam existere, sed est antecedēs. ergo & cōsequens. assumptionē quidem, q; est sm naturam motus: ońdit pxime, ɔiunctum autem ońdit per hoc, q; & quę hic eiusdē spēi numero solū differentia, hoc est multę terrę ptes ad unū numero mediū ferunť, & multi ignes ad unum numero extremū. si igitur eiusdē speciei, & q̄ in aliis mūdis corpora, ad ea q̄ hic, palā est q; ad qđ hæc, ad idem & illa ferētur. si autē dicat quis à circulari corpore induci motū ad eum qui in alio mūdo locum eiusdē speciei cum hoc, suppositionē accipit, esse plures cœlos, & plura circularia corpora, qđ quidē ostēdet impoßē. Nunc uero ɔtēdit manifeste ońdere q; non phibētur ferri & illa ad hoc mediū & ad hoc extremū, ut sit sm naturā ipsis qui ad hoc motus. Nescio aūt cur Alexandro uideatur litera habere aliquid interpositum.

Itaq; necessariū est, aut amouere has suppositiones, aut mediū vnū esse & extremū. Hoc aūt ente, necesse est, & cœlū vnū solū esse, & nō plures eisdem his argumētis, & eisdē necessitatibus.

Com. 82. Alexander qdem has suppositiones oēs p̄dictas esse dicit. s. nunc dictas & prius, q; scilicet inest sm

naturam

naturam motus unicuiq; simpliciū corporū,& ꝙ quae eiusdē speciei sunt ad eūdem numero ferunt locum. His enim positis sequit unum numero esse mediū & extremū. hoc aūt existēte, necesse est & mūdum unū esse,& nō plures: cœlū enim nunc etiā mundū uocat. palā enim ꝙ ɔcedētem suppōnes, necesse est & cōsequentia suppōnibus cōcedere. Instantias aūt quasdā, ad rōnem hanc motas, soluens Alexander, non oportet/ait/assumentē esse mundos plures, iam cōstructos ab aliquo, habētes in ipsis sursum & deorsum distincta sic dicere, ad eadē quidem fm spēm loca, numero aūt differentia, q̃ in diuersis locis eiusdem spēi corpora ferri, & grauia qdem deorsum in unoquoq;, leuia autē simlr sursum. nam sic dicere est ꝑaccipere quod q̃ritur. Quaeritur eni hic, si plures sunt, & à naturali corporū latione inchoātes, à qua & ꝓpter quā talis ordo ꝓuenit & mūdus. siquidē possunt ipsum fm ꝓpriā naturam mota ad aliq̃ alia loca fm numerū differentia moueri, & hunc ordinē facere, scdm naturalē motum ipsorum, q̃lis est in hoc mūdo, ɔcedere & mūdos plures posse esse. Si autē impōle hoc à principio intelligit, interimere & plures posse esse mūdos, ad qd hoc impōle seqtur. hęc dicēte Alexā. supponi qdem plures mūdos, nōdum est incōuenieus, licet enim unicuiq;/qd sibi uidet supponere suspicanti redargutiones supppsitionis, & respicienti q̃ tendunt ad cōprobationē suppōnis tanquā cōsona suppositioni, & ipsa supponere: hoc autem nō est accipere qd quaeritur/sicut & his: nam supponere plures mūdos esse nōdum est accipere id quod q̃ritur. Accipere aūt quę in mūdis eiusdē sunt speciei corpora, puta grauia ad unum specie mediū ferri, & leuia ad unū extremū, & nō ad unū numero, ꝑaccipere est quod q̃ritur. Quęrimus enim: an ad unū medium numero ferūtur q̃ eiusdem spēi, an diuersa, tāquā ex hoc & multitudine mūdorū ostensa. supponēs igit ad diuersa ferri, accipit quod q̃ritur. huic enim ex necessitate sequitur/plures eē mundos. alterā autem instātiā Alexander soluens cōparatio/inquit/ex aialibus nō est similis. uolunt. n. ut numero distinctis, specie aūt eisdem, puta in hominibus: partes q̃ sunt in unoquoq; eiusdē spēi, cum his quae aliorū exītes, in separatis locis fm numerum sunt, sic aūt & in mūdis habere. nō simile est id quod cōparat, ut enim aialia non fm naturā corporum ex qbus sunt mouent, alius enim est uniuscuiusq; horum, qui fm naturā motus fm quē ut animata mouent, sic neq; eorum q̃ in ipsis aliqd corporum, scdm ipsius naturā mouet. sed neq; à principio ɔsistentia aialium, ex scdm locū latione partium ipsius, nō corde qdem ad hoc aliqd moto, epate autē & osse, & unoquoq; horū ad aliquid aliud aial cōsistit fm unūquodq; horū in quo est, & à principio habuit generationē, & q̃nutriunt ipsa, neq; fm ipsorū mota naturā ferunt ad ipsa, neq;. n. alimētum, qd extrinsecus offertur, fm naturā ad ipsa fertur, sed elaboratū iam à nutritiua aia, elaboratum ptibus applicat, sed neq; genita alibi, hoc qdem os, hoc aūt neruus, hoc aūt caro, sic ad ꝓpria & eiusdem spēi cum ipsis ferūtur. sed neq; si qd abstrahat ab horum aliquo, qbus est cōtinuū & separetur, iterū diuisum ad ipsa fert, neq; enim esse aiali in naturali latione corporū ex quibus est ad propria loca, mūdo autē est esse in eo qui fm naturā motu simplicium corporum.

Quod autem est aliquid quò nata est terra ferri, & aqua, palā est & ex alijs. Oino enim quod mouetur ex quodā in quiddā transmutatur, & hoc ex quo, & in qd, specie differūt. ois enim finita transmutatio est, puta qd sanatur ex infirmitate in sanitatē, & quod augmentatur ex paruitate in magnitudinem. Et qd fertur igitur. etenim hoc fit vnde quo. Oportet igitur spē differre, ex quo, & in quod natum est ferri, quēadmodum qd sanatur, nō vbi cōtingit, neq; vbi vult mouens. & ignis igitur & terra non ad infinitū feruntur, sed in opposita. Opponitur autem secūdum locum sursum ei quod deorsum. quare isti erunt termini lationis.

Ostenso ꝙ unus est mūdus, ex eo ꝙ unū est mediū, & unū extremum: mediū quidem ad quod grauia oia ferunt, extremū aūt ad qd leuia: nunc hoc ipm ostendere ꝓponit ꝙ sit aliquid, ad qd fm naturam terra fert, & ignis: hoc eni non ostenso, neq; ꝙ medium sit & extremū, neq; ꝙ unus mundus, habetur scdm hunc ꝓcessum: ostendit autē ipm, ostendēdo, ꝙ sunt termini motus, deorsum & sursum. hoc autē ostendit ostendēdo, ꝙ finiti sunt motus ipsorum, & non in infinitū fiunt. hoc autē per hoc, ꝙ omnis trāsmutatio finita est, hoc aūt qa ex determinato in determinatū, hoc autē qa ex opposito in oppositum, hoc aūt per hoc, ꝙ ex aliquo in aliqd, & ex differente specie in differens. Et resolutio qdē rōnis est talis, cōpositio autē sic se habebit, quae fm locū mouent, ex aliquo in aliqd trāsmutant: manentia. n. in eodem nō trāsmutabunt. ꝙ autē illa ex qbus fit trāsmutatio, & in quae differētia specie sint, & opposita, ostendit in primo de naturali auditu. Nā ꝙ etiā medius motus ut ex cōtrario in cōtrarium fiat, prins accepit, ex eo, ꝙ ex diuersa spē in diuersam mouet quod mouet, scdm ɔtinuationem ꝓcedens. Ab eadem enim spē in eandē, non fiet transmutatio. nam qd transmutatur, exit ab Cōm. 83.

illo,à quo trāſmutatur:ſi autē ex oppoſito in oppoſitū, & ex determinato ad determinatū. Determinata enim ſunt oppoſita.ſ.contraria,tāquā plurimū ſub eodē genere diſtantia.qđ aūt plurimū determinatum eſt.ſi autē determinata ſunt hæc,palā ꝙ termini ſunt,& ad ipſos factus motus & trāſmutatio finita eſt,etiā per hoc,oīs igitur trāſmutatio finita eſt,& uidetᷣ etiā illius recordari demōſtrationis, quæ dicit,ꝙ impoſſe eſt motum eſſe ad aliqđ à principio,neq; mouetᷣ ad ipſum,qm̄ in infinitū diſtās, impoſſibile eſt attingere aliqđ qđ mouetur,& per inductionē oſtendit ad finita fieri trāſmutationem oſtēdens in his quæ trāſmutantur ſm alterationē & ſm augmētationē & diminutionē oſtendēs ꝙ et illud ex quo & in qđ ſpecie differētia ſunt,& determinatū & finitū eſt,nam & augmētatio naturalis, & diminutio determinata ſunt,& uniuerſalr̃ quæ ſm quātum trāſmutatio,& quod ultra ꝓpter naturam iā eſt,ut autē in his quæ ſm quātitatem,& ſm qualitatem trāſmutanᷣ,unde & quo eſt trāſmutatio & ſpecie differūt,ex quo & in qđ,& cōtraria & determinata & termini ſunt,ſic & in trāſmutationibus ſm locū loci differētiæ eorum quæ ſm naturā mouenᷣ.ſ.ſurſum & deorſum , diuiſa ſpē ſunt, & contraria,& determinata,& finita.Hæc ergo ſm naturam terræ & igni inſunt.eſt ergo aliqđ ad qđ ſm naturam fertur terra & ignis.ſ.deorſum & ſurſum:hoc autem non ubi contingit , neq; ubi uult mouens.Quoniam qui ſanatur,omnino ſiquidem ſanatur,& ſi non uelit ſanās,in ſanitatē tranſmutabitur,aut neq; ſanabitur.

Quoniam & motus qui circulo ſit habet aliqualiter oppoſita ea quę ſecundū diametrū,toti autem nihil eſt contrarium,quare & his modo aliquo motus in oppoſita & finita.

Cōm. 84. Cum dixiſſet ꝙ & ſm locum trāſmutatio ex oppoſito in oppoſitum fit.ſ.quæ ſm rectam,hęc enī eſt quæ ꝓprie latio dicitur:ex abundāti apponit,ꝙ etiā circularis motus,quāuis non latio ſimplr̃ ſit, ſed circulatio, quoniā motus eſt & trāſmutatio:etiā ipſe ait habet aliqualr̃ oppoſita ſm diametrū.nā determinata ſunt & plurima, hoc eſt in circulo diſtātia. Quare ex his modo quodā motus eſt in oppoſita & finita.Si aūt aliquis dubitat cur cū multis prius demōſtraſſet Ariſtoteles ꝙ circulari lationi non eſt cōtraria latio,& hoc ipm etiā ꝙ quę diametro oppoſita inuicē,non ut circulo oppoſita,ſed ut per diametrū mota opponuntur,nūc ſtatim uariatus ait. Et circularis motus habet aliqualr̃ oppoſita, ſm diametrū.Primo quidē attendat Ariſtotelis diligentiā, non enim ſimplr̃ dixit, ꝙ circularis habet oppoſita,ſed ꝙ habet aliqualiter oppoſita, & ꝙ etiā his modo quodā motus eſt in oppoſita.nā opponi quidē inuicem dicuntur ꝓprie,q̄ mouentur ad cōtraria loca, cōtraria autē ſunt quæ plurimū ab inuicem diſtant.Quæ autē circulo mouenᷣ,neq; ad eū qui ſm diametrū locum,ut ad finem mouentur,ſed ab eodem in idem,neq; plurimus motus eſt ei qđ circulo mouetᷣ ſm diametrū:plurimus enī eſt qui non ſuſcipit appoſitionē.Poſt diſtantiā autē qui ſm diametrum adhuc ſuſcipit appoſitionem motus,& diſtantia,uſq; ad reſtitutionē in idem. ualde autē diligenter dicens.{ Quoniā & circularis motus habet aliqualr̃ oppoſita,ſm diametrū } apponit.toti aūt nihil eſt cōtrariū.Nam & ipſe qui uidetur color oppoſitionis, in partibus eſt circularis motus,& nō in toto.in partibus aūt non ꝓprie,ſiquidem oppoſiti motus ꝓprie,ſtatiōe interrūpuntur.& quādo unū & idem fuerit qđ oppoſitis motibus mouetur naturalr̃,hoc quidē ſm naturā mouetur, hoc autē præter naturā. Quæ autē circulo mouentur,neq; ſtant ad diametrum peruenientia,neq; enim ſecundum ſe mouentur, neq; per hunc quidem ſemicirculorum ſecundum naturam mouet,per hunc aūt præter naturam.

Neceſſe eſt igitur,eſſe aliquem finem,& in infinitum ferri.

Cōm. 85. Cum oſtendiſſet circularem motū,& maxime qui ſuper rectā, horum enī indigebat ratio ad oſtēdendum,ꝙ unum ſit mediū & unū extremū, non in infinitum factos,ſed in oppoſita & determinata & finita terminantes,& hoc poſito ꝙ circularis motus habet aliqualr̃ oppoſita,cōcludit iam,ꝙ neceſſe eſt eſſe aliquem finem,& non in īfinitū ferri,quæ ferunᷣ.ſi autē hoc eſt aliquid ad qđ nata eſt terra ferri & ignis.ſi autē hoc.unū mediū & unum extremū,& circularis etiā motus, & ſi nō interruptus ſit,ſed in infinitū feratur, nō tale infinitū,quale ſup recta tamē eſt motus eēt,in alio & alio loco ſemp facto eo quod mouetur,nam circularis motus ſemper in fine eſt,ſicut & in principio ſemp.

Argumentum autem eſt non in infinitum ferri,ꝙ terra quidē quanto propinquior ſit medio,velocius fertur: Ignem autem quāto ei quod eſt ſurſum: ſi autē infinitū eſſet,infinita eſſet velocitas,ſi autem velocitas,& grauitas,& leuitas.Vt enim inferius altero deſcendens velocitate alter grauitate velox eſſet,ſic ſi infinita eſſet huiuſmodi additio,& velocitatis additio infinita eſſet.

Quod determinatum sit sursum & deorsum,& nõ in infinitũ feruntur,quæ ſm rectam mouentur,argumentũ hic ꝑponit,ꝙ terra qdẽ quanto ꝑpinquior fuerit medio,uelocius ferẽ.Ignis autem Com. 86.
quanto ꝑpinquior fuerit ei qđ sursum, tanto citius fertur.Si eni hoc,si infinita foret distatia, & non determinatum sit finis,in infinitũ semp addetur uelocitati.si ergo uelocitas infinita fuerit, ꝑpter naturales inclinationes,his quidẽ quæ deorsum mouentur ꝑpter grauitatẽ ampliorẽ,his aũt quæ sursum,ꝑpter leuitatem:palã ꝙ & grauitas & leuitas interius existẽtes naturales potentiæ,in infinitum appositionẽ suscipiunt. Si autẽ hoc,& ea quæ mouenẽ infinita qdem non necessariũ erit esse,ait Alexander,sed in infinitũ additionem & ipsa suscipere.nã finiti corporis nõ in seipso semp additionẽ suscipientis, uirtutẽ in infinitũ augeri ꝑpriam, impoſſe esset. si igitur & terra & ignis manifesta sunt nõ in infinitum crescentia,siquidẽ partes terræ notæ easdem cõseruant mensuras:palã est ꝙ neq; uelocitas ipsorum crescit.si autẽ non uelocitas ipsorũ,neq; grauitas,neq; leuitas.Illis eni crescẽtibus,necesse est,& uelocitatem q̃ in ipsis est,per cõsequens crescere,si ãt non hoc,nõ in infinitũ ꝑcedunt ea quæ super rectam mouenẽ,sed in determinatũ aliquẽ finem:ualde diligenter aũt τεκμήριον argumentũ uocauit persuasionẽ à celeritate naturaliũ motuũ quia causæ uelocitatis sunt naturales inclinationes.q̃ autem à causatis ꝑsuasio τεκμηριώδης putata est. ꝙ autẽ in infinitum excrescentia uelocitatis si esset in uno & eodem, ꝑpter infinitũ excrescentiã grauitatis & leuitatis facta esset, ostendit in duobus faciẽs rationem,sicut enim qđ magis deorsum fertur,& uelocius deorsum fertur,ꝑpter ampliorem grauitatis additionem,corpus uelocius esset, ita & in eodẽ,si infinita grauitatis, & uelocitatis additio infinita esset.Non amplius aũt ab argumento sed à causa nũc facta est ostẽsio, nam grauitas amplior,uelocitatis est causa. Quãdo aũt dicit Alexan.essent utiq; & ipsa quę mouenẽ infinita,si essent ipsorũ infinitæ uelocitates,& grauitates,& leuitates, non ut actu infinita intelligendũ:nõ enim sequiẽ ad lationem infinitũ,sed in infinitũ crescere.satis aũt fuit prius ostenso,ꝙ neq; grauitas,neq; leuitas est isinita, ita ut neq; corporis finiti in infinitũ crescere uirtutẽ possibile sit.Prætermisit aũt Aristoteles illud inducere,fortè tanq̃ facile intelligibile, ꝙ si ꝑpe facta grauia qdem ei qđ deorsum, leuia aũt ei quod sursum,citius feruntur,palã est ꝙ ſm naturam ipsis insunt hęc loca.Nã ad opposita eorũ,opposito modo feruntur.In his itaq; uelocius ferri corpora ꝑpinquius aliqualr̃ deprehensa in ꝑpriis locis cõiter cõfessum esse uidetur: causam autẽ alii aliam assignant . Aristoteles si quidẽ à sua totalitate corroborari putat magis appropiquãtia & ſpẽm pfectiorẽ accipere.grauitatis eni additio terrã uelocius ferri ad medium facit.Hipparchus aũt in libro qui inscribiẽ de his quæ ꝑpter grauitatẽ deorsum ferunẽ, in terra sursum proiecta,uirtutẽ quidẽ quæ proiecit,q̃diu pręualeat uirtuti ꝑiecti, dicit esse causam lationis sursum,& quãto ipsa ꝑualuerit,tanto citius ad sursum fertur,qđ fertur:minorata aũt illa,primo qdem nõ adhuc in simili uelocitate sursum ferri,tãdem autẽ deorsum ferri,tãquã ꝑpria inclinatione manente aliqualr̃,& uirtute quæ sursum misit.magis aũt exigua facta,qđ deorsum ferẽ, semp uelocius fertur,& uelocissime quãdo illa penitus defecerit.Eãdem etiã causam assignat,& eorũ q̃ desuper demittunẽ,nam & his usq; ad tẽpus permanere uirtutẽ demittentis ipsa,& demissi,cõtrariã cõtrarietatem aũt hanc causam fieri,q̃re tardius in principio fertur qđ demittiẽ.¶ Hæc autẽ,ait,Alexã. in his qdem quæ uel mota sunt,uel ui mãserunt in loco ꝑter naturam,recte dicenẽ. in his autẽ quæ post generationem ferũtur ſm ꝑpriam naturã ad propriũ ipsorũ locum,non adhuc cõgruunt quæ dicũtur.De grauitate aũt contraria Aristo.dicit Hipparchus.grauiora.n.ait,quæ plus distãt:improbabile autẽ & hoc uideẽ Alexãdro.Multo.n.rõnabilius quæ transmutanẽ ex cõtraria natura,& fiũt ex leuibus grauia,adhuc prioris naturæ aliqd habere in prima descensiõe,ferè adhuc fiẽtia & trãseũtia in ſpẽm hanc,in quã transmutantia deorsum ferũtur,grauiora semper ꝑcedentia fieri,quã seruãtia adhuc detinẽtem ipsa sursum à principio,& ꝓhibẽtem deorsum ferri uirtutẽ. Adhuc autẽ,ait,& si grauitati ſm naturam est esse deorsum,& ꝑpter hoc quæ ad hoc mouentur,erunt perfectius grauia,ꝑpriam ſm hoc speciem accipientia,quãdo in loco deorsum fuerint,& ꝑpinquius iã facta & appropinquantia ei in quo habent ſm inclinationẽ perfectionẽ, rationabile est ea appositionem aliquã & additionẽ ſm grauitatem accipere.etenim incõueniens est ea quę deorsum mouenẽ & ferunẽ ſm naturam uelocius mouentia ſm maiorẽ ad deorsum distãtiam dicere quãdo minus sunt grauia hoc pati:interimere.n.est ꝑpter grauitatem ipsa ferri deorsum.si.n.non in oĩbus ita fieret,fortè esset contradicere.Nũc autem & in sursum ꝑiectis ui,& in detentis sursum,& in trãsmutantibus in loco sursum,siqdem his ſm naturam deorsum,idem uideẽ factũ.Hæc aduersus Hipparchũ Alexãder.& dicit bene (ut existimo) maxime quia si ꝑpter grauitatẽ uelocitas ut in lancibus librę,palã fit,pręde tracto grauiori impossibile esset,grauius quidẽ esse qđ remotius,citius aũt moueri qđ ꝑpinquius celerius existẽs.¶ Quidã autem & nõ pauci dicunt esse causam quare mota deorsum quãto fuerint propinquiora ipsi deorsum,tãto citius mouentur,q̃a quæ quidẽ superius existũt,ab ampliori aere sup-

posito fulciũtur, quæ autẽ magis infra sunt à pauciori, & grauiora aũt ꝓpter hoc citius ferri dicũt, q̃ illa etiam facilius diuidũt superpositũ aerem: sicut. n. quæ in aqua deorsum ferũtur, aqua sursum tenente, & cõtra agente lationi ipsorum deorsum, sic & quæ in aere sunt pati, rõnabile est, & quáto amplior suppositus aer fuerit tãto magis sursum detenta, leuiora uideri. Similr autem & amplior ignis, citius sursum fertur tãquã facilius diuidens suprapositũ aerem, & quanto amplior qui suprapositus aer est, tanto tardius ignis mouet qui per ipm fertur. quáuis. n. consimilr aquæ, natus est se hre aer, tamen & ipse corpus existẽs, impedit motum delatorũ per ipm. Si autẽ hoc uerũ, non appositiõe grauitatis, ut Aristo. ait, quæ fm uelocitatem additio fit, sed remotione impedictis. ¶ Bene autẽ notauit Alexan. ꝙ & si hoc ita se habeat: Aristotelis argumentatio manet irredarguta, q̃ ostendit determinate loca corporũ, & non in infinitũ ipsa ferri, ex eo ꝙ uelocius ferunt ꝓpinquius facta ꝓpriis locis. Nam quod in infinita distãtia fertur, nũquã ꝓpinquius fit, neq; paucior, aut amplior suppositus aer est infinitus existens, siqdem infinita distãtia. Quare & si aliquis acceptet hanc causam descensus uelocioris, etiam sic ostẽditur ex ipsa, nõ in infinitum ferri, quæ ferunt, si autẽ infinita existẽte distãtia, citius ferunt deorsum, nõ ꝓpter pauciorem esse suppositũ aerem, sed ꝓpter appositionẽ grauitatis citius ferentur quid. n. aliud erit causa in his, q̃ natura ferũtur, & non ui, ut Hipparchus dicebat. Melior aũt ait Alexã. & naturalior causa est, q̃re citius ferunt, quæ fiunt ꝓpinquius ꝓpriis locis, ab Aristo. dicta .s. appositionem esse grauitatis & leuitatis. Hæc autem diceret Aristo. eo ꝙ appropinquantia ad proprium locum accipiũt semper pfectiorem spẽm, & ꝓpter hoc siqdem graue sit, grauius fit, si autẽ leue, leuius. ¶ Ego autem hoc ipm primo inquirere uolo, qđ ab omnibus dicit cõfessum esse, qualr cõprehendatur, ea quæ uersus ꝓpria loca fiunt, citius ferri. Deinde si appositio grauitatis & leuitatis fit, accidet in eo qđ in aere põderatur, quádo ab alta turre uel arbore, uel à summitate ꝑrupti, seipm aliquis extendens in aere ponderat, grauius uideri q̃ eodem in supposito pauimento terræ stante ponderare, quod quidem fictioni simile uidetur: nisi fortè in his dicat quis, insensibilẽ fieri differẽtiã,

At vero neq; ab alio fertur ipsorum, hoc quidẽ sursum, hoc aũt deorsum, neq; vi, quẽadmodũ quidam aiunt extrusione. Tardius enim moueretur maior ignis sursum & maior terra deorsum. Nunc autem cõtrarium semper euenit: maior ignis velocius fertur, & maior terra, in eum qui ipsis cõuenit locum. Neq; velocius vtiq, in fine ferretur, si vi & extrusione moueretur. omnia enim a vi inferente longius facta, tardius feruntur. & vnde vi. illuc feruntur non vi, itaq; ex his speculantibus est fidem accipere de dictis sufficienter.

Com̃. 87. Ad ostensionem eius ꝙ unus sit mũdus, utens hoc ꝙ necessarium est esse unũ medium & extremum, & hoc ostenso ex hoc, ꝙ motus corporũ qui sunt fm naturã fiũt ad determinatum aliqd & finitum, ad qđ nata erant ferri: hoc aũt ex citius ferri corpora uersus ꝓpria loca: nũc ostẽdit ꝙ fm naturam fiunt hi motus corporũ, quo & in proxime dictis usus fuit, & in præcedentibus sæpe. Ostẽdit autem ipsum ex interemptione oppositarum positionum. Nam elemẽtaria corpora, aut fm naturã ipsorum mouentur, aut abinuicẽ extrusa, aut ab alio lata. ostẽdit igitur ꝙ neq; ab alio ferunt, neq; ab inuicem extrudunt. Et primo ꝙ nõ ab alio ferunt, ex eo ꝙ amplior ignis citius fertur quàm minor, & maior bolus terræ q̃ minor, & quidem si non essent apta nata sic moueri, sed ab aliquo ferrent ui, plus tardius ab eodẽ moueretur, facilius. n. id qđ minus est & ipellit & fertur. Si autem aliquis dicat ꝙ amplior à multupla uirtute motũ, citius feratur, fictioni silis est sermo. Non eni necesse est semp qđ plus, ab ampliori ferri, semper aũt quod amplius citius fertur. palã est autẽ hoc & ex opposito motu. nam amplior ignis deorsum tardius detrahit. Quod autẽ neq; per extrusionẽ ab inuicem uim passa moueantur, ostendit cõsequenter. ¶ Huius aũt opinionis post ipm fuerunt Stratõ & Epicurus, putãtes corpus omne grauitatẽ habere, & ad mediũ ferri, eo autẽ ꝙ grauiora subsident, minus grauia, ab illis extrudunt ui sursum. q̃re si quis auferret terrã, ueniret aqua ad cẽtrũ, & si quis aquã, aer, & si qs aerem, ignis, fm ipsos. Arguit aũt & hunc smonem Aristoteles, quia q̃ extrudunt, longius distantia ab extrudẽte, & cogente, tardius mouentur, fm ꝓportionem distantię. in motu aũt horum corporũ, totum cõtrarium uidetur factum. Celerior enim motus fit semp ipsis procedentibus à principio, & citissime mouentur appropinquantia illis ad quæ mouent. & poterat quidẽ argumẽto ꝑdicto in his quæ ab alio mouentur uti, & in extrusis, ut enim tardius mouet ab eodẽ qđ plus, ita & debilius extruditur. Nunc aũt uidetur amplior ignis citius sursum ferri, sed simul quidẽ ꝓpter abundatiã uariauit argumentũ. Simul aũt & instantiam fortè ꝓuidit dicentem, ꝙ amplius ab ampliori semp cõtinente extruditur, & utẽte uirtute ampliori, quod quidẽ inferre nõ erat necessariũ. seorsum autẽ obuians ad dicentes, ab alio ferri, & dicentes fm extrusionẽ moueri, cõe argumentũ opponit ad dicentes mo-

ueri ui,& non fm naturam. si enim à quo loco ui ferūtur fm quęcūq; uiolentiæ modū,in illum rur/
sus non uidetur amplius ui moueri, palā est q fm naturā mouenť. neq; enim à principio ex illo loco
ui mouerentur,si non fm naturam erat ipsis in ipso esse,in quo aūt manet aliquid fm naturā,ad hoc
& fertur fm naturam. q̄re dicenti ui moueri corpora,& non fm naturā, sequitur ut dicat,fm naturā
ipsa moueri. si aūt ipsis motus omnis uiolentus esset, similiter oporteret ad opposita moueri. Nunc
autē uidetur terra quidē sursum ui moueri, deorsum autē sua natura,& ignis ècōtrario. merito igiť
post has ostensiones induxit,q ex his cōsiderātibus est accipere fidem de his q̄ dicunť sufficienter q
est fm naturam corporibus ad ꝓpria loca & ad cōgeneum factus motus. qui aūt eius qđ ad mediū
omnia ferantur fm naturam argumentū afferunt hoc, q subtracta terra, aq̄ fertur deorsum, etiā aq̄
subtracta/aer/& aere/ignis,ignorāt causam eē antiperistasim. Nā crassioriobus positis in locū subtilio
rum,subtiliora locū crassorum trāsumūt circumpulsa deorsum, ꝓpter nihil esse uacuū,neq; corpus
per corpus cedere. ⁋ Sciendū aūt q non solus Straton neq; Epicurus dicebāt omnia corpora esse gra
uia,& natura quidē deorsum mota,præter naturā aūt sursum, sed & Plato nouit opinionē hāc,& ar/
guit,deorsum & sursum in mūdo, non bene dictū putās,& grauia sicut deorsum mota nō acceptās.
Scribit aūt in Timæo hic. Natura enim q̄dam loca duo esse distincta omnino cōtraria hūc quidē de/
orsum,ad quē feruntur omnia, quæcūq; molē corporis habent, hunc aūt sursum,ad quē inuolunta
rie peruenit quicq̄d nullo pacto rectum existimať. Nam & qui atomos dicebant, solidos existentes
graues dicebāt ipsos,& causas grauitatis cōpositis,sicut leuitatis uacuū. ⁋ Attendete aūt in his oībus
oportet, quem dicat inferiorē locū Aristoteles. si locus est terminus cōtinentis fm quem cōtinet qđ
cōtinetur, qui enim sursum locus,sit cōcauum lunaris sphæræ. tāetsi & hoc impoſe sitquia eius qui
dem qui sursum est loci,esse nō potest aliq̄d magis supra, lunaris aūt sphæræ multa sunt superiora.
Qui aūt deorsum est locus,siquidē est terræ supficies,primo q̄dem non cōtinet ipsa,sed continetur.
Deinde magis deorsum superficie terræ ipsa terra cōsistere uideť,& omnia grauia. nā loco qui deor
sum est inferior aliquis nō erit. si autē centrum uniuersi est qui deorsum locus. palā quod & qui sur
sum,quod in circuitu,sed tū non erit locus terminus cōtinentis,fm quem cōtinet qđ ↄtinetur. sed ut
uidetur primus Aristoteles q̄dem est conatus īquirere particularē intellectū ipsius loci, & fm cōtine
re ipsum extrinsecus elaborauit.& propter hoc multis instantiis corrigibilē fecit sermonem.

7 *Adhuc autem & per eas quæ ex prima philosophia rationes ostēdetur, & ex eo qui in circuitu mo
tu,quem necessarium est sempiternum similiter hic esse, & in aliis mundis.*

2 Primę quidē philosophiæ ratiōes,opus qđ dicitur metaphysicā uocat,&/ait/ex ibi dictis, & ex his Cōm.88
quæ in octauo de naturali auditu ostēdit, q unus est mūdus. Nam in octauo de circulari motu ostē
sum est,q ęternus est,ubicūq; sit, siue in hoc mūdo,siue in alio aliquo,& q ab imobili causa moueť,
quæ ostensa est,& incorporea,& impartibilis, ꝓpterea q infinitū quidē nullū est corpus,& finitū nul
lum habet infinitam uirtutem. infinita aūt est uirtus,q̄ in infinitū mouet. ⁋ In metaphysica aūt ut/ait/
Alexander ostendit,q unū est hoc motiuū circulo mobilis corporis. imateriale enim existēs & incor/
poreum,& ratio sola & species,idem est fm numerū,si aūt hoc unū,& qđ mouetur ab ipso,unū. uno
autem existente necesse est,& mundū unum esse. In q̄bus dubitat Alexāder ꝓpter quā causam, unū
existens primū mouens,non poterit & plura circulo mobilia corpora mouere,siquidē mouebit desi
derio sui ipsius,& ut amatū. Nihil enim ꝓhibet plura appetere idē.& hic cū dixisset,fm rōnabilitatē,
inquit,hæc argumentatio ꝓcedet,non necessariū aliquid ostēdit. ⁋ Exigo igitur primū quidē atten/
dere q non/ait/Aristo. unam esse actionē circulariter mobilis corporis, sed simplicē quidē lationē,fir/
mamēti à prima suba moueri/ait/unumquēq; aūt planetarum moueri ab imobili & ęterna suba. Scri
bit autē in.xi.metaphy. hic. principiū quidē ens,& primū entiū imobile,& fm se,& fm accidens. mo/
uens autē primum & æternū unum motū. Quoniā aūt quod mouetur,necesse est ab aliquo moue/
ri,& primū mouens imobile esse fm se,& æternū motū ab æterno moueri necesse est,& unū ab uno.
Videmus autem ꝑter omnem simplicē lationē, quam dicimus mouere primā substantiā,& imobilē,
alias lationes existentes eas quæ planetarū æternas. æternū enim & non stans,circulare corpus,neces/
se est & harum unāquāq; lationem ab imobili moueri,fm se & ab æterna substātia. Deinde quomo/
do non incōueniens est, eas quæ à prima p̄hia, & à certissimo ipsius naturali negocio, in testimoniū
uocatas rationes non habere necessitatē demōstrationū? Sed & si multæ sint mouētes causæ, & una
prima omnium est, necesse est & unam esse omniū coordinationē ad unam causam coordinatorū,&
mundum intellectualē unum,à quo,& ad quem sensibilis mūdus subsistēs,unus & ipse factus est,ex
cōtinentibus & cōtentis, sicut & intellectualis unus. Et siquidē dicentes multos mūdos in unā coor/
dinationem ipsos cōduxissent ut unus esset ex oībus,his quidē totalioribus,his aūt partialioribus,&

his quidē cōtinentibus,his autē cōtentis, dicerent quidē ɔsequenter,hunc aūt dicerent unū mundū, ex multis mundis cōsistentem. Mundus enim est & coelorū unūquodq;,& eorū quę sub luna elemētorum. nam & terra mundus est,& aq̄,& aer,& æther,ꝑpter hæc igitur unus est hic mūdus. Quod autem & intellectualis mūdus sit unus,qui est huius motiuus & factiuus,multitudinē quidē & ille habēs coordinatam fm causalē multitudinē & unitā,qualē Aristoteles in metaphy. ostēdit.s. primū mouentium imobilium intellectualiū causarum,ad quē nunc rationē remisit. si enim ab uno intellectuali mūdo ex multis imobilibus causis cōsistente,æternę circulares lationes primo mouent̄,palā est q̄ hæ in unum sensibilē mundū cōsumant̄. Neq; igitur rationabilis solū est argumētatio ut Alexā. existimat à necessitate priuata,quæ sumit̄ à prima phia,& æterna circulatione. neq; etiā solū finalem causam mundi deum Aristo. existimat,ex quo dubitauit Alexāder, sed etiā effectiuā. & sufficit quidē pro multis unus sermo ipsius,dicentis in hoc libro,q̄ nihil frustra facit,neq; deus,neq; natura. Sufficit aūt & hoc q̄ ostendit æternū motum inditū circulariter mobili corpori finitā à seipso uirtutē habenti. Sufficit aūt copiose & noster instructor Ammonius in toto libro isto ostendens, q̄ non solū finalem,sed & effectiuā causam mundi posuit deum Aristo. si quis aūt dicens ipm solum esse desiderabile dubitat,puta ꝑpter quid nō ab uno desiderabili,plures coeli mouent̄, facile dicetur,q̄ uni multitudo non appropinquat,nō & ipsa unita. nā simile simili appropinquat,ꝑpter hoc qdem,quia neq; singulariū partitorū multitudinē possibile est fm se uniri totalitati unius necesse est ad alia primo q̄ ab uno procedunt counitam,ad quæ colligata est,cum illis ad unum sursum tendere.

Palam autem & si sic fiet,intendentibus quoniā necesse est vnum esse cœlum. Tribus enim existentibus corporalibus elementis tria erunt & loca elementorū. Vnus quidē corporis subsistentis,qui est medium. Alius autem circularis,qui est extremus. Tertius autē medius horū,qui est medij corporis: necesse est enim in hoc esse,quod superfertur , si enim nō in hoc,extra erit. sed impossibile est extra. hoc enim sine grauitate,hoc autē habens grauitatem. Magis deorsum autem q̄ grauitatē habentis corporis,locus non est , siquidem ad medium grauis est, sed neq; prǣter naturā. alij enim erit scd̄m naturam,alij autem nō erat. Necesse est igitur in medio esse. huius aūt ipsius quę sunt differentiæ,posterius dicemus. De corporeis igitur elementis,quę sunt,& quot,& quis etiā vniuscuiusq; locus,adhuc autē vniuersaliter,quot secundum multitudinem loca,palàm est nobis ex dictis.

Com. 39. Proponens ostēdere,q̄ unus est mundus,ex eo q̄ unicuiq; elementorū,est unus fm naturā locus proprius determinatus,ad quē ferūtur,& hūc in hoc mundo eē ꝓprium & determinatū,ad quē determinatus & finitus motus:& hoc cum ꝑsuasisset ex eo q̄ ad ꝓpria loca citius ferūtur q̄ ferunt̄,& interserens testimoniū ex prima phia in qua & reuoluētium sphęrarū multitudinē coactus fuit supputare,ut multitudinē inueniret imobiliū causarum mouētiū ipsas:assignat residuū argumentationis. erat autē hoc,q̄ unus fm numerū est fm naturā uniuscuiusq; elementorū locus. Prǣordinato igit̄ ꝓblemate ad qđ tendūt ostēsa,erat aūt q̄ necesse est esse unū mūdum,ostēdit ɔsequēter,q̄ unus fm numerū,est fm naturā uniuscuiusq; locus elntorū,sic. Quotcūq; corporaliū elntorum,ex qbus mūdus consistit,sunt differētiæ fm localem ipsorū motum,tot necesse est & locorum esse differētias in mundo. Tribus igit̄ existentibus corporalibus elntis,ut fm genus est dicere,tria erunt & loca,hic qdē grauissimi & oībus subsistentis corporis,qui est mediū. Alius autē extremus,qui corporis,circulo mobilis,omnia cōprehendētis. Et tertius qui medij in plura diuisi. nā & in leue,& supnatans oībus,quæ mouent̄ super rectā,qđ quidem est ignis,& in media huiusq; & grauissimi duo corpora.s. aerem & aquā. Quod autem in hoc mūdo sint hæc loca,& non in alio,ostēdit in uno.s. igne,sicut prius in terra ostendit,necesse est.n. supernatās,hoc est ignem,aut in hoc esse medio,aut extra locum in quo ponit̄. Sic.n. Alexāder intelligit,nō ut in alio mūdo,qđ extra,sed in hoc,eadem.n. rō/ait/& si extra hunc mundū sit,& ibi ens erit alicubi & in loco triū horum aliquo:extra ipm autē ens,ubi qdē est,qđ circulo mouet̄,non erit,illius.n. locus hmōi,quoniā neq; exire pōt. Qđ autem neq; in loco deorsum secūdum naturā esse possit,ostendit per hoc,q̄ grauitatē habentis corporis est hic ꝓprius locus. Similiter autē/ait/Alexā. hic/siue in hoc mūdo sit,siue in alio,tribus.n. existētibus locis,etiā in illis silis est ratio,& in illo mūdo. si.n. quod ibi est mediū dicit aliqs fm naturā ipsi esse:palā qm̄ & in hoc est medium idē specie cum illo loco,erit & in hoc medio,in hoc mūdo fm naturam. Sic qdem Alexā. exponit. fortè autem esset ad ꝓposita,ostēdere q̄ ignis habet hūc fm naturā,in hoc mūdo locum. melius est igitur hoc,si possibile est,sed impoſſe est extra hunc mūdum locū esse corpori supernatatiuo:si.n. extra,aut supra hunc mūdū erit,aut subtus. duobus igit̄ existentibus fm genus corporibus,hoc qdē

fine

ſine grauitate,hoc eſt leui,hoc aũt habente grauitatẽ,ſiqdem extra hũc mũdum,magis aũt deorſum ſit corpus ſupernatãs,qđ eſt corporis habentis grauitatem.ſ.locus deorſum,ſiqdem mediũ,huius ꝓprius eſt locus,& nõ ſupernatãtis:ſi autẽ ſuperius ſit,quo mõ iterũ qđ hic ſupernatat erit magis deorſum ſine grauitate exiſtens & ipm̃?ſiquidẽ inferior locus grauitatem habentis corporis eſt,ſi autẽ dicat quis ꝑter naturã eſſe,qđ ſupernatat,aut in hoc loco in quo nunc eſt,ut Alexãder intelligit,aut in illo mũdo,erit alicuius alterius corporis ſm̃ naturã,aut huius ignis locus eſt,in quo nũc ꝑter naturam eſſe dicit̃,aut eius qui extra hũc mũdum ſupponit̃.nam qui alii ꝑter naturã,alii ſm̃ naturam inſunt,aliud autẽ corpus,ꝑter hoc.ſ.graue & leue,nõ erat,ut oſtenſum eſt à neceſſitate motuum.Quare ſm̃ naturã iſte medius locus ois leuis eſt,ſi nõ eſt poſſibile extra hũc mũdum leue eſſe,neq; ꝑter naturam,neq; ſm̃ naturam,ad qđ ſequit̃ ſm̃ numerũ unũ eſſe,eum qui eſt ſm̃ naturã uniuſcuiuſq; locum,ad hoc aũt,unum eẽ mũdum,qđ quidẽ nõ ſequit̃ ad hoc q̄ ignis ſit ꝓprius hic locus quẽ obtinet,niſi aliquis aſſumat,ut Alexã q̄ ad hũc leue omne feratur,qđ erat q̄ſitum.Et cũ dixiſſet q̄ ſupernatans eſt in medio medii & extremi,q̄m̃ indeterminate acceptum fuit mediũ,nõ ſolum.n.eſt ſupernatans,hoc eſt ignis,ſed & aeris & aquæ,merito appoſuit,huius autẽ ipſius uidelicet medii,quę ſint differẽtiæ poſterius dicemus Nã in ultimis libris de his quæ media ſunt in hac latitudine, & de ordine ipſorũ diſputabit.⁋Notat autẽ in his Alexã.q̄ & ęthereũ corpus elementum dixit Ariſto. dicẽdo. {Tribus.n.exiſtentibus corporalibus elẽtis} hoc autẽ/ait/dixit,aut tãquã & ipſo ad mũdi conſiſtẽtiã & ſubſtantiam elementi rationem habente,aut tanquam etiam ſimplicibus corporibus communius uocatis elementis, qa & elementum uult eſſe ſimpliciſſimum,& cõſequenter mox cõcludens,elemẽta ſimplicia corpora uocat,& adhuc manifeſtius inchoans tertiũ librum,corporalia autem elementa, corpora dicit quæ ſunt elementaria,contradiſtinguens ipſa,ad ſpeciem & materiam,illa enim elemẽta quidem corporum,& principaliter & primo,non autem corporea elementa.

Quod autẽ non ſolum vnus ſit, ſed & impoßibile fieri plures,adhuc autẽ q̄ ſempiternus & incorruptibilis exñs,& ingenitus,dicamus primũ dubitantes de ipſo.Videbitur enim ſic intendentibus impoßibile,vnum & ſolũ eſſe ipm̃.in oĩbus enim his quæ natura,& his q̄ ab arte cõſtant,generatis,aliud eſt ipſa ſcđm ſeipſam forma,& mixta cum materia;puta ſphæræ, aliud eſt ſpecies & aurea & ærea ſphæra,& iterũ circuli aliud eſt forma,& æreus,& ligneus circulus.Quod qdem enim erat eſſe dicẽtes ſphæræ aut circuli,nõ dicimus in rõne aureũ,aut æs tanq̃ nõ exiſtentibus his de ſubſtãtia.Si uero auream aut ęreã dicamus,& ſi nõ poßimus ĩtelligere neq; ſumere aliqd aliud ꝑter ſingulare,quãdoq; enim nihil ꝙ̃ hibet hoc accidere,puta ſi ſolũ aſſumatur circulus. Nihil enim minus erit circulo eẽ aliud, & huic circulo;& hoc quidem ſpẽs,hoc aũt ſpecies in materia & ſingulariũ.Quoniam igitur eſt cœlũ ſenſibile:ſingulare vtiq; erit.ſenſibile enim oẽ in materia exiſtit. Si autem ſingulare,aliud vtiq; erit. huic quidem cœlo eſſe,& cœlo ſimpliciter, aliud igitur hoc cœlũ, & cœlum ſimpliciter.Et hoc qdem ſ vt ſpẽs & forma,hoc aũt vt materiæ mixtum. quorum autem eſt forma q̄dam & ſpecies, aut ſunt,aut contingit plura facta eſſe ſingularia.

In multis locis ſic quidẽ habere aliquid,ut habet,manifeſtũ eſt, ſed impoſẽ aliter habere, ut ſi nũc Com̃.90.
non eſt,neq; fieri,nõ adhuc manifeſtũ.Nam q̄ quidẽ homo ſit qnque digitorũ, prõptum eſt uidere; q̄ autem impoſſibile ſit ipm̃ aliter habere ſecũdũ naturam, non omnis adhuc eſt ſcire. oſtenſo igit̃ q̄ unus eſt mũdus,& nõ plures,apponit ſciẽtifice, q̄ impoſẽ eſt aliter.Quare nõ ſolũ eſt unus,ſed neq; unq̃ fient plures.forſitã enim diceret aliquis,nunc qdem unũ eſſe, ſed nihil ꝓhibere plures fieri,& q̄ æternus ſit iſte mũdus,tanq̃ ingenerabilis exñs & incorruptibilis,per alia argumenta oſtenſurus, pręter priora.primo ꝑmittit ꝓbabilem rõnem,q̄ uidetur aſtruere,q̄ impoſẽ eſt unũ ſolum eſſe mundũ imo q̄ impoſſibile ex neceſſitate unũ & ſolũ ipſum eſſe.hoc enim oppoſitio cõcludit,q̄ aut ſunt plures mũdi,aut cõtingit plures fieri ſingulares.Propter qđ Alexander uult ſubaudire huic. uidebitur enim impoſſibile ex neceſſitate unũ & ſolum eẽ.oppoſitio autẽ talis,in oĩbus/ait/& natura & arte cõſiſtentibus,& uniuerſalr̃ in his,q̄ ex materia & ſpecie,q̄ qdem in oĩbus ſingularibus, ſi plura ſint,apparẽs eſt cõe dicitur & eſt,& ſi nõ,plura autẽ ſint ſingularia,ſed unũ ſolum,uelut una phoenix auis, aut unus circulus,nihilminus aliud eſt ſpẽs ipſa,& aliud id quod ſunt utrũq;. Nam & circulo aliud eſt circulo eſſe,quod qdem ſcđm ſpẽm circuli conſiderat̃,aliud ſenſibilis iſte circulus,qui cum materia ſubſiſtit,in qbus aũt eſt forma aliqua,& ſpẽs à materia ſeparari põt intellectu,i his cõis naturæ eſt ſpecies,& aut ſunt,aut cõtingit plura eſſe participãtia ipſam, materialia & ſenſibilia. Merito igitur &

unum numero circulum supponens,& in hoc ostendit eãdem eẽ differentiã,speciei quæ scd̃m intellectum separat,& cõpositi. quãuis enim unus sit mũdus,tamẽ qm̃ materialis & sensibilis, & aliud p̃ter cõpositum est mũdo esse,& spẽs nata ab ipso separari sm̃ intellm̃, & ꝑpter hoc multis idem adaptari cõtingit,& plures eẽ mũdos,sicut & si unus esset circulus,ꝑpter eãdem cãm cõtingeret,& plures esse. nam in qbus plura sensibilia manifesta sunt unius speciei, q̃ in oibus cõmunitas est, & si unũ autem sit sensibile,& ꝑpter hoc nõ possumus intelligere cõe aliqd aliud præter singulare,ut si unus solus accipiat circulus,& tũc nihil minus spẽs quæ sm̃ intellectũ separat à materia, & nõ detinet ab ipsa,cõem insinuat naturã,& possibilẽ multis adaptari singularibus factis ꝑpter materiam.

Siue enim sint species, sicut aiunt qdam,necesse est hoc accidere, siue etiã separatũ sit nullum:taliũ nihil minus. In oibus enim hoc videmus,quorũcunq; substãtia in materia est, plura & infinita esse illa quæ eiusdem speciei. itaq; aut sunt plures cæli,aut cõtingit esse plures. Ex his igitur suspicabitur aliquis & esse, & ꝙ contingit plures cælos esse. Considerandum autem iterum, quid horum dicitur bene,& quid non bene.

Cõm. 91. A cõmunitate spẽi dubitatione mota,qm̃ cõmune hi qdem separatum dicebant,& exẽptum,sicut Pythagorici & Socrates,& Plato,putãtes oportere,ante multa similia esse aliquid,quod eẽt similitudinis ipsis cã,& exẽptum ab ipsis,hi autem inseparabile à multis existere,siue sic/ait/siue illo sit mõ,in oibus uidemus eãdem spẽm,pluribus materialibus & eiusdem spẽi in esse. Nam & hoies multi humana spẽ participãtes,& equi multi,& aliorũ unũquodq;. quãuis autẽ non sint multa, tamẽ cõtingit ꝑpter cõitatem speciei. quare & cœli,aut sunt plures,aut cõtingit esse. Idem aũt dicere mũdos. Nam genus/ait/Alexã. aut spẽs mũdus erit,acceptus sine materia,genus aũt & species,semp & de pluribus prædicãtur. Ad quod forsitã quis dicet. q̃ est igit Socratis spẽs,sm̃ quã esse Socrati existit? q̃ sine materia intelligit,genus aut spẽs est:an nõ est à Socrate species per intellm̃ separata,sed simul utrũq; est Socrates singulariter exñs unus,& nõ sic subsistens/ut homo. Propter qd̃ & Aristoteles non indiuiduorum aliquorũ noĩa posuit,puta Saturni sphærã,aut circulũ zodiacum,sed sphęram & circulum, quæ & aureis,& æreis,& cœlestibus cõgruũt. Et ego qdem existimo, ipsum nunc idearũ meminisse, oppositionẽ ex diuisione uolentẽ cõponere,siue enim separatę sint spẽs,ut qui ideas dicunt,siue inseparabiles plura uidẽtur,unaquaq; spẽ participãtia. ¶ Quidam autẽ Platonis amici ad Platonẽ aiunt ipsum respicere,quia quãtũ ex exẽplaribus,multi debebãt esse mũdi,siqdem ad utrũq; exẽplar,unde mũdum ostendi putat. Huius aũt suspicionis & Alexãder fuit, & insultat Platoni dicenti,ꝑpter unũ esse exemplar:unũ quoq; mũdum esse. nam & aliorũ/ait/oium, quorũcunq; sunt ideæ scd̃m ipsum idea est unũ exemplar. nõ enim & multi ipsi hoies,licet sint multa,quæ hñt eẽ ad ipm̃. cõtrariũ enim fortè magis ex hoc q̃ quod uult oñdere,siquidẽ esset sicut intellectualiũ aĩalium unũquodq; unum numero,sic & sensibiliũ,quod fit ad exẽplar,qd̃ in seipso cõtinet oĩa intellectualia aĩalia. unũ utiq; eẽt & ipsum,in seipso cõtinens oĩa simil̃r illi aĩalia sensibilia. Si autẽ scd̃m unũquodq; intellectualiũ animalium,sunt infinita sensibilia aĩalia,nõ adhuc necesse est ad exẽplar factũ quod oĩa intellectualia cõtinet aĩalia,cõtinere oĩa sensibilia. omnia enim sm̃ spẽm oportebit eẽ unum, q̃ ad illud fiunt. Non adhuc autem & oĩa sunt unũ numero,ut aũt multa scd̃m unũquodq; aĩal intellectuale,sensibilia aĩalia, ita seq̃tur,& mũdos sensibiles esse multos, uno existẽte exẽplari. Hoc Alexãdro dicente miror,q̃liter non attendit ꝙ non oĩa sensibilia sic se hñt,ut sm̃ unũquodq; intellectuale aĩal,multa sint sensibilia: nou enim multi sunt soles,neq; multæ lunæ,sed oĩa solitaria,q̃ cœlestia sunt aĩalia. Dicẽdũ igit ꝙ q̃libet eorum q̃ in mũdo existũt species,non solum in cœlo,sed & sub luna,una est unius exẽplaris. non enim sol solus est unus,& luna una,sed & homo unus,qui semp stans in mũdo p imaginẽ, & equus unus in his q̃ generãtur & corrũpuntur esse hñs:& hæ sunt cõia & species inseparabiles à materia,q̃s & Aristoteles cõfitet ęternas eẽ,nou existẽtes uidelicet primarias spẽs,nullum.n. naturaliũ est primarium,si quidẽ materia participãs spẽbus informatur,existente aũt participante,necesse est aliã qdem esse participationẽ,aliud autẽ id à quo participatio dat. ꝑpter quod nõ sunt primariæ spẽs quę sunt in materia,sed sm̃ silitudinem earum q̃ sunt primariæ in extremis formatis. eorum aũt quæ generãtur & corrũpuntur unũquodq; hoc quidem cõe,puta hõ esse,habet ab uno exẽplari:hoc aũt habet propriũ,ab ea q̃ cœlestiũ,& eorũ quæ sub luna,alias alia:facta etiam dispositione,à qua subsistũt indiuidua,indiuidua & ipsa exñte,& simplicitũ ꝑductrice ad quã assimilat. ꝑpterea sapiẽtes & genera,& species,& formas genitorũ describũt,ad cœlestes figurationes aspicientes,& eas q̃ ad illas uestigantes similitudines inde ꝑgenitorũ. quare & æternorũ unũquodq; & generabiliũ & corruptibiliũ,unum numero ad ꝑximũ assimilat exemplar. Et bene Plato ab hoc ꝙ est unũ mundi exemplar,& pfectum

intellectuale

intellectuale aial,unũ esse mundũ ostẽdit. Alexan.autẽ & alia opponit argumenta, nõ solum ꝙ ɔtingit,sed etiam ꝙ necesse sit plures esse mũdos dicentia,ad q̃ non adduxit solõnes,nisi fortè inducenda ab Aristotele putet & hæc soluere. Dicit igiẽ ꝙ mũdus,aut à cõditore factus ẽ,aut à natura,siue autẽ à cõditore,rõnabile est illũ & alios posse facere,ut uidemus in artificiatis, siue à natura,idẽ est dicere. Dicendum ꝙ si faciens fecit multos,aut oĩno similes,aut aliqualiter dissimiles:si oĩno similes,frustra essent multi,si autẽ aliq̃liter dissimiles, unus utiq; esset,qui ex oĩbus esset ꝑfectus. Secundo autẽ,ait,si in aliis impfectis,& modicũ ente participantibus , uidemus spẽm esse pluriũ perfectiuã, uerisimile est magis in optimo & pfecto hoc esse,sed magna ex parte unũquodq;,nõ erit perfectũ penitus,siquidem alia ꝑter ipsum habet. Tertio aũt,ait,si melius est optima esse,optimũ autem mũdus,& ab optimo genitus,rationabile est plures eẽ mundos,sed q̃ plura sunt,nõ possunt optima esse,nisi uno comprehendantur,quia omnium optimũ & bonum,unum est.

Esse quidem igitur alteram rationẽ eam quæ sine materia,& eam quæ in materia formæ,bene quidem dicitur,& sit hoc verũ, sed nihilominus nulla necessitas est,propter hoc plures esse mundos,neq; cõtingit esse plures, siquidem iste ex tota est materia,quẽadmodum est. Sic autẽ forte magis quod dicitur erit manifestum,sic enim simitas est curuitas in naso,aut carne,& est materia simitati caro , si ex omnibus carnibus vna fiat caro ,& existat in hac simũ,nihil vtiq; aliud neq; erit simũ,neq; cõtinget esse. Similiter aũt & si homini sunt materia carnes & ossa, si ex oĩ carne & oĩbus ossibus homo fiat, impossibilibus existentibus dissoluta esse,non vtiq; cõtinget esse aliũ hominẽ,similiter autẽ & in alijs. Omnino enim quorũcũq; est substantia in subiecta materia,horum nihil cõtingit factum esse,nõ existente quadã materia. Cælũ autẽ est singulariũ,& eorum quæ ex materia, sed si non ex parte ipsius cõstat. sed ex omni,esse quidẽ ipsi cælo,& huic cælo,alterũ est,non tamẽ neq; erit alius,neq; cõtinget factos esse plures, propter omnem materiam ab hoc comprehensam esse. restat igitur ostendere istud ipsum ꝙ ex omni naturali & sensibili constat corpore.

Hinc incipit soluere dubitationem,duas autẽ ꝓpõnes obiectio cũ acceperit,unam qdem dicẽtem, Com. 92. coeli aliud qdem esse spẽm,aliud autem cõpositum,qa sensibilis & materialis,& singulare est,alteram autem dicẽtem,quorũ aliud qdem forma & spẽs,aliud autẽ qđ simul utrũq;,horũ aut sunt,aut contingit plura fieri singularia. minorem qdem ꝓpositionem acceptat,reꝑhendit aũt maiorem,tãq̃ non necessario uniuersalr̃ positam. Non.n.quorũ aliud forma,& aliud simul utrũq;,necesse est plura numero esse,nam & si unũ aliquid ex tota materia cõsistit,uelut si nasi forma fm aquilinitatem ipsius uel simitatẽ,nata est fieri in carne,existẽte una numero,in omni fiet carne. Simil͛r aũt & si homini materia sunt carnes & ossa,si ex omni carne & oĩbus ossibus homo fiat,aliud qdem spẽm eẽ, & aliud qđ simul utrũq; in ipsis,uerũ est. Nõ adhuc autẽ & plura esse quæ specie hac participãt,si ex omni materia fit quod simul utrũq;. quare neq; aquilina multa,neq; hoies multos necesse est esse. q̃re maior ꝓpositio non necessario uniuersaliter ponitur. Valde autem diligenter apposuit {impossibilibus existentibus dissolui} quãuis enim ex omni carne,& ex oĩbus ossibus homo consisteret, dissoluerẽtur autem hæc,nihil ꝓhiberet cõpositis ipsis iterum & alias facto hoĩe,multos fieri hoĩes. Indissolubilibus uero manẽtibus his,nõ utiq; alium esse hoĩem possibile est,si materialis qdẽ homo,alia autẽ materia non est,ꝑter uni homini subiectã. q̃re & coelũ quãuis materiale,& sensibile sit,& ꝓpter hoc singulare,& alterum qdem ipsum sit ꝑter compositum coelo esse,& aliud huic coelo,hoc est singulari, aliud enim in ipso est species,aliud qđ simul utrũq;,non tamen ꝓpter hoc erit & aliud coelum,neq; continget fieri plures,quia hoc comprehendit totam materiam. Dicente autem Aristo. {omnino enim quorũcũq; est substantia in subiecta materia} notandum,ait,Alexan.ꝙ spẽm in subiecta materia dicit cõmunius tãquã subiecto aliquo indigente,cõsuetus.n.usus ipsi,aut dictũ est,ait,per hæc,q̃bus esse cũ materia est,& hæc quidem manifesta & dicta sunt mediocriter,sed siqdẽ,ait,spẽs in subiecta materia erit, erit & anima in subiecto . Quomodo igiẽ illud uerũ est nulla suba in subiecto dicta est in ꝑsentis. Et hoc quidẽ soluit bene. nam simul utrũq; suba materialis, & in seipsa existens, ipsa diciẽ non esse in subo. sed animæ exẽplum,frustra (ut existimo) positũ fuit & huius solius gratia, ad ostẽdendum, ꝙ etiã fm Aristotelem entelechia & species exñs anima,in subo est. siquidẽ in libro de anima duplicem entelechiã & speciem,ait,Aristo. hanc quidẽ separabilem,hanc autẽ inseparabilem,& de intellectu & speculatiua uirtute planè dixit, ꝙ uideẽ esse alterũ genus animæ & hoc solũ cõtingere separari,sicut æternum à corruptibili,& in tertio de fm actum intellectu animæ,ait,ꝙ iste intellectus

separabilis & īpassibilis & nō mixtus, substātia exñs actu. Hic uero planè de corporalibus spēbus sermo, & de his dixit, ꝙ quorūcūq; est sūba in sūbta q̄dam materia, horum nihil cōtingit fieri, non existente aliqua materia. Cum dixisset igitur solui obiectionē per hoc, ꝙ ex tota materia cōsistat cœlum uel mundus, ꝑponit ostēdere distinguēs primo, quot modis dicitur cœlum, & s̄m quod significatū cœlum dicimus mundum, quem proponit ostendere nunc, ꝙ ex tota materia consistat.

Dicamus autem primū quod dicimus cœlum esse & quot modis, vt magis nobis manifestū fiat quod quæritur. Vno igitur modo cœlū dicimus sūbam extremæ totius circulationis, aut corpus naturale q̄d est in extrema circūferētia totius. Cōsueuimus enim extremū & sursum maxime vocare cœlū, in quo & diuinum omne locatū esse dicimus. Alio autē rursus modo, cōtinuum corpus extremæ circūferentiæ totius, in quo luna & sol est & quędā astrorum: etenim hæc in cœlo esse dicimus. Adhuc autē aliter dicimus cœlum, cōtentum corpus ab extrema circūferentia, totū enim & omne cōsueuimus dicere cœlum. Tripliciter autē dicto cœlo, totum ab extrema circūferentia contentū, ex omni necesse est cōstare naturali & sensibili corpore, ꝓpter neq; esse vllum extra cœlū corpus, neq; cōtingere factū esse.

Com. 93. Tripliciter dici cœlum/ait/nam octauā sphæram cœlū ꝑcipuo nomine uocamus, quā ipse dupliciter determinauit, dicēs ipsam eē sūbam extremæ circulationis uniuersi, hoc est, extrema circulariter mota sūba, aut corpus naturale, quod s̄m extremā uniuersi circulationē, pro sūba cōiori existēte, naturale corpus trāsumens, ꝓpinquius existens ꝓpositi genus, & pro testimonio inducit cōsuetudinē uocātem cœlum quod sursum est maxime & extremū, si enim in cœlo diuinū omne locari dicimus, tanq̄ supreme omniū locatum ip̄m adoramus. Dicebat igitur & s̄m principia, quia omnes locū sursum, diuino numini assignāt, palā igitur ꝙ extremū & supremū cœlū maxime cœlū uocari putamus, utimur autē nomine & in alijs. Notat autē Alexan. ꝙ nō tanq̄ eodem existente q̄d sursum, & q̄d in circuitu extremo, sic dixit {quod extremū & quod sursum,} sed tanq̄ in ꝯsuetudine existēs, extremū illud sursum uocari. Quoniā & ip̄m quod sursum ad id quod deorsum cōtraponens, & leue, quidē sursum moueri dicens, graue autē deorsum, in circulo lunaris sphæræ ostendit esse q̄d sursum. Nam usq; illūc semp fertur supernatatiuū & leuissimū. s. ignis. Erit aūt/ait/& quod extremū, sursum, siquidem supra leuissimū est, sed qualiter in octaua sphæra omne diuinū locari dicimus, si diuinas etiā erraticas putamus? an q̄a diuino ubiq; q̄d summū assignantes, & totum cœlū diuinū putātes, s̄m summum ipsius effingimus, & cōuersio nostra ad diuinū, ad sursum tendens, usq; ad sup̄mum tēdit? an quia omnia diuina, primo disiuncta, & super mūdana existentia, sua natura, à primo & optimo corporum maxime cōtinētur? Scdm significatū cœli dicit, s̄m ꝙ planetarū cœlum dicimus. Hoc enim est, quod cōtinuū aut ꝓximum est corpus extremæ circulationi uniuersi, in quo sunt luna & sol & alia astra, quę dicūtur errare. Et ꝙ hoc cœlū dicimus, persuadet ex hoc, ꝙ hęc astra in cœlo dicimus nos. Diuisim autē nominationē firmamenti & planetarū tradens, dedit intelligere, ꝙ oē circulariter mobile & extremū, quod ad generabile & corruptibile diuisum est, cœlū dicimus. Nam & ipse tāq̄ naturā unam habente toto, & unum motū. s. circulationē cōmuniter ostendit de ipso ꝙ alia p̄ter ea quę sub luna elementa, quinta q̄dam est sūba cœlestis corporis, neq; grauitatē habens, neq; leuitatē, & ꝙ ingenitum hoc & incorruptibile est, cōmuniter ostendit, & iterū ostendet, & q̄re uno nomine totū uidet ipse uocans. Tertiū autē cœli significatū dicit corpus q̄d cōtinetur ab extrema circulatione, cū ipsa uidelicet extrema circulatione. Nam totū & omne cōsueuimus dicere cœlū, ut quod cōtinetur, sumat cum cōtinente & s̄m hoc totus mūdus cœlum dicitur. Et est etiā his qui ante Aristo. nomē cōsuetū. Nam in multis locis Plato cœlum mundū uocat, sicut in ciuili dicens. q̄d igitur cœlū & mundū nominauimus, & in Timæo. Totū itaq; cœlū, aut mūdus, aut aliud quodcūq; nominatū, maxime utiq; suscipietur, hoc nobis nominatū sit. Dicitur autē & mundus cœlū, aut quia s̄m principalissimū eorū quæ in ipso sunt, bene se habuit ip̄m sic nominari, ut homo ab anima, & anima rationabili ἄνθρωπος .i. homo dicitur ab ἀναθρεῖν .i. recolligere quæ uidit, & multa in unū colligere. Solus eni animaliū homo ex multis sensibilibus ꝓcedentia recogitās in unū coaceruat. si aūt & etymologiā cœlestis nominis qs intelligat, quā Plato in Cratyllo tradidit, quod cœlū est, id/q̄d sursum uidetur tāq̄ causas suas cōuertens, & manens in ipsis, merito & mūdus cœlum dicetur, à suiipsius causis dependēs. tripl'r itaq; cœlo dicto; tertiū hoc significatū est s̄m quod & mundum cœlū dicimus, hoc aūt esse/ait/quod dictū est, ex omni consistere naturali & sensibili corpore. Et cām apposuit, nam ꝓpter nō esse aliquod corpus extra cœlū, neq; cōtingere fieri. Si eni nullū est extra ip̄m corpus, palàm est ꝙ ex omni corporea cōsistentia est hoc. Hoc igitur iam ostēdendū, ꝙ neq; est aliq̄d corpus extra cœlū neq; cōtingit fieri.

Si

Si enim eſt extra extremã circulationem corpus phyſicũ, neceſſe eſt ipſum aut ſimplicium eſſe corporum, aut cõpoſitorum, & aut ſcđm naturam, aut præter naturam ſe habere. Simpliciũ igitur, nullũ vtiq; erit. Quod enim circũfertur oſtenſum eſt, quoniã non cõtingit permutare, ſuiipſius locum, ſed neq; q à medio fertur eſt poſſibile, neq; quod in medio ſubſtat, ſcđm naturam enim nõ vtiq; erit. Alia enim ſunt ipſorum ꝓpria loca, pręter naturã autem ſiquidẽ ſunt, alii cuidam erit ſcđm naturam qui extra locus. eum enim qui huic pręter naturã, neceſſariũ eſt alii eſſe ſcđm naturam, ſed non erat aliud corpus, pręter hęc. Non igitur eſt poſſibile vllũ ſimpliciũ extra cœlũ eſſe corpus. Si aũt non ſimplicium, neq; mixtorum, neceſſe eſt enim eſſe ſimplicia, mixto exiſtente.

Com̃.94.
Si eſt aliquod corpus extra extremũ cœlum, neceſſe eſt aut ipm ſimplex eẽ, aut cõpoſitũ, ſimplicia autem corpora ut ex ſimplicibus motibus oſtenſum eſt, ſunt qđ circulo mouet & quę ſup rectã, qđ à medio ſcilicet leue & ſupernatatiuũ, & quod ad mediũ. ſ. graue & ſubſidẽs. ſed quod qdem circulo mouetur, oſtenſum eſt/ait/Alexan. q neq; moueri aliquo pręter naturã motu poſſibile eſt ipm. Si autem hoc, palã, q neq; in alio loco poſſibile eſt ipm, aut eſſe, aut fieri, ꝑter eum qui circulo in quo eſt, ſed palã eſt q qui dicit extra extremã circulationẽ eẽ corpus naturale motũ, non hoc cœlũ extra ipm eſſe, aut fieri dicit, ſed magis alterius mũdi cõtentiuũ. Fortè igitur dicendũ, q oſtenſum eſt in ꝓcedẽtibus, unũ eſſe medium & unũ extremũ, extremũ autẽ eſt circulo mobile corpus, nõ utiq; erit extra extremum aliud circulariter mobile, ut nõ in hoc ſit omne extremũ, ſed & in illo, uariationẽ aũt non in natura circulo mobilis & extremi, acceptãs Alexander, ſed in hoc circulo mobili/ait/ipm non poſſe in alio loco, aut eſſe fieri, pręter eum in quo eſt, & quidẽ ut dixi, nõ hoc ꝓponebat oſtendere, q iſtud cœlum extra ſeipm nõ eſt, ſed q extra extremũ, & circulo mobile corpus hoc, nõ eſt aliud circulare corpus, ſicut neq; leue, neq; graue aliud extra hunc mundũ eſſe oſtẽdit, ſed nõ q quæ hic ſunt, non ſint extra ipſum. Quòd aũt neq; graue, neq; leue, neq; prorſus aliqđ eorũ quę ſuper recta mouenť, ſit extra cœlũ: oſtendit, ꝓprio iterum mõ oſtenſionis utens. Si. n. eſt, aut ſm naturã eſt, aut ꝑter naturam, utroq;. n. mõ nata ſunt hæc eſſe in loco. hæc. n. oſtenſa ſunt ſm naturam manere in loco in hoc mundo ad quem ſm naturã unũquodq; fertur, ſiqdem unum oſtẽſum eſt mediũ, & unum extremũ. ſi autem aliqs dicat, ꝑter naturã ibi eſſe aliqđ corporum recti motus, palã eſt q aliis corporibus erunt ſm naturam loca illa. Qui. n. alii ꝑter naturam, alii ſm naturã eſt, nullũ autem eſt aliud corpus ꝑter hæc ſimplex. Si autẽ nullum corpus ſimplex poſſibile eſt eſſe, extra hoc cœlum, neq; mixtũ utiq; erit. Nã mixta ex ſimplicibus cõponuntur & exiſtẽtibus mixtis, neceſſe eſt & ſimplicia eſſe. ¶ Attendendũ autem q totã hãc oſtenſionem depẽdentẽm ex prius oſtẽſis ꝓduxit, in qbus oſtẽndit eũ qui ſm naturam uniuſcuiuſq; corporum locũ, non ſolum ſpecie, ſed & numero unũ exiſtentẽ in hoc mundo eẽ, propter hoc circulariter mobile corpus oſtenſum fuiſſe/ait/nõ contingere uariare locum ſuũ, & corporum recti motus ꝓpria hæc eſſe loca, hæc. n. inſinuat dicẽs, alia. n. ipſorũ ſunt ꝓpria loca.

At vero neq; fieri poteſt, aut enim ſcđm naturam erit, aut præter naturã, & aut ſimplex, aut mixtum. Quare iterũ idem veniet ſermo, nihil enim differt cõſiderare ſi eſt, aut ſi factũ eſſe poſſibile eſt. Manifeſtum eſt igitur ex dictis, quia neq; eſt extra, neq; cõtingit factum eſſe corporis molẽ vllius: ex omni enim eſt propria materia totus mundus. Materia enim erat ipſi corpus naturale ſenſibile. Quare neq; nunc ſunt plures cœli, neq; fuerunt, neq; contingit fieri plures, ſed vnum & ſolum & perfectum eſt iſtud cœlum.

Com̃.95.
Oſtenſo q nullum eſt corpus extra cœlũ, cõſequẽter q neq; fieri poſſibile oſtẽdit, hoc. n. erat maxime ꝓximo ꝓpoſitum, q nõ ſolum eſt unus mũdus, ſed & qđ eſt impoſſe fieri plures. Qđ qdẽ oſtenditur per nõ ſolũ non eſſe corpus extra hũc mũdum, ſed & impoſſe fieri. Quòd autẽ neq; fieri poſſibile ſit, per eũdem ꝓceſſum oſtendit. Neq;. n. ſimplex, neq; cõpoſitũ, neq; circulo mobile, neq; quod recti motus, ꝓpter unũ eſſe medium, & unũ extremum, & eorũ q̃ ſm naturã unũquodq; non ſpẽ ſolũ, ſed & numero unũ eſſe. Dicit autẽ Alexã. q huius q nõ ſit aliquod corpus ſenſibile extra hũc mundũ, neq; poſſit fieri cãm aſſignauit hoc, q ipſe eſt ex tota ſua materia. Fortè autẽ cõtrariũ huius. ſ. q ex tota materia ſit hic mundus, cãm aſſignauit hoc/q nullũ corpus eſt extra ipm, neq; ſimplex, neq; cõpoſitum. Nã & obiectionem multos eſſe mũdos aſtruentem, ſoluẽs per hoc q ex omni materia mundus hic cõſiſtit, relinqui/ait/oſtẽdere hoc/q mũdus ex omni materia cõſtat. Qđ quidẽ oſtẽdit p hoc q neq; extra cœlũ eſt aliquod corpus, neq; cõtingit fieri. hæc igiť illius cauſa, ſiqdem ſit per cãm oſtẽ

sio.quáuis.n.seinuicem hæc cõsequantur.s.ex omni materia esse,& nihil extra relinqui,tamẽ hoc.s. nihil extra relinqui,nõ uidetur illud.s.ex omni materia esse.nam & omne diffiniẽtes,dicimus cui nihil deficit.Bene aũt dixit,nihil differre cõsiderare si est,aut si fieri possibile est.Nam possibilia fieri & maxime naturalia,& nõ impedita,fient utiq;,aut habẽt frustra posse.Quæ autẽ sm electionẽ possibilia sunt fieri,sæpe nõ fient,uariata electione,aut aliũde ꝓhibita.Nõ ociose autẽ intellexit Alexan.hoc {omnis mũdus} signum enim huius esse ex omni materia,omne dici mundum/ait/neq; enim sensibilis homo,omnis dicitur,neq; aliud aliquid præter mundum.

Simul autem palã,ꝙ neq; locus,neq; vacuũ,neq; tẽpus est extra cœlũ.In omni enĩ loco possibile est existere corpus.Vacuum aũt esse dicunt,in quo nõ existit corpus,possibile est aũt esse.Est aũt tẽpus numerus motus,motus aũt sine physico corpore nõ est,extra cœlum aũt ostensum est,ꝙ neq; est,neq; contingit fieri corpus.Manifestum igitur ꝙ neq; locus,neq; vacuum,neq; tẽpus est extertus.

Cõm. 96. Ostẽso ꝙ nõ est corpus aliquod extra cœlũ,ex hoc ostendit ꝙ neq; locus,neq; uacuũ,neq; tempus est ibi,in secunda figura cõcludens cõclusiones:in omni loco est possibile existere corpus,extra cœlũ impossibile est existere corpus,extra cœlũ ergo nõ est locus.& iterũ:si uacuum est,in quo nõ est corpus,possibile est aũt fieri,extra cœlum aũt non solum non est corpus,sed neq; fieri põt, extra cœlum ergo non est uacuũ.& ex tertia iterũ:tempus existens numerus motus,ibi semper est,ubi motus est, motus autẽ ubi corpus quod mouet.Si igit tempus est ubi & corpus,extra cœlum autem nullum est corpus, neq; fieri potest , extra cœlum ergo tempus non est , neq; fieri potest.¶ Stoici autem extra cœlum uacuum esse uolentes,per talem suppositionem probant ipsum.Ponatur enim in extremo firmamenti stantem aliquem extendere sursum manum,& siquidem extendit , accipiunt quòd est aliquid extra cœlum,ad quod manũ extendit.Si autem nõ possit extendere & sic aliquid erit extra,quod ꝓhibeat extensionem manus,& si iterum apud ultimũ illius stans extendat manũ , similis interrogatio fiet sicut prius.Nam aliqd ostendetur esse extra illud ens.¶ Alexã.autem/ait/ꝙ hoc non sit sanum,sic uti eo quod ostẽdetur,si est mundus omne,& nihil est extra omne,neq; extra mundũ aliquid erit.Non.n.adhuc omne erit,siquid fuerit extra ipm aliud.Quare neq; poterit quis extendere manũ ueniens ad extremum cœli.nam & hoc illius uenire aliquẽ est impossibile,etiam sm hypothesim,nam corpus circulo motum diuinum etiã impossibile,& nihil tale in seipso suscipere põt.Sed fortè hæc instãtia nõ necessaria,sæpe.n.supponuntur impossibilia,ꝓpter eã q̃ deinceps cõsequẽtiã rationis.Nam & Plato supposuit quẽdã in hypeccaumate stãtẽ,sm quod ignis natura maxime,& uersus terram habentem inclinatum caput & accipiẽtẽ uirtutẽ ut motus ab igne stet in lãces,& trahat librã sup aerẽ,atq est & hoc ĩpossibile,sed ut ostẽdat natura non esse deorsum,& sursum,& graue,& leue in sphæra,hoc supposuit inducit.n.subiacere in robore,duobus ergo suspensis lancibus hac minus magis,hac amplius minus,necesse est alicubi tensum sequi uiolentiã & hoc quidẽ graue & deorsum latum uocari,hoc autẽ paruũ,leue & sursum.Arist.quoq; in quarto libro transpositã terram in locum ignis supponit.Sed illud magis dicendũ,quod & ipse Alexan.ĩsinuauit, ꝙ si est mũdus oẽ,& nihil est extra oẽ,similis suppositio est,ac siqs in nõ ens conet extendere manũ,siue enim extendat est aliquis locus qui suscipit,& nõ iam non ens,siue nõ possit extendere,est ꝓhibens:locus igit suppositio est & quæsitum ꝑaccipiens phantasia ꝙ est aliquid extra oẽ,aut uacuũ, aut solidũ:ex ipso autem ait/Alexãder uacuo qđ supponũt,interimũt esse uacuũ.Si enim possibile est extra mũdum uacuũ eẽ, hoc aut finitũ est, aut infinitũ,sed siqdem finitum,ab aliquo finit. & tunc iterũ de termino uacui,idẽ sermo q̃retur,extendet aliquis manum,aut nõ extendet.Quid enim diceret, si autẽ infinitũ sit, sicut Chrysippo uidebat,uacuũ aũt est spatiũ potens suscipere corpus,& nõ suscipit, q̃ autẽ ad aliqd sunt necessariũ est,si alterum sit,& alterũ esse.igit si est quod põt suscipere, erit utiq; & qđ suscipi potest, aut contingit esse.Corpus autẽ neq; ipsi dicũt,neq; est infinitũ quod possit suscipi ab infinito uacuo, neq; igit est aliqd qđ ipm suscipere possit.¶ Xenarchus aũt posse suscipere,trãsmutauit in susceptiuũ tanq̃ sic soluẽs eam q̃ in ad aliqd illatã incõuenientiã positione, nõ tamẽ plus aliqd trãsumptio fecit. Nam susceptiuũ nihil aliud est,q̃ potens suscipere, tale aũt ens manet ad aliqd ens . Adhuc/ait/si est in uacuo infinito mũdus,q̃ est causa ipsi manẽdi? Nullum enim corpus inclinationẽ habẽs possibile est manere non ꝓhibente aliquo extra,si nõ in ꝓprio loco fuerit.uacui aũt nulla differẽtia, ut sit ipsius hoc qdem ꝓpriũ,ut in ipso corpus sit,hoc aũt non.Si autem nõ manet mũdus,sed fertur,cur ad hoc magis q̃ ad hoc fertur,in differenti existẽte uacuo? si autem oĩquaq; feratur diuideret utiq;,neq; enim Deus rationabilr seipsum erit opponens ipsis,nam ignis existẽs,fertur & ipse motu ignis,an non talẽ dicimus ignem ipm incorruptibilẽ ipsum supponentes,dicent utiq; ad Alexandrũ? dicere autẽ/ait/à

spiritu otineri mūdum, extēso per totū & detineri in uacuo(ubi eni?) uaniloquiū est. Oportet enim & aliorū corporum unūquodq; à spiritu cōtentum, nō moueri sm locum. Adhuc spiritus ad nō distrahi ptes quidem eius in quo est cooperabit, utiq; cōtinens ipsum. Non adhuc uero & ad nō ferri. per se mobilis existens & nulli corpori ad eam quę sm naturā inclinationē impedimēto existēs. Praeterea dicere unūquodq; corporū à spiritu aliquo cōtineri, falsum est, ut est in aliis/ait/à nobis ostsum. Criminat aūt Alexāder & fantasiā manus sequētes & uerū putātes quod dicit. Multorum enim/ait/& impossibiliū phantasiā habemus. Nam & unusquisq; seipm extra ciuitatem phātasiabit, & magnitudie multiplicē, aut minimū, & miliarē. Platone autē duas cās assignāte, q̄re unus solus sit mūdus, unam qdem ab exēplari, ut enim/ait/sm unitatē simile sic perfecto aiali, ppter hoc neq; duos neq; infinitos fecit mūdos cōditor, sed unū hoc unigenitū cœlum & est & erit. Si enim aliqs alius esset, non utiq; esset psectum istud in sensibilibus, sic in itellectualibus exēplar, sicut & paulo ante ostēdere conabatur, unius semp exemplaris unā esse imaginē, ad quod pxime & principalr assimilat. Alterā aūt causam Plato assignat, q̄re unus sit mūdus, hanc quā Aristoteles accepit, scilicet ex oī corporea cōsistētia esse ipm, ut autē & in his cōsistentia uideat Aristotelis ad doctorē, & usq; ad ipsa noia inuariatus, & haec Platonis uerba pponam. Horū itaq; q̄tuor unūquodq; totū accepit ad mūdi ɔsistentiā. Nam ex igni oīquaq; & aere, & aqua, & terra, istituit ipm institutor, partē nullā nullius neq; uirtutē extrinsecus relinquēs, hęc meditatus, primo qdem ut totum q̄ maxime psectum, & ex psectis partibus sit. Adhuc aūt unum tanq̄ nō relictis, ex qbus fiat aliud tale. Adhuc aūt & ut nō senescēs & nō aegrotās. Deinde paucis appositis inducit. ppter hanc itaq; cām & rōcinationem hanc, unum totū ex totis in omnibus psectum & nō senescēs & nō ęgrotans ipsum instituit. Haec & Aristo. ipsis dicit uerbis quia ex omni sua materia cum sit mūdus, unum & solum & psestum est cœlum istud.

Propter qđ neq; in loco esse, q̄ ibi eē apta nata sunt, neq; tēpus ipsa facit senescere, neq; est vllius transmutatio eorum q̄ ferūtur maxime extra ordinata latione, sed inalterabilia & īpassibilia, optimā habentia vitā & per se sufficientissimā, degunt oī aeuo. Etenim hoc nomē diuine enūtiatum est ab antiquis. Finis enim cōtinet vniuscuiusq; vitae tēpus, cuius nihil est extra scđm naturā euum vniuscuiusq; vocatū est. Scđm autem eandem rationē & totius cœli finis, & omne infinitū tēpus & infinitatē cōtinens finis, aeuum est, à semper esse sumēs denominationē, imortalis & diuinus. Vnde & aliis cōcatū est his quidē clarius, his autē obscurius esse et viuere. Eteni quēadmodū in circularibus philosophimatibus, circa diuina multotiēs declaratū est rationibus, q̄ diuinū intrāsmutabile necessariū est esse omne, primum & sūmū, quod sic se habens testificatur dictis. Neq; eni aliud melius est qđ mouebit: illud enim esset diuinius. neq; habet prauū quicq̄, neq; indigens eorū quę ipsi conueniunt bonorū vllo est. incessabili itaq; motu mouetur rationabiliter. omnia enim quiescunt quae mouētur, quādo venerit in pprium locum. Eius autē quod circuit corporis idem est locus vnde incepit, & in quē desinit.

Com.97.

Alexā. ea q̄ hic dicunt, uel de primo mouēte dici/ait/quod qdē uidetur eē extra oē corpus, ut qui in nullo sit, nō est enim in loco icorporeum, aut in octaua sphaera, & magis de hac intelligit oia usq; illuc. eius aūt qđ circuit corporis idē est locus, unde incepit, & in quē desinit. Ostenderat enim/ait/in naturali auditu, q̄ nō est in loco. quia locus quidē est terminus ɔtinētis, hęc autē nō ɔtinetur ab alio corpore. In tempore uero sunt q̄ à tēpore cōtinētur, tāquā in parte eius subsistentia. si igit neq; aliqd corpus est extra ipm, neq; tēpus cōtinēs ipsius esse, neq; in loco utiq; erit, neq; à tēpore utiq; senescet. & est hoc ei quod à Platone dictū est cōueniens. haec aūt, sup eam q̄ maxime extra lationem. Siquidē ait/dicit de pma cā, utiq; dicet de ea, q̄ supra circulationē octauae sphęrae. Si aūt dicit de diuino corpore hic: extremā utiq; lationem dicet ultimū corū qui sup recta sint motuū. Nam motū eorum q̄ sup rectā, cōsueuit dicere lationē, circularē autē, circulationē, supra aeternā igit lationem est circulo mobile corpus, quod neq; in loco, neq; in tēpore, aeternū existēs & nō senescens/ait. Nam & simul oē quidē diuinū corpus nō est in loco, ptes autē ipsius sunt in loco. s. planetarū sphaerae. Cum aūt dixisset { optimam & per se sufficientissimā uitā habētia diuinae pseuerāt } uult à toto ęterno, & à nomine aeui statuere īmortalitatē & perpetuitatē. Et primo cōiorem aeui significationē dearticulās, ab hac ad pprie dictā redit. aeuū enim uniuscuiusq; dicimus psectionē Homerus, tēporis uitae uniuscuiusq;, cuius nihil est extra sm naturā. uir ab aeuo iuuenis periisti/ait/cōtentiuā hoc est ante psectionem sm naturā inlatentis termini tēporis. Magis autē pprie ęuū dici/ait/Aristo. totalitatē & psectionē coextensam cū infinito tpe totius cœli. istud enim iuste à semper eē denoiationē accipiens imortale & diuinum est.

Et his quidē q̄ ꝓxime & ꝓprie participāt ipsius ꝑpetuitate & ęternitatis est cā habēs & ↄtinens in se ipso totū tēpus, aliis autē partialē uitæ extensionē largit̃, oībus enim ab ipso ꝓuenit esse & uiuere, his quidem clarius, his autē obscurius. Nouit aūt & ante hæc æternitatē Aristo. in metaphysica existentē uirtutē primi apud ipm intellectus, quā Plato exēplar tēporis/ait/ hāc. n. in uno manentē sm naturam dicit ꝓcedentē æternā imaginē tēporis ↄstituisse. A cœlesti aūt æuo depēdere/ait/ eē oībus q illius motus ē oībus q̄ in generatiōe sunt causa eēndi. Qđ aūt sit ęternū qđ diuinū, testant̃/ait/ & q̄ in circularibus philosophimatibus ꝓmulgata in sermonibus, ꝗ diuinum intrāsmutabile necessariū eē, omne qđ primū & summū, si autē intransmutabile/& æternū. circularia philosophimata uocat. q̄ sm ordinem doctrinæ à principio multis apponunt̃, quæ & exteriora uocare cōsueuit, sicut auscultatoria ordinata, q̄ magis studiosa. dicit autem de hoc in his quę de phia. uniuersalr. n. in quibus est aliqd melius, in his est aliquid & optimum. Quoniā igit̃ est in entibus aliud alio melius, est ergo aliqd & optimū, quod qdem erit & diuinum. Si igit̃ qđ trāsmutat̃, aut ab alio trāsmutat̃, aut à seipso, & si ab alio, aut à meliori, aut à deteriori, si autē à seipso, aut ut appetens ad aliqd deterius, aut ut appetēs aliquid melius. Diuinū aūt, neq; melius aliqd habet à quo trāsmutet̃, illud. n. utiq; esset diuinius, neq; à deteriori melius pati pōt, & etiā si à deteriori, prauū utiq; aliquid assumeret, nihil autē in illo prauū, sed neq; à seipso trāsmutatur, tāq̄ appetens aliqd melius, q̄ seipsum, atqui nec aliquid deterius, quādo neq; homo uolūtarius seipm deteriorem facit, neq; habet aliquid prauum quod ex trāsmutatiōe ad deterius assumat, hanc autē ostensionem ex secūdo politiæ Platonis Aristoteles trāsumpsit. Dicit enī in illis Plato. igit̃ necesse est si aliqd egredit̃ à suiipsius idea, aut ipm à seipso trāsmigrare, aut ab alio. igitur ab alio qdē q̄ optime se habent minime alterant̃ & mouent̃, uelut corpus ab esculentis uel poculentis, & laboribus. Deinde hoc oñso inducit, sed fortè ipse seipm transmutabit, & alterabit. Palàm est inquit si alterat̃. utrum igit̃ ad melius & honestius trāsmutat seipm, aut ad deterius & turpius se ipso, necesse est inqt ad deterius si alterat̃, nūquid. n. deum dicemus indigētem esse pulchritudīe aut uirtute, & ostenso ꝗ nullus uoluntarie seipm deteriorem facit/intulit. Sed ut uidet̃ pulcherrimus & optimus existens, quātum pro uiribus unusquisq; manet simplr in sua forma. Rōnabiliter aūt/ait/& motum ipsius ęternū esse, omnia. n. quiescūt quæ sm naturā mouent̃, quādo uenerint ad ꝓprium locum ex alio. Et est principium qdem motus ipsis in alieno loco existētibus, finis autē in ꝓprio loco factis. Corporis aūt qđ circulariter mouet̃, idem locus & principiū & finis est motus, ꝓpter qđ semper in fine, semp in ꝓprio loco, & in suo bono est, ꝓpter esse aūt semp in principio, incessabilē habet motum: nihil. n. in principio cessat, hæc oīa quæ dixi à principio lr̃æ, usq; ad finem, de circulariter moto corpore intelligere magis uult Alexā. Posteriores autē expositorū, oīa ut de imobilibus causis cœlestia mouentibus dicta uolunt intelligere. Sed ꝗ nō oīa de cœlesti corpore intelligi sit possibile, manifestū est (ut existimo) ex ꝓxime dictis. ostēso. n. ꝗ nullum est corpus extra cœlū, & ostensis etiā his, cōcludit in hoc ꝗ/ait. Manifestū ergo ꝗ neq; locus, neq; uacuum, neq; tp̃s, est extra cœlū, tunc tāq̄ corollarium q̄si ex dictis inducit. {Propter qđ neq; in loco quæ ibi nata sunt, neq; tēpus ipsa facit senescere etc.} Palā ꝗ quæ ibi dicit extra cœlum, nā qūo cœlum extra cœlum dicet̃? Quomō autem diceret aliquis nullius cœlestium esse trāsmutationē, uidens motū sm locum incessabilē? Sed neq; supra maxime extra ordinata lationem cœlestia dixisset, nā & circulariter ferri ipsum dicit sæpe/& nō semper circūferri. Dicit. n. in p̄cedētibus, alius autē est motus eius quod circulo fert̃, qui qdem est extremus, Quomō etiā primū & summū diuinū cœlū diceret, aut quomō non erit aliqd aliud melius cœlo qđ mouebit ipm? Siqdem imobilis causa melior est, q̄ perpetuus motus, cū sit causa ipsi. Qđ aūt omnia de intellectualibus causis intelligere est possibile, palā ex eo ꝗ sm eandem rōnem, & ꝗ omnis cœli finis, & adhuc magis q̄ in fine, quæ ostendūt rōnabiliter incessabili motu moueri cœlum, sed qđ quidē obscure sit dictū, manifestū est. Non. n. uiri excellētes tātam haberent de ipso dissonātiā. Fortè autem de intellectualibus dictū est, tāquā supra corporalem naturā existētibus, & sic dictis extra ipm. Nam quādo q̄rebat, si est aliqd extra cœlum, nō tāq̄ extra locum significet/dixit. Tradens aūt æui significatum, quod ꝓximum nobis qđ cōtinet tp̃s uitæ uniuscuiusq;, ascendit ab illo ad cœleste æuū dicens. Scđm eādem autē rōnem & qui oīs cœli finis, & ꝓpter hoc nunc cœli meminit. Deinde ab hoc ad supermūdanum æuum/quādo dicit, & omne tp̃s & infinitatem cōtinens finis/æuū est, & ꝗ principalissimū hoc, à quo & esse & uiuere clarius qdem cœlestibus ꝓuenit, debilius aūt sublunaribus, & itrāsmutabile oīno diuino attestans primo & summo de intellectualibus & imobilibus principiis uidetur dicere de mouentibus cœlestes sphæras. Nā & qđ de multis dicit, isinuat {primū & summū} sed, & {nihil esse melius qđ mouebit ipm} illi magis q̄ cœlo cōuenit. Nam cœlū mouet imobilis cā, existens melior ipso, & siqdem illud de intellectualibus dictū est. s. neq; est ullius trāsmutatio eorum q̄ ferunt̃ supra maxime extra ordinatā lationē, illis attestari/ait/qđ in circularibus philosophimatibus,

sæpe ꝓmulgatur ꝙ diuinum sit intrāſmutabile omne primū & ſupmum. Hoc autē, inceſſabili itaq; motu mouetᷓ rōnabiliter, dicitᷓ qdem planè de cœlo, ſiquidem ſic ſcriptum eſt, & uidetᷓ coaptari ꝓcedentibus, tāquā de eodē, & hoc dictū ſit: quia.n. nō apponitur quid ſit qđ inceſſabili motu mouetur, de eodē dici uidetᷓ. Qualiter aūt erit de eodē dictum, ſi illud qdem itrāſmutabile oſtēſum eſt, & neq; aliud eſſe melius qđ mouebit ipm, hoc autē inceſſabili motu moueri rōnabilr? Si autē putat aliqs illud dici intrāſmutabile ſm alias trāſmutationes ꝑter q̄ ſm locum, miror Ariſto. diligētiā ut dicat de his quæ ſm locū mouenᷓ, ꝙ neq; eſt ullius tranſmutatio. ſed qđ fecit & priora de cœleſtibus ſuſpicari, hoc maxime uerbū eſt. ſ. {inceſſabili itaq; motu mouetᷓ rōnabiliter} & cōtinua his uerba ſunt manifeſta. Si uero ſit hæc ſcriptura, ut in qbuſdā inueni exemplaribus {inceſſabili itaq; motu mouet rōnabiliter} ſed nō mouetur ut Alexādro uidetᷓ, & hoc & oīa ꝓcedētia poſſibile eſt ſine uiolētia ad itellectuales & imobiles cauſas, & extra mūdū dictas, tāquā ſup mūdanas reducere. Quia.n. intrāſmutabiles & imobiles ſunt illę, ꝓpter hoc inceſſabili motu, quæ ꝓxime ſunt ab ipſis mouenᷓ, cœleſtia. Nā mouente ſemp eodē, & eodē mō ſe habēte, & qđ ꝓxime ab ipſo mouetᷓ, per ſummā idoneitatē ipſi cōiunctum, inceſſabiliter mouetᷓ. Cōius autem circularis motus oſtenſus eſt in octauo de naturali auditu. Sed & qa circulariter mouetᷓ cœlum, ad itellectum cōuerſum, & illius idētitatē appetens, & ea q̄ ſemper eadem & eodē modo ſe habet operatiōe participās, & ꝓpter hoc inceſſabili motu mouetᷓ. Nā quæ ſuper recta mouenᷓ, habētia aliud principiū motus, & alium finem, mouenᷓ quidē à principio, ceſſant autem ad finem & ad propria uenientia loca. Corporis aūt qđ circulo mouetur, quoniam idē locus eſt, unde incipit & in quē deſinit, quatenus quidē ſemper in fine ſemper in proprio fine eſt, quatenus autem ſemper eſt in principio, ſemper mouetur ad finem.

His autē determinatis dicamus poſt hoc, utrū ingenitus, an genitus, & utrū incorruptibilis an corruptibilis ſit pertrāſeuntes prius aliorū ſuſpiciones. Cōtrariorū enim demonſtrationes, dubitationes de cōtrariis ſunt. Simul autē & magis erunt credibilia dicenda præaudiētibus dubitatorū ſermonū iuſtificationes. Gratis enim cōdēnare uideri minus nobis exiſtet. Etenim oportet inquiſitores, ſed non inimicos eſſe, iudicaturos uerum ſufficienter.

Duo cum ꝓpoſuiſſet oſtendere de mundo. ſ. ꝙ unus eſt, & ꝙ ingenitus & incorruptibilis, oſtēſo priori trāſit nunc ad reliquū. Et primo ſicut cōſueuit, aliorū de propoſito opiniones cōſiderat, multiformes exiſtētes, ut uidetur. nam hi quidē genitū & incorruptibilē uidētur dicere, hi aūt ingenitum & incorruptibilem, hi uero genitū & corruptibilē, nam ingenitū qdem ipſum, corruptibilē autē eſſe, nullus hactenus uidetur auſus fuiſſe dicere. Hoc autē. ſ. ꝑmiſſas aliorū opiniones prędiſcutere, ſemp quidē uidetᷓ facere Ariſtoteles. nunc autē utilitates, quas nobis exhibet hoc, appoſuit tres, aut q̄tuor exiſtentes. Primā quidē & principaliſſimā, ꝙ non eſt in ueritate abūdare argumentis eū qui nō prius multiformiter dubitauit, ſicut & in aliis docet ipſe. nam cōtrariorū dogmatū dubitationes, demōſtrationes de cōtrariis ſunt. nam ſermones qui uidenᷓ oſtendere ꝙ genitus ſit mūdus, dubitationes ſunt ad oſtendentes ingenitū, quia qui uult obiectionibus abundare, cōtrarias inuicē opiniones cōſideret, & aſtructiuas ipſarū rationes. ¶ Secūda autē utilitas hęc. ſ. ꝙ quæ ſunt à nobis dicenda, magis credibilia uidebūtur audientibus, quādo non quæ à nobis ſolū, ſed amborū dubitatorū & quæſitorū ſermonum. ſ. noſtrarū & cōtrariorum ipſi iuſtificationes, hoc eſt demōſtrationes audierint. Hoc autē his qdem qui noſtros ſermones audituri ſunt & doctrinā certiorē efficit, ꝓpter obiectionū copiā, & fiduciam firmiorem, tanq̄ neq; illa nobis ignorātibus. Nobis aūt minus utiq; exiſtet uideri gratis iudiciū ferre de cōtrariis, ſi ipſorū demōſtrationes expoſuerimus & manutenuerimus ipſas quātū fieri pōt. Qđ quidē & Plato maxime facit. nullus enī Callicles, aut Thraſymachus, aut Protagoras, ſic pſuaſibiliter ſua uerba excogitauit, ut Plato ipſe. Illud aūt cōdemnare qđ gręce καταδικάζειν pro καταψηφίζεσθαι; dictum eſt, qđ idem ſignificat paſſiuū pro actiuo dictū, ſed & gratis cōdēnare eām inducit bene. nam arbitros ait non aduerſarios oportet eē iudicaturos uerū ſufficienter. quomō autē iudicare poſſibile eſt eum qui contrarias rationes non audit? Com. 98.

Genitum igitur omnes eſſe dicunt, ſed genitū hi quidē ſempiternū, hi autē corruptibilē, quēadmodum & quodcūq; aliud natura conſtitutorum, hi autem viciſſim quandoq; quidem ſic, quandoq; autem aliter ſe habere corruptum, & hoc ſemper efficere ſic, quemadmodum Empedocles Agrigētinus, & Heraclitus Epheſius.

Cōmune oppōnis priorū cum dixiſſet, hic inducit differentiā, nā de hoc ꝙ genitus ſit mūdus oēs Com. 99.

concordare dicit,& Theologos & naturales.dicentiũ etiá genitum ipm,hi qdem ęternum dicunt,ut Orphęus & Hesiodus,& post ipsos Plato, ut/ait/Alexáder.alii aũt genitũ, dicũt ipm & corruptibilé, dupliciter auté hoc,hi enim sic corruptibilé, sicut quodcũq; aliud cõsistentiũ indiuiduorũ,ut Socratem corruptum.s.& non amplius redeunté. Quidá auté uicissim generari & corrũpi eundé,& iterũ generatum iterum corrũpi dicunt,& æterná esse talem successioné , sicut Empedocles dicens amicitiam & litem ex parte obtinétes, hanc qdem cõgregare in unũ omnia,& corrũpere litis mundũ,& facere ex ipso sphærũ.Litem aũt disgregare iterũ cũcta,& facere hũc mundũ. Hoc aũt Empedo.significat dicens.alias quidé amicitia cõuenire in unũ oĩa,alias auté rursum seorsum singula deferri litis inimicitia,hac iterum penetrante ex uno plura efficiũtur,sic quidé generanť & nõ ipsis impediť æternitas,hac auté uariata circulo,nũq̃ desinunt,sic auté semp fiunt imobiles fm circulũ.Heraclitus autem quádoq; quidé exuri dicit mũdũ, quádoq; aũt ex igne iterum cõsistere ipsum, fm quasdá periodos temporum in qbus/ait/mésuras accédés & mensuras extingués. Huius auté opinionis posterius fuerũt Stoici,sed isti quidé dimittanť. Quòd auté Theologi nõ tanq̃ à téporali principio, sed táq̃ à causa factiua dicunt generationé mundi,& hũc fabulose,sicut & alia,palá est:Empedocles aũt q; duos mũdos insinuet,hunc quidé unicũ & intellectualé,hũc aũt disgregatũ & sensibilem,& q; etiá in hoc mũdo unioné uidit & disgregationé in aliis (ut existimo) mediocriter ex ipsius uerbis ostésum est.qui enim illa dicit,ut uidetur de generatione mũdi,etiá hæc scripsit.Mundũ hunc neq; aliquis deorum, neq; aliquis hominũ fecit,sed erat semper. Verũtamen Alexáder uolens Heraclitũ dicere mundũ genitum & corruptibilé,de intelligibili mũdo sic ipsum dixisse nũc ait.Non eni est repugnátia/ait/sic dicere ut in opinione.Mundũ enim hunc,nõ hanc dicit mundi dispositioné, sed simpliciter entia,& horũ ordinationé,fm quá ad utrũq; in pte trásmutatio uniuersi,qñq; qdé ad igné,qñq; auté ad talé mũdũ.Nam talis est horũ in parte trásmutatio,& talis mũdus nõ incepit aliqñ, sed erat semper. Et hoc etiá apponit Alexan.q; qui dicũt quádoq; qdem sic omne, quádoq; auté aliter habere,alterationé magis uniuersi,q̃ generationé uniuersi dicũt.Qui auté/ait/genitũ & corruptibilé dicunt mundũ,ut qdcũq; aliud cõsistétium esse possunt qui Democritũ secuti sunt, ut enim unũquodq; aliorũ generať, & corrũpitur fm ipsos exceptis atomis. Vt eni in aliis quod generať,non idem est corrupto,nisi forte fm speciem,ita & de mũdis dicunt.Si auté atomi idem manent,impassibiles existétes:palá q; & isti, alterationem dicent mundorũ,sed non corruptioné,sicut & Empedocles uideť dicere,& Heraclitus. Pauca autem ex dictis Aristo.de Democrito trãscripta manifesta faciũt uirorũ illorum menté.Democritus existimat naturá æternorum esse paruas substantias multitudine infinitas. His auté supponit alium locum infinitũ magnitudine. Appellat auté locum quidé his nominibus, uacuo nullo,& infinito,substantiarum aũt unáquáq;/pleno/solido/& ente.Putat auté sic esse paruas substantias,ut effugiant nostros sensus,inesse auté ipsis omnimodas formas,& figuras omnimodas,& fm magnitudiné diuersas,ex his igitur iam sicut ex elemétis generari & cõcerni oculis apparentes & sensibiles moles, dissipari auté & corrũpi in uacuo ,ppter dissimilitudiné & alias differentias dictas, motas auté incidere & cõplicari cõplexione tanta, aut cõtingere quidé ipsa & ,ppe inuicé esse.naturá uero unam ex illis fm ueritatem nullatenus generari. nam stultũ esse duo aut plura fieri unq̃ unũ.cõmanédi auté substantias inuicé ad tépus pro causa ponit adiunctiones & receptiones atomorũ. Nam has quidé ipsorum esse scalares,has aũt hamosas,has auté cõcauas,has uero gibbas,alias auté hñtes inumeras differétias. Interim igitur tempus ipsa cõtinere putat ut cõmaneant,donec ualidior aliq̃ ex cõtinente necessitas adueniens dissoluat, seorsumq; ipsa dispergat. Dicit aũt generationé & cõtrariá ipsius disgregationem non solum de aĩalibus,sed & de plantis & de mũdis, & summatim de sensibilibus corporibus omnibus.si igiť generatio cõgregatio atomorũ est,corruptio aũt disgregatio,etiá fm Democritũ alteratio utiq; erit generatio. Ná etiá Empedocles qđ generatur nõ idem esse cum corrupto/ait/nisi fortè fm spém, & tñ hunc alterationé sed non generationé supponere/ait/Alex.¶ Attédere aũt in his rogo,q; nullus antiquorum narratur corruptionem mũdi talem dicere, qualem nunc aliqui dicunt ut corruptus non amplius redeat.

Factum esse igitur , sempiternũ tamẽ esse dicere,est impoßibiliũ.Sola enim hæc ponenda rationabiliter, quęcũq; in multis,aut omnibus videmus existentia, de hoc autem accidit contrarium,omnia.n. quæ generantur,& corrumpi videntur.

Narratis de generatione uniuersi & corruptione opinionibus, & uolens discussioné ipsarũ facere
Cõ.100. aduersum primos obsistit,ponentes genitũ quidé,sed icorruptibilé,quorũ erant & Theologi, & Plato,ut/ait/Alexáder.¶ Sciendũ auté q; Arist.fm antiquam cõsuetudinem,ad apparens instat sepe,quá

do hoc superficietenus acceptū non consonat ueritati,facit autē hoc,auxiliū ferens intelligentibus superficialibus antiquorū sermones, quoniā & Theologi fabulose mūdi generationē dicebant,sicut & ipsorum deorum sm substantiā ordinem per prius & posterius generationis insinuantes,& ꝙ Plato genitum ipsum ut sensibilē dicit & corporeū, quia tale ꝑducere seipsum in esse non potest,& ab alio hypostasim habet.s.faciente ipsum , & etiā quia ꝑpter corporalē substantiā non potest simul loco & tempore totū esse,quoniā id quod est,genitū subsistit. Hæc igitur Aristo.nouit.nam Platonis notans Timæum scribit/ait aūt genitum esse,sensibilem enim,qđ aūt sensibile,genitū supponit,quod autē intellectuale,ingenitū,non sic igitur genitū,ut ex tēpore aliquo genitū, nam sic genitis ꝑexistere tēpus necesse, siquidē in aliquo tēpore hypostasim accepit,ut est dicere, ante nūc per sex millia annorū, aut quotcūꝙ annorum.Plato autē ꝓnunciauit planē:ꝙ tēpus cum cœlo est factum.Si igitur omnis accepti temporis sm instans subsistens, ꝑexistit semper prĕteritū tēpus, sicut sequitur semp futurū, neꝗ principium tēpus habet,neꝗ finē habet,quare neꝗ mundus sm dicentem, tēpus cum cœlo factum esse.Quare neꝗ ad Theologos,neꝗ ad Platonē tendunt Aristo.instantiæ,sed obuiat ad sic suscipiētes dicta antiquorū,ut genitū quidē ex tempore aliquo putent mundū,incorruptibilē autē.hoc ergo ut uere incōueniens bene est ab Arist.redargutū. ¶ Alexan.autē Aphrodisieus,nō sic dicta Platonis intelligens,ut Aristoteles intellexit, neꝗ intelligens cōsequentia circa intellectus ipsorū, sed à principio ut uidet̃ aduersus dicta Platonis suspecte dispositus, sicut parū ante nos qdā aduersus dicta Aristo. nō uult opininoē ipsam dirigere,sicut Aristo.qui neꝗ meminit omnino nominis Platonis,nisi raro, sed in ius trahit Platonem.Necessariū est igitur eum,qui Aristo.placere semp studet,& eius uerba intelligere sm expositionem ipsius ꝓpriam,atꝗ interpretari,paruipendere q̄ ab ipso dicunt̃,& non cōsiderare.Quòd aūt/ait/& Plato huius opinionis fuerit,& nō ut qdam aiunt physicorū mundū existētem igenitum sm ipm,genitū dici eo ꝙ in generatione est hac ex ipsis,q̄ à Platone in Timęo dicūtur, cognoscet qs,sic enim genitū,ut isti uolunt mundū ab ipso dici qđ ens est qdē,genitū aūt nūq̄.diuidēs nāꝗ entia/ait/quid est semper ens,generationē aūt non habens,& quid est fiens/ens aūt nūquā.in mūdo aūt nō ex eo quod est generari utitur, sed eo qđ est genitū. nam à principio ꝓponit inquirere nō si fiens,sed si genitus,aut ingenitus,dicit enim. Nos aūt sermones de omni facturos,si genitū est, aut ingenitum,& parū ꝓcedens determinans idem ꝓblema, utrū erat generationis principiū nullum habens,an genitum est,ab aliquo principio inchoans.Proponens aūt de hoc inquirere cōsequenter ostēdit,ꝙ genitus est, scilicet à principio aliquo inchoās, hoc enī erat ꝓpositū, quod nō est aliud q̄ quod sm tempus erit.nam & si quod fit adhuc, nōdum genitū est,quod genitum est,non adhuc generat̃, genitum aūt mundū esse dicit,non ergo fiens est.etenim si ita diceret genitū mundū,tanq̄ ingenerari habentem esse:oportebat ipm suscipere,& corruptibilē esse,nam ei qđ sic generatur,cōueniens est ut generet̃ & corrūpatur.Dicens aūt ipsum genitum,nō adhuc cōcedit ꝙ corruptibilis sit,si enī sic diceretur tanq non incorrūpi habens esse,neꝗ generari ipm illo modo:adhuc dicit,Copulata est enim talis generatio,tali corruptiōi.si aūt corruptibilē ipsum sm tēpus dicit, palā ꝙ & in generabilitate utiꝗ erit sm tempus facta. nam sic corruptibili, sic generabile opponit̃. Adhuc qđ sequi uidet̃ generabili corruptibile interimere uolens,īcorruptibilem ipsum dicit,sumens ipsum tanquàm consequens generabile,at uero hoc nō in generatione esse habēti genito sequit̃, sed id qđ à principio tēporis genitū est.sic ergo genitus mundus sm ipm,cùm uero aliquā q̄rere incorruptibilitatis ipsius,qđ facit Plato; est cōfitentis à principio temporis ipm dicere genitum eē,si enim eēt ingenitus,haberet in seipso causam & principiū incorruptibilitatis,si aūt concedit̃ ab ipso,ꝙ ingenitū sui natura incorruptibile est; hic aūt tāquā nō existente incorruptibili sua natura mūdo,dei uolūtate incorruptibilitatem reponit; sed & ꝑdicat de mūdo,hoc est signū huius,non sic ipm dicere genitum eē,ut in generari habeat eē, si enim ante genitū esse non erat,fiēs aūt adhuc genitū esse ꝑdicat̃ de ipso nō tāquā in generatiōe esse habente. ¶ Hæc oīa uerba Alexā. ꝓposui ut iudicent lecturi hæc & dicenda. Qm̄ igit̃ plurima dictorum ad hoc tendūt.s.nō sic dictū esse genitum mūdum à Platone,tāquā habente esse in generari,sed tāquā à principio temporis genitum,sufficit (ut existimo) & unum textum Platonis proponere,cuius partes & Alexander proposuit. Quærens enim utrum fuit semper generationis principium nullum habens,an genitus est à principio aliquo inchoans,respondet,genitus est:uisibilis enim tangibilisꝗ est,& corpus habens,omnia autem talia sensibilia, sensibilia autem opinione comprehensibilia cum sensu fientia & genita apparuerunt. Vides quòd idem & genitum esse dixit,& fiens esse, quia sensibile est.nam & quæ in generari eē habēt,& genitū eē coexistēs hn̄t,sicut cœlestis locus & continuus & semper in fine,quia ab eodē in idem semp restitutione existente,oīs quæ accipit̃ circulationis pars,& principiū & finis est,& sm ꝙ quidē in fine semp est,semper genitus est,sm ꝙ autē principium/& ꝑfectus semp est.q̄re nō genito solum,sed & generari in mūdo usus est.oīno autem si hoc

ꝓponebat inquirere de mũdo{genitum esse}sed nõ etsi{generaꝛ}ut Alexander putat,ꝓpter quid à principio fiens diffiniuit post ens,sed nõ{genitum}quãdo dicit,qđ est,ens qdem,generationẽ autẽ non hñs,& quid est fiens qdem ens,aut nũq̃.Miror autẽ quo mõ uisum fuerit Alexãdro,non ꝓpter mũdum diffinitiones entis & fientis ꝑaccipere, ut inueniat, utrũ entium aut fientiũ est mũdus,cum Plato hoc tam planè tradiderit.sed qm̃ diffiniuit fiens:mundũ autẽ genitum esse dixit, frustra ut uidetur ꝑacceptam eẽ entis & fientis diffinitionẽ ipse putat.& qdem cum dixit genitum,hoc & fiens eẽ dixit.Dicente autẽ Platone,ꝙ genitus est à principio aliquo inchoãs,Alexander/ait/hoc nõ aliud aliquod esse principiũ,q̃ id quod ſm tempus.si igiꝛ quod à tẽpore aliquo inchoat,semp habet ꝑexistẽs tempus, ꝓpterea quod id quod nũc incepit ſm instãs tẽpus existẽs, habet ꝑexistens ꝑteritum nũc,& sequẽs futurũ.Plato aũt cum cœlo genitũ esse tẽpus dicit,palã est ꝙ neq; ꝑexistit ante cœlum.tẽpus, neq; à tempore aliquo principiũ generationis habet cœlũ.Deinde attẽdere oportebat,ꝙ principium dicit istud Plato & effectiuã cãm.nam postq̃ diffiniuit{fiens}inducit.oẽ autem rursum fiens,à causa aliqua necesse est fieri.& iterũ cum dixisset,ꝙ genitus mundus est,& fiens & factus inducit,fienti aũt rursum dicimus à causa aliq̃ necessitatẽ esse generari.& interrogatio intuenti plana est,utrũ erat semper generationis principiũ nõ habens,an genitus est à principio aliquo?Nam entiũ quidem ipm ens, est id qđ est,& effectiua causa non indiget;quod est fiens,ad faciens diciꝛ,si autẽ tẽporale principiũ & causam diceret hãc quomõ ꝓpter corporeum esse ipm inesse sibi/ait/tãq̃ axioma ꝑaccipiens ipm,& qdem & ipse Alexan.& Aristo.ante ipsum,corporeũ cœlũ dicẽtes, nõ putat habere principiũ tẽporale, sed illud erat nunc axioma,scilicet corpora ab altero mobilia,& subsistentiã extrinsecus habere,& ꝓpter hoc fientia esse,quia à faciente subsistũt.Sed si sic/ait/genitum diceret tanq̃ in generari esse habẽtem,oportebat & corruptibilẽ dicere.nam ei quod sic generaꝛ,conueniens est hoc.s.generari & corrumpi.ergo ne nõ intellexit{genitum}diffinitũ nõ fiens & pertransiens,ens autẽ nũq̃ ens,& motus cœli & diuersæ figurationes fientes & pereũtes sunt, siquidem suƀa scđm hoc alterata fiens habet & præteritum.Sed & si incorruptibile/ait/ſm tẽpus dicit,palã ꝙ & genito erit ſm tẽpus utens.nam sic incorruptibili, sic fiens opponiꝛ.sed si genitum & incorruptibilẽ supponat mũdum Plato,palã ꝙ genitum accepit id qđ incorruptibili scđm tempus coexistere possibile est, qđ autem est scđm tempus genitum,& ante Arist.Plato corruptibile esse ſm tempus in octauo politicæ significat/in qbus dicit. Difficile qdem moueri ciuitatem sic ꝯsistentẽ,sed qm̃ genito oĩ corruptio adest,neq; talis cõsistentia oĩ tpe manebit,sed solueꝛ.oĩno aũt si opponiꝛ incorruptibili ſm tempus,genitũ ſm tẽpus,nõ ſm qđ genitũ uidelicet sed ſm qđ sic genitũ,& corruptibile ẽ,opponiꝛ ãt corruptibile ĩcorruptibili, ĩcorruptibilẽ dicens mũdũ Plato ſm tps, nõ utiq; genitum ipm dixit ſm tempus,oportet enim hoc dicere eum qui dicit corruptibilem ipm & incorruptibilem.Adhuc autẽ/ait/hoc.s.scđm tẽpus incorruptibile cõsequẽs genito accepit.hoc autẽ,nõ ei quod in generatione habet esse cõsequiꝛ, sed à principio tẽporis genito.Miror autem quomõ hoc dicit Alexã.nam incorruptibile,ei qdem quod in generatiõe habet eẽ,possibile est cõsequi,ei autẽ qđ à principio tẽporis impoſſe:siqdem qđ sic genitum est & corruptibile est semper.Corruptibili aũt incoruptibile impoſſe consequi,& qđ postea dixit nihil minus miror,quod deum adducit Plato pro cã incorruptibilitatis,cõscius ꝙ ingenitus existens & incorruptibilis est sui natura,si enim esset/ait/ingenitus,in seipso cãm & principium haberet incorruptionis. Quomõ enim nõ intelligit,ꝙ & Aristo.dicẽs cœlum ingenitũ, oñdit ipsum habere uirtutẽ finitam sui natura & perpetui motus.Idem autẽ dicere æternitatis,in deum etiam iste cãm remisit.Sed & ꝑdicari/ait/de mundo{est}signum huius ꝙ nõ sic ipm dicit genitũ esse tanquã in generari habeat eẽ. Quod autẽ ubi{est}ꝑdicat de mundo ꝓpter cõsuetudinẽ ꝑdicat.sicut & diem & horã esse dicimus. palã est ex qbus cum diligentia scripsit{& erat & erit}temporis existẽs species q̃s transferẽtes accipimus de æterna substãtia nõ recte.Dicimus enim ꝙ erat est & erit, huic aũt{est}solum ſm uerã rõnem cõuenit,erat autẽ & erit circa tẽpore ꝓcedentẽ generationem dici docet.ęternam autem suƀam & intellectualẽ & uere entem uocat:manifestum est aũt & in qbus de exemplari dicit.sic igiꝛ ipsum existit aĩal æternũ ens.¶ Hæc aduersus Alexãdrum habebã dicere,reueritus qdem uirum, & gratias alioqui,habens ipsi & putãs ætati ꝑferendã esse ueritatẽ,& qđ nobis à ueritate dissonum uideꝛ dicere.Aristoteles igiꝛ arguere ꝓponens aduersus dicentes genitum mundum eẽ ex tẽpore & ĩcorruptibilem,obuiat primo ex inductione,oĩa enim/ait/q̃ generanꝛ,& corrumpi uidenꝛ,& si oportet sine cã & demõstratione poni aliquid,sola illa ponenda sunt,quæcunq; in multis aut in omnibus uidemus existentia.Circa id autem quod nunc quæritur cõtrarium huius accidit,siqdem omnia quæ à principio temporis generantur,& corrumpi uidentur.

Adhuc autẽ non habens principiũ eius quod est sic se habere, sed est impoßibile aliter se habere,

prius

prius per oia secula:impoßibile est etiam transmutari. Erit enim aliq̃ cā, quæ si extitit prius, poßibile vtiq; erat aliter se habere, impoßibile aliter se habere. Si autem prius ex aliter se habētibus cōsistit mundus, siqdem semp sic habentibus & impoßibilibus aliter se habere, nō vtiq; fieret, si autē factus est, necesse est: & illa poßibilia eē aliter se habere, & nō sic semper se hr̄e. Quare & constātia dissoluentur, & dissoluta cōstiterunt prius, & hoc infinities, aut sic se nō habebat, aut poßibile erat. Si autē hoc: non erit īcorruptibilis, neq; si aliter se habebat aliquādo, neq; si poßibile erat aliter se habere.

Ostenso ex inductiōe quia qđ à principio tēporis genitum est impoſē est incorruptibile esse, idem nunc & p alium ꝓcessum ondit. Obuiat autē ad hypotesim dicentem, ex aliqbus genitum esse mundum, q̃ prius aliā habentia dispōnem, transmutata sunt in hunc mūdum. & ꝑaccipit ante ostensionē dignitatem q̃ dicit. quod nō habet principium & potentiā trāsmutādi in aliquid, ut potentia sit hoc, in quod transmutať, sed sic se habens, ut impoſē sit aliter se habere oi tempore, hoc impoſē est transmutari. Si enim transmutať, semp inexistit aliqua uirtus ipsi ꝓpter quā pōt & aliter habere, in oibus enim q̃ transmutātur, ubi primum in actu est, hoc ꝑaccipiens uniť ipio ad illud. Si enī ab aliquo principio tempori genitus fuit, & cōstitit mundus ex aliquibus, puta ex eñtis aliter prius se habentibus, siquidem semp sic se hñtibus, ut habebāt prius, & impoſſibus aliter habere se, neq; utiq; factus fuisset ex ipsis mūdus, nō trāsmutatis illis à priori suipsorū habitu. Si autē genitus est mundus, sicut hypothesis habet, & oppositum antecedenti est uerum, qđ necesse est, & ea ex qbus est esse possibilia aliter se habere, & nō semp sic se habere, ut à principio se habebāt, q̃re dissoluta prius cōsistent. Si aūt hæc sunt. s. cōsistentia, q̃ quidem dissoluta fm̃ actum erāt, & potentiā habebāt huius. s. non semp simılr se habere, palā est ꝙ post cōsistentiā non amiserunt hoc, ad quod nata fuerunt, ut dissoluta subsisterēt, & potentiā haberent, nō semp simılr disponi, q̃re & cōsistentia dissolueť, & non erit incorruptibilis mundus, siqdem genitus supponať, sed dissolueť in alia, ex quibus cōstitit, & nō solū semel neq; bis, sed multotiens, si enim ea ex qbus est, ingenita supponunť, oino & īcorruptibilia quoq; erunt, sed infinities sic se habuit, si possibile erat aliter se habere. Si autē hoc nō utiq; erat īcorruptibilis, neq; enim quod trāsmutať, & qđ fit ex aliter se hñtibus aliqñ: possibile est incorruptibile esse, ex eo enim qđ manet in illis ex quibus genitū fuit, habet uirtutē, sic se habere, ut habuit, & anteq̃ fieret. Non enim cum abiicere fm̃ actum illo mō se habere, abiecit & uirtutē sic habere, ut prius habuit, ut tota deductio rōnis talis sit. Si genitus est ex tēpore mūdus, ea ex qbus cōsistit transmutabilem hñt naturā, nō enim transmutata fuissent in ip̄m, si autē hoc, nō erit īcorruptibilis. Reflectunť enim illa iterum. Si autem incorruptibilis est mūdus, nō ex aliter habētibus prius cōsistit, si autē hoc, nō utiq; erit genitus. q̃re impossibile est simul genitū ex tempore, & incorruptibilē esse. ¶ Potest/ait/Alexan. hoc { neq; si aliter se habebat aliquādo, neq; possibile si se habere est aliter } dictū eē hoc qdem æquale huic, neq; si genitus prius corruptus est. hoc autem huic, neq; si nō corruptus qdem fuit prius, potentiā autē habuit ut corrumperetur eo quòd ea ex quibus genitus est, sint huius naturæ. Est autem/ait/Alexander: & sic ad propositum argumentari, si æternum impossibile est aliter se habere, quod possibile est aliter habere, non est æternum, quæ autem in mundo, possibilia sunt, aliter se habere, non ergo æterna, ꝙ autē possibile sit ea q̃ sunt in mūdo, aliter se habere, manifestū est, siquidē genitus est, ex ꝑcedēti uirtute potentiū alr̃ se habere. Adhuc ea ex qbus genitus est mūdus, si genitus est oino, aut æterna erant, aut nō æterna. sed siqdem æterna & semp eodem mō se habentia, nō poterāt transmutari, q̃re neq; ex ipsis mūdus genitus fuisset, nō prius ens ex ipsis. Si aūt nō æterna, & ipsa ex trāsmutatione aliquorum genita sunt, si autem hæc possibilia sunt transmutari iterum in illa ex quibus genita sunt. nam ex contrariis & in contraria fiunt transmutationes. Si igitur corruptibilia ea ex quibus mundus, corruptibilis utiq; erit & ipse. Hęc ut dixi adducta sunt aduersus dicentes, ex præexistentibus aliqbus, ab aliquo principio tēporis genitū eē mūdum, ut uidebať Plato dicere, ex fluctuātibus prius eñtis, neq; fm̃ tēpus dicens ꝑexistere qđ fluctuaret, si tēpus cum cœlo genitum eē/ait/neq; fm̃ se putans ip̄m aliquādo subsistere, sicut in ciuili iam existente mūdo, sequestrās ab ipso conditorē ad inordinationē ip̄m delatum cōsiderauit, sicut & ante effulgere conditorem, ordine q̃lis erat corporalis natura fm̃ suppōnem aliquis uolens addiscere inordinatā ipsam & fluctuātem ɔsideraret. Si autē aliquis, ut qui fm̃ nos uolunt sapiētes, nō ꝑexistere dicens ea ex qbus cōsistit, genitum tñ ip̄m supponat fm̃ tempus, nō habet ducere cām ꝓpter quā tunc genitus est, & nō prius aut posterius. Nam q̃ ex transmutatiōe generātur, & ipsa iterum in alia transmutātur, fm̃ coordinationē ꝑcedentium & sequentium eius ꝙ tunc fiunt, q̃ autem ex nō ente fiunt, impossibile est assignare causam. Cō.101.

Auxilium autem quod quidā conantur ferre sibipsis dicentiū īcorruptibilē quidē esse, factum au-

tem nõ est verũ. Similiter enim dicunt his qui descriptiones scribũt, & seipsos dixisse de generatione, non tanq̃ generato aliquãdo, sed doctrinæ gratia tanq̃ magis instruentes, velut descriptionẽ genitã aspicientes. Hoc autẽ est quẽamodum dicimus, nõ idem. in factione enim descriptionũ positis oĩbus esse simul idem accidit, in demõstrationibus autẽ horum nõ idem, sed impossibile. quę enim accipiũtur prius & posterius subcõtraria sunt. Ex inordinatis enim ordinata facta esse dicũt. Simul autẽ idem inordinatum esse, & ordinatum impossibile est sed necesse est generationem esse separantem & tempus. In descriptionibus autem nihil tempore segregatum est. quòd igitur impossibile sit ipsum sempiternum esse, & factum esse, manifestum est.

Cõ.102. Videtur q̃ aduersus Xenocratem maxĩe, & aduersus Platonicos sermo tendit, q̃a illi ex ĩordinato & fluctuoso genitum esse mundũ aiunt Platonem dicere. Assumens enim Deus oẽ quodcũq; erat uisibile, non q̃etem ducens, sed motũ fluctuose & inordinate, ad ordinem ipsm deduxit ex ĩordinatiõe. Isti igit̃ genitum & incorruptibilẽ dicentes mundum generationẽ nõ tanq̃ ex tẽpore aiunt, oportere intelligere, sed ex suppõne dictã doctrinę gratia ordinis corũ q̃ in ipso priorũq̃, & magis cõpositorũ. Quoniam enim eorum q̃ in mũdo, hæc q̃dem elnta sunt, hæc autẽ ex elntis, nõ erat facile cognoscere horum differentiã, & q̃liter ex simplicibus fierent cõposita, eum qui nõ resoluerit itellectu cõposita, in simplicia, & cõsiderãtem qualr in simplicia fm se erat à principio si ab ipsis fiebãt cõposita, sicut in descriptionibus mathematicis naturã ipsorum inquirentes, cõposita in simplicia resoluũt, & quomõ ex illis fierent, siquidẽ à principio facta fuissent, cõsiderant, puta q̃ triãgulus ex tribus rectis fm angulum cõpositis: ex tribus autem trigonis sex fm angulos & lineas, sed non scdm plana cõpositis. Fortè autem & in aliis naturalibus, qui uident̃ mũdum dicere genitũ, & corruptibilẽ, quicũq; ex uno, aut ex duobus, aut q̃tuor elementis p̃existentibus ipsum genitũ esse dicunt, conuenit generationẽ sic exponi, ut dictum est. Nam & dicentes aquã aut aerem, aut ignem, aut q̃tuor à principio q̃ nũc uident̃ composita resoluentes, ut simplicissima hæc supponũt & qualr ex ipsis etiam generent̃ cõposita cõsiderantes, & si ex principio aliquo tẽporali mũdus genitus fuisset, sic generari aiunt. Aristo. autẽ ait non bene ipsos exponere generabilẽ, neq; n. mathematicorũ exẽplũ cõuenire ipsis. Nam mathematicus ad inexĩtia & semp coexistẽtia descriptionibus resoluit trigonũ ĩ tres rectas, & cubũ in sex tetragona, q̃ q̃dẽ semp coexistũt ipsis, nõ ĩdigẽtia trãsmutatiõe aliq̃ ad generari ex ipsis cõpositũ, sed neq; ut p̃exĩtia hęc accipe necesse est. Hic autẽ ait, q̃ accipiunt̃ ad generationẽ alicuius, ĩposse est simul & cũ illo saluare assignationẽ generationis, sed hæc q̃dem priora, hæc aũt posteriora sunt, & subcõtrarie se habentia adinuicem, non adhuc saluare eam, quæ est ex suppositione generationẽ, ut in descriptionibus. Isti aũt ex inordinatis dicũt ordinata generari, simul aũt idem inordinatũ esse, & ordinatũ est impossibile. q̃re necesse est generationẽ in ueritate esse &, ꝓprie ut hæc q̃dem p̃existant tẽpore, hæc autẽ post illa cõsistant. In descriptionibus autẽ non p̃existunt tẽpore ante trigonum tres rectę. sicut igitur nõ dicet aliquis fm suppõnem p̃existere cõmixtionem ante cõcoctionem, & cõcoctionem ante terminationem, neq; lapides & ligna ante domũ, simul in ueritate p̃existentia: & ꝓpter hoc, nõ dicet aliqs, ex suppositione talẽ generationem, sed generationẽ uere & tempus, determinãtia q̃ prȩexistunt, & q̃ posterius superueniũt: ita mundi generatio nõ ex suppõne erit, si p̃existit ante mũdum quod est inordinatum, & nõ possibile est coexistere tẽpori, sed necesse est inordinatione perempta, superuenire ordinationem. In mathematicis aũt, & si imposse sit generationẽ esse figurarũ, sed necesse sit coexistere semper simplicia cũ cõpositis fm suppositionẽ tamẽ non est imposse generatio. Et admiror Aristo. solertiam, neq; tales rerum differentias incõsideratas relinquentẽ. Verumtamẽ Plato, diffiniens quid dicit {fiens} quia q̃d in generari & perimi esse habet, & reuera nullatenus ens. Et hoc dicens mũdo cõuenire ꝓpter corporeã naturã, non indiget dicto auxilio ad dicere ipsm genitũ & incorruptibilẽ. Nam q̃ hoc indiget ex suppositione, & ut ex tẽpore aliquo generationẽ supponunt, ipse autẽ aliã generationis speciem nouit in mundo, cui incorruptibilitas non ꝓhibetur coexistere. Quoniã aũt & Plato, & Empedocles, & Anaxagoras, & alii quidã naturales cõpositorum à simplicibus generationẽ fm eum qui ex suppositione modũ uidentur tradentes, apparentiũ resolutionẽ faciẽtes ad simplicia, & ex simplicibus cõpositionẽ enarrantes, tãq̃ & si p̃existerent tẽpore, ea ex q̃bus generant̃ quę fiunt: dicendũ existimo ad Aristotelis instantiã q̃ differentia quidẽ bene assignata est potentiũ ex suppositione sola accipi, q̃ in q̃bus quidẽ existunt semp ea ex q̃bus generatio dicit̃, in his semp est possibile ex suppositione accipere simpliciorũ p̃existentiã, & tẽporalem generationẽ. In q̃bus autẽ non possunt coexistere ea ex q̃bus fit generatio fientibus, sed cõtrarie se habẽt ad ipsa, in his tẽpore p̃existere necesse est ea ex quibus fit generatio, & est entiũ hæc fm tẽpus, sed nõ ex suppositione generatio. hæc igitur bene di-

ćta esse putidum. Fortè autẽ & naturalia pricipia, uelut aer & aqua, aut q̃tuor elemẽta inexistũt sem
per his quæ ex ipsis cõponunt. Nam Empedocles nihil aliud est generatio/ait/& corruptio, q̃ solũ mi
xtura & permutatio mixtorũ, & alii etiá naturales, nõ corrupta aq̃, uel aere, uel intermedio generari
mũdũ aiũt, sed inexistibus simplicibus ex ipsis generari cõposita, & in ipsa resolui. Sicut & ipse Arist.
in mũdo q̃tuor elemẽta cõsiderás, & ante hoc sine q̃litate corpus, & qualitates, & adhuc prius mate-
riam & speciem & semp minus cõposita ex ꝓxime simplicioribus generari dicens. Nihil utiq; (ut exi-
stimo) ꝓhibitus fuit ex suppositiõe eam q̃ ex tẽpore generationẽ assumere. nõ enim ipm prohibuis
set elementorum resolutio, & trásmutatio semp omnibus entibus in mundo dicere, sicut & dicit, ꝗ
corpus non q̃le suscipiens q̃litates fecit q̃tuor elementa, hæc aũt cõposita fecerũt animalia & plantas.
Sed Plato ex inordinatiõe si dicat genitum esse mundũ, inordinationẽ eum ordine coexistere impoſe
est, sed si ex suppositione p̃existens accipiat, non tanq̃ p̃extiterit ẜm tẽpus & corrupta fuerit, sed tanq̃
inexistens sempet cum natura materiæ ẜm eam q̃ in ipsa est spérum obtentiuarũ ipsius priuationẽ.
& disposita à cõditiua specificatiõe nõ est impoſe, sicut. n. informitas inexistit naturæ materiæ, etiam
ẜm Aristo. quãuis semp participet spẽbus, sic & inordinatio naturalis subsistit cum ipsa, & si semp or
dine participet ẜm cõditiuam specificationẽ. Qđ autẽ Plato habuerit hũc intellectum, de illa inordina-
tione semper existente cũ materia, cõprendet aliquis & ex his quę in ciuili scripta sunt, in q̃bus seque
strans rõne à mundo conditorem, inordinatum rursum ipm moueri cõsiderabat. Dicit autẽ in illis,
gubernator quidem uelut dimisso gubernaculo in ꝓpriam circũuolutationem redit, hũc itaq; mũ-
dum rursum cõuertit factum naturalis appetitus. Deinde ꝓcedens/ait/trãsmutatus autem eõcidẽs
principio & fini cõtrarium impetũ impetui seditionem multá in ipso faciens, aliam iterũ corruptio-
nem aialium omnimodorũ effecit. Et ꝓcedens iterum/ait/horum autẽ corporeitas est causa cõplexio
nis pristinæ naturæ cõuersiua, quia participás erat multa inordinatiõe antequá ad mundũ qui nunc
est perueniret. A cõpositore. n. omnia bona cõstructa sunt, à pristino autẽ habitu q̃cũq; difficilia & in
iusta in cœlo fiunt. hæc & ex illa ipse habet, & in aliis animalibus efficiuntur. Quare inexistente inor
dinatione ẜm Platonem sicut priuatione, nihil prohiber ex suppositione generationẽ mũdi dictá eẽ.
Aristo. uero generationem ẜm tp̃s supponens recte conclusit impossibile esse.

Vicißim autem cõstare & dissolui, nihil aliud est facere, q̃ astruere ipsum sempiternũ quidẽ sed
transmutantẽ formam, quẽadmodum siquis ex puero virũ factum, & ex viro puerum, quãdoq; enim
corrumpi, quãdoq; esse putet. palã enim ꝙ & ad inuicem cõuenientibus elementis, non cõtingens ordo
fit & cõstitutio, sed eadem. Alterũq; etiã sc̃dm eos qui dixerunt hoc modo, qui dispositionis vtriusq; cau
sant contrarium. Itaq; si totum corpus continuum existens quandoq; quidem sic, quandoq; autem illo
modo disponitur, & aptatur, totius autem consistentia est mundus & cœlum, non vtiq; mundus gene-
rabitur & corrumpetur, sed dispositiones ipsius.

Postquá cõtradixit dicentibus genitum q̃dem, sed incorruptibilem mũdum, trãsit ad dicentes ge Cõ.103.
nitum q̃dem, sed corrũpi & iterum generari uicissim, & hoc cõtinue, ut Empedocles & Heraclitus ui
debant dicere, & posterius q̃dam Stoicorũ. Tales itaq;/ait/Aristo. & ipsos nõ dicere corruptibilẽ mũ-
dum, sed æternũ q̃dem seruare, alterationem aũt ipsi apponere solá formam trásmutátes. Si. n. est mũ
dus tota materia specificata & ordinata, & tunc quádo dicunt ipm corruptum esse spẽm habet, aut p
fectiorem, aut fortasse impfectiorem, qui autem corruptionẽ mundi hoc dicit, tale aliq̃d dicit, ac si q̃s
ex puero uirũ factum, & ex uiro puerum, quádoq; q̃dem corrumpi, quádoq; eẽ aũt putet. Sic. n. etiã
in transmutationibus manet mũdus, existens mundus: nõ. n. in habendo hanc aliquá formá determi
nate est mũdus. Q̃m neq; elẽtorum inuicem trásmutationes & uariatiões & anni temporũ successio
nes erunt corruptiões mundi, sed sicut si ex Socratis corruptione Plato generaret, & ex corruptione
Platonis iterũ Socrates, nõ utiq; aliquis diceret hoĩs hanc generationem & corruptionẽ, ut hoĩs, sed
in diuersas formas trásmutationem, & maxime elemẽtis ex q̃bus ambo cõsistunt, eisdem manẽtibus,
sic & si ex mũdo hoc, mundus fieret alius uocatus sphærus, aut ut moderni dicunt nouus, & ex illo
iterum, ista alteratio utiq; erit mũdi, & nõ generatio aut corruptio. Quáuis. n. amicitia congregás ele
menta huius mũdi soluti sphærũ faciat, mundus tñ iterum aliq̃lis erit, & ille elẽtorũ concretiuus or
do nõ cõtingens est, sed mundi factiuus & semp specie idem: solũ autẽ corruptus esse diceret mun-
dus, si ad inordinata & alias aliter se habentia trásmutatio ipsorũ fieret. Si autem & mũdus uterq; &
semper eãdem spẽm habens, uterq;. n. facit aliquid, ex hoc. s. ꝙ mũdi differẽtiæ eędem manent semp:
quomõ erit hic corruptio. Maxime autẽ ait, hoc. s. utrũq; mundum semp eãdem habere spẽm conse

quiẽ Empedocli dicenti easdem causas determinatas,q̃uis cõtrarias generatiõis & corruptiõis.s.liẽ
& amicitiam.Si.n.semper eędem causæ determinatę,& materia eadem.s.q̃tuor elẽta incorruptibilia
entia,& ordinem qui fit ab utraq; determinatum necesse est esse,& semp eũdẽ,& nõ alias aliũ.Quare
si mundus est continui subiecti consistentia,& dispositio non quæ talis,sed simplicior,uidelicet totũ
corpus continuum,quãuis quandoq; quidem sic,quãdoq; autem alio modo disponatur,& ordineẽ,
non utiq; mundus generabitur & corrumpetur,sed dispositiones ipsius.

*Prorsus autem genitũ corrumpi & non reflecti,existente quidẽ vno,impoßibile est.Priusq̃ enim
fieret,semper existebat quæ ante ipsum fuit cõsistentia,qua nõ facta,non poßibile esse dicimus transmutari. Infinitis autẽ existentibus mundis/cõtingit magis.Sed tamẽ & hoc vtrũ impoßibile,an possibile,erit manifestum ex posterioribus.Sunt enim quidã quibus cõtingere videtur,& ingenitũ aliquid
existens corrumpi,& genitũ incorruptibile perdurare, sicut in Timæo.ibi enim ait,cœlũ factum esse
quidem,non tamẽ corruptibile,sed fore semper de cętero sempiterno tẽpore. Ad quos naturaliter
qdẽ de cœlo solum dictũ est, vniuersaliter aũt & de omni speculãtibus erit & de hoc manifestũ.*

Cõ.104. Ad tertiam trãsit opinionem ponẽtium genitum mũdum,dicentem corrũpi qdem ipsum genitũ,
nõ tamen sic ut iterũ reflectatur,sed ut unũquodq; corruptibiliũ dicimus corrumpi, uelut Socratẽ,
neq; enim Socrates corruptus,iterũ Socrates fit,sic autẽ se habere/ait/uno qdem mũdo posito impoẽ
est,infinitis aũt rõnabilius,& inde statim subiũgit.Quare impoẽ est sic se hẽre mũdum talem existen
tem.Nã materia & oĩno cõsistentia & natura,ex qua genitus fuit mũdus,& ante fieri mundum, pote
rat in mũdum trãsmutari,& ex ipsa sic se habente mũdus genitus fuit.Potentiã.n.habuit ut trãsmu/
taretur in mũdum.Quare & quãdo corruptus fuerit mũdus,iterũ trãsmutatur in talẽ ɔsistentiã ex
qua genitus fuit,habẽtem potentiã ut mundus ex ipsa genereẽ.Talis.n.erat & prius,si autẽ hoc,& ge
nerabiẽ iterum mũdus ex ipsa sicut & prius.Nã habẽs potẽtiam ut genereẽ aliquid in ĩfinito tẽpore
utiq; generabiẽ.Hoc autẽ obscurũ existẽs differẽter exponit Alexã,eã.s.quæ sine generatiõe cõsisten/
tiam,q̃ & anteq̃ mundus generareẽ erat:si.n.id ex quo genitus fuit mũdus nõ erat possibile trãsmu
tari in mũdum sine generatiõe,ut ex ipsa mũdus fieret,neq; factus est.Si autẽ per generationẽ,palàm
est q; habuit potentiã illa cõsistentia anteq̃ mũdus generareẽ:omnis.n.generatio à potẽtia est cui cõ/
sequitur Quare quãdo corruptus fuerit mundus,& trãsmutabiẽ iterum in talem ɔsistentiã,cũ potẽ
tia iterum esse habeat,ut ex ipsa mũdus genereẽ.Magis autem/ait/possibile tale hoc esse q̃ genitũ eẽ,
si aũt ingenita,& æterna erat ante q̃ generareẽ mũdus cõsistentia impossibilis erat trãsmutari,hoc.n.
supponiẽ,si autem hoc neq; mũdus genitus fuisset,qm̃ autem genitus est,neq; quæ ante generari cõ
sistentia fuit ingenita erat & ęterna.Possibile.n.in illam & ex illa quæ subiiciunẽ ipsi transmutari,ut
& iterum ex ipsa generentur:horum.n.alterutrũ ostensum fuerit factum,siue mũdus,siue id ex quo
mũdus,ostensa sunt reflectentia.Et bene(ut existimo)sic adiecit,si.n.ex tempore genitus est mũdus
aut generaẽ æternaliter,ꝑexistit quæ ante ip̃m consistentia qua nõ genita,sed æternaliẽ existente, põt
similiẽ semper se habere,nec dicimus trãsmutari mũdum.Ostensum est.n.hoc q; quæ in æterno & ĩfi
nito prius tempore nõ transmutata fuerunt,nõ adhuc utiq; transmutabunẽ.Hoc autẽ dicit Aristo.
cõfessum accipiens hoc,q; omne qđ in tempore aliquo determinato,puta in aliqua determinata par
te tẽporis generaẽ,hoc autẽ est ẽm ipsum {fiens} ex transmutatione aliqua generari,q̃a nihil ex non
ente generatur.Propter qđ sæpe dixi,q; impossibile est dicere causam,ꝑpter quã tunc genitus fuit,&
non prius aut posterius.Qui autẽ nostro tẽpore sapientes non à principio temporis genitũ esse mũ/
dũ dicentes,neq; ꝑexistere aliquã cõsistentiam putant,ex qua mũdus generareẽ,neq; ẽm transmuta/
tionem omnino genitũ esse,sed ex nõ ente subsistere,atq; ideo nõ possunt dicere ꝑpter quã cãm tũc,
sed nõ prius,aut posterius subsistit.ostenso igiẽ ab Aristo.q; impossibile est unũ entem genitũ corrũ
pi,& non adhuc reflecti,infert q; infinitis entibus cõtingit magis hoc,& Alexãder cãm apponit:nõ.n.
in materia mundi/ait/dissolutio ipsius est & corruptio,quæ potentiã haberet,ut generareẽ mũdus,
sed in alium mũdum,quibus infinitis existentibus inuicẽ succedentibus nõ necesse est iterũ ad eũdẽ
reditum fieri.Sic autem uidebaẽ Leucippo & Democrito.Prõptum est autem (ut existimo) quære/
re,quid differt,hæc suppositio ab ea q̃ uicissim instituit & dissoluit.Qm̃ dixit Aristo.nihil aliud face
re q̃ æternum qdem astruere mũdum,sed formã trãsmutantem,ut Empedocles uidebaẽ dicere.For
tè autem & magis hoc his qui circa Democritũ ɔuenit,siqdem Empedocles diuersas ipsorũ apud ip/
sum mũdorum species dicebat,ita ut & noĩbus uteretur diuersis,hũc quidem sphærũ, hunc autem
mũdum proprie uocans.Mũdi autem Democriti in alteros mũdos trãsmutati ex eisdem atomis exi
stentes,idẽ specie fiunt,quãuis nõ numero.Nisi fortè q̃a hi nõ supposuerunt effectiuas causas deter/

minatas

minatas, sed motu atomorũ, ut cõtingit facto cõsistere effectus, accidit nõ easdem mundorũ species fieri, sed alias, & ꝓpter hoc nõ esse alterationem ut in illis trãsmutationem, sed generationẽ & corruptionem. Et fortè hoc uidẽs Aristo. dicebat in illis eũdem ordinem & cõsistẽtiã generari, quũq; dispõnis utriusq; pro causa ponunt, id quod est contrarium. Sed si ut/ait/Alexander dissolutio his qui circa Democritum non in materiam fit, sed in alium mundum, quomodo his qui infinitos dicunt mũdos, hoc conceditur dicere, & non his qui unum aut plures? fortè igitur Aristo, hypothesim inuestigans dicentium, genitum quidem, corruptibilem autem, sic ut non reflectatur, non accepit in mũdum factam dissolutionem: hanc enim alterationem dicebat, sed in non ens, & hoc his quidem qui unum mundum supponunt dicebat non procedere. Infinitis autem entibus, contingere magis. Nam corrupti non redibunt, ꝓpter infinitatẽ, & non qa possibile est sic fieri dixit hoc, {cõtingit magis} sed ad cõparationẽ unum dicentiũ, & corrũpentiũ, sic ut nõ reflectaẽ, ibi enim & deficeret mundus, qđ in infinitis non fit. Quòd aũt neq; hanc potentiã putet cõtingentẽ, manifestauit dicẽs, {Sed tamẽ & hoc utrum impossibile an possibile, erit palã ex posterioribus, } non solũ enĩ iam ostensum est q; nõ sunt infiniti mũdi, eo q; neq; infinitũ est corpus, & eo q; neq; plures uno sunt, & qa ingenerabilis & incorruptibilis est mundus, sed & in secũdo de hoc ostendet, q; ingenitus & ĩcorruptibilis ꝑ Cõsiderandũ autẽ/ait/Alexan. quod fortè in posterioribus libris interimens atomos ex qbus & per q̃ mundorũ infinitas ſm supponẽtes ipsos, simul & opinionẽ ipsorũ hanc impossibilẽ existentẽ ostendet. Fortè aũt nõ in longum reiiciens Aristo. dixit. {erit manifestũ ex posterioribus} neq; tanq̃ ostensurus hoc, q; non sint infiniti mundi, hoc enĩ iam ostensum est, sed tanq̃ cõsequenter de hoc dicẽs, argumentaẽ aũt ex supra inducta causali cõclusione. {Sunt enim/ait/quidã qbus cõtingere uidetur, & ingenitũ existens corrũpi, & genitũ incorruptibile ꝑseuerare}. Quæ ipse interimens ostẽdet, qa quod ingenitũ est semper incorruptibile est, & qđ corruptibile genitum. His aũt ostensis ostendeẽ & q; sic genitũ non est possibile æternaliter esse, sed reflecti iterũ ad nõ esse, si autẽ hoc, palã q; impoẽ & quę ex infinitis mũdis corrũpunẽ non adhuc reflecti. Et est hęc Alexã. suspicio, dicentis occultatã esse in ꝓposito sermõe eam quæ aduersum dicentes corruptũ mundũ non adhuc fore cõtradictionẽ. Exemplũ autẽ dicentium genitum incorruptibilẽ ꝑseuerare inducit id qđ in Timæo Platonis diciẽ. Quòd enim nõ ambo ꝑmissa. s. ingenitũ aliquid ens corrũpi, & genitũ incorruptibile ꝑseuerare, putat dici à Timæo, manifestauit ipse inferendo. ibi enim ait Timæus coelũ genitum quidẽ esse, non tamẽ corruptibilẽ, sed fore reliquo semp tẽpore. & ex cõmuni Alexãder/ait/possibile est intelligere in Timæo scriptũ. Eiusdẽ enim rationis genitũ aliquid incorruptibile dicere & ingenitũ corruptibile, sed & inordinatio/ait/ex qua mundus genitus est, ſm ipsos ingenita existens corrupta est in ordinẽ & mundũ trãsmutata. sed palã q; si corporeũ est uel uisibile, qđ inordinatum est ſm Platonẽ, ut insinuat dicẽs. Assumens deus quodcũq; erat uisibile, non quietẽ ducens, sed motum fluctuose & inordinate, palã q; & genitũ etiã ipsum/ait/Plato. Nam uisibile omne fiens & genitũ determinauit. Fortè igiẽ huius ꝓpositionis dicentis, aliquid esse ingenitum quidem, corruptibile aũt, nullus ꝑextitit, neq; ſm apparens sic dicens, sed Aristo. gratia perfectæ diuisionis, & illud membrũ addidit, & simul quia cõuersio ingenerabilis & incorruptibilis auxiliabiẽ ipsi ad ostendendũ q; & genitũ & corruptibile ad inuicẽ cõuertuntur. Qm̃ autẽ eius quæ est in Timæo inordinationis etiã hic meminit Alexãder tanq̃ ꝑexistentis ante mundũ ſm Platonem, & ego iterũ reduco ad memoriã q; Plato/ait/tẽpus cũ coelo genitũ esse. Quo mõ igitur ante coelũ, tẽpus aliquod ꝑexistere est possibile? Et quia qđ corporeũ quãtum in seipso & solubile & inordinatum existens, & æternũ & dispositũ ostendit ꝓpter dei bonitatẽ cõsonantem sibi, & Aristo, quãdo dicit mundum per seipm̃ quidẽ finitã habere uirtutem sed ꝓpter mouentẽ cãm, semper mobilem & infinitæ uirtutis fieri. Ad dicentes aũt/ait/genitũ & incorruptibilẽ mundum, aut ingenitũ & corruptibilem uniuersalr̃ quidẽ dictum est prius, quãdo ostendit coelũ ingenitũ existens & incorruptibile, ex eo, q; fiens qdem & corruptũ omne ex cõtrario generari, & in cõtrariũ corrũpi. Coelo autẽ nihil esse cõtrarium, si enim esset aliquid contrarium, sibi, hr̃et utiq; illud motũ cõtrarium circulari motui, cõtraria enim naturaliter sunt, quæ cõtrarios habent ſm naturã motus, ostenso igiẽ q; circulari motui non est cõtrarius motus habet cõsequens q; neq; circulariter mobili sit aliquid cõtrarium: Huic autem qđ neq; generetur ipm̃ neq; corrumpatur oñs est. Et est ostensio naturalissima sumpta ex causa generationis naturalium corporũ, & corruptionis. s. ex ꝯtrariis & in cõtraria esse generatiões & corruptiones, sed dictum est de coelo solũ, uniuersalr̃ autẽ de omni cõsiderãtibus, unũ possibile sit genitum aliquid incorruptibile esse, an ingenitum, corruptibile, erit & de coelo manifestum. nam cũ uniuersalibus particularia condemonstrantur.

Primo autem diuidendũ est quomodo ingenerabilia & generabilia dicimus & corruptibilia & in-

corruptibilia. Multipliciter enim dictis, & si nulla differentia sit ad sermonem, necesse est tamen intellectum confuse habere, si quis diuiso multipliciter tanq̃ indiuiso vtatur. Immanifestum est enim secundum quam naturam ipsi accidit quod dictum est.

Cõ.105. Proponens inquirere utrum possibile sit assequi genito incorruptibile, qm̃ multipliciter unũquodq; horum dicit᷑, oportere/ait/ipsorũ significata primũ distĩguere. Et huius opportunitatẽ docet bene, nã in his quę multiplr̃ dicuntur, si quis nõ diuidat significata, neq; determinet de quo ipsorũ inquisitio est, necesse est mentẽ audientis cõfuse se habere. Apposuit autẽ ex abundãti hoc, q̃uis nihil referat ad rõnem, quia & tũc oportet multiplr̃ dictum diuidere. Quãdo aũt nihil refert ad rõnem diuisio multipliciter dicti? an quãdo notum fuerit s̃m quod significatũ rões fient? sed & tunc ait/cõfuse se habet aliqualiter audientis mens, cõsiderans multa significata. An ad rõnem dicentis/ait/nihil differre diuisionem multiplr̃ dicti, quando dicens ut in uno & eodẽ facit s̃monem, neq; exercitii gratia, neq; sophistice ad aliud & aliud significatũ trãsferens, tunc enim ut qui ad dicentẽ nihil facit diuisio multipliciter dicti, audiens autem confuse se habet, & hoc ĩmanifesto existente etiam, quod ostensum est, de quo significato ostensum est.

Dicitur autem ingenitum vno quidem modo, si sit aliquid nunc, prius non ens, sine generatione & transmutatione, quemadmodum quidam tangi & moueri dicunt. Non enim generari quidam dicunt tactum neq; motum.

Cõ.106. Proponens diuidere ingeniti significata, primo quidẽ illud/ait/quod quidẽ prius nõ ens, posterius autem ens, ingenitum tamẽ dicitur, tanq̃ sine generatione, hoc est motu aliquo & extensione ueniẽs ad esse. Nam quæ generatione nõ indigent ad subsistẽtiã, merito ingenita dicunt᷑, sicut quidã tãgi & moueri dicunt & tactum, simul totaliter & in extense generari putãt, & motus dicunt nõ esse generationem, neq; trãsmutationẽ, neq; per generationẽ aut motũ, quod nõ mouet᷑ ad moueri ꝓcedere. Si enim & ipsius motus trãsmutatio q̃dam est, erit trãsmutatio trãsmutationis & motus; motus, & hoc in infinitũ. Quod qdem nunc in alios remisit dicendo, quẽadmodũ quidã dicunt, in quinto autẽ de naturali auditu, ipse hoc ostendit. Fortè aũt tactus quidẽ & coruscatio, & uniuersaliter quæ subito & sine tẽpore uidentur subsistere, & principiũ & mediũ & finem habent reuera à non ente ad esse, & per generationẽ, ꝓcedunt ad esse, & tp̃s mensurat ipsorũ generationẽ, q̃uis minimũ existens occultet sui extensionem. Motus uero & generatio & trãsmutationes, existentes aliorũ motorũ & generatorũ & trãsmutatorũ s̃m seipsas non patiunt᷑. Neq; enim uiæ in uiis sunt, neq; ꝓtensiones in ꝓtensionibus, neq; mensuræ ut mensurę cõsiderata. Quãdo aũt motũ & generationẽ & trãsmutationẽ, ut spẽs quasdã cõsideramus, à non esse ad esse ꝓcedentes, tunc & horũ intelligimus generationẽ, sicut & mẽsuram, puta cubitum, quãdo ut corpus distensum intelligimus, mensurari & ipsam dicimus. quãuis & in hmõi possibile sit dicere, q̃ si est mensura mẽsuræ, necesse est in ĩfinitũ ire, sed neq; ut mensuræ mensura est, sed ut corporalis extensionis, neq; ut motus mouet᷑, neq; ut generatio generat᷑, neq; ut trãsmutatio trãsmutatur, sed ut ipsa prius quidẽ nõ entia, posterius aũt entia cum tpe trãsmutantur. Et mihi uidetur Aristo. ꝓpterea q̃ intellexit talem ipsorum trãsmutationũ, in alios remisisse sermonem dicendo, quemadmodum quidam tangi & moueri dicuntur etc.

Vno autem siquid cõtingens fieri, aut non fieri, non est aũt, similiter enim et hoc ingenitũ est quod contingit fieri. Vno autẽ siquid impossibile est prorsus fieri, vt & quãdoq; quidẽ sit, quãdoq; autẽ nõ. Impossibile aũt dicitur dupliciter: aut enim qđ simpliciter nõ fiet, aut nõ facile, neq; cito aut bene.

Cõ.107. Scđm significatum ingeniti tradit, quod cõtingit quidẽ fieri, aut dum fit ad esse ꝓcedere. qđ quidem dixit ipse fieri. nõdum aũt ꝓuectum ad esse, sic ingenita dicit᷑ domus, qua cõtingit fieri, & q̃ fit, nondum autẽ existẽs est. Tertiũ ingeniti significatũ enumerat. s. qđ omnino impoſſe est generari. Qm̃ autem & id quod sine generatione ad esse ꝓuenit, quale erat primũ significatũ, nõ potest qdem fieri, sed tamẽ quãdoq; qdem est, quãdoq; aũt non est, ab hoc separãs tertiũ significatum, impoſſe generari ait/ ut quãdoq; qdem sit, quãdoq; autem nõ, per hoc autẽ q̃ impoſſe est generari, à secũdo separat ipm̃. Illud enim cõtingens generari, aut genitũ esse, nõ sine generatione dicebatur. hoc igitur est qđ principaliter ingenitũ, qđ prorsus nõ est possibile genitũ esse, ut quãdoq; sit, quãdoq; aũt nõ. sic autẽ entium q̃dam ingenita, q̃ æterna sunt & necessaria, quædam uero, quæ nullatenus possibilia sunt esse. Videtur autẽ mihi } prorsus { appositũ esse ad significandũ, q̃ prima significata aliqualr̃ ingenitũ habebant,

bebant,sed nõ omnino & pfecte.dicens aũt omnino impoſe generari, diuidit impoſe dupliciter. Vno qdem modo qui cum omnino intelligitur, ſm quẽ non eſt uerum dicere, qa fiet omnino ſm quodcũqȝ geniti ſignificatum,oĩa enim interimit omnino.Altero autẽ ſm quem craſſe dicit impoſſibile & improprie, in his quæ non de facili, aut nõ cito, aut non bene. Nam quod non fit omninò celeriter etiam ſi minus proprie tamen & impoſſibile fieri,& ingenitum eſſe dicitur, quare cum hoc quatuor erunt ingeniti ſignificata.

Eodem autem modo & genitum.vno quidẽ ſi non exiſtens prius,poſterius eſt, ſiue genitũ, ſiue ſine generari:quãdoqȝ quidẽ non exiſtẽs,iterum autẽ ens:vno autẽ ſi poſſibile: ſiue per verum determinato poſſibili, ſiue per facile.vno autẽ ſi ſit generatio ipſius ex non ente in ens.ſiue iam exiſtente per fieri aut non exiſtente: ſiue etiam nondum exiſtente, ſed contingente.

Aſſignatis ingeniti ſignificatis,trãſit ad ſignificata geniti,&/ait/ipſa eodẽ modo cũ illis aſſignari,qa unũquodqȝ ad unũquodqȝ oppoſitũ cõuenienter aſſignatur.Et primo exponit geniti ſignificatũ,qđ non exiſtẽs prius eſt,ſiue per generationem,ſiue ſine generari,quãdoqȝ qdem nõ ens, iterũ autẽ ens ſicut tactus.Genita.n.omnia talia,qa prius non entia,poſterius ſunt,quãuis modus puentionis ad eẽ ſit diuerſus.opponitur autẽ hoc ſignificatum,dicto ingeniti ſignificato,qđ nondum ens poſſibile eſt fieri.nã nõdum enti,& ꝓpter hoc ingenito opponit id quod iã ex nõ ente,& ꝓpter hoc genitum dictum.Scđm autẽ geniti ſignificatũ eſt id qđ poſſibile generari,ſiue per uerũ determinato poſſibili, ſiue de facili,aut cito, aut bene.Cõtrapoſuit autẽ hoc,ei ſm impoſſibile ingeniti ſignificato,primo quidem modo impoſſibilis,qđ ꝓpter hoc dicit poſſibile,quia uerũ eſt de ipſo ꝙ fiet. Secũdo autẽ modo qđ de facili fit,aut cito,aut bene.Dicit.n.poſſibile fieri,& hoc,ſicut impoſſibile qđ nõ de facili fit.Tertium autem uel quartum geniti modum exponit,cuius trãſmutatio ex nõ eſſe in ens,per generationem ſit.ſiue iam ſit hoc ſicut eſſe habẽs,ſiue etiã nõdum ſit.opponit autem modus iſte primo dicto ingeniti.Ingenitũ qdem illud erat,cuius quæ ad eſſe trãſmutatio,nõ erat per generationẽ,genitũ aũt eſt hoc,cuius ex nõ ente ad eſſe trãſmutatio,nõ aliter eſt ꝗ per generationẽ.ſic Alexãder laborioſe expoſuit geniti ſignificata,ſignificatis ingeniti.Fortè autẽ primum geniti ſignificatũ,qđ & principaliſſimum eſt,cõtraponit ad tertium ingeniti,qđ quidem & ipm principaliſſimum ĩgeniti ſignificatũ inſinuat.ſ.omnino impoſſibile generari,ut quãdoqȝ quidem ſit,quandoqȝ autem nõ,ſiquidem in hoc genitum eſt,ꝙ non exiſtens prius,poſterius eſt,quandoqȝ quidem non exiſtens,quandoqȝ uero exiſtens qualiſcũqȝ modus ſit ipſi peruentionis ad eſſe. Cõ.108.

Corruptibile autẽ & incorruptibile ſimiliter. ſiue enim prius aliquid ens, poſterius autẽ non eſt: aut non eſſe cõtingit, corruptibile eſſe dicimus, ſiue corruptũ aliquãdo & tranſmutatũ, ſiue non. Eſt autem quando & quod per corrumpi cõtingens non eſſe. corruptibile eſſe dicimus. Et adhuc aliter, quod facile corrumpitur, quod dicet aliquis facile corruptibile.

Conſequẽter corruptibilis & incorruptibilis ſignificatorum tradit diuiſionẽ,à corruptibili principium faciens.Et primũ/ait/corruptibilis ſignificatum,qđ prius exiſtens,poſterius non,aut contingit nõ eſſe,ſiue per corrũpi ad nõ eſſe tranſmutet,ſiue etiam ſine hoc,ut tactus.Nã ſic corruptibile non ꝓpter modum trãſmutationis dicit corruptibile.ſed ꝓpter quãdoqȝ quidem eſſe,quandoqȝ aũt nõ. Addendum eſt aũt huic & cõtingit ut deficiens.ſ.poſterius nõ eẽ,per corruptionem cointelligamus. Et eſt iſte modus,primo mõ geniti oppoſitus,nam opponit genitũ corruptibili qdem ut contrario, ingenito aũt ut negationi,illud autem genitũ erat,quia qđ primo nõ exiſtens poſterius eſt,ſiue genitum,ſiue ſine generari,quãdoqȝ quidem nõ ens,iterum aũt ens.Qđ quidem ſignificauit per hoc, ſiue corruptum quãdoqȝ & trãſmutatum,ſiue etiã nõ.Propter qđ nõ uidetur mihi bene Alexãder dicere,ꝙ põt aliquis ex litera hac,ſiue corruptioni ſubiectũ,quãdoqȝ & trãſmutationi,ſiue nõ,intelligere,tãquã dicat ipſe corruptibile,quod idoneitatẽ habet ad corrumpi,& ſi nõ corrumpat aliquãdo,eo qđ ꝓhibeatur,ut qđ in atomo percutere,quod qdem ſignificauit in genito.ſ.ſiue fiens,ſiue ſine fieri, quãdoqȝ qdem ens,iterum aũt non ens,hoc ſignificat cum oppoſitiõe.ſ.ſiue corruptioni ſubiectum aliquãdo ſit & trãſmutationi,ſiue etiam nõ.Scđm autem ſignificatum corruptibilis tradit,qđ eſt ps eiuſdem.ſ.quod per corrũpi tranſmutatur ex ente in nõ ens,ſm ꝙ nõ adhuc tactus corruptibilis dicitur,qđ quidem opponitur tertio mõ geniti.Tertium aũt corruptibilis ſignificatũ/ait/qđ facile corrũpitur,quod bene corruptibile ↄſueuimus uocare magis ꝓprie.opponit aũt hoc,ſcđo geniti ſignificato particularias;eſt aũt & hoc dicere poſſibile corrũpi,ſiue p uerũ determiato poſſi,ſiue p facile. Cõ.109.

Et de icorruptibili eadem ratio, aut enim quod sine corruptione, quãdoq; quidem ens, quãdoq; autẽ non ens, puta tactus, quia sine corrumpi prius existens postremo non sunt.

Com. 110. Primum incorruptibilis significatũ exponit, qd sine corruptione quãdoq; quidẽ ens, quãdoq; aũt non ens. Tales aũt sunt tactus, quia sine corrũpi, prius existẽtes, posterius nõ sunt. æquiualet aũt hoc partialiter primo significato corruptibiliũ. Nam & illud corruptibile dicebatur, quia ex ente ad non ens transmutatur, & si nõ per corrũpi. hoc autẽ incorruptibile, qd & si transmutet ex ente ad nõ ens semper, nõ tamẽ per corruptionẽ. Et palàm est q hoc quidem icorruptibile propter modum transmutationis, illud autẽ corruptibile ꝓpter prius ens posterius non ens esse.

Aut ens quidem, impossibile autem nõ esse, aut non futurum aliquãdo, nunc autẽ ens. Tu enim es & tactus nunc, sed tamẽ corruptibiles, quia erit tẽpus, quãdo non erit verũ te dicere, quia es, neq; hoc tangi. maxime autẽ proprie incorruptibile dicitur id quod non est qdem, impossibile est autẽ corrumpi ita, vt nũc sit, posterius nõ sit, aut cõtingat nõ esse, aut id quod nõdum corruptũ est cum sit, cõtinget aũt postea nõ esse, dicit etiam incorruptibile & quod non facile corrumpitur.

Com. 111. Hæc litera, ut ait Alexãder. tota ferè uidet oĩbus cõuenientèr poni in diuisione corruptibilis. Corruptibilis enim significata, nõ incorruptibilis, p ipsam exponi uidet. Nam hoc {tu enim es, & tactus nunc} talem quẽdam corruptibilis modũ significant. Et uidet idem significari, cum ea significatiõe quę est in diuisione corruptibilis, q̃ dicit, siue enim prius ens aliqd, posterius autẽ nõ est, aut cõtingit non esse, corruptibile esse dicimus, siue corruptioni subiectũ aliquid & transmutationi, siue nõ. Propter qd & hi quidem dicunt, ibi literã debere scribi hanc in diuisione corruptibilis, tanq̃ aliam literã transtulisse scriptorẽ dupl̃r peccãtem, & quia nõ exterius seruauit ipsam tanquã aliam literã, & quia transtulit inde. Alii autẽ esse qdem ipsam de icorruptibili dicũt: idem autẽ significantẽ cum diuisione dicenda hac. s. nõdum corruptũ, cõtingens aũt posterius nõ esse, nõ opportune in serie haberi, ad illam enim aliam facere literã. Non tamẽ ait oĩno dissonam ab icorruptibilis diuisione. Videtur enim dicere incorruptibile p ipsam {ens quãdo est} siue possibile sit quãdoq; nõ esse, siue etiam corrũpendum quãdoq;, & ꝓpter hoc nõ futurũ, nunc uero ens, ad nullũ horũ aspicientibus nobis, nisi ad esse ipsius solum, & ꝓpter hoc dicentibus ipm incorruptibile. Hęc qdem Alexãder. & qd qdem ens quãdo est, ꝓpter hoc ipm, scilicet nunc esse, incorruptibile uocat, & si debeat corrũpi. palã & ex eo qd subinfertur paulo post. s. nõdum corruptũ, cõtingens autem posterius nõ esse. Non aũt totam literã existimo hoc significare. nam principiũ literæ in pluribus librorũ qui ad me deuenerũt, nõ sic habet, ut Alexãder scripsit {aut ens qdem, possibile autẽ non esse.} Sed sic {aut ens qdem: ipossibile autẽ non esse.} Et si sic habeat, duo significata incorruptibilis innuit. s. quod planius & ꝓprie, per hoc, aut ens quidem: impoſe autẽ non esse, & quod nõ ꝓprie, quod sm nunc ens p hoc, aut nõ futurũ aliquãdo, nunc aũt ens. Et exẽpla talis modi apponẽs, hic. s. tu enĩ es & tactus nũc: & subiungens. Quia & si sm nũc eẽ icorruptibilia dicũt, sed tñ corruptibilia sunt sm ueritatẽ, qa erit aliqñ, qñ nõ erit uerũ dicere, qa es, neq; hoc tangi, quorũ hoc qdẽ cũ corruptione nõ adhuc est, hoc autẽ sine corruptione. Hęc igit cum dixisset obscurius, consequẽter eadem, planius tradit. Hoc qdem ꝓprie per hoc. {Maxime autẽ proprie incorruptibile ens qdem: impoſe autem corrumpi, ita ut nũc sit, posterius nõ sit, aut contingat non esse.} qd quidem opponit primo corruptibilis significato, & primo geniti. quod aũt minus proprie dicit incorruptibile per hæc. {Aut nõdum corruptũ, cõtingens autẽ posterius nõ esse. dicit autem & incorruptibile, quod nõ facile corrũpitur,} ęquiualet autem hoc scdo corruptibilis modo, alterum autem quod est ultimum icorruptibilis significatum apposuit, quod non facile corrũpitur, quod male corruptibile dicitur, oppositum bene corruptibili.

Si autem hæc sic se habẽt, considerãdum est, quomõ dicimus possibile & impossibile. Propriissime enim dictum incorruptibile, eo q nõ possit corrũpi, neq; aliquãdo qdem esse, aliquãdo autem nõ. Dicitur autem & ingenitũ quod impossibile, & qd non potens fieri sic, vt & prius qdem non sit, posterius autem sit, puta diametrũ esse cõmensurabilẽ. Si itaq; aliquid põt moueri per stadia cẽtum, aut leuare pondus, semper ad plurimũ dicimus, puta talẽta leuare centũ, aut stadia ire centũ, q̃uis & partes põt quę intus, siquidẽ & supabundantiam: vt noĩctur ad finem: & excellentiæ virtutẽ. Necesse quidẽ igitur potens scdm excellentiã tanta: & q̃ infra posse. Puta si talenta centũ tollere, & duo, & si stadia centum, & duo posse ire. Virtus aũt excellẽtiæ est, & siquidẽ impossibile tantũ scdm excellentiã dicẽtibus;

& plura impossibile, puta nō potens mille ire stadia, manifestū quia & mille & vnum.

Postq̄ diuisit significata īgeniti & geniti: corruptibilis & incorruptibilis, de impossibili & possibili Cō.rri.
ꝓponit dicere, qūo dicūtur, quia usus fuit ipsis in significatorū distinctione, & etiā qa utilia sunt sibi hæc, ad ꝓpsiti ostensionem, hoc autē erat, neq3 genitū aliquid incorruptibile, neq3 ingenitū corruptibile possibile esse. siqdem ut ipse dicet, ingenitū quidem, & incorruptibile per impoīe determinata sunt, q̄ proprie dicūtur, de qbus est sermo. Ingenitū enim est, quod nō possibile est generari, sic ut prius nō ens, posterius sit. Nam diametrū lateri cōmensurabilē esse, ꝓpter hoc est ingenerabile, quia non ens, non possibile posterius eē. Et incorruptibile simpliciter illud dicimus, qđ qdem exñs impossibile est posterius nō esse. genitum aūt & corruptibile, per possibile determinanť: genitum.n. quod prius nō existens, posterius possibile est esse, & corruptibile, qđ existens qdem: cōtinget autē quādoq3 nō esse. necessaria igiť est possibilis & impossibilis determinatio. Dicit igiť q̄ oīs potentia ad excellētiam, & ad maximū eorum q̄ potest dicitur. Neq3 enim quod supra hoc pōt. Si enim adhuc potest, non erat hoc quo determinabať potentia. Neq3 ad id quod iterius & minus, diciť potentia. nō enim hoc solū potest. Potentia igiť non potens plusq̄ centū stadia ire, aut leuare pōdus plusquā cētum talētorum, horum utiq3 erit potentia. Nam q̄ intra hęc sunt, necesse est quidē ipsam posse, sed nō his determinatur, sed sicut minor grauitas in maiori, ita & minor potētia in maiori potentia contineť, & est maior quidem maioris potentia ꝓpria, minor aūt minoris. Sicut autē potentia extremo & excellentia eorū quæ potest determinať, ita & impotentia poniť primo eorum q̄ non pōt: quod sm excellentiā dixit Arist. nō sic aūt ut in potētia excellētiā dicat. nam illi qdem maximū eorum q̄ pōt assignauit, hoc aūt excellētia primū & minimū eorū q̄ nō pōt significat. Quod qdem sm excellētiā dixit Arist. qm̄ eorū q̄ potest excellentiā habet. Nam qui q̄tuor stadia ire potest, quinque q̄ excedūt q̄tuor, non adhuc pōt, si autē plura, adhuc magis impotens est, sed prima quinque sunt quę impotētiam determināt.

Nihil autem nos turbet, vltimū quod potest: determinetur enim scđm excellentiæ terminū dictū, proprie possibile. Forsitan enim instabit quis quasi non necesse sit quod dictū est. Videns enim stadiū, quæ intus sunt nō uidebit magnitudines, sed cōtrarium magis potēs videre punctū, aut audire paruū sonum, & maiorem habebit sensum, sed nihil differt ad rationem. Determinetur enim, aut in virtute aut in re aut in excellentia. Quod enim dicitur manifestum est: visus enim qui minus excedet, velocitas autem quæ maius.

Cum dixisset, potentiā determinari plurimo eorū quæ pōt, & q̄ minus etiā potest, ītellexit eam q̄ Cō.rrj.
à sensibus instantiā. Contraria passione enim uidenť se habere sensus ad potentias, sicut & Plato in legibus noīauit. Nam maior sensus minori sensibili determinať, quo minus nō adhuc pōt apprehendere. Nam minimū uisibile & obscurissimū audibile, est fortiorū sensuū, & non solum in uisu & auditu est hoc, sed etiā in aliis sensibus. Nā debiliores quātitates sm unūquēq3 ualidiores sensus magis percipiunt. Quare sicut potētia determinatur maximo eorū quæ pōt, ita sensus minimo eorū quæ sentit. Hanc instātiam soluere uolens {determinetur, ait, sm excellētiæ terminū, qđ diciť proprie possibile} qđ summitati oīs potentiæ cōuenit: non.n. maiori aut minori determinabiť, sic.n. dissonabūt sensuū possibilia ad alia. Si.n. per maius determinabitur qđ possibile, nō adhuc potētior sensus qui minoris perceptiuus. Si aūt per minus, nō adhuc potētior qui potest leuare maiorem grauitatem, & plura stadia ambulare. Sed oportet, ait, excellentiā ubiq3 per finem determinari illius potētiæ quo plurimum pōt, siue maius sit qđ ultimū, siue minus, in grauibus.n. ultimum eorū quæ pōt tollere leuās, maximum est, si.n. leuans quis decē talenta pōt etiam trigiuta leuare, & usq3 ad quinquagina ultimū eorū quæ pōt sunt quinquaginta. In sensibilibus autē minimum est qđ est ultimum. Qui.n. uidet digitalem magnitudinem, & dimidiū huius pōt uidere, & quartum, & usq3 ad cētesimum, hoc est, ultimū, quo determinatur excellentia uisiuæ uirtutis. Quare qđ minimum est ꝓprium, est excellētis sensus, nam maior, minoris est perceptiuus. Qđ autem est maximū, ꝓprium est potētiæ excedētis. Vltimum autē eorum quæ pōt cōmune est amborum. s. sensitiuæ & aliarū. Alexāder aūt ait, q̄ & in sensibus possibile est à maximo excellentiam sensitiuæ uirtutis diffinire, si in distantia accipiatur magnitudo à qua sensus percipit: maior est.n. uisiua uirtus, quæ à maiori distantia uidet, & auditus q̄ à maiori audit, & odoratus simiľr. Sed primo qdem in distantia nō est in talibus sensibile. Deinde nō in oībus sensibus est hoc accipere, nā tactiuus sensus, siue maior, siue minor fuerit, nō apprehendit nisi immediate distans tangibile, attamē ultimum eius qđ potest etiā in tangibilibus determinat excellentiā uirtutis, nā qui minimę magnitudinis, aut figuræ, aut debilissimæ duriciei, aut mollitiei perceptiuus est

ſenſus excedit ſm uirtutem,ſupra nõ talia. Et quãuis dicat Ariſto.uidens.n.ſtadium,tamẽ uiſibilem magnitudinem determinat,ſtadialem uõ diſtantiam à qua quod uidetur. Poſita autem ab Ariſt.dubitatione quæ à ſenſu,& oſtenſo qualiter in ſenſibilibus minora determinãt excellentias uirtutũ,ait nihil hoc differre ad aſſignatam potentiæ & impotentiæ rationem. Nam maior quidem eſt excellẽs potentia,& excellens impotentia,ſed excellentia à uirtute determinatur,quãdo hoc quidem exceſſerit,hoc autem defecerit in eadem ſpecie,in re poſſibili,quando autem potentia ipſa in ſe cõſideratur ſimplex eſt excellentiæ ratio,quando autem cũ poſſibili,uiſus & omnino ſenſus,qui eſt minoris ſenſibilis,excedit. uelocitas autem quæ amplioris diſtantiæ in æquali tempore pertranſitiua, excellentia uero uirtutis qualitercũq; ſe habeat id quod eſt poſſibile excellentia eſt. Et uerum eſt quod prius dictum fuit ꝙ excellentia determinatur uirtus,ad ultimum eorum quæ poteſt/dicta.

Determinatis autẽ his,dicendum quod deinceps,ſi itaq; ſunt quędã poſſibilia & eſſe & non eſſe neceſſe eſt tempus aliquod determinatũ eſſe plurimum,& eius quod eſt eſſe,& eius quod nõ. Dico autẽ, poſſibile rem eſſe, & poſſibile non eſſe, ſcđm quodcũq; prędicamentũ, puta hominem,aut album,aut tricubitum, aut aliud quodcũq; talium. Si enim nõ erit quantum aliquod,ſed ſemper plus propoſito, & nõ eſt cuius minus:in infinito erit tpe idẽ poſſibile eẽ,& nõ eſſe alio infinito ſed hoc eſt ĩpoſſibile.

Cõ.114. Cum præaccepiſſet opportuna ad propoſitum,conſequenter illis utens oſtẽdet ꝙ neq; genitum aliquod incorruptibile eſſe,eſt poſſibile,neq; ingenitum corruptibile. Hoc autem oſtendet præoſtẽſo ꝙ omne quod accipitur,ſiue ſubſtantia ſit,ſiue quantum,ſiue quale,ſiue quodcũq; prædicamentum,neceſſe eſt uirtutem habere ipſius eſſe,& non eſſe,non in infinitum,ſed determinato tẽpore habere ad utrũq; uirtutem Si enim non eſt determinatum tempus ipſius eſſe,& rurſus ipſius nõ eſſe, neq; eſt aliquod extra illud tempus ut minus ſit acceptum tempore aliquo. ſed ſemp plus eſt omni præaccepto,palàm eſt ꝙ infinito tempore erit poſſibile eẽ,& non eſſe alio infinito,quod quidem eſt impoſſibile. Si igitur quod genitum & incorruptibile dicitur,poteſt in infinitum non eſſe tempore præcedente,& rurſum in infinitum eſſe tempore ſequente,ſimiliter autem et ſi ingenitum quidem, corruptibile autem,poteſt eſſe in infinito tempore quod præceſſit,ſiquidem ingenitum,& non eẽ in infinito tempore ſequenti,ſiquidem corruptibile,impoſſibile autem eſt aliquid in infinitum ſimul ipſius eſſe & non eſſe potentiam habere,ut oſtendetur,impoſſibile eſt ergo & genitum aliquid ens, incorruptibile eſſe,aut ingenitum corruptibile.

Principium autẽ ſit hinc,impoſſibile & falſum idem nõ ſignificant. Eſt aũt impoſſibile,& poſſibile, & falſum,& verum,hoc quidẽ ex ſuppoſitione. Dicò autẽ vtputa trigonũ impoſſibile eſt duos rectos habere,ſi hoc,& diameter cõmenſurabilis, ſi hoc. Sunt autẽ ſimpliciter & poſſibilia & impoſſibilia, & vera & falſa. Non autẽ idem eſt falſum aliquid eſſe ſimpliciter,& impoſſibile ſimpliciter. te enim non ſtantẽ dicere ſtare, falſum eſt quidẽ,non impoſſibile autẽ. Similiter autẽ & citharizãtem,nõ cantantem autẽ,cantare dicere falſum eſt, ſed non impoſſibile. Simul autẽ ſtare & ſedere,& diametrum cõmenſurabilem eſſe,non ſolum falſum eſt, ſed etiam impoſſibile. Non itaq; idem eſt ſupponi falſum & impoſſibile,accidit autem impoſſibile ex impoſſibili. ſtandi quidẽ igitur & ſedendi ſimul habet virtutem,quia quando habet illam,& alteram habet, ſed non vt ſimul ſtet & ſedeat, ſed in alio tempore. Si itaq; aliquid infinito tempore plurimum habet virtutem,non eſt in alio tẽpore, ſed hoc ſimul.

Cõ.115. Principium facit oſtenſionis huius,quòd impoſſibile ſit aliquid infinito tempore ſimul ipſius eſſe & non eſſe potentiam habere,hoc ſcilicet oſtendere quòd non idem eſt falſum & impoſſibile,neq; quod ſupponit falſum,iam & impoſſibile ſupponit,& quòd conſequitur, impoſſibili quidẽ impoſſibile,falſo autem falſum,ut in primo priorum analyticorum oſtendit. Et primo ꝙ non idem ſit falſum & impoſſibile oſtendit,diuidẽs utrũq; ipſorum in id qđ dicitur ſimplr, & ex ſuppoſitione, ut quæ multiplr dicũtur cum dixerit, eligat illa de qbus ſermonẽ faciat. Nã eis quæ ſimplr & ꝓprie dicuntur indigebit ad ꝓpoſita, & cõſequentias eorum quæ fiunt ex ſeinuicẽ. ꝑ exempla aũt determinate interpretantia neceſſariũ, ex ſuppoſitione aũt impoſſẽ factum ſtatuit. Nã duobus rectis ęq̃les habere tres angulos trigonũ,ex neceſſitate inexiſtens ipſi,ex ſuppoſitione impoſſe erit, ſi qs ſupponat, angulum qui extra trigonũ,duobus interioribus, qui ex oppoſito, nõ ęq̃lem eſſe, ſed uel maiorẽ uel minorem. Et diametrũ tetragoni incõmenſurabilẽ eſſe lateribus,neceſſariũ exñs,impoſſibile eſt,ſi aliquis ſupponat in orthogoniis iſoſcelis triãgulis ſubtenſam lineã recto angulo, ęq̃lem uel duplã eſſe,

uniuscuiusq; cōtinentiū,oppleto enim tetragono,diametri subtensa facta cōmensurabilis erit lateribus,uel æq̃lis exñs uel dupla.Impossibile aūt est cōmensurabilē esse,& cōclusum est impoſe ex suppositione.Alexan.autē hoc exemplū/ait/esse eius quod ſm se qdem est impoſe,ex suppositiōe aūt possibile.s. diametrū esse cōmensurabilē costæ,& possibile est,etiā sic recipi,& maxime qa etiā sic Aristo. de ambobus ꝓponebat dicere.s.de impossibili, & possibili,ex suppositione ut dixi. Est autē impoſe & possibile,& falsum & uerum,hoc qdem ex suppositione,hoc aūt simpl'r,sed ex suppositione uerorum & falsorum,nō adhuc posuit ꝓpria exempla,aut tāq̃ ex dictis de impossi & possibili suppositiōe cognoscentibus nobis, qual'r ex suppositione fit falsum & uerū. Die enim nūc exñte, ex suppositione erit falsum, non esse diē.erit aūt diem nō esse,si qs supponat solē sub terra esse.qd falsum existens ſm se.s.nō diem nunc esse,uerū ex suppōne inuenieť,si quis supponat nunc solem sub terra esse.aut igiť tanquā ex dictis de possibili & impossibili,plano existente & de his sermone ṗtermisit ipsorū exēpla, aut tanq̃ nō differētibus in his q̃ ex suppōne ueris & possibilibus,& falsis & impolibus,cōtentus fuit exemplis,qbus usus est in illis,ut/ait/Alexā. Nam diametrū cōmensurabilē rē eius quod ex suppōne ueri/erit exēplum,scdm se enim falsum existens.s.cōmensurabilē esse,ex suppōne uerum fit.& ſm se uerum ens &,possibile,ꝙ duobus rectis æq̃les habeat trigonū, ex suppositiōe fit falsum, & impoſe,si quis supponat angulū/extra trigonū,maiorē uel minorem duobus intrinsecis ex opposito. Fortè aūt neq; in his idem est falsum & impoſe,sed impossibile qdem semp,est etiā falsum, falsum aūt nō semper impossibile.Secundū se enim uerū existēs me sedere,ex suppōne erit falsum,si quis me ꝓtensum supponat,nō tamē est impoſe me sedere, siqdem possum sedere:post aūt ex suppositiōe possibilia & impossibilia,& falsa & uera,docet simpl'r & ꝓprie talia, de qbus etiam sermonē faciet, & in his maxie differentiā ōndit falsi & impossibilis, ex qbus & ueri & possibilis dr̃iam facile est itelligere.Nam non stantem,potentē autē stare,dicere stare falsum est quidē,nō impoſe aūt,& possibile quidē,nō uerum autem,si ponať posse stare & ipm aliquādo,simul autē,dicere & stare & sedere eundē in eodem tpe, cum hoc ꝙ falsum est,est etiam impossibile simpl'r.Similiter autē & diametrū cōmensurabilē esse lateri,non solū falsum est,sed & impossibile,ostēsum est,quia impoſe cum hoc ꝙ impossibile est,semp, est etiam falsum.Si enim se cōsequerētur inuicem,nō erat opportunū dicere,nō solum falsum,sed & impossibile,ostenso aūt ꝙ aliud est falsum,& aliud impossibile,ɔsequutiue infert.Non itaq; idem est supponi falsum & impoſe. Est autem dignum attendere,ꝙ non, idem est supponi aliqd impossibile aut falsum,& ex suppositione dictū impossibile aut falsum.Nam dicēs qdem,sit diameter cōmensurabilis lateri impossibile aliquid supponit.Dicens autē si subtensa linea cōtinentibus rectū angulū lateribus inuicē æq̃libus,æqualis est ipsis,cōmensurabilis erit diameter lateri,iste ex suppōne impossibilis,impoſe aliquid conclusit.Et qui,die exñte,dicit,si sol sub terra est,nox est,ex suppōne falsi,falsum aliquid dicit.Cōsequentia in his seruata,ɔsequenter autē & reliquū induxit: ꝙ accidit ex impossibili impossibile,sed nō ex falso simpl'r,nisi cōtingat falsum impoſe esse.Hoc autē sine demōstratione nūc posuit,quia ostenderat in primo priorum analyticorū cōsequentias conuenīter sc habentes,ut falso quidem falsum consequať,impossibili autē impossibile.Deinde cōsequēter & aliud quiddā assumit, utile sibi ad ṗmissi ōsionem,ꝙ oppositorū,puta ipsius stare & sedere, simul habet aliqd potentiam; non tamē sic,ut & simul actus potētiarū harum habeat.hoc enim est impoſe, scilicet agere simul ſm contraria,sed ut in alio & alio tēpore,his agat seorsum. Non sic autē in alio, ut in determinatis,uelut pubescere qdem in hoc,caluū autem fieri in hoc.Si enim sic, non adhuc potentias simul habet oppositorum.nam qui senuit,non potest pubescere.Sed quādo non magis in hoc tēpore,huius potentiæ actum q̃ oppositæ sibi,tunc simul quidem amborū potentias diceť habere,ut standi & sedendi,nō tamen simul ambos actus agere. Qui autem dicit infinito tempore aliquod plurium & oppositorum potentias habere,non tāquā in alio tempore,& alio actus habituro ipso dicit.Non adhuc enim in infinitum habebit potentiā ipsorum,si est aliquādo non potest actum alicuius ipsarum habere,sed qui hoc dicit,dicit simul posse plurium & oppositorū actus habere.qd quidem est impossibile. Si igitur aliquis dicat ipsius esse & non esse,in infinitū aliquid habere potentiam, ut simul ſm ambo potente agere dicit,quod quidē est impoſe,impossibile est enim simul plura & opposita,agere aut pati.

Itaq; siquidē infinito tempore existens corruptibile est virtutem habebit non essendi. Si itaq; in infinito tempore est, sit existens quod potest non esse, simul igitur erit & non erit secūdum actum. Falsum quidem igitur accidet, quia falsum positum est. Sed si non impossibile erat, non etiā impossibile esset, quod accidit, omne igitur semper existens, simpliciter est incorruptibile.

Praeaccepti utens ostendit ɔsequenter, æternum incorruptibile esse, deinde & ingenitum, deinde Cō.116.

& q conuertuntur hæc ad id quod æternũ. hoc est, quod & ingenitũ, & incorruptibile, æterna sunt proponens ostendere. Si non se sequũtur/ait/inuicem ingenitũ & incorruptibile, neq; æternũ utrũq; ipsorum seq̃tur: ut autẽ ostendat q incorruptibile & ingenitum se sequãtur inuicem, ostendit prius, q genitum & corruptibile se mutuo consequũtur. Et sic erunt uniuersaliter ostensa quæ promisit, scilicet q impossibile est aliquid ingenitum corrumpi, & genitum aliquid incorruptibile pseuerare, siquidem ingenitum & incorruptibile æterna sunt, & si ingenitum & icorruptibile, & genitũ & corruptibile se sequuntur inuicem. quilibet enim trium horum processuũ, quibus usus fuit ostendit pmissa, si enim æterna sunt q̃ ingenita, & incorruptibilia, impossibile ingenitum corruptibile esse, aut genitum incorruptibile, neq; enim genitum, neq; corruptibile, possibile est, æterna esse. et si se consequuntur inuicem genitum & corruptibile, & incorruptibile & ingenitũ; etiam sic est impossibile ingenitum aliquid corrumpi, aut genitum existens, incorruptibile perseuerare. Primo igitur ostendit ex prædictis quòd æternum incorruptibile est, & non erit corruptibile, præacceptum est autẽ, quòd id quod ad infinitum tempus plurium potentiam habet, puta ipsius esse, & non esse, sic ipsas habet ut & actus ipsarum simul suscipere possit. Si enim est quando non potest agere secũdum ambo, frustra dicitur ad infinitum ipsorum potentiam habere, omnis enim potentia est alicuius actus potentia. quare quod ad infinitum potentiam habet ipsius non esse, tale autem est quod supponitur æternum corruptibile, quoniam omnis potentia est actus potentia, fiet utique aliquando in non esse, & non impossibile, supponi hoc ipsi ad esse secundum actum, quod poterat, quare supponatur corruptum, & si nondum corrumpatur. Erit autem hypothesis hæc falsa quidem si nondum est corruptum, non impossibilis autem, siquidem habet potentiam ut corrumpatur. Sed si æternũ existens corrumpitur aliquando, necesse est ipsum simul esse & non esse. Quod quidem non solum falsum est, sed & impossibile. Nõ erat autem hypothesis impossibilis, sed falsa solum. uidelicet si nũc potens corrumpi supponatur esse corruptum, ut hic patiatur, non penes hypothesim. ergo est impossibilis consequentia. Non enim consequitur falso impossibile, sed penes id quod à principio totũ impossibile existens, scilicet ad infinitum tempus potentiam habere ipsius non esse. Hoc enim dicit, qui æternum aliquid, corruptibile supponit. Nam semper existens potentiam habere/ait/huius, scilicet quandoq; non esse. quare si supponatur non esse, simul ens & non ens erit. quo quid erit impossibilius, ens quidem ad infinitum potentiam quãcũq; habens, ex necessitate in infinitum eẽ, nam non subsistens, neq; habere potentiam dicetur. Non ens autem quia supponitur hic patiens quod quidem poterat, hoc siquidem explanans Aristo. adiecit. {Si itaq; infinito tempore,} nam infinito tempore potentiam habens, & esse infinito tempore necesse est, siue ipsius esse & non esse habeat potentiam, quod quidem præaccepit, siue solius ipsius non esse habeat potentiam. Frustra igitur, existimo Alexandrum uelle intelligere cum hoc quidem, si infinito tempore, hoc amborum aliquid potentiam habet, & iterum, cum hoc {sit existens, quod potest} hoc esseq;, & non esse, sufficit enim ad semper ipsum esse, supponi infinito tempore existens ad infinitum potentiam ipsius non esse. Nam corruptibile esse ad infinitum, nihil aliud significat, quàm quod ad infinitum: tale enim potentiam habens ad infinitum cuiuscũq; maxime ad ipsius esse & non esse. Concludens autem hanc rationem Aristo. omne igitur/ait/semper existens, simpliciter incorruptibile, hoc est/non habens potentiam ut corrumpatur, neq; tale existẽs ut corruptibile dicatur. Hoc enim appositio {simpliciter} significat. Si enim semper ens, non simpliciter incorruptibile sit, sed cum potentia ipsius corrumpi, aut huius, scilicet non esse, ostensum est impossibile quod consequitur, scilicet idem esse & non esse secundum actum. Quod non solum falsum supponenti consecutũ est, sed & impossibile, scilicet supponenti æternum corruptibile. Merito igitur concludens dixit. {omne semper existens simpliciter incorruptibile est.}

Similiter autem & ingenitum, si enim genitum est, erit possibile tempore quodam non esse. Corruptibile enim est quod prius quidem fuit, nunc autem non est, aut contingit quandoq; posterius non esse: genitum autem, quod contingit prius non esse, sed non est in quo tempore possibile, quod semper ens, ut non sit, neq; infinito tempore, neq; finito. Etenim finito tempore potest esse, siquidem & infinito. non igitur contingit unum & idem semper posse esse, & semper non esse.

Cõ.117. Ostenso quòd semper ens incorruptibile sit, consequenter ostendit quòd & ingenitum, & altero à priori & eodem etiam nunc processu utens, supponens enim ipsum genitũ, inducit quòd erit possibile tempore aliquo non esse. ut enim corruptibile dicimus, quod potest post esse & non esse, sic genitum, quod potest ante esse, non esse. Suppositum est autem semper ens, impossibile non eẽ. Neq;

igitur infinito tempore potest non esse, neq; finito, quodcunq; enim supponit quis finito tempore nō esse, impossibile supponit. Si enim infinito tempore est, quod ipse dixit, potest esse, palàm quòd & finito erit, omne enim tempus finitum in infinito continetur. Sic igitur intellectu semper entis usus, ostendit quòd semper ingenitum est, si hoc quidem semper est. Quòd autem genitum, quandoq; quidem esse oportere quandoq; non esse, deinde subiunxit. non ergo contingit unum & idem semper posse esse, & semper non esse. Deinde de corruptibili demonstrationem nobis rememorās. Si. n. semper ens, genitum supponatur actu ens, semper potentiam habebit ipsius non esse, semp enim ens genitum est. si igitur supponamus existere sibi quod potest, accidet idem actu esse & non esse, quod quidem est impossibile. Extendens igitur impossibile Aristo. non igitur contingit/ait/idem & unum semper esse posse, & semper non esse. Contrarium est enim semper non esse, & semper esse, ut docebitur, & prius quidem ab intellectu ipsius semper esse ostendetur, quòd impossibile est ipsum quandoq; non esse. Nunc autem ab eo quod semper est genitum dictum est semper habere potentiam ipsius non esse, si ponatur in actu quod potest, accidet semper esse, & semper non esse. Non enim determinato aliquo tempore habebat potentiam ipsius non esse, quoniā & ante illud & post illud, nō eēt genitū, sed ad infinitum supponitur, sicut ipsius eē, ita & ipsius nō eē potētiam habens.

At vero neq; negationem, puta dico non semper esse. impossibile igitur, & semper quidem aliquid esse, corruptibile autem esse. Similiter autem neq; genitum. Duobus enim terminis, si impossibile est posterius sine primo existere, illud autem impossibile existere, & quod posterius, itaq; si semper existens, non contingit quandoq; non esse, impossibile est & genitum esse.

Cum dixisset quòd non contingit unum & idem semper posse esse, & semper non esse, & intellexisset quòd semper esse ad semper non esse ut contrarium opponitur, quia nūquàm simul uerificātur, falsificantur autem simul in quandoq; quidem entibus, quandoq; autem non entibus, sicut in indiuiduis quæ generantur & corrumpuntur, merito induxit, quòd semper esse, non solum contrarium est semper non esse, impossibile est coexistere, sed neq; negationem dicētem non semper eē, possibile est simul uerificari, cōtradictio cum sit. Si autem semper ens/aut corruptibile/aut genitum est, patet ꝙ non semper ens est, quare simul uerificatur contradictio, dicentibus semper ens corruptibile, aut genitum esse. Quoniam autem prius semper ens, corruptibile supponebatur, & tunc ꝙ genitum, propter hoc in argumento ex contradictione primo iterū meminit corruptibilis. Quòd autem huius, semper esse, negatio sit hæc, non semper esse, palā est quidem & ex eo, ꝙ in oībus ipsa partiuntur uerum & falsum: neq; enim simul uerificari, neq; simul falsa eē ipsa possibile est. Palàm est autem & ex eo, ꝙ affirmationum habentium {est tempus consignificans} negationes fiunt ipsi est, negatiua particula apposita. Quare & ubi {est qdem nō consignificat tēpus} sed aliud aliquid est tēporis significatiuū, illi oportet apponi negatiuā pticulam, ut fiat negatio. Si igitur in hoc, semp ens est {est} qdē non cōsignificat tempus, non enim determinatū est in illis pręsens {semp autē} est significatiuū tpis, semper enim significant, quod in omni tpe est, & nō in aliquo multorū determinato, merito igitꝰ ad {semper} negatiua pticula apposita negatio fit, & est ipsius semp esse, negatio quidē, nō semp esse, cōtrarium autem semp nō esse. plurimū enim distat ab ipso, & simul aliquādo falsa accipiuntꝰ, nunq̄ aūt uera. Adhuc aūt {semper} modus inherentiæ uidetꝰ esse, sicut & ex necessitate. Negationes aūt fiunt, negatiuis pticulis appositis modis in ꝓpositionibus, sicut in libro peri hermenias edocti sumus. Cū dixisset autē ꝙ ꝓpterea ꝙ negatio nūq̄, cum affirmatione simul uerificatꝰ, ut semp ens impoſe sit non semp esse: et ꝓpter hoc impoſe est semp quidē aliqd esse, corruptibile aūt esse, nam corruptibile nō semper ens est: induxit. similiter autē neq; genitū est, quod semp est. Nā & genitū non semp est sicut corruptibile, ꝓpter quod neq; genitū cum semp ente coexistere pōt, sicut neq; qđ non semp est. ostēdit autē idem & per expositionē duorū terminorū. Nam & hoc argumentū (ut existimo) ex negatiōe acceptū est. Propter quod & causalē ꝯiunctionem apposuit dicens. {Duobus enī terminis etc.} sicut enim impossibile Socratē hominē esse, non animal exñtem, est. n. posterius homo, prius aūt animal, ut cōius & uniuersalius, impossibile est autē posterius esse nō exñte priori: quo modo enī erit aliquid particulare, toto & cōtinente ipm nō exñte? sic priori quidē existente, & uniuersaliori {quādoq; quidem non ente,} quod idem est cū hoc, non semp ente, qđ quidē est negatio huius. f. semper entis, posteriori aūt & particulariori {genito quādoq; enī non ens} non solū genito, sed & corruptibili inest, quoniā impossibile {semp ens aliquādo non esse,} hoc est non semp esse, impoſe est & genitum ipsi inesse. Sicut igitur ostensum est, per negationem, ꝙ {semper ens,} corruptibile esse est impossibile: ita per eandē & ꝙ genitū ipsum esse impoſe sit ostēsum. Propter qđ & similiter dixit, neq; genitū esse.

Cō.119.

¶ Alexan. uero & alii expoſitores dicunt, ut alia demõſtratione, hoc. ſ. ꝙ ſemp ens nõ ſit corruptibile cõcludentem ab ea, q̃ oſtenſum eſt, neq; genitũ eſſe quod ſemp ens, adhuc alium modũ demõſtrationis appoſuiſſe ex negatione. Cauſam autem (ut exiſtimo) dicens hoc: quòd Ariſto. in expoſitione duorum terminorum non nominauit negationem ſemper entis. ſ. non ſemper ens, ſed quod huic ęquiualet ſcilicet quandoq; non eſſe.

Quoniam autem negatio huius, ſemper poßibile eſſe, eſt non ſemper poßibile eſſe, ſemper autem poßibile non eſſe, contrarium, cuius negatio eſt non ſemper poßibile non eſſe, neceſſe eſt negationes ambarum eidem exiſterę, & eſſe medium ſemper entis, & ſemper nõ ens, quod poßibile eſt eſſe & nõ eſſe. vtriuſq; enim negatio quandoq; exiſtet, ſi non ſemper ſit. Quare & non ſemper non ens, erit quãdoq; & non erit, & non ſemper poßibile eſſe ſcilicet, ſed quandoq; ens. Quare & non eſſe. idem igitur erit poßibile eſſe & non eſſe & hoc eſt amborum medium. Ratio autem vniuerſalis hæc. ſint enim a, & b, nulli eidem poſſibilia exiſtere. Oportet autem a, aut g, & b, aut d, neceſſe eſt itaq; cui neq; a, exiſtit, neq; b, omni exiſtere g, d. ſit itaq; medium e, a, b. contrariorum enim quod neutrum, medium. Huic itaq; neceſſe ambo exiſtere, & g, & d. omni enĩ aut a, aut g, quare & ei quod eſt e. Qm̃ igitur a, impoßibile, g, exiſtet, eadem ratio & in d. neq; itaq; ſemper exiſtens genitum eſt neq; corruptibile, neq; ſemper non ens.

Cõ. 119. Alexander q̃dem per hoc oſtendi, ait, ꝙ genitũ & corruptibile eidem naturæ inſunt. Et eſt quidẽ uerũ etiã hoc, fortè autẽ non hoc principale eſt, ſed per hoc adhuc oſtendiť, ꝙ ſemp ens, neq; genitũ, neq; corruptibile eſt: In hoc ergo ſermone terminat cõcluſionẽ dicens { neq; itaq; ſemp ens genitum, neq; corruptibile, neq; ſemper nõ ens } nam & hoc apparuit cũ dictis. Cõfert autẽ ratio hæc, & ad oſtẽdendum ꝙ ſe ſequunť inuicẽ genitũ & corruptibile, ex quo oſtendeť ꝙ & ingenitũ & incorruptibile ſe ſequunť inuicem. nũc autẽ iterũ oſtendit ꝙ neq; ſemper ens, neq; ſemper nõ ens, neq; genitũ, neq; corruptibile eſt, ex eo ꝙ negationes ſemp entis & ſemper nõ entis, uerificanť de aliquo mediæ amborum naturæ, quæ genito & corruptibili cõuenit. Qm̃ enim, ait, ſemper poſſibilis eſſe, hoc eſt ſemper entis (ſic enim uidetur ubiq; uti) negatio quidẽ eſt, non ſemp potens eſſe, cõtraria aũt affirmatio, ſemper potens non eſſe, huius autẽ negatio, non ſemp potens nõ eſſe, negationes ambarũ affirmationũ neceſſe eſt eidem exiſtere, alii enti pter cõtraria Hoc enim oppoſuit Alexãder. q̃a poſſibile eſt alterius affirmationis negationem exiſtere cõtrariæ affirmationi. nam non album & de nigro uerificatur, ſed non adhuc & non nigrum. Quare de quo ambarum cõtrarium negationes uerificãtur, neceſſe eſt aliud eſſe pręter ambo, & ſuperflue nos tanquã deficiens ipſum ſic exponimus addendo, cui enim affirmationes non inſunt, neceſſe eſt huic negationes ipſarum ineſſe, ſiquidem omni neceſſariũ, aut affirmationem, aut negationem ineſſe, cõtradictorie oppoſitas. Neceſſe eſt autem ait, cui negationes ſemper entis, & ſemper non entis inſunt, hoc medium eſſe ambarum affirmationũ, potens eſſe, & non eſſe, eſſe quidem, quia non ſemper non ens eſt. non eſſe autẽ, quia non ſemper ens, nam utriuſq; negatio { ſemper } interimens ipſius eſſe & non eſſe, & ſi non ſemper, ſed quandoq; exiſtere, & quãdoq; non exiſtere concedit, propter quod & { ſemper } non eſſe interimit. Quare & nõ ſemper non ens, & non ſemper ens, erit quãdoq; & non erit. Talia autem genita ſunt, & corruptibilia, quibus quãdoq; exiſtere quidem eius quod eſt ſemper nõ exiſtere, negatio dat, quãdoq; autem nõ exiſtere, huius eſt negatio, ſemper exiſtere, & eſt medium naturæ quod tale eſt quandoq; quidem ens, quandoq; autem nõ ens, ſemper entis, & ſemper non entis, ut ipſo quãdoq; non eſſe participans, negationes enim { ſemp } interimentes { quandoq; } relinquunt. Non hoc autem dicit ꝙ omne de quo contrariorum negationes uerę ſunt, id medium ſit cõtrariorum. nõ enim eſt hoc uniuerſaliter uerum, neq; enim immediatorum cõtrariorum eſt aliquod medium, q̃uis ſit aliquid & in illis, de quo amborum contrariorum negationes uerificantur. Aegrotare enim & ualere, & par & impar, cõtraria immediata uidentur, & non eſt aliquid medium inter ęgrotare & ſanum eẽ: eſt tamẽ aliquid de quo uerum eſſe poteſt neq; ęgrotare, neq; ualere. In ligno enim ambo uera, ſed neq; paris & imparis, quod neq; impar neq; par, de medio aliquo dicitur, & tamen de continuo quanto uerificantur. ¶ Eſt autem dignum inquiſitione, utrum inueniantur omnino imediata contraria. nam ꝙ ſanitas omnino & ægritudo non ſint immediata, manifeſtat quæ apud medicos dicuntur, de neutra conſiſtentia. Quòd autem paris & imparis medietas ſit, manifeſtat pariter impar & impariter par. Et uniuerſaľr contraria ſunt, quæ ſub eodem genere plurimum abinuicem diſtant: in diſtãtibus autem plurimum abinuicem, reperientur etiam

minorem

minorem distantiam habentia, quare esse non poterunt imediata. Sed neq; in cõtrariis mediatis est, uerum de quo contrariorũ negationes uerificantur, medium esse cõtrariorũ. De puncto enim, uera est albi & nigri negatio, & tamẽ non est medium albi & nigri punctum. Verificatur enim & in contrariis mediatis utriusq; cõtrariorum negatio, & de medio, non tamen iam & de quibus uerificatur omnibus hæc media sunt. Neq; Aristo. hoc dicit, tanquã uniuersaliter ens, sed hoc quidem, cõtrariorum negationes de eodem uerificari, ut uniuersaliter ens posuit. hoc autem, in quo amborum cõtrariorum negationes uere, hoc medium esse singulariter in hoc accidit, in quo semper entis, & semper non entis negationes uerificantur. Et causam ipse apposuit, dicens. Nam utriusq; negatio quandoq; existet si non semper, nam {semper} interimentes ambę {quãdoq;} relinquũt hoc quidem {quando esse} hoc autem {quãdo non esse.} In quibus igitur contrariorũ negationes sic sunt uerę, ut aliqualiter ipsę participent contrariis, hæc media contrariorum sunt, non simpliciter omnia, de quibus negationes sunt uerę. ☞ Quęrit autem Alexan. quomodo contraria sint, semper ens, & semper non ens. quod enim erit genus ipsorum cõmune? Et dicit q; non conceditur contraria inuicem omnia sub eodem genere esse, sed quæ simpliciter & principaliter contraria, talia utiq; erunt, hæc autẽ sunt, quę sine complexione dicuntur, ut album & nigrum. quæ autem ſm complexionem, non adhuc, alia est enim in propositionibus contrarietas. ut igitur conceditur contrarias esse propositiones has. s. ex necessitate est, ex necessitate non est, quãuis nullum habeant cõmune genus, sic & hæ, semper est, semp non est, contrariæ inuicem sunt, æquiualentes illis. Hæc enim semper est, æqualis est huic ex necessitate est: hæc autem semper non est, æqualis est huic, ex necessitate non est. Non est autem/ait/& harũ cõmune genus dicere propositionẽ uel adhuc magis affirmationem. Hoc igitur/ait/de quo amborũ negationes uerificanť, erit quãdoq; & non erit. Eadem ergo natura est susceptiua amborum. s. ipsius posse esse, & non esse, talia autem sunt corruptibilia & genita. Nam corruptibile quidem est possibile non esse, genitum autem possibile esse. idem est ergo genitum & corruptibile, siquidem idem est potens esse, & non esse, ut Aristo. ait/quãuis {genitum} quidem secundũ esse {corruptibile} autem secundum posse non esse. unde & idem est in medio cõtrariorum, scilicet & esse & non esse possibile, quare cõuertentur ad inuicem genitum & corruptibile. Quòd autem bene acceptum est, id de quo alterius contrariorum negatio uera est de hoc, & alterius, & q; uniuersalis sit talis ratio, (sicut consueuit in uniuersalibus demonstrationibus) ostendit. ꝑdeterminato q; uniuersalis sit ratio. Ponit autem a/& b/ ut cõtraria nam contraria sunt q̃ nulli eidem possunt inesse. Deinde utriusq; negatione apposita, ipsius quidem a/g ipsius autẽ b/d/duas fecit cõtradictiones, quas per hoc significauit, omni enim a/aut g/& b/aut d. hoc enim contradictionis proprium. Si igitur affirmationes quidem a/b/cõtrariæ, negationes autem oppositæ ipsis cõtradictoriæ, g/d/necesse est cui neq; a/inest, neq; b/huic omniineẽ g/d. siquidem omni, aut affirmationem, aut negationem inesse necesse est propositionũ oppositarũ inuicem contradictoriæ. Sumens autem e/cui a/& b/non insunt, ex necessitate/ait/huic g/& d/inest. Cum dixisset autem ipsum e/esse medium ipsorum a/b/& adiunxisset, contrariorũ enim quod neutrum, medium: hoc/ait/Alexan. sic simpliciter dictum nõ est uerum. Non enim necesse est medium esse, de quo amborum contrariorum negationes uerificanť, ut ostensum est. Sed fortè/ait/non principaliter medium nunc accepit, sed cõmunius, medium hic dicit contrariorũ, de quo amborum negationes uerificantur, secundum q; neutri ipsorum est idem. Et potest/ait/magis defectiue dictũ esse medium, quia neutrum illorũ sit. Nam quod non intelligitur quidem ens illa, habet autem aliquid illorum, tale est, talia autem sunt de quibus est sermo. Nam neq; semper ens, neq; semper non ens, ambobus ſm aliquid participat, scilicet semper ente, & semper non ente, hoc quidẽ ſcdm q; quãdoq; est, hoc aũt ſm q; quãdoq; non est. Quòd autẽ secũdum hunc intellectũ acceperit medium Aristo. ut ad aliquid participans ambobus, significauit prius dicens: idem ergo erit possibile & non esse, & hoc est amborum medium. Et adhuc magis in his quæ ante hoc idem insinuatur. Proponens autem ostendere quòd semper ens, neq; genitum, neq; corruptibile est, & ostenso quòd negationes semper entis, & semp non entis uerificanť de genito & corruptibili eodẽ existente, cõuenienter cõcludens adiecit. {Neq; itaq; semper ens genitum, neq; corruptibile, neq; semper non ens.} Siqdem cõtradictorie opposita negatio ipsius semper esse, quæ est non semper esse, inest genito & corruptibili, & non simul uerificetur contradictio, de eodem genito & corruptibili: affirmatione uerificata, quæ dicit semper esse propter hypothesim, & negatione quæ dicit, non semper esse propter oportere negationes cõtrariorum de eodem uerificari. Hinc igitur manifesta facta est necessitas & opportunitas assumptionis contrarii. s. semper non esse. Non enim proponebat aliquid de hoc inquirere, sed ut genito & corruptibili inuento quod est medium semper entis & semper non entis, ex negationibus uerificatis de eo, ostensum est clare q; impoſe est semp ens, & semp non ens simul genitũ, aut corruptibile esse.

Palàm autem, quia & ſi genitum eſt aut corruptibile, non eſt ſempiternum. Simul enim erit poſſibile ſemꝑ eſſe, & poſſibile non ſemꝑ eſſe. Hoc autẽ ꝙ impoſſibile ſit, oſtenſum eſt prius ſufficiẽter,

Cõ.120. Oſtenſo ꝙ ſemper ens, neq; genitum, neq; corruptibile eſt, oſtendit conſequenter quod conuenit huic quod neq; genitum, neq; corruptibile æterna ſunt. Si enim ſupponatur (ait) æternum ꝙ genitũ & corruptibile, ſimul erit idem poſſibile eſſe, & non eſſe, ut Alexan ait, quia quod ſemper eſt ens, ſemper eſt, & non habet potentiam, quandoq; non eſſendi. Si igitur ſupponatur poſſibile non eſſe ens, non erit quidem propter hypotheſim, erit autem quia æternum erat, & falſa quidem hypotheſis eſt quæ accipit poſſibile non eſſe ens, non tamen impoſſibilis, impoſſibile eſt autem quod cõcluſum eſt. ſ. idem ſimul ens eſſe, & non ens eſſe. non penes hypotheſim ergo, ſed penes id quod poſitum eſt. ſ. genitum æternum eſſe. Sic quidem Alexan. ad poſſibile non eſſe attendens (ut exiſtimo) ſi autem poſſibile non eſſe pro eſt & non eſt, dixit (ut ſępe ipſe Alexan. nominauit) cur nõ ſimplicius accipimus? ſcilicet quòd idem ſecundum idem quandoq; eſt & non eſt. eſt quidem, quia ſemper ens ſupponitur. non eſt autem, quia genitum, & corruptibile, neceſſe eſt ut quãdoq; ens ſit quandoq; non ens. Quod enim {poſſibile non eſſe} non ſic dixit Ariſto. ut actu quidem ens, potentia autem non ens, ſed prò non eſſe poſuit ipſum, ſignificans {poſſibile eſſe} de ſemper ente dictum, non enim in hoc ſecundum actum quidem non ens, poſſibile autem ens ſignificat, nam ſemper ens actu ens eſt, ſed poſſibile nunc, non potentia dicit, ſed potentiam habens quæ cum actu coexiſtit. propter quod in idem uenit {poſſibile eſſe & poſſibile non eſſe} cum ente & non ente ¶ Inquiret autem aliquis (ut exiſtimo) prò pter quid Ariſto. tantos extendit ſermones, ſic euidentiſſimum oſtẽdere uolens? Quid enim eſt euidentius iſto, quod uidelicet ſemper ens, neq; genitum, neq; corruptibile eſt, quòd poteſt quandoq; quidem eſſe, quandoq; autem non eſſe? Et iſto, quòd genitum & corruptibile, non ſemper ens eſt? ſiquidem genitum & corruptibile eſt, quod poteſt quandoq; quidem eſſe, quandoq; autem non eſſe. Quod autem aſſumptum ad oſtẽſionem huius, non eſt obſcurius iſto? Qualiter igitur non incõueniens Ariſto. omnium doctorẽ in his maxime ignorare, quid ſit propter ſeipſum credibile & immediatum. quidq; alterius auxilii medio ad fidem indiget. ¶ Secundo autem aliquis inquiret, quã opportunitatem omnino ipſi exhibet, euidentis axiomatis oſtenſio. Nam propoſitum quidem erat contradicere putantibus contingere ingenitum aliquid ens corrumpi, & genitum incorruptibile perſeuerare, ſicut in Timæo. ad hoc autem ſufficit conuerſio tradita geniti ad corruptibile, & ingeniti ad incorruptibile, quæ conſequenter nunc tradidit. Fortè igitur contradicens ad dicentes, genitum quidem incorruptibile autem, aut ingenitum quidem ſed corruptibile, oſtendit quòd non poſſunt hæc combinari ad inuicem, ſed quòd quidem ingenitum eſt & incorruptibile æterna oſtendit, genitum autem & corruptibile non æterna, ſed determinato tempore eſſe & non eſſe habentia, ſic enim in ſecunda figura concluditur, per medium æternum, quòd neq; ingenitum corruptibile, neq; genitum incorruptibile poteſt eſſe. Oſtendit igitur non ſolum quòd genitum & corruptibile non poſſunt eẽ æterna, hoc enim in ueritate manifeſtum erat, ſed & quæ ſit ipſorum natura, & qualiter ſe habẽt ad ſemper ens, & quòd ſunt medium ſemper entis, & ſemper non entis, tãquàm ambobus participant, & ex huius medio quòd ſe ſequuntur inuicem, quod utile eſt ipſi ad oſtendendum, quòd ingenitũ & incorruptibile ſe ſequuntur inuicem. Et cum oſtendiſſet hanc propoſitionem dicentem, genitum & corruptibile non ſemper eſſe: ſic ut non ſemper non ens, oſtendit conſequenter, quod ingenitum & incorruptibile ſemper eſt, hoc autem oſtendendo, conſequi ipſa adinuicem, hoc autem oſtendendo, genitum & corruptibile inuicem conſequentia eſſe.

Igitur ſi quod ingenitum eſt, ens autem, hoc neceſſe eſt ſempiternum eſſe. Similiter autem & ſi incorruptibile, ens autem. Dico *autem ingenitum & incorruptibile, quæ proprie dicuntur. Ingenitum quidem quod eſt nunc, prius non erat verum dicere, non eſſe. incorruptibile autem quod nunc ens, poſterius non erit verum dicere non eſſe.*

Com.121. Oſtenſo ꝙ æternum, neq; genitum, neq; corruptibile eſt, quibus conſequitur ſemper ens, ingenitum, & incorruptibile eſſe. omne enim aut genitum eſt, aut ingenitum, & aut corruptibile, aut incorruptibile. Et iterum oſtenſo quòd genitum & corruptibile non ſunt æterna, conſequenter quærit, ſi ingenitum & incorruptibile æterna ſunt. Appoſuit autem ingenito {ens} & ſimiliter incorruptibili, quia multipliciter his dictis, poſſibile fuerat, & de non omnino ente, & de non poſſibili fieri, prædicari ingenitum & incorruptibile, puta diametrum cõmenſurabilem eſſe lateri, neq; enim hoc fieri poſſibile eſt, neq; corrumpi, cum non ſit, ſed & de quandoq; quidem ente, quandoq; autem non en

te,non per generationem autem aut corruptionem in hoc transmutato,uerificatur ingenitum & incorruptibile.Multipliciter igitur his dictis per appositionem huius/ens,segregauit ipsa à non entibus.Per expositionem autem proprie dictorum sermo ipsi nunc proponitur.Alexander uero quàuis in propositione literæ scripserit,{ Similiter autem & si incorruptibile quidẽ ens autem }attamen in expositione tãquàm sic habentem literam exponit,{ similiter autem & si æternum ens autem, } & dicit ingenitum dici,& de hoc quod est impossibile fieri.ingenitum enim est,ut diametrum esse lateri cõmensurabilem,idem autem hoc & æternum possibile esse dicere.æternaliter enim impossibile est esse cõmensurabilem.Vt igitur/ait/quæ sic dicuntur æterna & ingenita,per nũquã esse, neq; fore aliquando:aut secũdum aliquod aliud eorum quæ secũdum ipsum significatorum,separet à dictis. Propter hoc apposuit utriq; ipsorum{ens autem }quãuis Aristo.libri quicũq; ad me deuenerũt,sic scripti sint.{ Similiter autem & si incorruptibile,ens autem,}de ambobus autem ingenito & incorruptibili esse dicit æterna,propter quod & ambobus hoc determinauit.scilicet ꝙ principaliter est ingenitum & quod principaliter est icorruptibile,quæ quidem opponunť principaliter genito & corruptibili.Nam genitum principaliter dixit,quod nunc ens,prius possibile esse,& corruptibile principaliter quod nunc ens,posterius possibile est non esse.

Aut siquidem hæc seinuicem consequuntur,& quod ingenitum incorruptibile,& quod incorruptibile ingenitum,necesse est & sempiternum vtriq; consequi,& siue aliquid sit ingenitum sempiternum esse,siue incorruptibile, sempiternum.Palam est autem & ex determinatione ipsorum:est enim necesse, si sit corruptibile/genitum esse,aut enim ingenitum,aut genitum.Si enim ingenitum/incorruptibile supponitur,& si genitum,corruptibile est necessario:aut enim corruptibile,aut incorruptibile,sed si incorruptibile,ingenitum supponitur.Si autem non consequuntur seinuicem incorruptibile & ingenitum,non est necesse neq; ingenitum neq; incorruptibile sempiternum esse.

Cum inquisiuisset an ingenito & incorruptibili æternum consequatur,dicit nunc, quòd si quidẽ hæc se inuicem sequuntur, ut ingenitum incorruptibile,sic & incorruptibile ingenitum, necesse est & æternum utriq; horum consequi, natura ingenitum simul & icrrouptibile existens palàm ꝙ & æternum est , neq; enim prius ipsum non esse possibile est,siquidem ingenitum est, neq; posterius si quidem incorruptibile.Quod autem prius uerum erat dicere ꝙ non est, neq; posterius, hoc necesse est æternum esse.Bene igitur dixit ꝙ ex diffinitione ingeniti & incorruptibilis palàm est ꝙ sequentibus se inuicem ingenito & incoruptibili,sequetur & æternum ipsis.Annotauit autem ꝙ si genitum & corruptibile se inuicem sequunť.si enim corruptibile non est genitum,ingenitum utiq; erit,quod autem ingenitum,incorruptibile supponitur.ergo corruptibile, icorruptibile erit,quod quidem est impossibile.Similiter autem & si genitum aliquid sit,necesse est & corruptibile ipsum esse,si enim incorruptibile erit ingenitum: genitum igitur ingenitum erit. subiunxit autem huic,{ Si genitum & corruptibile est necessario } hoc,scilicet aut enim corruptibile, aut icorruptibile est. necesse est enim relinquentes medium ob breuitatem,hoc scilicet uel est enim corruptibile uel incorruptibile consequenter inferre/hoc scilicet, { sed si incorruptibile ingenitũ supponiť. } Mirabile est autem ꝙ ostensurus ingeniti & incorruptibilis consequentiam,per consequentiam geniti & corruptibilis nunc geniti & corruptibilis consequentiam sequi/ait/consequentiam ingeniti & incorruptibilis.Sed uidetur ostendi per hoc quòd quæcunq; harum consequentiarũ extiterit, alteram etiam existere necesse est. Si autem non se sequuntur inuicem ingenitum & incorruptibile,non necesse est/ait/neq; ingenitum neq; incorruptibile æterna esse,neq; enim ingenitum quidem,corruptibile autem,neq; incorruptibile quidem,genitum autem,possibile est æterna esse. Cõ.111.

Quod autem necesse sit consequi,ex his etiam est manifestum:genitum enim & corruptibile sequuntur seinuicem.Palàm est autem & hoc ex prioribus, semper enim entis & semper non entis,est medium cui neutrum consequitur.Hoc autem est genitum & corruptibile:poßibile est enim & esse & nõ esse,determinato tempore vtrunq;.Dico autem vtrunq; & esse quanto quodam tempore,& non esse. Si igitur est aliquid genitum aut corruptibile,necesse est hoc medium esse.Si enim a/semper ens.b/autem non semper ens.g/autem genitum.d/autem corruptibile:necesse est itaq; g/medium esse a/& b. his enim non est tempus ad neutrũ terminum, in quo aut a/nõ erat,aut b/erat:genito autem est necesse, aut actu,aut potentia esse.His autem a/b/neutro modo,quanto igitur quodam & determinato tempo,

re, & erit, & iterum non erit g/ similiter autem & in d. genitum igitur & corruptibile vtrunq; consequuntur igitur seinuicem generabile & corruptibile.

Cō.113. Proponens ostendere ꝙ ingenitū & incorruptibile sequuntur seinuicem, ostendit ipsum per hoc ꝙ genitum & corruptibile sequuntur se, quāuis enim quæcūq; ipsorum consequētia sumpta fuerit, & alia sequetur, tamen prōptior uidetur geniti & corruptibilis consequentia propter mediationem semper entis, & semper non entis. ostenso enim ꝙ negationes semper entis, & semper non entis, de eodem uerificantur, scilicet de amborum medio & ꝙ hoc est quod quandoq; esse potest, quandoq; autem non esse, quod quidem est genitum & corruptibile conclusit quòd se sequunt inuicem genitū & corruptibile, si in eodē medio uno existente, ambo existunt. Huius igitur demonstrationis & nūc nobis rememorās, ꝙ genitum & corruptibile sequātur seinuicem, palàm esse/ait/ex prioribus, quod & nunc resumens/ait/ꝙ semper entis & semper non entis est, medium illud cui neutrum consequit, neq; semper ens, neq; semper non ens. Necesse est igitur horum negationes consequi illud, si de omni aut affirmationem, aut negationem uerificari necesse est. Cui autem consequuntur illorum negationes, hoc est genitum & corruptibile. Nam non semper ens, & non semper uon ens, potest & esse & non esse, determinato tempore utrūq;. Quod quidem per illa dixit, nam utriusq; negatio aliquando erit, si non semper, si enim aliquid non est possibile esse semper, neq; non esse semper, in parte utrūq; ipsorum existet. si igitur est aliquid prorsus in natura entium, genitum & corruptibile, & contrariorum negationes de ente aliquo feruntur, hoc est medium, cui esse & non esse in parte coexistit secūdum determinatum tempus. & ostendit ipsum iterū per expositionem elementorū. Accipiens enim iterum {a/quidem} in semper ente {b/autem} in semper non ente {g/autem} quod quidem erat negatio ipsius a/ingeniti, & d/quod erat negatio ipsius b/incorruptibilis, primo quidem g/quod quidē est genitum, est medium semper entis, & semper non entis, ostendit ex eo, ꝙ contrariorū, scilicet semper entis, & semper non entis, non sit tempus determinatum. Hoc enim est subaudiendum ad neutrum terminum, neq; ad prius, neq; ad posterius Neq; enim in priori aliquo tēpore semper ens potest non esse, aut semper non ens potest esse, neq; in posteriori. Geniti autem necesse est aliquod tempus determinatum, & terminum temporis, in quo, aut actu erat uel non erat, aut potentia. Actu siquidem non erat, quando nōdum genitum fuit generabile ens, erat autem actu, genitum iam ens. potentia autem non erat quidem, quando iam est genitum, nam iam ens genitum, potentiam habet ipsius non esse in posteriori tempore: erat autem potentia ante genitum esse. Similiter & incorruptibile cōsideranti possibile est speculari conuersim. Est enim actu ente corrumpi, potentia autem post corrūpi, & non est actu quidem corruptum, potentia adhuc ens. Vniuersaliter autem quandoq; quidem ens quandoq; autem nō ens, in omni tempore alterum quidem horum est actu, alterum autem potentia. Cum dixisset autem de genito ꝙ necesse est esse terminum aliquē temporis in quo est, aut nō est, aut actu, aut potentia, inducit de semper ente, & de semper nō ente, quæ erant a/& b/ꝙ his neutro modo adest terminum habere, huic quidem ipsius esse, huic autem ipsius non esse, neq; actu, neq; potentia. Et quòd quidem actu non adest terminus ipsius esse semper enti, aut ipsius nō esse semper non enti: palàm est. Quòd autem neq; potentia, disces ex posse aliquando & actu existere ipsis, quod potentia habebant: sic igitur {semper quidem ens} erit non ens, & {semper non ens} erit ens, idem secundum idem esset/& non esset, quod est impossibile. Et potest supponi, ꝙ potentia in actum aliquādo perueniens, hoc enim falsum quidem esset, non tamen impossibile, sed si impossibile ad impossibile sequitur, siquidem/ait/idem simul esse & non esse, potentia inerit ipsi qdem semper enti {non eē} ipsi autem semper non enti {esse}. Cum dixisset autem per mediū de his, induxit eam quæ per genitum fit conclusionem, scilicet quanto ergo quodam & determinato tempore erit & iterū non erit. necesse est enim terminum habere temporis genitum, in quo est & in quo non est, aut actu, aut potentia. huic autem sequitur hoc, scilicet quantum quoddam & determinatum tempus ipsum esse & non esse. Nam quod non est infinitum/determinatum est. His autem infert, ꝙ similiter se habent & incorruptibili: ut enim in g/genito, sic & i d/corruptibili, & hoc enim necesse est terminum aliquem temporis habere, & determinatum ipsi tempus esse, & eandem utriusq; differentiam adaptans induxit. genitum ergo & corruptibile utrunq;, siquidem utrique ipsorum adest determinato tempore esse, & non esse. Si autem & genitum corruptibile est, & corruptibile genitum, & eadem est amborum ratio, sequūtur ergo seinuicem genitum & corruptibile, quod quidem propositum erat ostendere, hoc autem & prius ostēderat, ubi ostēdit negatiōes cōtrariorū. scilicet semper entis & semper non entis, de eodem uerificari, non oportet autem existimare ipsum uniuersalr hoc dicere, ꝙ ea de quibus negationes contrariorum uerificantur, sequantur seinuicem, non enim hoc uerum est sic

dictum. Nam pallidum & rubeum sunt media albi & nigri, contrariorum entium, & de utroq; etiã ipsorum uerificantur contrariorum. s. albi & nigri negationes, & tamen nõ se sequũtur inuicem, sed tãquã proprium erat contrariorum horum. s. semper entis, & semper non entis, semper medium esse aliquod ipsorũ, de quo utriusq; negatio uerificetur. Non enim sic se habebat in aliis õtrariis ulr, neq; in imediatis neq; in mediatis, sic & media horum sequi se inuicem, propriũ est ipsorum, etenim quæ media sunt ipsorum sm aliquid participant utroq; ipsorum, quandoq; quidem esse, quãdoq; autem non esse, & determinato tempore utrũq; horum esse & non esse habet. Atq; una ratio ipsorum est & eadem inuicem, solo nomine differentiam habentis, ut Alexan. ait, ex eo quod utrũq; quidem ipsorũ potentiam habet ipsius esse & non esse. ostensum est autem q; omne quod habet potentiã ipsius esse & non esse, determinatam utriusq; ipsorum habet potentiam, neq; enim est possibile ad infinitũ habere potentiam ipsius esse & non esse. Quare & generabitur in parte utrũq; ipsorum & corrumpet. hæc cum dixisset Alexan. attendenti uidebitur fortè nondum de ostensione quòd se consequant inuicem genitum & corruptibile, sufficienter dictum esse; neq; enim eadem est ipsorum diffinitio. Cõmune est enim ipsis contingere, quandoq; quidem esse, quandoq; non esse, non tamen {quandoq;} idem in ambobus, hic quidem enim præcedens tempus, hic autem posterius significat. quare non necessaria exposuit possibile prius non esse, & posterius posse non esse. Adhuc autẽ, ait, & de rubeo uerum est dicere quòd secũdum aliquid utroq; contrariorũ participat, scilicet albo & nigro, sed neq; hæc iam, se sequuntur inuicem. His bene attendens adducit quòd robur argumenti Aristo. dependet ex eo quòd genitum & corruptibile, quanto quodam & determinato tempore ad ambo habent potentiam ipsius esse & non esse. Hoc autem dependet iterum ex eo, q; uerificantur de ipsis negationes contrariorum, scilicet semper entis, & semper non entis. quod enim sic est, ut non semper non sit uel non semper sit, palàm q; ad determinatum aliquod & finitum tempus potentiam essendi habet. Propter hoc enim non est uerum de ipso semper esse. transmutans igitur ex esse ad non ens, corruptibile est, siquidem semper non est, iterum autem non semper ens, uel non semper non ens, sed aliquando, ex hoc necesse est aliquando uenire ad esse, siquidem non semper non ens est. Genitum est ergo quod à non esse transmutatur ad esse. si igitur de eodem ueræ sunt negationes illę, non semper ens, corruptibile significans, & non semper non èns, genitum, hoc quidem est genitum & corruptibile, & sequuntur hæc se inuicem, determinato tempore aliquo utrũq; ipsius esse & non eẽ potentiam habentia. ostensum autem est & prius, q; necesse est genitum, & corruptibile eẽ, sic enim genitum est quoniam ex ente fit quod fit, & transmutatio quædam est generatio potentiam habentis transmutari in hoc, quod genitum est, & transmutatũ igitur in hoc, potentiã habebit, ut iterum in illud transmutetur, ex quo generabatur. Nam & in hoc transmutatio fit saluanti propriam naturam, erat autẽ ipsa susceptiuum contrariorum seorsum. si igitur trãsmutatur iterum genitum corruptibile erit, & sequetur genito corruptibile. iterum autem corruptibile, potentiam habebit, ut sic se habeat, ut se habebat ante corrumpi, & corruptum esse, corrupto igitur id in quod corruptũ est, habebit potentiam transmutationis in contrariũ, à quo & genitũ est. Quare & corruptibili genitũ sequetur. igiẽ ad hoc q; conuertantur genitũ & corruptibile, hæc fides sufficiens est. An ad rõnem negationũ possibile est dicere. s. q; negationes hæ. s. non semp eẽ, & nõ semp non eẽ, nõ solũ genito & corruptibili adaptanẽ, sed & genito, incorruptibili aũt. Nam & hoc nõ semp quidẽ est, quia ex prius nõ esse ad eẽ processit, & sic genitum subsistit. non semper autem non ens est, si incorruptibile ens est, est ens ad infinitum de cętero. ¶ Sed Alexan. quidem cedens ut uidetur huic dubitationi, ad aliam demonstrationem refugit magis quæ ostendit. s. consequi inuicem genitum & corruptibile sequi enim medio existenti, neq; ipsius esse ad infinitum potentiam habere, neq; ipsius non esse, sed ad determinatum. si autem hoc, quod potentia ens est generari determinatum tempus habebit ipsius non esse, quod potest, & ex illo genitum determinato tempore iterum esse posse, & sic fiens, iterum ad esse posse. ut sic fiens iterum, ad esse transmutetur, sic aũt erit, genitum & corruptibile. Fortè autem & dubitationem illam soluere est possibile, dicendo. quòd non semper esse, non uerificatur de genito quidem, incorruptibili autem, si enim incorruptibile ad infinitũ decætero esse habet, quod autem ad infinitum, semper aliquid est, uerum est de ipso dicere {semper esse} q̃uis ex altera parte solum habeat {semper esse}. Et etiam ad secundam ostensionem quòd sequantur se inuicem genitum & corruptibile, determinato tempore habere potentiam essendi, & non essendi utrunq;. ¶ Et ipse Alexan. dubitat bene. inquiret enim aliquis, ait, quomodo dictum est. quanto ergo quodam & determinato tempore erit, & iterum non erit. Videtur enim ipsius esse quidem uniuscuiusq; eorum quæ in generatione determinatum aliquod tempus esse, non adhuc autem ipsius non esse. Nam in simplicibus quidem, ex contrariis & determinatis, in contraria & determinata transmutationem esse, puta ex calidis in frigida,

aut èconuerso,& in aliquibus aliis, ita ut sit ipsis tempus determinatum ignis & aquæ,in quo est & non est utrunq;. In compositis autem, puta plantis & animalibus, ipsius esse quidem tempus determinatum est,ipsius autem non esse,non adhuc. Corruptum enim unũquodq; horum,infinito tempore decætero nõ est,sicut & ante generari,nam & illo infinito existente non erat. nam Socrates corruptus non determinato aliquo tempore potentiam habet ipsius non esse, siquidem non est necesse iterum ipsum generari. Et uniuersaliter fortè/ait/in illis in quibus subta materia ad plura transmutari possibilis est, & non ad unum aliquid, ut in subiecta animalibus & plantis materia uidemus,qualiter est horum determinatum tempus ipsius non esse,unoquodq; subiecto ipsis possibili alias in aliud transmutari,&,secundum hoc nunq̃ iterum redire ad esse? ¶ Hæc cum dubitasset Alexan.inducit quòd ad ostendendum idem genitum simul & corruptibile, quòd quidem est ipsi propositum, sufficiens est determinatum tempus unumquodq; esse, eorum quæ in generatione & corruptione, quis ipsius non esse tempus,non sit determinatum. Si enim ex utraq; parte,est determinatum ipsius esse tempus, non erunt æterna ut & principium habentia & finem, generabilia & corruptibilia cum sint. Sed quomodo Aristo. non fuit contentus quòd sit determinatum tempus eorum quæ in generatione,ad consequi inuicem genitum & corruptibile,sed & ipsius non esse determinatũ tempus apposuit? An/ait/Alexã hoc apposuit non tanq̃ similiter determinatum sit tẽpus essendi & non essendi,sed proprie quidem iam determinatum essendi,non sic autem determinatum non essendi,sed ex eo quod non in infinitum? Nam ad infinitum opponens { determinatum } dixit. Determinatum est enim tempus,inquo est unumquodq;,& interimitur ipsius infinitas. Sic igitur determinatum ipsius non esse tempus,quia non est infinitum. Possibile est autem & sic determinatum dicere ipsius non esse tempus, tanq̃ mensuratum aliquid quantum habens, sicut tempus ipsius esse, nam de simplicibus quidem corporibus manifestum hoc. Determinatum enim tempus uniuscuiusq; est eorum,secundum quod transmutatio in subiecto fit. Siquidẽ ex contrario & determinato, in contrarium & determinatum transmutatio fit,nam media,contraria aliqualiter sunt. In compositis autem/puta plãtis & animalibus,ea quidem ex quibus unumquodq; ipsorum est,simplicia corpora,hæc determinato tempore erunt & non erunt,propter eam quæ in contraria ex parte transmutationem. ipsa autem non sunt prohibita quidem iterum generari secundum speciem. { nõ } enim secũdum numerum idem possibile est in talibus saluari, neq; impossibile ea ex quibus erat aliquid post corruptionem ipsius iterum transmutantia suscipere speciem illam, ut equi elementa post equi corruptionem in crabronum elementa transmutari & suscipere crabronum speciem, iterum hac corrupta aut immediate, aut per alia media transmutari in elementa equi,& suscipere equi speciem. Non tamen ex necessitate erit actu hoc iterum,ut/ait/Alexan.eo quòd possint hęc ex quibus equus fieri alia aliqua, et non iterum equum. æterno autem tempore non esse aliquid talium est impossibile, eo quòd possunt ea ex quibus sunt,transmutari ex necessitate. Fortè autem generatione in infinitum procedente,materiam quidem eandem numero,easdem iterũ species suscipere necessarium est, & corpus quoq; siquidem & ipsum æternum est,& quæ ꝓxime etiam compositis speciebus subiecta quatuor elemẽta nihil mirum,eadem numero manentia,puta ignem hunc & aquam hanc,& si alienam habeant dispositionẽ transmutari in contraria iterum eodem modo disposita & coaptata,& fieri susceptiua earundem specierum animalis aut plantę. Quare uerum est & in compositis dicere,non solum ipsius esse tempus determinatum esse, sed & ipsius non esse. si elementa quidem & numero eadem, composita autem specie redeuntia uideantur.

Sit itaq; in quo est e/ingenitum,quod autem z/genitum,quod autem in quo i/incorruptibile,quod autem in quo t/corruptibile. itaq; z/t/ostensum est ꝙ consequuntur se inuicem. Quando itaq; sic posita fuerint vt hæc,puta z/& t/consequentia. e/& z/nulli eidem,omni autem alterũ, similiter autem & i/t/necesse est & i/e/consequi se inuicem. Sit enim ei quod est i/e/non consequens, igitur z/consequetur. omni enim e/aut z/insunt sed cui z/& t. Ei igitur quod i/t/consequetur, sed supponebatur impossibile esse. eadem autem est ratio & quod est i/ei quod est e. Sed sic se habeat igenitum in quo e/ad genitum,in quo est z/& incorruptibile in quo i/ad corruptibile in quo t.

Cõ.114. Proponens ostendere rursus quòd & ingenitum æternum sit & incorruptibile æternum,non aliter/ait/hoc ostendi quàm si consequentia inuicem ostendantur,ingenitum & incorruptibile. Hoc autem ostendi si ostensum fuerit,quòd genitum & corruptibile sequuntur seinuicem,& ostendit hoc, per uniuersale exemplum tale. Si duo termini sumantur sic se habentes ad inuicem, ut contradicto

rize

rie inuicem opposita, ut ambos quidem impossibile sit inesse eidem, omni autem accepto, ex necessitate alterum existere, ut se habet genitum & ingenitum. Quáuis enim non contradictorie opponantur hæc, quia & ingenitum affirmationem significat, tamen sic se habent, ut ambo quidem nulli existant, impossibile est enim idem genitum & ingenitum esse, omni autem accepto necesse alterum inesse, aut enim genitum, aut ingenitum necesse est esse omne ens. Sumantur autem & alii duo termini similiter illis se habentes, corruptibile & incorruptibile. Etenim & hæc nulli ambo simul insunt, omni autem alterum, posterius autem sumptorum alter consequitur alteri priorum, & reliquus sequetur reliquo, ostendit autem hoc sic se habens & in secundo priorum analyticorũ. ostendit autem ipsum per deductionem ad impossibile & nunc in elementis, quia uniuersalis sic fit ostensio. Et ponit e/quidem ingenitum, z/autem genitum: & i/quidem incorruptibile, t/autẽ corruptibile. Quoniam igitur ostensa sunt, consequentia inuicem genitum & corruptibile, hoc est z/& t: dico quod se sequuntur inuicem & reliqua, & eidem inerunt, & e/& i. Idem autem est dicere ingenitum & incorruptibile. si enim non sequatur ipsi i/quod e. hoc est, incorruptibili ingenitum, necesse est z/seq ipsi i. omni enim aut e/aut z/necesse est inesse. Consequetur ergo incorruptibili genitum sed z/& t. idẽ autem est dicere, genitum & corruptibile, ostensa sunt, consequi inuicem. Quare ipsi i/hoc est incorruptibili t/hoc est corruptibile sequetur, quod est impossibile. Supponebantur enim sic se habere adinuicem i/& t, ut nulli ambo insint. At uero & corruptibile & incorruptibile sic se habent adinuicẽ. Impossibile est enim idem simul corruptibile & incorruptibile esse. Si igitur supponentibus nobis non sequi e/ipsi t, hoc est ingenitum corruptibili, impossibile aliquid euenit. idem corruptibile simul & incorruptibile esse: palàm quòd impossibile est, id quod suppositũ fuit. Consequitur igitur ipsi i/(e/hoc est incorruptibili ingenitum.) propter eandem autem necessitatem, & i/ipsi e/consequetur, hoc est incoruptibile ingenito. Si enim non hoc sequetur t/hoc est corruptibile, necesse est enim alterũ, ipsi autem t/ostensum est z/consequens, hoc est corruptibili genitum, & e/ergo ipsi z/consequetur, & erit idem genitum & ingenitum. quod est impossibile. sequitur ergo & ingenito incorruptibile. quare & utriq; ipsorum æternum. nam ingenitum simul & incorruptibile ens, æternum est, neq; principium habens ipsius esse siquidem ingenitum, neq; finem, siquidem incorruptibile. Si igitur genitum & corruptibile in parte temporis esse habentia non sunt æterna, neq; genitum aliquid incorruptibile esse potest, neq; ingenitum corruptibile, ne sit idem æternum, & non æternum, & sic per medium æternum tantã ostensionem ꝓduxit huius, ꝙ neq; ingenitum aliqd incorruptibile sit, neq; genitum incorruptibile. Quod autẽ de cœlo prius ostendit, ingenitum ipm & incorruptibile ex nullum habere cõtrarium: nunc uniuersalr ꝓposuit intendere tanq̃ uniuersali demõstratione; cœlo etiã conueniente ꝙ neq; ingenitum aliquid corruptibile sit, neq; genitum incorruptibile.

Dicere autem nihil prohibere, factum aliquid incorruptibile esse & ingenitum corrumpi posse, semel existente: huic quidem generatione, huic autem corruptione, perimere est datorum aliquid. Aut enim infinito, aut quanto quodam determinato determinato tempore, possunt omnia, aut facere, aut pati, aut esse, aut non esse: & infinito propter hoc, quia determinatum est qualiter infinitum, tempus est cuius non est plus. quod autem aliquo modo infinitum, neq; finitum, neq; determinatũ esse possibile.

Ostenso ꝙ se sequãtur iuicem genitum & corruptibile, & iterum ingenitũ & incorruptibile, & ꝙ Cõ. 125. incorruptibile, æternũ ens, non põt genitum eẽ, & ingenitũ rursus æternũ ens, siqdem & incorruptibile, non põt corruptibile eẽ, obuiat iam ad putãtes, nihil ꝓhibere genitũ aliqd simul & icorruptibile idem dicere, ut Plato sm apparens & genitũ dicens planè à ꝯditore mundũ, & nũquã solutum iri. Nam bene aptatum/ait/& bene hñs soluere uelle, praui est: aut ingenitũ simul & corruptibile. Quod nullus qdem uidet dicere, sed Aristo. sm cõitatem sermonis, & hanc redargutionibus subiecit hypothesim. Alexan. aũt & hanc ex syllo imponit Platoni. Nam dicẽti/ait/genitum icorruptibile & ingenitum corruptibile seqtur dicere. Et primo infert dicentibus hoc perimere aliqd datorum. Nam ꝙ sit incõueniẽs datũ iterimere/palã est. Quid aũt hoc sit, qđ datũ & ofisum interimũt, q hoc dicũt, Alexã. ait. s. sequi iuicẽ genitũ & corruptibile, & icorruptibile & igenitũ. Hęc. n. iam oñsa pimunt à dicẽtibus genitũ icorruptibile, aut igenitũ corruptibile. Suspicat aũt & ipsos, in ꝯsequentibus alia q̃dam pempta dicere Arist. & /ait/aut. n. infinito, aut quãto quodã determinato tẽpore possunt oia facere aut pati Et frustra cãlem ꝯiunctionẽ/enim/Alexã. aufert, planè copulantẽ datum, qđ perimit à sic dicentibus. Si enim datũ est & cõcessum, de his q̃ in tpe agunt, aut patiũtur supra tẽpus, essent extra rõnem. Quod aut ifinito tẽpore faciunt aut patiunt, aut finito, in determinato enim quãtocũq; tẽpore, opor

tet agere,aut pati,aut eẽ,aut nõ esse. Determinatũ autẽ tps est principalr qdem quod principiũ habet & finẽ. Iam autẽ & infinitũ determinatatũ est itelligẽtia,& eo ꝙ semp. Vt autẽ/ait/Alexã.& eo ꝙ nihil sit extra ipm.nõ oportet aũt infinitũ actu ens infinitũ accipere,sed id qđ ad ifinitum. Nam actu ifinitum tẽpus nõ est,sed sm ꝓcedere ad infinitũ ꝯsiderať. Hoc igiť dixit infinitũ Aristo.cuius nõ est amplius,nam i infinitũ ꝓcedẽtis tẽporis,nõ est aliud amplius, qm̃ sm actum ifinitum nõ est,neq ꝓius tale infinitũ,ut in tertio de naturali auditu ostensum est Procedentis autẽ ad ifinitũ,& si semp sit aliqd extra id qđ accipiť,tñ & hoc est pars ipsius,& totius huius nihil est extra, sit ut neq aliqd est amplius ipso. Et istud est ifinitum tps,quod ad infinitũ,determinatũ est & ipm per ideficientiã,& p non esse amplius ipso. Quod aũt aliquo mõ est infinitũ,q̃le est genitũ qdem,incorruptibile aũt,aut igenitum qdem,corruptibile aũt nullatenus determinatũ est,neq ut principiũ & finẽ habẽs,ut finitũ,neq tanq̃ ipsius amplius nõ esse,ut infinitũ, utroq enim est extra & amplius tẽpus, non tñ ex utraq pte, sed geniti quidẽ & incorruptibilis ante eẽ, ingeniti aũt & corruptibilis post eẽ. Simul autẽ/ait/Alexã. & instantiã quãdam soluit possibilẽ ferri ad eam,quã facere possemus geniti & corruptibilis ꝯsequẽtiam. Si enim qa determinatũ est amborũ tẽpus ipsius eẽ & nõ esse, ꝓpter hoc inuicẽ à se sequũtur,si geniti qdem & icorruptibilis eẽ qdem determinatũ est scđm principiũ non tñ & sm finẽ, ingeniti aũt & corruptibilis ẽcõuerso,necesse est determinatũ tẽpus habẽtia sequi seinuicẽ. Hanc igiť/ait/soluit instantiã,p hoc qdem ꝙ oportet faciẽs aut patiẽs,& ens aut nõ ens, in tẽpore determinato hoc habere. qđ aũt aliquo mõ infinitũ nullatenus determinatũ est,neq ut utriq finitũ,neq ut indeficiens.

Adhuc qđ magis in hoc signo, semper ens prius,corruptũ est : aut non ens infinito factum est, si enim nihil magis,infinita autem signa,palã'm ꝙ infinito tempore erat aliquid generabile & corruptibile. Potest igitur non esse infinito tempore. Simul enim habebit virtutem non esse & esse, hoc quidem prius, si corruptibile, hoc autem posterius, si generabile. Itaq si existere ponamus quae possunt, opposita simul existent.

Cõ.126. Ostenso ꝙ dicẽs genitũ aliqd incorruptibile,aut genitũ corruptibile perimit aliqd positorũ,& datorum.s.q̃ in tẽpore agũt & patiunť,uel in ifinito tpe,aut finito,agere aut pati,aut eẽ, aut nõ esse. Nã genitum qdem,icorruptibile autẽ,neq in ifinito tẽpore eẽ habet,aut nõ esse,neq ifinito. Hoc igitur cum ostendisset,& p aliud ostdit argumentũ, ꝙ qui sic dicũt perimũt aliquid cõfessorũ.s.impoſſe eẽ, idem simul esse & nõ esse.nam cõfessum est qdem ꝙ impoſſe est hoc,accidit aũt ipsis.impoſſe siqdem ingenitum aliqd supponẽtes,hoc est semp ens,post corruptũ ipm eẽ aliquãdo dicũt. Infinitis aũt nũc existentibus,in tpe finito,in quo prius est igenitũ,aut in oĩbus nũc,simiľr potẽtiã habet corruptionis aut in aliquo determinato. Sed hoc euidẽter est incõueniens. quid.n.erit,q̃re magis in hoc nunc q̃ in hoc corruptibile sit, quod infinito ante hoc tempore substitit? Propter quod & Aristo. cum hoc insinuasset per hoc,quid magis in hoc signo semper ens prius corruptum est, ad alterum membrum transiuit.s.in omnibus nunc, similiter habere potentiam corruptionis. siquidem neq magis in hoc, quã in hoc. Infinitis aũt nunc existentibus in infinito tẽpore, qđ erat ante hoc, erat ingenitũ potentiã habẽs ut corrũperetur,& erat,ingenitum qdem,corruptibile aũt. Quare si existere ponamus q̃ possunt,ingenitũ,erit non ens.simul ergo ens & nõ ens erit,qđ est impoſſe. Siľr aũt & genitum,nõ ens ifinito ante hoc tpe,nõ magis in hoc q̃ in hoc nũc potẽtiã habuit ut generareť. Sed in oĩ siľr. Si igiť huic etiã nõ enti sm actũ,potẽtiã aũt hñti ut eẽt,existere ponamus quod põt,erit simul nõ ens idẽ & ens. Qđ qdem siľr est impoſſe.si igiť supponať qdem existere qđ põt,falsum est:nõ tñ ipoſſe.hoc aũt,simul esse idẽ & nõ eẽ,aut nõ eẽ & eẽ,nõ solũ falsum est,sed & ipoſſe:palã ꝙ non ad supponi existere qđ põt, qđ est falsum & nõ ipoſſe,cõsecutũ est ipoſſe,sed ad hr̃e potẽtiã oppositi infinito ante hoc tpe hoc igiť impoſſe est. Impoſſe est igiť eẽ aliqd genitũ icorruptibile,aut igenitũ corruptibile, siqdẽ necesse est potẽtiã oppositi haec hr̃e,ifinito ante hoc tpe. Ista qdẽ est intẽtio totius rõnis. ¶ In lra aũt { aut nõ ens ifinito factũ est } defectiue Alexã.ait/dictũ eẽ,eẽ.n.cõpletũ sic { aut nõ ens ifinito tpe factũ est. } Fortè autẽ { ifinito } p in ifinitũ aduerbiaľr dictũ,in nullo defectiuũ est. Signa aũt uocat,in qbus corruptũ est, aut genitũ est,qa corrũpi qdẽ & generari,in tpe,sed eẽ genitũ & corruptũ,sine tpe,& in nũc,ut in naturali auditu ostẽsum est. Breuiter aũt cũ posuisset Aristo.argumẽtũ,& ubiq duo ꝓposuisset.s.ingenitũ qdem,corruptibile autẽ,& genitũ qdẽ,incorruptibile autẽ obscuritatẽ fecit in hoc { põt igitur nõ esse infinito tempore } non apponendo { esse } quod in genito quidem,incorruptibili autem.uerũ existens ut manifestum ipsum,& ab altero cointellectum,propter breuitatem praetermisit.

Adhuc autem & hoc similiter in omni signo existet.quare infinito tempore,eius quod est non esse

& esse, habebit virtutem, sed ostensum est, ꝙ impossibile est hoc.

Alexãder planius eẽt/ait/dictũ sic, si loco adhuc legeret {silr.n. in oĩ tpe existet}. Nõ.n. nũc/ait/ostẽ Cõ.127. dit hoc, sed tãq̃ ꝯñs ostẽsis accipit. Fortè aũt nõ tãq̃ ꝯñs dictis, dictũ est, sed aliud aliqd adhuc magis icõueniẽs ꝯcludit. s. nõ simul eẽ & nõ eẽ, in aliq̃ pte tpis solũ, sed ẽt in ĩfinito tpe hoc accidere. in oĩ enĩ infiniti tpis nũc, potẽtiã habet ipsius eẽ & nõ eẽ, huius qdẽ cũ potẽtia & actũ habẽs, huius aũt solã potentiã, neq̃.n. magis in hoc nũc, q̃ in hoc. Si igiẽ supponaẽ existere ipsi, qđ põt, in ĩfinito tpe simul habebit eẽ & nõ esse. Aristoteles aũt cõtẽtus fuit hoc. s. ĩfinito tpe potẽtiã hr̃e ipsius eẽ & nõ eẽ. Ad hoc enim sequitur, ſm actũ esse & nõ esse, in infinto tẽpore, si qđ põt supponamus existere ipsi.

Adhuc si prius virtus existit actus omni existet tempore, & ens ingenerabile, aut etiam non ens infinito tempore, fieri autem possibile. Simul autem non erat, & eius quod est esse virtutem habebat, & tunc quoq; esse & posterius infinito tempore.

Et per hoc argumẽtũ idẽ ostẽdit, ꝙ si genitũ aliqd ĩcorruptibile supponaẽ, necesse est ipm infinito Cõ.128. tpe potẽtiã hr̃e ipsius eẽ & nõ eẽ. Adhuc aũt sequiẽ ĩfinito tpe sil' eẽ & nõ eẽ, qđ tãquã planũ ꝑtermisit, ostẽdit aũt ꝙ ĩfinito tpe potẽtiã habet ipsius eẽ & nõ eẽ, sumẽs tãq̃ manifestũ ꝙ in qbus est, potentia, & actu in eodẽ, puta eẽ & nõ eẽ, in his semp id qđ est potẽtia, ꝑcedit id qđ est actu, & talis potentia actũ. Potẽtia hoc.n. dicimus, qđ põt ad actũ deduci, hoc igiẽ genitũ & ante generari, ĩfinito illo tẽpore, quo adhuc ingenitũ erat, & tale erat, ut sigñatum habeat ipsius eẽ & exhibeat potẽtiã ut genereẽ quã habebat. Habet aũt & tũ genitũ, nã genitũ põt eẽ & genitũ eẽ, sed nõ tũc ꝑexistit potentia actũ, habebat igiẽ ipsius eẽ potẽtiã & in omni ĩfinito ante generari tpe, in quo nõdũ erat. Simul.n. nõ erat, & ipsius eẽ potẽtiã habebat, & ipsius generari, adhuc ĩgenitũ ens, existet aũt potẽtia, & genito, & nõ adhuc ingenito extiti. Qđ qdẽ breuiter exposuit Aristo. p hoc {oĩ existet tpe} & quo ĩgenitũ erat & nõ erat, p hoc & quo nõ adhuc ĩgenitũ sed genitũ tũ, & sic habet potẽtiã ut ĩfinito tpe ens possibile, siqdẽ & ens põt eẽ. Et simul cũ nõ eẽ potẽtiã hr̃e, nõ solum ipsius nõ eẽ, sed & ipsius eẽ, & eius qđ prius, & eius qđ posterius, & simplr̃ ipsius semp eẽ. Nã in ĩfinitũ nõ enti, q̃ põt eẽ ei, ut tũc qdẽ genereẽ? Et sic quãdo dr̃, nõ aũt prius aut posterius, ĩfinito ergo tpe, potẽtiã habet ipsius eẽ & nõ eẽ, ad qđ seq̃tur si in actũ ducaẽ, ꝙ põt ĩfinito tpe & eẽ & nõ eẽ. Qđ aũt ad ĩfinitũ tp̃s potẽtiã habet eẽndi, hoc etiã idem infinito ante hoc tpe nõ ens erat, siqdẽ nulla necessitas est ꝙ genereẽ in hoc tpe, & nõ prius aut posterius. Et hãc qdẽ/ait/Alexã. ĩgenito cõclusionẽ ĩduxit, ꝯsiter aũt ĩcorruptibili coordinabiẽ. Fortè aũt & ipse uideẽ cointellexisse, ꝙ hæc qdẽ ostẽsio in ambobus cõgruit, seq̃ẽs aũt argumẽtũ, ad aliud aliqd respicit. ut enim incorruptibile, genitũ aũt, & ante generari nõ ens, habebat potẽtiam ad ĩfinitum tp̃s ipsius eẽ, sic ingenitum quidem, corruptibile autem simul ens, potẽtiã habet ipsius non esse.

Manifestum est autem & aliter, ꝙ impossibile est corruptibile ens, non corruptum esse quandoq;. Semper enim erit simul & corruptibile & incorruptibile entelechia. Quare simul erit possibile, & semper esse, & non semper esse. Corrumpitur igitur quandoq; corruptibile, & si generabile, factum est, possibile est enim factum esse, & non semper quidem esse.

Platone dicẽte in Timæo, hoc qdẽ oẽ solubile, bene aũt aptatum & bene se hñs, soluere uelle praui Cõ. 129. est, & iterũ, ut à ꝯditore ad cœlestes deos, ĩmortales qdẽ nõ estis penitus, nõ tñ soluemini, neq; sortiemini mortis partẽ, ſm apparẽs uideẽ dici ꝙ solubilis & mortalis existẽs mũdus sua natura & corruptibilis, nõ tamẽ corrũpeẽ. Ad talẽ igiẽ apparẽtiã sermonis ꝯtradicẽs Arist. manifestũ/ait/ꝙ ĩpossibile est corruptibile aliqd ens sui natura, nõ corrũpi aliqñ. Si.n. hoc, simul & semp erit corruptibile & incorruptibile, hoc est ęternũ erit idẽ & corruptibile, & ambo entelechia, hoc est, ſm actũ ambo, & non potẽtia solũ corruptibile, sed ut ęternũ sit & corruptũ, qđ euidẽter est ĩcõueniẽs. Corruptibile qdẽ eẽ qđ æternũ, sic ut aptũ natũ sit dissolui, & si ĩcõueniens, qa oportet aptũ natũ, in actũ deduci aliqñ, sed euidẽtius ĩcõueniẽs est, qñ actu ambo cõsideranẽ. Nã potẽtiã qdẽ hr̃e oppositorũ idẽ, possibile est qñ quidẽ ęternalr̃ habet, sil' aũt actus hr̃e, ĩpoẽ. Merito igiẽ {entelechia} apposuit. Alex. aũt supsilire magis uult lr̃am sic. {Semp aũt erit entelechia, sil' aũt & corruptibile} & magis/ait/à lr̃a uideẽ hoc ĩsinuari. Si.n. erit semp actu ens corruptibile, ipsius qdẽ semp eẽ potẽtiã habebit, qa & est semp, ipsius autẽ nõ semp eẽ, necesse est silr̃ potẽtiã hr̃e, qa corruptibile supponiẽ. Nã corruptibile est qđ potẽtiã habet ipsius nõ semp eẽ, uel ipsius aliqñ nõ eẽ. Sic igiẽ erit qñq; potẽtiã hñs ut sil' sit & nõ sit. Fortè aũt euidẽtius est hoc, {erit.n. ęternũ sil' & corruptibile actu} ad qđ sequiẽ hoc. s. sil' & semp eẽ, & semp non

eẽ, qđ eſt ɔtradictionẽ ſil' uerificari. ipſe aũt ſolũ { poſſibile } poſuit, tãq̃ cõueniẽte in eo qđ eſt i actu ei, qđ eſt in potẽtia, nã qđ eſt in actu ẽt põt. Scribit aũt/ait/Alex. & ſic { ſemper. n. erit & ſil' icorruptibile actu }. Et erit utiq̃/ait/itell'us eius qđ dicit talis. Si corruptibile aliqđ ens nũq̃ corrũpat actu, ſemper erit, hoc eſt ęternũ erit, & icorruptibile, ſi aũt hoc, qa ſemp habet eẽ ſm actũ, & ipſius eẽ ſemp potẽtiã habebit utiq̃, p corruptibile aũt eẽ, nõ ſemp eẽ, poſe eſt: tale. n. eſt qđ corruptibile, ſil' ergo idẽ & ſemper eſſe poſſibile erit, & ſemper non eſſe, quodquidem eſt impoſſibile. Et ſic ad hanc ſcripturam/ait/ relinquitur nobis apponere hoc { & incorruptibile eſſe } ut ſit totum { ſemper enim erit ſimul & incorruptibile & corruptibile actu. } Et inueni ego ſcripturam ſic ſe habentem, oſtenſo autem, q̃ impoſſibile eſt corruptibile natura ſua, incorruptibile eſſe, induxit { corrumpitur ergo aliquando, corruptibile. } Quare (ait Alexan.) & mũdus ſm quos ſua natura corruptibilis eſt, genitus exiſtens non ęternus erit, ſed corruptibilis erit. Qđ aũt ad apparẽs ſermonis ipſius Platonis, & nõ ad intellectũ, obuiauerit Ariſto. palã eſt ut prius dixi. Siqdẽ nõ ex tpe aliquo genitũ dicit mũdũ Plato, q & tp̃s cũ cœlo genitũ eẽ/ait. qđ aũt eſt ex tpe aliquo genitũ, habet tp̃s p̃exiſtẽs ante ſui generationẽ, ſed ſic genitũ eſſe mũdũ/ait/ut ſenſibilẽ & corporeũ, & à uero ente defectũ, i generari aũt eẽ hñtem. Solubile aũt, & nõ penitus imortale, ſ; genitũ ſua natura dicit, ſic ut & Ari. finitũ corpus ſua natura, finitã hr̃e uirtutẽ oſtẽdit. Ambo aũt Plato. ſ. & Ariſt. pp eã quã habet à deo ꝓximã ꝓductionẽ icorruptibilẽ & imortalẽ oſtẽderũt mũdũ. Hic qdẽ dicẽs, tãq̃ à ɔditore, nõ tñ ſoluemini neq; ſortiemini ptẽ mortis, meã uolũtatẽ melius ac nobilius uiculũ ſortiti, q̃ ea, q̃bus colligati fuiſtis qñ facti eſtis. Ariſto. aũt q̃ imobilis cã, æternũ mouet motũ, & pp hoc id qđ ꝓxime ab ipſo mouet, q̃uis ſua natura ueluti finitũ exñs, finitã habet uirtutẽ, tñ ſemp mouet, qa à ſemp mouẽte mouet. Cõcludẽs aũt q̃ corruptibile, corrũpi aliquãdo eſt neceſſe, iduxit { & ſi generabile factũ ẽ } nõ tãq̃ dicẽte aliquo, generabilẽ qdẽ mũdũ, nũq̃ aũt fore. Niſi fortè/ait/Alexander qui corruptibilem non in fieri corruptionis dicunt, iſti generabilem, non autem futurum aiunt. Nam in quid trãſmutabitur ſi corruptibilis eſt? Generabile eſt quidem, nunquam autem, futurum, ſiquidem nõ corrumpitur id quod in ipſum tranſmutari debebat, ſed oſtenſo q̃ non ſit poſſibile corruptibile non corrumpi aliquando, tanquã conſequens ad hoc induxit, q̃ & igenerabile generari oportet, ſili exñte ɔñtia. Põt aũt ꝓductũ eẽ ad pſuaſionẽ huius, q̃ corruptibile corrũpat in poſterũ, ſicut. n. generabile aliqđ dicẽs, generãdũ aliqñ ip̃m dicit, ſic & q corruptibile aliqđ dicit, corrũpẽdũ ip̃m ɔfitebit. Et ſm hũc/ait/Alex. itellectũ, iduxit hoc. ſ. { & non ſemp eẽ. } Nã corruptibili hoc adaptat. ſ. nõ eẽ ſemp, põt aũt & genito ɔuenire, nã & hoc, ſi prius non ens, poſterius eſt, uerũ eſt dicere q̃ nõ ſemp eſt, & dictũ eſt ẽt prius, q̃ & igenito & icorruptibili, negatiões ambę ɔueniũt, & nõ ſemp ens, & nõ ſemp nõ ens, ex q̃bus & ɔuertẽtia adiuicẽ oſtẽſa ſunt genitũ & corruptibile, tãq̃ determinata, ſm unam naturam mediam, ſemper entis & ſemper non entis.

Eſt autem & ſic videre, q̃ impoſſibile eſt aut quod factum eſt quandoq;, incorruptibile perſeuerare, aut ingenerabile & ſemper prius: corrũpi. Neq; enim à caſu, poteſt incorruptibile, aut ingenerabile eſſe. Quod enim caſuale eſt, aut à fortuna præter ſemper, aut frequenter, aut eſt, aut fit. Quod autem eſt infinito tempore, aut ſimpliciter, aut quadam ex parte: aut ſemper, aut vt frequenter exiſtit ens. Neceſſe eſt igitur natura talia, quandoq; quidem eſſe, quandoq; autem nõ. Talium autem eſt eadem potentia cõtradictiõis, & materia cauſa eſſendi et nõ eſſendi. Itaq; neceſſe eſt ſimul exiſtere actu oppoſita.

Cõ. 130. Cum dixiſſet aduerſus eos qui uidebãtur dicere, corruptibilẽ qdem ſui natura mũdũ, nõ corrũpi autem, & ſm ſilitudinẽ rationis, generabilẽ qdem, nõ generari autẽ: iterũ ad eãdem acceptionẽ redit, oſtendẽs q̃ impoſe eſt, aut genitũ aliquãdo icorruptibile pſeuerare. aut ingenitũ ens, & ſm ſemp pus ſubſiſtens corrũpi. oñſio aũt aliq̃liter qdẽ eſt ſimilis prius dictę, aliq̃liter aũt differẽs, habet aũt ſic, igenitum & icorruptibile, aut natura talia ſunt, aut à caſu, aut à fortuna. Et eſt neceſſaria diuiſio in his quę indigẽt cã ad eẽ. Talia aũt & qđ fit, & quod corrũpit. ſed qđ fit à fortuna & à caſu, ut in paucioribus ſemp eſt, & nõ ſemp neq; ut multũ. Quod aũt eſt igenitũ, & icorruptibile, ifinito tpe ſunt, ſiqdẽ coexiſtit, utriſq; tp̃s ex utraq; pte infinitũ, ut neq; principiũ habeat, neq; finem, ſed ſimpl'r ſit infinitũ, Si autẽ ingenitũ, corruptibile ſupponat, corruptibile aũt genitũ, ex altera qdem pte ifinitũ tp̃s habet, ex altera uero ab aliquo, & palã, q̃ ex utraq; pte ad infinitũ entia, aut ſemp ſunt, aut ſemp nõ ſunt, q̃ autẽ ex altera pte, ad plus. Si igit talia qdem aut ſemp, aut plus ſunt, aut nõ ſunt, q̃ aũt à caſu & à fortuna, neq; ſemp, neq; ad plus, ɔcludit in ſcđa figura q̃ genitũ qdem, ſed icorruptibile, aut igenitũ quidem, ſed corruptibile, neq; à fortuna, neq; à caſu, neceſſe eſt ergo natura talia eſſe entia, ut q̃ñq; qdem ſint

sint,quãdoq; aũt nõ sint,ad alterã partẽ {semper} hñria ipsius esse & nõ eẽ. Natura aũt eadẽ manẽte, & potentia eadẽ manet,& subiũ idem manet,eadẽ potẽtiã hñs,& nõ pdẽs ipsam in trãsmutationibus ad contraria,siquidẽ ęterna est materia. Natura igiť & materia eadẽ existẽ,necesse est,& eandẽ potentiam semp esse. Non eni ante ignẽ fieri,aut aliud aliorũ elẽtorũ,materia potẽtiã habuit, ut generaret hæc,genita aũt pdidit potẽtias has,sed manet easdẽ potẽtias hñs. eadẽ eni materia,& ipsius eẽ hoc aliquid,& ipsius nõ esse idẽ,potẽtiã habet. Hoc eni ipsi materiæ eẽ est,& est icorruptibilis,inqt enim materia corrũpeť:genitũ igiť siqdẽ ante generari potẽtiã habet,ut nõ sit hoc,qd generabiť,& post generari manet eandem potentiam habẽs. si igitur genitus & incorruptibilis mũdus supponatur,& post generari potentiam habet,ut non sit. Erat enim aliquando,quando non erat, si igitur incorruptibilis suppositus,æternus decætero erit secũdum actum potentiam habens ut nõ sit. si supponamus qđ potest, simul erit & non erit actu,quare opposita eidem actu existent. quod quidem impossibile ens ad impoſle secutũ est,nõ ad hoc quod supponiť,ꝙ põt. hoc enim nõ impoſle,sed necessariũ.s.erit, nam existente i ipso potẽtia,in actũ deduceť aliquãdo,sed ad supponi æternũ,simul & potẽtiã habere, ut quandoq; non sit:similiter autẽ & corruptũ potentiã habet ut iterum generetur,quod quidem erat prius,siquidem æternum est id quod subiicitur,& potentias semper habet ipsius esse & non esse corporum unumquodq;.

At vero neq; verum est dicere nunc quia est annus prior,neq; annus prior,quia nũc est. Impossibile est ergo non ens aliquando,posterius sempiternum esse. Habebit enim posterius & non essendi virtutem. Verumtamen non aliquam non essendi,existit enim actu ens,sed in anno priore & in preterito tempore. Sit itaq; cuius habet virtutem existens actu,erit igitur verum dicere nunc,quia non est annus prior, sed impossibile est. Nulla enim virtus est eius quod est factum esse, sed eius quod esse, aut futurum esse.

Ostenso ꝙ dicenti genitũ aliquid incorruptibile esse, cõsequitur potentiã habere idem,huius.s.ꝙ opposita simul existant ipsi,instãtiam cõsequenter soluit possibilẽ ferri ad rõnem talem. Genitũ quidem, incorruptibile autem ipsius quidem non esse potentiã in preteritũ habet, siquidem prius non ens,posterius est. ipsius autẽ esse in futurũ,siquidẽ incorruptibile supponiť. Non ergo simul habebit potentiam ipsius esse & non esse. q̃re neq; actu simul habebit opposita. Hãc autẽ instãtiã soluẽs,ait ꝙ omnis potentia,aut ad presens tẽpus est,aut ad futurũ. Nam ꝓprie possibilia dicimus,q̃ nõdũ quidem existunt,possunt autem fieri,in his dr̃ia ab existibus, eo ꝙ futura sint,& nondũ sint. Si igitur in nullo uerum est dicere nũc,ꝙ est anno elapso,aut nõ anno elapso,nã utroq; modo scribiť. non eni uerum est nũc dicere,ꝙ est tẽpus anni prioris,neq; aliqd eorum q̃ in tẽpore anni prioris fuerũt,nũc esse sed neq; anno elapso uerũ erat dicere ꝙ nunc pars tẽporis est, qđ post annũ factum est. non enim licet trãsuertere tẽpus. Si igitur hoc est uerũ,impossibile est non ens aliquãdo, posterius æternũ esse. Hoc enim est genitũ incorruptibile decætero perseuerare, qm̃ enim prius nõ ens posterius est, habebit & genitum ipsius nõ esse potentiã,non ipsius tunc non esse,quãdo iam genitũ est. Existit eni actu tunc ens,necesse est igitur ipsius ad annũ pręteritũ,& in ꝑterito tpe quod tale est habere potentiã. Et est quidem & hoc incõueniens,siquidẽ nulla potentia est,ipsius genitũ non esse,sed ipsius esse aut fore. Ipse autem ad euidentius deducẽs, esto(ait)cuius habet potentiã exñs ipsi actu. erit ergo uerũ dicere nũc, de nũe potentiã habente,ut nõ sit,nõ solum qa anno trãsacto potentiã habet,ut non sit,sed & qa non est anno ꝑterito. Quod adhuc est magis incõueniens,nũc ipm̃ existere in quo nõ est anno elapso. erit enim nunc qđ annus ꝑteritus. Nunc enim suppniť habere potentiã ipsius nõ esse anno elapso. Vide igitur ꝙ ꝯsequẽtior scriptura est q̃ dicit {non est supiore anno.} Nã & hoc cõclusit dicens,erit eni uerum dicere nũc ꝙ non est anno ꝑterito,& etiã eo qđ est anno elapso, utetur ꝯsequẽter ingenito qđ sed corruptibili. Merito autem dixit ꝙ nulla potentia est ipsius genitum esse. nam præteritum omne necessarium est & neq; possibile neq; contingens dicitur.

Similiter autem & si prius ens sempiternum, posterius non erit. Habebit enim virtutem cuius actus non est. Quare si ponamus possibile, verum erit dicere nunc, quia est annus prior, & vniuersaliter in præterito tempore.

Ostenso ꝙ dicẽti genitum incorruptibile,cõsequitur potentiã ipsius non esse habere ad ꝑteritum, Cõ.132.
cõsequenter ostendit,ꝙ & dicenti ingenitũ corruptibile, cõsequiť potentiã habere ipsius esse ad prae

teritum,quod quidẽ & ipm similiter est impoſe.Nã ingenitũ ęternũ ens,si corrũpat,habebit potentiã eius in quo erat ante corrũpi,erat autẽ hoc ipsius esse.Nã subiectũ non ad ambo opposita potentiã habens,sed ipsius esse potentiã,neq; ad pſens potest habere, qđ corruptũ est,neq; ad futurũ,semp enim erit corruptũ.Habebit ergo potentiã ad pteritum illius,qđ neq; est,neq; fieri potest actu,siquidẽ semper corruptũ erit,qm̃ aũt omnino supponit potentiã habere,si ponamus possibile, ut uere possibile, uerum erit dicere nũc,q hoc est anno elapso & totaliter in pterito tẽpore, siquidẽ potentiã habet ipsius tũc esse.Si igitur impoſe est hoc, aut nõ habebit potentiã eius in quo quãdoq; erat, qđ ostẽsum est inexistẽs natura genitis existẽtibus,aut si habet & seruat illã potentiã ad posterius ut actu, sm ipsam possit fieri,& nullum inconueniens sequitur supponentibus, futurum iam esse sicut supponẽtibus pręteritum nunc esse. Nam futurum supponens iam esse, hoc supponit cuius potentiam habet,ut in omni parte futuri temporis possit esse ,ppter quod & nũc supponitur esse.

Naturaliter autem & non vniuersaliter intendentibus impossibile est aut sempiternum ens prius, corrumpi posterius,aut prius non ens,posterius sempiternum esse. Corruptibilia enim & generabilia, & alterabilia omnia. Alterantur autem contrariis, & ex quibus constant natura entia, ab eisdemq; ipsis corrumpuntur.

Cõ.133. Cum dixisset prius q uniuersalr de omni ↄsiderãtibus,si poſe est genitũ aliqd incorruptibile esse, aut ingenitũ corruptibile,erit & de cœlo palã. & cũ usq; nũc uniuersales ostẽsiones fecisset nũc naturaliter,& à naturalibus principiis eadẽ ostẽdere ,pponit.& ostẽsionẽ à pticularibus accipit,ut sm hoc quæ nũc dicunt,differãt ab uniuersalibus demõstrationibus, non solũ qa à naturalibus principiis,& non à cõmunibus accepta sunt,ut priora,sed etiã qa ex cõsideratione pticulariũ in naturalibus Ostendit igitur q corruptibile generat semp,& impoſe est corruptibile aliqd ens,ingenitũ & æternũ sic eẽ, & q genitũ semp corrũpitur,& impoſe est genitũ aliqd ens & prius nõ ens, incorruptibile & æternũ deinceps pseuerare.Ostendit aũt hoc,paccipiens axiomata talia,unũ qdẽ qđ in libris de generatiõe & corruptione ostendet,q corruptibilia & generabilia & alterabilia semp sunt,alteratis enim qbusdã,& sm q̃litatem trãsmutatis,generatiões & corruptiões accidũt.Hoc aũt & in principio huius libri usus fuit,quãdo ostẽdit,q diuinũ corpus inalterabile est, siquidẽ ingenitũ & incorruptibile. Secundũ aũt accipit:q quæ alterant sm qualitatẽ trãsmutantur,& qm̃ q̃litates sm cõtrarietates diuisę sunt, cõtrariis alterant.Et tertiũ quod in naturali auditu ostẽsum est, q ea q̃ generant ex cõtrariis generant,& quæ corrumpunt in cõtraria corrũpunt,& isto etiã in principio huius libri usus fuit, quãdo ostẽdit coelum ingenitũ & incorruptibile.His igit certitudinaliter ostẽsis recordatus,p ipsorũ exhibitionẽ in ordine & totã de ,ppositis ostensionẽ tradit,habentẽ sic.Omnia generabilia & corruptibilia,alterabilia semp sunt,alterabilia aũt à cõtrariis alterant,quæ aũt à cõtrariis alterant,qm̃ prorsus habent cõtraria,generabilia & corruptibilia entia,& generant ex cõtrariis & corrũpunt in ↄtraria:oẽ ergo genitũ & generat ex ↄtrario,& corrũpitur in cõtrariũ,& omne corruptibile similr.q̃re & generabile,qm̃ alterabile ens,habet cõtrariũ,& generat semp ex ↄtrario, & corrũpitur in contrariũ. Impossibile est ergo genitum incorruptibile esse,sic enim æternũ corruptibile rursus erit,qm̃ ipm alterabile est,habẽs cõtrarium & non solũ corrũpitur in cõtrariũ,sed & generat ex cõtrario,q̃re impoſe est esse ingenitũ & sic æternũ esse qđ corruptibile est.Attẽdere aũt oportet,q ingenitũ si corruptibile supponat, æternũ uocat Aristoteles,,ppter non habere principiũ generationis,q̃uis habeat terminũ ipsius esse,& incorruptibile similr,etiã si genitum dicat,& ipm æternũ uocat,qa habet hypostasim indeficientẽ decætero.Nouit aũt planè differentiã ad alterã partem æterni,& ad utrãq; tps infinitũ,diuidẽs in id qđ simpliciter,quod est ad utrãq; partẽ, & in id qđ ab aliquo, qđ est id quod ad alterã partem quãdo dixit. {Quod aũt infinito tẽpore,aut simpliciter,aut ab aliquo,aut semp,aut ut frequẽter existit ens.} Alexander autẽ post finẽ expositionis libri,iterũ rememorãs illius Aristo.literę q̃ dicit{Dicere autẽ nihil ,phibere genitũ aliquid icorruptibile esse} ↄtradicere conatur aduersus Platonẽ, ex lõga rõcinatione dicentẽ q quãtũ quidẽ in seipo corporeũ oẽ solubile utiq; eẽt & corruptibile,pp bonitatẽ aũt diuinę uolũtatis,pxime cœlũ ,pducẽtis,insolubile & imortale cœlũ pseuerat.&/ait/q q̃ sunt susceptiua alicuius,aut ↄtingẽter hñt hoc,ut possint etiã ↄtraria suscipe, aut necessarie,& potentia qdẽ cõtingẽter participare,possunt q̃ ad alterũ oppositorũ trãsmutationẽ ab aliquo ,phibent pmutare. in qbus aũt impossibile ,p necessario dicit,hæc simplr impoſia in opposito horũ fieri. Qđ enim simplr impoſe est,à nullo fiet,impoſium aũt/ait/hęc quidẽ qbusdã sunt impoſſa, ut leuare põdus aliis qdẽ est impoſe,aliis autem possibile. quæ autem simpliciter impossibilia, quorum natura subiecta insusceptibilis est,&

quorum opposita ex necessitate ipsis insunt, hæc enim omnibus sunt impossibilia, ut diametrum commensurabilem lateri facere, aut bis duo quinq;. His autem sic se habentibus/ait/uideamus qualiter corruptibilibus corruptionis potentia insit. utrum tanquàm contingat & non corrumpi, aut tanquàm ex necessitate corrumpendis. Sed siquidem contingenter, contingeret utiq; & à seipso aliquid corruptibiliũ nõ corrũpi. Tale enim est contingens, quod possibile est fieri & non fieri. Quoniam autem nihil contingit corruptibilium ex seipso non corrumpi, ex necessitate inesse oportet corrumpi corruptibilibus. Si autem ex necessitate hoc, oppositũ huic non erit utiq; susceptiuũ. Est autem hoc {non corrumpi} impossibile est ergo & omnibus, & simpliciter impossibile, corruptibile non corrumpi. Hoc autem sic se habente/ait/ utrum omnia deo possibilia dicunt qui hoc dicunt, aut dicunt quædam etiã illi possibilia. Si enim sint aliqua secundum ipsos impossibilium impossibilia deo, palàm quòd erunt aliqua ipsorum natura talia: at uero dicunt quædam etiam illi impossibilia. Qui enim dicit {sed neq; fieri mala possibile ò Theodore, neq; in diis ipsa locari, mortalem autem naturam & hunc locum circũuolui ex necessitate} tãquàm existens, hoc etiã deo impossibile dicit. Si enim esset/ait/ipsi possibile, quomodo ante hoc magis uoluisset? Sed si quæ ipsorum natura sunt impossibilia & diis facit possibilia, impossibile est autem suiipsius natura corruptibile non corrumpi, corruptibilis est autem mundus, impossibile est igitur deo non corrumpi aliquando mundum. Si enim hoc impossibile, possibile est illi, cur non & aliorum unumquodq; generabilium & corruptibilium, incorruptibile fecit? In unoquoq; enim probabile est deum sine inuidia esse, hæc Alexandro per ipsa uerba scribente, mirabitur utiq; quis qualiter non eadem aduersus Aristotelem contradixit, in octauo de naturali auditu demonstrantem, ꝙ cœlum finitum est secundum magnitudinem suiipsius natura, & quòd corpus finitũ, finitam habet uirtutem, & ꝙ ꝓpter uirtutẽ imobilis, & semp ſm eadẽ, & eodẽ mõ se habẽtis causæ ꝓxime inditã, semp mobile est. Quid eni differt hoc dicere ꝗ ex eo, ꝙ genitũ, imortale nõ est penitus? Propterea uero ꝙ ꝓxime diuinam bonitatẽ assumit & imediate, neq; soluet, neq; sortiet partẽ mortis? Poterat eni & Aristo. interrogare sermonẽ, qualr inest cœlo finitas uirtutis? Vtrũ ita ut ɔtingat & nõ finiri, aut ut ex necessitate finiẽda? Et siqdem ɔtingẽter, ɔcludere, ꝙ ɔtingeret & aliqd finitũ corpus, infinitã haƀe uirtutẽ. Si aũt ex necessitate illud dicere, qđ oibus ergo impoſe, & simplr est impoſe, ut etiã deo impoſe sit ifinitã uirtutem facere finiti. Sed silitudo quidẽ rõnum, manifesta est (ut existimo) etiã hebetius uidẽtibus. Alexander autẽ non intellexit, qđ & Plato & Aristo. cœlũ à deo generari & moueri ꝓxime dicẽtes nouerunt, non cõtingẽter neq; ꝑter naturã, sed necessario & ſm naturã æternitatẽ & sempiternã mobilitatem à deo inditã cœlo. Volẽtes autẽ ꝓpter dei cultũ insinuare hæc diuinitus indita, & nõ à corporali natura pullulãtia rõne genitũ à faciente, & ꝙ mouet à mouẽte sepantes, ostenderũtq; corporalis natura, sicut hypostasim à seipsa non habet, ita neq; æternitatẽ, neq; semp mobilitatẽ. sed deus horũ est causa. sicut igitur in ciuili uolens Plato ostendere, dispositionem omnem & ordinem à conditore exhibitam ei quod est corporeum, conditore separato, in inordinationem delatum mundum ostendit, sic & in his uoluerunt ostendere, quæ sit corporea ipsius secundũ se natura, qa simplex, & ex summitate quatuor elementorum, & sphærica, & finita, & circulo mobilis, quæ autem proxima in ipsum cõditoris operatio, quod æternitatis & semper mobilitatis est causa, non quod non sit & corporeitatis ipsius & figuræ & aliorum consubstantiatorum, deus causa, sed quia subsistentibus & secũdum se consideratis, maiora & diuiniora bona existunt præter hæc ipsis indita ab excellentia dei. Et nihil aliud dicit sermo, quàm quid ut genito & finito mundo insit, si subsistens secundum se esset, & quid ut tãquã annexo proxime deo, & per seipsum idoneo, ad eam quæ ab ipso perfectiorem participationem. Sicut enim genitus est & finitus est secundum seipsum, ita & idoneus ad æternitatem & semper mobilitatem. Neq; igitur hoc simpliciter uerum est dicere, quòd sui natura corruptibilis mundus. Tota enim natura ipsius, cum ea quæ etiam ad conditorem idoneitate consideratur, propter quam participat externis ab ipso bonis. Sed ratio non separata separans corporeitatem mundi, & bonitatem dei, secundum se considerare conata fuit. Et illud etiam est studiositatis Alexandri, indignum (ut existimo dicere,) quòd si possibile erat deo, malum perdere, nihil uellet ante hoc, & cur non & aliorum generabilium unumquodq; incorruptibile fecit. In unoquoq; enim ait/probabile est deum sine inuidia esse. Hæc quidem sunt uiri, primo quidem potentiam dei uoluntate deficientiorem putantis, siquidem, quid esset impeditiuum dei potentiæ, qui omnium entium naturas produxit? Si autem bonum omnino putasset, non esse malum, quo modo ipsi locum subingrediendi in entia dedit, talia extrema faciens, ut malum adnascatur ipsis. Et hæc dico aduersus Alexan. non uolentem duo principia entium dicere, sed persuasum ab Aristo. unum prin-

cipium ponere clamante, non bona est pluralitas principatuum. Deinde penitus uidetur ignorare uirtutem eorum quæ in Theæteto de malo dicta sunt. Propter quod & contentiuum dogmatis in expositione literæ prætermisit, scilicet subcontrarium enim aliquid bono esse necesse est. Textus enim sic se habet {sed neq; perire mala possibile est ò Theodore, subcontrarium enim aliquid bono esse necesse est etc.} Si enim usq; ad cœlum, in processu operationis substitisset deus, non utiq; habuisset malum subingressum in entia. Quoniam autem fons omnis bonitatis existit deus, etiam externam bonitatem non prætermisit, eam quæ sub luna, ubi generatio & corruptio, & non solum species, sed & priuatio speciei, necessario facta est, ut subcontrarium aliquid bono fieret extremo, qd secundum priuationem ipsius consideratur. Quòd si hoc non esset, neq; oppositum sibi extremū esset bonum, neq; deus omnis esset bonitatis causa. quare neq; uellet deus perire mala. uellet enim & opposita ipsis bona perire, & seipsum non adhuc omnis bonitatis esse causam. Si autē dicat aliquis, quid autem prohibet, & bona hæc esse, & mala non esse, ignorat quòd non iam hæc essent bona. non enim esset humana iustitia & temperantia, si non esset possibile ipsas detritas in priuationes suiipsorum transmutari. Neq; sanitas esset elementarium animalium, si non & ægrotare possent, sed neq; eēnt uirtutes aiarū, & infinitates corporum diuinorum, & hoc utiq; animarū & corporum genus, abscissum esset penitus à mundo, & esset etiam mundus imperfectus, non etiam extremis bonis completus, & prima bona extrema & illaboriosa perfectione ab errantibus à materia uidentur differre nihil. Vide igitur quot & quātorum malorum causa existeret malorum perditio. & palàm est quòd & nolens ipsum, non esset bonus. Sed bene Plato necessariā existentē mali adnascentiam propter bonum, & nouit ipse, & posteris enuneiauit. Ex dictis autem planum ac palàm est, propter quid generabilium & corruptibilium, unūquodq; incorruptibile noluit facere.

Expliciunt Cōmentaria Simplicii in Primum Librum Aristotelis de Cœlo.

SERIES CHARTARVM PRIMI LIBRI.

a b c d e f g h i k l m n o p a b c d o p Sunt Duerniones

Cæteri alii Terniones.

PRAECLARISSIMA COMMENTARIA IN SECVNDVM LIBRVM DE COELO SIMPLICII

Celeberrimi Philosophi ac Fidissimi interpretis.

VM Proposita tractandi facultas, ut dictũ est prius, intẽtionem habeat post sermonem de naturalibus prĩcipiis, quẽ in naturali auditu tradidit, de simplicibus corporibus dicere ex primis prĩcipiis ↄstitutis. s. de eo qđ fertur circulo, & de his quatuor quę sub luna sunt, in primo libro quod quinque simplicia corpa sunt, ostendit ex simplicibus motibus, & q circulo mobile, neq; unum aliquod de quatuor est, neq; compositũ ex ipsis sed simplex excedens ipsa quatuor sub͡a & uirtute. Et q hoc est ingenitũ & incorruptibile est, siquidem quę generãtur & corrumpũtur, ex cõtrariis generentur & corrũpantur in cõtraria. Circulo mobili autẽ corpori nihil est ↄtrarium, & quòd finitum est ipm̃ ſm se. Et uniuersaliter ostendens q nullum est corpus infinitũ, & adhuc etiam q unũ sit. Et q nihil est extra cœlũ, neq; corpus, neq; uacuũ, tanq̃ consequens ad hoc q cum cœlũ sit, quod tale etiam mũdus ingenitus sit & incorruptibilis finitus & unus, & quæcũq; ꝓpter cœlum mũdus habet, hæc ostendit cõsequenter sicut & nihil extra seipsum relinquere, sed totum ex totis esse corporis consistentiis. Hęc igitur cum ostendisset, & sermonem de ingenerabili & incorruptibili resumpsisset, ostendit multipliciter quòd cœlum, & propter ipsum totus mundus, ingenitum & incorruptibile est. Et neq; genitum quidem & incorruptibile, ut quidam uidebantur dicere, neq; ingenitum & corruptibile, sed ex utraq; parte æternitatem habet. Et uniuersaliter autem quòd se assequuntur inuicem genitum & corruptibile ac ingenitum & incorruptibile. Hæc igitur in primo libro cum ꝑ multa ostẽdisset, conclusionem ipsorum fecit principiũ secundi libri, in quo reliqua de cœlo ꝓblęmata dearticulat. Primo quidem q circularis motus ſm naturam inest cœlo, & ea quæ in ipso permanentia sunt, & non secũdum aliquam necessitatẽ. Et secũdo de localibus ipsius distensionibus, & his quæ ſm ipsas ultimis. s. sursum & deorsum, & dextro & sinistro, & ante & retro. Tertio de erratico contrario motu propter quid factus est. Et quarto de figura q sphęricũ sit cœlũ. Et quinto ꝓpter qđ ad hęc mouetur primũ cœlum ad quæ nunc mouet̃, sed non èconuerso. Sexto etiam q sit regularis, & nõ irregularis primi cœli motus. Et septimo de ipsorũ astrorum substantia, & figura, & ordine, & motu. Octauo propter quid sphæra inerrabilis, uno motu mota, non semꝑ quę plus distant ab ipsa pluribus moueant̃ motibus, sicut sol & luna, sed intermedia plurimis. Nono ꝑꝑ quid quælibet quidẽ earum, quæ erraticæ dicuntur sphæræ, unum tãtũ astrum habet, & quæ inerrabilis est tot. Post omnia autem decimo, de terra non secundum seipsam, sed de habitudine quã habet ad cœlũ, quod centri rationem habens, in medio cœli ponitur, sphærica existens & ipsa, & circa manẽtem ipsam coelum mouetur, & magnitudinem ut ad coelum cõparata minimam habet. Sũmatim autem tria utiq; sint crasso modo secundi Libri capitula, de coelo, de astris, & tertium de terra.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ PERIPATETICORVM PRINCIPIS

Textus Secundi Libri de Cœlo.

VOD *quidem igitur neq; factũ est omne cœlum, neq; contingit corrumpi, quemadmodũ quidam dicunt ipsum, sed est vnum & sempiternum, principium quidem & consumationem non habens totius ęterni. Habens autem & continens in seipso infinitum tempus, ex dictis licet accipere fidem, & per opinionem eam, quę ab aliter dicentibus & generantibus ipsum. Si enim sic quidẽ habere cõtingit, secundũ quem autẽ modũ illi factũ esse dicũt, nõ cõtingit, magnã vtiq; habeat & hoc inclinationẽ ad fidẽ de imortalitate ipsius, & sempiternitate.*

Cōm. p^o.

LEXANDER quidem igitur totum primum librum de toto mundo putans esse,& conclusionem hanc de ipso dici/ait/scilicet q̃ ingenitus est omnis mundus manifestare. Ná circulo mobile ipsius corpus,quod quidem est maxima mundi pars,ingenitum & incorruptibile ostésum est,ac táquàm distinguens contra genitas ipsius quasdam partes dictum est illud.s.{omne cœlum} quáuis enim quæ sub luna,elementa generentur & corrumpantur,secūdum mutuam inter se transmutationem habentia generationem & corruptionem,non tamen generantur sicut prius nō entia,neq; erat tépus aliquod quádo non erát,neq; ipsa,neq; cōpositorū spés.s. animaliū & plátarum Sed forte ad distinctioné eorū quæ sub luna sunt,idiuiduorū dictū est illud.s. {omne cœlū.} Socrates enim nō prius ens factus est,sed hæc nō sunt simplr mundi partes, sed uniuersi effectus.si enim essent partes ꝓpriæ,núquá utiq; totus múdus esset,cū semper q̃dá ipsius corrūperent partes,sed in státibus quibusdá,oportet eē totalitaté ipsius Hoc igit {omne cœlū} ut quidé Alexáder/ait/de toto múdo dictū est,sed non de circulo mobili corpore. Est autem uerū qd dicit,q̃ mundus nō est genitus,neq; cōtingit ipm corrumpi.nō enim si aliqua corporū in inuicem transmutant,ꝓpter hoc partes aliq̃ mundi corrūpuntur. Sed sicut ipse cōtradicendo Heraclito & Empedocli dicétibus uicissim generari & corrūpi múdum,dixit nō múdum generari & corrūpi,sed húc quidem permanere æternū,dispōnes autem ipsius uariari,ita utiq; & nos dicamus. Ná mundo ipm esse semp est.s.q̃ hæc quidem ipsius permaneant semper,q̃cunq; auté generabilia ipsius & corruptibilia sunt,hæc in inuicé tráſmutētur. Cōtrariū enim forte eēt utiq; uerū dicere.s.corrūpi múdum, nisi sic se haberét,táquá sic se habétibus ipsis múdus sit mundus. Hæc auté essent bene dicta ab Alexádro,si hoc solū appositum fuerit,q̃ principaliter circulo mobili corpori cōueniunt dicta oia,ná de illo erat principalis in primo libro sermo,& ꝓpter illud etiá toti múdo conuenit ingenitū esse,& incorruptibile & unū & unicū ipm subsistere. Insinuant auté hoc & quæ cōsequēter dicunt ab ipso sic,ꝓpter qd bene habet persuadere sibiipsi antiquos & cætera quæ de cœlesti corpore dicunt,perinde ac fm uná cōtinuationé ꝓcedat sermo,& nullatenus ad aliud tráſire uideat,sed & principiū & finé nō habere totius æterni,hoc est téporalis uitæ ꝓcessionis. De unoquoq; enim hæc dicit,imago q̃dá existés eius quæ principalr æternitas,inquátum cōiunctio est totius uitę,& hoc quidé sine principio & sine fine principalr quidé cōuenit circulariter mobili corpori,& ꝓpter illud toti múdo. Oino auté diligenter ad hoc {principiū & finem nō hre totius æterni} adiúxit hoc {hns auté & cōtinens in seipso infinitum tps.} Si enim in aliquo principio tpis genitus fuisset,cōstat q̃ ante subsistentiá ipsius p̄extitisset tépus Et si in parte aliq̃ téporis corrūperetur,esset utiq; tépus post subsistētiam ipsius,neq; p̄existere igitur ante ipsum tps,neq; post existere,declarauit per hre & continere in seipso ifinitū tépus Ná cū

In Timæo. cœlo genitū est tépus,ut ait Plato,neq; p̄existit cœlo,sed infinitas ipsius,infinitá facit ipsius eē cœli ꝓtensionem,infinitū aūt non actu intelligédū est,sed quod ad ifinitū fit. Talé enim tépus in fieri habet esse. Sed quo mō haberi & cōtineri tépus à cœlo/ait? Forte ut Alexáder putat,quia factiuū est temporis cœlum,siquidé mensura motus huius est tépus,& nō est aliquod tépus extra ipm. Et continetur aūt aliqualr quod fit,ab eo q̃ efficit. Hoc aūt attentione dignū est,si enim tépus est mésura motus,nō qd mensuratur erit utiq; mensurantis causa,sed ècontrario. Et si cū cœlo genitum est tépus,qūo causa temporis est cœli motus? Forte igit multis existentibus bonis,q̃ complét cœlum & totū múdum, uniuersalr unum aliqd horū,& principalissimū est tempus à conditore ꝓductū,ut ait Plato sic. Adhuc magis assimilare múdū exemplari uolés,æterno existéti,imaginé æternitatis faciens tépus apposuit múdo. Cōplementū igitur & hoc múdi factum merito non cōtinet múdum,ut qdá putant tempus p̄existere ipsi aut post existés ipsi,sed habet ab ipso & cōtinetur pars q̃dá,& ipsum existés cōpletiua cœli & totius múdi. Ex iá igit ostensis/ait/credibile factū est,q̃ ingenitū & incorruptibile est cœlū & totus múdus. Et adhuc ét ex eo,q̃ opinátes cōtraria,& ipm genitū & corruptibilé dicétes redarguti sunt. Ná si sic qdé,ut nos dicimus uerū est, ꝯtigit ut ipm igenitū sit,& icorruptibile,ut aūt illi dicūt.s.genitū & corruptibile,aut igenitū qdé sed corrutibile,aut genitū & incoruptibile,nō cōtingit, magná utiq; hēat,& hoc iclinationé ad fidé de imortalitate ipsius & ęternitate Dicit auté imortalitas qdem fm indeficientiá subæ,ut etiá in Platonis Phędone didicimus. Admirabilis aūt est Arist. uerborum cū philosophica reuerētia diligentia. Ná concludés non ꝯtingétes,sed necessarias de ingenito & incorruptibili ꝯclusiones in cœlo & in múdo/ait/fm quem aūt modū illi dicūt,nō cōtingit. Si igit nō contingit sic hre,nec utiq; erit sic se hre;uerūtamé quia aliorū interéptio positioné uestrorum inducit,sed non necessariá,ꝓpter hoc magná/ait/utiq; habeat & hoc inclinationé ad fidem,sed non ad demonstrationé. Quid igitur? Num certitudinalr ostésa sunt? an in qbus necesse est,aut sic,aut illo modo hre,qui alterū interimit qd alii dicūt,reliquū ponit. Si igit neq; genitum eē ꝯtingit,neq; ingenitū quidé,corruptibile auté;palá,q̃ ingenitum ipm & incorruptibile esse ostendit.sed si ex necessitate ad

aliorum

aliorũ interemptionẽ positum sit aliquid,nõ iá hoc dicetur utiq; per ꝓprias ꝓbationes & demõstrationes poni. Scdm accidẽs enim iste modus est,& non principalr demõstratiuus. Alexáder autẽ notauit in hoc {neq; cõtingit corrũpi} & plus aliqd significare ipm/ait/q̃ non corrumpi. Q̃m enim/ait/ui debat Platoni corruptibilem qdem ipsum esse,nõ corrũpendum autẽ ꝓpter uolũtatẽ dei,ostẽdẽs q; hoc impossibile est merito apponit {neq; cõtingit corrũpi.} Et quidẽ Plato diceret utiq; nõ contingere corrumpi,sed ꝓpter uolũtatem dei cõuenire ipsi. Nam etsi ꝓpria natura finitum existens finitã habeat uirtutem,tamen per proxime ab immobili causa produci,& ad illam conuerti,idoneae se habet ad susceptionem dati ab illa,& propter illam indeficientis motus.

Propter quod quidem bene habet, persuadere sibiipsi antiquos, & maxime patrios nobis, veros esse sermones, vt sit imortale aliquid, & diuinum habentium quidem motum, habentium autem talem vt nullus sit finis ipsius, sed magis iste aliorum finis. Etenim finis continentium est, & ipse perfectus ens. continet imperfectos, & habentes terminum & quietem. Ipse quidem nullum, neq; principiũ habens, neq; finem, sed incessabilis ens infinito tempore. Aliorum autem horum quidem causa principij, horum autem suscipiens quietem. Cælum autem & eum qui sursum locum antiqui quidem dijs attribuerunt, velut existẽs solum, imortale. Nunc autem testatur ratio q; incorruptibile & ingenerabile, adhuc autem impassibile omnis mortalis difficultatis est.

Com. 2.

Valde artificialiter & ante demonstrationes probabiles rationes posuit,q; ingenitum sit coeleste corpus & quádo dixit in primo libro. Oẽs enim hoies de diis habent suspicionem,& oẽs sup̃mũ locum diuino assignant Barbari & Greci quicũq; esse deos putát,palá,q; táquã imortali imortale coaptatum,impossibile enim aliter. & nũc iterũ post demõstrationem ab antiquis & patriis sermonibus testimoniũ ad fidem firmiorẽ apponit. Ná à ꝓbabilibus argumẽta ante demõstrationẽ qdẽ prõptiores qdem & ualidiores ad demõstrationẽ faciunt. Attamẽ susp.cionẽ imittunt paralogismi alicuius & impotentiæ demõstratiuę. Post demõstrationes aũt talia argumẽta certiorem simul & magis afficientẽ fidẽ demõstrationũ ipsarũ constituũt,ꝓpter qd & post demõstrationes Arist. usus fuit. Et Plato etiá post demõstrationes fabulas cõsueuit assumere Dicit igit̃ nunc q; bene habet & demõstrationibus iá cõsilum persuadere sibiipsi adhuc magis antiquos sermones,& antiquorũ maxime eos,qui de diis à patribus successoribus traditi sunt ueros eẽ. Non enim oẽs antiqui sermones patrii sunt,sed qui à patribus traditi. Isti autẽ sunt qui circa diuinũ cultũ,& circa deorũ religionem maxime uersati sunt. qa oẽs his participátes hoiẽs táquã à diis tradita imobilia cõseruare student. Hęc autẽ est opinionum s. oĩa coelestia corpora motũ à seipsis habẽtia naturalia esse,aiata,diuina,& indeficientem habẽtia motũ,ut nullus sit terminus ipsius,& táquã imortalia diis cõuenire. His igit̃/ait/& cũ demõstrationibus rõ attestata fuit,igenitũ & incorruptibile ostẽdens coelum esse. Qd aũt cõnaturale sit aiabus hominũ coelestia putare diuina,manifestát maxime qui à p̃acceptiõibus in diuinis ad coelestia respiciũt. Nam & isti coelũ dicunt esse habitaculũ dei & thronũ ipsius,& solũ sufficiens eẽ dei gloriá & excellentiá dignis reuelare,qbus quid utiq; erit uenerabilius? Et tamẽ táquã obliti horum opificia abiectiora coelo honoratiora putant,& uelut ad iniuriá suipsorũ factum sic dehonorare cõtendunt. incessabilẽ & indeficiẽtem coeli motũ putauerunt hoies ac inuariabilitatem ipsius,eo q; semper fm eadẽ & eodem mõ se habet,atq; ex successione traditis obseruationibus rõcinátes:nullũ enim eorũ q̃ corrũpuntur,erat possibile ifinito ante hoc æuo manere in idẽtitate. Sufficit aũt(ut existimo)ad coelestia putádum diuina esse,& pulchritudo ipsorũ longe excedẽs pulchritudinẽ eorũ q̃ sub luna sunt,& cõuersio ipsorũ per se naturalr aiabus non ꝑcorruptis. Sufficit autẽ & operatio in ea q̃ sub luna sunt,& q; oium corporũ est cõtentiuum. Et hoc enim diuinæ dñatricisq; excellẽtiæ singulare est oĩa entia generare,& oĩa in seipso cõtinere nihil extraponẽs eorũ quæ à seipso ꝓducunt̃. Sed qũo nullũ terminũ habẽtem coeli motũ aliorũ terminũ ipm esse dicit? Nam qũo alius motus alterius est terminus,& maxime uniuersalior particularioris? Itẽ qũo in secũda figura ex duabus affirmatiuis syllm facere uidet̃ dicens. Terminus cõtinet,coelestis motus perfectus existẽs cõtinet. coelestis ergo motus ꝑfectus existẽs terminus est? reprobus enim est iste modus cõplicationis in secũda figura,táquã nullá necessariá conclusionẽ cõcludens. Sed in prima figura cõclusit syllm Aristo. sic. Coeli motus ꝑfectus existẽs cõtinet alios motus,cõtinẽs alios motus terminus est aliorũ motuũ continẽtium sanè est ꝓpriũ eẽ terminum cõtentorũ. Qd qdem ipse insinuauit per hoc. {terminus enim est cõtinẽtiũ}. Non æq̃le dicens (ut existimo) sicut Alex. ait/huic. s. in cõtinẽtibus terminus est. Si enim in cõtinẽtibus terminus, partialior utiq; erit terminus cõtinẽtibus. & nõ erit amplius uerũ dicere q; cõtinẽs terminus sit,sicut neq;

Hoc potire eos graecos qui eẽ negabãt deos eẽ, vt Plato in 9° 10 dialogo de legibus, vel ꝓpter eos, qui de dijs loqui nolebãt, vt Protagoras fuit.

q̃ aīal homo sit,qm̃ hoc in aīali est,nõ enim p̃dicanť de totalioribus partialiora,sed è cõuerso. Alexã, aũt ait,nõ syllogizando dicit hoc,sed tãquã silitudinẽ quandã ostendens pfecti motus ad terminum. Ambo enim cõtinent,& terminus,& perfectus motus. Sed q̃ qdem cœli motus icessabilis existẽs cõtineat alios oẽs motus hñtes principiũ & finem,pspicuũ est,siqdem p̃existit ipsis coexistit,& post existit,& si pars q̃dam totius uniuersalis tẽporea circulatio fit mensura tẽporalis uitæ mortaliũ atq; cuiuscũq; transmutationis ipsorũ.sicut igitur diuturnæ temporalisq; circulationis principiũ & finis in tota cõtineť,ita & eorũ qui sub luna motuũ est unusq̃sq; continet,& pp̃ter hoc etiã continere dicit alios motus,& terminus ipsorũ existẽs ipse terminũ nõ habens.nã principia & ultima tẽporaliũ ab indeficienti determinať,indeficiẽs enim ille,qa omne acceptũ illius nõ solũ ultimũ est p̃cedentis, sed et futuri principiũ.in quo autẽ idem est terminus & principiũ,quo mõ utiq; erit hoc aliquando deficiens,aut principiũ totaliter,aut finẽ habebit determinata. Talis igiť existẽs cœli motus merito aliorũ, horũ quidẽ est causa principii,horũ autẽ suscipit quietẽ. Causa qdem principii,qa ab hoc oĩs generatio,non semp autẽ quietis causa,qa principalr̃ non est corruptionis causa cœli motus,sicut neq; cõditor deus,sed necessario superuenit corruptio,nõ potentibus semp subsistere,sicut & ægritudo non aptis natis ualere semper. Suscipit uero quietẽ quiescẽtium,& qa sicut principiũ in ipso, ita & quies in ipso est,& maxime qa alterius corruptio alterius generatio fit,& in cõpositis elemẽta dissoluta sui ipsorũ totalitatibus redduntur. ¶ Et mihi uideť in his Aristo. illud Platonicũ notare,qđ in Timæo dictum est à cõditore deo ad cœlestes deos.alimentũ autẽ dantes augete,& detrimẽtũ passa iterum suscipite. Cũ dixisset igiť q̃ pp̃ter indeficientiã motus & imortalitatem antiqui cœlũ diis assignauerũt, adiecit. { nunc aũt testať ratio,q̃ incorruptibile & ingenitũ } demõstratis & per se naturalibus illorũ conceptionibus demõstratiuã diligẽtiã apponẽs simulq; demõstrans q̃ impossibile oĩs mortalis difficultatis est & nõ simplr̃ impassibile,nam patiũtur aliquid ab inuicem cœlestia pfecta , ut euidenter insinuant lunæ factæ illuminatiões à sole,& diuersarũ cõparationũ aspectuũq; diuersæ in ea quæ sub luna opationes fiũt,sed impassibile oĩs mortalis difficultatis. Sic enim ip̃m inalterabile ostẽdit in præcedenti libro passiuas alterationes abnegãs ab ipso,q̃ generabilibus & corruptibilibus isunt. ¶ Sed si cœlestia dicit ipassibilia talibus passionibus,quõ lunari sphæra à sole calefacta succensio & aer calefit ab ipso,itermedio nihil patiẽte? Et soluũt dicẽtes nõ qđcũq; à quocũq; pati,sed qđ aptũ natũ est,nam neq; auditus colores,neq; oculus sonos percipiũt,qa ipassibilia sunt ab ipsis. Euidẽs aũt argumẽtũ faciũt huius,q̃ nõ quodcũq; agat in qđcũq;,neq; intermedia semper patiunť,q̃ traducũt passiõem,qđ euenit in marina torpedine. Quãta enim in rete iciderit,adhærẽtes qdem funibus retis stupefiũt homines, funes autem nihil tale patiunť,eo q̃ nõ sunt huius passionis susceptiui,& supernatantes etiã torpedini pisces stupere uidenť,& deorsum ferri,nullatenus aq̃ intermedia stupescẽte. Nullũ ergo icõueniens est,& corpus lunaris sphæræ trãsmittere solis caliditatẽ in ea quæ sub luna sunt ip̃m non calefactũ passiue.nã corruptio utiq; aliq̃ & generatio tali semp alterationi inexisteret. uniuersalr̃ aũt & perfectiue nihil p̃hibet & lunarẽ sphærã à sole patiẽtẽ transmittere qdem in ea q̃ sub luna sunt solares radios,hæc aũt pati ab ipsis,ut ipsa nata sunt pati,nata sunt autem calefieri passiue & disgregari. Nã & aliorũ astrorũ participationes nõ existẽtes calidæ & frigidæ sm̃ passiuã caliditatẽ & frigiditatẽ, tales tamẽ his quæ hic sunt dispõnes imprimũt.sic illuminata igiť à sole luna lumẽ ad nos mittens, ipsa quidẽ nõ calefit passiue,neq; disgregať à lumine,quæ aũt sub luna sunt passiuæ ipso participant. Hæc aũt nunc dicta & Alexãder planè confessus est de æthereo & circulari corpore dicta eẽ, & non adhuc de toto mũdo,quo mõ igiť p̃cedentia de toto mũdo putauit dicta esse,una existẽte sermonũ cõtinuitate? Cœlũ autẽ & sursum locũ dixit,non qa idem putet qđ circũ,& qđ sursum est. Nam sursum & deorsum sunt ultima rectæ lineæ inuicẽ opposita,& est sursum locus,ad quẽ feruntur leuitatem habentia corpora,sicut deorsum ad quem grauia. Sed aut opinioni multorũ consentire uoluit uocantium sursum id quod circũ,aut quia ei quod sursum proxime id quod circũ supiacet. Quare non irrationabiliter utiq; & ipsum dicetur sursum.hactenus igitur quæ in primo libro de cœlo principaliter & secundarie,de mundo dicta sunt, conclusit.

Vide in Timæo vbi loquitur ad deos factos sm̃ ad astra moueri q̃ astra et deos putabat, sicut proui chaldei & alij: vt dicit Philo I libro suo de mundo, sic illud deus deorum loquutus est.

*Adbuc autem sine labore,propter neq; vna indigere violenta necessitate,quæ detineat probibens ferri aptum natum ipsum aliter.*Omne *enim tale magis laboriosum,quanto quidem vtiq; sempiternius sit,et dispositionis optimæ expers.*Propter *quod quidem neq; secundum antiquorum fabulam suffi candum babere,qui dicunt ab* Atlante *quodam ipsi opus esse,ad salutem.*Videntur *enim et bunc cõstituentes sermonem eãdem babere suspicionem bis qui posterius.vt enim de grauitatem babentibus et terrenis omnibus,bis quæ sursum corporibus,substituerũt ipsi fabulose necessitatem animatam.*

Neq; vtiq; hoc modo suspicandum, neq; propter circũgirationem existentem celerioris lationis propria inclinatione, adhuc saluari tanto tempore, quẽadmodum Empedocles inquit. Sed adhuc neq; ab anima rationabile, cogente manere sempiternum. Neq; enim animæ possibile esse talem vitam sine tristitia & beatam. Necesse enim & motu cum violentia existente, siquidem mouet ferri apto moto primo corpore aliter. & mouere continue sine vacatione esse, & ab omni remotum robore prudenti, siquidem neq; vt animę mortalium animalium est requies circa somnũ facta corporis remissio, sed necessarium sustentantis Ixionis cuiusdam factum detinere ipsam sempiternã & incõteribilem. Si itaq; quẽadmodum diximus contingit, dicto habere modo de prima latione, non solum ipsius de sempiternitate sic existimare melius, sed & diuinationi ei, quę de dijs. solum vtiq; habebimus, sic cõfesse enũtiare concordes sermones. sed talium quidem sermonum satis sit nunc.

Com. 3.

Postquàm conclusit quæ in primo libro ostensa sunt sm ꝙ ingenitum & incorruptibile est cœlũ & supereminens omni mortali difficultati, hinc iam ostendit, ꝙ sine labore naturalis & non uiolentus, neq; ex necessitate est ipsorum circularis motus, & pmanẽs in seipso. Bene autẽ ipsi necessario { uiolentũ } apposuit, quia non omne quod est necessarium est ui, quæ enim æterna sunt ex necessitate qdem sunt, non tñ ui. Ostendit aũt ꝙ sine labore, & sm naturam habet circularẽ motũ sic. Cœlũ nulla indiget uiolenta necessitate, quę ipsum ferri aliter, ceu sunt ea quę habẽt inclinationẽ ad deorsum, ꝓhibeat ipsum circulo moueri faciens. quod autem nulla uiolenta necessitate ad sui motum indiget, illaboriosum habet motũ. Cœlũ ergo sine labore, & sm naturam mouetur circulari motu. & ꝙ quidem id quod nulla tali indiget necessitate, sine labore moueatur, ostendit quidem ex eo ꝙ indigens necessitate laboriosum sit, & dispositionis optimæ expers. Nam optima dispositio non sm uiolentam necessitatem, sed sm eam quę sm naturam inest, perfectionem, nõ solum autem uiolentum laboriosum est, sed etiã laboriosum est uiolentum. si igitur laboriosum uiolentum est, quod nõ indiget uiolenta necessitate, illaboriosum utiq; erit. Qđ autẽ cœlum non indigeat uiolenta necessitate palam quidem etiam ex eo est, ꝙ diuinũ existens optimam habet dispositionem. Et quod optimam, habet dispositionem, nõ indiget uiolenta necessitate, siqdem ea quę uiolenta indigent necessitate, expertia sunt optimæ dispositionis naturalis. Item hoc constat ex eo, ꝙ pro causa ponẽtes necessitatem quãdam talis cœli motus & mansionis, nihil certi dicunt Nam quidam fabulosam inducũt necessitatem cur nõ cadit cœlum, sed sursum manens ipsum circũferatur, sicut Homerus Atlantem dicens, Atlas autem cœlum extensum sustinet necessitate, & habet columnas ipse longas, quæ terræ cœliq; orbem habent Quidam autem naturalẽ necessitatem pro causa ponunt, cur nõ feratur deorsum. s. circũgirationem pręualentem propriæ inclinationi ipsius, quæ in inferior est. sicut Empedocles, & Anaxagoras dicunt. alij autem animatam necessitatem aiunt, anima ipsius cogente ęternum manere motum talem, sicut Plato in Timæo dicere uidebatur de anima cœli. hęc ex medio ad extremum cœlum omniquaq; complexa incepit incessabilem & prudentem uitã ad omne tempus. Sed ꝙ qdem de Atlante fabula, nullam definitam certãq; necessitate inducat, & ꝙ qui statuerũt ipsum, uidebant & ipsi putare, grauitatem terrestrem habere cœlestia, & propter hoc indigere aliqua necessitate animata detinente ipsa, perspicuũ est. Si igitur ostensum est, neq; grauitatem habere, neq; leuitatem cœlestia: palam ꝙ distrahens utiq; erit fabula, propter suspicionem grauitatis ficta. sed si quidem fictio humana hæc quæ sm Atlantem est, ex suspicione grauitatis ficta redarguta est in ueritate supeflua, eo ꝙ neq; grauitatẽ neq; leuitatẽ cœlestibus inesse demõstratũ est. Si autem fabula est diuinũ aliqd occultans in seipsa, & sapiens, dicatur ꝙ Atlas unus qdem est & eorum Tartareorũ qui circa Bacchũ sunt qui eo quod nõ attendebat ipsi perfecte, hoc est nõ sm solam, Tartaream cõgregationem operabatur circa Bacchi operationem, sed declinabat aliqualiter, & ad Iouialem cõtinẽtiam, sm ambas proprietates operatur circa maximas mũdi partes discernens quidem & sursum tenens cœlũ à terra, ut non confundant superiora cum inferioribus. ut enim subtilis aliquis nobis ĩtellectualis discernit sm rationem ignem primũ, & ignem alterum festinantẽ misceri. discernens autem sequestrata rursus ea inter se coniungere tentat. cũ etiam colũnę simul utrãq; habeant uirtutẽ, discretiuamq; simul & continuatiuam eorum quę supra posita sunt cum inferius positis. Sed neq; propter celerem ętherei corporis circũgirationem, minorata ea quæ sm propriam inclinationem, grauẽ existẽtem latione ipsius cœli & terrę, cœli motus ęternus permanet, & terrę ĩ medio statio, ut Empedocles uidebatur dicere, & Anaxagoras, & Democritus. Quãuis enim grauitatem habeat æthereũ corpus, tamẽ celeriori existente circulatione ꝙ sm inclinationem ad deorsum, & pręualente illa, manere in eisdem locis, terram

Minor.

Maior.

Homer⁹ Odyssiæ pmo lib.

Verba Platonis in Timæo sed lege Plotinum in suo libro de cœlo.

quidem in medio stantem, coelum aũt in giro motũ, sicut aiunt, eam quæ in phiala, aquã nõ effundi, circũgirata phiala, si uelocior circũgiratio fiat latione aquę ad deorsum. Hoc igiť improbabile, ait, scilicet tanto tempore saluari hæc, sic se habentia ꝑter naturam. Pauco quidem tẽpore, uerisimile erat, sufficere uim passam eam quæ ad deorsum inclinationẽ, ad semper autem impośe. quare neq; moueri semper sic possibile erat, siquidem grauitatẽ habentia ad deorsum rapi nata erant. Sed & tertiũ absurdum. s. dicere à ꝓpria anima coactum diuinũ corpus, manere æternaliter motũ, aut ab anima cogente manere ęternũ eum, qui in ipso, motũ. Nam & quod fm uiolẽtam necessitatem fit, æternũ esse est impossibile, ꝑter naturam enim hoc, quod aũt pręter naturã est, eius quod fm naturam est, cum sit excidens non æternũ. oportet enim esse & hoc fm naturam, & simul ambo esse, impossibile est sic quidem in eo quod mouetur impossibile insinuauit, per hoc ꝙ non est rationabile, manere æternũ ab anima cogente factum. Deinde autem & à mouente aĩa ꝙ neq; hac ratione pośe esse talem uitam sine tristitia & beatã, sed sine uacatione, & remotam ab omni robore prudẽti, siquidẽ aliter apto nato ferri primo corpore, puta ad medium: ała cum uiolentia, aliter ipm moueri cogit circulariter motũ. Non enim quod mouetur solũ eo qui ꝑter naturam, & uiolento motu, laborat, sed & mouẽs ipso, & maxime si continue & æternaliter moueat. Nam semel quidem & si molestũ sit, tamẽ tolerabile eẽt, si labor prementis remitteretur, cõtinue aũt & æternaliter intolerabile, & multo deterior talis uita, quàm quę aĩarum, quę in aĩalibus mortalibus, si ipse quidem, & si aliter apta nata moueri ꝓpria corpora, scdm prædominãtem inclinationẽ eorum, quę in ipsis, elementorum, aliter moueant uim inserẽtes; tamen cessant à tali operatione, fm somnos & alias aĩalium qetes. Cœlestium aũt animæ, & secũdum hoc diuinę existentes, nũquã habebunt eius quod ꝑter naturam mouere requiẽ. prudens aũt robur, Alexander, ait, speculatiuã operationem intelligi, propterea quod indiget maxime speculatiuis intellectibus & tali robore prudenti, sed uidetur robur quidem id quod in mouẽdo corpora, dicere Aristoteles, sed illud {prudens} appositum, ꝓpter id quod à Platone dictũ fuit. s. incepit incessabilem & prudentem uitam ad omne tempus, sicut & illud Ixionis cuiusdam fatum detinere ipm æternũ & inconteribilem. nã & hoc mihi uidetur ꝓpictum esse ad illud Platonis dictũ quod dicit Hæc ex medio ad extremũ coelũ oĩquaq̃ complexa, incepit icessabilem & prudentem uitã ad omne tempus. Hoc enim mihi uidetur ꝓferre Aristo. per hoc, sed necessarium Ixionis cuiusdam fatum, detinere ipsam æternam & inconteribilẽ, & quæ qdem fm Ixionem fabula dicit supponi nuptiis Iunonis Ixionem. nebulam autem formatã pro seipsa ipsi approximari: cõmixto autem ipso nebulæ, genitũ fuisse centautũ. Iupiter aũt cũ cognouisset de Iunone, trocho illigauit Ixionem, ut incessabiliter super ipsum ferretur. Forte autem significabit utiq; fabula superponi quidem politicæ & regali alicui ꝓuidentię Ixionem. Iuno autem q̃ talis species uitæ, indignum aũt cum uideretur fm instar Iunonis idolo cuidam materiali & obscuro, talis imperii circũcadere, quod qdem nebula insinuat. aer existẽs obscurus & materialior, huic etiam complexe spẽs, genuisse quidem nullam rõnalium & irrationaliũ operationem. Alligari autem ab eo, qui fm dignitatem oĩbus distribuit, conditore deo in rota fati, & generationis quã impossibile est imutari, fm Orpheum non deos illos misertum, qbus instituit Iupiter circulo malignitatis uariari & inuolui humanas animas. Quoniam aũt Alexãder Aphrodisieus, in aliis qdẽ melius (ut existimo) q̃ alii Peripatetici uideť attigisse Aristo. sermones, in his aũt quæ aduersus Platonẽ ab Aristo. dĩr, non adhuc uideť mihi seruare itentionẽ ɔtradictionis Arist. ꝓpositã ad apparens uerborũ Platonis, sed maligne aliqualr obuiãs aduersus ipm. q non solũ apparẽs refellere nititur ne errent simpliciores, sicut & Aristo. fecit. sed etiã intellectũ criminatur diuini Platonis, & conatur cõclusionem concludere, ex uerbis q̃ neq; ad apparens sæpe sequitur. Age & hic dilectã deo & Aristoteli ueritatem instituens, uerba Alexandri de animæ motu, tãquàm Platoni apparentia ꝓponens, discutere conabor, propter eos, qui supficialius uerbis ipsius occurrunt, & periclitãtur ex ipsis criminose se habere ad dogmata Platonis. Idem autẽ dicere & ad dogmata Aristo. & ad diuinam ueritatẽ. Dicit ergo Alexander hęc suis uerbis sequentibus talẽ rationem. Erit utiq; ostendere fm Platonem deorum animas in deteriori parte esse, quàm illas quæ in corporibus mortalibus sunt, quare & animam mundi, si quidem melius est omni animæ sine corpore esse. hęc autem nũquàm sine corpore erit existente post generationem æterno & incessabili motu, ut ait, moto ab ipsa, quæ uidebitur ad uiolentiam mouere. etenim si nõ simile mundi corpus est, his quæ aliorum animaliũ sunt eo ꝙ hęc sunt composita, tamẽ melius illi est seiũcta esse quàm cum corpore. Vniuersaliter autem fm eos qui asserunt circulariter mobile corpus, aut de quatuor esse aliquod, aut ex quatuor, diuino motu circulari, qui nõ est, ipsi fm naturam, fm animam mouetur, quibus prius dictum incõueniens accidet. In his itaq; & si Aristo. ipse coelum æternum existens animatum esse uelit, plane in hoc libro dicens. Coelum autem animatum & habet motus principium, & procedẽs iterum ait. Sed nos ut de corporibus

bus

bus solum ipsis,& uniuersalibus ordinem qdem habẽtibus inanimatis penitus ratiocinamur. Oportet autem existimare tãquàm ipsis participãtibus operatiõe & uita. Et Alexander adiecit his, qualiter adhuc fm Platonem, deorum animas,& animam mundi, in deteriori fato ordinatas esse/ait/quàm quæ in corporibus mortalibus sunt, si quidem melius est sine corpore esse, istæ autem nõquàm sine corpore erunt, æternis existentibus ipsis,& semper animatis. Hæc enim nõ soli Platoni uidebantur, sed etiã præcipuo Platonis auditori Aristoteli,& Aristotelis sequaci Alexãdro. Quomodo autẽ melius est diuinis animabus sine corporibus esse? si nũquàm sortientur etiã fm ipsum melioris uitæ dispositionem, siquidem corpora ipsarũ sunt æterna. Item quomodo autẽ animabus mortaliũ animalium diuinas comparãs in deteriori sorte/ait/ipsas esse, quare illas fm Platonem dicentem semper coexistere diuinas animas cũ corpore, si etiam animas quæ in corporibus mortalibus sunt entelechias inseparabiles à corporibus iste existimat. unde Aristo. ualde improbabiliter in talibus exponit.

Quòd autem nõ tãquàm Platonem dicentem ab anima moueri cœlum Aristo. accuset, perspicuum est, si quidem & ipse animatum dicit cœlum. habens motus principiũ in seipso uidelicet animã. nam de hac erat ipsi sermo. Sed cũ dixisset Plato de anima { hęc ex medio ad extremũ cœlum, c moiquaq; applicata incepit incessabilem & prudẽtem uitam } ueritus fuit ne quis coextensionẽ & coapplicationem audiens, corporalem quẽdam & uiolentum, fm impulsionem tactum suspicaretur animalem motũ corporis non apti nati sic moueri, ꝓpter quòd & Ixionem produxit. Quod uero neq; coextensam esse cũ corpore animã/neq; coapplicatã esse corporaliter putauit Plato, manifestat dicens, ꝙ corporeũ omne intra ipsam cõditor ædificauit, tãquàm ipsum in anima locatum. Quòd etiam neq; putet uiolenter ab anima circulariter moueri cœlũ Plato, sed naturaliter, quãuis ex omnino extremis quatuor elemẽtis ipsum cõstare uelit, addisces utiq; ex eo, ante animationem illum hęc sumpsisse de motu corporis proprium, sed ipsorum septem, eum qui circa intellectum,& prudentiam maxime existit. Propter qđ & fm eadem in eodem in seipsa circũducens, fecit circulariter moueri cœlum aíaliter ab anima motũ.& inter omnes (ut existimo) magis Aristoteles eã, quæ in Timęo de his est, sententiam nouit, qui etiã compẽdium ut summam Timęi scribere nõ renuit. At uero ab aliqua anima Alexãder/ait/ui mouebitur quod circulariter mouetur corpus. Oportet enim si debeat anima mouere ui, cũ corpore ipsam esse, impossibile enim ui moueri corpus ab aliquo sine tactu & resistentia, hæc autẽ corporalia sunt, oportebit ergo cũ corpore ipsam esse, per quod motum,& ipsa mouebit quod circulo mouetur præter naturã & palã qđ etiã ipsius corpus circulo mouebitur, ut simul circũferat illud & uincat, cum non sit natũ sic moueri. Solũ enim sic regularem & æternum motũ ipsum mouebit circulariter. Sed quod mouetur fm eam quæ in seipso, aíam, continue & fm naturam semper mouebitur, nam quod fcđm propriam animam sic mouetur, fm naturam mouetur, si aũt hoc, illud utiq; erit quod circulariter mobile. Hæc Alexãder p uerba dicens, quo modo non attendit, ꝙ nihil prohibet cœleste corpus fcđm ꝓpriam aíam circulariter motũ fcđm naturam moueri? Quæ autem consequẽter ab Alexandro dicunẽ, ampliori uel non minori attentione digna puto, quã ea quę dicta sunt. Quæsiuimus.n. ait Alexã. quũ puenimus ad breues fcđo loco interꝑtatiões, quo motu aía mouet circulr mobile corpus, siqđẽ circulr natura mouetẽ,& qſtio qđẽ necessaria est,& oino debita ꝓpõ. Solutiones autem ꝯsiderandũ est. Iuliani quidẽ/ait/Tralliani opinio erat, motus qui ad dextram cãm ipsi animam eẽ,& regularis & ordinati. Herminus aũt huius quod est in infinitũ ipsum moueri animam dicebat cãm, nullum enim corpus finitum hẽ sua natura uirtutem motus ad infinitũ. Et huic quidem attenderat Alexander dicens huius quod est in infinitũ moueri, non ꝓpriam aíam causam esse, sed primum mouens.& si usq; ad hoc deduxit sermonẽ, bene utiq; (ut existimo) dixit. sicut enĩ motus ab aía propter ipsam per se motricẽ ipsius uirtutem est, sic infinitum imoueri & semper fcđm eadem,& eodem mõ,& circa eadem & in eodem,& quæcũq; talia, ab imobili intellectuali cã conueniunt cœlo. Iste autem ad suũ studium ꝓpositumq; deducens sermonem, dicendo ꝙ eius qui ad infinitum motus est, primũ mouens est causa, subiunxit Nam propria aía secũdum speciem & uirtutẽ magis est, siquidẽ entelechia est. quare fm prædicta non est possibile, hanc in infinitũ mouere uniuersum, cum sit uirtus finiti. ¶ Sed quod quidẽ quãuis entelechiam dicat aíam Aristo. duplicem nouit entelechiam, hanc quidẽ inseparabilem, hanc aũt separabilẽ: & quod animã maxime rationalem tanq̃ separabilem entelechiam dicat, in his quæ de aía, à multis & pręclaris uiris ostensum est. ¶ Ad Iulianum aũt cum nihil dicat Alexander, dicendum est, ꝙ si eius qui ad dextram motus, aía est cã/uidelicet sphæræ inerrabilis motus, hic enim à dextra mouetur,& alias ad idem circũducit, aíę igitur sphęrarum, quę dicũtur erraticæ, quo motu mouent ipsas? Nam eo quidẽ motu qui ad dextram est, cum non erratica simul mouenẽ, si aũt mouẽtur eo motu, qui ad sinistram. s. proprio, dubitatio manet; quærens quo quidẽ motu mouet natura,& quo anima,& si eo qui est ad dextrã, motu. s. qui ab ori-

In Timæo vide hæc.

Opio Iuliani

ente,qui est sphærę inerrabilium astrorũ anima mouet,q̃li motu natura mouebit eãdem? Nos autẽ ait Alexander,conabimur ostendere diuini corporis,non aliã quidem eẽ naturam, aliam aũt animã, sed ut grauitas terræ est,& ignis leuitas. ut enim hæc dicentes natura moueri, fm has uirtutes moueri dicimus,& non est aliquis ipsorum p̃ter eum qui scd̃m naturam,qui secundũ proprias uirtutes motus est, ita & naturam diuini corporis rationabile uidebaẽ etiam esse uirtutem secũdũ animam. Nã q̃ alia p̃ter hãc erit natura ipsius? aĩa enim perfectior est natura ipsa, rationabile aũt est p̃fectioris corporis,& naturam eẽ perfectiorẽ,proinde fm naturam & aiam,est circulariter mobile. ¶ Quomõ igitur hæc ↄsonant Aristotelicis dogmatibus? Siqdẽ Arist.plane qdem naturã aliud eẽ & aliud aiam uult.hanc quidẽ in secundo de naturali auditu diffiniens,principium motus & quietis in quo est. Hanc autẽ in secundo de aĩa intelechiam corporis physici organici potentia uitam habentis. si igiẽ, omnis anima naturalis corporis est entelechia,& aliud quidẽ naturale corpus est,& aliud entelechia hęc,& maxime illa quę sepabilis est,q̃uo utiq; idem erit natura & aĩa? Sed iste inseparabilẽ entelechiã putans aiam,queadmodũ & natura ĩseparabilis est, à naturali corpore & in idem aliqualr̃ uenit cum forma,cõmiscuit naturam & aiam,utriq; entelechię nomen cõuenire putans, ꝓpter quod uirtutem animam & naturã eadem esse putauit. Item cum sic plane dicat Aristo. ꝙ nos,ut de corporibus solũ ipsis inaiatis cœlestibus ratiocinamur,oportet autem existimare tanq̃ participãtibus ipsis operatione & uita,et si animata corpora sunt naturalia,natura aũt in illis aĩa,ut iste dicit,q̃ igiẽ opportunitas apponendi operationẽ & uitam aialem? hæc enim est q̃ operatur,sed hæc quidẽ (ut existimo) manifesta. Quærendũ autẽ nihilominus relinquiẽ,quo quidẽ motu mouet natura, cœleste corpus,& quo anima. Et dicendũ (ut existimo) ꝙ natura fm se nõ est sufficiens mouere p̃fecto & p̃ se naturali locali motu.neq; enim motus qui fit quatuor elementorũ,fm eam quæ ad totũ est inclinationem,p̃fectus motus est,& ex se naturalis,tanq̃ inexistente mouente, sed casui magis assimilaẽ,aut tractui cuidam, secũdum eam q̃ totalitatis inditam parti uirtutẽ effectus,neq; enim habẽt hæc in seipsis, ut naturalia, solum principaliter mouẽs. natura enim non existens ex se mobilis aliũde mota mouet, ꝓpter quod non magis mouere q̃ moueri diciẽ,dicerem utiq; qđ partes qdem à totis abstractę,& ab ea qdem q̃ in toto aiatione,ẽt perfecta natura priuatæ sunt naturã aũt hr̃e dicuntur,fm ꝙ natę sunt iterũ copulari toti motę. Totũ aũt naturaleq; & aiatum ab anima ꝓprie mouẽ per mediã naturã. Natura enim uita q̃dam est,in subiecto corpore idoneitatis existẽs & aptitudo admoueri corpora ab aĩa, & per seipsam mediã aię uirtutem motiuã in corpus traducẽns. & hæc qdem etiã Aristoteli uisa sunt, siqdẽ animam entelechiã corporis naturalis ait etsi qdem in sequẽtibus in q̃bus ait aliorũ autẽ in nullo uidemus unde principiũ motus,& iterũ: nobis aũt qm̃ determinatũ est prius,ꝙ in habentibus principiũ motus,tales uirtutes inexistũt. Principiũ motus habere plane aiam habẽtia dicit,& non naturalia, ut Alexãder exponit,quæ ẽt Platoni ante Aristo. uidenẽ. Siqdem in decimo legũ,motũ quidẽ ab altero & mouẽtem alia naturã esse ait fm ipsius moueri aptitudinem,sed nõ fm mouere subsistentem. q̃re siquis dicat,quo qdem locali motu natura,quo aũt anima mouet cœlũ? dicemus ꝙ aĩa per mediam naturã,cœlũ circulo moueri facit,uno qdem existẽte & eodẽ motu. sed à natura quidẽ habẽte per se naturalem & nõ uiolẽtam,& fm ipsam idoneitatẽ admoueri,ab aĩa autẽ transitiuã opationẽ,ad quã erat aptũ natũ ꝓpter naturã,sicut ab intellectu semp & fm eadem & in eodẽ circũferri. ab his enim & ab intellectu elargiẽtibus aialem motũ,qui per naturã ĩsidet corpori efficiturq; & ad silitudinẽ intellectualis operationis restituiẽ, ꝓpter qđ & diuinus Plato cũ q̃sisset cur circulariter mouẽ cœlũ, quia intellectũ imitatur ait. Sed taliũ qdem sermonũ satis sit nunc. Sed fm Aristo. ostẽso ꝙ fm nullũ modũ dictorũ,possibile est eẽ uiolẽtum cœli motũ,sed fm naturã se habere necesse est,siqdem æternus est,induxit ꝙ ẽt æternitati uniuersi hoc consonat. s. nõ uiolentũ,sed fm naturã habere motũ. Itẽ consonat diuinationi quã habemus de diuino uniuerso,ꝙ illaboriosum ip̃m oportet esse,& in uigore & in beatitudine permanere. Solũ.n.sic habebimus utiq; sine rephensione consonos assignare sermones,si dicamus nõ uiolentũ,sed fm naturã ipsius factũ. Diuinationẽ aũt uocauit cõem hanc cõceptionem,quã habemus de illaboriositate & beatitudine diuini,q̃a hæc melior est scientia per demonstrationem,firmissima & irredarguibilis est. Tales enim & demonstrationes secundum diuinam notitiam supra omnem demonstrationem prouenientes cum fide inuariabili.

Vide simplic. 2. phy. in trac. de natura.

Intellige in Alexandrũ q̃ ẽt sa. de. 2. physi.

Opinio Alexãdri de aĩa apparet in 3. suo libro de aĩa.

Vide. 2. physi. ubi idẽ dicit in quadam digressione.

Quoniam autem quidam sunt qui dicunt esse aliquid dextrum & sinistrum cœli, quemadmodum vocati Pythagorici: illorum enim iste sermo est, considerandum vtrum hoc se habet modo vt illi dicunt, aut magis aliter. Si quidem oportet adaptare toti corpori hęc principia, confestim enim primo si dextrum existit & sinistrum, adhuc prius priora existimandum existere principia in ipso. Determi

natum est quidem igitur de his in his, quæ circa aialiū motus, propter propria naturę illorū esse. Manifeste enim in animalibus existentia videntur, his quidem omnes tales partes. Dico autē puta dextrū & sinistrum. His autem quędam, plantis autem sursum & deorsum solum. Si autem oportet cælo adaptare aliquid talium, & primum quemadmodum diximus inanimalibus existens, rationabile existere in ipso. Tribus enim entibus, vnumquodq; talium principium quoddam est. Dico autem tria, sursum & deorsum, & anterius & oppositum, & dextrum & sinistrum. Has enim distensiones rationabile existere corporibus perfectis omnes. Est autem sursum quidem, longitudinis principium, dextrū aūt latitudinis, anterius aūt pfunditatis. adhuc aūt aliter scđm motus. Principia.n. hęc dico, vnde incipiūt primo motū habentibus. Est aūt & sursum quidem augmentatio, à dextris aūt qui secundum locū, ab anterioribus aūt q scđm sensum. Anterius enim dico in quo sensus. ppter qđ & non in omni corpore sursum & deorsum, & dextrum & sinistrum, & anterius & posterius, quęrendum, sed quęcūq; habent motus principium in ipsis, animata entia. Inanimatorum enim in nullo videmus, vnde principiū motus. hęc quidem enim omnino non mouentur, hęc autem mouentur quidem, sed vndiq; similiter, puta ignis sursum solum, & terra ad medium. Sed in his quidem dicimus sursum & deorsum, & dextrum & sinistrum ad nos referentes. Aut enim secundum nostras dextras, quemadmodum diuinatores, aut secundum similitudinem nostri, quēadmodum quę statuę aut quę contrario habentia positionē. Dextrum quidem enim quod ad nostram sinistram, sinistrum autem contrarium, & posterius quod ad nostrum anterius. In ipsis autem his nullam videmus differentiam. Si enim ęcontrario vertantur, cōtraria dicemus dextra & sinistra, sursum & deorsum, & posterius & anterius. Propter quod Pythagoricos vtiq; quis mirabitur, quia duo sola hęc principia dicebant, dextrum & sinistrum, quatuor autem dereliquerunt, nihilominus principia entia. Nihil enim minorem differentiam habent quę sursum, ad quę deorsum, & quę anterius, ad quę posterius, q̄ dextra ad sinistra, in omnibus animalibus. Hęc quidem enim virtute differunt solum, hęc autem & figuris. Et sursum & deorsum omnibus animatis similiter, & animalibus & plantis. Dextrum autem & sinistrum non existit in plantis. Adhuc autem vt longitudo latitudine prior, si sursum longitudinis principium, dextrum autē latitudinis principiū, prioris autem principium prius, prius vtiq; erit sursum dextro secundum generationem, quoniam multipliciter dicitur prius. Adhuc autem si sursum quidem est vnde motus, dextrum autem à quo, anterius autem ad quod, & saltem vtiq; sic habebit quandam virtutem principij, quod sursum ad alias species. Ideoq; quia derelinquunt pricipaliora principia, iustum est ipsos increpare, & quia hæc in omnibus similiter putabant existere.

Cum dixisset de toto cælo q; simplex, q; quatuor elementis supereminens, q; circulariter mobile, q; ingenitum & incorruptibile, & inaugmētabile, & inalterabile, & impassibile omnis mortalis difficultatis, adhuc autem illaboriosum, tāquàm motum nō uiolenter, & sm naturam, & cōmunium de ipso conceptuum, tāquàm de deo numine afflatus meminisset: etenim primum coelum, & astra in cœlo, deos uocauerunt antiqui, & ab his deuenerunt in cognitionē conditoris, & aliorū diuinorū ordinū: hæc igitur cū dixisset, merito iam de partibus coeli, pponit docere. Duplices autē partes, hæ quidē sm se ut sphęrę, & astra, hæ autem ad aliquid & sm habitudinem, ut dextrum & sinistrum, & anterius & posterius, & sursum & deorsum. Dupliciter autē & hęc considerantur, sm positionem, & sm motum, & de primis disputat quæ sm habitudinem: ppter quod multis quidem dubiū uidebatur, num coelum prorsus habeat hæc, simplex cū sit & homœomerū. Pythagorici autē dextrum & sinistrum, posuerunt in decem coniugationibus, quas omnium cōmunia principia dicebant, quare & coeli. Si igitur, ait, in homœomero scilicet similari corpore coeli. i. uniuersi, qđ sm coelum determinatur, hæc oportet principia intueri, quæ sm dextrum & sinistrum sunt, cōsiderandum utrum hæc se habeāt eo, aut modo, ut Pythagorici dicunt, aut magis aliter, ut nos intelligimus. Tribus enim existentibus corporis dimensionibus, longitudine, latitudine, & profunditate, & duobus ultimis, sm unāquāq; dimensionem, tres fiunt cōiugationes diuersæ, in corporibus animalium. Longitudinis quidem enim ultima, sursum & deorsum sunt. latitudinis autem dextrum & sinistrū. profunditatis autē anterius & posterius. Et est quod quidem sursum, longitudinis principium, dextrum autē lati

Com. 4.

Vide Philonē de mūdo pro hoc.

tudinis,anterius autẽ profunditatis.principia autẽ motuũ hęc. Ab his enim incipiũt primo motus
in habẽtibus ipsa,hoc est in animalibus. A sursum quidem augmentatio.à dextris autẽ qui fm locũ
motus.ab anterioribus uero,qui sedm sensum,& maxime sedm eũ,qui tendit ad ante.Propter qđ
neq; in omnibus corporibus,quęrimus hæc principia,sed in habentibus printipiũ motus in seipsis,
ad omnes distãtias peruenientibus,hęc sunt animata.nã inanimata uelut bolus terræ,uel scintilla &
si habeat motus pricipium,nõ animalis,ad omnia procedẽtis,sed naturaliter determinati ad unum.
Nam bolus quidem ad mediũ solum,scintilla autẽ ad sursum. Et si dicimus aliquãdo etiã in parti/
bus inanimatis,sursum & deorsum,dextrũ & sinistrũ,ante & retro,ad nos referentes dicimus. Aut
enim dextra dicimus,quæ sedm nostras dextras,sicut diuinatores, nam dextram auẽ, quę in dextris
nobis,& symbolum dextrum sic dicimus. Aut sedm similitudinem ad nostras ut in statuis dextram
manum dicimus,& sinistram. Aut quæ ècõtrario se habent positione,ut quæ contra faciem uidẽtur
nobis esse,ut in speculis dextrũ quidem qđ fm nostrũ sinistrũ,sinistrum autem quod sedm nostrũ
dextrum .Inanimatis autẽ semper unã uidemus sedm naturã differentiam. Quæ enim ad nos accipi
unť, si ècõtrario uertanť,cõtraria prioribus dicemus,qppe dextra sinistra euadit,& sursum deorsũ,
& ante retro. Horum plurima plane nobis Aristote.in libro facultateq; de progressu animaliũ tradi
dit,ad quã & nunc sermonem remisit. Scribit autẽ in illa sic.sursum quidem & deorsum partes,om/
nia habent uiuentia.non solum enim in animalibus est quod sursum & deorsum,sed etiã in plãtis.
& paulopost.quęcũq; autem nõ solum uiuũt,sed etiã animalia sunt,talibus insunt anterius & poste
rius,sensum enim habent hęc omnia,& iterum paulopost.quæcũq; autem animaliũ,nõ solũ sensum
participant,sed & possunt facere eam quæ fm locũ trãsmutationẽ ipsa per seipsa,in his determinata
sunt cũ dictis sinistrum & dextrum.& similiter cũ dictis prius actione quadam & nõ positione,de/
terminatum utrũq; ipsorum. Quæcũq; autẽ animaliũ,quæcũq; non mouẽtur fm locum,ut quę ap/
pellãtur zoophyta.i.media inter animal & plantam.hæc non utiq; habebunt dextrum & sinistrum.
His itaq; sic se habentibus,tria hic in Pythagoricis reprehendit Aristote. Primo qdem q sex existen/
tibus talibus differentiis,duas solas isti assumpserunt.f.dextrum & sinistrũ,quatuor derelinqẽtes.f.
sursum/& deorsum,& ante/& retro. Secũdo q principaliores ꝑtermiserunt.f.sursum & deorsum,
hæc autem per plura ostẽdit argumenta. Primo quidem quia & in his differentiæ sunt euidentes nõ
minus quàm dextrum & sinistrum,aut q uerum est & adhuc magis & naturaliora sunt hęc,si qdẽ
dextrum & sinistrũ.puta dextra manus & sinistra,& pedes similiter,nihil ab inuicẽ fm figuras diffe/
rant,uirtute quidẽ differunt. Manus enim dextra est leua robustior.pedũ autem sinister qdem ad
firmari magis idoneus.dexter autẽ ad inchoandum motũ,& humerũ similiter.sinister qdem adfer/
re pondus,dexter autẽ admoueri idoneus,quãuis fm figurã nihil adinuicem differant.caput autẽ
à pedibus,& sũmitas arboris à radicibus,& uniuersaliter superiora ab inferioribus,& anteriora à po/
sterioribus,nõ uirtute solũ,sed & figura differũt Hęc igiť iputat Pythagoricis,qa cũ sex sint pricipiã,
isti duo sola assumpserũt,principaliores & magis differentes derelinquentes ⁋ Et secũdo/quia cõmu
niores & uniuersaliores ꝑtermiserunt.si quidẽ sursum & deorsum omnibus animatis inest,similiter
animalibusq́; & plantis.⁋ Et tertio/quia priora fm naturã prætermittẽtes,posteriora assumpserunt.
Prior enim longitudo latitudine,siquidẽ & linea superficie principalior,sicut & punctũ linea.& si q/
dem ad longitudinẽ augmẽtatio primo fit in aĩalibus,quàm ad latitudinẽ,& si qdem lineã supficies
secũ infert,sed linea nõ superficiẽ. Si igiť longitudo latitudine prior natura,priorũ autẽ natura,& pri
cipia priora. Longitudinis ergo principia hoc est qđ sursum & deorsum pricipiis latitudinis. hoc
est dextro & sinistro priora sunt natura. Sed cum multipľr prius dicatur, aut positione, ut in primis
sedentibus,aut ordine,ut ꝓœmia narrationibus,aut potẽtia & honore, ut princeps subditis,aut na
tura,ut quod cointerimit qdem,sed nõ cointerimiť, aut tẽpore aut generatiõe,ut pater filio, sursum
ergo dextro fm generationẽ utiq; erit prius,qa ad longitudinẽ augumentatio prima fit in aĩalibus,q̃
ad latitudinẽ. Si igitur prior qdem generatur longitudo latitudine,est autẽ longitudinis qdem prin/
cipium quod sursum,latitudinis aũt quod dextrũ,& principiũ prioris prius utiq; erit fm generatio
nem.⁋ Quarto/ꝓterea,siquidẽ sursum est unde motus nutriendi qui fm augmentationẽ specificať,
dextrum aũt à quo motus inchoat,& anterius,id ad quod aliquid ꝓcedit,principalior aũt & magis
essentialis est sedm augmẽtum motus aĩali,quàm motus fm locum.palã ergo q etiam sursum prin/
cipaliorem uirtutẽ principii utiq; habebit,ad alias differentias. Incõueniẽter igitur,dextrũ & sinistrũ
assumẽtes,sursum & deorsum ꝑtermiserunt. Sic igitur ꝓbauit Aristo.per plura argumẽta eos prin/
cipaliores ꝑtermisisse. Possibile aũt ex differẽtia ante positionum.f.ab hac unde,& à quo,& ad quod,
non prius nũc quod sursum est,quàm dextrũ,& anterius ostẽdi,sed alterũ solum.si enim alterę ante
positiones,altera etiam sunt q̃ sedm ipsas dicũtur principia, tertio aũt ipsos increpat,aut sedo,si quis

ut unum oſa prima accipiat,qa principaliora pꝛetermiſerũt, per eadem dicens ,pbari. tertio igiť cõtra ipſos,aut ſcđo inducit,quia cõiter in oibus hæc principia exiſtere putabant quæ ſm dextrum & ſiniſtrum ſunt.atqui in inanimatis non exiſtunt ſm naturã. & quãuis dicantur in illis,tamẽ ſcđm eam q̃ ad nos relationem dicũtur,ut dictum eſt prius. In oibus autem eſſe dextrũ & ſiniſtrũ ipſos dicere accepit ex eo,ꝙ decẽ coelementationũ,quas oium cõmunia principia dicebant, & illud ſm dextrum & ſiniſtrum accipiũt,non tanq̃ in cælo ſm excellentiã hęc conſiderantes,quę igiť Pythagoricorũ intentio,& qualr̃ illis bene dicentibus Ariſto.ↄtradixit ad apparens ſermonis,oſtendendũ eſt. Pythagorici quidem igiť in duas coelemẽtationes, oẽs oppoſitiones reducentes,hãc quidem deteriorem,hanc aũt meliorẽ.ſ.boni & mali,& denario numero,tanquã oi numero cõplentes utrãq;, unãquãq; oppoſitionem ipſarũ decem ſic aſſumpſerunt, tanquã oẽs ſuiipſius cognitiones inſinuãtem,& localiũ igiť habitudinum,dextrũ & ſiniſtrũ aſſumpſerunt: ſimul quidẽ,quia bonũ & malũ inſinuant hæc.Dextram enim naturam & dextrã fortunã dicimus ſignificantes bonas,& ſiniſtras ↄtrarias.ſimul autem quia in qbus dextrũ & ſiniſtrum eſt,in his etiam ſurſum & deorſum,& anterius & poſterius,ut Ariſto.determinauit.non aũt ẽcõuerſo.merito igitur ex his, & alias oppoſitiones locales ſignificauerũt. Nam dextrum,& ſurſum,& anterius bonum uocabãt. Siniſtrum autẽ & deorſum & poſterius,malũ uocabãt,ut ipſe Ariſto.in collectione eorum q̃ Pythagoricis placuerũt,narrauit. Totalis quidẽ igitur ,ppoſitorum intentio dicta eſt.In ſpeciali aũt quando dicit{ his quidẽ tales partes,dico aũt puta,dextrum & ſiniſtrum. }In litera aũt{ hęc anterius & poſterius,ſurſum & deorſum. }tanq̃ noſcenda per dicta,pretermiſit.Quãdo autem dicit{ has aũt diſtẽſiões rõnabile exiſtere corporibus perfectis }non longitudinem dicit,& latitudinẽ & profunditatẽ. Hæc enim omni corpori inſunt,ſed tres oppoſitiones,ſurſum deorſum,ante & retro,dextrũ ſiniſtrum.Perfecta aũt corpora dicit, quęcũq; non ſolũ uitam habent nutritiuã,& augmentatiuã,ſicut zoophyta,ſed etiã appetitũ,& eam q̃ ſcđm locum tranſmutationem,ut perfecta aialia,ꝑpter quod & ſubiunxit { eſt autẽ quod ſurſum qdem longitudinis principium & cætera. } Attendere aũt oportet ad literam q̃ dicit.principiũ autem motus,dicet utiq; uirtutem motiuã.Habent quidẽ & inanimata principiũ quoddam motus, ſi q̃ ſunt naturalia corpora,ſed nõ mouẽs principium habent,neq; motiuã uirtutem in ipſis.Extrinſecus enim eſt qđ mouet ipſa.principiũ autẽ & uirtutem habent eius,qđ eſt moueri paſſiuũ,puta naturã habent eius qđ eſt moueri,nõ ex ſeipſis autẽ,ſed ab alio,ut oſtẽdit ĩ naturali auditu.Quare ſi qs quęrit,qualiter qdem natura mouet cœlũ,& qualiter aia,nõ dicendũ ut Alexã.dicebat,ꝙ idẽ eſt illa natura & aia.Quomõ enim utiq; erit idem,ſi natura quidẽ eſt uirtus paſſiua ipſius moueri in ſubiecto exiſtens qđ mouetur,anima autẽ qđ extrinſecus mouet?Nõ ergo dicẽdum eſt aiam & naturã in cœlo idem eẽ,ſed eodem motu ſm ambo moueri,uerum ſm animam quidẽ tãquã mouẽtem extrinſecus,ſm naturã autem,ut ſm principiũ ipſius moueri,quidem dicit,quæ ꝓprium locũ acceperunt iam in quo manent decætero,Non undiq; autem moueri,hoc eſt non ſecundum ſex diſtenſiones,ſed aut ſurſum ſolum, ut ignis,aut deorſum,ut terra.Sed ad cætera procedendum eſt.

8. phyſi. vide hanc auctorẽ quẽ tradituri ſumus hactenus vſq; ad ſextum librum.

Pōderatio verẽ bonum.

Nobis autem quoniam determinatum eſt prius,ꝙ in habentibus principium motus tales virtutes exiſtunt: eſt autem cœlum animatum, & habet motus principium:manifeſtum quoniam habet ſurſum & deorſum,& dextrum & ſiniſtrum.

Cum accuſaſſet Pythagoricos tãquã principaliora principia ꝑtermittentes diſtẽſionũ,& tãquã nõ cõmunia ut cõmunia aſſumẽtes,cõſequenter iã ipſe exponit qualiter in cœlo oportet accipe ipſas oppoſitiones diſtẽſionũ.Et primo ꝙ in cœlo oportet inqrere ipſas,oſtendit ſic.Cœlũ aiatum eſt,& habet motus principiũ in ſeipſo:ſed habẽti principiũ motus tale,& uirtutes hęc inſunt.Determinatum enim eſt prius,ꝙ nõ in omni corpore,ſurſum & deorſum,dextrũ & ſiniſtrum,anterius & poſterius, eſt inquirẽdũ.Sed q̃cũq; habẽt motus principiũ in ſeipſis qđ mouendi eſt,mõ ſint animata. cœlũ ergo habet tales uirtutes.Quãuis enim nõ augeať cœlum,nõ ꝓhibeť tamen ſurſum & deorſum hr̃e, neq; enim quæ augenť,q̃ deſtiterunt ab incremẽto,mox deſiſtunt habere ſurſum & deorſum.Oſtẽdit aũt ipſe in ꝑcedentibus,eã quę ſm lõgitudinem augmẽtationem ad ſurſum factã,in quibus utebať hoc euidẽti ſigno.ſ.qđ ſurſum & deorſum aialibus,aliud eſt à dextro & ſiniſtro,& hoc ſic ſe habente,oſtendit uniuerſalr̃ ꝙ in quibus dextrũ & ſiniſtrũ eſt aialibus exiſtẽtibus perfectis, & habent in ſeipſis eius qui ſm locũ motus ipſius mouere principiũ,in his eſt ſurſum & deorſum,& anterius & poſterius.Nã prima augmentatio eſt,deinde ſenſus,deinde appetitus,& qui ſm appetitum,localis motus.Qm̃ aũt quidã mihi reuerẽdorũ Pꝛorũ,aiatum ſic cœlum ab Ariſt.dici putant,tãquã habẽs uitam cõplantatã corpori,ſm quã habet motus principiũ,ſed non tanquã rõnalẽ habens aiam:rogo Com̃.5.

ipsos primo quidem suscipere Aristotelē dicentem, alia qdem aiata, alia autem naturalia, deinde animatum hoc, ab illis iudicari sermonibus, in quibus, ait, in hoc ipso libro de coelestibus. Sed nos ut de corporibus solum ipsis, & unitatibus ordinem quidem habentibus, inanimatis autem penitus ratiocinamur. Oportet autem existimare tāquàm participantibus actione & uita. Nam agere quidem rationalis animæ est secundum ipsum.

Non *oportet enim dubitare ꝓpter sphęricā eē figurā totius, quomodo erit ipsius, hoc quidē dextrum, hoc aūt sinistrū, similibus existentibus partibus, & omnibus motis omni tēpore. Sed intelligere oportet vtiq;, sicut si quis in qbus habet dextrū & sinistrum, differētia etiā figuris, deinde circūponat sphęrā. Habebit qdem enim virtutem differētem, videbitur aūt nō ꝓpter similitudinē figurę. Eodem autē modo & de principio eius qđ est moueri. Etenim si nequaꝙ incepit, tamē habere necessariū principiū vnde incepit, si incipiat qđ mouetur moueri, & vtiq; si steterit, mouebitur vtiq; iterum.*

Com.6. Cū ostēdisset ꝙ oportet in coelo quærere talia pricipia duas quę ferunt ad rationē hanc instātias ponit & soluit, Aliā qdem cōmunē ad omnes has oppositiones quæ est à similitudie partiū coeli. qualiter eni coelū cū sit sphęricū & homoeomerū, habet dextrū & sinistrum, aut sursum & deorsum, aut ante & retro, cū hæc debeāt differre etiā figuris Ipse autem dextrum solū & sinistrum nominauit, ab his (ut existimo) & alia īsinuās, ꝓpterea ꝙ dextrū & sinistrū hñtia ea q̄ sunt animalia, & alias adhuc prius oppōnes habēt. Alterā autē instantiam illatā ad dextrum & sinistrū breuiter insinuauit hoc { & motis oī tpe. } Si enim dextrū in animalibus, hoc est à quo pricipiū localis motus est, & in eo qđ semper moueť, nihil unq̄ inchoauit moueri, quomō possunt dicere principiū in motu ſm locū? Has itaq; instantias inferēs, priorē quidē per plura, ambas autē breuiter per hoc { similibus existentibus ptibus oībus, & motis oī tpe. } Soluit qdē priorē, ꝙ nō à figura oportet accipe drīām, sed à uirtute. nā in aialibus ī qbus uť & ſm figurā & ſm uirtutē esse differentia, si quis sphęricā figurā circūponat, nō ꝓpter figurę similitudinē differētiam ſm uirtutes interimit. ¶ Sed forte dicet aliquis, ꝙ circūpositio sphęricę figuræ, si fit manēte ſm figurā differētia, nihil mirum, si etiā ſm uirtutes differentia permaneat. Nam sphærica circūpositio sic dici uideť, tāquā manēte intus ſm figurā differentia. ¶ Sed forte nō sic intelligere oportet, circūponi sphęrā. nam quid utiq; esset si sphęra illud extrīsecus tāquā uestimēto cooperiretur? Sed intelligēdū est ꝙ si quis loco dissimilitudinis partium organicarū sphęrā circūponat, uirtutibus diuersis manētibus, differētia saluabiť, & inde incipiūt operationes, augmētationes, sensus, & motus, unde & nūc incipiūt. Verū uniuersal'r in dextris & sinistris non est differētia figurarū, sed uirtutes sunt, quæ faciūt differentiā. Scđam aūt instātiam soluit, supponēs coelū īcoepisse utiq; aliquādo motū, & sistens ipm rōne, & considerans, unde inciperet moueri. Nā multa īpossibilia rōne animoq; supponimus rerū cōsequentiam q̄rentes, ut quādo qualitates & quātitates à materiali substātia separamus, quæ nec sine substātia esse possunt, neq; suba sine his. Et hoc aūt Platonice dixit Aristo. nam in decimo legū Plato, ait, si stent ut omnia simul genita uideantur quo alio ergo loco necesse est primum motum fieri dictorum. Quo ad litam autē, quādo dicit, { uidebitur autem non ꝓpter similitudinem figuræ } punctum non est faciendum ibi, uidebitur autem non.

Dubium.

Solutio.

Hoc deest in spiß. alter vel in exēpari est.

Dico *autē longitudinē qdem ipsius, quę scđm polos distantiam, & polorum hunc quidē sursum, hunc aūt deorsum. Differētiā enim in his solū videmus hemisphęriorū, per nō moueri polos. Simul autē & cōsueuimus dicere latera in mundo nō qđ sursum & deorsum, sed quod iuxta polos, tanꝙ hoc longitudine existente. Qđ enim ad latus est, qđ iuxta sursum & deorsum. Polorū autē qui quidem super nos apparēs, quę deorsum pars est, qui aūt nobis īmanifestus, quę sursum. Dextrū enim vnūquodq; dicimus, vnde principiū eius qui secundū locū motus. Cœli autē principiū circulationis, vnde ortus astrorū. Quare hoc vtiq; erit dextrū, vbi aūt occasus sinistrū. Si igitur incipit à dextris, & ad sinistra circūfertur, necesse qđ sursum esse īmanifestū polum. Si enim erit qui manifestus, ad sinistra erit motus, qđ nō dicimus. Manifestū igitur quia īmanifestus polus est qđ sursum. Et ibi quidē habitātes ī eo quod sursum sunt hemisphęrio, & apud dextrā, nos aūt in eo qđ deorsum, & apud sinistrā, ecōtrario ꝙ vt Pythagorici dicunt, Illi enim nos sursum qdem faciunt & in dextra parte, hos autem qui ibi, deorsum, & in sinistra. Accidit autem cōtrarium.*

Ostenso ꝙ ēt in coelo oportet tales distīctiones q̄rere, & instātiis ad hoc solutis, cæterū docet qualiter

liter ipsas in cœlo oportet accipere, primo qdem lõgitudinem inueniẽs, ex magnitudine distẽsionis, Lõgitudo enim in oĩbus corporibus dicit, maxima in ipsis distantia. Si igit maxima in sphæra distãtia est q̃ fm diametrum habet, hęc enim maxima earũ q̃ in ipso rectarũ, & quãuis infinitas diametros possibile est accipere: in sphæra tamẽ determinatã sumendũ est. Lõgitudinis autẽ extrema sunt sursum & deorsum, sicut latitudinis dextrum & sinistrum, polorũ ergo hic quidẽ sursum est, hic autem deorsum, q̃lis autẽ utro mõ, adhuc imanifestũ est. Quòd autẽ differẽtiam q̃ fm sursum & deorsum est, in polis uidere oporteat, ostendit ipse ex eo q infinitis acceptis hemisphęriis, hæc sola determinata sunt, in quibus poli cardinesq; sunt, borealem dico, & australẽ, q̃ ab æquinoctiali circulo distinguunt. Nam alia oĩa hemisphęria, puta q̃ in meridionali orizõte distinguuntur alia & alia sunt, quoniã & meridiani & orizõtes sunt differentes & alii ad alios. Nõ enim fm seipsos sunt, sicut ęquinoctialis, sed ad habitationes, polos aũt hñtia, semper eũdẽ obtinentia locũ, mouent, tãquã eni circa centra manẽtia. s. polos, sic mouent. Propter qđ etiã Arist. nõ moueri polos, cũm dixit differẽtiæ hemisphæriorũ habentiũ ipsos. Immobilibus enim semper polis existẽtibus, & eãdẽ semper ad ipsos distãtiam seruantibus his q̃ circa ipsos mouent, necesse est eũdem locũ obtinere semper. Idẽ aũt & à communi ęstimatione ostendit. Cõsueuimus eni latera dicere in mũdo, nõ polos, sed q̃ secus polos. Si igitur lateralia sunt q̃ ex utraq; parte ipsius sursum & deorsum: Lateralia autẽ q̃ ex utraq; parte polorũ dicimus: palã q poli sunt, qđ sursum & qđ deorsum. Obscuritatem aũt modicã fecit in sermone dicẽdo, { nõ quod sursum & deorsum, sed iuxta polos. } Hæc eni cõuenienter iduxit. s. { sed qđ secus iuxtaq; polos } ostẽso aũt q poli sunt, qđ sursum & qđ deorsum, cæterũ determinat, uter ipsorũ q sursum sit, & uter q deorsum. Et hoc iam p̃ter multorũ suspicionẽ pnuntiat. s. sursum cœli dicẽs australem polũ, nobis occultum. Talis eni qui scit, ad ueritatem semper respiciens, etsi qdem consonat huic multorũ opinio, post demõstratiões, & hanc pducit addiscentibus, nõ perurgentem sed pbabilẽ facientem demõstrationis necessitatem, Si aũt dissona ad ueritatem, multorũ opinio est, cõtẽnit hãc, ac si nõ esset, sicut etiã nunc. Nã multis ab ea q̃ ad nos habitudine dicentibus sursum cœli, manifestum nobis semp polum & eleuatũ apparẽtẽ, deorsum aũt semper occultum, ipse qđ fm naturam sursum & deorsum q̃rens, cõtrarium multis pronuntiauit. neq; eni in particularibus aĩalibus si aliqs caput tuendo, pedes eleuet, pp̃ter hoc pedes qdem sursum fm naturã erunt, caput autẽ deorsum. Et arbores autem fm naturã, ad radices sursum habentes, qa inde alimentũ & prima augmẽtatio fit, sed quo ad nos, summitates ramorũ hñe sursum uident. Alexã. autẽ & Aratũ Soleũ corripit tãq̃ & ipse fm multos borealẽ polum sursum dicat, ubi ait de axe dicens. Et qdem terminant duo poli utrinq;. Sed hic quidem nõ cõspicabilis, q autem ursalis, ex borea desuper oceani. Et Alexáder qdem solũ trãscribens hic { sed hic qdem nõ cõspicabilis } per cõspicabile & nõ sursum & deorsum significare Aratũ ait, Magis autẽ { desup oceani, } sursum significat. Nõ oportet autem Aratum despicere. Apparentia eni promittens scribere, & facultatem tractandi sic iscribens merito ab ea q̃ ad nos habitudie altitudinem. s. qđ sursum poli accepit. Quęro australis polus sit q sursum cœli fm naturã obtinet, & borealis deorsum, quãuis multis cõtrarium uideat, ostendit ex eo, q dextrum qdem est qđ orientale, sinistrum aũt qđ occidentale, & si qdem sic habet, palã, q qui sursum, polus australis est. Quòd autẽ dextrũ sit qđ orientale, ostendit ex eo q & in particularibus aĩalibus dextra dicunt illa, unde principiũ motus fm locum. Cœli autẽ principium circulationis est ab ortu astrorũ. Sinistra igit ubi occasus. Si igit & inchoat à dextris motus, & ad dextra circũfert, nam retro est ad sinistra, & ad dextra anterius, necesse sursum australem esse polum. Ac si itelligat hõ, super axem extẽsus supinus caput hñs uersus australem polum, & simul circũductus cũ cœlo, à dextris enim ipsius & ad dextra motus erit. Si aũt caput in boreali polo habet, siqdem super axem fuerit ad patens cœli respiciẽs, neq; à dextris ipsius motus erit, neq; ad dextra, sed ècõtrario. Si autẽ opposito mõ supinum aliqs ipsum super axem imaginaret ad borealem polum caput hñtem, à dextris qdem ipsius uidebit motus, nõ tñ ad dextra, nam motus ad dextra, semper ad anterius est. Valde igit diligenter apposuit Aristo. hoc { & ad dextra circũfert }; uidet enim utiq; alicui à dextris esse illius taliter imaginati ab ortu motus, nõ tñ ad dextra, cũm in retro fiat. Quđ autẽ dextra uniuersi orientalia sint, & sinistra occidẽtalia, ẽt Homerus sapientissimus testat dicens. Si ad dextra, ad ortũ reuoluunt, siue ad sinistra ad occasum referunt. Cõcludens autẽ sermonẽ Aristo. palã igit ait q imanifestus polus est sursum, & q qdem inhabitant, sunt in eo quod sursum est hemisphęrio. Quędã igit hactenus sunt ɔsequentia ostẽsis. Quędã autẽ hinc, uident hñe instãtias multas. Nã qũo hi q sursum hemisphęrio iacent, apud dextrã sunt, & hi in deorsum apud sinistrã? Si qdem sursum & deorsum, æq̃liter utrũq;. s. à dextro & sinistro distent. Qualr autẽ Pythagoricos nos sursum facere dicit, & in dextro, eos autem q ibi sunt, deorsum & in sinistro? Si qdem ipse in secundo collectiõis Pythagoricorum narrat: Totius cœli, hoc qdem sursum dicunt esse, hoc autẽ

Aratus carmine scripsit astrologica.

Et sic loquuntur hodierni astronomi.

Sed vide Ioannẽ grãmaticũ 3. phys. ubi allegat dictum Hõeri huic cõtrarium.

deorsum,& sursum cœli dextrum eẽ,deorsum aũt & sinistrũ,nos sursum eẽ.Nisi quod qdẽ sursum, & qd apud dextrã dicit.Nõ iuxta suum placitum dixit,sed ẽm Pythagoricos,illi eni dextro sursum, & anterius coordinauerunt,sinistro autẽ deorsum & posterius.Quę autẽ in collectiõe Pythagoricorum trãscripta alio magis ab aliquo sunt.Alexãder putat transcripta fuisse.cum autẽ deberent sic se habere {qd sursum cœli dextrum esse,quod autẽ deorsum sinistrũ,& nos in sursum esse} nõ in deorsum,ut scriptum est.Sic enim cõsonabit his quæ hic dicunt,qa nos deorsum dicẽtes habitare,pp hoc & in sinistris,siqdẽ sinistra,qd deorsum,coordinatũ est ècontrario dicimus quàm ut Pythagorici dicunt sursum & in dextris.Et forte habet rationem transcriptum fuisse.siquidem nouit Aristo. eos dextro qdem qd sursum,sinistro autẽ quod deorsum coordinãtes.Qd autẽ poli sint qd sursum & deorsum cœli,sic ostendit Alexã.accipiens q cœlũ aĩal existens,hrẽ debuit distensionũ drĩas,& magis quæ ẽm magis differunt in ipso ptes.Differunt aũt abinuicem maxime poli,mãsiue abinuicẽ locis distantes.Hęc igit ab Aristotele ɋ̃ostensa accipiens syllogismo rõcinat ex diuisione sic. Necesse polos differre maxime ipsos debẽtes abinuicem ẽm aliquã trium distensionũ quę in aĩalibus sunt differre uidelicet aut ẽm sursum & deorsum,aut dextrũ & sinistrum,aut anterius & posterius. Sed sc̃dm dextrum quidẽ & sinistrũ dicere est incõueniens,siquidem dextrum oĩbus est,à quo qui ẽm locum motus incipit.Poli aũt ĩmobiles sunt,ut ,ppter hos & totum cœlũ in eodẽ circũferatur. Sed neq ẽm anterius dicere est possibile.Nam ea q̃ mouẽtur ẽm naturam in quibus motus est,hęc anterius sunt,modo autẽ motus in neutrum polorũ est.Si igitur neq ẽm dextra & sinistra differũt abinuicẽ poli, neq ẽm anterius & posterius & differunt plus quã alię partes,erunt utiq ẽm ipsos sursum & deorsum,ɋ̃ter id unde principiũ motus eius qui ẽm locum est,& ɋ̃ter oppositum huic,hoc est ɋ̃ter sinistrum & dextrum.In diuino autẽ corpore sphærico existente & circulr̃ moto,ɋ̃ter dextra & sinistra soli poli relinquũtur,in his igit est sursum & deorsum.Quod aũt localis motus principium aĩalibus his,quæ ẽm naturam mouent à dextris fit,constat ex eo q qui debent currere sinistrum ɋ̃ponunt, ut circa illum manentẽ motus à dextro incipiat. Et est ɋ̃missio sinistri pedis,ɋ̃paratio à dextris incipiendi motũ ad ante.At uero & onera sinistris imponimus humeris,dextros facile solubiles sinẽtes, tanquã inchoãtes motũ. Et ẽm rationem utiq erit,à robustioribus ẽm naturam, motum ẽm locum incipere,fortiora autẽ natura,q̃ dextra,& tanquã calidiora.Nam cognatũ est dextris calidũ,sicut sinistris frigidũ.Propterea aũt q dextra fortiora natura sunt, quãdo aliquis etiam sinistris robustus est, ambidextrum hunc uocamus.Sunt aũt dextrum & sinistrũ ex latere,q̃ autem lateralia,sunt ,ppe sursum & deorsum.In quibus ergo iacent dextrum & sinistrum habetur in his sursum & deorsum est.In quibus autẽ ex seipsis localis motus,in his dextrũ & sinistrum,siquidem dextrũ est unde principium motus ẽm locum.Diuinum aũt corpus,ex seipso circulari motu mouet,qui est localis.Diuinum ergo corpus habet dextrũ & sinistrum,si autem hoc,& sursum & deorsum habebit.

Sed secũdę qdem circulationis,puta eius quę planetarũ,nos quidẽ in his quę sursum,& in dextris sumus:Illi autẽ in his quæ deorsum,& in sinistris.Ecõtrario enim his principiũ motus est,ppter cõtrarias esse lationes.Quare accidit nos quidẽ esse apud principiũ,illos autẽ apud finẽ.De his qdem igitur,quę sc̃dm distẽsiones partibus,& sc̃dm locũ determinatis,tanta dicta sint.

Coñ.8. Ostenso q sursum qdem cœli,est ẽm australẽ polũ,nobis semper occultũ,deorsum autẽ ẽm borealem,& ,ppter hoc qui qdẽ in australi hemisphęrico,sursum habitãt,& ĩ dextro,siquidẽ ẽm Pythagoricos,qd sursum dextrũ est,nos aũt in deorsum & sinistro,& quũ à dextro & sinistro,sursum & deorsum syllõ rationatus sit,& dextrũ cœli cũ accepisset ipsum orientale,quia inde est principiũ motus, merito subiunxit,quòd hæc de sphæra astrorum inerrabilium ab oriente mota bene dicta sunt.In sphæra autẽ planetarũ tãquàm una accepta,cõtraria accidunt.Si enim dextrũ in illa est unde principiũ motus in occidente ultimæ sphęrę erit utiq dextrũ erraticæ.Si autẽ hoc,sursum erit borealis polus,deorsum autẽ australis.Et nos qdem in sursum,& in dextris sumus,ut utiq dicerẽt Pythagorici,alii autẽ in australi hemisphęrio,in deorsum & in sinistris.Causa autẽ hoc est q ècõtrario est principiũ motus,hoc est dextrũ in erratica.Huius causa sphæra quoq est,eo qd cõtrario fiunt lationes. dixit ècõtrario ,p ex cõtrario fieri,qa circulari motui nõ est cõtrarius motus,& prius ipse ostẽdit per plura,& iterũ dicet.Si aũt sursum & dextrũ,principia,hoc qdem augmẽtationis,hoc autẽ motus ẽm locum,& deorsum,& sinistrũ fines eorũdem sunt,accidit ut quo ad erraticorũ sphærã nos quidẽ in principio habitare,illos aũt apud finem.Quare & multi dicentes sursum quidẽ borealem polum eẽ; & nos apud sursum habitare,deorsum aũt australem,& illos apud deorsum,si ad erraticũ aspiciẽtes dicerent,recte dicerẽt.inquiret aũt utiq aliquis hic,cur quidẽ distensionũ harũ eam,q̃ ẽm dextrũ & sinistrum

finistrum,& sursum & deorsum exponēs,eam fm anterius & posterius pteṁisit.Et est quidē dicere,q ex dictis facile simul manifesta & ipsa fit.Si enim à dextris inchoās motus ad anterius fert,palā q semper id qd est super terrā ante est,qd autem sub terra,retro.Et si quis illum hoiem imaginatus fuerit qui super axem positus supinus,& caput hītem apud australem polū,anterius ipsius qd semper super terrā uidebit.Et ipse etiā Arist.post sermonē de figura cœlesti,cām eius qui ad hoc motus super qd mouetur inquirēs,tunc de ante differet,cōueniēti loco problematis inuēto,ut ibi docebimus.De his qdem igit quæ fm distēsiones partibus,& fm locū determinatis,tanta dicta sint.Cōcludens iā pdicta,illud.s.de his q̄ fm distensiones partibus,lōgitudinē forte & latitudinem,& pfundita tem dicit.illud aūt,fm locum determinatis,sursum & deorsum,& dextrū & sinistrū,& ante & retro intelligit.Hæ enim sunt locorū differētiæ.Forte aūt ambo de eisdē sex localibus distēsionibus dicuntur,ut exponit etiā Alexā.Distēsiones enim partiū sursum & deorsum,ait,& ɔiugata his,fm differentias enim has partes differūt.Et hoc { fm locum determinatis } rationabiliter,ait,adiunxit.Nam prædicta locis determinata sunt.Adhuc autem,ait,scdm locum determinatum,& ostensum est,nos quidem in deorsum habitare,eos autem qui apud australem polum uergunt,sursum.

Quoniam autē nō est cōtrarius motus circularis circulari,cōsiderandū pper qd plures sunt lationes.Et qdem à longe tentātibus facere inqsitionem,longe autē nō sit tanto loco,multo autē magis eo q accidentiū ipsis de oino paucis habeamus sensum.Attamē dicamus,causa aūt de ipsis hinc sumēda.

Secundum pblematum ordinem,ɔsequens erat,post habitudinalē partium diuini corporis differentiam cōpetentem sphærę non erraticę,& erraticæ etiam de dria quæ secūdum motū ipsorum est considerare,pper quid ex ɔtrario fiunt.Etiam quia in pconcluso pblemate meminit eius,qui ēcontrario motus huius est,merito sursum & deorsum differens fm utrūq motuū ostendens,quādo etiā dextrum & sinistrū diuersa sunt,qa diuersa motuū principia habentur,hæc aūt diuersa sunt,qa ēcōtrario motus fiunt.In hanc igitur causam reducta illa dria,oportebat eum qui uult addiscere huius causam quærere,pper quā cām hæc contra motio fit.Et primo quidē q necessaria sit quęstio ostendit.Deinde q etiam inuentio difficilis est.Et necessitatē quidē ostendit sic.Sphæra inerrabili circulo mota si esset,ait,circulari motui,contrarius circularis motus,sicut recto qui sursum,rectus qui deorsum,sufficeret q̄renti pper quid, erraticū ēcontrario mouet non erratico respōdere q circulari non erratici motui habenti contrarū oportebat semper & ɔtrarium ipsi subsistere,hoc subsistente.Contrariorum enim si alterū est fm naturam:necesse etiam alterum eē.Nam contraria unū est ad aliud,eorum autē quæ ad aliqd sunt altero existente,necesse etiā alterum eē.Quoniam aūt ostensum est,q circulari motui non est cōtrarius motus,cessabit ociabit urq,semp ab hoc ɔtra motionis cā,& aliam quærere est necesse.Et ut ait,bonus Alexander,si hic uniuersalr fieret,neq naturalem aut materialē necessitatem in his cām ponere possibile est. Eadem enim amborū materia est,sed fm aliquā diuinā dispositionem & ordinationē assignari drām non facile possumus.Difficultatē autem in talibus causationis manifestauit,per hoc.s.à lōge nos facere inqsitionem huius,non qa loco multū distamus,sed magis eo q de paucis accidētibus ipsis sensum habeamus. Si eni demōnes qdē ex per se in existentibus fiunt,q̄ quidem accītia ipse uocauit,& earum q̄ circa sensibilia demōnum, necesse est principia ex sensu accipere.In quibus nāq non possumus sentire,in his neq facile demōnibus est abundare. Sed ut Plato,ait,ex similitudinibus simulachrisq; necesse de talibus fieri sermones.hoc Plato & uniuersaliter in sensibilibus & simulachris dicens.Valde aūt diligenter dixit(ut existimo)plus nos cognitione distare,quàm loco.nam usq ad cœlū quidem distātia quāuis multupla sit distantiæ, q̄ usq ad aliquod uisibile,puta usq ad hanc arborē,tamen in aliqua pportione semper est.Ignorantia aūt in illis existentium ad cognitionē eorum q̄ in arbore apparent,in nulla pportione est,hoc aūt & hic accidit. Nam à decem stadiis non sentimus nisi eleuata sint, quāuis distantia ad distantiam eius quod uidetur à nobis,comparabilis sit. Cōm.9.

Vnūquodq; autē quorum est opus,gratia operis est.Dei autē operatio imortalitas.Hęc autē est uita sempiterna,itaq; necesse Deo motū existere sempiternū.Quoniā autē cœlū tale,corpus eni qddā diuinū,pper qd habet circulare corpus,qd natura mouetur circulariter semper.

Causam proponēs dicere cōtrarię motionis cœlestiū sphærarū tanquā axioma pacipit,hoc.s.unū quodq quorū est opus,gratia operis esse,opus & effectū & operationē uocans,ut manifestat subiūgens.Dei opatio imortalitas est,nam & uirtutes quæ fm artes & scias,gratia earū quæ fm ipsas operationum sunt,ut est in prōptu unāquāq uidere speculatiuam & actiuā,& factiuam.Nam geome/ Cōm.10.

triæ finis eſt ſcire q̃ conueniũt magnitudinibus,& ędificatiue ędificare, & tibicinæ tibia canere. Et in naturalibus adhuc magis,equus enim currẽdi gratia,& homo agendi & ſpeculandi,ſicut etiam oẽrũ quæ in corpore ptium unaquęq; operationis ipſius gratia eſt,qbus indiget aĩal. Quoniam igiť unũquodq; quorũ eſt operatio,ꝓpter operationem eſt,diuini aũt corporis{hoc enim deum uocat nũc} opatio imortalitas ẽ: diuinũ ergo corpus ĩmortale ẽ, & in hoc habet eẽ. uerũ eſt igiť dicere ꝙ cœlũ deus eſt,& talis deus diuinũ corpus eſt,diuinum corpus uitã æternã habet, qđ uitam æternã habet, motum æternũ habet qui ſm locum,quod æternũ motum localẽ habet,circulari motu moueť,hic enim ſolus oſtenſus eſt poſſibilis ęternus eſſe,qa & cõtinuus hic ſolus, ſup rectam enim infinitus nõ eſt,finiti aũt quãdo reflectunť, ſtatione interrũpuntur. Si quidem igiť ꝙ circulr moueatur cœlum, oſtẽdit ex eo,ꝙ deus exiſtens & diuinum aĩal,æternũ habet ſm locum motũ.Et talis ſolus eſt motus circularis.ſed dignitatum unãquãq; eſt ↄſiderandum,& primo primũ axioma rationis. Si enim ſuba melior,utiq; & delatiua opationis,& in artibus & in ſciẽtis habitus operationũ delatiui,qũo uerum ꝙ unumquodq; quorũ eſt operatio,gr̃a operationis eſt? Secundo aũt qualiter operatio diuini aĩalis eſt ĩmortalis? ſiquidem ſubæ ipſius differẽtia ↄſtitutiua eſt,ut mortale hois, & palam ꝙ differẽtia & paſſio hois eſt,ſed non operatio. Niſi ad hoc dicẽdum interim unum qdem ꝙ dĩ impaſſibiles exiſtẽtes,ut prius oſtenſum eſt,pfectionibus participantes perfectioribus non hñt paſſiuas, ut homo,ſed actiuas. Vt igiť rõnale & intellectuale in ipſis nõ eſt paſſiuũ,ſed actiuũ,quoniam nõ extrinſecus totũ habent,ſed & ſeipſis hoc exhibent,ſic neq; æternus motus paſſio,ſed operatio. Et aliter etiam,qm̃ diuinum corpus eſt cœlũ,corporum aũt operationes,motus ſunt,tanq̃ diuinũ ęternũ neceſſe eſt motũ habere. Deinde ut magnus Syrianus adiecit,ꝙ operationẽ diuini mũdi imortalitatem dicit,quia cõuerſus ad intellectũ,& uidens ſpm imortalem,appetit imortalitatẽ,quę in ipſo eſt,ut finem & ꝓpriũ bonum,& adipiſcens operať ipſam æternaliter motus. Ex hoc itaq;(ut exiſtimo)etiam prius q̃ſitorũ ſoluendum eſt. Quorũ enim eſt opatio aliqua ut finis,& bonũ,hæc operationis gratia ſunt,& gratia operis ut effectus,ſicut diuini aĩalis operatio eſt, & opus pfectiuũ ĩmortalitas & huius gr̃a eſt,ut ſit diuinum aĩal. Vnumquodq; enim io hoc eſt,in quo eſt eſſe ipſi, eſſe autẽ diuino aĩali eſt in ęternũ uita & imortalitas. Et ſciæ autem perfectiuę exñtes actus ſuot,& uerum eſt dicere,ꝙ ſciẽs finem habet ſm actum eſſe ſciens. Artes aũt duplices habent operationes,has quidem ĩterius & ſm habitum et has exterius,& ſm id quod actu,ſcię itaq; gratia dicenť utiq; eſſe artifices,ꝓpter pfectionẽ enim & bonum ſuiipſius eſt unũqdq;. Has aũt extra tendẽtes,& ab appetitu ꝓcedẽtes pficiũt, & talis artifex qui ad id qđ extra aſpiciẽs eſt,merito utiq; diceť eſſe gratia operationis & effectus.

Propter qđ igitur nõ totum corpus cœli tale? quia neceſſe manere aliqd corporis lati circũ,quod in medio. Huius autẽ nullã poßibile eſt manere partẽ,neq; vniuerſaliter,neq; in medio. Etenim vtiq; ſi ſcđm naturã motus eſſet ipſius ad mediũ,natura aũt circulo mouetur,nõ vtiq; eſſet ſempiternus motus. Nihil enĩ p̃ter naturam ſempiternum. Poſterius autẽ quod p̃ter naturam,eo quod ſcđm naturam, & egreſſus quidã eſt in generatione,quod prę̃ter naturã,eius quod ſcđm naturam. Neceſſe igitur terram eſſe,hęc enĩ quieſcit in medio. Nunc qdem igitur ſupponatur hoc, poſteruius aũt demõſtrabitur de ipſo. Sed adhuc ſi terrã,neceſſe & ignem eẽ,cõtrariorũ enim quorum alterum natura, neceſſe & alterũ eſſe natura. Si vero ſit contrarium,& eẽ quãdã ipſius naturã. Eadem enim materia cõtrariorum,& priuatione,prius affirmatio. dico autẽ puta calidũ frigido. Quies autẽ & grauitas,dicuntur per priuationẽ leuitatis & motus. Sed adhuc ſiquidẽ eſt ignis & terra,neceſſe & intermedia ipſorũ eſſe corpora. Contrarietatẽ enim habet vnũquodq; ad vnũquodq; elementorũ. Supponatur autem & hoc nunc,poſterius autem tentandum oſtendere.

Cõm. II. Oſtenſo ꝙ cœlũ diuinum corpus exiſtens,æterno motu mouetur,& ꝓpter hoc circulari,quęriť ꝓpter qd nõ totũ cœli corpus tale eſt,hoc eſt circulariter mobile uno & ſimplici motu motũ? Cœlũ aũt nunc mundũ dicit,& reſpondet ꝙ neceſſe manere aliqd corporis delati circulariter,ſcilicet quod eſt in medio. Nã qđ circulariter ꝓprie mouetur,habet aliquid nõ motũ ſemp in medio,circa qđ manẽs mouebitur. Nã & uniuerſalr ſi debeat aliquid moueri ſm locũ,neceſſe manere aliquod corpus quo mouebitur,aut circa qđ,ut oſtenſum eſt in libro de motu aĩaliũ. Si enim dicat aliqs,ꝙ circa centrum ipſius mouebiť,impoſſibile uidebiť dicere. Nã centrũ corporeus terminus exiſtẽs nõ poteſt manere motis his,quorũ terminus eſt. Nõ enim ſm ſe ſubſiſtit centrum,nõ manente autẽ cẽtro,neq; utiq; erit in eodẽ circũferrę. Alexander autẽ & hanc dicens expoſitionẽ,ſ.totum corpus cœli,qđ circulariter

cularitermobile intelligere. tāquàm huius in medio maneat aliqd circa quod mouebitur, q̄uis quod manet, & in aliorū aīalium motu sit aliqua ipsius qđ mouetur pars. Et etiā ipse Aristoteles nūc dixit ꝙ necesse corporis quod moueť aliquid manere ad mediū, terra autē mundi pars aliqua est, nō autē coeli. Et hoc etiā ipse notās dixit, huius autē nullā possibile est manere partē, huius dico circulariter mobilis, sed nō mūdi de quo prius dicebatur, & probat per plura ꝙ nō est coeli pars terra, q̄uis eius quod mouetur circulariter partē esse uelit, quod manet in medio. Et Nicolaus autē Peripateticus paraphrasem. i. paucis uerbis mutatis expositionē faciēs eorū quę hic dicunť in dictis de p̄hia Aristo. sic posuit sententiā { ꝑpter quid igitur nō totus mūdus talis? qa necesse est manere aliquid circa medium eius qđ circulariter fertur. } Quoniā autē corpus circulo mobile, neq; manere poterat, neq; in medio esse. Et ipse Alexander bene Aristotelē assequtur ostēdentē quod manet in medio, partē aliquā nō esse circulariter mobilis. Nihil enim huius manere possibile est, neq; alibi, omnino enim ipsi motus æternus inest, neq; adhuc magis in medio. Si enim maneret in medio, ſm naturā etiā ferretur in hoc ſm naturā, & esset ipsi motus ſm naturam hinc. Vnus autē motus ſm naturā uniuscuiusq; simplicium est. Huic autē circularis motus ſm naturā inest siquidē æternus, nō ergo ad mediū, neq; ergo in medio māsio, neq; toti, neq; p̄ti ipsius ſm naturā. Nā qđ circulr̄ mobile ē, æternū habet motū; qđ aūt ꝑter naturā ē, nō ęternū. nā qđ ē ꝑter naturā, posterius ē eo ꝙ ē ſm naturā, & egressus eius. qđ ſm naturā ī generatiōe. q đ aūt egrediť extra aliqd, & secus adstat, posterius est eo à quo exit, & totaliter si in generatione quod pręter naturā, ubi neq; quod ſm naturā ęternū est, quomodo utiq; erit qđ pręter naturā æternū? Quāuis enim sit semper qđ ꝑter naturā in generatione, sicut etiā ſm naturā, tn̄ aliud aliud & nō idē semper, sicut coelum ſm naturā idem numero semper: necesse igitur est in medio existens nihil æterni corporis æternū esse, sed corruptibile & graue, & mansiuū, & propter hoc etiā frigidum & siccū. Nā corruptibilia his qualitatibus passiuis specificanť. Graue autē & frigidum & siccū terra est, quare terra in medio est, & iam quidē ostēdit, grauis mediū locū propriū esse, terra autē tale, ostendet autē & in fine huius libri idem. Sed si terra, necesse ait, & ignē esse, cōtrariorum enim si alterū natura, necesse & alterū esse natura, contrariorū enim eadem materia ad ambo similiter nata. Si igitur ſm actiuas contrarias qualitates specificantur ignis & terra, hic quidē ſm caliditatē, hæc autē ſm frigiditatē, & adhuc magis, ſm locales motus, si ignis quidē ad id quod circū, terra autē ad mediū mouetur. Naturalibus autę corporibus substantiale maxime moueri ſm naturā, quorū naturaliū corporum motus contrarii, horū naturę cōtrarię, quare & si aqua ſm ambas qualitates opponiť igni frigida existens & humida, & terra ſm frigidū solum nihil mirū si amplior facta est ad ignem cōtrariatio. Nā grossities partiū terrę grauiorē ipsam faciens, remotius ſm locū pepulit. Quāuis enim siccū utrūq; dicatur & ignis & terra, tamē alia penitus utriusq; siccitatis species est. Alterum enim leue, & facile mobile est & subtile, alterū autē graue, & grossarum partiū; & difficile mobile. Ostenso autē ex oppositione ſm contrarietatē, ꝙ si est terra, necesse & ignem esse, idē ostendit ex oppositione, quæ ſm priuationē & habitum est. Si enim est priuatio, necesse pręexistere habitum, quē ipse affirmationē uocauit. Priuationem autē nunc dicit qđ deterius in natura contrariorū, ut frigidum calidi priuatio, calidū autē frigidi habitus, aut affirmatio, sic autē & quies & graue q̄bus terra specificať ſm priuationē motus & leuitatis dicūtur, quibus specificať ignis. Si igitur terra priuatio existens, necesse & ignem esse habentem rationē habitus. Et palàm ꝙ & prius necesse est esse ignē, siquidē habitus prior priuatione est & affirmatio negatione. Ipse autē plane insinuauit ſm quā maxime contrariationē & priuationē terræ ad ignem accepit, quia ſm frigidum & graue & ſm quietem. Nam ignis semper mouetur, & deorsum existens ad sursum mouetur naturaliter, & sursum factus, cū diuino corpore simul circūfertur, & uniuersaliter elemētorū quæ magis actiua sunt, speciei & habitus rationē habere ait, quæ autē magis passiua, priuationis & materiæ. Si autē sunt extrema terra, & ignis, necesse etiā media esse. s. aquā & aerem qa utrūq; horum habet ambas suipsius qualitates contrarias ad utrūq; illorū. Terra qdem & frigida & sicca exn̄s contarie se habet ad aerem calidum existentem & humidū, & aqua cū sit frigida & humida cōtrarie se habet ad ignem qui calidus est & siccus, contraria etiam motibus sunt hæc ad illa. Dictum est autem quòd contrariorum si sit alterum, & alterum erit, quia eadem materia contrariorum. Potest autem ait Alexander, bene (ut existimo) dicens, non intermedia nunc sola extremis contraria dicere, sed de omnibus dictum esse. Quodcūq; enim acceperis, inuenies ipsum contrarietatem habere ad reliqua tria. Si autem omnia contrarie se habent natura ad inuicem omnia est necesse esse. Et in ueritate si duo ad duo comparauit, non erat (ut existimo) Aristotelis interpretatiuæ diligentiæ non utrūq; ad utrūq; dicere, sed unūquodq; ad unūquodq;. Cū ostendisset autē & nunc terræ quidē necessariam subsistentiā, ex eo ꝙ oportet esse aliquod mediū imobile circulariter mobilis, & aliorū elementorū subsistētiā ex cō-

Si hoc uerum quo pol...bilis sunt.

Quod fecit Plato i. Timæo

trarietate, ſupponatur aūt hoc nūc/ait/poſterius autē demōſtrandū eſt, qm̄ & in quarto libro, & in eo qui de generatione & corruptione inſcribitur, multū de hoc faciet ſermonē, q. ſ. neceſſe hæc eſſe elementa, & q nō ſunt alia præter hæc. Plato autē in Timæo hęc intermedia elementa ſic oſtēdit. Quoniam genitus mūdus, ſenſibilis, uiſibilis, igitur & tangibilis. Et uiſibilis qdem ꝓpter ignem, tāgibilis autem ꝓpter terrā: his aūt duobus ſolidis contrariis exiſtētibus, ſi mūdus debeat ſolidus eſſe, & non planus, duo intermedia ꝓportionalia oportet eſſe ſolidam analogiam complentia.

Principio ſcđi de generatiōe.

His autē exiſtentibus, manifeſtū, quoniā neceſſe generationē eſſe, eo q nullū ipſorum poſſibile eſt eſſe ſempiternū. Patiūtur enim & agunt contraria abinuicē, & corruptiua inuicem ſunt. Adhuc aūt nō rationabile eſſe aliquod mobile ſempiternū, cuius nō contingit eſſe ſcđm naturā motū ſempiternū. horū autē eſt motus. Qđ qdē igitur neceſſariū eſſe generationē, ex his manifeſtū. Si autē generationē, neceſſariū & aliam eſſe lationē, aut vnā, aut plures, ſcđm enim eā quę totius, ſimiliter neceſſariū habere & elementa corporū adinuicē. Dicetur autē & de hoc in ſequētibus planius. Nunc autē tantum eſt manifeſtū, ꝓpter quā cauſam, plura ſunt circularia corpora, quia neceſſe generationē eſſe. Generationē autem, ſiquidē & ignē, hunc autē, & alia, ſiquidē & terrā, hanc autem quia neceſſe manere aliquid ſemper, ſiquidē moueri aliquid ſemper.

Com. 12. Oſtenſo q neceſſe q̄tuor eſſe corpora q̄ cōtrarietatem habeant adinuicem, manifeſtum eſſe aitq neceſſe eſt, his exiſtentibus generationem eſſe & corruptionē. Si. n. cōtraria ſunt q̄tuor hæc, cōtraria autem nō ſunt æterna, qa generanť ex inuicem, & corrumpunť in inuicē, neceſſe eſt generationē eſſe & corruptionem. Q đ aūt generabilia & corruptibilia ſint hæc, & ex motibus ipſorum oſtendit. quorum enim ſm naturā motus nō ſunt æterni, hæc neq ipſa utiq erunt æterna, tāq̄ unoquodq naturalium corporū habeat eſſe in motu ꝓprio. ꝓpter quod & diuini corporis uitā dixit æternum motum. Quatuor aūt corpora cum ſint mobilia, & ſuper rectā mota nō habent motus æternos. Oſtenſum eſt enim in octauo de naturali auditu/q nullus motus q ſuper rectā lineam fit, pōt eē æternus. Quòd aūt motus æternus ſit uita æterna nō ſimplr oīum, ſed corpus hn̄tium & mobiliū, ſignificauit in his dicendo. {Horū aūt eſt motus.} tāq̄ ſi non eſſent mobilia, nō eſſet neceſſarium ipſa corruptibilia ſemper eſſe, & ſi nō haberent motum æternum. Nam immobilia etiam incorruptibilia ſunt, & uitam æternam habent, eorum autem quæ mouentur, quæ uitam æternam habent, motum æternum habent ſemper. Deficit autem huic. {horum autem eſt motus} hoc {& non æternus hic.} Sic Alexander locum hunc expoſuit, uitam quidem æternam motum æternum eſſe, & dici ab Ariſtotele non in oībus ſimpliciter, ſed in his q̄ mouētur recte (ut exiſtimo) notās, mobili aūt præter neceſſarium adiiciens ſm neceſſitatem. Etenim uidetur ꝑ eo quod moueť idem intelligere tanq̄ & in his q̄ æternaliter moueť ipſum ſuſcipiat. Ariſto. dicente cōſentaneum eē, aliqd mobile æternum eſſe. Forte autem mobile qđ potētia aliquando habet motum dicit, tale aūt quandoq quieſcit, tale etiā ſuper rectā moueť. Nam & Ariſto. exponens qualr̄ dixit {mobile} adiecit {cuius nō cōtingit ſm naturā motum eſſe æternū.} Si enim eſſet æternus, nō eſſet mobile ſed motū, forte autē & hoc {horū autem eſt motus} nō truncatim dictū eſt, ſed ꝓ hoc, hæc autē quādoq & nō ſemper moueť. i. mobilia ſunt & nō habentia æternum ſm naturā motum. Et ꝓpter hoc ipſorū eē non eſt immutabile, ſed generabilia & corruptibilia ſunt. Oſtenſo igiť ſic, q æterno circulari motu exiſtēte neceſſe generationem eſſe, & corruptionem, inducit, q ſi hoc, neceſſe etiā alium motum eſſe aut unū aut plures. Nam ſm diuinorū corporum motum, & q̄lēcūq ad ea q̄ in generatiōe habitudinem, horū in iuicē trāſmutatio fit. Et ſiqdem eſſet unus motus, ſilia eſſent cōſiſtentiis & cōpaginibus, q̄ ſunt hic, una enim utiq eſſet & ſimplex his q̄ ſunt hic, ſemp indita paſſio. Vt enim occultas cœleſtiū in ea q̄ hic ꝑtermittam actiones ſolis & lunæ actiōes, q̄ ſic euidenter uertunt ea q̄ ſub luna ſunt, ſemp utiq eodem mō eēnt. Vno enim exiſtente eo qui ſine errore motu, & ſole & luna in ea q̄ ſine errore fixis, & cum illa motis, neq hiemis æſtatiſq;, & intermediarum uerſionum utiq eſſet differētia, neq quotidianæ uariationis, ſole per eādem uiā, cum inerrabili ſphæra pertrāſeunte. Si enim in cācro, ut cōtingit, fixus ſemper eſſet æſtiualis utiq cōſiſtentia apud nos. Si aūt in capricorno, ſemp hiemalis, & nō utiq eſſet generatio & corruptio, ſed neq diuerſę lunæ illuminatiōes eſſent. Si autē aliqs ſolem ipm̄ ſm ſe in eo q ꝑ medium aīalium, motū ſupponat, & lunam in obliquo ad zodiacum circulum, quia ab ariete ad taurum, & à tauro ad geminos uideť ꝓcedere: primo qdem pluribus opus erat motibus, ut dixit Ariſtoteles: deinde etiā & ècōtrario factis. Et de hoc etiā in ſequentibus dicere ſpondet planius. Nūc autem tātū eſt manifeſtū/ait/ ꝓpter quā cām plura ſunt circularia corpora, qđ intēdebamus ingrere. Et

Deeſt nōnihil hic I codice impſſo, ſz in ſcđo q̄ exēplari eſt.

Zodiacum vocat circulū in quo ſemp fertur ſol.

breuiter

breuiter à deorsum, & à ɔsequentibus ascẽdens ad antecedentia cõponit resolutiuę demõstrationis fundamenta, plura enim sunt circularia & ècõtrario mota, qa necesse est generationem eẽ, generationem autẽ, si necesse est ignem esse cõtrarietatẽ ad aquã & aerem hñtem. Et per illa simul infert, ignẽ aũt & alia necessariũ esse, siqdem & terrã. Hãc autem necesse est esse, qa necesse est manere aliqd semper, & hoc, si moueri aliqd oportet semper. Ipse qdem igit̃ breuiter summatim accepit ultimũ. Consequens aũt uidet̃ esse, ꝙ necesse aliqd manere in medio, si necesse aliqd circulariter moueri. Hoc aũt necesse est, si semp aliqd moueri necesse est. Solus enim æternus est motus tãquã solus cõtinuus ipsa circulatio. Ipse aũt ait, ꝗ necesse manere aliqd semp, si & moueri aliquid oportet semp. ꝟ uniuersaliorem faciens sermonem. ut enim ostendit in libris de incessu animalium, omnis motus circa aliquid manens fit, & non sola circulatio. Huius autem quòd sit aliquid quod semper mouet̃, necessitatem, in libro de naturali quidem auditu accepit ex eo, quòd oportet semper motum esse, siquidem neq̧ temporis, neq̧ motus principium est accipere. Si autem semper oportet motum esse, etiã qd mouet̃ oportet semper eẽ. Nam motus est in eo quod mouet̃, ut in tertio de naturali auditu habitũ est. Et erat iste modus demõnis æterni corporis à motu acceptus, ɔueniens & cõgruus de motu sermonibus. Nunc aũt de coelesti & diuino corpore disputãs, ab hoc demõstrationẽ facit dicens, ꝙ necesse diuinum corpus æternalr̃ moueri, si æterna uita uiuit. Hoc aũt necesse est, si ĩmortale ipm necesse est eẽ, hoc autẽ necesse, si necesse diuino corpori inesse diuinũ corpus ꝓpter eam quæ sm̃ actum ĩmortalitatem. Quare & si cõponere iterũ uis rationẽ, dicas. Coelum est diuinũ corpus, diuinum corpus sm̃ actum ĩmortale uitam ęternã habet, corpus qđ uitam æternã habet, motum ęternũ habet, quod ęternaliter mouetur, circulr̃ ferri necesse est, existentis aũt circulariter moti, necesse mediũ aliquid eẽ, corpus quidem sm̃ naturam in medio, cuius partes ad mediũ ferunt̃ sm̃ naturã graues existentes & frigidæ, tale aũt terra ẽ, terra aũt existẽte, necesse etiam ignem esse, & intermedia ɔtrarie disposita inuicẽ, his autẽ existentibus, necesse etiam generationẽ esse & corruptionẽ. generatiõne autẽ & corruptione existente, necesse plures eẽ coelestes motus, & ècõtrario factos, hanc aũt necessitatẽ uelut à signo concludimus. Causæ enim sunt motus coeli generationis & corruptionis. Hæ aũt illarum sunt signa, & conclusiones sm̃ rationẽ, aliæ quidẽ, ut ex causis cõclusæ sunt, aliæ aũt ut ex signis, dicet Aristo. itaq̧ inquit Alexã. per ea q̃ in hoc libro prius ɔsiderata sunt, ꝙ diuinorũ simplicẽ motũ, & elñtorum in inuicem transmutatio, & aĩalium generatio sequit̃. Quæsiuit autẽ, ait, Alexan. si existentibus quatuor elementis sm̃ hypothesim interimeret̃ alternatus uariusq̧ diuini corporis motus, utrũ hæc trãsmutantur adinuicem, an non. Nam siqdem non transmutant̃, æterna erunt, qđ quidem impoſe est. Et etiam si æterna terra est, nihil opus erat uarii illorũ motus, siqdem fiat eo ꝙ terra semp est. Si autem transmutant̃ adinuicem, corruptiua enim sunt suapte natura, & transmutatio est eorum q̃ corrumpuntur in contraria, hæc autẽ sunt ɔtraria, quid iterũ opus erat uarii motus diuini corporis ad hoñ generationem & corruptionẽ? Hæc igitur cũ dubitasset suis uerbis soluit dicens, ꝙ neq̧ corrũpendi ipsa, neq̧ adinuicem transmutandi, motus illorũ est causa, sed ordinis in generatione & corruptione eorum. Nam ex eodem oĩa semper sm̃ speciem saluant̃, quãq̃ in ꝓpria natura ipsorũ nihil ꝓhiberet utiq̧ in unum oĩa quãdoq̧ transmutari, ut dicunt, qui exustionẽ fore dicũt, & iterũ ex uno in aliud uicissim cõuerti. Non enim coexistere necesse est ɔtraria, sicut q̃ ad aliquid sunt. Neq̧ hoc ostensum est, sed natura cõstat. Possunt autẽ & naturã sempiterna, & uicissim esse, sed hoc facto ɔtingeret utiq̧ quãdoq̧ non esse terrã, in ignem utiq̧ sic forte oĩbus transmutatis, non existẽte autẽ terra, neq̧ utiq̧ orbicularis latio esset. Ordinate igit̃ semper eadem ꝑmanendi, & sm̃ mensuras transmutãdi inuicem causa est uarius motus diuini corporis. Assequit̃ igitur ordinate eorum, q̃ hic sunt, transmutationẽ complexionis aĩalium existentia. Hæc soluẽdo q̃stiones suis uerbis cum dixerit Alexãder, ergo circa tales q̃stiones non opportunã habeo ueritatẽ, alba q̃dam est trutina sm̃ prouerbium. Nam tollere de medio principales causas & q̃rere de effectibus an sint ludentiũ magis, quàm studentiũ mihi uidet̃ opus esse, ac si quis afferret rõnem fortem de fluuio, qui ex fonte ꝓfluit, percũctetur obseruans ipm utrum fluat fluuius ablato fonte, aut non. Et si quidem non flueret, incõueniens esse dicẽs fluuium nõ fluere, si aũt fluit, inducens ꝙ nullo opus habet fonte fluuius ut sit. Et qdem promptũ magis est dicere ꝙ est à principio, suppositio incõueniens est. s. manẽte fluuio fontem auferri. Isto aũt inconuenientius est manere q̃tuor elementa coeli motu ablato, à quo fiũt. Est qdem igitur ꝓpter hoc & q̃stio sm̃ meã opinionem inepta, & solo etiã à q̃stione dissonare mihi uidet̃. s. nõ esse transmutationis elemẽtorũ causas coelestes circulationes. Quis enim ignorat ꝙ appropinquans qdem nobis sm̃ uerticẽ sol, calefacit q̃ circa nos sunt, & euaporare facit, & aeris, & ignis generationem ex aq̃ facit, abscedẽs aũt, subtilia cõcernit ac cõgregat rursus, & aq̃ generationem efficit? Sed esto qdem, ꝙ trãsmutandi ordinate & mensuris determinatis illa sint causæ, nonne transmutandi totalr̃ & generandi ex transmuta-

tione cœlestem motũ pro causa ponere. Hoc aũt & ipse Alexã. notauit, secũdam solonem q̃stionis adducens talem. Si enim omne qđ generat, aitnõ solum ex aliquo generat, sed etiam ab aliquo, nõ enĩ ex materia solum, sed etiã ab efficiente cã, nõ ergo per se sufficiũt elementa sola ad trãsmutationẽ in inuicem, & generationem ex inuicem. Opus est enim transmutante ipsa trium ipsa materiæ rõnem habent adinuicem, & hoc sciẽtem oportebat aduersus q̃stionis supponẽtem mox occurrere, qa supponebat esse q̃tuor elementa, q̃ transmutarent adinuicẽ, aut æterna eẽnt cœlesti motu sublato. Item quomodo & hoc dicit, q̧ nõ necessariũ est contraria coexistere, sed possunt & uicissim esse, ut contingat quãdoq; non esse terram igne existente forsitan oĩbus transmutatis, & iterũ ex hoc in aliud. Nã primo qdem si contingat, & fieret in infinito tpe cõtingens semper existẽs eorũdem. Deide si qđ trãsmutatur non solum ex cõtrario transmutat, sed etiã à contrario, ad qđ etiam fit trãsmutatio, nullo autẽ existente preter ignem, quid erit quod transmutabit ipsum, ut aliud aliquid ex illo fiat? sed hec cum accuratius me cognouerit Alexander, sequentia mihi resumendum est.

Figurã autẽ sphericã necesse habere cœlum. Hec enim cõuenientissima, & suba & natura prima. Dicamus autẽ vniuersaliter de figuris, que est prima & in planis & in solidis. Omnis itaq; figura plana, aut rectilinea est, aut circularis. Et rectilinea qdẽ, à pluribus cõtinet lineis, circularis autẽ ab vna. Q̃m autem prius natura in vnoquoq; genere, vnũ multis, & simplex cõposito, prima vtiq; erit planarũ figurarũ, circularis, seu circulus. Adhuc autẽ siqdem pfectum est, cuius nihil est extra accipere, eorũ que ipsius possibile, quẽadmodum determinatũ est prius. Et recte qdem appositio est semp, circulari autẽ nequaq̃, manifestũ qa perfecta vtiq; erit continẽs circulũ. Itaq; si perfectũ prius imperfecto, & ppter hoc vtiq; prior erit figura circulus. Similiter autẽ & sphera solidorũ, illa enim sola cõtinet vna superficie, rectilinee autẽ pluribus, sicut enim se habet circulus in planis, sic sphera in solidis. Adhuc autẽ diuidentes ad plana, & ex planis corpora generantes, testificari videntur his. Solã enim solidorũ nõ diuidunt spherã tãq̃ non habentẽ plures supficies, q̃ vnam. Diuisio enim ad plana, nõ ac si secãs qs in partes diuidat totũ hoc diuidat modo, sed vt in altera specie. Q̃d qdem igitur prima est sphera solidarũ figurarũ, palã. Est autẽ & scđm numerũ, ordine quem assignãt sic positis, rationabilissimũ, circulũ qdem scđm vnũ, trigonũ autẽ scđm dualitatẽ, quoniã duo recti. Si autẽ scđm trigonũ vnũ, circulus non adhuc erit figura. Quoniã autẽ prima qdem figura, primi corporis, primũ autem corpus, qđ in extrema circũferentia, sphericum vtiq; erit qđ fertur circulatione. Et cõtinuũ igitur illi, spherico enim, continuũ sphericũ. similiter autẽ, & que ad mediũ horum, que enim à spherico cõtenta & tacta, tota spherica necesse est esse, que autem deorsum planetarum, tangunt eam quæ supra. Quare spherica vtiq; erit omnis latio. omnia enim tangunt & continua sunt sphere vel spheris.

Cõm. 13. Post sermonẽ de suba cœlestis corporis, quã in primo libro determinauit, cũ ostendisset in psentia q̧ sm naturã est cœlo circularis motus, & nõ uiolẽtia, & cõsequenter de localibus habitudinibus cũ inq̃siuisset, quarũ primã eam q̃ dextri & sinistri est à principio motus iueniens, ab hac & reliq̃s syllo cõclusit, deinde cõtrariorũ motuum cãm inueniens, post cõsiderationẽ de motu euidentiore existente, cæterũ de figura cœlesti inq̃rit plane diligenter & ordinate per plura argumẽta q̧ spherica sit ostẽdens. Et primũ argumentorũ pcedit super dignitatem q̃ dicit. prima per naturã figurarũ primi sm naturã corporis est. & q̧ primũ natura corporũ est ipm cœleste. Hæc igit euidentia accipiens concludit rõnem sic, sphærica figura prima figurarũ est, prima figurarũ primi corporis est, hoc est cœlestis. Quòd aũt prima figurarũ sit spherica, ostẽdit uniuersalr de figuris determinans q̃ sit prima, & in planis & in solidis. Diuidens igit planas figuras in rectilineas figuras, & in circulares, ostẽdit quod ppriẽ circularis lineæ est circulus, & q̧ simplicior est, & pfectior rectilineis figuris. Et q̧ quidem simplicior est, ostẽdit ex diffinitionibus. Si enim circulus est figura plana ab una linea cõtenta, rectilinearũ autẽ simplicissima est triangulus quia tribus rectis lineis ɔtinet, in unoquoq; aũt genere unũ multis simplicius est, sed simplex semp prius cõposito ɔsistit: prima utiq; erit planarũ circulus. At uero etiã pfecta planarũ figurarum circulus est, si perfectũ est, cuius nihil est extra accipe sui partiũ, cui autem nõ põt conuenienter apponi, ut determinatũ est prius, hoc est pfectum. Et recte qdem possibile semper apponi, lineæ autẽ circulum continenti non possibile. Cõtinent autem rectilineæ qdem à lineis nul

latenus perfectis, circulus autẽ à semper pfecta pipheria continet, palam ꝙ perfecta planarũ figurarũ circulus est. Perfectũ autẽ ubiq̨, imp̃fecto prius est natura, siqdem ĩperfecta à perfectis assumãt perfectionem. Et fm hoc ergo circulus rectilineis figuris prior: non solũ autẽ fm subam, sed etiã tpe prius est perfectũ ĩperfecto. Quãdo qdem enim in eodẽ accipiunt ambo, ut in his q̃ in generatiõe uersant, imperfectũ perfecto prius est tẽpore. Prius enim est sperma q̃ embrio, & hic prius q̃ infans tẽpore, sed pręcedit tẽpore ante sperma, & qui emittit sperma, & in singulis q̃ generãtur id qđ genuit, & æterna ipsius cã perfecta ĩperfectã. Sicut aũt in planis est simplex circulus & perfectus, sic in solidis sphęra, & propter easdẽ causas. Nã & sphæra in solidis ab una peripheria continetur, rectilineis solidis figuris à pluribus ambiẽtibus cõtentis, & cõtinens sphærã superficies sola perfecta est tãq̃ non susceptiua appositionis ↄuenientis. Sicut ergo circulus in planis, sic sphæra in solidis. sphæra ergo prima solidarũ figurarũ fm subam, & merito primo fm subam corpori adaptat. Quòd aũt sola ſimplex solidarũ figurarum sit sphæra, & ꝙ hanc habebãt de ipsa intentionẽ naturales isinuant, q ex planis corpora generant, & in plana diuidũt ipsa. Isti enim & elemẽta & principia corporũ plana dicẽtes, solam tñ solidarũ nõ diuidũt sphęram, tãq̃ nõ hñtem plures superficies, q̃ unã. Quid igit dicet utiq̨ quis, non est corpus etiã sphæra, & partes habet, & põt diuidi in partes? Hãc instãtiam soluens Aristo. aliã ait eẽ diuisionẽ in plana, ut in simpliciora, & magis elemẽtaria, & fieri aliã specie, nõ enim in corpora fit, sed in corporea. Qđ autem in partes diuidit corpus, in corpora diuidit eandẽ subam hñtia cũ toto, ut sphęra in hemisphæria. Et talis quidẽ in partes diuisio, & simplicibus inest, q̃ autẽ in plana, solis cõpositis cõpetit, ꝓpter non diuidi sphæram in plana ab illis, qđ qdem argumentũ est existimãdi ipsam eẽ simplicem. Et aliter aũt ostẽdit, ꝙ prima figurarũ, in planis qdem circulus. in solidis aũt sphæra à numerorũ ordine iterũ. Si.n. unum prius est duobus, & est circulus qdem fm unũ ab una linea cõtentus, trigonũ autẽ, qđ quidẽ rectilinearũ figurarũ simplicissimum duo fm ꝙ interiores angulos habet ęq̃les duobus rectis, erit utiq̨ circulus prima. Si autẽ trigono aliquis unũ assignabit circulus simplicior existẽs trigono, nõ adhuc utiq̨ erit figura. uno enim nihil est simplicius. Si igitur ut in planis figuris circulus se habet ad rectilineas, ita in solidis sphæra: palã, ꝙ sphæra utiq̨ erit prima. Propõnem autẽ hanc tãq̃ planã p̃termittens cõclusionem totius demõstratiõis adiecit copulatiue post demonstrationem. Nã quũ prima figura, hoc est sphærica (ut ostẽsum est) primi corporis est (necesse enĩ esse primã primi est) Primũ autem corpus est sphæra inerrabilis, quã quidem dixit in extrema circulatiõe esse: Sphærica ergo figura nõ sphęræ inerrabilis & cœlestis corporis est, qđ circũfertur circulari latiõe. Si autẽ prius quidẽ à circulari motu, primũ ostendit natura cœleste corpus, nam æternum esse, ex hoc ostẽdit, nũc aut ab esse primũ natura ostẽdit ꝙ sphæricũ, non putet aliqs circularẽ esse ostẽsionẽ. Nõ enim idẽ est circulariter moueri, & sphæricũ esse, possibile enim aliqđ existens sphæra non circulariter moueri, & circulariter motũ non esse sphærã. Ostenso autẽ ꝙ nõ errantis sphęræ corpus sphæricum ens, tãq̃ primo corpori, prima figura. s. sphęrica cõueniente, ostẽdit ↄsequenter & corpora q̃ ab ipso ↄtinent, & tangentia undiq̨ ipsius cõem superficiem, sphærica & ipsa esse, aut enim uacuũ necesse esse intermediũ, qđ quidem impoẽ ostẽsum est, aut si oĩa plena, necesse ꝙ undiq̨ tãgãt concauam superficiẽ sphærícę figurę, & ipsa sphærica esse. fm autem illationẽ hãc, & post diuinũ corpus ea, q̃ in generatione & corruptione sunt, q̃ quidẽ simul omnia tãq̃ unũ aliquid medium uocauit sphærica, & hæc necesse est esse. Nã à sphærico cõtenta, & tangentia ipm undiq̨, ut neq̨ uacuũ relinquat, sphęrica & ipsa necesse est eẽ. Quę autẽ sunt sub luna, tãgunt lunarẽ sphæram, & ꝙ quidem oĩs simul eius qđ in generatione corporis, tãq̃ unius figura sit sphærica, ostendit nũc. Qđ autem & uniuscuiusq̨ de quatuor ꝓpria figura sphærica est, paulopost ostendit. Non enim necesse est, si ignis extrinseca superficies sphærica est, eo ꝙ tangat talẽ, & intrinsecam similem esse. hoc enim in his quæ fm suam substantiam habent sphæricitatem, necessarium est, & non in his quæ ab aliis formantur. Hactenus primum argumentum completum est, ostendens ꝙ cœlum est sphæricum, ex eo ꝙ oportet primã figurarum primo corporum inesse, tãquàm fm substantiã ipsi, & fm naturam conuenientẽ. Si autem sit sphęricum, & etiam totus mundus talis. Bonum utiq̨ erit, & apud Platonẽ dicta de mũdana figura audire. Figuram aũt dedit ipse illi decentẽ & cognatã. Equidem aĩali autem debenti oĩa continere in seipso decens utiq̨ erit figura, q̃ comp̃hendit in seipsa oẽs qualscũq̨ figuras, ꝓpter quod & sphæricũ ex medio oĩquaq̨ ad extremitates æqualr distans orbiculariter ipm tornauit, oĩum perfectissimũ, simillimamq́; ipsam sibiipsi figurarũ putans multo pulchrius simile dissimili Quid igitur differt congruam & cognatam dicere, ab hoc, cõuenientissimã substantiæ & naturæ? Dictũ est igit & ꝙ omniũ perfectissima est figurarum, sphærica est, cõsequenter aũt, & alia pertractans Arist. apparebũt.

Plato idem in Timæo. non mirare lector q. 2. lib. qbusdã in locis notem' & nõ sp̃ mo, nã cũ ipri merei pr mus nõ adfuimus Veneris fingẽtes qđã nunc re cucullatorũ Diui Aug.

Vide Platonẽ in Timæo.

Adhuc aũt quoniã videtur & supponitur circulariter circũferri totũ: ostensum est autẽ, quia

extremę circulationis, neq; vacuum est exterius, neq; locus. necesse est ꝓpter hoc sphęricū esse ipsum. Si enī est rectilineū nequaq̄ eidem imorabitur regioni, sed vbi prius corpus, nunc nō erit, & vbi nūc nō est, iterū erit ꝓpter permutationē angulorū. Similiter autē & vtiq; si qua alia figura fiat, nō ęquales habēs ex medio lineas, puta, lenticularis aut oualis. In omnibus enī accidet, & locū eē & vacuum, extra lationem propter nō eandem regionem detinere totum.

Com.14. Secundum argumentū ostendēs q̄ sphęricū sit cœlum, ex prius ostensis. Si enim circulr̄ circūfert cœlum (ut ostensum est prius) & non aliqd uacuū est extra ipm, neq; locus, ut etiam hoc prius ostensum est: necesse est ipm esse sphæricū. Si enim rectilinea sit figura, non utiq; circūuolutū eundem obtinebit locū. Non enim ptes in locis partiū sese recipient. Prominētię enim angulorū faciēt ubi prius erat corpus, nunc nō esse: & ubi nunc non est, iterū esse: maiorem q̄ dep̄ssa, locum assumentes. quare uacuum utiq; erit, & locus extra, qui ꝓminentias angulorū suscipiat. Huic aūt {accidet, & locum eē extra, & corpus & uacuū} uel pro hoc, aut locus, aut corpus, aut uacuū, dictū est. Omnino enim unū aliquid horū erit extra ipm. uel magis quæcūq; ostensa sunt, non eē extra cœlū, corpus, uacuū, locus, omnia erunt, si circulo motū cœlum, rectilineā habeat figuram. Si enim ubi prius erat corpus, nunc non erit uacuū utiq; erit, & si ubi nunc nō est, iterū erit, corpus utiq; erit & locus qui suscipiat ipm. Nam quod iterū uacuū locus factus est, suscipiens corpus, fit aūt corpus extra ipsum, non aliud p̄ter partes ipsius, sed inquātum fm aliquā partē extra ipm non erat corpus, fm illam fit corpus in circulatione. Et si non rectilineū aūt/ait/sit cœli corpus, sed aliqd aliud non sphæricū. Hoc enim insinuauit per hoc {nō æquales hn̄s eas quę ex medio lineas, sed lenticularis aut oualis} in oībus/ait/talibus accidet, & locū & uacuū esse extra circulationē, ꝓpter non eādem regionē detinere totū. Hęc cū Arist. dicat, & Alex. obuiat recte q̄ nō simplr̄ sana est his ratio. Sed si qdem lēticularis existēs, polos habeat fm centra planorū, eundē semper obtinebit locū circulariter motū. Si autē per secūdā peripheriā habeat polos, ut ad circularē figurā fiat circulatio, necesse uacuū relinqui & locū. Smilr̄ autē & si oualis existēs, nō fm lōgitudinē hēat polos, sed laterales, ut fm lōgitudinē fiat circulatio, seu circūuolutio, necesse uacuū relinqui. Si autē fm longitudinē habeat polos, nō adhuc. Et cylindros aūt, & conus, & solidū uocatū rhōboides, quod quidē ex duobus conis fm bases coniūctis constat, si circa eūdem axem mouent, eundē semper detinent locū. Cur itaq; sic habentibus his, ipsum posuit Aristo. aut ly accidet, nunc ꝓprie intellectū. soluit dubitationē. In oībus eni his aliter & aliter polis acceptis, accidet fm quādā acceptionē, & locū & uacuū esse extra lationē. Sphærica autē figura ꝓpter similitudinem, qualitercūq; accipiantur poli, in eodē semper loco circūuoluentur, quia omnes lineas habet ęquales, quę ex medio. Simulare enim quū sit cur magis aut illud plus uel minus distat à medio? Aristo. igdem igitur ex uībus naturaliter prædemōstratis. s. ex nullū esse extra cœlū corpus, neq; locū, neq; uacuum syllogismo ↄcludit in scđa figura, q̄ sphæricū sit cœlum, sic. Cœlum circulr̄ motum, eundē semper locum detinet. Sed nullū hn̄tium aliam figuram p̄ter sphæricā circulr̄ motum, eundē semp locum detinet, sed quę qdem rectilinea circūuoluta & locum relinquūt, & uacuū, & corpus, ut dictū est prius, omnia autē circularis lineæ, non semp implent locū, accidit enim fm quādam polorū acceptionem relinquere & assumere de extrinseco loco. Cœlum ergo nullā utiq; habebit aliarum figurarum p̄ter sphæricā. Astronomi autē concedentes aliquā figurarū, uelut cylindrā & conon & lenticularem, & oualem, & rhōboidem uocatā solidam, sic habere polos, ut semp eundē detineāt locum, ex apparentibus ostēdunt, nullā aliam possibile hr̄e figuram cœlum, p̄ter sphæricā. Quāuis enim stellæ fixæ super parallelos circulos eos semp ferri uideant, & eādem seruent distantiā, ad nos. sed q̄ dicunt planetæ in obliquo circulo motæ, & ex alio parallelo in aliū translatæ, ampliorem & minorē distantiam habent ad nos, nō eo q̄ remotiores à terra, & ꝓpinquiores fiant, ut nūc dicimus, sed eo q̄ inęq̄les inæqualibus figuris sint rectę, q̄ à terra incidūt, ad diuersas cœli partes. Maiores ergo & minores ipsæ seipsis apparebūt, fm diuersas elongationes ad nos, etiam in eadē superficie existētes. Ptolemęus autem sphæricā figurā syllogismo deduxit ex eo q̄ non possunt fm aliam suppositionē horoscopiorum dep̄hensiones consonare. Et miro modo etiā adiiciēs ipse, dictorū à Platone meminit. Corporū ait/omnium subtilissimū partium & magis similium est æther. Similarium autē similares sunt superficies, solę autem sunt circularis in planis, & solidarum sphærica.

Adhuc aūt siquidē motuū mēsura q̄ cœli latio, q̄a est sola cōtinua & regularis, & sempiterna. In vnoquoq; aūt mēsura q̄d minimū. Minimus aūt motus, q velocissimus, palā q̄ velocissimus vtiq; erit oium motuū, cœli motus. Atvero q̄ ab eodē i idē minima est q̄ circuli linea. Scđm minimā aūt velocissi

mus motus. Quare si cœlũ circũfertur, & velocißime mouetur sphęricũ ipsum necesse est esse.

Tertium argumẽtum est hoc, ostendens ꝙ sphærica est cœli figura. Collectio autẽ rõnis talis, cœli motus mẽsura aliorũ motuũ est, motus autẽ mensurãs minimus est. Minimus autẽ est uelocissimus. Velocissimus autẽ motus ab eadem uirtute, q̃ per minimã distantiam. Minima autem æq̃le spacium continẽtium figurarũ in planis qdem & circularis linea est, ĩ solidis circularis sup̃ficies. Cœlestis ergo circulatio est corporis sphæricã figuram hñtis, assumptorum autem unũquodq̃ .s. cœlestem circulationem eẽ mensuram motuũ, in quarto de naturali auditu, in sermonibus de tẽpore ostensum est, & nunc breuiter meminit causæ. Quia enim est solus motus regularis & cõtinuus, & æternus, oportet eni mẽsurã motuũ motũ eẽ & ipm, ut magnitudinũ magnitudinẽ, & partiũ ptẽ, & grauedinũ grauedinem, & ponderis põdus. Oportet autẽ & continuũ esse motum mensurantẽ alios. Si enim interrũpatur statione, quõ mensurabit continuos? oportet autẽ & regularem eẽ mensurã. Si enim intendat̃ & remittatur, quõ utiq̃ mensurabit? Simile enim ac si quis cubitum, q̃nq̃ quidem extensum, q̃nq̃ autem cõtractum, in mensurã assumat. oportet autẽ & æternũ esse motũ mensurantẽ. Semper enim existẽte motu, oportet semper & mensurans ipm esse. Hæc autem simul oĩa .s. continuũ, regularem, æternum, soli insunt motui cœli. Recte igitur dictũ est, ꝙ cœli circulatio est mensura aliorũ motuũ. Secundum unũquodq̃ autẽ genus eorum, q̃ mensurant̃, & mensurant, minimũ est mẽsura. Si enim stadia sunt, stadium: si autẽ unitates, unitas: si cyathi, cyathus. etsi minimo, maius aliquod aliqd mensurat, tamen & ipm à minimo mensurat̃. Nam cubitus existens mensura à pede tñ mensurat̃, & pes à digito. Minimus autẽ motus in minimo tẽpore fit. In minimo autẽ tempore æquale pertransit uelocissimus. uelocissimus autẽ ab eadem uirtute, per ęquale qdem circuit spacium, ceu areã decem sextę partis stadii. p minimã autem distantiam ↄtinentem ipsum, ut eandem manentẽ aream ptranseũtem minimum & simul uelocissimũ fieri motũ, & penes tp̃s & penes distantiam ↄtinens. Minima autem earum quæ ab eodẽ in idem, hoc est figura aliq̃ cõtinentium & terminãtium distantiarum. in planis quidem circularis. in solidis aũt sphærica est, quia ostensum est & ante Aristo. qdem oĩno. siquidem ipse tanquã demõstrato utitur. Et ab Archimede, & à Zenodoro latius ꝙ Isoperimetrorũ figurarũ amplioris ↄtinentiæ est, in planis qdem circulus, in solidis aũt sphæra. Huic autem ↄsequẽs est, quod nunc ab Aristotele dicit̃ .s. ꝙ linearum æq̃lia plana cõtinentiũ, minima est circularis. simil'r autem & in solidis sphęra. Si enim æq̃libus existentibus his q̃ continent, minora sunt quæ cõtinent̃. si æqualia fiant quæ cõtinent̃, minora utiq̃ erunt ↄtinentia. Oportet ergo ꝙ uelocissimo & minimo motu .s. circulari mouet̃, siquidem planũ fuerit circulare erit, si aũt solidum, sphęricũ. Si enim aliam aliquã figuram habens æquale sit sphęrico, qm̃ inæquali mole minor est sphæræ sup̃ficies, aliis figuratis. minor utiq̃ erit motus sphærę, uirtute eadem exñte. Maior ergo aliter figurato, qđ quidem incõueniens, si debeat esse mẽsura motus: unũquodq̃ enim eorum, q̃ circulariter mouent̃, sua pimetro mouetur; sicut eorum q̃ super rectã mouent̃, unũquodq̃ perimetro suppositę distantiæ. Quęrit autem Alexãder in his, quõ Aristo. põt dicere, æq̃lium planorum à minima linea cõtineri circulum, si nõdum circuli q̃dratura inuenta extitit. Nam linea circuli/ait/cõparata rectis, dependet ex q̃dratura circuli. Et soluit q̃stionem dicens. aut qa horum descriptorũ inuenta est qual'cũq̃ quadratura, neq̃ enim nũc/ait/cõfessum est, inuentũ eẽ, ppterea ꝙ q̃ ferunt̃ demr̃ones, ex suppositionibus pcedunt, aut cõparationem circuli/ait/nunc nõ facit ad rectilineã, sed ad peripheriales lineas, q̃lis est, q̃ uocatur elix. Nam non solum rectilinearũ æq̃lũ, sed & peripherialiũ linearum, circulus minimam habet pimetrũ. similiter autem & sphæra, nõ solum rectilinearũ solidorum, sed & eorum q̃ ab una superficie continent̃, uelut lenticulari, & ouali ęq̃libus existentibus, minorẽ habet superficiem. Quòd autẽ ad hoc cõparationem circuli fecerit Aristo. credidit Alexan. ex eo, ꝙ dicit { Ab eodem in idem } qđ maxime cõuenit his figuris, q̃ ab una linea, uel ab una sup̃ficie continent̃. quãuis paulopost idem Alexãder dicat, hoc dictum esse, ut figuræ declaret perimetrũ, figura enim est, q̃ ab uno uel aliq̃bus terminis cõtinet̃, tale autem existens/ait/ab eodẽ in idem habet cõtinentes lineas. nõ enim rectã/ait/perimetrũ. nõ enim ab eodẽ in idẽ. Sed neq̃ angulũ, ppter qđ neq̃ ipse figura est. q̃re cõmuniter hoc de figura dixit, & non solũ de figuris peripherialiũ linearũ. Et aliter etiã conatur ostẽdere Alexãder ꝙ ad peripheriales figuras nunc fecit cõparationem Aristo. dicẽs, ꝙ q̃ ante hanc argumẽtatio deducens in uacuũ, in figuris qdem rectilineis manifesta erat, ppter pminentias angulorũ: in figuris aũt superficialiũ linearũ nõ simil'r. ppter qđ erit utiq̃ hoc de his apponens q̃ per p̃missam ostẽsionem nõ erant sil'r ostensa. Forte aũt neq̃ q̃stio Alexãdri, neq̃ solo ipsius habet aliquã ad p̃sentiã opportunitatẽ, neq̃ ille recte dixit, ꝙ circuli lineam cõparare rectis depẽdet ex q̃dratura circuli. Nam qui pponit q̃drare circulũ, non hoc intẽdit, ꝙ lineæ circuli uni existenti, q̃tuor rectas existentes inueniat, à quibus utiq̃ tetragonũ cõstity

Com. 15.

Vide q̃s autho rẽ sphæræ: & Ptole. principio Almag. & Cleomedẽ I li. d mõdo & Euclidẽ I elemẽto.

Vide eũdem I phy. ubi nitit̃ q̃drare circulũ iuxta Antiphontẽ & Hippocra.

tuatur. Hoc enim inuẽtum fuit dudum, & olim, ex quo circuli linea tripla sub septima inuenta fuit diametri, facile enim inuẽtã rectã ęq̃lem existẽtem circuli lineæ in q̃tuor diuidere æq̃les, à qbus tetragonũ cõstituitur. sed ꝓblema dicens circulo æq̃le tetragonũ poni plano circulari planũ q̃drangulare expostulat æq̃le, sicut dato trigono, æq̃le tetragonum cõstituere elementator ꝓbabiliter q̃rẽdo dixit, non lineis trianguli tribus lineas tetragoni adęq̃re ꝓponens, sed aream areæ. Quãdo igiẽ dicit Arist. ꝙ earũ quæ ab eodẽ ad idẽ, minima est circuli linea, lineas adinuicẽ cõparat. Qui autẽ dicit ꝙ isoperimetrarũ figurarũ, maior est circuli area aliis, lineas ɔtinentes figuras æq̃les supponẽs tãquã inuẽto hoc, maiorẽ dicit circuli aream embadũ, aliis his q̃ à perimetro æq̃li circulo ɔtinenẽ, ceu à tetragono uel ab aliquo alio, sed nõ amplius æq̃litas cõphensa est cõsistentiæ arearum. Attẽdere aũt oportet, ꝙ & hoc argumentũ Platonicũ existẽs Aristo. accersiuit. Si enim areis ęq̃libus existẽtibus minima est linea quæ circulare continet, & ꝓpter hoc quia minima isoperimetrorum est multo capacior est circulus, quod quidem Plato insinuauit, per continere omnes quotcũq; figuras, si autem insinuetur aliquid aliud per hoc, palàm, ꝙ ex illo, & hoc acceptum est.

Sumet autẽ vtiq; quis & ex his quę circa mediũ collocatis corporibus hanc fidẽ. Si enim aqua qdẽ est circa terrã, aer aũt circa aquã, ignis aũt circa aerẽ, & superiora corpora scdm eandẽ rationẽ. Cõtinua qdem enim nõ sunt, tangunt aũt hęc: superficies autẽ aquę sphęrica est. Q̃d aũt sphęrico cõtinuũ, aut iacens circa sphęricũ, & ipsum tale necessariũ est esse. Quare & vtiq; ꝓpter hoc manifestũ erit, ꝙ sphęricum est ipsum cœlum.

Cōm. 16. Quarta ista ratio est ostendẽs sphæricũ cœlũ, ab eo ꝙ sphærica est aqua, & nõ solum cœlũ, sed etiã aqua & quæ supra aquã generabilia & corruptibilia elementa. aer. s. ignis. Nã de terra ꝙ & ipsa sphærica, demõstrabit post hæc. Nunc aũt inquit, sphærico contiguũ aut undiq; ipsum tãgens, necesse & ipsum sphæricũ esse. Sic autẽ se habet ad aquã aer, propter nihil esse intermedium uacuũ. quare & aer sphæricus utiq; erit. Propter eadẽ autẽ & ignis circũdans aerẽ talis, & quæ deinceps, & tangentia ea quæ sub ipsis ſm eandẽ rationẽ usq; ad ultimã sphæram. Ad hanc utiq; rationẽ Alexander instat dicens, ꝙ interiores quidẽ superficies tales eẽ ostẽdet utiq; ſm hanc ostensionẽ, nõ autẽ & exteriores, sed existẽte qdem æthereo corpore sphærico, erunt utiq; & alia usq; ad aquã sphærica, nõ existẽte aũt nõ necesse est. Si uero exteriorẽ qdem superficiẽ ꝓpter supposita habent sphæricam, interiorem autẽ ꝓpter subtus posita, eadem ratione utiq; ſm tota sphærica erũt. Forte aũt, ait, qdem in his uerbis neq; extriseca aeris superficies, neq; quæ ignis interior, necessitatẽ habent ꝙ sint sphæricę. Aut necesse, ait, nã & aer humidus existens, sicut aqua cõfluens in concaua, sphæricã facit extrinsecam superficiem, sicut & aqua. Si autẽ hoc tale, & ignis superficies intrinseca erit utiq; sphærica, & quæ extra, si sit corpus diuinũ sphæricum, ut ostensum est prius. Sic aũt per ambas ostensiones, ait, erit ostensum media corpora utrãq; superficiẽ habere sphæricã: extrinsecam qdem, ꝓpter circũdans, intrinsecam aũt ꝓpter contentũ. Hæc qdem Alexãder, Aristo. aũt per hanc rationẽ sphærico ostenso cœlo, & incipiens ipsam ꝙ sphæricũ necesse sit esse cœlũ, accipi & utiq; aliquis, ait, fidẽ, & ex his quæ circa mediũ collocatis corporibus. Et concludens etiã ipsam, quare, ait, etiã ꝓpter hoc manifestũ erit ꝙ sphæricũ sit cœlũ. Quo igitur nos dimidiũ demõstrationis solũ ex hoc sermone dicimus acceptũ esse? Forte igitur & ista sufficiens ſm se est, si diligentiæ Arist. intellectum adhibeamus. Si enim aer ꝓpter aquã qdem sphæricã existentẽ tangentẽ ipsam concauam superficiem habet sphæricam, propter affluerẽ aũt undiq; ad aquã sphæricã existẽ, & exterius, & i sphęrã redacta est: palã ꝙ & ignis itriseca supficies sphęrica erit. extriseca aũt ab ortu ad occasum cũ sphęrę inerrabili simul mouetẽ, ut manifestãt q̃ i ipsa ɔsistẽtia apparẽtiæ cometæ, & trabes, & talia q̃ una cũ stellis fixis oriunẽ & occidũt. Corpore igitur lunam ferente ad ortũ ab occasu moto, undiq; tangens corpus ferens lunã ignis si nõ politũ sit, prohibebitq; utiq;, & prohibebiẽ moueri. Quare & per hoc palã ꝙ intrinseca superficiens lunæ, sphęrica est. At uero & extrinseca, ꝓpria enim iterũ motu mouetẽ lũna, ꝑter motũ mercurii, & sic usq; ad non erraticã procedunt. Totaliter autem his quæ sub luna sphæricis ostensis, incõuenientissimum utiq; esset, cœlestia habere aliquam figuram deteriorem sphærica. Recte igitur dixit { & superiora corpora ſm eandem rationem. }

At vero ꝙ aquę superficies talis, manifestũ suppositionẽ sumentibus, quia nata est semper fluere aqua, in magis concauũ. Cõcauius autẽ, q̃d centro propinquius. Ducãtur igitur ex centro quę a/b/ & q̃ a/g/ & copuletur in qua b/g. Ducto igitur ad basem a/d/ minor est earũ quę ex cẽtro. Cõcauior

uior igitur locus, quare circũfluet aqua, donec vtiq; ęquet. æqualis aũt his quę ex cẽtro, quę a/e. Itaq; necesse apud eas q̃ ex cẽtro, esse aquã, tunc eni quiescet. Tangens autẽ eas quę ex centro circularis. Sphęrica igitur aquę superficies, in qua b/e/g.

Proximum argumentũ cũ fecisset sup suppositionem dicenté sphęricã esse aquã, nunc hoc ipsum Com. 17. ꝓponit ostẽdere, linearé certitudiné demõstrationi apponẽs, & geometrice quã uere docet naturã. Accipiens igitur & nunc suppositioné, ex apparentibus hanc forte euidentissimã, ꝙ nata est semper cõfluere aqua ad cõcaua Cõcauũ auté est locus ille semper, qui magis appropinquat regiõi, ad quã nata est confluere aqua, & ad quã fluit nõ ꝓhibita. Hoc igitur centrum uocat, nunc quidé ut pũctũ accipiens, ac si dicas cõcauissimũ ad qđ cõfluit aqua. Paulo aũt post centrũ ostendet superficiei aquæ, & ab hoc. s. a/æquales rectas adducit. s. a/b/& a/g, & copulãs lineã b/g/trigonũ facit, & à uertice ad basem interpuncta b/g ducit lineã a/d. Hæc igitur minor est lineis a/b/& a g. Si igitur centro a/& distãtia utrasq;. s. b/g/circulũ descripserimus, quę qdem a/b/& a/g/erunt ex centro attingentes peripheriã, intermedia aũt ipsarũ ad basem ducta. s. a/d/nõ attiget, & hæc à centro ꝓcedens, minor ergo illis erit, propinquius ergo ipsi a/erit d/q̃ b/g, concauior ergo locus d/ꝑter loca ipsorũ b/g, ad d/ergo confluet aqua, donec utiq; adęquet ipsis a/b/& a/g/quæ a/d. tũc enim nõ amplius erit cõcauius d/q̃ b/g. Si igiť protrahentes lineã a/d/abstulerimus ab ipsa lineã a/e/ęqualé lineis a/b/& a/g/nõ adhuc erit concauior locus in qué ↄfluet aqua. Si enim aliquis putat intermedia triũ rectarũ esse ↄcaua, & per illa rursus puncta ab a/æquales rectas ꝓtrahentes tribus repleamus ↄcauũ, si igitur ad a/c/g/puncta, & si q̃ alia intermedia horũ ultima earũ quæ ab a/puncto rectarũ inuẽta sint. siqdem in plano describanť ab a/recte, circularis erit copulata ad ultima rectarũ linea. Si aũt in solido sphærica erit superficies, quę per ultimas lineas educitur. Si enim ab aliquo puncto ad easdé partes plures q̃ duę rectę eductę fuerint æquales, si qdem in eodé plano sunt, circularis erit linea, quæ per ipsas ultimas ꝓduciť. Si aũt in diuersis planis, sphærica erit superficies. Si igiť aqua tũc solũ naturaliter quiescit, & ↄfluit, quãdo apud ultima fuerit rectarũ æqualiũ ab a/eductarũ illud, qđ auté per ultima illa produciť in solido sphæricam facit superficiem. Aqua ergo sphæticã habet superficié, & centrũ ipsius punctum, à quo undiq; æqualr̃ distat supficies, pp qđ & cẽtrũ uocauit ipm̃ Arist. siue terrę sit hoc cẽtrum, siue uniuersi, siue ipsius aquæ, siue qdem cæterorũ idé locus habentiũ uirtutes diuersas Qđ auté sphęrica sit aquæ superficies, insinuat etiã hoc. ꝙ guttæ in politũ aliqd incidentes, uelut in folium caulis, aut arboris, aut aliorũ politorũ, cõuolutę & in sphęrã redactę quiescunt. Adhuc auté euidentius hoc, ꝙ nauigantes Hæc signa & adducit author sphæræ. pelagus, ab ipsis nauibus sępe non uident terrã, neq; quæ in, ipsa ꝓminentia sunt, super malos auté ascendẽtes tãquàm ꝓpe existẽtia uidẽt. Sed & in calicé si qs aquã imittat, & nũmos aut alias moles aliquas, redigiť in sphęrã aqua, & nõ effundiť, donec excedat sphęricã superficiem.

Qđ qdem igitur sphęricus sit mũdus, palã ex his, & qđ scđm diligẽtiam tornatus, sic vt nihil neq; chirokmiton habeat, cõsimiliter neq; aliud nihil eorũ quę nobis in oculis fiunt. Ex quibus enim constitutionẽ accepit nihil sic poßibile regularitatẽ suscipere, & diligentiã, vt circularis corporis natura. Manifestũ eni ꝙ ꝓportionẽ habet quẽadmodũ aqua ad terrã, & plus semꝑ distãtia clemẽtorũ.

Problema quidem erat ostendere, ꝙ sphæricum est cœleste corpus, qm̃ autem totus mundus fm̃ Com. 18. cœlum est sphæricus, & etiam fm̃ rõnem plurima eorum q̃ sub luna uocanť ostensa sunt sphærica: non imerito cõcludens rõnem dixit, ostensum esse sphæricũ totum mundum: qm̃ autem aduersus hoies disputat cõsuetos artificialibus & naturalibus sphęricis, ingẽtem excellentiam fm̃ figurã ad oĩa alia cœlestis corporis insinuat ꝙ nõ dense crasse diciť sphæricũ, ut terrã ad sensum sphęricã dicimus, quãuis tantas habeat ꝓminentias montiũ, & uoraginosas ↄcauitates, sed sic fm̃ ueritatem tornata est sphęra, ut nihil neq; artificiale, neq; naturale, neq; totalr̃ aliqd eorum, q̃ nobis in oculis apparẽt, nihil consimile habeat cum ipsa. Sed indigebat aliq̃ cum soĩone rationis distantia, hęc, quãuis enim sphęricum ostensum sit, tamé certitudo hęc non apparet sensui, & ideo forte incredulitaté exhibuit. Ostendit igitur ꝙ nullũ aliud eorum q̃ in mundo sunt corporũ, ex qbus mundus cõsistentiam accepit, sic possibile est regularitaté accipere & certitudiné corporis, ut orbicularis corporis natura. Ostẽdit aũt hoc ex ꝓportione elĩtorum, quæ à nobis uidenť. Nam ꝙ aquę supficies planior q̃dam est, & regularior, q̃ superficies terræ, cuiuis manifestũ est. Si igitur ꝓportionalr̃ se hñt elèmẽta adiuicé, ut sit sicut aqua ad terrã, ita aer ad aquã, & ad aeré ignis, & elĩta hoc est iuxta ordinem posita, quorũ plus distãtia à terra regularitate est, respectu eorum q̃ sub ipsis, ꝓpter subtilitaté & puritatem differunt: palàm ꝙ etiam id qđ supra ignem corpus, ad analogiã elõgationis subtilitaté habet, & puritaté, & regulari

tatem,& ꝑpter hoc eam quę ſm figuram hñt certitudiné ꝑ Attendere aũt oportet,ꝙ ly {tornatus} transſumptũ à litera Platonis q̃ dicit ꝙ ſphęricum ex medio oiquaq; ad extremitates æq̃litee diſtans circulare ipm tornauit.Quòd auté ſphæricũ mundum dixit ꝑptee cœlum ipſum ſphęricum,etiam nunc inſinuauit,per ea quę/ait/nullũ eoeum quæ in mundo coepoeum regularitatem ſcdm diligentiam ſic poſſe ſuſcipere,ut circularis corporis natuea.

Quoniã aũt eſt dupliciter in circulo moueri,puta ab a/hunc qdẽ ad b/hunc autẽ ad g. Q ꝺ qdẽ igit' nõ ſunt cõtrarij iſti,prius dictũ ẽ.Sed ſi nihil vt cõtigit neq; à caſu põt i ſempiternis eẽ,cœlũ aũt ſempiternũ & circulatio,ꝑp quã cãm ad alterã fert',ſed nõ ad alterã.Neceſſe enĩ & hoc/aut pricipiũ eẽ aut eſſe ipſius principiũ.Forte qdem igit' de quibuſdã enuntiare aliquid tẽtare & de oĩbus ꝑtermittẽ nihil,forſitã vtiq; videbit' eẽ ſignũ/aut multę ſtultitię/aut multę prõptitudinis.Non tñ iuſtũ quidem oẽs ſimiliter increpare,ſed videre oportet,cauſam dicendi,quę eſt.Adhuc autẽ qualiter habẽs in credendo,vtrũ humano modo,aut firmius.Certiores qdem igit' neceſſitates,quãdo quis attigerit,tunc gratiã habere oportet inuenientibus.Nunc autẽ qꝺ videt',dicendũ eſt.Si enim natura ſemper facit cõtingentiũ qꝺ optimũ, eſt autẽ quẽadmodũ earũ quę in rectũ lationum,quę ad ſuperiorẽ locũ honorabilior(diuinior enĩ locus qui ſurſum,eo qui deorſum)eodẽ modo & quæ ad anterius,ea que ad poſterius ſe habet.Si qdem & dextrũ & ſiniſtrũ,quẽadmodũ dictũ eſt prius,& teſtificat' etiã dicta dubitatio,quoniã habet prius & poſterius.Hęc enim cauſa ſoluit dubitationem.Si enim habet vt contingit optime,hæc vtiq; erit cauſa dicti.Optimum enim moueri ſimplici motu,& inceſſabili,& hoc ad honorabilius.

Cõm.19. Quintam nunc ꝑblematice adducit q̃ſtionem dę motu cœli primi,qm̃ circulariter motum ipm poſſibile erat dupl'r moueri,aut ſic,ut nunc mouet',aut ècõtrario,ut ſphęra inerrabilis nunc à dicto occaſu mota illum faciat ortum,erraticũ aũt uidelicet à nunc oriente. Et primo qdem ꝙ merito hãc quęſtioné inquirit,oſtẽdit ex eo,ꝙ eſt huius etiã aliqua cã.Si enim cœlũ æternum,& ęternal'r moui,æternorum aũt nihil fruſtra,neq; à caſu fit,palàm ꝙ erit utiq; aliq̃ cauſa,q̃re ſic ut nunc,ſed nõ ècontrario mouet'.Quoniã igitue nõ ſine cauſa eſt ſic moueri,aut principiũ & cã aliorũ eſt hoc,ut oppoſita motio dicebat' generatiõis principiũ,aut & huius aliquod aliud eſt principiũ,ut ſphæricitatis.ſ. oportere primo corpori primã figuram exiſtere. Deinde ad difficultaté q̃ſtionis aſpiciés determinat quos oporteat talia ꝑblemata inquirere,qa non glorioſos neq; ꝑcipites ꝑpriis phãtaſiis credẽtes,ſed amantes dicere,& eos oportet,qui recte iudicare cupiunt.His enim ↄuenit, etiam de qbuſdam q̃ uidentur dubitabiliſſima ꝑnunciaee,& de oĩbus tentare ĩquirere,& nihil ꝑtermittere In his enim neq; ſtultitię,neq; ſupfluę prõptitudinis cãm habebunt tales qõnes.Cũ dixiſſet autem ꝙ dupl'e eſt circulari motu moueri.Hoc quidem ab a/ad b/hoc aũt ab a/ad g/ad memoriam reuocat ꝙ ex hoc nõ ĩmutatur ratio q̃ oſtendit,ꝙ circulari motui non eſt ↄtrarius motus, neq; enim cõtrarii ſunt hi,ſed ècontrario.Cognoſcens aũt ſuſpectam futurã multis dicendæ rõnis deductioné,& maxime ſubito ↄſiderantibus,cũ phica reuerẽtia ꝑ ipſa reſpõdet, dicens ꝙ quãdo aliquis occurrerit ĩueniẽtibus certiores neceſſitates q̃ſitę cauſæ, tunc grãm ipſis habere oportet,quãdiu autem illis nõ occurrerimus, qꝺ nũc uidetur iterum dicat'.Magnifaciens igit' naturam,& adhuc magis cõditorem/ait/cõtingentium fieri ſemper quod optimũ eſt facere, & ꝙ ſicut in latione ſm longitudinem, q̃ ad ſuperiorem locũ honorabilioe eſt ea q̃ ad deorſum,eodem mõ & quæ ad anterius honorabilioe ea,q̃ ad poſterius eſt.Quoniam autem oſtenſo prius,ꝙ ſurſum & deorſum,& dextrũ & ſiniſtrum habet uniuerſum,de eo qꝺ ante & retro nihil dixit,nunc autem ipſo tanquàm exiſtente uſus fuit,merito oſtendit, quòd habet etiam hæc, ſi habet & dextrum & ſiniſtrum. Si enim dextrũ qdẽ eſt,id à quo motus incipit,anterius aũt id ad qꝺ, exñte aũt eo à quo eſt, ſemp & id ad qꝺ,palã ꝙ exñte dextro, eſt & id qꝺ anterius. Nã qd ĩcepit moueri,ad aliqd mouet',& exñte principio,erit & id,qꝺ à principio.Teſtatur autẽ/ait/dicta dubitatio.i.quęrens ꝑpter quid ad hoc mouet' cœlum,ſed non ècõtrario.Hoc igitur teſtatue,ꝙ ſm diſtenſiones habet cœlum quod melius,& qꝺ deterius,& quod anterius melius eſt eo,qꝺ poſterius, habet autem cœleſtis motus,ut ↄtingit optime,tanquã à natura & deo factus.Hęc utiq; erit cã,quare ad hęc moueatur,ad q̃ nunc mouet',& non ècõtrario.Melius enim eſt ei ꝙ ſimplici motu & ĩceſſabili mouet' ad honorabilius,hoc eſt ad anterius motu moueri.Quare dubitanti,ꝑpter qd ſic,ſed nõ ècõtrario mouet' cœlũ,rñdendum,qa melius ipſi ad anterius moueri,q̃ ad poſterius. Anterius enim hoc eſt ad quod qui ſm naturã motus fit. Alexander autem/ait/poſſe à dextris aliquid incipiés, non

semper ad anterius moueri, ut qui à retro ꝓcedunt. Dicet autem utiq; aliquis & duplãtes dextram ad dorsa moueri. Hi aũt non sunt per se naturales motus, sed artificiales, sicut ꝑambulare. Est igitur tota ꝓpositi ostẽsio talis, si cœlũ habet dextrũ hoc à quo mouet̃ ad aliquid, habebit utiq; & anterius hoc ad qđ mouet̃. Nam hñs id à quo, habet & id ad qđ. Si igit̃ melius dextrũ & anterius, q̃ sinistrũ & posterius, ut optime disponit̃, sicut cœlũ disponit̃, à meliori utiq; & ad melius faciet motum. Hãc ostẽsionem circularem putãt quidã esse, si enim ostendit cœlũ habere dextrũ ex hr̃e principium motus ad hæc, hoc est motus, qui ad anterius, erit utiq; dextrũ ab eo qđ anterius demonstratum. Si igit̃ nunc dicit cœlũ habere anterius & posterius, si dextrũ & sinistrũ, circularis est demõstratio. Alex. autem ait nõ esse demõstrationem circularem. Ostẽso enim q; oportet hr̃e cœlum oẽs distensiones, ꝑfectum cũ sit & aĩatum, q̃ sint dextra ipsius, nũc à motu accepit. Hoc enim est dextrũ, unde principium motus quo mouet̃. Si aũt & dextrũ quidem est, id à quo motus, anterius autẽ id ad qđ motus, q̃ ꝑm naturam à dextro, & coexistũt semper inuicẽ, id à quo motus, & id ad qđ, quid incõueniens unum ꝑ aliud cognosci uicissim? Sed qdem (ut existimo) non multo aliquo sermone est dignũ. Illud autẽ magis dubitãdum, qũo inquirẽs ꝓpter quid cœlũ ad altera fertur, sed nõ ad altera, & dicens q; ad anterius fertur, sic enim melius erat, soluẽs utiq; erit dubitationẽ. Si eni eẽt aliqua in cœlesti corpore differẽtia anteriorũ & posteriorũ, sicut uidet̃ in aĩalibus, quæ in generatiõe sunt, esset dicere q; ad hæc factus est motus, q̃a hoc est qđ anterius, quũ cœlũ sit similare, incertũ si ꝓpterea qđ hoc est anterius, ad ipm̃ factus est motus, siue ꝓpter motũ ad hæc factũ esse hoc anterius diximus. Nam & si ad altera moueret̃, ceu si orirer̃ nunc ab occasu, & occũberet in oriente qđ est nunc, sicut & erraticum, palã qđ dextra essent illa, & anterius id ad qđ motus, & sursum borealis polus, ut in erraticis hr̃e ostẽdit ipse. Et q̃stio esset, ꝓpter quid nõ q̃ quidẽ nõ inerrabilis sphæra à dicto nunc occasu mouet̃, erraticũ autẽ contra moueri debens, ꝓpter dictã cãm à nunc oriente. Forte aũt diligẽtius q̃ nos dubitãtes, solutionem Aristo cõsiderauit. Si enim necesse anterius & posterius hr̃e ꝑm naturã cœlũ, & non erraticũ & erraticum, & ꝓcedũt hæc uniuersalr̃ ante motũ in aĩalibus: oportet enim hr̃e qđ anterius, & sic ad anterius moueri: & motu qdem ad anterius existẽte, necesse semper eẽ qđ anterius: existẽte aũt eo quod anterius, nõ necesse eũ qui ad anterius, motũ esse: uerũ est dicere & in sphæra inerrabili q; ꝓpter hoc ad hoc fit motus, q̃a hoc est qđ anterius, nõ autẽ ꝓpterea q; ad hoc est motus, ꝓpter hoc est hoc anterius, qđ quidẽ dubitãs ratio q̃rebat. Sed q; quidẽ ad anterius oporteat fieri ipm̃ qui ꝑm naturã motum, nullus dubitabit, si hoc est anterius ad qđ fit ꝑm naturã motus. Q đ autem est anterius & posterius ꝑm naturã in cœlo, & sic existimo possibile ostendi. In oĩbus q̃ nunc ordinatę mouent̃ multitudinibus, ceu in choro & in põpa, & in exercitu, semper est necessarius aliq̃s ordo ꝓcedẽtium & sequentiũ. Multo igit̃ magis astrorũ multitudinẽ in cœlo ordinatã collocauit cõditor, ut talẽ positionem & tales figuratiões habeãt adinuicẽ, & hæc qdem ꝓcedãt ꝑm naturã in motu, hæc aũt sequant̃, ad eam q̃ substãtiæ ipsorũ & uirtutis & operatiõis aspiciens cõueniẽtiã, ꝑm quã & ea q̃ sub luna disponũt. Ordinata igit̃ sic ꝑm positionẽ & ꝓcessionẽ, ut erat optime ordinari, si eo qui ẽcõtrario mouerẽtur motu, ꝓcedentia nũc, sequẽtia fieri ex necessitate esset, & arietẽ pisces sequi, & aq̃riũ, & reliq̃, sed nõ taurũ & gemini & reliq̃. Et post æquinoctiũ qđ in ariete, nõ ut nũc uer, sed autũnus fieret, & æstas post librã. Et sic ordo & uirtus cõplexionũ solis ad zodiacũ & ad simul oriẽtes stellas, & ad eos qui sub luna effectus, alterã acciperent dispõnem. Nã in piscibus sol quũ fuerit, principiũ faceret autũni, & nõ finem hiemis ut nũc. Si igitur motu ad altera facto, & operatiões esset necesse cœlestium & uirtutes alteras existere. Et palã etiã q; subas cognoscat interrogãs ꝓpter quid ad hoc mouet̃ cœlũ, sed nõ ad illa, nõ hoc simplr̃ interrogare, sed ꝓpter quid mũdus sic, ut nũc habet, dispositus est, sed nõ ꝑm alterum aliquem modũ. Et quidẽ tãquã differens existẽs sic aut illo mõ, dubitatio facta est. Bene igitur Arist. in calce optimam reduxit rõnem. Iam autẽ hic palã factũ est, ꝓpter quam causam quãdo sursum, & deorsum, & dextrum, & sinistrum cœli ostendit, anterius & posterius prætermisit ipsius. Nam ex dubitatione in promptu hæc inueniendam hunc locum reiecit sermonem.

De motu autẽ ipsius q; regularis sit, & nõ irregularis, deinceps utiq; dictis erit ptrãsire. Dico aũt hoc de prĩo cœlo & de prima latione. In his.n.q̃ desubtus plures iã lationes cõuenerunt in vnũ. Si.n. irregulariter mouebitur, manifestũ, q; intensio erit & akme & remissio, lationis. Omnis enim irregularis latio, & remissionẽ habet, & intensionẽ, & vigorẽ. Vigor aũt est, aut vnde fertur, aut quo, aut intermedię, puta forte, his quidẽ quę sc̃dm naturã, ad qđ ferunt̃, his aũt quę pręter naturã, vnde; proiectis autẽ intermedię. circulationis aũt nõ est, neq; vnde, neq; quo, neq; mediũ, neq; eni principiũ, neq; finis, neq; mediũ ipsius est simpliciter. Tẽpore enim sempiterna & longitudine conducta, & fine

fractione. Quare si non akme ipsius lationis, neq; irregularitas erit. Irregularitas enim fit, propter remissionem & intensionem.

Com̃.20. Sextũ hoc ꝓblema eorũ quę de cœlo in hoc libro tractantur, ꝓbabiliter, de motu ipsius ꝙ regularis sit & nõ irregularis ostẽdens, ꝓpterea ꝙ & hoc ad laudem diuini corporis erat assumendũ, & etiã quia usus fuit ipso in sermone de figura cœlesti, cũ diceret cœli circulationem esse mẽsurã motuũ, q̃a continua est & regularis, & æterna. Hæc aũt insunt unicuiq; cœlestiũ sphærarũ. Diuinæ enim existẽtes oẽs & cõtinuæ & ęterno & regulari motu mouent̃. Sed hæc q̃dem ꝓpter pluribus motibus moueri unãquãq;, alia quidẽ ꝓprio, aliæ aũt cum nõ erratica circũuolutæ. Hæ uero à reuoluẽtibus uocatis sphæris circũductæ, & si nõ ueram, tamẽ apparentẽ hñt quãdam irregularitatẽ. Et est mirabile ꝓblema astronomorũ hoc, qui datis quibusdã ab ipsis suppositiõibus, partim ab antiquioribus, partim ab his, qui circa Eudoxũ, & Calippũ, quos etiã Arist. sequit̃ per uocatas reuoluẽtes sphæras, de quibus ipse in metaphysica docet, eccentricis quibusdã, & epiciclis ostendere oĩa apparentia nituntur atq; cœlestia circulari & regulari delata motu & motu appatentẽ irregularitatem singulis, q̃nq; quidem uelocius, q̃nq; aũt tardius motis, & q̃nq; quidẽ ante, q̃nq; autẽ retro, & sursum & deorsum, q̃nq; aũt & quiescere in eodem loco, & maiores & minores uideri ipsas. Hæc oĩa & talia apparentia solũ sunt & non uera. Sed horũ q̃dem regularitatẽ ostẽdet, quãdo de reuoluẽtibus sphęris, in metaphysica dicet. Nũc aũt de prima latione ꝙ regularis sit ostẽdi, ait, demõstrationibus q̃dem oĩbus (ut existimo) cõgruentibus etiã erraticis, quia aũt prima latio, & apparẽtem regularitatẽ habet, & nõ indiget aliq̃bus suppõnibus, ꝓpter hoc de illa nũc ꝓmittit ostendere. Et est primũ argumentum categoricæ (ut existimo) cõclusum in secũda figura sic. Oĩs irregularis latio intensionem, aut uigorẽ, aut remissionẽ habet. Circularis latio intẽsionẽ, aut uigorẽ, aut remissionẽ nõ habet. Circularis ergo latio nõ est irregularis. Et maiorẽ quidem ꝓpõnem tãq̃ euidentẽ accepit dicẽtem, ꝙ irregularis latio intẽsionẽ habet aut uigorẽ, aut remissionẽ. Motus enim differentiæ citius & tardius. Et uelocioris q̃dem irregularis, ſm intensionẽ motus fit semp magis ueloci facto. Tardioris aũt ſm remissionẽ, ad tardius ꝓcedẽte, uigor & summus status aũt considerat̃ ſm uelocissimũ, sicut lãguor ſm tardissimũ. Minorẽ aũt ꝓpositionem, q̃ dicit ꝙ circularis latio, neq; intẽsionem, neq; uigorẽ, neq; remissionẽ habet, & ipsam in secũda figura, ꝓbauit, sic. Habẽs uigorẽ aut principiũ habet, aut mediũ, aut finẽ, sed circularis motus, neq; principiũ habet, neq; mediũ, neq; finẽ: Circularis ergo motus uigorẽ nõ habet: si autẽ non uigorem, neq; remissionẽ, neq; intẽsionem Nam uigor est ultimũ intẽsionis, aut principiũ remissiõis. Rursum aũt in his maiorẽ ꝓpõnem, q̃ dicit, ꝙ uigorem hñs, principiũ habet aut mediũ aut finem, ostendit, ex diuisione sic. Vigorem hñtia in motibus, aut naturalia sunt, aut aĩata corpora, hoc est, aut simplicia, aut cõposita. Naturalium aũt quædam q̃dem natura mouent̃, quædam aũt ui. Et quæ quidẽ ſcdm naturam mouent̃, uigorẽ & summũ statũ hñt apud finẽ, & motus quo mouent̃, & loci & tẽporis. citius enim mouentur, & quæ p̃ter naturã sunt, uigorẽ in principio motus hñt. In principio enim citius mouent̃, uirtute mouente ipsa tunc magis coexistente, ſm breue nãq; minorata illa, & deficiente ſm propriã inclinationẽ iam fertur, q̃d fert̃. Nam ꝓpulsę aut sursum iactæ grauitates usq; tunc feruntur, p̃ter naturam, donec uirtus uim inferẽtis coexistit. Illa aũt deficiente, ad deorsum feruntur iam ſm propriam inclinationẽ. Proiectis autẽ, ait, in medio est uigor. Quæ igit̃ sunt ꝓiecta, aut palã, ꝙ non simplicia, & naturalia corpora. Hæc enim aut ſm naturam, aut p̃ter naturam mota, iam assignata sunt, sed cõposita aĩalium, quæ neq; sursum mouent̃, quia hñt ea q̃ deorsum rapiũt, neq; deorsum, ꝓpterea quorũ sursum natura, sed in latus q̃ proiecta. Dixit aũt à similitudine ad ea q̃ proici dicũtur. s. sagittas & lãceas, q̃a & illa ad latus missa ꝓiici dicuntur, aut proiecta aĩalium corpa uocat, tanq̃ anima in ipsis ꝓpellente ipsa ad latera. Præter motum autẽ qui ſm naturam unicuiusq; eorum q̃ in ipsis sunt. Nam sine impetu aĩæ mota, non hoc motu mouent̃, sed ad id quod ſm naturam p̃dominatur in ipso simplicium. Quod autem ſm animatos motus habeant uigorem circa mediũ, ex inductione est addiscere. Nam uolatilia & gradientia aĩalia, in principio q̃dem motus exercitio indigẽt, & p̃paratione mẽbrorum ad motũ: apud finem aũt fatigata iam inoperosius mouent̃. Palàm autẽ hoc & in exercitiis est, uigorem enim hñt circa medium motus. Alexander aũt p̃ter hanc expositionem, q̃ in aĩalibus circa mediũ motus uigorẽ dicit, aliam tanq̃ hac ꝓbabiliorem iducit, scribens ꝙ proiectis intermediæ dicet utiq; non ꝓprii ipsorum motus, quo mouẽtur medium accipiens, sed eius qui secundum locum in quo mouentur. Nam quæ quidem ſcdm naturam & præter naturam mouẽtur simplicium, uelut terra, ignis, hæc quidem in deorsum uigorem habent motus qui secundum naturam & qui præter naturam est. Nam gleba ſcdm naturam mota apud deorsum habet uigorem, & quę ui sursum proicit̃. Nam ꝓiicientis desubtus uirtus recentior ad deorsum est, excepto ꝙ motus

Hæc simplr codice nõ sũt, sed in exẽplari quodam.

quidem fm naturã in fine motus est uigor, eius aũt qui pter naturam in principio, & ignis autem similiter sursum habet uigoré, & motus qui fm naturá est, quádo ad sursum ferť, & eius qui pter naturá, quádo deorsum expulsus fuerit ui. Proiecta aũt/ait/neq; sursum/neq; deorsum mota, sed ad mediũ, in hoc & uigore motus habẽt. In quo enim mouenť loca, in hoc habent & uigorem motus. Mouẽtur auté picta in intermedio ipsius sursum & deorsum, sic enim & sagitta & lãceæ. Forte aũt principiũ & medium & finem nõ localiter accipit solũ Aristo. sed & téporaliter & fm motũ. Insinuat aũt & ipse minorem ppõnem, q̃ dicit q circularis latio/neq; principiũ habet/neq; mediũ/neq; finé. Rememorans per hoc tẽpore eni æterna, & lõgitudine cõducta, & sine fractione, ut neq; fm tps principiũ habeat, aut mediũ, aut finem, neq; fm lationem, aut distãtiam circularia existentia. Nã { lõgitudine cõductũ & sine fractione } de circulari latione dictũ est. De ipsa enim erat pxime sermo, ppter qđ & fœminino genere platum est, quãuis à metaphora dictũ sit magnitudinis, & q̃ sunt neutri generis i genere longitudinis de quo ly { conductũ } & ly { sine fractione } pprie uerificanť. Nam cõductũ qdem quia peripheriale est & nõ rectũ, nam rectum principiũ habet, & mediũ, & finé, est quoq; sine fractione, qa sic cõductum, ut neq; sit fractũ, ut nõ secus fractionem pminẽtia aliq̃ facta sit, & principiũ aliquod sit & finis, & irregularitas. Et ipse Alexá. per hæc Aristo. q̃ ego pposui insinuari/ait/q medium nõ intermediũ eius qđ sursum & deorsum dicit, siqdem/ait/ { tempore æterna & lõgitudine conducta & sine fractione. } Si igiť circularis motus/neq; principiũ/neq; mediũ/neq; finem habet, qđ aũt uigorem & summũ statũ habet, principium, aut mediũ, aut finé habet: Circularis ergo motus uigoré & incremẽtum roburq; nõ habet. Si igituř nõ habens uigoré/neq; intẽsionem/neq; remissionem habet, siquidem uigor semper, aut ultimũ intẽsionis, aut principiũ remissionis, circulatio ergo neq; uigorem, neq; intẽsionem, neq; remissionem habet, sed regularis motus uigoré habet, aut intẽsionem, aut remissionem. Circulatio ergo irregularem motũ nõ habet. Bene aũt notauit Alexá. q ex his quæ Aristo. dicit, non necesse omne qđ mouetur irregulariter, & in intẽsiõe, & uigore fieri & in remissione, neq; enim q̃ uigoré habẽt in motus principio, habebũt utiq; intensionem. Nã intẽsio uia est ad uigorem & summũ statum, & ante uigoré fit. Hæc aũt à uigore inchoãt, neq; iterũ quorũ uigor apud ultimum, hæc remissioné & per uigorem possibile est hře. Nam remissio in qbus est, his etiá inest uigor apud finem. Quádo igiť Aristo. dicit { omnis enim irregularis latio & remissioné habet & intensionem, & uigoré } nõ tãquá omnibus habẽtibus oĩa, sed singulis singula cõuenire dicit, unicuiq; aũt & si non oĩa insunt, tamé semp & reliquarũ altera inest. His qdem enim q̃ fm naturá sunt intẽsio inest & uigor. his aũt quæ pter naturá, uigor & remissio. proiectis auté (ut dicit) intẽsio & uigor, & remissio. Puto aũt animaduertendũ esse si nõ fm eadem fundamenta & à motu erratici irregularitaté abneget. Nã & in hoc uerũ q & tépore æternus sit, & lõgitudinem cõductus, & sine interruptiõe, ut neq; fm tẽpus/neq; fm motũ, neq; fm distãtiam principiũ habeat, aut medium, aut finem. Si aũt non hæc, neq; uigorem & incrementũ habet, siquidem in uno horũ est uigor Si aũt non uigor, neq; intẽsioné, neq; remissioné, neq; irregularitaté habet. Arist. igiť de motu cum dixisset, q regularis est, adiecit { dico autem hoc de primo cœlo, & de prima latione } tãquàm de hoc sermonem faciat, uolens sibi & apparentia attestari.

Adhuc qm̃ oẽ qđ moueť, ab aliquo moueť, necesse irregularitatẽ fieri motus, aut pp mouẽs, aut pp mobile, aut pp ambo. Siue eni mouẽs nõ eadẽ virtute moueat, siue qđ moueť altereť et nõ pmaneat idẽ, siue ambo trãsmutenť, nihil phibet irregulariter moueri, qđ mouet. Nihil autẽ horũ possibile circa cœlũ fieri. Quod quidẽ enim mouetur, ostẽsum est, q primũ/& simplex/& ingenitũ/& incorruptibile/& totaliter intransmutabile. Mouẽs autẽ multo magis rationabile esse tale. Quoniã igitur, qđ mouetur, nõ trãsmutatur corpus existens, nõ vtiq; mouens trãsmutabitur, incorporale existens, quare & lationẽ impossibile irregularem esse.

Secundũ argumentũ hoc ostendit q nõ est irregularis primi cœli motus, supra duas dignitates Com. 21.
conclusum. Super unũ qdem qđ dicit, q omne qđ mouetur, ab alio mouetur. Qđ qdem in septimo 7.phy.&.8.
de naturali auditu, sic sc hře ostensum est. Super scđm hic sequẽs, quod dicit, q irregularitas motus, aut ppter mouens fit, qñ aliud aliudq; fuerit mouẽs, aut idé quidem, sed alia & alia uirtute moueri. Aut ppter id qđ mouetur, aliter & alr dispositum, & nõ semp potẽs simir obedire mouẽtis uirtutã. Aut ppter ambo diuersis utentia uirtutibus. Si igiť irregularis motus fit, aut eo quod moueť, aut ẽ mouẽte, aut ambobus trãsmutatis fieret. Circa cœlum aũt nihil tale accidere est pośe, neq; enim ipm, neq; mouens ipsum, neq; ambo transmutari est pośe. Et conclusio est q circa cœlum irregularitaté

fieri est ipossibile. In scda figura etiam hęc deductio fit. Et maior quidē ꝓpositio tanquā euidēs ꝑter missa est. Minorem autem q̄ dicit, ꝙ circa cœlum nō utiq; fiet, neq; cā eius qđ mouetur, neq; mouentis, neq; amborum transmutatio, ostendit primo in eo qđ mouetur, ꝑostensis utens ad hoc, primum corporum est simplex igenitum, & incorruptibile, ut ostensum est, quod aūt tale est simplr & pfecto intransmutabile est. Deinde qđ mouens cœlum sit intransmutabile, à maiori argumentans ostendit. Si enim mouens est primū eorū quæ mouētur & simplex, & ingenitū, & incorruptibile, & est quod mouetur corpus, mouens autē incorporeū: multo magis mouens intrāsmutabile utiq; erit, & inalterabile. Ostēdit & in octauo de naturali auditu ꝙ primū mouēs imobile penitus est. Si igitur utrūq; ipsorū intrāsmutabile est alā, ꝓꝙ etiā ambo intrāsmutabilia sunt. Irregularis autē latio fit utroq; horū aut ambobus trāsmutatis. Impossile ergo circulationē irregularē esse. Hoc aūt { siue ambo trāsmutētur, nihil prohibet irregulariter moueri } obscure dictū esse uidet. Cōtingit enim aliquādo, ꝙ ambobus trāsmutatis regularis motus fit, si fm analogiā transmutatio fiat. Propter qđ { nihil prohibet } dixit. Nisi forte & si fiat regularis propter trāsmutationis analogiā, nō erit similis talis motus ei, qui ante transmutationē fit, & sic iterū necesse est fieri irregularē. Obscure autē comparationē fecit corporis qđ mouetur ad imobile & incorporeū. Corpori enim fm naturā magis trāsmutari, q̄ incorporeo, & ei qđ mouetur, q̄ imobili competit. Vniuersaliter enim corporū tales trāsmutationes sunt. Videtur autē & aliā causam eius quæ in motu irregularitatis omittere, scilicet differentiā medii per qđ motus fit, quæ alia est pręter mouens & qđ mouetur. Nā intermedio qdem existēte subtiliū partiū uelocius fit motus per hoc, grossiori autē, tardius. Sed ɔtinuū existens sibiipsi cœleste corpus, & neq; extra habēs aliquid, nullū habet intermediū. Et hoc etiā argumētum nō solum in primo cœlo uidetur congruū, sed etiā in his orbibus qui dicunt errare. Nā illorū unusquisq; à mouēte imobili, & incorporea causa mouet, & primæ naturæ est, & simplicis, ingenitū & incorruptibile, & propter hoc etiā intransmutabile, & multo magis mouentia ipsa habent hæc incorporea & imobilia existentia. Si igitur & in his utrisq; intransmutabile est & mouens, & qđ mouetur, impossibile est etiā horum circulationē irregularē esse. Et si uideatur aliqua in his irregularitas, apparens solū est, propter qđ & astronomi, hypotheses quasdā, ut prius dixit, accipientes saluant apparentia circulariter & regulariter omnia cœlestia moueri contendentes.

Vide Theoricā planetarū & Almag. Ptolemæi sciens supꝑositū astronomorū p excentricos & epicicl

Etenim si mouetur irregulariter, aut tota transmutatur, & quādoq; quidē fit velocior, quandoq; autē tardior iterū, aut partes ipsius. Partes qdem igitur ipsius ꝙ nō sunt irregulares manifestum. Iam enim vtiq; facta fuisset distantia astrorū in infinito tpe, hoc quidē velocius multo, hoc autē tardius. Non videtur autē nihil aliter habens elongationibus. Sed etiā neq; totā, accidit trāsmutari. Remissio enim vniuscuiusq; fit propter impotentiā. Impotentia autē pręter naturā. Etenim in animalibus impotentię omnes pręter naturā sunt, puta senectus & decrementū. Tota enim cōsistentia animalium forte ex talibus cōstat, quę differunt proprijs locis. Nulla enim partiū habet eā quę ipsius regionē. Si igit' in primis nō est quod ꝑter naturā, simplicia enim, & imixta, & in propria regiōe, & nihil ipsis cōtrariū, neq; vtiq; impotētia erit. Quare neq; remißio, neq; intēsio. Si enī intēsio, & remißio.

Com. 22. In secūdo argumento ostendentiū ꝙ regularis est motus cœli, sumens ꝙ omne qđ mouetur ab aliquo mouet, & ꝙ si irregularis in cœlo motus est, aut ꝓpter id qđ mouetur utiq; esset, aut ꝓpter mouens, aut propter ambo, & ostensio breuiter habita est, ꝙ neq; ꝓpter id qđ mouetur possibile est irregularitatē esse in cœli motu, neq; multo magis ꝓpter mouēs: in his partiēs illud argumentū, per alias conceptiones & dignitates, fm tertiū qdem ostendit ꝙ ꝓpter id qđ mouetur, nō utiq; fiet irregularis cœli motus, fm id autē qđ deinceps ꝙ neq; ꝓpter mouens. Et ꝙ qdem nō ꝓpter id qđ mouetur, ostendit sic. Si enim fit/aut totus motus, hoc est, totius corporis transmutat, & quādoq; qdem fit uelocior, quādoq; autē tardior iterū, aut partes motus trāsmutant. Partes aūt motus dicit partiū cœli motus, sicut & totū motū eum qui totius est. Si igitur ostensum fuerit, neq; totū neq; partes uariare motū, ut quādoq; qdem intendatur, quādoq; autē remittatur, profecto nō irregulariter mouebitur. Et primo qdem ꝙ in partibus nō erit irregularitas, ostendit ex apparentibus. Nam in tot annorū millenariis, ex quo memoria positionis cœlestiū saluata est, neq; simul uidetur uariatio facta habitudinis astrorū adinuicem, neq; differētia distantiæ ipsorū, ut nūc figurationū discriptiones declarāt nihil ad antiquas uariatę, constat ꝙ nulla facta est irregularitas motus partiū adinuicē, ut alię qdem citius moueātur, alię autē tardius. Semp enim in processu seruauerūt & distantias & figuras adinuicē. Si.n. simul omnia uelocius, aut simul omnia tardius mouerētur, nō esset partiū talis irregularitas

gularitas,sed totius,de qua q etiã haec sit impossibilis,ostendit sic.Irregularitas motus sm intensionem fit & remissioné.Remissio ubiq; ꝓpter impotentiá accidit nõ potente propria uirtute sufficere ad ꝯseruandam similé & regularé semper operationem.Omnis auté impotentia praeter naturá est. Et huius qdem testimoniũ hcc q in animalibus impotétia & láguor pręter naturá sunt,ceu senectutem uidemus & aegritudines.Adiecit etiá causam ĩbecillitatis impotentięq; in animalibus,uidelicet & plantis.Cõsistentia eni,ait,ipsorũ ex corporibus est,quae neq; sm naturá se habent perfecte.Est eni ex quatuor elemẽtis,quorũ aliud alterius sm naturá locus est,& nõ idem omniũ in quo animalia & plantae sunt.Nulla eni in his partiũ,aut elementorũ locũ sincere obtinet Neq; enim in terra proprie sunt haec,neq; in aqua,neq; in aere puro,aut igne,sed in loco qui circa terrãh,abente cõmixturá elementorũ.Et in ipsis etiá animaliũ partibus,& terra sursum,& ignis deorsum cõiecta sunt,ꝓpter qd praeter naturá disposita laborant,& impotentiae causa cõpositis á seipsis fit,& ut cõponantur & iaceant praeter naturá.Et nõ frustra núc causam impotentiae,& eius qd praeter naturá apposuit,sed ut ostẽdat q diuinũ corpus simplex existens & nõ ex cõtrariis ꝯsistens,sed in suo loco semper collocatũ; neq; praeter naturá fit aliquãdo,neq; impotens fit,neq; intensioné & remissioné sustinet, neq; irregulariter mouetur.Et ut summatim est dicere,diuinũ corpus praeter naturá nõ disponitur,qd irregulariter motũ praeter naturá disponatur.Diuinũ ergo corpus irregulariter nõ mouetur.In secũda figura deductio.Quoniá aũt irregularitas remissionis est causa proxime ꝓpter hoc cũ dixisset { neq; utiq; ĩpotẽtia erit adiecit {q̃re neq; remissio.} Qm̃ auté remissio post ĩtẽsioné est,nõ eá q̃ regularitatis est ĩtẽsioné,sed eá q̃ ad remissioné dr̃,adiecit { neq; intẽsio.} Si.n. intensio & remissio,adinuicé.n. sunt & dicunt haec,sicut magis & minus,& maius & minus.¶ Dubitat auté Alexãder,quomodo in qbus sm principiũ est uigor,& post uigoré & statũ remissio,ut in his quę praeter naturá mouentur dictũ est,post intensioné remissio est,intensione ibi tota totaliter nõ existente? Et soluit dubitationé dicens,forte nõ penes parté hęc fieri,ait,ex necessitate,sed cõcurrere inuicem. Nam qd remittitur,sm intensioné quae est in ipso remittitur.Si.n.nõ inesset intensio ipsi,neq; utiq; remitti posset.Similiter & qd intenditur,intenditur inquãtũ remissione participat,táquá si nihil esset remissum in ipso neq; utiq; intensioné caperet.Et dicit bene,si intẽsio qdem qd deinceps est uelocius habet quàm praecedens.Remissio auté ècõtrario.Possibile auté forte & hoc dicere q in qbus post summũ uigoré est remissio,ut ad intẽsum uigoré remissio dicitur.Et in qbus ante uigoré summũ é intẽsio,ut in his quę sm naturá,ad remissam in principio dispositioné ad uigoré procedens intendi dicitur.Forte auté,ait Alexander & quae sm electioné factę remissiones eandé causam,scilicet impotentiá habent.Timore enim ne cõsumatur uirtus,remissione utimur,nosq; relaxamus.

Adhuc autẽ & irrationabile,infinito tempore impotẽs esse mouẽs, & rursus alio infinito potens. Nihil eni videtur existẽs infinitio tẽpore pręter naturá.Impotẽtia autẽ pręter naturá.Neq; ęquali tẽpore pręter naturá & scd̃m naturá.Neq; totaliter potens & impotens.Necesse autẽ si remittitur motus,infinitio remitti tempore.

Ostenso ex eo quod mouet q non est possibile irregulariter moueri coelum,nunc à mouẽte facit argumentationem ex diuisione tali ipsam deducẽs,ut uidet.Si irregulariter mouet coelum,aut infinito tempore remittit ipsi motus,& ĩfinito intẽditur,aut solũ remittitur in ĩfinitum,aut solũ intenditur in infinitũ,aut sm aliquos circuitus uicissim nunc qdem remittit,nunc aũt intenditur Et primum qdem ostendit sic secũdá formá hypotheticorũ. Si infinito tẽpore coeli motus remittitur,& infinito intendit, quoniá remitti & intendi ipsum propter impotentiá & potentiá mouẽtis fit,infinito tẽpore qd mouet,impotentiá habebit,& infinito tẽpore potentiá. Si igitur impotẽtia praeter naturá est,infinito utiq; tẽpore,qd mouet praeter naturá se habebit. At uero hoc impossibile,nihil eni uidetur esse infinito tẽpore ꝑter naturam,siqdem euersio & praeter existẽtia eius quod sm naturam est,id quod ꝑter naturá est.Impossibile ergo & antecedẽs est,ad qd hoc seq̃batur.Erat aũt hoc,scilicet infinito tẽpore motũ caeli remitti,& ĩfinito ĩtendi.Et aliam aũt ex eisdem fundamẽtis ꝯclusionem deducit.Si enim infinito tẽpore potens,hoc est sm naturá,& infinito tẽpore impotẽs, hoc est pręter naturam,aeq̃li utiq; tẽpore ꝑter naturá erit, & sm naturam,qd est dicere ĩpotens & potens.Hoc autem incõueniens.Si aequalis tẽporis eẽ praeter naturá cum eo quod sm naturá est,& impotẽs cum potẽte; si principale qdem est sm naturá,& quod posse,defectus aũt horum est ꝑter naturá, & quod impossibile. Quare incõueniens iterum & impossibile utiq; erit qd antecedens hoc assecutũ est, scilicet ĩfinito tẽpore remitti coeli motũ,& infinito ĩtendi. Dicit aũt Alexander,q usus infinito tẽpore intendi,& ĩfinito remitti,non ostendit hic,sed illud qdem intẽsionis & pfectum ꝑtermisit. De remissione autem tm̃ in

Com.23.

tulit. Necesse aūt si remittiť motus, infinito remitti tēpore. Si enim principiū est qd hoc motu. s. impotens æternalr mouet, qd huius impotentiā inhibebit? qre si semp mouet fm impotentiā, semp remittitur. Hoc autē. s. q & intensio in infinitū erit, ut manifestum ꝑtermisit. Palàm enim q si īpotentia in infinitum ꝑter naturam existens, & potētia fm naturam existens adhuc magis in īfinitum erit. Non enim oportet secūdum naturam esse minus eo, quod ꝑter est, imo neq ex ęquo. Et hæc cum dixisset Alexander notat bene, q non propositio nunc Aristotelis, q si irregulariter mouetur remissum & intensum in infinitū remittetur, & in īfinitū intendetur. Sed quia ꝓponens ostendere regularē cœli motū omnes interimit irregularitatis modos, ex diuisione ipos sumēs quā prius exposuit: Obscurior autē, ait, est ex eo litera, q ex diuisiōe esset accepta ostēsio, & primus ipse Aphrodisieus Alexāder huic mentē adhibuit. Nam prædictā expositionē. s. q necessaria est in infinitū remissio, quia nō est quod reparet uirtutē primi mouentis, & reficiat impotētiā, ut Alexāder ait, se ab Hermino audiuisse, sicut erat etiā in dictis Aspasii scriptū. Si est remissio circa diuinū corpos, aut intensio ante remissionē, in infinitū erat hæc. Propter quid eni usq id temporis erat, & nō ante infinito moto existente? Cuius nō erat possibile consentaneā dicere causam. At uero si & remissio est in infinitū, iterū est hæc quæstio, quæ enim causa est quæ hanc remissionē restituat, & ꝓpter quid hucusq remittatur? nō est possibile causam assignare in infinitū moto corpore, quare in infinitū ē remissio est. Intensionis quidem enim remissio, infinitę autē intensionis, infinita utiq remissio. Propter quid enim partis intensionis remissio erit, sed nō omnis? At uero remissio fm impotentiā est, & hæc est ꝑter naturā, quod autē præter naturā est, nō est possibile æq̄le esse ei quod fm naturā. Via enim ad corruptionē est ipsum ꝑter naturā. qre non utiq erit remissio. si aūt nō remissio, neq intensio. Hæc quidem igiť dicta Hermini sunt fm Aspasium, & palā, q non, ut fm necessitatem diuisionis assumptū in infinitum remitti & in infinitū intendi intellexerūt, sed ut ex necessitate, si est irregularis motus remissione & intensione existente. Et hoc qdem palā, sed qđ etiā ut infinitę semp futurę remissio. s. & intēsio ab Aristotele redargutę sunt. Qđ aūt non sic acceptū sit, manifestāt cōsequēter partes diuisionis, ubi ait. At uero neq intendi semp, aut iterū remitti possibile. Et iterū, relinquiť itaq dicere uicissim inesse motui uelocius, & tardius. In his enim & alię partes diuisiōis approbanť, q̄ supponūt non infinitā intensionem & remissionē, sed aut semp intēsionem, aut semp remissionē, aut uicissim. hoc est autē dignū inquirere, ꝓpter qd apposuit Aristo. {necesse aūt si remittiť motus, īfinito remitti tēpore.} Hoc eni scilicet necessarias & priores cōpositiones fecit, nō tāq̄ ex diuisione positā itelligere, sed cām necessitatis ingrere. Alex. aūt Aphrodisieus notās hoc, oportet, ait, cointelligere cū dicto hoc. s. post intēsionem infinitā. Si enim post ad īfinitū tps intensionē, remitteniť motus, & non solū itēsio est, sed & remissio, infinito remitteniť tēpore. Hoc aūt erat qdem & aliter suppositū, non solū, sed & necessarie sequens ipm ostendit, ꝑscriptā ad infinitū intensionē. Si. n. remissio ꝓpter īpotētiam mouentis est, incipiens fieri, cæterū in infinitū erit. Quid. n. est restituens īpotētiam mouētis, æterno motu existente, & intensa semp remissione? Et ꝓpter hoc igiť in infinitū remissio erit. Et ꝓpterea q infinitæ intēsionis, infinita remissio, sic aūt æq̄li tēpore erit qđ ꝑter naturam, cū eo qđ fm naturam est, qđ quidem est inconueniens. Forte aūt nō necesse est, cointelligere ly {post īfinitā intēsionē} Nā Aristo. ex diuisione demens tollensq, irregularitatis modos & seponens hūc dicentem, tēpore infinito itendi, & alio iterū infinito tēpore remitti, & arguens ipm duplr. s. ex eo, q nihil īfinito tēpore ꝑter naturam est, & ex eo, q nihil ęq̄li tēpore ꝑter naturam, & fm naturā est, notauit, q dicenti remitti totalr cœli motū, nō fm suppositionem solū assequiť dicere, īfinito tēpore remitti, sed etiā ex necessitate seqtur, æterno motu supposito, ꝓpter nihil esse, qđ restituat primi mouētis īpotentiā, cū sit supra oīa, sed nō qa infinita intensio impedit remissionē. Hoc. n. & si uerum sit, nō uideť nūc tāq̄ necessariū, sed ut ex suppositiōe sumpsit, remissioni solum attēdens, q necesse, si remittiť totaliter motus, īfinito remitti tempore.

At vero neq; intendi semper aut iterū remitti possibile. Infinitus enim vtiq erit & indeterminatus motus. Omne autē dicimus ex aliquo in aliquid esse, & determinatū.

Com. 24. Ostēso q supponenti sic irregularē cœli motū, ut īfinita sit remissio, & īfinita intēsio duo incōuenientia accidūt. s. æternū dicere qđ ꝑter naturam est, & æq̄lis tēporis esse qđ ꝑter naturam, cū eo, qđ fm naturā: nunc autē fm membrū diuisionis apponit, qđ dicit irregularem fieri motū, eo q alterum ad infinitū in ipso fit, aut ut semper intendať, aut semp remittať. Et ostendit etiā hoc impossibile eē sic. Omnis motus ex aliquo in aliquid fit, & determinatus est per unde, & quo, sed qđ semp intēdiť, aut semp remittiť, non est determinatū, neq habet id unde, & quo, nullus ergo motus semp intēdiť, aut semp remittiť. Qđ aūt id qđ semper intenditur, aut semper remittitur, indeterminatū sit, & non

habeat & quo, manifestũ est hinc. Intensio his q̃ ſm naturã mouent, fit ſm approximare semper ei ad quod fert, ei autem qd̃ ad infinitũ intendit, nũquã accidit approximari ei, ad quod ducit, semp enim id ad quod intensum ſm motũ fert, aliud erit ab eo, qd̃ ante ip̃m est, & eo qd̃ ad infinitũ hoc patiat, in infinitũ transibit, q̃re non habebit id, ad quod, neq; ly unde quo, neq; determinatus erit semp itensus motus. In ĩfinito quidem. n. possibile est aliquid moueri in eodem motu, eo q̧ iterũ & iterũ moueat sumpsi us motu, ut in circulari latione dicimus, nõ tamen ad ĩfinitũ intendi. Nõ enim idem motus adhuc erit, sed qui p̃sens, ab eo qui ante ip̃m alterq̃; & dissimilis, semper cũ appositione factus, & si esset aliqd̃ circulare sic intẽsum, aut aliqd̃ uniuersal'r circũlatũ, festinaret cõpleri, aut ad finẽ ſm motum uelocitatis peruenire, quorũ neutrũ accidit ei, quod ad ĩfinitũ cũ intensiõe mouet. Eadem autẽ ratio & in ea, q̃ ad infinitũ est remissiõe, neq; enim in his est { quo } & id, ad qd̃ motus, siqdẽ ꝓpe semper ei ad qd̃ uigor uelocitatis est, q̃ aũt semper remittunt, semper longius à uigore summo, & ab eo, ad quod fiũt. Si igit omnis quidem motus qui ſm naturã est, unde quo habet, & nullũ eorũ q̃ in ĩfinitum remittunt, unde quo habet, nullus ergo motus in infinitum remissus est. Eadem autem existente deductione rationum in ea, quæ ad infinitum intensione, & in ea quæ ad infinitum remissione, unam pro ambabus posuit Aristo.

Adbuc si quis accipiat eẽ aliquod tempus minimũ, cuius nõ sit in minori moueri cœlũ. Sicut enim neq; citharizare, neq; ire in quocũq; tẽpore poßibile, sed est vniuscuiusq; actus determinatũ minimũ tempus, ad nõ excedere, si neq; moueri cœlũ in quocũq; tempore poßibile. Si igitur hoc manifestũ, nõ vtiq; erit semper intensio lationis. Si aũt nõ intẽsio, neq; remißio, similiter enĩ ambo, & alterũ. Si quidem eadem intenditur velocitate, aut maiori, & infinito tempore.

Aliud hic argumẽtum eiusdem cum multa euidẽtia probatiuum huius q̧ nõ possit sic irregularis esse motus cœli, ut semper intendat, aut semper remittat. Sed prius accipit axioma, esse aliqd̃ tempus minimũ, quo nõ contingit in minori moueri cœlũ. Et hoc ex inductione persuadet. s. ois actionis, & omnis eius, qd̃ mouet esse aliquod tp̃s minimũ, quo nõ est possibile in minori moueri motu suo, puta stadiũ percurrere, aut cantilenam aliquã citharę sonare, uel cantare. Si aũt hoc & cœli circulationis eius, q̃ ab eodem in idem, erit utiq; aliquod tp̃s minimũ, quo in minori nõ est possibile circũferri. Vniuersal'r quidem enim nõ est tp̃s minimum, ꝓpterea q̧ cõtinua oia in ĩfinitum sunt diuisibili, ad aliqd aũt & aliquorũ, est aliquod minimũ tp̃s, sicut & motuũ. Hoc igit sic se habente, si qd̃ intendit, in minori tempore, per eãdem distãtiam mouet, si aliquid semp intẽdit, semper faciet hoc ſm ꝓportionem intẽsionis semper uariato tempore. Si aũt hoc erit & minimo tempore in quo mouet, minimũ aliquãdo in quo & idem mouebit. Qd̃ quidẽ est impo'e, impo'e ergo & id ex quo, hoc seq̃batur. Hoc aũt erat, semper intendi qd̃ mouet, Ostenso aũt sic, q̧ nõ est intensio neq; remissio in infinitum, inducit. q̧ si nõ intensio est, neq; remissio, ut enim utiq; alterũ ex ipsis habet, sic habẽt, & ambo, ꝓpterea q̧ adi uicem dicunt, & sunt, ut magis & minus. Nã remissio infinita itensiõis infinitæ, & itẽsio remissiõis. Non. n. aliud aliqd remittit, q̃ quod intendit, & ad quãtũ intensum fuit, intãtũ remittit. Quare si ostensum est, itensionem nõ esse ĩfinitam, ostẽsum est neq; remissionẽ in infinitum esse. Qm̃ aũt intensio qdem ſm appositionẽ fit, remissio autẽ ſm ablationem, non ois autẽ appositio intẽsionem simpl'r facit, ut & remissionem habeat. Postq̃ dixit q̧ simil'r ambo & alterũ, inducit qũo se habente appositiõe fit intensio, ad quã necesse remissionẽ assignari, & in qua uerũ, simil'r ambo & alterum. Verũ. n. est si aduenięntes appõnes ei quod dicit intendi, aut ęq̃les inuicẽ sunt, aut maior q̃ sequitur p̃cedentem, tũc enim ꝓprie & solũ intensio est. Si aũt appõnes ad minus ꝓcedunt, ut nunc quidẽ si forte decem digitorũ uelocitas apponat, iterum aũt nouem, & cõsequenter sic, primo qdem nõ est talis solũ intensio, sed & remissio, ꝓpter qd̃ neq; alia aliq̃ est huius remissio. Deinde neq; in ĩfinitũ tẽpus hanc fieri possibile, cõsumet enim qd̃ apponit semper minus factũ. Propter hoc igit cum dixisset { simil'r. n. ambo & alterũ } adiecit siqdem eadem intendit uelocitate, aut maiori, & ĩfinito tp̃e. Remissio uero siue æqualia inuicem sint, quæ auferuntur, siue hoc quidem maius, hoc autem minus, remissio manet. Tunc autem remissio proportionaliter se habet intensioni, quando fiunt ablationes proportionales appositionibus.

Relinquitur itaq; dicere, vicißim esse motũ ad velocius & tardius. Hoc aũt penitus irrationabile & fictioni simile, adhuc autẽ nõ latere, in his rationabilius, facilius enim sensibilia. Sensibiliora enĩ, quę secus inuicem posita.

Hoc in ueritate tā est ultimū diuisiōis membrū, quod dicit irregularem fieri motū, eo ꝙ uicissim ipsi insit uelocius & tardius. Arguit aūt & ad hoc magis suppositū, eo ꝙ nō habet cōsentaneā cām dicere cur hodie qdem si forte uelocius, cras autē tardius mouet coelū, ppterea ꝙ q̄ in rōnibus fictiones q̄ dicunt qđ nō est non habent dicere causam consentaneam dicti. Scdam autem argumentationem inducit ratione, eo ꝙ non utiq; dephenditur hoc factum. Nam diuersa & dissimilia & cōtraria, secus inuicem posita facile ꝯspicabilem habent discretionē, siue sensibilia, siue mobilia existant.

Q đ qdem igitur vnūq; & solum est cœlū, & istud ingenitum & sempiternum, adhuc autē motū regulariter intantum nobis dictum sit.

Com. 27. Cōclusionem hāc cōem inducit eorū, quæ in primo libro, & eorū, quæ in hoc de cœlo dicta sunt. Ostensum est enim de ipso ꝙ simplex & simplici motu circulari moueat, & hoc regulari, & ꝙ unum solū, non ꝙ una sphęra, nouit enim erraticū, & erratici in plura distinctionem: sed ꝙ unū, quod octo sphærarū unius mūdi, & non plures cœli, sic ut plures mūdos impleant. Et ꝙ sic ingenitū est, nō tāq̄ sine causa, sed tāq̄ æternum, & non in parte temporis genitum, neq; prius quidem existens, posterius autem non sit. Merito aūt nunc hanc composuit conclusionem, quādo quidē ea, quæ de cœlesti corpore complens, ad astrorum considerationem transferre uellit sermonem.

De vocatis aūt astris cōsequēs vtiq; erit dicere, ex qbus cōstāt & in qbus figuris. et q motus eorū. Rationabilissimū itaq; & dictis à nobis cōsequens, vnūqđq; astrorū facere ex eodē corpore. in quo existit lationē habens, quoniā dicebamus aliquid esse, qđ circūferri natū est. Sicut enim igneam dicentes esse, propter hoc dicunt tāquā rationabile existens, vnūquodq; constare ex his in quibus vnūquodq; est, similiter & nos dicimus.

Com. 28. Septimū qdem hoc caplm est eorū, q̄ in hoc libro q̄runtur. Post autem totarū sphærarū contéplationem, & post cōnaturales partes ipsarū, q̄ sm locales habitudines in ipsis cōsiderant. s. dextrū & sinistrum, & sursum & deorsum, & anterius & posterius, & q̄ de motu ipsorum diuersa pblemata ad cōsiderationem cōtentorū in ipsis astrorum, transit nunc quidem cōsecutiue de oībus astris, pponés inquirere, quā subam habeant, & figuram q̄lem, & sm quem modū motus moueant. Posterius aūt dubitabit aliquid & de differentia erraticorū ad fixa. Dicit igitur primo de subståtia ipsorū, ꝙ eiusdem substantiæ sunt astra, & eiusdem corporis cū sphæris, in quibus cōtenta circūferunt. Cōsequens aūt hoc ipm ait esse dictis, ppterea ꝙ à simplicibus & duobus motibus, eo qui super rectā & circularem duo sm genus supponebant prima corpora, hoc qdem circulariter mobile, cœleste esse, hoc aūt recti motus qđ sub luna. Astra igitur in cœlo existētia, & cœlesti motu mota, cœlēstis utiq; erunt substantiæ. Si autem differens uideatur astrorum corpus pter cœleste, non necesse ppter hoc differentē substātiam hre ipsa Et psuadet hoc ab his, qui dixerūt astra ignea sm phātasiam, ppea ꝙ & cœlū igneū totū existimabāt, forte aūt & cœlū igneū ab astris existimabāt q sic suspicabant. Diuinus aūt Plato totum mudū ex q̄tuor elntis cōsistere dicens, ppter causas prius dictas, cœlū ex sūmitatibus elntorum cōsistere uult. Et sicut in corporibus hic, ex q̄tuor elemētis & ipsis cōsistentibus, extremis autem existentibus pdominatur elementum extremū, scilicet qđ terreū, ita & diuinis corporibus ex summitatibus ꝯsistentibus prædominatur primi elemētorū summitas, scilicet ignis Scribit igitur in Timęo. Diuini qdem igitur plurimā specie ex igne condidit, ut quàm fulgentissimū ubiq;, & pulcherrimum esset. Dubitat bene Alexander quomodo simplici existente quinta dicta substantia circulariter mobilis corporis, tanta apparet differentia corporis astrorum ad cœleste. Si autē differūt totaliter spissitudinibus, aut raritatibus, aut sm colores, aut sm quasdā alias tales species, quomodo simplicia dicuntur, aut quomodo impassibilia, siquidē passiones sm has fiunt differentias, & sunt differentiæ passionū? Et dicit ꝙ nullū incōueniēs est, sicut ēt prius dictū est esse tales differētias in cœlesti corpe, & qualitates nō per passionē ingenitas ipsi, sed inexistentes. Impassibilia enim nō simplr sunt, sed oīs mortalis difficultatis. Hoc aūt ipsis inest eo ꝙ subæ ipsorū, & speciei sm quod est, nullum ꝯtrarium existat, in qđ possint transmutata corrūpi. Accidere uero ipsis aliquā cōtrarietatem hre ad aliq̄ nihil cōicantia cum suba ipsorum, nullū incōueniens est. Nam ī corruptibilibus & generabilibus corpibus sunt aliqua, quibus est cōtrarietas, ut niui album & frigidum. Nam quādiu nix fuerit, inseparabile ab ipsa album erit, & non ppterea, ꝙ est cōtrariū ipsi, ppter hoc transmutat nix sm colorem. Nam simplicia sunt, ut corpora, quorū nullum simplr simplex, siqdem ex subiecto, & forma ꝯstat. Hæc Alexā. dicendo suis uerbis existere qdem quasdam contrarias q̄litates habentes adinuicē cōtrariationē sm

Vide Proclum in Timæo, & Plotinum in lib. suo de cœlo, quo Plato cœlum mūdū ā(?) pdāio igneū.

colorem,& ſm magnitudinē;forte etiam ſm figuram ɔcedit.Nam & rectilineæ figuræ ſunt in cœleſtibus figurationibus,ut triangularis,& peripherialis,ut corona. Exiſtere quidē igiť has ɔtrarietates ibi ſine aliq̃ difficultate,& corruptiua paſſione acceptaret utiq; aliqs Alexandrū.Dicere uero,quāuis ſit cōtrarium albo & frigido in niue, non ꝓpter hoc transſmutať nix ſm colorē & q̃litatem,ɔſideratione dignū mihi uideť.Siqdem enim hoc dicit,ꝙ manens nix non utiq; transmutabitur ſm hęc,dicet quidem uere,nihil tñ (ut exiſtimo) ad ꝓpoſitum.Neq; enim aliud aliqđ manens qđ eſt transmutatur,ſed ſubiectū alias ex aliis transumēs differentias trāſmutari diciť, ſi autem non transmutať ur̃ propter cōtrarietatē,qūo uerus eſt ſermo,ſi uſq; nunc perſeueramus dicentes ꝙ in ɔtrariis ſunt generationes & corruptiones,qa & quæ generanť,ex cōtrariis generātur, & q̃ corrūpuntur in ɔtraria corrumpuntur.'Nam & nix exiſtēs nubes cōgelata q̃ iam qdem transmutať in aquā,& multū adhuc aereum habens,& uelut ſpumoſum,& ꝓpter hoc dealbatum, qm̃ à frigore in talem ſpēm cōcreta eſt, quādo calor approximauerit,diſgregať iterum in illa ex quibus conſtitit,& hoc quidē aereū fit calefactū,à quo ſimul remittiť albedo,hoc aūt fit aq̃ ſuſum,& niſi frigiditati caliditas, & cōgelationi & concretioni fuſio & diſgregatio cōtrarię eſſent.nūquā utiq; nix diſſolueret.Forte igiť illud uerū eſt, ꝙ quę qdem generanť & corrūpuntur in contrariis ſubſiſtunt,& ubi nō eſt cōtrarietas,ibi generatio nē aut corruptionē ipoſe eſt eē.Nou aūt & illud adhuc uerū eſt,ꝙ ubicūq; cōtrariatio ſit,generationem & corruptiouē eſt neceſſe exiſtere,ſed in illis ſolis ɔtrariis hoc uerū eſt,quęcūq; in eodem ſubto, nata ſuut fieri,& coexiſtere inuicē non pñt. Hæc enim inter ſe cōtrarie agendo & ꝓ ſuo eē & abeſſe pugnando ſe corrūpere inuicem nata ſunt. Quæ aūt in ſcia cōtrariorum rōnes albi & nigri,calidi & frigidi,ueluti diſtantes in idiſtanti exiſtentes pñt coexiſtere inuicē,imo & ſubſiſtunt. Sed neq; in ſcia album ad id qđ in materia eſt nigrū oppugnat, neq; corrūpunt ſeinuicē, neq; generātur ex inuicē,qa non ſunt nata in eodē fieri ſubto.Sic igitur etiā in cœlo ſpiſſum,ſi forte & hic rarū ſit,neq; oppugnāt adinuicem,neq; trāſmutātur in ſuicem,quia nō ſunt nata fieri in eodē ſubiecto,cum ſint alterius naturæ exiſtentia.Sed neq; in cœlo ſpiſſum ad id qđ ibi rarū oppugnat,neq; ſtatio ad motū,qa & ſubiecta differētia ſm naturam ſunt: uerbi gr̃a, poli & æquinoctialis circulus. hi quidē ad ſtationem apti nati ſunt,hic aūt ad motum.Et ſol ſi forte & aſtra q̃ uideuť ſpiſſa.Colorum aūt corpa non transmutantur adinuicem ꝓpter ſubiecti naturā ad unā & eādem ſpēm ſemper apti nati, & ꝓpter ſpeciei intransmutabilem ſubam ab imobili cā proxime genitam,& hæc nō differūt ab eis,q̃ ab Ariſt.in primo libro oſtenſa ſunt,de hoc ꝙ ingenerabile & incorruptibile eſt cœlum.Dicit enim ibi fieri quidem oē quod fit ex cōtrario & ſubto aliquo,& corrūpi eodem mō,ſubiectoq; aliquo,& à cōtrario & in cōtrarium,ſicut dictū eſt,in primis ſermonibus.& hæc ſupponens ex his q̃ in primo libro de naturali auditu oſtenſa fuerūt,unà oſtendit iam ꝙ cœleſti corpori uullū eſt cōtrarium,in qđ utiq; transmutareť eodem ſubto manente.'Eſſet enim utiq;, & ei qui nūc motui cōtrarius motus, quo ſm naturā utiq; moueretur,illud ex quo & in qđ transmutareť.Oſtenſo igiť ꝙ circulari motu,quo moueť cœlum, non eſt cōtrarius motus,ɔcluſit ꝙ neq; cœleſti corpori,eſt corpus contrariū.ex quo utiq; & in quod transmutareť.Quare per oīa cōſtat,ꝙ generatio qdem & corruptio in ɔtrariis eſt ſemp:& ubi quidē non ſunt cōtraria,non eſt generatio neq; corruptio.Non aūt ubi cōtraria ſunt,ibi neceſſe ſemp generationem eē & corruptionē,niſi ſubiectū aliqđ ſit ɔtrariis cōe,& diſtenſum hoc & partibile,ut coexiſtere inuicem in ipſo contraria nō poſſint.Sed adhuc mihi uideť Alexādri dubitatio manere,quāuis enim ingenerabilia & icorruptibilia non ꝓhibeātur eſſe aſtra cōtrarias q̃litates habētia, ſed eiuſdem ſubſtantiæ eē cum cœleſtibus corporibus in qbus ferūtur,qūo uerum uidebitur,tanta exiſtent differentia in coloribus & cōſiſtentiis.Et perſpicuū,eſt ꝙ etiam in uirtutibus & operationibus.Forte igiť Ariſto.ipſe hanc ſoluit dubitationē,cū dixit {qm̃ dicebamus aliqd eē qđ circulo ferri natū eſt} ſicut enim quæ ſub luna ſimplicia corpora,q̃ recti motus genus quidē habēt cōe ſm ꝙ recti motus,generabiliaq; & corruptibilia ſunt,& inuicē transmutanť,ſpēs aūt ſm ꝓximas tm̃ abinuicē differētes,quēadmodum nō ſolum rō noſtra, ſed etiam ſenſus ſignificat, ſic etiam cœleſtia corpa corpus circulare habentia cōe circulr̃ mobile,& pp hoc ingenitū & incorruptibile ſm proximas ſpēs non ꝓhibentur multam hr̃e differentiā adinuicē, ſed ad ſequētia uerborū Ariſto.procedendum eſt.

*Caliditas autē ab ipſis & lumen generatur,attrito aere ab illorū motione,ſeu latione.*Natus *enī motus ignire & ligna,& lapides,& ferrū.*Rationabilius *igitur propinquius igni.*Propinquius *autē aer velut & in latis ſagittis.*H*ę quidē ipſę enim igniūtur ſic,vt liqueſcant plūbeę.*Et *quoniā igniunť iſtę,neceſſe & eū qui in circuitu ipſarū aerē,hoc ipſum pati.*H*ę quidē igitur ipſę incaleſcunt ꝓpter in aere ferri,qui ꝓpter plagam motus fit ignis.*E*orū autē quę ſurſum,vnūqđq; in ſphęra fertur,vt ipſa*

quidem nõ igniant, aerẽ autẽ sub circularis corporis sphęra existẽtẽ, necesse est lata illa incalescere. Et hac maxime, cui sol extat infixus. Propter quod approximante ipso & oriente & super nos existente generatur calor. Q đ quidem igitur neq; ignea sunt, neq; in igne feruntur, hęc à nobis dicta sint de ipsis astris.

Cõm. 29. Cum in memoriá reuocasset dicẽtes astra ignea esse ꝑpterea ꝙ cœlú igneú est, & tátú ab hoc accipiens pro sua opinione.s.ꝙ etiá illi cõsubstantialia cœlo dicũt astra esse, abnegans autẽ ꝙ ignea sint, hoc redarguens tollit è medio qđ in ratione uidebaẽ persuasiuú. Si enim calefaciũt ea quæ hic, calefacere autẽ est ipsius ignis, qũo {aiunt} nõ ignea sunt cœlestia? Et ꝙ qdem ad hoc tendat ratio ipsius, insinuat ɔclũsio dicens. Qđ qdem igitur neq; ignea sunt, neq; in igne feruntur, tot à nobis dicta sint de ipsis. Qđ autẽ etsi calefaciát ea quæ hic, nõ necesse ignea existẽtia ipsa calefacere, sed sufficit ad hoc motus ipsorú, persuaderut hoc ex eo, ꝙ etiá solidissima p motú accẽdũtur. Nam ligna, lapides, & ferrú, & sagittarú per aerem delatarú exemplú euidens proponit. hęc enim ꝑpter motú ita igniũtur, ut & plumbea ferrú in ligno continẽtia liquefiant, & aerẽ in circuitu ipsorú simul igniát. Sicut igitur à motu igniti simul ignitur adiacens aer, ita à cœlesti motu moto cõtinue succenso & ignito, cõsentaneú est aerẽ propinquiorẽ existentẽ igni calefieri. Alexander autẽ aerẽ ipsum succensum intelligit qđ in aliis, ut elementú ignem uocat Arist. At q quomodo propinquiorẽ igni dixit aerẽ, si aerẽ ipsum succẽsum putasset? quomodo etiá analogiam ad sagittam saluat, si accẽdens aerẽ sagitta proportionalis erat igni? ob id etiá sagittá ab aere intellexit calefieri Alexáder, sed nõ aerẽ à sagitta quáuis Aristoteles dicat, ꝙ sagittę ipsę igniunẽ, sic à motu, ut liquescat plũbũ, & quia igniuntur ipsę, necesse etiá est in circuitu ipsarú aerẽ idem pati. Et forte ex eo qđ cõsequenter dicitur, hanc habebat suspicionem Alexáder. dicit autẽ hæc qdem per aerẽ lata ab impetu ferũtur, & ignito illo ob plagá à motu & hæc simul igniunẽ. Astrorú autẽ unũqđq; in sphæra cœli fm se delatú, ipsum qdem non ignitur, neq; n. aptú natum est. Aerem autẽ totú succenso uocat. Hunc igitur existẽtem sub sphæra circulariter mobilis corporis, mota illa, & simul mouẽte ipsum, palá ꝙ necesse est igniri. Ná nõ solú succẽsum simul mouetur cú cœlo, sed etiam proximus sibi aer, & fere usq; ad stagnatú circa terrá, & usq; ad cõtentú intra montiú summitates. Quoniá aũt hoc cú dixisset erat dubitare, ꝑpter quid cœlo, & in ipo astris, & in noctibus similiter ut in die motis, & in hieme similiter & in ęstate, & subiecto aere similiter, tánquá uno semper simul moto, dies tamẽ noctibus, & ęstates hieme sunt táto calidiores: hanc soluens instantiá apposuit ꝙ hac ratione maxime cœlú circundelatú suppositú aerem calefacit quatenus sol extat illigatus seu infixus. Et ꝑpter hoc in ęstate qdem appropinquáte ipso uertici nostro, in d e autem oriente & super nos existẽte magis fit caliditas. Et dicit Alexander ꝙ non irrationabile est fm partem huius circũmoti corporis táq̃ unius fm qđ magnú corpus est in ipso & mole cõglobatú, & nõ multú distás magis fieri ampliorẽ ex motu & caliditatẽ in subiecto corpore magis ɔtrarie aliq̃liter fm ptẽ hanc, pp spissitudinẽ, & magnitudinẽ eius, q̃ fm motú fit intẽsionis. Maxime igiẽ fm illá ptẽ ꝑpter hoc cœli circulatio calefacit aerẽ, fm quá sol est illigatus. Sed adhuc mihi uidetur manere dubitatio, quomodo sol ferè à nobis æqualiter undiq; distans, siquidẽ & ad solis sphærá terra ferè pũcti & centri rationẽ habet, minima existente permutatione plus in ęstate eum, qui circa nos aerem calefacit, q̃ in hieme, à loco isto ferè nihil minus in ęstate distás. Quomodo etiá in meridiano calefacit magis quá in ortu & occasu, eadẽ existente distantia ad id qđ supponitur. Quomodo etiá si magnú & spissum sit solis corpus magis cõtrarius est, qui fm motú cœlestis corporis tactus, ad id qđ sub luna, fm illá fit partem, tot tantis existentibus cœlestibus corporibus intermediis? Sed hác qdem instátiá & prius, & núc soluẽs Alex. dicit, multas passiões multis íprimi p media aliq̃ mediis nõ patiẽtibus eádẽ passionẽ, sed tráseuchẽtibus ipsam ad patiẽtia, sicut ait, quæ à sole accẽdunẽ accẽsa mediis nõ accẽsis. Prius autẽ & eá, q̃ à stupore marino hoibus iditá passionẽ pro testimonio accepit, per media retia nõ stupefacientia, forte autẽ qualitates quidẽ quasdá sic traduci, nihil mirú mediis tánquàm uasis quibusdá inanimatis factis ad tráseuectionẽ. Corporalẽ autẽ passionem, & detritionẽ talẽ per mediú fieri aliqđ nõ moto etiá ipso, & detrito, neq; fingere puto possibile. Sed necessariú erat, quod sub sole cœleste corpus inspissatú & ipsum ab ea, quæ fm solem, parte aut pulsum, sic passionem in id, qđ sub luna traducere. Si igiẽ taliú passionú nõ est susceptiuú corpus cœleste, aliter oportet dubitatorú solutionẽ traducere. Et maxime quia neq; Aristo. spissitudine & cõtra obuiatione usus fuit, ad hoc ꝙ sol calefaciat ea, quæ hic sunt, sed eo ꝙ appropinquatur nobis, & super nos fit. Dicendum igitur, à solari corpore radios corporales editos ferri per cœleste corpus ad id, quod sub luna est. Equidẽ cœleste corpus tánquàm ímateriale ímaterialiter & improhibite penetrantes, per id autẽ qđ sub luna, nõ

adhuc

adhuc cedentes, sic tãquàm hoc materiali existente. {Nam & incorporeas cœlestiũ illustrationes, quædã quidem animæ, ꝓpter idoneitatẽ suscipiunt, quædã aũt inepitudine obsistente nõ suscipiũt, sic autẽ & quæ sub luna sunt, } sed ꝑ aerẽ quidem per poros penetrant, à solidis autẽ reflectuntur ad æquales angulos. Interceptus igitur ab ipsis aer, & simul motus, & ad seipsum detritus, conglobatione eius in molem incalescit, & maxime in illis locis, in quibus radii ad seipsos refracti intermediũ aerem inspissant. Et propter hoc solstitiorũ quidem æstiuale calidũ est, quia ſm illud sol non nobis simpliciter fit propinquior, semper fere, ut dixi, æqualiter à nobis distans, sed eo, qđ ſm uirtutẽ nobis appropinquatur. Nam ſm meridianũ maxime, & circa illum radii in seipsos reflectunť, faciens assumptũ aerem in mole cõglobari, & cõprimi. In hyeme autẽ & per diem apud ortũ, & apud occasum sole existẽte, qui ad nostrã habitationẽ emissi radii nõ adhuc similiter ad seipsos reflexi, sed diffusi magis nõ similiter aerẽ cõprimunt. Propter hoc etiã mõtes cãpestres sunt frigidiores, quia apud ipsam reflexionẽ ꝯgregati magis sunt radii, & magis aerẽ comprimunt, sursum, progressi autẽ, dilatãt magis. Propter quod qdem eleuatior aer frigidior est, & qdem si desuper ꝓpter motũ ignitio icepisset, calidiora debebant esse eleuatiora, tãquàm ꝓpinquiora magis existentia his, quæ mouẽtur. Quãdo igitur dicit Aristoteles, ꝙ fit caliditas appropiquãte sole, & oriẽte, & super terrã existẽte: appropinquãte qdem dicit ei, qđ ſm uertici nostro. Oriẽte autẽ super terrã existente, sed nõ sub terra, supra nos autẽ existente, hoc est in meridie existente. Nam tria hæc cõuenientia calefieri ea, quæ hic, maxime à sole, faciũt. Et hæc qdem corporaliť, & naturaliter pro rñsione dicta sunt. Dicať autem, & ꝙ sicut sanitates, & ægritudines, & diuitias, & paupertates, & artes alias eorum, qui sub luna exhibent ſm suos motus & cõfigurationes, sic & eas, quæ ſm qualitates differentias. Si eni nõ solũ calefaciũt, sed infrigidant q̃ ſm coelũ nõ solũ motus, sed & ante hos ꝓprietates, ꝑ causa ponẽdũ. Notaț aũt Alexan. qđ ꝓposuerat qdem, de astrorũ caliditate, & lumine dicere, qualiter fit, quoniã nõ ignea sunt, dixit autẽ de caliditate sola, tãquàm uideretur qdem aliqbus utiq; ꝓpter sequi caliditatẽ & ignitionẽ ex eo ꝙ illuminat diaphanum, nõ tamẽ sic habet, sed quia nõ solũ ignis illuminat, sed alia q̃dam & ipsa etiã diuina. Dicet igitur de lumine & in. 2. de anima, ꝙ est lumẽ factũ ab igne, aut à diuino corpore in diaphano. Quare & illuminare habent etiã astra ipsa, & sine sua caliditate, ut in aliis dicẽt, ꝓpter qđ nunc prætermisit sermonẽ de hoc. Ista Alexandri ꝓposui aliàs existẽtia utilia Quoniã miror quomodo dicit, non dicere Aristo. in his, qualr ab astris fiat lumẽ, sed solũ q̃liter caliditas, quãuis audierit dicẽtẽ ipm. {caliditas aũt ab ipsis & lumen fit, detrito aere ab illorũ latione. } Si igitur de lumine nihil dixit, neq; de caliditate dixit aliquid Non enim aliud aliqd de ipsa dixit, q̃ ꝙ detrito aere ab illorũ latione fit caliditas. Quæ enim dicuntur deinceps, omnia ad huius fidem assumpta sunt. Proponãtur autẽ & ista Alexãdri. Dicente enim Aristotele attritione cœlestia calefacere, quę sub ipsis sunt, quomodo utiq; erit hoc {ait Alexã. } uerũ, si simplicia sunt? uideť igitur, ait, qm̃ omne tangibile ſm cõtrarietatẽ talę est, & prima ſm primas, primæ autẽ tãgibiles cõtrarietates ostẽduntur in. 2. de generatione & corruptiõe, caliditas & frigiditas, & siccitas & humiditas. Aut igitur ſm has specificať circulariter mobile, aut ſm alias, siqdem enim ſm harũ aliquas, de q̃tuor aliquas, si aũt ſm alias. primo qdem incõueniẽs uidebiť, nõ ſm primas primũ corporũ specificari. Deinde & sic si ſm aliquã simplicẽ cõtrarietatem, nõ æternum, erit eni aliqd ipsi cõtrarium. Forte igitur, ait, dicendũ, tãgibile qdem ipsum esse, & specificari etiã ipsum ſm tãgibilem qualitatem, nõ tamẽ ſm cõtrarietatem. Nam quę qdem in generatione & corruptione uersanť, ſm tangibiles cõtrarietates, quia materialia & trãsmutari ipsa in inuicẽ necesse est corpus cœleste, nõ tale est, specificať aũt qualitate simplici. s. circulatiõe cui nihil est cõtrariũ. Cõm. 30 Si enim grauitas & leuitas sunt tãgibiles contrarietates, erit utiq; & circulatio tãgibilis, q̃ est forma illius corporis. Grauitas quidẽ igiť & leuitas, nõ erant formę eorũ, q̃ in generatiõe & corruptiõe sunt, qa neq; factiua, neq; passiua hæc sunt. Nõ. n. in faciendo aliqd aut patiendo ab altero dicunť, ut dixit. Quæ aũt in generatione & corruptione corpora, factiua & passiua abinuicem sunt, circulatio autẽ factiua qdem existẽs, non adhuc aũt & passiua eo, ꝙ non habeat aliqd cõtrariũ à quo patiať. Neq; patientia ab ipsa tãq̃ contraria patiunť, merito forma est illius corporis. Et erit autẽ rarũ hoc utiq; tãquã speciosum dictũ, quorũ contrariũ spissum erat, & minus & magis utiq; hñent hęc. Magis quidẽ sphęræ, minus aũt astra, uidenť. n. hæc mole redacta esse magis atq; extumescere magis, extubatio autẽ in mole neq; extare facit ipsa à suba, eo ꝙ sequiť talis rarefactio & ĩspissatio circulationẽ, hęc aũt ĩtrãsmutabilis sit. Colores aũt & si qua talia ĩsunt ipsis, tãq̃ accidẽtia utiq;, & extrinsecus, & assequentia illam qualitatẽ insunt. Et ista qdem Alexãdri. Multis aũt dictorũ ab ipso discordet utiq; qs. Et primo huic, scilicet ꝙ cœlestia tritione calefaciant ea, q̃ sub luna sunt, tãq̃ ipsa his, q̃ sub luna secus trita. Nõ. n. hoc existimo dicere Aristotelẽ, sed ꝙ aer cũ motu coeli simul motus ipse ad seipm̃ deteriť. Nõ. n. uerisiľe sic repercutere corpus cœleste, ut deterat ꝓpinquũ. Si aũt hęc sic se hñent, calidiora utiq; eẽnt aerea,

quæ cœlo ꝓpinqua magis sunt Nunc aũt ↄtrariũ apparet, nam apud terrã calidiora altioribus sunt. Secundo aũt attendet utiq; quis ad hoc. s. omne tangibile ſm q̃tuor q̃litates tale esse. Tãgunt qdẽ. n. inuicem & cœlestes sphęræ, nõ. n. est aliquid itermedium ꝓhibens. Si autẽ à q̃tuor elñtis separatũ est cœleste, non utiq; tactũ ſm has hẽt drĩas. Si autẽ ſm terreum quidem habet tangibilitatẽ, ſm igneũ autem uisibilitatem, ut ait Plato, nõ ſm hæc, q̃ in generatione & corruptione, q̃ trãsmutant in iuicẽ, sed ſm summitates ipsorũ, consentaneæ inuicẽ ꝑexistentes, & ꝓpter hoc ꝓprietatem cœli non lędentes. Dictũ est. n. & prius, q; non oĩa ex his cõposita, generari & corrũpi necesse est nisi quando nõ possunt coexistere inuicẽ, & subtũ ipsis tale, ut uicissim utrũq; suscipere aptũ natum sit, sicut & ipse Alexander nouit. Tertio aũt qũo tangibilem q̃litatẽ dicens circulationem, nõ uult ipsam hẽre cõtrarium, si oẽs q̃litates drĩæ existentes, ſm oppõnem à genere diuidunt? Quarto qũo raritatem & ispissationem in cœlestibus aspicit contrarias existentes, si putat oẽm cõtrarietatẽ generationis & corruptiõis esse cãm? qũo etiam ipsas assequi dicit circulatione, si & in his sub luna est raritas & spissitudo? Quinto etiã quo mõ colores & talia accidẽtia, & extrinsecus in cœlestibus putás, nõ cogit ſm passionẽ ipsa infieri dicere, tãq̃ non generationis & corruptionis ipsorũ, sed semper alterationis passiuę causa fiát, & mortalem difficultatem cooperentur. Atqui accidentia, & extrinsecus in illis dicere absurdissimum omnium esse puto, in habentibus substantialem & specificam uirtutem.

Qm̃ autẽ videntur & astra translata, & totũ cœlũ, necessariũ aut quiescẽtibus vtrisq; fieri translationẽ, aut motis vtrisq;, aut hoc qdem quiescente, hoc autẽ moto. Vtraq; qdem igitur quiescere impossibile quiescẽte & terra. Neq; enim vtiq; fierẽt quę vident, terrã autẽ quiescere supponatur. Relinqtur itaq;, aut vtraq; moueri, aut hoc qdẽ moueri, hoc autẽ quiescere. Siqdẽ igit ambo mouebũtur, irrõnabile easdẽ velocitates astrorũ eẽ, & circulorũ. Vnũqdq;. n. ęque velox erit circulo scdm quẽ fertur. Videntur enĩ simul circulis cõsistentia iterũ in idẽ. Accidit igitur simul astrũq; pertransiuisse circulũ & circulũ allatũ esse, ea quę ipsius latione, pertrãsitã eam quę ipsius peripheriã. Nõ est autẽ rõnabile, eandẽ rationẽ habere velocitates astrorũ, & magnitudines circulorũ. Circulos quidẽ enim, nihil inconueniẽs, sed necessariũ analogice habere velocitates magnitudinibus. Astrorũ autẽ vnumquodq; in his nullatenus rõnabile. Siue enĩ ex necessitate maiori circulo latũ velocius erit, palã quia & si transponant astra, in eos qui inuicẽ circulos, hoc qdem erit velocius, hoc autẽ tardius. Sic autẽ nõ vtiq; habebũt ꝓprium motũ, sed ferentur vtiq; à circulis, siue à casu contingit. Neq; sic rationabile vt & in oĩbus simul, vt circulus qdem sit maior, & latio velocior, eius qđ in ipso astri, vnũ qdem enĩ aut duo hũc modũ habere, nihil icõueniẽs, oĩa aũt similiter fictiõi assimilant. Simul aũt & nõ est in his quę natura, qđ vt cõtingit, neq; vbiq; & in omnibus existẽs, quod à fortuna.

Com̃. 30. Scdm hoc de astris omnibus, fixisq;, & erraticis ꝓblema q̃rit apparens motus ipsorum & trãsitio utrũ per se motorũ est, aut aliquo alio mõ accidit. Ex diuisiõe aũt ꝓducit q̃stionẽ, cõfessum accipiẽs qđ apparet. s. q; astra trãsferunt & totũ cœlũ, totũ autẽ dicit trãsferri, nõ q; ſm totum ptrãseat ex loco ad locũ, sed qa cœli corpus mouet totũ, ut astra dicunt. Mouet aũt ſm partes, ut perspicuũ est, & ex eo q; aliæ partes, ceu aliæ ęqnoctiales circuli & zodiaci, & aliorũ circulorũ qui sunt i ipso corpore cœlesti, oriẽtes, & cœlũ mediãtes & occũbentes, ex instrumentis dęphendunt. Amborũ igit translatione apparente. s. nõ erratici cœli, & non errantiũ astrorũ {de his. n. nũc est sermo} necesse, aut qescentibus ambobus fieri trãslationem, aut motis ambobus, aut hoc qdem quiescẽte, hoc aũt moto, & ꝑter hæc non est aliud membrũ. Suppõne aũt dignificauit & ly {ambobus qescẽtibus} q̃uis ineuidens uideat saluari apparentẽ ipsorũ translationẽ ambobus qescẽtibus, qa fuerũt quidã, de qbus Heraclides Põticus, & Aristarchus inquiũt, de qbus Heraclides Põticus & Aristarchus: putãtes saluari apparẽtia, cœlo quidem & astris qescẽtibus, terra aũt circa ęqnoctiales polos ab occasu mota per diẽ una ꝓxime circũuolutione ly {ꝓxime} autẽ apponit, ꝓpter solis supermotionẽ unius gradus tãquã si nõ moueat terra, quod qdẽ paulopost ostẽdet, nũc aũt ut suppõnem accepit, ipossĩ cœlo & astris quiescẽtibus saluari apparẽtia. Nã qũo utiq; trãslatio saluat oĩbus imotis acceptis? Et hoc qdẽ mẽbrũ diuisiõis supponens terram imotam sic dissoluit. Qđ aũt neq; ambo moueant cœlũ, & q̃ in ipso astra, ostẽdit sic, qm̃ unũquodq; astrorũ ſm circulum uidet motũ, q̃ quidem uersus polos ſm minores, q̃ aũt uersus æquinoctialem ſm maiores, si ambo supponãtur mota & astra & cœlum, necesse est astrũ & circulũ ſm quem fert astrum æq̃ uelociter moueri. Et cãm necessitatis apponit, qa uident astra simul cũ circulis in idẽ restituta. Qđ. n. cum primo gradu arietis hodie coorit nõ erraticũ astrum, & crastina ipsa coorit.

coorit. Sic aũt oportet imaginari motum amborũ, ut si quis super equum sedens lõgorum crurum ęque uelociter currit cũ equo eadem lõgitudine ab ambobus in eodem tẽpore pertransita, sic enim & astrũ ambobus motis eũdem semp locũ circuli obtinens ęque uelociter mouebit cũ circulo. Si.n. attingens circulũ astrum, & ꝓprio motu motũ super ipm ęque uelociter moueat opposito astri motu, necesse bis restitui astrum, quãdiu circulus semel restituit, ut super terrã appareat factũ astrum. Nõ attingens aũt, siquidẽ uelocius circulo moueat, coassumit aliqd ipsius, si aũt tardius subdeficiet. Hoc aũt non est ɔsentaneũ/ait/scilicet ęque uelocia astra circulis eẽ, qm̃.n. in sphæra maiores & minores circuli circa idẽ centrũ, aut circa eũdem poli existẽtes unà simulq́, restituunt quidẽ, ßm maiores quidẽ citius moti, ßm minores autẽ tardius, si & astra simul restituunt circulis super quos mouentur, ꝓportionalr habebunt uelocitates astrorũ, ad magnitudines circulorũ. Quare quanto maior est ęquinoctialis, semp manifesto, tanto uelocius astrũ, qđ super ęqnoctialẽ est uelocius eo qđ sup semper manifestũ est. Nã æquinoctialis semper manifesto tanto uelocior. Sed circulos qdẽ uelocitates ꝓportionabilr hr̃e cũ magnitudinibus nõ solum cõsentaneũ est, sed etiã necessariũ. Cõsentaneũ qdem, qa ßm rõnem & ꝓportionẽ uelocitates coaptant magnitudinibus, sed qui maiores citius mouẽtur. Necessariũ autẽ quia circuli ipsi nõ sunt per se absoluti à sphęra q̃ mouet. Continuũ.n. illud corpus est, sed sphęra mota, & restituta ab eodẽ in idẽ, & circuli ßm qđ ferunt astra, restituunt simul oẽs maiores & minores. Quo mõ n. possibile sphęrę cõtinuate & circulariter circũmotę, aliquid ipsius iã restitutum eẽ, aliud aũt nõdũ? In astris autẽ per se motis nõ adhuc cõsentaneũ est eãdem ꝓportionem uelocitatis ipsorũ ad uelocitatem quã hñt magnitudines circulorũ adinuicẽ. Necesse.n. aut circulos causas eẽ talis ꝓportionis, ut ex necessitate id qđ super maiorẽ & minorẽ circulũ mouet citius moueat, aut ipsorũ astrorum per seipsa motorũ, hoc quidẽ uelocius est, hoc aũt tardius, sed siqdẽ circuli causa sunt necesse transposita ßm imaginationem astra, prius quidẽ uelocissimũ, eo ꝙ sup maximũ & uelocissimũ circulum mouebit, tardissimũ fieri, eo ꝙ super minimũ, & tardissimũ circulũ nũc mouet, & ècõtrario, sic autẽ nõ adhuc utiq; erunt ꝓprio motu mota astra, sed à circulis delata. Si autẽ ꝓpter seipsa astra, alia quidẽ uelociora existẽtia, alia aũt tardiora simul diuisa sunt conuenienter cũ circulis, uelociora quidẽ/maioribus uelocioribus, tardiora autẽ/tardioribus & minoribus, aut ßm naturalem quãdã/& principalẽ rõnem/hoc factum est, aut à casu accidit, sed ßm naturalẽ quidem rõnem/ euidenter est ĩpoẽ. Propter qđ etiã p̃termisit forte Aristo. hoc mẽbrum diuisiõis. Si.n. in oĩbus his q̃ ßm naturã/maius corpus citius fert sua latione, ut etiã ipse paulopost dicet; nã maior gleba/citius ad deorsum fert & maior ignis/citius ad sursum, nõ utiq; maiora astra/ßm naturalẽ rõnem tardiora facta/breuioribus & tardioribus circulis coaptarẽtur. At uero neq; à casu accidit, ut in oĩbus simul/& circulus sit maior, & latio uelocior astri qđ in ipso, quia q̃ à casu raro & in minus sunt. Et si quidem unũ aut duo sic se hñt, nullum icõueniens uidebat dicere à casu. Oĩa autẽ similr se habere si ex casu dicens quis fictioni assimilat, figmẽtum autẽ est id qđ ßm nr̃am phãtasiã incõsone de rebus dicit, ut rõcinãdum sit hoc mõ: quæ à casu & fortuna sunt nõ ubiq; neq; in oĩbus sunt, astrorum ad circulos analogia ubiq; & in omnibus est. Astrorum ergo ad circulos analogia, non à casu neq; à fortuna est. Et alium etiã quendã talem syllm posuit. Quæ ubiq; & in oĩbus sunt, ßm naturã sunt, quę ßm naturã, neq; ut ɔtingit/neq; à fortuna sunt. Si igit qbusdã astris ad circulos analogia ubiq; & ĩ oĩbus ẽ, nõ utiq; neq; à fortuna, neq; ut ɔtingit erit. Alexãder aũt hoc {simul autẽ nõ est in his q̃ natura quod ut cõtingit & à fortuna} exponẽs inquit. Quæ enim natura fiũt, ut ad plurimũ fiunt, nõ raro, neq; in his q̃ ex necessitate. Nam qđ ubiq; & oĩbus existit, necessariũ est, nam oppositũ ipsius impoẽ est, quæ autem ßm coelum, & ßm naturã, & ex necessitate & natura cõsistunt. Quod aũt ut ɔtigit & à fortuna & ad minus & raro euenit. q̃re non rõni consentaneũ est sic accidere. Si igit simul restitutis astris cũ circulis, ut ex apparentibus ɔstat, accidit dicentibus moueri astra, ęq̃ uelociter ipsa moueri cũ circulis super quos mouẽtur asserere. Hoc aũt assequitur hoc.s. aut p necessitatẽ circulorũ, & non ꝓpter ipsa moueri astra, aut si ꝓpter seipsa moueantur, aut ßm naturam saluat ꝓportio astrorum ad circulos, aut à casu & à fortuna. Si igit ambo impossibilia ostensa sunt, & hæc assequũtur id qđ est ambo moueri.s. circulos & astra, perspicuũ est, ꝙ impossibilis suppositio sit. Dicit aũt Alexãder, ꝙ p̃dicta etiã sphæris adaptari, tanquã circulos ipsorũ sphęras dixerit. Nam & errantiũ sphęrarũ cum circulatione simul restituta apparẽt in ipsis astra. Quare unũquodq; utiq; ipsorũ ęq̃ uelociter mouebit cũ sphæra in qua est. Quarũ sphærarũ aliæ qdem sunt maiores, aliæ autẽ minores, q̃ enim extrinsecus & continentes, maiores sunt interioribus & ɔtentis. Et erit utiq; hoc.s. {circulos quidem nihil incõueniẽs, sed etiam necessariũ uelocitates habere ꝓportionalr cum magnitudinibus} æq̃le huic {sphæras quidem necessariũ hr̃e uelocitates ꝓportionaliter cũ magnitudinibus} Nam maior ipsarum in maiori mouetur tẽpore. Propter qđ quę quidẽ Saturni i.30. annis, quę aũt Iouis, in.12. alia aũt in alio. Forte

Mars in duob', sol f. 365 diebus. 6. horis, vel circa, Ven', & Mercurius in eodem fere, Luna. 27 diebus. & 8. fere horis. vide authorē sphæræ.

autem Aristoteles q̄dem circulos ꝓportionaliter hr̄e uelocitates magnitudinibus dixit, tanquā maioribus circulis citius motis, siquidē simul restituūtur cum minoribus. Alexāder aūt in sphæris contrarium dicit, ꝙ maior in maiori mouet̄ tēpore, uniuersalr̄ autem de circulis quæ simul restituūtur, Aristo. dicit, & hoc etiam ipse Alexander nouit ꝙ ambobus motis. f. circulis & astris & simul restitutis alter motus frustra existens apparet. Nihil autē frustra est in his quæ natura fiunt. Et miror quomodo hoc dicit, quāuis enim simul restituantur circuli & astra, utraq; substātias & uirtutes habentia proprias secundum ipsas operantur.

At vero iterum si circuli quidem manent, astra autem mouentur, eadem & similiter erunt irrationabilia. Accidet enim velocius moueri quæ extra, & velocitates esse secundum magnitudines circulorum ipsorum.

Com. 31. Ostenso ꝙ neq; ambo possibile est qescere. f. circulos & astra, neq; ambo moueri, nunc ostendit ꝙ neq; astra quidē moueri rōnabile est, manere aūt circulos. Eadem enim erūt absurda similr̄ deducta, etenim si astra supponātur mota quiescentibus circulis, accidet etiam sic, id quod sup maiorē circulū est citius moueri, & ꝓportionalr̄ habere uelocitates astrorū ad magnitudines circulorū, in q̄bus mouentur, quod quidē est impoīe. Neq; enim naturalr̄ hoc accidere possibile est, siq̄dem s̄m naturam maiores magnitudines similibus motibus citius mouētur q̄ minores. Necesse igit̄ aut circulos esse causam talis ꝓportionis, & sic nō erunt astra q̄ mouent̄ per se, non enim si minus astrum sup maiorem circulū moueret̄, sed aut à casu & à fortuna euenit. Q̄d quidem absurdū est in naturalibus dicere, & maxime in diuinis. s̄m nullum igit̄ modū astris motis uelocitates astrorum ꝓportionaliter hr̄e cum magnitudinibus circulorū possibile est, q̄re eadem etiam similr̄ erunt absurda. Et in hac suppositione cū dicat Aristoteles ꝙ accidet citius moueri q̄ extra, hoc est q̄ remotiora à polis sunt & uelocitates esse s̄m magnitudines circulorū, notauit hic etiam Alexāder ꝙ nō utiq; dicit restitutionē planetarum. Non enim simul restituunt̄ hi, sed unusq̄sq; ipsorū in diuersis tēporibus restituit̄, & redit s̄m proprium motū, sed non simul restituūtur, neq; uelocitatū ipsis differentiæ fiēt s̄m differētiā magnitudinum, in quibus mouent̄. Quare rōnabile ait ut diximus, has ostensiones in p̄sentia dicere ip̄m de astris, quæ in sphæra non errante collocantur.

Quoniā q̄dem igitur, neq; vtraq; moueri rōnabile, neq; astrum solū, relinq̄tur circulos q̄dem moueri, astra autē quiescere, & infixa circulis ferri. Solū enim vtiq; sic nullū irrationabile accidit. Celeriorē enim esse maioris circuli velocitatem, rationabile eorū quę circa idē centrū alligatorū. Sicut enim in alijs, maius corpus velocius fertur, ꝓpria latione, sic & in circularibus. Maior enim ablatorū ab his quę ex cētro, maioris circuli decisio. Itaq; rationabiliter in ęquali tēpore, maior circūferetur circulus, & nō distrahi cœlū ꝓpter hoc accidet, & quia ostēsum est cōtinuū ens totū.

Com. 32. Quatuor existētibus mēbris diuisionis dicentis s̄m quot modos possibile saluari apparentē astrorum trāslationē, ostenso ꝙ neq; ambo moueri rōnabile est. f. circulos & astra, neq; alterū solū. f. astra: de his enim ꝓxime ostenderat, inducit merito, ꝙ relinquit̄ circulos quidē moueri, astra aūt quiescere, & illigata ferri. Hoc enim reliquū diuisionis mēbrum est. Et solū sic ait nullum absurdū accidit, & ostendit iam, quia q̄d quidē, ex alijs suppositionibus absurdū seq̄batur. f. proportionales esse uelocitates astrorū cū magnitudinibus circulorū, hoc nō sequit̄, hoc aūt sequitur. f. celeriorē esse maioris circuli uelocitatem, his q̄ circa idem centrū alligātur, hoc nō solum, nō absurdū, sed etiam necessariū esse secūdum duos modos, s̄m unū q̄dem, quia sicut in alijs naturalibus magnitudinibus maius corpus citius fertur, q̄ minus ꝓpria ipsis s̄m naturā latione. Maior enim gleba quā minor, & maior ignis quàm minor citius mouet̄, sic etiam in circularibus quod est maius citius fert̄. Si enim ex cētro, concentricorū circulorū educte recte, ad eas q̄ in circuitu sunt peripherias, similes portiones circulorum auferunt, ceu q̄rtas, aut semicirculos, aut q̄lescūq;, quādo motis circulis una recta earū quę ex centro simul motarū, & ipsa s̄m imaginationē cum circulis simul currat altera manente s̄m intellectū tunc similes portiones circulorū, hæ q̄dem maius spaciū, hę aūt minus aliq̄d transferūt. Quare rationabile & toti circuli, qui maiores, & qui minores in æq̄li tēpore circūferētur. Hoc igitur necessario accidit, eo ꝙ ꝓportionales sint uelocitates cum magnitudinibus hoc. f. maiores & minores circulos in ęquali tempore simul redire atq; restitui. Et adhuc hoc. f. nō distrahi cœlum. hoc enim inest quidem ipsi maxime quia ostensum est continuum totum esse. Accidit autem & propter analogiam motuum, qui secundum partes ipsius ad magnitudines sunt. Si enim æque uelociter maior circulus moueretur

reſ cum minore,puta ęquinoctialis cum ſemper manifeſto non reſtitutis in eodem tẽpore,diſcerperetur utiq̧ totius cõtinuitas.Attendere aũt oportet,ꝙ ad illud quod dicit,celeriorẽ eſſe maioris circuli uelocitatẽ,reſpondet iſtud,& nõ diſtrahi cœlũ. Alexander aũt audiens ipſm dicẽtem {circa idem centrum alligatorũ} põt/ait/hoc & in ſphæris intelligi,& erit utiq̧ per hoc tollens opinionẽ dicentiũ ſm excentricitatẽ motũ ineſſe planetis, & ſic tentantiũ apparentia ſaluare,& deinceps etiam ait.ſ.maior eni ablatorũ ab his q̃ ex centro maioris circuli portio erit utiq̧ ut in rectis dictũ eſt,ſed hoc maiores quidẽ auferri portiones exteriorum circulorũ,uerum eſt,non tñ argumentum huius ꝙ rõnabiliter maior circulus moueat uelocius Sed ſiquidẽ eſt uerũ ſm illud magis,quia maius corpus exterius moueſ ſm naturá motu.Sed ꝙ quidem nõ erraticis,ſed in octaua circulis hęc conueniát,& ipſe notauit Nam in æq̃li tẽpore maiorem circulum cú minori reſtitui,in circulis qdẽ qui in octaua ſunt uerum eſt,in erraticis aũt ſphæris nõ adhuc uerum,neq̧ ſm ꝓprium ipſarum motũ.alia eni in alio tẽpore reſtituit,neq̧ ſm motum qui cú uniuerſo fit,etenim ab illo idem deficit tãtum unũquodq̧, quátũ ſm ꝓprium motum moueſ ex cõtrario motui uniuerſi.Propter qđ etiá in ipſis aſtra apparẽt nõ ſimul reſtituta cum fixis cum quibus fuerint cõcurrẽntia,ſed ſubdeficiẽtia ſunt.Hoc autẽ {circa idem centrum alligatorũ} tãq̃ de centro ꝓprie ĩtelligens,æq̃le/ait/huic.ſ.in ſphæra exiſtentium.Forte autẽ qm̃ & ex centro eductę peripheriæ ꝓportionalr ſecant maiores & minores circulos,indigẽt quidem his q̃ ex polo nũc,ſignificat autẽ ipſas per hæc ab his q̃ ex centro. Euidentius.n.in his theorema ante ſphærica mathematica in planis traditum eſt.Sed hẽc ꝓportionalem hác ſectionẽ Alexáder dicit nõ eſſe argumẽtum huius ꝙ rõnabilr maior circulus citius moueat.Si.n.in eodẽ tpe maioris circuli portio,& ꝓportionalis ipſi minoris diſtátias intermedias rectarum q̃ ex centro ueniunt,hęc qdẽ maiori,hæc autẽ minori mouent,quomõ non utiq̧ eſt argumẽtum euidens?Neſcio autẽ ꝓpter qđ Alexáder non uult rectas q̃ ex centro ueniunt,ſed plana per cẽtrum ducta diuidere ꝓportionaliter circulos.Et quidẽ Ariſto.ex centro,ſed non per centrum/ait/cum dicat,& circulos eſſe ꝓportionalr diuiſos,ſed nõ ſphæras,dicente autẽ Ariſtotele {& nõ diſtrahi cœlum,ꝓpter hoc accidet,& quia oſtenſum eſt cõtinuum totũ} Alexáder notat bene,ꝙ ex hác lr̃a palã,dici de inerrátibus ſphęras has.In cõtinuo enim dicit.Erraticę aũt nõ ꝯtinue,ſed tangunt ſeinuicẽ,& in his nõ utiq̧ diſtractio eſſet diuerſimode motis,& hæc qdem dicta ſunt ab Alexádro bene.Qđ autem ꝯſequẽter dicit conſiderádum; in unaquaq̧ eni ſphæra/ait/ diſtractio fit cõtinuo exiſtente uniuſcuiuſq̧ ipſarũ corpore, ſi aſtra ſint ſimul mota manentibus ſphęris.Non adhuc eni cõtinua corpora ipſarũ, ſi aſtra q̃ ſunt partes ipſarũ locum ex loco tranſeunt.Forte aũt non hoc nunc ꝓponit dicere,iam enim oſtenſum eſt, ꝙ nõ mouẽtur aſtra manentibus ſphæris,ſed ꝙ ꝓportionales ſint uelocitates circulorũ ad magnitudines ipſorum,cá eſt huius ꝙ in æq̃li tẽpore ſimul redeũtibus & reſtitutis maioribus & minoribus circulis non diſtrahat cœlum . nam nuſq̃ fuit hic mentio aſtri. Alexáder autẽ imanens ſuæ ſniæ,poteſt/ait/ hoc in oĩbus ſphæris intelligi,nõ tanquá inuicẽ ꝯtinuis,ſed tanquá aſtris his,q̃ in ipſis ſunt qbus motis q̃libet ipſarũ diſtraheret.Et qdem pauloáte bene rõcinatus fuit ꝙ erraticas impoſſe ſimul reſtitui, aut iuicẽ,aut cũ nõ erraticis.Nunc igit hoc cõcluſit Ariſt.ꝙ aliis diuiſionis mẽbris abſurdis exiſtentibus,relinquit id quod dicit circulos quidẽ moueri,aſtra autem qeſcere, ſed qui ſunt circuli,dignũ eſt q̃rere.Æquinoctialis quidem eni & zodiacus, tanquá in duo ſecátes ſphærá, merito inexiſtere uidentur,ſm ſubam hemiſphæria diſtinguẽtes.Alii aũt circuli forte ſm intellm noſtrum ſunt Centro enim polo,diſtátia aũt unoquoq̧ aſtrorũ circulos deſcribentibus nobis. Aut non ſm noſtrũ intellm ſunt motuũ circuli,ſed tota ſphæra circa eoſdem polos ſemper. ſ.æqnoctialis mota unũquodq̧ eorũ quę in ipſa ſunt aſtrorũ ſemper manens in eodẽ loco,& à tota ſphæra circũmotum æq̃li ſemper diſtátia à polo diſtans,circularem habet motũ.Quáuis igit nõ deſignati ſint iſti circuli ſphęrę,tñ quoniá omnis motus ſm diſtátiam aliquá fit motu circulari exiſtente, neceſſe eſt etiam diſtantiá circularem naturalem eſſe, in qua æq̃liter diſtantia à polo aſtra firmata ſunt à conditore deo,& hęc ꝓportionaliter habentia uelocitates cum ipſis magnitudinibus.

Sẽper manifeſtus põe eſt & tropic⁹ cancri & circulus arctic⁹ ĩ noſtra regiõe,in alia tropicus capricorni,& circul⁹ antarctic⁹ nobis imanifs.

Equinoctialis recte diuidit ſphærã, zodiacus autem oblique.

Adbuc autẽ quoniã ſphęrica aſtra,quẽadmodũ & aliȷ dicũt & nobis cõceſſum dicere,ex illo corpore generãtibus.Sphęrici autẽ duo motus ſunt per ſe,volutatio & circũgiratio.Siquidẽ igitur mouentur aſtra per ſeipſa,altero vtiq̧ mouebũtur horũ,ſed neutro vidẽtur.Circũgirata qdem eni manerẽt vtiq̧ in eodẽ,& nõ trãſferrẽtur loco,qđ tamẽ & vidẽtur & omnes dicũt.Adbuc autẽ oĩa qdẽ rationabile eodẽ motu moueri.Solus autẽ videtur aſtrorũ ſol hoc operari oriẽs & occidens,& iſte nõ ꝓpter ipſum,ſed ꝓpter elongationẽ noſtri viſus.Viſus enim ꝓtenſus longe voluitur ꝓpter debilitatem,quę cauſa forte & eius qđ eſt ſcintillare videri ſtellas fixas,planetas autẽ nõ ſcintillare.Pla-

nete qdem enim ppe sunt, quare potēs existēs ad ipsos ptingit visus, ad manētes aūt tremit, ppter lō gitudinem porrectus longe valde. **Tremor** *autē ipsius astri facit videri esse motum.* **Nihil** *enim differt moueri visum, aut quod videtur.*

Com. 33. Post ex diuisione ostensionem q̄ de motu aut imobilitate astrorum allata est, alium modum ostē sionis adducit qd nō moueñ astra supponēs ipsa sphærica esse, & nūc quidem pbabilitatem supposi tionis psuadens ex opinione aliorū sic existimantium de ipsis, & ex eo q oportet, cū sint ipsa eiusdem subæ cum cœlesti corpore, corpus & figurā eandē hēe. Paulopost aūt & hoc per se q̄rēdo pbabiliter tractās, ostendet sphæricam esse figurā astrorum. Supponens igiť q sphærica sunt astra, & paccipiēs, q sphæricorū corporū sm qd sphærica sunt, sunt duo motus. s. circūgiratio & uolutatio, fit aūt circū giratio quidem in eodem loco circa proprium axem reuoluta sphæra, Volutatio autem permutan te loca: & ostendens neutrum horum motuum conuenire astris quiescentibus sphæris: tā q nō mo ueantur ipsa astra probauit, ait, Alexander. Et q quidem non circūgirentur ostendit ex eo, quod trāf lata uidentur & non manentia in eodem loco. Si enim quæ circūgirantur in eodē manent loco, { tale enim est circūgirari. } Astra aūt non in eodē manēt loco, sed trāsmutāt locū, ut etiā apparētia attestā tur, & cōmunis oīum opinio cōstat q in secūda figura ɔcludiť astra nō circūgirari, aut qd uerius est, astra nō sm circūgirationē hanc habere eā quæ uidetur in ipsis trāslationē. Deinde soluit instantiam quæ dicit, q sol circūgirans apparet, uerisimile igitur & astra sic moueri. Et soluit instātiam multipsr, primo qdem ex eo q rationabile qdem est, omnia eodē motu moueri substantiā eandē habētia, solus autē sol uidetur circūgirans. Scdo autē ex eo, q neq sol ubiq uidetur circūgiratus, sed oriens solū & occūbens. Et tertio eo qd assignat causam sm circūgirationē imaginati motus solis penes nos existē tem & nō penes solē. Visus enim, ait, ptensus longe, & debilis factus ppter lōgitudinē uoluitur, hæc enim debilia & mota patiuntur. Volutio autē hæc & tremor & circunuolutio uidetur esse circūgira tio eius qd uidetur. Nihil enim differt ad talē imaginationē uisum supponere moueri, aut qd uide tur. Qui enim secus littora nauigant, moueri terrā & mōtes putant uisu moto, & ppriam passionē uiso circūponunt. Qd autē hoc fit causa huius q circūgirans uidetur sol, persuadetur etiā ex hoc q stellę qdem nō errantes scintillantes uidētur. Has enim dicit illigatas tāquàm cōtra eas quæ uidētur erraticæ, distinguens ipsas, aut tāquàm nō erraticæ sphæræ de qua sermo est alligatas dicit. Planetas autē nō adhuc pati putat hoc. Nam planetę qdem, ait, ppe sunt, quare potēs existens, & robustus per tigit ad ipsos uisus. Et ppter hoc nihil ipse patiēs neq de illis aliquā pdicat passionē. Ad nō erraticas autē, quas ppter hoc manentes uocat, tāquā nō uagas remotius existētes uisus ptensus nutat ppter multā lōgitudinem debilitatus. Et tremor ipsius in sole qdem circūgiratio esse apparet in nō errati cis & scintillationē uideri facit. Et q qdem etiā scintillatio in sole appareat manifestū est. Propter qd autē dicit utiq quis, circūgiratio in solo sole apparet, & nō etiā in his quæ ultra solem, ad quæ remo tiora existētia protensus uisus magis utiq nutare debet, & tremere, ppter maiorē debilitatē? Et dicit ad hanc dubitationē Alexander q forte quidē aliquid fit penes solis fulgorē. Forte autē fit & penes terrā ppter qd secus ipsam uidetur circūgirans. Nam oriens & occūbens duos motus ipsius, unū sm quē cū uniuerso circūfertur, & alterū sm quē p se ecōtrario moueť, accidit aliqualiter uideri, eo q uideatur secus terrā quiescentē, & sic mutare uidetur ppter hoc oriens solū & occūbens, talis nobis uidetur. Et solus utiq sol hoc patitur, eo q maximus sit ppinquorū, & fulgidissimus & manifestissi mus, Hoc autē { uisus ptensus longe } nō tāquàm sm effussionē radiorū, ait, Alexan. uidentibus no bis dixit. Nō enim uidetur hoc sibi, sed diaphanū intermediū uisum nunc uocauit, ex eo q p multū intermediū spatiū speciem nobis annuntiās nō adhuc simisr cum eo qd est ppe nostrū uisum defert speciem eius qd uideť, neq dominať ipsi ppter eam quę ex lōginquo traductionē. Sed & hoc { qua re potens existens ad ipsos ptingit uisus } uidetur, ait, Aristo. de intermedio diaphano intellexisse. Sen tiens aūt Alex. { qd ualde improbabile erat } diaphanū uocare uisum, & dicit ipsum uolui ppter de bilitatē, quis de uisu, ait, dicat & radiis, nō tāquàm acceptās dicit utiq, sed eo q eędē qdē fiunt passio nes, siue diaphanum intermediū fuerit patiens à sensibili, & annūtians uisui, siue à uisu emittanť ra dii, magis autē cōsuetū sit tale, quia mathematici sic loquunť, in multis enim ipso & si nō placeat uti tur. Qd aūt nō fit possibile sic se habere, in eo libro qui de sensu & sensibilibus iscribiť, ostendet. Qd

Pro hoc vi de librum de mōdo q Aris. tribuitur, vbi Mercurius vo cat stilbō.

autē dicit planetas nō scintillare, & qdē sole existēte uno ex planetis & scintillante, aut alios prẹter so lem, ait, aut planetas pprie dicet utiq ipsos quinque prẹter solem & lunā Et palàm q hoc sm pdo minans dixit. Qd enī & Mercurius inter planetas scintillat, significat & nomē hoc impositum sibi. s. stilbō. Quibusdā autē & astrū Veneris uideť tale pati, & melius ad pprietates astrorū magis hoc re

ferre

ferre,sicut colores.Quoniã autẽ q Aristotelẽ à Platone dissentire cõtendunt,ut & hoc ipsorũ dogma dissonũ pponãt,cũ Plato qdem dicat nõ erraticas stellas duobus moueri motibus,uno qdem à cœlo circũdelatas,alio autẽ pprio circa sua cẽtra circũlatas & circũgiratas:Aristoteles autẽ circũgirationẽ interimat: uideamus (si uidetur) utriusq; sententiã,& primo dicta à Platone audiamus scribente in Timæo sic.Diuini qdem plurimã spẽm ex igne ↄdidit ut q̃ fulgidissimũ uideret & pulcherrimum esset.Vniuerso autẽ assimilans circularẽ fecit,posuitq; in optimi prudentiã,atq; illud sequi iussit,& circa omne cœlũ distribuit ut uerũ ipsi ex hac uarietate ornatũ accederet,& uniuersalr̃ motus duos adaptauit unicuiq;,hunc qdem quo s̃m idẽ in eodem semp uolueret,hunc aũt quo ad anterius ab ipsius & simili uertigine duceret.Quinque autẽ motibus imobiles & stãtes,ut q̃ maxime & ipsorũ unũquodq; quo ad fieret esset optimũ.Ex quo itaq; facta sunt quęcũq; nõ errantia astrorũ diuina animalia,& ppter hoc in eodẽ uersa semp manent,quæ autẽ uertunt,& erratica mutatione labuntur, sicut in pcedentibus dictũ est s̃m illa facta sunt.In his autẽ Plato unũquodq; nõ erraticorũ astrorũ duobus motibus moueri.ait.Primo qdem circa suiipsius centrũ in eodẽ manẽtia.Scdo ab eo aũt in anterius qui fit à cõtinente ipsa cœlo.Aristoteles aũt qd qdem tollat circũgirationẽ constat.Tollit autem ipsam nõ tãquàm neq; totaliter existentẽ in ipsis,sed tãquàm nõ solã existentẽ quiescẽtibus sphęris,neq; apparentis ipsorũ s̃m locũ translationis existentẽ causam Dicit enim (circũgirata enĩ utiq; manerent in eodẽ,& nõ trãsmutarent locũ. qd qdem uidet,& omnes aiũt.) & in his,quæ deinceps etiã naturã tãquàm idoneum auferre ab ipsis/ait/omnia per quæ cõtingeret pуidere p se,sphęricitatem autẽ ipsis relinquere,ut compleat motũ apertiorem in ipso.Sic enim utiq;/ait/& citissime mouerent,& maxime eundẽ locũ obtinerẽt,quæ qdem ambo circũgirati sunt ppria,sed etiã in sermonis. Quoniã igitur oportet/ait/cœlũ qdem moueri,eo qui in ipso motu,alia autẽ astra nõ pcedere per se ipsa,rationabiliter utrũq; erit sphæricũ,sic enim maxime hoc qdem mouebitur,hoc autẽ quiescet, q̃re ubiq; nõ pcedere p seipsa tollit talẽ motũ,sed nõ simpliciter moueri.Et cœlũ qdẽ moueri dicit tãquàm partibus ipsius ppter magnitudinẽ sensibilẽ habentibus trãslationẽ,stellas autẽ quiescere tanquã uolutatione priũ ipsarum,s̃m motũ circa ppria centra non uisa, totalitate aũt ipsarũ,eundẽ semper locũ cœli obtinẽte.uniuersalr̃ autẽ si naturalia sunt & astra,subæq; eiusdẽ sunt cum cœlo.s. quintæ,& figura eadẽ informata sunt.s.sphærica,qũo non & motũ utiq; habebunt eũdẽ,naturalia p̃sertim existentia.Si aũt ut in sequẽtibus dicit,& actione & uita,aiata,uidelicet cœlestia oĩa participãt, quomõ utiq; imobilia erunt p se astra?Quãuis enim partes sint cœli,tamẽ tales partes,ut & totalitatem ppriam habeãt,& circũscriptionẽ determinatã.Adhuc aũt si & ad mansionẽ idonea est sphęrica figura,nullũ utiq; erit corpus/natura circulr̃ mobile.Attendendũ aũt & ad totũ argumentũ,sphærita enim cũ sint,aut s̃m circũgirationẽ,aut s̃m uolutationẽ mouebunt motu, quo mota uidẽtur,sed neq; s̃m circũgirationẽ est hanc,q̃ enim circũgirãtur,in eodẽ loco manent, neq; s̃m uolutationem,ut ostendet.Non ergo hoc motu transmutãtia locũ,per seipsa mouent.Non autẽ hoc ostendit, ꝙ hunc solum hn̄t trãsitiuũ motum astra,qui à cœlo fit,alium nõ habentia.Nisi forte ostẽdere solũ nõ circũgiratum apud orizontẽ,uidet penitus circũgirationẽ interimere. Sed si s̃m se circũgirationẽ interemisset,non utiq; à transmigrare ipsam interimeret dicens. Circũgirata enim utiq; manerent in eodẽ, sed qm̃ sol circũgiratus oriri uidet,& occũbere nostro uisu uolutato, ut uideat s̃m circũgirationem transmutare locũ:propter hoc eam,q̃ à sole,instãtiã soluit, auxilians per hoc ꝙ circũgiratum in eodẽ manet,& ostdens ꝙ q̃ in orientali & occidẽtali pgressu solis apparens circũgiratio,nõ est ipsius solis, sed nostri uisus.Audire aũt oportet & optimũ Astronomorũ Ptolemæũ dicẽtem in scdo libro suppositionum/qui rõnabilius sit mouere quidẽ astrorum unũquodq;,quia hoc est & uirtus,& operatio ipsorum,s̃m proprium uero locũ & circa suiipsius medium regulariter rursum & circulr̃ uolui iustum est inesse,quod & incontinentibus ipsum consistentiis inuenitur.

At vero ꝙ neq; volutentur astra,manifestũ.quod enim volutatur verti necesse.Lunę autẽ semper patẽs est,qđ vocat facies.Itaq; quoniã mota qdem per seipsa,pprijs moueri motibus rationabile, in his autẽ nõ vidẽtur mota:palã,ꝙ nõ vtiq; mouebũtur per seipsa.

Ostenso ꝙ apparẽs astrorũ motus,non s̃m circũgirationẽ est, circũgiratus enim maneret in eodẽ, & soluta instãtia q̃ de sole,ↄsequenter ostendit,ꝙ neq; uolutata astra faciunt apparentẽ translationẽ. Nã si trãsferant sicut uolutata, sed ꝙ nõ s̃m uolutationem transfarãtur astra, & si ↄueniẽs sphærico corpori sit uolutatio,ostendit ex eo,ꝙ apparẽs facies lunæ,uidet semp eãdem hr̃e positionem.Non autem utiq; hoc accideret loco, in quo est impssio alio & alio circũdelato, & trãsuolutato. Palã autẽ ꝙ ratio hæc pcedit tanquã super axioma dicens,sicut in uno,ita & in oĩbus se habet,& habet rõnem Com̃. 34.

Vidẽ Timæũ ubi appꝫ singulis stellis suis suũ motorem assignare: & suo orbe circũduci. adde Plotino 2 suo lib. de cœlo. idem author theoricæ planetarum videt dicere in theorica esse ua.

axioma in diuinis. Sed siqdem apparens facies dñia quædã substãtialis est lunaris corporis, aut exemplariter ɔtinentis multiformitatẽ & diuersitatẽ generationis indicãs, ut Iamblicus/ait/uel quia mediũ locum tenet inter cœlestia & sublunaria, partim bene illuminabilis est, partim aũt magis umbrosam ẽm substantiam, ut aliis placet: efficax uidet ad ostẽsionem qđ dictũ est Qualr. n. toto corpore uolutato eãdem positionem seruaret illud cõtinuũ existens ad totum? Si aũt/ut qdam aiũt apparitio, q̃dã est, ut in speculo, aut terræ, aut maris, aut mõtium, posse/ait/ Alex. & uolutata ipsa silis manere apparitio eo, ꝙ & hæc à quibus apparitio eadem manent ẽm illã ad suscipere talem appatitionem & ẽm oẽs ipsius partes silem hr̃e idoneitatem, & ẽm corporis naturã, & ẽm figuræ silitudinem. Sed siquidẽ apparitio ẽm eã, q̃ à speculo radiorũ reflexionem ad apparens fit, ut multis uidet, non utiq; ab omni loco uidenti, idẽ utiq; appareret, sicut nũc lunæ facies & à meridianissimis locis, & à borealissimis, & ab occasu & ortu idem apparet uidenti. Si uero defluxus eorũ, q̃ sub luna sursum fluentes, alii abinuicẽ semper circa fulgidũ lunæ talẽ accipiunt cõsistentiam, sicut & in speculis idolorũ apparitionem cõsistere dicũt quidam, possibile utiq; erit, & uolutata & circũgirata, eãdem apparitionẽ hr̃e uideri ab oĩ loco. Aiaduertere autẽ oportet, ꝓpter quid nõ fuit usus in circumgiratione ea, q̃ in luna facie Arist. Nam & qđ circũgirat, aliam & aliã positionẽ hñs, non utiq; ostenderet eandẽ apparitionẽ faciei, si ẽm subam esset in lunari corpore talis differentia. Aut forte possibile erat sphæra in qua alligat ad ɔtraria generationis/mota/& circũgirante seu circũducente ipsam, cõtra ęquationem semp fieri positiõis faciei. Ostenso autem ꝙ neq; ẽm circũgirationem, neq; ẽm uolutationem possibile moueri astra hoc motu, quo uidentur moueri, quoniam per seipsa aliter impossibile erat moueri, concludit iam, quòd non utiq; mouerentur per seipsa.

Adhuc autẽ irrationabile, nullũ organũ ipsis dedisse naturã ad motũ. Nihil *enim vt cõtigit facit.* Neq; *de animalibus curasse, sic aũt preciosa despexisse, sed videtur tãq̃ idoneũ auferre omnia, per quæ contingebat ꝓcedere per seipsa, & quia plurimũ distant ab habẽtibus organa ad motũ. Propter qđ & rationabiliter vtiq; videbitur totũ cœlũ sphęricũ esse, & vnũquodq; astrorũ. Ad eum quidẽ enim qui in ipso motũ sphęra figurarũ maxime vtilis. Sic enim vtiq; & velocissime mouebit, & maxime retinebit eundẽ locũ. Ad eum autẽ qui in anterius, ineptissima. Nequaq̃ enim similis motiuis per seipsa.* Nihil *enim depssum habet, neq; ꝓminens, sicut rectilineũ sed plurimũ distat à processiuorum corporũ figuris. Quoniã igitur oportet cœlũ qdem moueri, eo qui in ipso motu, astra autẽ non procedere per seipsa, rationabiliter vtiq; vtrũq; erit sphęricum. Sic enim maxime hoc quidem mouebitur, hoc autem quiescet.*

Com. 35. Ostenso ꝙ non per seipsa mouent astra hoc motu quo uident moueri, quia neq; ẽm circũgirationem, neq; ẽm uolutationem ipsa mouent, ẽm aliam adiectionem iterũ ostendit, ꝙ non per seipsa mouent hoc trãsmigratiuo motu. Syllus autẽ uirtute talis est, quæ per se mouent migratiuo motu, dependentes hñt partes & eminẽtes, sicut pedes aĩalia hñt: cœlum & astra sphærica existentia, neq; dependentes, neq; eminentes hñt partes. Et conclusio in secũda figura est ꝙ cœlũ & astra non per seipsa mouent migratiuo motu. Sed cœlũ quidem palàm neq; totaliter mutat locũ ex loco, astra aũt transmutant qdem, sed nõ ex seipsis. qm̃ autẽ ex silitudine ad alia aĩalia argumentationem fecit, primũq; irrationabile est naturam nihil frustra faciẽtem perfectioribus quidem aĩalibus q̃ & ꝓprie tãq̃ nota animalia uocauit, organa ad migratiuum exhibuisse motum, honorabilia autẽ neglexisse. Si igitur hoc inconueniens est, illud magis uerum & congruum est à cœlo & ab astris tãq̃ abstulisse oĩa per q̃ contingeret per se procedere, hoc est trãslatiuo motu moueri, & ut q̃plurimũ distare ipsa ab hñtibus organa ad trãslatiuum motum & sphæricũ cœlũ fecisse & unũqđq; astrorũ ad motũ idoneũ in eodẽ dixit idoneissima est sphærica figura, sic enim & citissime utiq; mouebit, & regulr̃ cœlũ, mensura oĩs motus existens. Et maxime obtinebit eũdem locũ, eo ꝙ nihil extra seipm̃ habeat. Citissime quidem enim mouet, quia spaciorũ Isoperimetrorũ minima est peripherialis. Eorum aũt quæ eadem uirtute mouent, citius mouet, quod minorẽ perimetrũ & circuitũ pertransit, sed etiam ꝓpter planiciẽ superficiei, & undiq; similẽ & ęq̃lem ĩpetum & raptum. Et ut/ait/Plato super minimũ pedẽ semp manens facillime mobile est quod sphæricũ & regularẽ habet motum tanq̃ in angulis contrarium nõ offendens, & impeditũ & irregulariter motũ seu delatum fit. Nam angulate figuratum. & pp eminentiã angulorum, & ꝓpter insimilitudinẽ figuræ irregularẽ habet motum. Et ẽm angulũ quidẽ firmata citius circũfertur, ut & sphæricũ semp in uno signo ꝓcedens, super planũ aũt tardissime. Sed & eũdem semper locũ obtinet sphærica figura circũgirata pp nullam hr̃e eminentiã, q̃ in circulatiõe alius

Vide Platonem cur non organa cœlo in Timæo.

Hoc deficit in impresso codice Græco, si i ãti quo iacet exẽplari.

aliúq; assumere & relinqre locū cogit. Sic quidem igit sphærica figura ad eum qui in eodē motum, qui fit fm successionē partiū, & ad mansionē in eodē utilissima est, sed ad ꝓgressum in ante ineptissima est, siqdem dissimilis est, oino his q̄ per seipsa mouētur translatiuo motu. Dissimilis aūt est, siquidem illa rectilinea existentia. & nō sphærica hn̄t aliquas partes p̄iacentes aut dependētes qbus organis utunt ad transitionē, tanq̄ non principalissimis ipsorū partibus tangat solū & suppedaneū, sphæra aūt si trāseat, & uoluet toto utiq; corpore ad transitionē utetur. Si igit ad ꝓcessum in ante ineptissima est sphærica figura, cōstat q; motus nō est ipsi fm naturā. Notat autem Alexāder qūo dicit nō erraticum cœlū detinere eūdem locū non existens totalr̄ in loco fm se. Et dicit, q; locū nunc cōius spatium uocat. Quale ergo spatiū? siquidē .n. qd ipsius corporis dicit, & transmigratiuis inest hoc .s. esse in sui corporis spacio. Si aūt spacium regionē dicimus, hoc nūc ɔcedimus, qd in sermonibus de loco interimere nititur. Cōcludens autem rōnem inquit Aristoteles. qm̄ igitur oportet/ait/cœlū quidem moueri, eo qui in ipso motu .i. eum qui in eodē loco dicit, qm̄ concessit obtinere eūdem locum. Aut ad distinguēdū cōtra motum qui est in loco, de nō existēte in loco dixit { eo qui in seipso motu, } alia aūt coelestia corpora, hoc est astra non ꝓcedūt per seipsa ad anterius, sicut gradiētia, & transmutantia locum, rōnabilr̄ utiq; erit sphæricū. Sic .n. maxime cœleste quidē corpus mouebit eo qui in ipso motu, qui ēt apparet, astra aūt eundē locum obtinebunt. Scribit aūt { hoc quidem mouebit, hoc aūt quiescet } & est hæc planior scriptura, si coelum qdem circūfert astra, ipsa autem in eodem manēt loco. Et uide q; astra nō dixit oportere simplr̄ moueri, sed nō ꝓcedere p seipa, qd qdē etiā cœlū habet. Opportune .n. natura ab ambobus abstulit organa per q̄ contingeret ꝓcedere per se. Ambobus autem hn̄tibus, & manere in eodem loco, & circulariter moueri, nobis aūt uidentibus cœli quidem circularem motum/ab astrorū circūdelatione, astrorū autem eā quæ in eodem loco cœli mansionē, utrūq; ab eo qd à nobis uidetur designando, sic enim/ait/ { hoc qdem mouebitur, hoc aūt quiescet. } Et attendere oportet q; totū hoc argumentum ad id tendit .s. ad ostendēdum q; trāslatiuo hoc motu apparēti fm quem q̄libet die orientia uidentur, & cœlū mediantia, & occumbētia nō per se ꝓcedētia mouentur, sed à cœlo circūferunt, in eodē cœli loco semper quiescētia. Qm̄ autem diaphana existentia cœlestiū sphærarū corpora à nobis non uident, solas autem stellas uidemus. unde palā q; sunt totalr̄ coelestia corpora, & non per se astra in æthere apparenti hoc motu mouent. Sed qūo hoc Aristo. p̄termisit inquirere, qui ex euidēter apparentibus demōstrationes utiq; uenat? Aut non p̄termisit, sed ostendit euidenter, quādo uelocitates astrorū ostendit, ꝓportionem hn̄tia ad magnitudines cœlestium circulorum, in qbus circūferunt, oportere quidem dicēs, ut etiam in aliis, maius corpus citius ferri suipsius latione. Si aūt in astris, & minora aliq̄ maioribus ueloctora uident, maiores circulos in æqli tempore pertransēūtia, cōstat q; ꝓportio fm magnitudines corporū est, in qbus circūferunt, hæc autem sunt coelestia ꝓportionem uelocitatis hn̄tia ad magnitudinem. Totalr̄ autē si ostensum est q; nō p se ipsa mouent apparenti hoc motu astra, sed à sphæricis aliis corporibus circūdelata sunt, ostēsum est etiā ab Aristo. esse coelestes sphæras. Et in principio aūt huius tractationis ostendit ex eo, q; duæ sunt simplices lineæ, & ideo duos eē simplices motus. Ex hoc aūt duo esse simplicia corpora simplicibus motibus mota .s. circulr̄ mobile & quod recti motus. Astrorū aūt hic motus locum ex loco trāsmutans, non est ꝓprie circularis, q̄uis super circulum fiat. Nā circularis motus manentis in eodē loco ē. Oportet ergo eē corpus uniuersalius astris q̄ à locis ad loca ferunt. Sic qdem igit Aristo. fm multos modos ostendit cœlestis corporis subsistētiam. Interrogandū autē intermediū astrorū quid utiq; sit. Vacuum quidem .n. nō est, hoc .n. ostensum est non esse. Si igit corpus, aut hoc quod q̄rimus .s. coeleste, aut generabile aliqd & corruptibile, uelut aer, aut aliqd æthereum sucōsum. Et qūo possibile est eorum q̄ fm subam tantū differunt .s. astrorum, dico æternorum existium, & intermedii corporis, siquidem sit genitum & corruptibile, eūdem esse fm naturam locum? Sed qūo habet rōnem generabilium qdem & corruptibilium corporū totalitates cōtinuas esse & unitas, æternum autē corpus disgregatum esse & distractum nō hn̄s corpoream unā totalitatem? Ab his etiā q̄ in astronomia ostendun tur, cōtinuum esse coeleste corpus ostendet per motū eclipticorum nodorū Lunæq; & Solis. Super obliquū .n. adinuicem circulum motis duobus luminaribus fm diametrū circulorum sectiōes sunt ecliptici nodi. Nā ambobus luminaribus in eadem sectione factis solis fit eclipsis, & cum itercipit diameter iter utrūq;, in sectionibus luna deliquiū patit. Qm̄ igit sectiones moueri uident regulariter, ꝓpter qd nō fm eundem semp locum eclipses fiūt, sol autē ostēsus fuit p eundē circulū .s. qui p medium aialium semp motus, si luna oblique moueat ad ipm̄, per seipam mouet hoc motu, fm aliud & aliud signū solari circulo cōparata, nō adhuc fm circulū mouebit, sed etiā describet, qd est inconueniens, si oportet cum sit quintæ essentiæ simplicem & circularem hr̄e motum. Est igit obliquus lunæ circulus fm cuius motum nodi trāsmutant. Circulus aūt fm se, neq; est, neq; mouet, sed in sphæ-

Sic & author sphæræ à uisu inuolutiones cœli ostēdit.

Cœli .ss.

Caput & cauda draconis ubi eclipsis Lunæ cōtingit. uide authorē sphæræ & theoricā planetarū. & Almagestum, Ptolemæi.

ra esse hñs cum sphæra simul mouet. Est ergo & lunare & solare cœlum cõtinuũ. Si autẽ hi & aliorum astrorũ cõtẽtiui, sed quidẽ hoc & per alias ostẽsiones, ꝓbabiliores forte aliquis demõstrabit. Tantum aũt apponendũ est dictis, ꝙ nõ erratica quidẽ uocata sphæra siqdem uere sine errore sit, & nõ acceptet aliquis in ipsa Hipparchi & Ptolemæi obseruationẽ, tãq per cẽtum annos uno gradu, & ipsa ẽcõtrario mota. Vno utiq; mouebit motu & hoc simplici, astra autẽ q̃ in ipsa duobus. s. ipsorum circũgiratione, & motu totius. Erratica autẽ tribus. s. ꝓprio, & motu cõtinentium ipsa sphærarũ, & motu uniuersi. Qm̃ autẽ & doctor noster Hãmonius me pñte in Alexãdria obseruãs per corporum Astrolabium stellã Arturum, iuenit ad gradum sm Ptolemæũ ipsius tãtum super motã, quãtũ oportebat sm centũ annos uno gradu cõmotã esse uerius utiq; erit dicere, ꝙ qdem sine astris sphæra quæ oẽs cõtinet, cuius nõdum notitia erat, ut uidet in tẽpore Arist. uno & simplici ab oriente motu mota alias oẽs simul circũducit, q̃ autem sine errore apud nos dicit, duobus mouet motibus, eo qui est ab oriente uniuersi, & eo qui ab occasu ꝓprio, q̃ autem in ipsa astra his duobus & ꝓpria circũgiratione cientur. Silr autem & q̃ deinceps sphæræ, & q̃ in ipsis astra, aliæ quidem duobus eisdẽ, aliæ autem tribus eisdem mouent motibus. Notãdum autem & qđ cum dicat Aristo. irrõnabile esse naturam de aialibus qdem curasse, sic autem honorabiliora neglexisse. Alexãder aialia ea q̃ in generatiõe sunt, uocari/ait. Quia ꝓprium qdem aialis est sensitiuum, in diuinis autẽ nõ est hæc uirtus aiæ, sicut neq; nutritiua, q̃re nõ utiq; aialia erunt existẽtia aiata, nisi æquiuoca. Mirabile qdem si & sensibile, & tãgibile diuinum, ut ipse dicit, & sensitiuum nõ est. Ergo perinde ac melius sit corpori nõ sentire, eqdem hoc extremis & inhonoratissimis corporum existit aiatis. Forte igitur quidẽ materiales sensus, & maxime passiuos auferẽdũ est. s. olfactum & gustum, alios autem certissimos dandũ. Tangẽtibus enim inuicem non insensibiliter se tangunt, & omnia intuent & omnia audiũt. Et hæc de his.

> Nota sphæra nona fuit post Arist. vide theoricam octauæ sphæræ.

Manifestũ aũt ex his ꝙ & dicere fieri latorũ harmoniã, tãq cõsonis factis sonis, leuiter quidem dictũ est & superflue à dicentibus, nõ etiã sic habet veritas. Videtur autẽ qbusdam necessariũ eẽ, tantis latis corporibus, fieri sonũ, quoniã & his quæ apud nos neq; moles habentibus æquales, neq; simili velocitate latis sole & luna. Adhuc autẽ astris multitudine & magnitudine tãtis, latis velocitate tali latione impossibile nõ fieri sonũ difficilem quẽdã magnitudine. Supponẽtes autẽ hæc, & velocitates ex elongationibus habere cõsonãtiarũ rõnes, harmonicã dicũt fieri vocem, latorũ in circuitu astrorũ. Quoniã autẽ irrationabile videtur nõ coaudire nos vocẽ hãc, causam huius dicũt esse, genitis cõfestim existere sonum, quare non permanifestum esse ad contrariũ silentium. Adinuicem enim vocis & silentij esse diiudicationẽ. Itaq; quẽadmodum æris malleatoribus propter cõsuetudinẽ, nihil videtur differre, & hominibus idem accidere.

Com. 36. Propositũ quidẽ est obiurgare dicẽtes ex motu astrorũ sonum fieri, & hunc harmonicũ. Est aũt & sm se quidem cõueniens ꝓblema his q̃ de motu astrorũ sermonibus, ex ꝯsequẽti aũt destructiuũ etiam est ꝓxime redarguti sermonis dicentis moueri per seipsa astra. Si enĩ mouerent sic, necessariũ erat sonare. ostendat autem, ꝙ non sonãt, perspicuũ quoq; erit, ꝙ neq; mouent hoc motu. Et est quidem sermo Pythagoricorũ, isti enim dicebãt & Pythagorã sentire harmonicũ sonum hũc factum ex cœlestium corporũ motu. Obiiciẽs aũt primũ sermoni ꝓbabilr Aristoteles tandẽ nititur sm arguere, tanq supponẽtes enim/ait/illi fieri sonũ à motu cœlestium corporũ & persuasione facta ad suppositionem, ex eo ꝙ corporũ q̃ mouentur apud nos fit sonus, q̃ neq; magnitudinem æq̃lem hñt cum illis, neq; tanta uelocitate mouẽtur. Multo igit magis solis & lunæ, & aliorũ astrorum, in tanta multitudine & magnitudine & uelocitate lationis tali motorũ, ut in. 24. horis, cum tantũ spatiũ cœli circũeant, impossẽ est non fieri sonũ quẽdam ꝑ magnitudine excedẽtem. Sic igit ꝓbabiliter fieri sonum supponentes, & distantias ipsorũ respectu terræ in harmonicis rõnibus existẽtes deꝑhendentes, deinde ex distantiis magnitudines rõcinantes, in eadẽ ꝓportione distãtiarum existentes sic, maiora enim semper q̃ cõtinent q̃ quæ cõtinent, & tanto maiora, quãto ꝓximiora/aut remotiora ꝯtinẽt. Deinde & uelocitates motuũ in eadem ꝓportione magnitudinũ inuenientes, quia maius corpus citius fert sua latione, ut ipse dixit, & tanto citius, quãto maius est. Qm̃ uelociores qdem motus sunt, acutiores faciunt sonos, tardiores aũt grauiores. In acuminibus aũt & grauitatibus sunt harmonicarũ consonãtiarum ꝓportiones. Merito has in distãtiis inueniẽtes, & ꝓpter distantias in magnitudinibus, ꝓportionaliter se hñt cum subsistentiis, & ꝓpter magnitudines in uelocitatibus & grauitatibus eadem ꝓportione seruata, harmonicã fieri aiunt uocẽ aut sonũ latis circulr astris. Et uide ꝙ distãtiis & magnitudinibus solis & lunæ, & ꝓportionibus in his per geometricas demõstratiões deꝑhensis { ut in his

quæ de magnitudinibus & distâtiis astronomicis theorematibus cognouimus.} si etiã in superiori/
bus astris q̃ supra solẽ ꝓportiones distãtiarũ & magnitudinũ ab ipsis extiterũt inuẽtę, usq; nũc aliis
ignotæ. Quoniã distãtias quidẽ magnitudines, magnitudines aũt uelocitates & tarditates motuũ ꝓ
portionaliter assequũtur, & has acuitates & grauitates sonorũ necesse est semp harmonicã esse sona/
tionem. Qm̃ autem absurdũ uidebatur nõ audire nos uocẽ, soluũt instantiã hanc, ex eo q̃ genitis no
bis, mox adest sonus ꝯtinuus existẽs, & nõ interruptus. Propter cõsuetudinẽ eni & coalitũ sonũ non
sentimus ipm̃, & ꝑpter cõtinuationẽ. Vox enim & silentiũ adinuicem cõparatiõe cognoscunt maxi/
me, sicut motus & quies, & album & nigrũ, & alia apposita. Non sentimus igit̃ ꝑpter nõ euidentem
esse sonum cõparatũ ad cõtrariũ silentium, sicut quẽadmodũ sonos æris pcussor nõ aduertit, pp con
suetudinem, neq; in differẽtia aliq̃ uident̃ figuratim eẽ, sic & adhuc magis nobis ꝑpter ꝯtinuationem
insensibilis sonus ille fit. Hæc igit̃ tanquàm existentia ꝓbabilia compte dicta esse/ait/hoc est decenter,
& superflue etiam/hoc est inuentiue & meditatiue.

*Hęc itaq; sicut dictum est prius, melodiose qdẽ dicũtur & musice, impoßibile autẽ hunc habere
modũ. Nõ enim solũ nihil audire incõueniens de quo soluendi assumũt causam, sed & nihil pati sine
sensu. Excellentes enim soni destruunt etiã inanimatorũ corporũ moles, puta qui tonitrui dißipat la
pides & durabiliora corporũ, tãtorũ autẽ latorũ & soni pertrãseũtis ad motã magnitudinẽ multo
magis necessariũ pertingere huc, & valitudinem intolerabilẽ esse violentię. Sed rationabiliter neq;
audimus, neq; patientia videntur corpora violentã nullã paßionem, ꝑpter nõ sonare. Similiter autem
erit & cã horũ manifesta, & testimoniũ dictorũ nobis sermonũ, q̃ sunt veri. Dubitatũ eni & faciẽs
Pythagoricos dicere fieri symphoniam latorum, nobis est argumetum. Quęcũq; quidem enim scd̃m
seipsa feruntur, faciũt sonũ & plagã, quęcũq; autẽ in lato infixa sunt aut existũt, quẽadmodũ in naui
partes, nõ poßibile est sonare. Neq; ipsa nauis si feratur in fluuio. Quãuis eisdem rationibus vtiq;
licebit dicere q̃ incõueniẽs, si nõ qui fertur malus & puppis, facit sonũ multũ tãtę nauis, aut iterum
ipsa nauis mota. Q đ autẽ in nõ lato fertur, facit sonũ, in lato autẽ continue & nõ faciente plagã, im/
poßibile sonare. Quare hic dicendũ q̃ siquidẽ ferebantur corpora, horũ siue in aeris multitudine ex
pansa per totũ, siue ignis sicut dicunt omnes, necessariũ facere sup naturalẽ magnitudinẽ sonũ, hoc
aũt facto, & huc pertingere, & perimere. Itaq; quoniã non videtur hoc accidẽs, neq; vtiq; animata,
neq; violenta feretur latione, nullũ ipsorũ. Velut futurũ prouidente natura quoniã nõ hoc modo se
habẽte motu, nihil vtiq; esset circa hunc locũ similiter habẽs. Q đ qdem igitur sphęrica sunt astra, &
q̃ nõ mouentur per seipsa, dictum est satis.*

Probabiliter exponẽs sermonẽ prius qdem leuiter & superflue dictum esse dixit, nunc autẽ har/ Com̃. 37.
monicæ & musicæ cõuenientibus his nominibus utens ironice, & iam obuiat ad ipsum alia qdẽ cõ/
cedens omnia, quæ sm̃ ꝓportionẽ in ueritate musicæ dicta sunt. Necesse enim est ꝓportionaliter se
habere cũ distantiis magnitudines, & cũ magnitudinibus uelocitates motuũ & cũ his si sm̃ ipsa fiãt,
acuitates & grauitates sonorũ. Accusat autẽ eam quæ à principio suppositionẽ dicentẽ sonũ quendã
difficilẽ magnitudine ab illorũ motu fieri. Impossibile enim/ait/hoc esse, nõ solũ quia inconueniẽs est
tãto sono facto nihil audire, qđ qdem nitunt̃ soluere, ostendentes q̃ nõ est cã absurdi huius nihil au/
dire. Est eni alia cã inqunt huius absurdi {nihil audire} qđ ꝯsuetũ, nõ tamẽ soluũt. Oportebat enim
si ꝑpter consuetudinẽ nõ sentimus tãtos sonos, neq; minores dephendere. Neq; enim formator, aut
malleator æris, muscionẽ uolãtẽ audiuit, & etiã quæ ꝑpter consuetudinẽ insensibilia fiunt. Nõ solũ
igitur ꝑpter hoc impossibile, qđ ab illis dictum est, sed & putare sola, quæ sentiunt, pati à sonis audi/
entia ipsos. Per hoc eni eius, qđ est nõ audire/causam dicentes, effugere incõueniens existimãt. Opor/
tebat autẽ intelligere q̃ excedentes soni/destruũt etiã inanimatorũ, & nõ sentientiũ corporũ moles.
Nam tonitrui sonus diuidit lapides sæpe, & firmissima corporũ. si igitur tonitrui unius sonus, tan/
tum operat̃, tot ergo motis & tãtis corporibus. s. astris sono pertingente ad ea, quæ hic sunt, ad ana/
logiã motæ magnitudinis multuplã/soni maximi tonitrui/magnitudinẽ necessariũ pertingere huc,
& si nõ sentiamus {ut aiunt} ꝑpter coalitũ nobis sonũ, ut & robur uiolentiæ ipsius difficilis sit, ut
omnia utiq; corrumpant̃, quæ hic ab illo. Sed rationabiliter/ait/neq; audimus, neq; pati uident̃ hic
corpora nullã uiolentã passionem ꝑpter nõ sonare. Si enim sonarẽt, & audire esset necesse est & cor/
rumperent̃, quæ hic sunt. Si autẽ nihil horũ fit, palã q̃ nõ sonant illa. Causa autẽ/ait/nõ sonandi astra

mota,manifeſtũ factũ eſt ſimul,& teſtimoniũ dictarũ à nobis rationũ eſt,ꝙ ſunt uerę.Dicebamus aũt,ꝙ nõ mouent per ſeipſa aſtra.Nã dubitatũ ꝓpter quid nõ audimus,& qđ fecit Pythagoricos dicere, fieri cõſonãtias motorũ in cœlo,nobis eſt argumentũ,ꝙ nõ ſm ſeipſa moueant aſtra.Si eni ſonabant & mouebant,& hoc Pythagoricos faceibat dicere cõſonantias motorũ,nõ audimus autẽ ſonum,palã ꝙ nõ per ſe mouent.Quæcũq; enim per ſe mouent,faciunt ſonum percutientia.Quæcũq; autẽ ſm accidens ferunt eo,ꝙ in moto ſunt,aut partes moti ſicut in naui partes,hæc nequeunt ſonare.& ſi ſonet nauis per aquã ſtantẽ,aut contra motã mota,ſed neq; ipſa nauis ſi ſm fluxum feratur,ſonat.Vt eni qualiſcũq; pars & in uaſe ſit & in aqua fluuii nauis.Dicit autẽ & in libro de naturali auditu,ꝙ ut quodã in loco nauis in totius fluuii loco eſt.Eſt eni idẽ locus eorũ quę in loco ſunt,qui & uaſis eſt, ut autẽ in uaſe ſic in aqua fluuii.Euidenter autẽ & ꝑgrate dubitationẽ ad partes nauis,& nauẽ trãſferens adiecit{qđ fert,nõ in loco facit ſonum}ut nauis per ſtantẽ aquã,aut qđ per aerẽ ſtantem fertur. Qđ autẽ copulatũ lato,qđ qdem cõtinuũ uocatur,ut malus in naui,aut aqua in lagena,aut nauis in fluente fluuio,& nõ ſm ſe uerberans,impoſſibile ſonare Quare hic,ait,dicendũ iuxta ſm hypotheticorũ modũ,qui per tria uocatur,ꝙ ſi qdem ferrent corpora aſtrorũ,ſiue in aeris multitudine diffuſa per totũ idest uſq; ad ſuprema,ſiue ignis,hoc eni magis cõſequens uidet,eo ꝙ ſupernatet ei,in aere: igneis neceſſe eſt facere ſupernaturalẽ magnitudine ſolũ.Si autẽ fiat ſonus,neceſſe eſt huc pertingere ipſum,& deſtruere,quæ hic ſunt cõſtat,ꝙ falſum utiq; erit antecedens.Quare nõ utiq; per ſe mouebuntur aſtra,neq; ſm impetũ ꝓprium,ut animata,uel ui ꝓiecta ab aliquo,aut pulſa,aut tracta.Hoc autẽ,ait,factũ eſt tanq̃ futurũ ꝓuidente & præratiocinãte natura,ꝙ nõ hoc modo motis aſtris ſicut nõ mouent i cœleſtibus corporibus ſimul mota,ſed per ſe motis,nihil utiq; erit eorũ,quæ circa locũ hic,ſimiliter ſe habens,ut nunc habet omnibus à ſono & impetu motus corruptis.Bene autẽ in his Alexãder attendit,quia qđ nunc dictũ eſt,oſtenſiuũ eſt huius ꝙ rationabiliter neq; ſphęrę ipſę motę ſonũ faciunt Neque enim diuidunt corpus motu ſuo manẽs ipſum,per qđ mouent.Neq; enim eſt aliquod corpus tale ibi,ſed ipſę mouent in ſeipſis,ut ſæpe dixit Ariſtoteles,tãgentes ſeinuicem ſm ſuperficiem,nullo mediante alio corpore,nõ habẽte corpore reſiſtentia cõtra ipſa,aut aſperitatẽ aliq̃, aut totaliter ꝓminentiã.Scđo autẽ notat & hoc bene,ꝙ ex his quæ hic dicunt,manifeſtus eſt Ariſtoteles plane exiſtimãs,ꝓuidentiam eorũ,quæ hic ſunt.Naturã enim,ait prouidentẽ eorum,quæ hic ſunt,facere ſphæras motas,ſed non aſtra Nam cauſa faciẽs hæc,& ꝓuidet,patet autẽ ꝙ naturã nunc deum uocat Ariſto.Nam ꝓprie ab ipſo dicta natura principiũ motus & quietis in quo eſt,nõ ſolũ ꝓuidere nõ ualet,ſed neq; uidere aut cognoſcere totalr̃ nata eſt,neq; ſentire,in inſenſibilibus corporibus primũ innata.Cõſequenter autẽ Alexan.& per ꝓprium argumẽtũ nititur oſtẽdere ꝓximius, ꝙ nõ mouent aſtra per ſeipſa ſphæris manẽtibus Si enim mouent,ait,ſic,aut in ꝓfundo ſphærarũ exiſtentia mouent,aut in ſuperficie.Sed ſi in ꝓfundo,aut per ipm cœleſte corpus diuidentia qđ inueniunt ante,aut per aliqđ aliud corpus generabile exiſtens ibi,aut per uacuũ inexiſtens.Sed uacuũ qdem,neq; alibi,neq; multo magis in cœlo poſſibile eſſe.Sed neq; aliquod aliud corpus corruptibile eſt in diuino & æterno corpore,ꝑter naturã enim utiq; eſſet Si igitur per ipſum cœleſte corpus mouetur ſecans ipm,hoc aũt poſt ſectionẽ ſimul fundit iterũ,paſſibile utiq; erit corpus diuiſum,& etiã humidum Hæc enim humidi natura eſt.Si igit humidũ ſicco cõtrarium,& eadẽ materia cõtrarium ẽ,poterit ipſa & ſiccũ ſuſcipe.Si aũt hoc,nõ æternũ neq; icorruptibile ſua natura cœleſte corpus erit. Si aũt iacẽtia i ſupficie ſuarũ ſphærarũ & ꝓminẽtia mouent,adiacẽtiũ obſiſtẽs ſemp diuidẽt,aut corruptibile aliqđ corpus,aut cœleſte,aut ꝑ uacuũ cedent, & iterũ eædem rõnes dicentur. Si autẽ aliud aliquod ibi corpus ſit,nõ erit ſphæricũ adhuc ſm ſe diuinũ corpus,neq;{ut ipſe ait}diligenter tornatum.Manifeſta aũt ſunt,& q̃ ab Alexandro dicunt, qm̃ contradicentes ipſa aſtra ſm ſe tranſmigrãtia moueri,obuiationem facit.& neq; Platonis moleſtãt ſermonẽ,dicentẽ etiam aſtra ſilr̃ totis ſphæris circa ſuiipſorũ centra circũferri Neq; enim cum ſphæris & in ſphæris circũdelata ſonabunt,neq; in ſeipſis mota ſicut ſphæræ.Neq; enim ſphęrę ſonant per ſe.Pythagorici aũt harmonicũ ſonũ à motu cœleſtiũ corporum dicebãt effici,& ex ꝓportione diſtãtiarum ipſorũ ſimul rõcinabant ſiquidem non ſolũ Solis & Lunæ,& Veneris,& Mercurii,ſed & aliorũ aſtrorum ꝓportiones diſtãtiarũ ab ipſis dep̃henſæ fuerũt.Cauſa aũt aſſignata q̃re nõ audimus nos dicens ꝓpter coalitũ nobis ſonum,& cõſuetudinem minor ſi Pythagoricis cõcederet,cum narrent Pythagorã audiuiſſe,aliquãdo talem harmoniam.Quãdo quidẽ & hi ſoni cõgeniti ſint illi,ſicut & aliis hominibus.Forte igitur ſm uirorum p̃hiam ſoluendum inſtantiã, dicendo ꝙ non oia ſunt inuicẽ cõmenſurata,neq; oẽ omni eſt ſenſibile, neq; apud nos.Inſinuant aũt canes odorãtes aĩalia, de lõge,q̃ hoĩes,non odorãt.Quanto itaq; magis, intantum natura diſtantibus,quantũ incorruptibilia à corruptibilibus,& cœleſtia à terrenis, uerum eſt dicere,ꝙ diuinorũ corporum ſonus,terrenis auribus nõ eſt audibilis.Si aũt aliquis,& hoc corpus

terrenum

terrenum separatū,& autoideale ipsius & coeleste sedile, & eos q̄ in ipso sensus purificatos habeat, aut per bonam sortē,aut p uitę bonitatē,aut adhuc ꝓpter sacerdotalem pfectionem, iste utiq; uidebit q̄ aliis inuisibilia sunt,& audiet,q̄ ab aliis nō audiūtur,sicut narraẗ Pythagoras extitisse,diuinorū autē & imaterialium corporū,si utiq; fiat aliquis sonus,neq; pcussiuus,neq; pimens fit,sed generatiuorū sonorum excitat uirtutes & operationes,& cognatū sensum pficit.Et proportionē quidē habet quādam,ad sonū ocurrentē cum motu terrenorū corporū.Operatio aūt q̄dam est motus illorū impassibilis soni,qui apúd nos fit,ꝓpter sonatiuā aeris naturā.Si igiẗ ibi aer passiuus non est,constat, ꝙ neq; sonus utiq; erit.Sed uideẗ Pythagoras sic dicere harmoniā illā audiuisse,tanq̄ & in numeris harmonicas ꝓportiones intelligens,& q̄d in ipsis audibile,audire dicebat harmoniā. Dubitaret aūt utiq; qs merito,ꝓpter quid ipsa q̄dem astra uisiuis nostris sensibus uidētur,sonus aūt ipsorū,auribus nostris non audiẗ.Et dicēdum ꝙ neq; astra ipsa uidemus. Neq; enim magnitudinē ipsorū, aut figuras,neq; excellentes pulchritudines,sed neq; motū,per quē sonus fit,sed uelut illustrationē quādam ipsorum uidemus talem,uelut & solis circa terrā lumē,& non ipse sol uideẗ.Forsitan aūt neq; utiq; erit mirū, uisiuū quidē sensum ueluti imaterialiorē & s̄m actum magis existentē, q̄ s̄m passionē & multū aliis supereminētē claritate & fulgore coelestiū honorari.Alios aūt sensus neq; ad hæc apte se habere.Sed horum q̄dem & taliū,siquis alias alteras assignet cās ꝓbabiliores, amicus sit,sed nō inimicus habeaẗ. Oportet autem neq; illud ꝑtermittere,qūo tonitrua,lapides,& firmissima corporū disrūpunt.Dupłr igitur facto tonitruo,aut s̄m fractionē subitam grossiorū nubiū,aut s̄m cōphensionem,s̄m utrūq; modorum,spiritus uiolēter ab illis nubibus emittiẗ. Hoc igiẗ cum impetu & uiolentia delatū dissipat occurrētia. Quādo autē potētiā habeāt spiritus uiolēter moti,& uentos insinuāt, & terræmotus & maris inundationes & supfusiones.Concludēs autē Aristoteles q̄ de astris dicta sunt, dictū ē,ait,q; sphærica sunt.{Hoc aūt & paulopost diligentius ostendet}& ꝙ nō moueñẗ per seipsa trāslatiuo uidelicet hoc motu,qui uideẗ,de quo disputabat, & liquet hinc , ꝙ & non sonare tanq̄ s̄m se ꝓpositis congruū existēs demōstauit,& etiam tanq̄ ex hoc, ꝙ nō moueātur rōcinatus est. Cooperatum aūt sibi fuit ad cōcludendū astra nō moueri,ex nō sonare Pythagoricos,ut ait,aut nescio quos{nō enim plane hoc de Pythagoricis dicit}uideri necessariū esse,talibus corporibus latis fieri sonū.Si igitur mota necesse sonare,si nō sonant,neq; moueñẗ. Constat aūt qualr̄ illis assequēs superuenit hoc dicentibus mota ipsa sonare.Si uero neq; translatiuo motu dicat quis ipsa moueri,neq; p corpora sonatiua,non amplius uerū est dicere,si non sonāt,neq; moueñẗ.Nam sphæras Arist moueri dicens nō,ait,sonare. Neq; argumentū huius ꝙ nō sonāt ipsę,ly{nō moueri}facit,ꝓpea ꝙ in ipsis,sed nō per aliud corpus translatiue fit motus.Et astra igiẗ si in ipsis consimilr̄ sphæris moueātur,nō cogerentur sonare,neq; si non sonant,iam ꝓpter hoc neq; mouentur.Et hæc de ipsis astris dicta sunt.

De ordine autē impositū quo q̄dem modo singula ponunt,& hęc q̄dem eē priora,hęc autē posteriora,& quomodo se habent adinuicē elongationibus,ex his q̄ circa astrologiā cōsideretur. Dicitur *enim sufficiēter,accidit autē scd̄m rationē fieri vniuscuiusq; motus elōgationibus,& hos q̄dem eē velociores, hos autē tardiores. Qm̄ enim supponitur extremā cœli circulationē simplicem eē & velocissimā aliorū autē tardiores & plures; unūquodq; enim cōtrafertur cœlo,scd̄m suiipsius circulum, rationabile iam q̄d q̄dem ꝓpinquissimū simplici & primę circulationi,in plurimo tempore pertrāsire suiipsius circulū,q̄d autē remotissimū,in minimo.Aliorū autē semper q̄d ꝓpinquius in pluri,distantius aūt in minori.Propinquissimū q̄dē enī maxime obtinetur,q̄d aūt remotissimū oīum,minime propter distātiā.Intermedia autē scd̄m rationē iam distantię sicut & ostendūt mathematici.*

Differenti de cœlestibus necessariū erat,& de ordine s̄m possitionē sphęrarū & astrorū dicere,quę q̄dem priora,& nō erranti ꝓximiora,& quæ posteriora,& terræ uiciniora.Et adhuc etiā quomodo habent se adinuicem distātiis,ut ad terram cōparatis,ex q̄bus & magnitudinū ꝓportiones deprehēduñẗ.Hæc igiẗ,ait,ex his circa astrologiam ɔsidereñẗ.Nam ibi de ordine planetarū,& de magnitudinibus,& elōgationibus demōstratum est.Anaximādro primo rōnem de magnitudinibus & distātiis inueniente,ut Eudemus narrat,positionis ordinem in Pythagoricos referēs,primos. Magnitudines autem,& distātiæ Solis & Lunæ usq; nūc notæ sunt,ab eclipsibus occasionem cōphēsionis sumentes.Et uerisile erat,hæc Anaximādrum inuenisse,& Mercurii aūt,& Veneris ex cōparatione ad hæc, sicut magnitudines & elōgationes ab his,qui post Aristo.cum maiori diligētia inuentæ sunt, & perfectissime ab his qui ab Hipparcho,& Aristarcho,& Ptolemæo.Scd̄m elōgationū aūt,ait,ꝓportionē accidit fieri motus,ꝓpter citius q̄dem moueri,q̄ terrę uiciniora,sicut Lunā,tardius aūt remotiora se

Com. 38.

Anaximander primus inuenit sphæram.

cundũ ꝓportionem elõgationum. Hoc igiť merito superinductũ sermoni de ordine,& de elõgatio/
nibus,dubitationẽ mouet iuste,ꝓpter qđ citius mouenť,q̃ circa terrá,tardius aũt elõgata,& magis ꝓ
pinqua nõ erráti sphæræ,sicut Saturnus p.30.annos restitutus,Luna per mẽsem circuсũte:& dubita
tio ex duobus utiq; ortum habebit ex magnitudie.s.Ná maius corpus citius ferť ꝓpria latiõe,ut ipse
Aristo.dixit.maius aũt semper est qđ cõtinet eo qđ ɔtineť. Quomõ igiť non uelocius magis exterio
res sm ꝓportionẽ magnitudinis & distantię,imo ɔtrarium tardius feruntť,& etiá ob eã ad nõ errati/
cam appropinquationem uel elõgationem dubitare necesse est. Si.n.uelocissimo motu oium sphęra
rum inerrabilis sphæra moueť,cõsequens ꝓximiora ipsi citius moueri remotioribus sm ꝓportiõnẽ
distantiæ. Et si terra imobilis sm naturá est,tardiora oportebit esse,q̃ magis terræ ꝓpiqua sunt q̃ quę
magis distát,& hoc etiá sm ꝓportionẽ distátiæ. Has igiť dubitationes artificialr soluens dicit,ꝙ iner/
rabili sphæra uno & uelocissimo motu ab oriente mota,& erraticis eodem & cõtrario,rõnabile erat
ꝓpinquiori qdem celerrimę circulationi in plurimo tẽpore ptrásire táq̃ contraria ipsi circulatiõe ob
tenta & contra detenta & remotissimũ oium,minime obtẽtum ꝓpter distátiá citius aliis moueri. In/
termedia aũt sm ꝓportionem iá distátiæ,sicut etiá ostdunt mathematici. Vt igiť uim passę à nõ erra/
tica magis ꝓpinquę ei tardius mouenť? Et quidem si ui,semper etiá ꝑter naturá. Quare ambobus
motibus.s.eo qui ab oriẽte,quo cum nõ errante circũferuntť,& eo qui ab occasu.s ꝓprio ipsorũ,ui &
ꝑter naturá mouebunť. Bene itaq; ad hác dubitationem obuiauit Alexáder dicens,ꝙ nõ erraticę ue
locissimus motus causa qdem est sphærę Saturni tardioris restitutiõis reuersiõisq; nõ inuoluntariæ
quidem neq; ipsi. Nam & eligeret utiq; & uellet hæc. Nihil enim erat ipsis melius,neq; eligibilius tali
dispõne. Simul igiť sm necessarium,& sm optimũ cãę ɔcurrunt. Necessariũ enim qa uiolentũ solum
& quia qdem optimũ sic habere uolũtarie, sed qa prope cõtramotá ex necessitate non est ꝑternaturá
ipsis q abiuicẽ motus sunt,eo ꝙ nõ sit aliqs motus ipsis ꝑter naturá quia neq; cõtrariũ. Existentibus
aũt ipsis qbus mouẽtur oibus sm naturá sic utiq; erũt,ut hi qdẽ ex ipsis fiant,hi aũt abinuicẽ. Qua/
re & de latione q̃fferunť cum nõ erratica simul motę,eadẽ dicẽdum est,ꝙ neq; hæc ꝑter naturá ipsis.
Forte aũt adhuc manet dubitatio,esto enim neq; ui neq; ꝑter naturá, sed uolũtarie moueri abinuicẽ
motibus.ergo nõ oportebat semp & ꝓprios hr̃e motus sm naturá sphæras aiatas existentes,& ope/
ratione participantes,ut ipse dicet. Si autẽ duo qdem sunt motus qbus mouẽtur,qui ab ortu & qui
ab occasu,cum qui ab ortu sit nõ erraticæ,cũ illa.n.ipso circũferunť,cum aũt qui ab occasu est & ip/
sum à non errãte obtẽtum hr̃t & contra ꝓcedentem,quẽ utiq; habebunt ꝓprium sm naturá motũ?
Quare rõ Aristo.dubitationes quidem non soluit,qũo.n.adhuc uerũ est maius corpus citius ferri ꝓ
pria latione,qũo etiá qđ quidem ꝓximum nõ erráti celerrimum hr̃ti motum & magis cognatum,ui
delicet ad ipsam existens.{Ná sm subę cognationẽ locorũ assignata est appropinquatio} tardiorẽ ha
bet motũ,qđ aũt imobili ꝓpinquũ,ulociorẽ? Hęc igiť nõ soluit (ut existimo) sed aliam cãm itellexit
uiolentiá non perfecte diffugiẽtem. Etenim ab oriẽte motu cũ nõ errãte simul mota,& si alieno hoc
moueanť,tñ nihil ꝓhibet uoluntarie ipso ferri,quia & ꝓprium motũ,qui sm ꝓpriũ ipetũ fit, nõ i/
peditum hr̃t & sm naturá ꝓcedentem,ac si neq; simul circũferrenť cum nõ erratica. Si aũt qui pro/
prius & sm naturam táq̃ cõtrauadens uinciť,qũo sine uiolentia erit? Nisi forte dicat qs ꝓpinquátes
nõ erraticæ inquátum qdem cognatę ad ipsam sunt, ꝓprium hr̃e etiam ipsas ab oriẽte motũ , & ue/
locius semp ferri maiore in eadem ꝓportione magnitudie exñte & uelocitate motus, una exñte om/
nium sphærarũ in uno corporeo cœlo,colligatione. Inquátũ aũt sunt naturæ ɔtra motæ,q̃ quidẽ ad
modicũ in ipsam subeũt, ꝓpter manere magis in ꝓprietate non erraticæ ipsius qdem cognato motu
citius moueť;sed motu cõtra motæ naturæ,tardius cientur,táq̃ neq; sincerę aliqualr sm illá extan/
tes,sicut Lunæ sphęra remotior à nõ errante non solo loco,sed etiá suba facta & ꝓpingor generatio/
ni motu qdem inerrabilis sphærę tardius táq̃ minor moueť,contradelatione aũt citius,táq̃ si itellige/
res in eo qđ sub Luna ɔsistentiam substátiæ quádam ex aere egrediẽtem in aere ɔgeneum motũ, qui
ad sursum est ulociorem magis q̃ exeuntia ab aere habet,cũ autem qui ad deorsum est tardiorẽ,&
ɔsequenter ꝓportionalr cognationi ad aerem uelocitatem hr̃t,& tarditatem,nusq̃ uiolẽtia apparen
te,sed natura ipsa utrũq; hñte. Sed huiusmodi quidem,& sm transmutationẽ,& sm ɔtrarietatẽ talis
mixtio subæ existit,ibi aũt sm ꝓcessionem & subsequentiá,& speciei,uariationẽ sine contrarietate fit,
Ostensum est.n.ꝙ nõ sunt cõtrarii motus,qui ab occasu,& qui ab oriente hũt ꝓpter qđ & idẽ simul
ambobus possibile est æqualr his moueri motibus sm unã quádam naturá q̃ sm ꝓcessum subsistit,si
quidem dicit aliquid uerũ in maxime dubiis sermo iste. Sic.n.magnitudinis ad uelocitatem ꝓportio
ab his q̃ sursum usq; ad deorsum,ut in uno toto saluabiť. Et erraticorum iterũ ut erraticus motus ꝓ
prius ipsi inexistens,nõ amplius sm magnitudinem habebit uelocitatis ꝓportionẽ,sed sm magis aut
minus insinuare erratici ꝓprietatem. Alexáder autem ulociores,qdem esse maiores sphæras sm ip/

sarum

ſarum naturá,tardius autem ſuperiores moueri,tãq̃ à nõ erratica ĩpeditas perſuaſum habet & ex eo ꝙ Martis & Mercurii ſphęras,ut ait,ſuperiores exiſtẽtes q̃ ſphæra Veneris,& ꝑpter hoc maiores æq̃ uelociter inuicem & cũ ſphæra Veneris reſtituunť.Non.n.adhuc ſimilr ĩpeditę ab extrema circulatione minores ꝑpter diſtãtiam ęque uelociter mouenť cum maioribus ipſarũ.Sed dicere qdẽ ſphæram Mercurii ſupra ſphęrã Veneris,aut ſcriptorũ erit peccatum ꝓ ſole Mercurium hñs,aut ſm antiquorum opinionẽ dictum eſt,ſm quã & Plato in Politico ciuiliq́; regna io ſphęrã redigit dicẽs.Sextã quidem deſuper eã q̃ Veneris ſecũdam exiſtẽtem albedie poſt Iouem,ſeptimũ autem Solẽ,& octauũ Lunã,ut ſupra Venerem ordineť Mercurius.Qđ autem Mercurius ſub Venere depȟendiť,ſignificãt obſeruationes in qbus Mercurii ſtella ſubiuiſſe Veneris ſtellam narrať.Oſtenſum eſt autẽ hoc,& à ratione elongationis.Nã maxima diſtãtia Veneris eadem aliqualr oſtenſa eſt cũ diſtantia Solis,tãq̃ prope Solem ſit venus.Et maxima Mercurii aliqualr ꝑpe minimam veneris & Lunę maxima ꝑpe minimam Mercurii.Hæc.n.oſtenſa ſunt in ꝯſtructione Ptolemæi trãſlata ꝑportione excentricitatis aſtrorum in ꝑportionẽ eius q̃ ex centro terræ eſt.Sed hoc quidẽ ut dictũ eſt,aut ſcriptorum uitiũ extitit, aut ſm antiquã ſphærarum aſſignationẽ dictum eſt.Et ideo nõ multo ſermone indiget.Sed aliã cauſam Alexãder dicit huius ꝙ ꝑpinquiora non erraticæ tardius reſtituunť,& hmõi maiores eſſe ſuperiores ſphæras.Et ꝙ quidẽ maiores ſunt ꝯtinentes,q̃ quæ ꝯtinenť patet,non depȟẽſis autẽ ibi ꝑportionibus elongationis & magnitudinem non eſt dicere,ꝙ cũ magnitudinibus ꝑportionales habeãt uelocitates.Qñ enim Saturni qdem ſphæra in.30.annis reſtituiť,hoc eſt in mẽſibus.360.Luna autẽ in uno menſe,ſupponiť ut in typo,ſiqdem erat magnitudo Saturninæ ſphærę maior q̃ trecenta ſexagintacuplũ ſphæra Lunæ,eſſet dicere ꝙ uelocius ſphęra Saturni moueť q̃ Lunaris,qđ enĩ in ęq̃li tẽpore per maius ſpatiũ moueť,neceſſe eſt citius moueri,maxime in his q̃ regulr mouenť.Non ſolum aũt Ariſt.ſed etiã Plato citius putat moueri q̃ p minores circulos mouenť q̃ ea q̃ p maiores.Dicit.n. io Timæo.Scdm alterius itaq; lationem obliquã eiuſdem latione ſubiectã orbes illi,partim ampliorem,partim anguſtiorẽ circulũ peragãt.Et q̃ maiorem tardius,& q̃ minorem citius reuoluuntur In politia aũt cum dixiſſet de ordine ipſorũ,& primã quidem ordinaſſet non erraticam,octauã aũt Lunam,& intermedie alios inducit.Ipſorũ autem horũ celerrime qdem octauũ,ſecundo autẽ & ſimul inuicem ſeptimũq́;,& ſextum,& qntum.Tertio aũt,ait,ꝓcedere quartũ,quarto aũt tertium, & quinto ſcdm.Sed Plato qdem põt utiq; dicere uelocius moueri inferiora ad tp̃s ſolum reſtitutiõis reuerſionisq́; aſpiciens,quia in minori reſtituunť,nõ aũt & ad magnitudĩs ꝑportionẽ.Si.n.magnitudinis ꝑportio,ut dictũ eſt,ſupexcedit ꝑportionẽ tp̃is motus,poſſe ĩ minori tp̃e reſtitutũ tardiorẽ eẽ.Ariſ.uero tãq̃ ipſo motu uiciniorũ terrę uelociori exñte,ſic uideť ſolutionẽ dubitatiõis adinuenire. Si enim obtineri & ꝯtrateneri à nõ erratica ipſm motũ impedit,& tardiorẽ facit,cõſtat ꝙ ſm ſe nõ ꝑpter reſtitutionẽ uiciniorũ terræ motus uelocior eſt.Niſi forte dicat quis ꝙ maiorẽ circulationẽ uelociorẽ exiſtentem,& nunc etiam potẽtem quidẽ in ſeipſa ſimul reſtitui cum minori,nõ facit tamẽ apparere uelociorem nõ erraticæ,ꝑualentia.Et huius utiq; cãm erit aſſignãs Ariſto. & nõ huius ꝙ tardiores ſimpliciter ſiot,q̃ prope nõ erraticã ſunt,ſed huius ꝙ tardiores uidenť q̃ ſint,debentes enim quãtum ex ſeipſis ſimul reſtitui cum minoribus ſi ꝯtingat,tñ deficiunt à reuerſione,ꝑpter ꝑualentiã non erraticæ.Sic enim & rõ incõcuſſa manet huius, ꝙ maiora citius ferũtur ſm naturã motu, & tanto utiq; eſſe maiora quãto ocius cientur.Et neq; incõueniens eſt ſpẽi alicuius idoneitatẽ talem eẽ,ut propter ipſam qdem nõ ſit hoc,ſed ꝑpter melioris ꝑualentiã tale fiat, ſicut ꝑpter ſeipſum quidẽ finitã habet uirtutem,ſed ꝑpter imobilem cãm in iſinitũ eſt & moueť,uelut ſi oẽs ſphæras dicẽtes eodem motu qui ab oriente moueri ſm ſubdeficiẽtiã,ut Saturnina qdem ſphæra ſimul reſtituať quotidie cum nõ erratica penes modicũ & ſphęra Iouis penes plus,& ſic deinceps.Iſti multas dubitationes alias quidẽ effugiunt.Nam & motus ꝑportionalr habebit uelocitates cũ magnitudinibus,& eiuſdem ſubæ exiſtentia eundẽ facient motũ,impoſſis autẽ talis ſuppoſitio oſtenſa eſt.Nam erratici circulationẽ ſm circulum fieri neceſſe eſt,& hunc ſemp eundẽ,ſiqdem ordinatus eſt ipſarũ motus,ut & compȟenſibilis ſit.Hunc igitur circulũ in quo aiunt erraticorũ unũquodq; facere eum qui ab oriente motũ ad occaſum,utrũ unũ parallelorũ diceret,aut obliquũ ad ipſos? Siquidẽ enim eẽt,parallelorũ, nõ oportebat ipſos fieri auſtraliores,& borealiores,neq; ſm alium & aliũ locũ orizontis oriri & occũbere.Si autem obliquũ,neceſſariũ erat unũquodq; erraticorũ aſtrorum,q̃libet die apparere auſtralius,& borealius factum,ueluti oĩa quæ obliquũ circulũ circũeunt ſm unãquãq; uniuerſis circulationẽ exceptis gradibus qbus ſubdeficere uidenť.hæc aũt ambo ꝑter euidentia ſunt. Eſt aũt dignũ attẽdere ꝙ ſm oẽm ſuppoſitionẽ qua de æq̃li curſu aſtrorũ dubitatur, qũo cõtinentes & ꝯtentę ſphærę,ideſt maiores & minores in æq̃li tẽpore reſtituũtur,adhuc manet dubiũ. Siue enim ſm ſubdeficiẽtiã aliquis ab eiſdẽ & non erraticã dicit moueri,& erraticas,ſiue ꝑpinquas nõ erraticę ab ipſa obtentas tardius ferri,neu

Hic ordo planetarũ falſus eſt.

Ecce ordinẽ.

Ex coelo & de liquio planetarũ predicit al tiendo & ordo ipſorũ teſtis Ptolemæo.

tro modo saluatur in his æq̄lis cursus magnitudinũ ad uelocitates proportio, neq; ꝓpinquioribus non erraticæ in ipsis, neq; minoribus citius motis.

Figurã autẽ vniuscuiusq; astrorũ, sphęricã maxime vtiq; quis rationabiliter existimabit. Quoniã enim ostensum est, quia nõ nata sunt moueri per seipsa, natura autẽ nihil irrõnabiliter, neq; frustra facit, palã ꝙ talẽ figurã dedit imobilibus quę minime est motiua. Minime aũt motiua sphęra, ꝓpter nullũ habere organũ ad motũ. Quare palã ꝙ sphęrica vtiq; erũt mole.

Cõm.39. Dixit quidẽ & iam sphærica eẽ astra, quia eiusdẽ substãtiæ sunt cum cœlesti corpore, & quia sphęrica sunt imobilia ipsa esse ostendit transitiuo motu. Magis autem ex suppositione accepit sphærica ipsa esse, propter quod & sic dixit. Adhuc autem quoniam sphærica astra sicut & alii aiunt, & nobis cõcessum est. Non hypothetico autẽ simpliciter, sed copulatiuo quasi illo, quoniã usus est merito promptiorẽ persuasionẽ adiecit per hoc {si uere ex illo corpore generãt.} Ibi igitur ꝓpter motũ cõmemorans, nũc principal'r ostendit, ꝙ spherica sint astra duobus utẽs argumẽtis, quorũ scdm est duplex. Primũ aũt est eo qđ non mouent seorsum motu. Hunc aũt dicit eũ qui per seipsa transitiuũ a loco ad locum, qualis est ꝓgressiuus. Sumẽs igitur iterum dignitatẽ. s. naturã nihil irrationabil'r facere, & prius ostẽsum habẽs, ꝙ astra sunt imobilia p seipsa transitiuo motu syllogismũ efficit uirtute sic. Astra sunt imobilia eo qui per seipsa transitiuo motu, q̃ talia nullũ hñt organũ ad talẽ motũ, quia nihil irrationabiliter facit natura. Quæ aũt nullũ organũ hñt ad motũ, tanq̃ nullã ꝓminentiam habentia sphærica sunt, quare perspicuũ est ꝙ sphærica utiq; erunt astra ẽm molẽ, hoc est ẽm corpus, Sed si prius nõ moueri quidẽ transitiue ꝓpter sphærica esse, ostendit ex diuisiõe, ꝓprium sphærarum motũ ↄsiderans, nunc aũt ex nõ moueri ostendit sphærica esse qũo nõ erit circularis ostẽsio? Dicunt igitur ad hoc ꝙ neq; nõ moueri per solã sphæricitatẽ ostẽdit, neq; sphæricitatẽ per solũ nõ moueri. Sed illud & hoc per plures ostẽdit ratiões, Et ꝓp(ait) Alexã. nõ est circularis ostẽsio. Sed qũo hãc ostensionẽ facit nõ esse circularem ꝙ p alia argumenta eadẽ ↄclusio, cõclusa ẽ? Huius quidẽ. n. ꝙ non euertant rationes argumentũ utiq; erit, & causa ꝙ nõ per hæc sola circularia, sed etiã per alia demonstratũ sit. Huius autẽ ꝙ nõ sint circulares hę ostensiones, qũo utiq; erit hoc argumentũ, uel causa? Forte igitur tanq̃ ↄuertentia sumens Aristo. sphæricũ & nõ habẽs organũ ad trãsitiuũ motum, ex quo sequit ex necessitate nõ moueri transitiue, merito ex utroq; alterũ ostendit. Ac si quis ex partu lac habere ratiocinaret, & ex lac habere partũ. Aut ex eo ꝙ aĩal rationale mortale, ꝙ homo, & ex homine diffinitionẽ. Nam quę sic circulares ostẽsiões se habent, nõ sunt abiiciendę. Attendere aũt oportet & ex his quẽ motũ abnegat ab astris Aristo. quia eum negat qui sphæricis figuris incõueniens est per organa transitiua. Nã tali motu minime motiuã esse sphęricã figurã (ait) & causam apponit ꝓpter nullũ habere organũ ad motũ, quoniã eum qui in seipso motũ sphæricis ↄuenientissimũ dixit, nõ solũ cœli, sed etiã astrorũ, quãdo hęc scripsit. Propter qđ & rationabiliter utiq; uidebit totũ cœlũ sphęricũ esse, & unũquodq; astrorũ. Ad eum qdem enim qui in seipso motũ sphęra figurarũ opportunissima est. Sic enĩ utiq; & citissime mouebit, & maxime obtinebit eundẽ locũ, ad motũ autẽ q in ante est, ineptissima erit. Nequaq̃ enim similis his quæ per seipsa mouent. Nihil enim dependẽs habet neq; ꝓminens, sicut rectilinea. Et ↄsonant his ẽt quæ hic dicunt, apparentẽ qdem hanc ẽm locũ transitionẽ dicente Aristo nõ per seipsa facere astra, eum autẽ qui in seipsis tanq̃ cõuenientẽ sphæricæ figuræ, plane dãte. Propter qđ & ambo dicit de sphærica figura, & ꝙ nequaquã est motiua p seipsa trãsitiuo motu, & ꝙ ad eum qui in seipso motũ sphæra figurarũ est opportunissima.

Adhuc autẽ similiter quidẽ vnũ & oia. Luna autẽ ostẽditur per ea quę circa visum ꝙ sphęrica. Nõ enim vtiq; fieret crescens & deficiens scdm plurima qdem lunaris, aut amphicirtos, simul autẽ dichotomos. Et iterũ per astrologica, quia nõ vtiq; essent solis eclipses lunares. Itaq; siquidem vnum tale, palã ꝙ & alia astra similiter vtiq; erunt sphęrica.

Cõm.40. Hoc scdm argumentũ sphæricitatis astrorũ ostensiuũ est, utens & ipm axiomate dicente similiter habere ẽm figurã unũquodq; astrorũ & omnia, siqdem simplicis eiusdem substantiæ sunt omnia. Si igitur luna ex illumiuationibus ipsius quæ uident sphærica ostendit, constat ꝙ etiã alia utiq; erunt sphęrica. Si enim nõ esset sphærica, sed instar tympani si cõtingat, aut lenticularis, nõ utiq; fierent illuminationes tales, ita ut crescens qdem (ait) & deficiens ẽm plurima qdẽ cornicularis appareat, uel amphicirtos, semel aũt dichotoma. Sed siqdem dichotomã plenilunularẽ dixit, ut dichotomenõ. i. secantem mensem in duo ipsam uocauit Aratus eo qđ in duo secat mẽsem, & alia cõsonãt. s. sępe lunularẽ

apparere. Nam crescens & deficiẽs & amphicirtos similiter fit. Quoniã aũt paulopost dichotomá eã quæ apud nos dicitur, nominat, quãdo dicit, Luná qdẽ uidimus dichotomá qdem existentẽ, & subingredientẽ astrorũ Martẽ, & occulratũ eum qdem fm nigrũ ipsius, exeuntẽ aũt fm patẽs & fulgidũ. Bene exponunt ly {semel dichotomá.} Nam crescens & deficiẽs, & lunularis & amphicirtos per tempus maius fit. Est enim magis & minus in hac figura, sed pũctale est ipsius tẽpus, qđ qdem ly {semel} significat. Sphærici aũt ꝓprie existunt hæ illuminationũ figuræ, quia hemisphęrio semper illuminato, quãdo qdem fm eundẽ gradũ existens currit sub sole luna, quæ qdem ad solẽ pars ipsius illuminatur, quæ aũt ad nos, umbrosa est. Abscedente aũt à sole illuminaẽ semp hemisphęriũ quantũ deficit ab alia parte, tantũ assumit de parte quę ad nos, ꝓpter qđ usq; ad medietatẽ qdem lunularis apparet. Medietate aũt quæ sursum, & medietate quę ad nos illuminata dichotoma uideẽ. Quãdo autẽ quadrata distantia distiterit à sole, hinc usq; ad diametrũ amphicirtos apparet, sed cũ diametro distiterit ab eodẽ, qđ qdem ad nos totũ hemisphęriũ habet illuminatum. Qđ aũt sursum uergit sine lumine est, & iterũ ꝓcedens ad solẽ amphicirtũ habet respectu nostri, & dichotomũ & lunulare, & in coniunctione umbratile. Causa autẽ eius qđ qdem dixi hoc est, q; hemisphęriũ ipsius semp illuminatur sphærica existẽte, ut & si tympani instar aut lẽticularis esset in ɔiunctionibus, & plenilunijs, similiter utiq; haberet, sicut & nunc, distans autẽ quãtũcũq; à sole ex utraq; parte, nõ adhuc lunularis, aut dichotoma, aut amphicirtos esset, sed totũ illuminareẽ qđ ad nos, quia nihil oppone reẽ cũ est instar tympani radiis. In lenticulari autẽ modica ea quæ in medio ꝓminentia existẽte, altera utiq; fieret figura illuminatiõis. Deide & aliã demõstrationẽ ab astronomia addiceẽ, q; nõ utiq; essent solis eclipses lunulares, sicut nunc uideẽ, si non sphærica eẽt luna, q̃ sub ipso uadit. Ostensum est enim q; quãdo sphæra à sphæra occultaẽ, tales fiunt sectiones. Forte aũt & alia circularia obũbrantia, uelut q̃ sunt instar tympani & lenticularia lunulares abscissiones faciũt. Si uero moueneẽ circa sua centra nõ adhuc scdm omnem positionẽ instar tympani, aut lenticulares abscissiones facient.

Aduerte q; qñ luna est cornicularis teneta (?) muleẽ .qño si ut lunula (?) Io. grã. I. phy. & Simp. loco de quadratione circuli.

Sunt quinque aspect⁹ planetarũ, coit⁹, oppositio, trigon⁹, sextil', q̃drat⁹, ex his noscit ergo qñ luna has vicissitudines luminum habet.

Duabus autẽ dubitationibus existentibus de qbus merito vtiq; quilibet dubitabit, tentãdũ dicere qđ videtur, putantes promptitudinẽ magis dignã esse verecundia, q̃ audacia, si quis ꝓpter philosophiã flare & paruas sufficiẽtias diligit, de qbus maximas habemus dubitationes. Est autẽ multis existentibus talibus nõ minime mirabile, ꝓpter quã causam nõ semp plus distantia a prima latione, mouenẽ pluribus motibus, sed intermedia plurimis. Rationabile enĩ vtiq; videbitur esse primo corpore vna latione, ꝓpinquissimũ paucissimis moueri motibus, puta duobus, habitũ autẽ tribus, aut alio aliquo tali ordine, nunc autẽ accidit cõtrariũ. Paucioribus enĩ sol & luna mouentur motibus q̃ erraticorũ astrorum quędã, quãuis longius à medio, & ꝓpinquius primo corpori sint ipsis. Palã aũt hoc de quibusdã etiã visu factũ est. Lunã enim vidimus dichotomã qdem existentẽ, subeuntẽ autẽ astrorũ Martẽ, & occultatũ qdem scdm nigrũ ipsius, exeuntẽ autẽ scdm clarũ & lucidũ. Similiter autẽ & de alijs astris dicunt, qui dudũ obseruauerunt ex pluribus annis Egypty & Babylony, a qbus multas credulitates habemus, de vnoquoq; astrorũ. Et hoc itaq; merito dubitabit vtiq; aliquis & ꝓpter quã causam in prima qdem latione, tanta est astrorũ multitudo, vt innumerabiliũ esse videatur omnis ordo, aliorũ aũt vnũ seorsum vnũquodq;. Duo aũt aut plura, nõ videnẽ in eadẽ fixa latione. De his qdem igitur quęrere bene se habet & ad eam quę ad plus intelligentiã. Et quidem modicas habẽtes causas, & tanta distantia distantes ab his quæ circa ipsa accidentibus, tamẽ ex his contẽplantibus nihil irrationabile vtiq; videbitur esse qđ nunc dubitatur.

Duas residuas dubitationes de cœlestibus maxime dubitabiles existẽtes in ueritate ꝓponit, quarum prima talis est. Propter qd non erratica una latione mota ꝓpinquissima ipsi ultima sphæra Saturni nõ paucissimis moueẽ motibus ceu duobus, & post illã tribus, aut fm aliũ numerorum ꝓportionalẽ ordinẽ, ut semp remotiora pluribus moueãtur, sed ɔtrariũ accidit. Sol enim & luna inferius aliis existentes. Nam & ipse solẽ proxime supra lunã supponit sicut & Plato, paucioribus mouentur motibus, q̃ quædã erraticorũ astrorũ. Nam simplicissimus qdem in erraticis solis motus est, qui autẽ lunę aliis simplicior, quãuis oportebat superiores remotius existentes à medio & ꝓpinquius nõ erratice quã primũ corpus uocat, simpliciores sole & luna hẽe motus. Et q; aliis inferior sit luna ostendit ex narratis ipsius subcursibus, quorũ unum & ipse se uidisse, ait. s. sub Marte. Nã cum eẽt dichotoma, subiuisse, ait, stellã Martis & occultatũ qdem ipm fuisse fm nigrũ ipsius, exiuisse aũt fm splendi Com.41.

In Timæo & in libello mundo Aristo. aut Nicolaus Peripatetic⁹ vt ille ait, aut Theophra. vt Apuleius sensuit.

dum tăq̃ crescentem ipsam esse dichotomā. Sed hoc qdem ipse uidit. Et circa alias stellas idē accidens priores obseruauerunt Ægyptii & Babylonii ut multę ipsorum de unoquoq; astrorum, obseruationes traditę sint. Deinde & scdam dubitationē adducit ꝓpter quā quidē cām in nō erratica qdem tanta est astrorū multitudo, ut inumerabiles esse uideātur. In hoc enim rōnem magis deficere putat. In unaquaq; aūt sphærarum q̃ sub ipsa non uidet plus uno astro existere. Et tunc ad excedens q̃stionis aspiciens & terribilē ipsam eē ꝓpter magnitudinē dubitationū reputans ꝯsolatur dicens. De his itaq; quærere qdem bene habet & eam q̃ ad plus itelligentiā suscipere q̃ magis expetere. In hoc eni rōnem magis deficere putat Alexan. ꝙ supserat, huic magis confidens eē uidet, forte aūt nō trūcatim & defectibiliter sermo dictus est. Neq;.n. ꝯsueuit Aristo. quāuis breuiloquus sit defectiue enuntiare, sed maxime ītelligentes ait oportere talia q̃rere & nō quoscūq;. Item nō negligere, quāuis exiguas paucasq; habeāt causas de ipsis, & plus ea quę secundum locū distantia, ut dixit alibi ab his, q̃ circa ipa accidunt distent. Attamen & si hoc sic se habeat ex dicendis ratiocinationibus non utiq; absurdum uidebitur ꝙ nunc dubitatur.

Sed nos vt de corporibus solū ipsis & vnitatibus ordinē qdem habentibus, inanimatis autē oīno meditamur, oportet autē tanq̃ participantibus existimare actione & vita, sic enim nihil videtur ꝑter rationē esse accidēs. Videtur enim optime qdem habēti existere ꝙ bene sine actione & ꝓpinquissimo, aut per paucā & vnā. his autē qui longius perplures quēadmodū in corpore, hoc qdem neq; exercitatum bene habere, hoc autē modicū deambulās, hoc autē & cursu indiget, & lucta, & confricatione. Iterū autē alteri neq; q̄uocūq; laborāti hoc vtiq; adhuc existet bonū, sed alterū aliud. Est aūt dirigere difficile, aut multa, aut multoties, puta mirios astragalos Chios iacer̄ difficile sed vnū aut duo facile. Et iterū quādo hoc qdem indiguerit, huius gratia operari. hoc aūt alterius & hoc alterius, vnūq̄dq; vno aut duobus adipisci facile, quāto aūt vtiq; per plura difficilius. Propter qđ oportet putare, & actionē astrorū esse talē qualis qdem animaliū, & plantarū. Etenim hic hoīs plurimę operationes, multorum enim eorū quę bene potest adipisci, quare multa opatur aliorū gratia. Qđ autē vt optime habens nihil indiget actione, etenim ipm qđ cuius gratia actio etiā semper est in duobus, cū & cuius gratia fit, & ꝙ huius gratia aliorū animaliū pauciores, plātarū aūt parua quędā & vna forte, aliud eni vnū aliqđ est quo sortiret vtiq; quēadmodū & hoc, aut & alia omnia prę uia sunt ad optimū.

Com. 42. Hæc quidē usq; nunc de duabus dubitationibus dicta sunt. Hinc autē ad solutionē dubitationis prioris adorsus cām, primo dicit per quā dubitabilissimus sermo uidebit, & ꝙ non ꝓpter id qđ quęritur, sed ꝓpter īquirentes, ut enim de corporibus & aīatis ipsis & uniuersalr̄ de unitatibus in numeris ordinē solum hn̄tibus adinuicē, inaīatis autem oīno existentibus sic de cœlestibus rōcinantes insolubilem dubitationē putamus. Non eēt utiq; insolubilis sic se hn̄tibus, neq; una ab ipsis occasione ad solutionē inuenta. Oportet autē ut de aīatis ipsis rōcinari rōnalem aiam habētibus, ut & actione, & uita actiua participent. Nā facere quidem & de irrōnabilibus aīalibus ꝑdicamus & de inaīatis corporibus. agere aūt ꝓprie & de aīabus rōnabilibus ꝑdicamus. Si igit̄ sic ītelligimus se hn̄tia, nihil ꝑter rōnē uidebit̄ esse circa motus cœlestium corporū. qm̄ enim actiua hæc sunt, oīs autem actio p motum boni gr̄a fit, ꝯstat, & optime qdem se hn̄ti uel ipso bono existente uel cōiuncto fm̄ substantiā ei ꝙ suapte natura bonum, ueluti primū mouens, talis aūt ualde honorabilis ītells̄ sine actione & motu est & habet p se bonum, aut ut ipse ait, hæc qdem hn̄t, hæc autem participāt bono ꝓxime, ꝓpinquissimo autem p paucum & unū motum īest bonū, sicut nō erratice, remotioribus aūt per plures in planetis, hæc aūt neq; sortiri īmediate pn̄t illud, sed amant appropinquare his q̃ sortiunt̄ sicut terra, & ꝓpter hoc īmobilis est, aut ēt sub luna omne, si qdem super rectā īperfectorū existētiū est, q aūt circulr̄ mouet̄ ignis, & extremus ignis simul cū cœlo circūfert̄. Deinde exēplo utens corpore & sanitate, hoc qdem ait corpus & sine exercitatione bene habet ꝓpter optime ꝯstitutum eē, ꝙ qdem ꝓportionabiliter se habet ad īmobile, hoc aūt parum deambulās, ꝙ quidē nō erratice assimilauit, hoc autē pluribus īdiget exercitiis ad sanū esse, ceu cursu & lucta, & ea exercitādi obsectatione luctando. Talis enim motus eo qđ in puluere exercitant̄ palestrui, hoc aūt tāq̃ erratico ꝓportionale assumptū est, extreme aūt disposito neq; quātūcūq; laboranti sincerū sanitatis bonū inest, qđ qdem ei qđ sub luna assimilauit nō potenti īmediate participare diuina bonitate, & ꝓpter hoc nō moto per se. Sentiens autē adhuc defectiue rōnem hr̄e, nō.n. esse dictā cām in erratico diuersitatis ꝓpter quid luna qdem & sol paucis mouent̄ motibus, superiora aūt pluribus, supplet qđ deficit dicens, honorabiliora plura agere ut

re ut multa q̃ bene pſſit ſortianť,& his magis ↄuenire multa uel ſæpe dirigere,qđ qdem eſt difficillimũ,ueluti decē millia talos Chios iacere difficillimũ eſt ludēti ad talos uel talos iacere Coos.Scribiť enim & ſic tãq̃ magnis talis in ambabus iſulis factis non ſolú difficile,ſed ēt impoſe eſt,ſed unum uel duo facile.His aũt fortioribus cõuenit,& per plura perfectiſſimũ bonũ ſortiri ueluti ſi hoc qdē oporteat huius gr̃a facere,hoc aũt alterius ut lr̃as addiſcere ut queat diſciplinis mathematicis pticipare,et hoc ꝑpter pħari,& hoc ꝑpter aſſimilationē ad diuinũ.Etenim in uno quidē aut duobus facile eſt ēt debilius ſortiri,quanto autē utiq; per plura difficilius Dicit igiť,in generabilibus aïalibus humanæ actiones plurimæ ſunt,ꝑpterea ꝙ multa hæc q̃ bene poteſt hõ ſortiri,qui ēt multa agit,& aliorũ gr̃a ciuiles cauſas tractat illorum bonũ in ſeipſum transferens, ſic oportet putare & aſtrorum actionem & motum magis diuiſum eſſe ſæpe ab aliis ut poſſit ſortiri plura bona,nã & homo honorabilior eſt aliis aïalibus eo ꝙ plura agat.Erit aũt utiq; rõ tota talis cũ quidē honorabiliora ſint q̃ pluribus mouenť,ut plura dirigant pluribus mouenť.Dicit aũt uiliora eo ꝙ nequeunt per ſimplicē motũ optima ſortiri,ut ſiue eiſdem ↄtraria ſiue ↄtrariis eadē inſint nõ deficiemus in ſoluēdo,ſed cõgrue rebus cauſas aſſignabimus.Dicit ergo hæc Ariſto.non derogans dignitati dictorum,dubius eſt ſermo,ſed occaſiones dans ſolutiones ſm quas ſiue honorabiliora minus euidentia non mirabimur ſiue uiliora.cum dixiſſet autem de homine ꝙ multa agit,& ſic multa ut aliorum gratia agat,ut non hec optimum quis exiſtimet adiecit.Forte autem optime habenti nihil opus eſt actione,& cãm appoſuit,magis autem & totam demonſtrationem dicēs ꝙ optime hñs,hoc eſt qđ cui eē,hoc eſt qđ cuius gratia cętera fiũt.Nã optimũ quoq; oïum finis eſt,illud uero,cuius gr̃a,oïa agere aliud eſt ab illo ꝙ eſt gratia illius.Et hãc iterum ꝑtenſionis cãm induxit dicēs,actio enim in duobus eſt qñ & cuius gratia eſt, & ꝙ huius gratia.Si enim omne agens propter boni deſiderium agit quod agit,aliud utiq; erit bonum, & aliud quod agit. Concluditur ergo in ſecunda figura quòd optime ſe habens non indiget actione,ſi quidem optime ſe habens ſit, cuius gratia,agens autem non eſt quod cuius gratia, & cum dixiſſet in medio quæ de optimo copulat ei quod de homine dictum fuit, hoc ſ.aliorum aut animalium pauciores & cætera.Paruam aũt dicit plantarũ actionē & unã eam q̃ circa alimentũ forte tãquã non potētibus ipſis in multis dirigere, cõius autem opationem plantę actionē uocauit, quēadmodũ ꝑprie actio,ſm rõnem operatio eſt.Quod autē ſequiť,aliud eni unum al qd eſt quod ſortireť utiq; aliud nõ de plantis,dicet utiq;,ſed uniuerſalr̃ de agētibus aliud,unũ aliquid eſt agenti ꝑpoſitum qđ & ſortireť utiq;,ſicut & hõ his q̃ ſibi ꝑponuntur pluribus exiſtentibus, aliud ſi & nõ unum eſt,ſed plura quæ ꝑponunť,ſicut & homini, attamē multa hic ꝑuia ſunt ad optimũ, eo ꝙ oïa ad illud tendunt,& ꝑpter illud eligibilia ſunt,patet enim hoc, ſed aliud unum aliqđ eſt, & in plantis dictum eē ad id,parua q̃dam & una forte aſſignatũ,& dicēs ꝙ aliud enim unum aliqđ eſt bonũ plãtę quod ſortictur utiq;,ſicut & hoc unuſquiſq; multorũ ſuiipſius bonorum,aut & ſi multa eſſe uideantur,quę ipſius bona ueluti/nutriri/augeri/generare , omnia præuia ſunt ad unum ipſius & perfectiſſimum bonum inſitum naturaliter ad humanum.

Hoc qdē igiť habet & participat optimo,hoc autē attingit ꝑpe ꝑ paucos motus,hoc autē per multos,hoc autē neq; adipiſcitur, ſed ſufficiens ad prope extremo venire,puta ſi ſanitas finis,hoc quidem vtiq; ſemꝑ ſanũ eſt,hoc quidē extenuatũ,hoc autē currens & extenuatũ,hoc autē & aliud aliquid operans currēdi gratia,quare plures motus.Alterũ autē nõ poteſt ad ſanari peruenire, ſed ad currere ſolũ/aut extenuari,& horũ alterũ finis ipſius.Maxime qdem illo ſortiri fine optimũ omnibus, ſi aũt nõ ſemꝑ melius erit quãto vtiq; ꝑpinquius ſit optimo.Et ꝑpter hoc quidē terra totaliter nõ mouetur, ꝑpinqua autē paucis motibus,nõ eni attingunt ad extremũ, ſed vſquequo poſſunt ſortiri diuiniſſimo principio.Primũ autē cœlũ confeſtim ſortitur per vnũ motũ.Quę autē in medio primi & extremorũ attingunt quidē,per plures autē attingunt motus.

Cum dixiſſet ꝙ oportet de cœleſtibus nõ tãq̃ de inanimatis,ſed tanq̃ de animatis & actiuis ratiocinari & tradidiſſet drĩas agentiũ ad ꝑpoſitũ ueniens ſolutionē dubitati aſſignans,ut quidē Alexan. dicit ꝑdicto ad cauſam aſſignationē utēs.ſ.qđ habentibus ſe quidē optime nõ eſt opus actione.Aliis autē paucis opus eſt ad ſorciendũ opportunũ,aliis aũt pluribus.Forte autē miſcet ſecũdã determinationē.ſ.ſpatiũ motũ nõ ſemp meliorē,ſed ēt deteriorē oñdēte eē q̃ amplior.Dicit ergo entiũ,neq; primũ indiget actione,neq; extremũ,extremũ qdem quia neq, proxime ſortiť finem.Primũ autē quia nõ diſtinctũ eſt à bono,ſed ſm ſui ipſius ſubſtantiã habet ipſum & participat ipſo,& erit utiq; illud habere quidē,dicens de ſupſubſtantiali bonitate & uno illud,participare aũt,de intellectu qui ꝑxi- Com̃.43.

me unitus est bono & participat bono ipso. Qđ quidé aliqd præmissum sm suiipsius substantiá habere dicitur, ꝙ auté ab alio accipiés participare. Qđ enim intelligat aliqd & supra intellectú & supra substantiá Aristo. manifestás est in calce libri de oratore plane dicens ꝙ deus aut intelectus est, aut & aliquid ultra intellectú. hoc auté per paucos motus pertingere ad suiipsius finé. Duplex aút finis, hic quidé omniú optimus & perfectissimus, hic aút partialissimus, & exiguus motus duplex, hic quidé ut cõnecteris multitudiné motuú etiá in seipso, & ꝓpter hoc cõmuni & toto fine participás, hic aút pars existens multorú, & ꝓpter hoc & ad partialé extensus, & cõstat ꝙ hic quidé melior est multis motibus, hic auté deterior. Quare ꝙ pluribus actionibus sortitur finem mediú utiq; erit eius ꝙ paucis assequtur, & per hoc soluit dubitatio, ꝓpter quid enim nõ erratica uno motu mota q̃ remoriora ab ipso sol & luna paucioribus motibus mouent q̃ superiora, & magis ꝓpinqua nõ erraticę hęc aút pluribus quia eorú/ait/ quæ paucis motibus mouent, hæc quidé meliora sunt his quæ mouent pluribus, hæc auté deteriora. Dictú est aút quæ & quó. qđ auté extremú neq; ꝯtingit imediate sortiri finem ꝓpter qđ neq; mouetur, sed sufficit ipsi ꝓpe uenire. Deinde per exéplú sanitatis explanás dicta in quo primú per extenuationé sine supfluitatibus fieri significat, & cú dixisset ꝙ optimú est perfectissimo finé sortiri, si aút nõ hoc, ut q̃ ꝓpiquissime illi adaptat iam ꝓposita dictis ab extremis ad prima ꝓcedens, & tunc media assumens, ꝓpter hoc enim/ait/terra quidé totaliter nõ mouet, nõ ꝓpter eandé causam habens imobilitaté ꝓpter quá qđ bonú & qđ cuius gratia, illud quidé eni erat qđ cuius gratia mouet quæ mouent/& nõ oportebat ad ipsum moueri. Terra auté extrema existens non est nata illo imediate participare, sed & qđ est propinqua his quæ illo ꝓxime participát, ut possibile sibi & illud trásumit. Quæ aút prope terrá paucis motibus mouent, ꝓpterea ꝙ nõ pertingunt ad extremú finé, hoc est ad primú, & quidé omnino pfectum bonú diuisa ab illo, sed usq; ad tantú mouentur usquequo possunt participare diuinissimo principio, possunt aút particulariter. & si quidé dicit terrá ꝓprie terrá, ꝓpe utiq; eá essent supra terrá sublunaria elẽta. Si auté terrá dicit oé qđ sub luna prope utiq; erit dicere luná & solé quæ paucis mouent motibus, & hoc magis cõueniens dictis, de his enim & dubitatio mota fuit pp qđ inerrabilis sphæra uno motu mota nõ remotiora ab ipsis pluribus semp mouent motibus sol & luna, sed hi quidé paucis, media auté pluribus. Si igit illud paucis motibus nõ de sole dicit & luna deficiet utiq; solutioni dubitationis qđ principalissimú est, si aút de Sole & Luna dicit, citius uidet hoc, non. n. pertingit ad extremú nisi forte hoc dicat, qa non adęq̃tur illius omnimodę perfectioni, quia qđ participat primo principio sm suiipsius mésuras plane dixit. Ná usquequo/ait/psst, participant diuinissimo pricipio. Primú/ait/cœlú, mox hoc est imediate sortit primú principiú per unum spé motú, quia hic unus oium motuú est ꝯtétiuus & generatiuus, & continuatiuus. Primo. n. motum primú cœlú perfectionem imobilis per pfectú motum imitatur. Et ꝙ quidem est illud sm æternitaté, semper hoc fit, hoc diceret etiá Plato, sm. n. omne tps diuiserút eorum, q̃ sub ipso arridet charúq; est, & diuinis fabulis acquiescere, intelligat, & in his post primú cœlú Saturnum disgregationé incipere & partitionem. Sed hæc qdem in aliis, q̃ autem in medio/ait/primi & extremorũ primú quidé non erraticú cœlum dicit, extrema auté Solem & Lunam. hæc enim extrema diuini corporis sunt. Quæ igit in medio horũ/ait/totaliora existentia, ptingút qdem magis q̃ extrema ad perfectionem principii, per partitioné aút motuú ptingunt, & nequaq̃ motu ut primú cœlum, & per plures igit unú partientes perfecte, ꝓpter qđ & pertingere dicunt, ubi & unus motus reducit. Eteni uidet Aristo. oés cœlestes motus cõsiderás, eos, qui uniuersitaté manifestát imobili unitatem inuenire, nõ erraticá quidé uno motu motá oium ꝯtentiuá, & post ipsam oés alias particulariter, Solé aút & Luná non oibus, neq;. n. stationes, neq; retrogradationes, neq; apparitiões diuersas isti uident facere, neq; ꝑcessiones, & ꝯsecutiones, ꝓpter qđ & simplicioribus suppõnibus ꝯtenti fuerunt Astronomi apparentium causas assignátes, partiales motus supponens, & per assimilationé ad bonú factos. Primú quidé cœlum per unú pfectú motú ꝓxime sortiri perfectá assimilationem ad imobile inqt. Sphæras aút, post ipm per oés particulares motus ptingere ad perfectá silitudiné, Solé aút & Lunam non oibus mota motibus quátum quo ad posse eadé participát. Sic qdem Arist. soľonem dubitationis dedit, cedens dubitationi & ꝯcedens planetas, multis spé moueri motibus ꝓpter apparentes ipsorú non solú directiones, sed & retrogradationes, & stationes, & apparitiões diuersas, & antecessiones/& comitationes, & multimodas irregularitates, ꝓpter has. n. saluari plures sm unúquęq; motus assumunt, alii qdem excentricos & epiciclos, alii aút ꝯcentricos reuoluétes uocatas supponétes, uerus auté sermo/neq; stationes ipsorú aut retrogradationes ipsorú/neq; appositiones aut ablatiões ipsorú in motibus ipsorú suscipit. Et si sic uideant moti, neq; hypotheses tanq̃ sic se hñtes admittit, sed simplices & circulares & regulares ordinatos motus à suba ipsorum argumétás ofidit, non potens, aut ꝑ certitudiné attingere, q̃liter ipsis dispositis. phátasia solum est & nõ ueritas, accidentia dilexerút inue

nire q̃bus suppositis per regulares & ordinatos & circulares motus, poterunt saluari, q̃ circa motus eorum, q̃ dicunt̃ erraticę & apparentiũ. Et primus gręcorũ Eudoxus Cnidius, ut Eudemus in scđo astrologicæ historiæ meminit, est: & Sosigenes ab Eudemo hoc accipiens dicit̃ tetigisse tales suppositiones Platonis, ut ait Sosigenes, ꝓblema hoc facientis his qui circa hoc studuerũt, q̃bus suppositis regularibus & ordinatis motibus, saluent̃, quæ circa motus planetarũ apparent. Si igit̃ suppõnes sunt plures ſm unãquãq; erraticarum pluriũ existentes corporũ motus, & nõ ut ſm ueritatem ita exñtes ostendunt̃, ut significat, alium aliter ipsas supponere, q̃ necessitas est ut ſm ueritatẽ pluribus existentibus corporibus circa unũquodq; erraticorũ, & ꝓpter hoc pluribus motibus sit cãm q̃rere, propter quid ꝓpinqui nõ erraticę planetę pluribus ferunt̃ lationibus q̃ extremis. Forte autẽ si oportet audere totalr̃ nos tales facere cõparationes nõ ad locorũ differentiã dignitates ipsorũ determinare necesse est, sed ibi dicere unumqđq; ordinatũ esse, ubi opportunũ erat uniuerso. His igit̃, quæ sub luna non habentibus ꝓprium lumen, sed extrinsecus illuminatis merito dicet utiq; qs, q duo mũdi luminaria super ipm ꝓxime ordinata sunt simplicitatẽ forte motuũ ſm melius cõpositi hñtia. Plato qdẽ in legibus uidet̃ dicere qđ apparẽt quidẽ sic uarie moti planetæ, non autem ſm ueritatem sic mouentur. In Timęo autẽ magis diuersum ipsorũ motum esse concedit tãquã mediis existentibus inter oĩno ordinata & omnino inordinata, & ꝓpter hoc ordinatam habent irregularitatẽ, ꝓpter qđ & in legibus clamat cõtra ꝑdicãtes de ipsis solũ errorẽ & nõ putãtes etiam hoc ordine participare & esse ſm naturam ipsis. Qm̃ autẽ Alexãder in his ĩpudenter ianimata q̃tuor elñta ait, q̃ sub luna sunt & actioni expꝑtia, quis nõ utiq; mirabit̃, si q̃ quidem ex minima ipsorũ parte cõposita aĩalia sunt aĩata quotidianam hñtia substantiã, & ad breue ualde cõsistentẽ, tantę autẽ uniuersi ptes æterne existentes uniuersitatibus nõ utiq; aĩa à cõditore honestata decorataq; sunt, nã & si simplicia essent, nõ eẽt necesse, inanimata esse, siquidẽ & cœlũ simplex existens magis aĩatum est, qñ quidẽ & horum unũquodq; ex quatuor cõpositum ſm ꝑdominiũ unius est hoc, qđ dicitur. Si autẽ ꝓpter hoc actione nõ participãt quia nõ aliud aliud operant̃, sicut particularia aĩalia & cœlum eundẽ habebit ordinẽ opationũ. Si autem quia ſm locum ĩmobilis est terra, ꝓpter hoc sine uita ipsa uidet̃, & inaĩata: primo qdem igit̃ reuereri oportet si plantas quidem q̃ à terra uiuificãtur, uiuere dicimus, & aĩata esse, ipsam autẽ terrã sine uita & inanimatã. Deinde uiuere dicens astra Aristo. & intellũ in ipsis & aĩam posuit ſm locum ipm moueri, & si stet terra basis uniuersi existẽs, eandem habebit actionem & operationem, ut enim moueri uitaliter, sic & stare uitaliter actio est & operatio animata propter quod cœlestia quidem mouentur, terra autem stat.

De dubitatione aũt quare scđm primã qdem vnã existentẽ lationẽ magna multitudo cõstat astrorũ, aliorũ autẽ seorsum vnũquodq; accepit, ꝓprios motus ꝓpter vnũ quidem vtiq; qs primo rõnabiliter existimabit hoc existere. Intelligere enim oportet vitę & principij vniuscuiusq; multam excellentiam esse primæ ad alias.

Duas cũ ꝑmisisset dubitationes, & soluisset primam, trãsit ad secundã, quę quærit, ꝓpter quid nõ erratica quidẽ una existens sphæra, & una latione mota tantã habeat multitudinẽ astrorũ ut innumerabilis uideat̃ ab oĩbus, uno motu, eo qui nõ erraticę est motis. Eorũ autẽ, quę dicũtur erraticę unũquodq; propriũ motũ accepit ſm sphęrã in qua ipsum solũ. Hanc igitur dubitationẽ tribus, aut duobus argumentis soluens. Primum dictũ ab excellẽtia accipit, quã non erratica habet ad alias sphæras, si enim oẽs & uitã & principalẽ dignitatẽ haberent, ĩtelligere oportet multã excellentiã ipsius & uitæ & principii primæ ad alias. Insinuat aũt excellentiã uirtutis ĩmediata cognatio ad primã facientem & motricem cãm, & q oium aliarũ est contentiua, & secum fert alias, & adhuc etiam q per unũ & simplicem motũ & ferè nõ temporalẽ si quis recogitat magnitudinẽ integrũ sortitur pfectissimũ bonũ, ut forte utiq; quis iustius contrarium miraretur si tanta superlata ꝓportione, tamen numerum alicuius uirtutis habeat ad alias quorum multitudo eorum, quę ab ipsa mouentur, astrorum ad unũquodq; eorum, quæ in aliis illigantur. Com̃.44.

Erit autẽ vtiq; hęc significans scđm rationẽ. Prima quidẽ eñi vna ens multa mouet corporũ diuinorum, multæ autẽ entes vnũ solum vnaquęq;. Errantiũ eñi vnũquodq; pluribus fertur lationibus. Sic quidẽ igitur adẽquat natura & facit ordinẽ quendam vni quidem lationi multa tribuens corpora, vni autẽ corpori multas lationes.

Hoc non oportet aiunt superioribus copulãtes uerba cõfundere, sed tanq̃ scđm argumentũ susci- Com̃.45.

pere. Dicit enim, ꝙ prima qdem latio, q̃ non erraticarũ una existens multa mouet diuinorũ corporũ ſm unum ſuipſius motum, erraticorũ autẽ lationes ſm unũquodq; astrum multæ existentes multarum ſphęrarũ unum corpus multis mouent motibus. Vnũquodq; enim erraticorũ astrorum pluribus ferẽ lationibus à pluribus uocatis reuoluentibus delatũ. hac igiẽ rõne/ait/& tantã excellentiam adęquat natura, & facit quẽdam ordinẽ, uni quidem lationi non erraticæ multa aſſignãs corpora nõ errãtiũ aſtrorũ, uni autẽ corpori erratici aſtri multos motus. Et expoſitores qdem tãq̃ ꝓpriũ p ſe hoc ordinantes argumentũ nolunt ĩpm copulari cum ꝑcedenti, forte aũt ſi non copuleẽ cum illo intelligibile eſt hoc. Erit aũt utiq; hæc ſignificans ſm rationem, q̃ eſt hæc, ſi nõ ad excellentiã retulit. Nam dicere hoc, poſitio & ordo, & q̃ uidetur adequatio, ut Alexan. ait/multũ defectum habet ꝓnũtiationis. forte igiẽ cum dixiſſet multã excellentiã non erraticæ ad erraticas & p hoc cum ſoluiſſet dubitationem, conſequẽter oſtendit ꝙ hæc. ſ. excellentia adæquaẽ aliqualr̃ per analogiam à diuina opatione, ut enim unus motus nõ erraticæ ſe habet ad multa, quæ ab ipſo moueñẽ aſtra, ita erratici nunc aſtrum ad mouentes ipſum multos motus. Si enim nõ quis ſic acceptabit dictum aliter, ꝓprium penitus per ſe argumentum. Forte itaq; & euerſiuum eſt dicti ante ipſum, ſiquidem illud excellentiam, hoc autem adæquationem cauſat.

Et adbuc ꝓꝑ hoc vnũ bñt corpus alię latiões, qa multa corpora mouẽt, q̃ autẽ vltimã & vnũ aſtrũ bñtẽ. In multis enĩ ſphęris vltima ſphęra alligata fertur. Vnaquęq; autẽ ſphęra corpus exiſtit eni, illius itaq; corporis vtiq; erit labor. Hęc enĩ vnicuiq; ꝓpria per naturã latio, hęc autẽ velui apponitur omnis quidẽ ferri corpora ad finitũ virtus eſt. Sed de circulari quidẽ motu latis aſtris dictũ eſt, qualia quędam ſcd̃m ſubſtantiã ſunt & ſcd̃m figurã, & de latione & ordine ipſorũ.

Com̃. 46. Aliud hoc argumentũ uel ſcd̃m uel tertium cãm à reuoluẽtibus uocatis ſphęris aſſignans, huius quod erraticę qdem unum aſtrum hñt ſingulæ, nõ erratica aũt, tot. Dicit igiẽ ꝙ ſphæra q̃ aſtrum habet, ꝙ errare dicĩ in multis ſphęris reuoluẽtibus uocatis, uel ut Theophraſtus ipſas uocat. ſ. aſtris illigata fertur, ultima exiſtẽs totius ipſarũ coordinationis ueluti Saturnũ/aut Iouẽ/aut aliquẽ mouentium. Et unicuiq; harum ſphærarum aſtrum hñti, & hãc ↄtinentibus ꝓprius eſt ſm naturã ſimplex motus, uarietas aũt & irregularitas aſtri ꝙ uidetur dirigi & retrogradare/& apponere/& auferre numeris/& ſtare extrinſecus adiacet, à reuoluẽtibus enim fit mota qdem unaquęq; ipſarũ, ut dictum eſt ſm ipſius ꝓprium motũ/aut hñtem aſtrum aliter q̃ ſm ſuũpſius ꝓprium motũ. Cum igitur q̃libet ſphæra corpus exiſtens, extrema autem ſm unãquãq; coordinationẽ cum non erratica mota, moueẽ etiam proprio motu, adiacet aũt & aliis q̃ ab ipſa cõtineñẽ mouere cõiter eodem motu oẽs quo hęc moueẽẽ. Opoſum uel laborioſum utiq; eẽt ipſi mouere & ſphęras corporeas tot, & eã q̃ unũ aſtrũ habet non adhuc unum hñtem, ſed multa, ſicut & nõ erraticã illud operoſum, aut oſtendit Ariſto. per hoc quod dicit, oĩs autẽ finiti corporis ad finitũ uirtus eſt, ſiqdem enim infinitã haberet uirtutẽ mouens, non utiq; eẽt opus uel labor quãtũcunq; extenderet ſeipm ad mouẽdum, cum aũt corpus exiſtens finitũ/finitã habet uirtutẽ, ad finitũ utiq; erit hæc uirtus & cõmẽſuratũ ipſi, & nõ ad quodcũq;. Si igitur excedit unius ſphęræ motiuã uirtutẽ ad mouendum tot corpora, ſi etiã multa haberẽt aſtra ſphæra q̃ unum habet, operoſa utiq; eẽt uera inſtitutio. Videẽ autẽ mihi rõ iſta tanq̃ ſup illam ꝓcedere, q̃ dicit multã excellentiã eſſe nõ erraticæ ad erraticas, qſi quidem qd ꝓhiberet/ſicut nõ erratica quæ in ipſa oĩa aſtra & cõtentas ab ipſa ſphæras oẽs ſecum mouet, ſic etiã extremã reuoluentiũ eas q̃ ſub ſeipſa reuoluẽtes mouere, & hñtem aſtrum nõ iam unum, ſed multa, niſi forte aliud differẽs habeat. ſ. quod nõ erratica qdem cum aſtris ſubſiſtens, & mota ſuiipſius motu ſic ↄtentas ab ipſa ſimul circũducit, hñs autem erraticũ aſtrum ſi multitudinẽ haberet aſtrorũ, eum qui ab alio motũ operoſiorem facit mouenti. Operoſum aũt uel laborioſum nõ quia põdus hñt corpora illa, hoc enim demonſtratiue Ariſto. abnegauit, ſed qa oportet ſemp etiã in illis cõmenſurationẽ mouẽtis eẽ ad id qd mouetur, ꝓpter quod Ariſto. demr̃onem ab hac fecit. Attendere aũt oportet ꝙ hoc argumentũ proceſſit tanq̃ ſupexiſtentes uere ſuppoſitiones aſtrologicas quę ſm reuoluentes nullã neceſſitatẽ hñtes, ſicut & prius dixi. ſiqdem & alii p alias ſuppoſitiões ſaluauerũt apparentia. Cõueniens aũt utiq; erit ſermonibus q de cœlo & de cœleſtibus motibus, ſunt etiã de ſuppõnibus his pauca diſſerere quibus ſuppoſitis conati fuerũt ſinguli apparentia ſaluare. Et dictũ eſt etiam prius ꝙ Plato cœleſtibus motibus circulare, regulare, & ordinatũ indefectibilr̃ aſſignãs qõnem mathematicis ꝓtexit, quibus ſuppoſitis p circulares & regulares & ordinatos motus poterũt ſaluari q̃ circa erratica apparent. Et qui primus Eudoxus Cnidius incidit in ſuppõnes q̃ per reuoluentes uocatas ſphęras hñtur. Callippus autem Cyzicenus q cum Polemarcho ſtuduit familiari Eudoxi poſt illũ Athenas ueniẽs cũ Ariſt.

cōuersatus fuit,q̃ ab Eudoxo iuenta fuerūt cum Aristo.corrigēs & supplēs. Nam Arist. putanti oīa oportere coelestia circa mediū uniuersi moueri,placuit suppō reuoluentiū tanq̃ supponens ɔcentricas uniuerso & nō excētricas,sicut posterius dicet̃. Eudoxo igit̃ & his q ante ipm uidebat̃ sol tribus moueri motibus,motu.s.cū nō erraticarū sphæra ab ortu ad occasum circūductus,& ipse ècōtrario p duodecim aialia motus,& tertio sup eū qui p media aialia ad latera defluxus. Nam & hoc depphensum fuit ex eo quod nō semp in eodē loco in uersionibus ęstiuis & hiemalibus oritur. Propter hoc igitur in tribus ipm dicebant ferri in sphæris quas Theophrastus anastros.i.sine stellis uocabat tanq̃ nullum hñtes astrum & cōtra referētes qdem ad inferiores,reuolētes aūt ad superiores,tribus enim existentibus circa ipm motibus,impoīe erat cōtrariis ab eodē moueri si q̃ non fm ipm,neq3 sol,neq3 luna aliquod aliud astrum mouet̃,sed oīa infixa circulari corpori ferūtur. Si itaq3 eam q̃ est fm longitudinem periodum,& eum q est fm latitudinem secessum in uno & eodē tempore faceret,sufficientes utiq3 essent duę sphæræ. Vna quidem q̃ non erraticarū ad occasum pcedens,alia aūt ad ortum circa axem uersa infixum quidē priori,ad rectos aūt angulos existētem obliquo circulo, per quā iter uidebatur utiq3 facere sol. Quoniā autem nō sic se habet,sed circulū quidē in alio tēpore circuit,& eū qui fm latitudinē successum in alio facit, necesse & est tertiā assumere sphæram,q̃tenus unusquisq3 motus unūquodq3 apparentiū circa ipm assignet. Sic igit̃ tribus exñtibus sphæris & oibus cōtentis,uicē & uniuerso,eā qdem q̃ duas ɔtinet circa mūdi polos supposuit,uerti ad eadē,cū ea q̃ inerrabilis sphęra uertit̃,& æque temporal̃r cum hac restitutā, eā autem q̃ hac qdem minor sed maior, reliqua est uerti circa axem,ut dictum est ad angulos rectos inexistētem plano per media aialia ab occasu ad oriētem,minimam aūt & ipsam qdem uolui ad eadem cum secūda circa axem in secunda sphæra sua circa axem,alterū qui intelligeret̃ utiq3 rectus ad planum cuiusdā circuli maximi & obliqui,quē Sol suo cētro describere uidet̃ delatus à minima sphæra in qua & illigat̃,sub deficiētiam.igit̃ sphęrę huius multo tardiorē ponit q̃ eam q̃ est ɔtinentis ipsam & medię existētis magnitudineq3, & positione, ut perspicuū est,ex libro de uelocitatibus ab ipso scripto. Maxima qdem sphærarum ad eadē cū non erraticis ambas reliquas uoluit,ppterea q hæc quidē fert in seipsa existētes polos & mouet polos ferētis Solem,simil̃r quoq3 habētes in seipsa polos cū seipsa ad q̃ circūducit̃ simul uertit & ipsam & simul cū hac Solē adeo ut uideat̃ ipse ab oriēte ad occasum delatus. Et siqdem imobiles essent per se duæ sphæræ,media & minima,esset utiq3 Solis circūductio ęque tēporalis mūdi reuolutioni. Nunc autē quoniā & ad ɔtrariū hęc uoluūtur,tardat à dicto tpe ab uno ortu ad sequētem ortū Solis restitutio,& hæc qdem circa Solem. Circa Lunā autem partim qdem fm eadem,partim aūt non fm eadē disposuit,tres quidem.n.sphæras esse & hanc ferentes, ppter qđ & tres ipsius uidebant̃ motus esse. Harū itaq3 unam qdem q̃ semper mouet̃ cum non erratica,alterā autē ɔtrarie quidem huic,reuolutam aūt circa axem ad rectos angulos inexistentem plano per medium aialium,sicut etiā in Sole. tertiam aūt nō adhuc sicut in Sole,quia fm positionem quidē simil̃r,fm autem motū nō simil̃r, sed cōtrario qdem mō scdæ cum prima tū motā ad eadē,tardo quidē motu motā,circa axem autē uolutā ad rectum ad planum circuli qui itelliget̃ utiq3 à centro Lunæ descriptus inclinatus ad eū qui p medium aialium tātum est,quātum plurima fm latitudinem Lunæ secessio fit. Manifestum aūt est q tertiæ sphærę poli ab his qui secundæ sunt distātes utiq3 erunt scdam tātam peripheriā in eo qui per ambos imaginat̃ maximus circulus,quāta est medietas latitudinis qua mouet̃ Luna. Primā quidem igit̃ sphærā supposuit ppter periodū quæ ab oriente ipsius ad occasum fit,scdam autē ppter eā quæ sub aialibus latā ipsius subdeficientiā,tertiā aūt ppterea q nullibi eisdē punctis zodiaci boreallissima,aut australissima uidet̃ facta,sed trāsgredit̃ talia puncta aialium semp ad pcedentia,pp quod itaq3 & sphæra hæc ad eadē cum nō erratica mouet̃,fieri aūt egressum oino modicum fm unūquēq3 mensem dictorū pūctorum cōfirmat tardum ipsius ad occasum motum. Tāta quidē igit̃ & de Luna & primis duabus. De quinque aūt planetis opinionem suā exponēs Arist.p q̃tuor sphæras hos moueri ait,quarū prima & secunda eædem & eādem hñtes positionem cū his q̃ in Sole & Luna primis duabus. Nā sphæra q̃ omnes ɔtinet fm unūquēq3 ipsorum est circa axem mundi uersa ad occasum ab oriente ęque temporal̃r cū non erratica & secūda polos in prima hñs circa axem,& polos eius q p media aialia ècōtrario reuolutionē facit ab occasu ad orientē,in quo tēpore unusq̃sq3 ipsorū uidetur zodiacū circulū pertrāsire. Propter qđ in stella quidē Mercurii & Luciferi in anno dicit motū secūdæ sphæræ perfici. In Marte aūt in annis duobus. In Ioue autē in duodecim annis,& Saturno in triginta, quē solis astrū antiq appellauerūt. Reliquæ aūt duæ sic aliqual̃r se hñt,tertia qdē fm unumquēq3 polos hñs in eo q p media aialia eius q in scda sphęra q̃ fm unūquēq3 est,itelligit̃ à meridie ad ursas cōuerti. In quo unusquisq3 tēpore ab apparitione ad sequētem apparitionē deueniēs eas quæ ad solem oēs habitudines pertrāsiēs q & ptrāsitiōis tps mathematici uocāt. Est aūt huic & alii aliud pp qđ &

Vide pro hoc 12.librū metaphy.1 calce.

Aduerte in 30 diaco esse signa sūt duodecim imagines aialium, & q̃libet imago ē ī longitudie.30.gradus,& i latitudine.12.& astronomi dicūt tres orbes solis sine epiciclo uide Theoricā planetarum et Almagest.Ptolomæi.

non æque tẽporalis omnibus tertiæ sphęrę reuolutio, sed sicut Eudoxus putauit Veneris quidẽ stellæ in mẽsibus nouẽ & decẽ. Mercurio aũt in cẽtũ & decẽ diebus, Marti aũt in mensibus octo, & diebus uiginti. Ioui autẽ & Saturno unicuiq; utplurimũ in mensibus tribus & decẽ diebus. Tertia qdẽ igitur sphæra sic & in tanto tpe mouetur. Quarta aũt sphæra q̃ & astrũ fert circa obliquũ qdem circulũ uoluit, & polos ꝓprios sm unũquẽq;. In æquali uero tẽpore reuolutionẽ cũ tertia facit ꝯtrariæ illi mota ab oriente ad occidentẽ. Obliquus autẽ iste circulus inclinari ad maximũ eorũ qui in eadem sphæra parallelorũ dicit ab ipso nõ æqualiter, neq; in omnibus idem. Manifestũ igitur ꝙ illa quę reuoluitur cõsequenter, ei quæ stellarũ non errantiũ est oẽs reliquas tanq̃ inuicẽ polos hñtes cõuertit ad eadẽ, q̃re & ferẽtẽ astrũ, & ipsum astrũ, & pp hãc itaq; causam oriri & occũbere inerit unicuiq; ipsorum. Secũda autẽ sphæra trãsitum sub duodecim animalibus ipsi exhibebit, uoluit enĩ circa polos eius qui per mediũ animaliũ & cõuertit reliquas duas sphæras & astrũ ad sequentia animaliũ, & eo tẽpore in quo unusquisq; uidet zodiacum circulũ pertrãsire. Tertia autẽ sphæra polos habens in eo q in secũda per mediũ animaliũ à meridie ad ursam ad meridiẽ, simul ꝯuertit quartã, & in ipsa habentem astrũ, & etiã eius qui est sm latitudinẽ motus habebit causam, nõ tamẽ ipsa sola. Quantũ enĩ in hac & ad polos eius qui p media animalia peruenit astrũ, & prope polos obliqui circuli astri reuoluta ad ꝯtraria tertiæ ab oriente ad occasum, & in æquali tẽpore uolutionẽ ipsorũ faciens plus excedere eum, qui per media animalia obuiat, & dictã ab Eudoxo hipopedon, circa eundẽ circulũ astrũ describere exhibebit, quare quãta lineæ huius latitudo est, tantũ & astrum ad latitudinẽ uidebit secedere, qd quidã reclamant cõtra Eudoxũ, hæc quidẽ, quæ sm Eudoxũ sphærarũ dispositio, uiginti & sex omnes in septẽ cõprehẽdens, sex quidẽ in sole & luna, uiginti autẽ in quinque. De Callippo autẽ hęc scripsit Aristoteles in undecimo metaphy. Calippus autẽ positionẽ quidẽ sphærarũ eandẽ posuit cũ Eudoxo, hoc est, distantiarum ordinem. Multitudinẽ aũt, Ioui quidẽ, & Saturno eandẽ cum illo assignabat. Soli autẽ & lunæ putauit duas esse adhuc apponendas sphæras apparentia siquis debeat assignare. Reliquis autẽ planetarũ unicuiq; unã, ut sint sm Callippũ omnes quinquies quinque, & bis q̃tuor, hoc est .33. sphęræ. Neq; aũt Callippi habet liber, qui dicat causam appositionis harũ sphęrarũ, neq; Aristo. ipsam apposuit. Eudemus aũt breuiter narrauit, quorũ apparentiũ gratia, has sphæras apponẽdas esse putauit, ait enim ipsum dicere, ꝙ siquidẽ itermedia uersionũ, & æquinoctiorũ tẽpora tantũ differunt, quantũ Alcmeoni & Mẽtoni uidebat, nõ sunt sufficientes tres sphæræ utriq; ad saluandũ apparentia ꝓpter irregularitatẽ apparentẽ, uidelicet, in motibus ipsorũ. Vnã autẽ quidẽ unicuiq; planetarũ triũ. s. martis, & Veneris, & Mercurii, apponebat sphęram, cuius gratia apposuit, Eudemus breuiter & plane narrauit. Aristo. autẽ postq̃ narrauit Callippi opinionẽ de reuoluentibus, adiecit. Necesse est autẽ si debeãt simul positæ omnes apparentia deducere sm unũquẽq; planetarũ alias sphæras una pauciores esse reuoluentes, & ad idem restituentes positione primã sphærã semp inferius ordinati astri. Sic enĩ solũ cõtingit planetarũ lationẽ omnia facere. Hæc igitur Aristo. breuiter sic plane dicẽte Sosigenes collaudãs solertiã ipsius conatus fuit inuenire opportunitatẽ appositarũ sphęrarũ. Et dicit ꝙ duorũ gratia has quis reuoluentes uocat. Ait necessariũ esse ad suppõnibus uenire, ut positio cõueniens sit ei sm unãquãq; nõ erraticæ, & eis quæ sub ipsa, & ut uelocitas cõueniẽs singulis inexistat. Oportebat enim simili sphęrę inerrabilium, aut alii alicui sphæræ circa eundẽ axem illi ferri, & tẽpore ęquali ipsam circũuolui, quorũ nullũ sine additione sphęrarũ, quę dicit ab Aristo. possibile est existere. Faciamus autẽ, inquit, sermonẽ explanatiõis gratia inferentibus Iouis sphæris. Si igitur i extremitate q̃tuor sphęrarũ Saturni, in qua & ipse infixus est polos primos sphęrarũ Iouis adaptemus sm modũ aliquẽ: isti qdem manere poterunt in axe sphęrę inerrabiliũ, quia ferens ipsos circa animaliũ axẽ, uertit lateralẽ. At uero oportet manere ipsos super dictũ axẽ in extrema latione, si debeat ordinẽ sphęrę inerrabiliũ suscipe reuoluta sphęra circa ipsas. Ad hęc igitur quoniã sphęrarum ferẽtiũ Saturnũ tres abinuicẽ, & à prima simul uertunt hñtes etiã & ipsę ꝯuenientẽ quandã uelocitatẽ: erit utiq; circa quartã nõ simplex aliqs motus sed oĩbus supioribus participãs. Ostendet. n. ꝙ ꝯtra motarũ quidẽ auferet aliquid uelocitatis ꝯuenientis ipsis pp simul uertentẽ ipsas. Earũ autẽ, q̃ ꝯsiter uertunt, additur aliquid motui pertinẽti ad ipsas ex supiori sphęra ꝓpter ꝓpriũ ipsarũ motum. Quare si quidẽ in sphęra ferente Saturnũ prima Iouis & uelocitatẽ ꝓpriam habet, ut mundi reuolutio, & ad idem rursum reuoluunt superiorũ sphęrarũ motus nõ sinent eãdẽ uelocitatẽ ipsi inesse, sed erit aliqua appositio, ferunt enim ad occidentẽ, & ipse mota, & illa ipsa ad eadẽ. Eadẽ autẽ ratio est etiã in ꝯñtibus. Motus enĩ magis & magis componet, & ꝓpriam positionẽ pmutabũt ipsarũ poli. Oportet autẽ, sicut diximus, neutrũ horũ accidere. Vt igit hoc nõ fiat, neq; obsistat huius gratia aliud incõueniens, excogitauit reuoluẽtes, & in idem restituentes positioni primã sphęrã semper inferius ordinati astri. Sic enim utiq; & in litera dixit, ambo insinuãs, quorũ gratia induxit. Per hoc

Q. uel scribitur duodecimus

enim

enim q̃ ait/reuoluẽtes restõnẽ motus ad uelocitatẽ ꝓpriã insinuauit. Per hoc autẽ q̃ ait/in idem restituentes positioni primã sphęrã semp inferius ordinati astri mãsionẽ polorũ incõuenienti. Scdm hos eni delatarũ sphęrarũ positio intelligit̃, siquidẽ soli manẽt. Primã autẽ ait/sphęra ab ipsis restitui inferius ordinati astri, qm̃ cum hęc propriam positionẽ, & ꝓpriã uelocitatẽ pp reuolutionẽ susceperit, oĩum sphęrarũ oia saluant̃. Qđ autẽ hęc accidãt, ostendit Sosigenes ꝑexponens q̃dam opportuna, ad rationẽ quorũ breuis expõ talis est. Duabus sphęris cõcentricis existentibus ceu alia d/e/& alia z/h/ & cõtentis extrinsecus ab alia/siue manente/siue circũducente illas, illis autẽ ɔtrarię inuicẽ motis, & p ęquale tp̃s, hoc est, ęque uelociter oia quę in ɔtenta, signa fm idẽ erunt ad ɔtinentẽ, ac si & manens fuisset. Nã de/e/mota, ut ab a/ad b, siquidẽ minor sit z/h/simul uoluent̃, solũ & nõ ɔtraferent̃, uideret̃ utiq; ut d/aliquãdo sub b/sic & z/simul delatũ cũ a/& in ęquali tp̃e. Qm̃ autẽ & simul ferũtur, & ɔtra fertur ipsi d/e/illa z/h/simul mota quantũ, ɔtra delatę tãtũ reuoluit. Et fit, addit sub a/quãdo d/sub b/ sicut à principio uidebatur, quare uerũ est qđ ꝓpositũ fuit Manente igitur ipsa a/b/manifestũ est qđ iam ostensum est, & q̃liter ambobus existẽtibus, scilicet interiori simul mota & cõtra mota exteriori ad eandẽ semper puncta eandẽ habent positionem, & neq; solũ simul delatã, neq; solũ ɔtra motã. Si aũt & mouebat̃ quę a/b/siue cõtrariæ, siue ad eadẽ secũdę sphęrę. s. d/e/eadem accident. Circa puncta tertia z/h/simul mota ipsi d/e/& cõtra mota similiter. Nã a/b/sphęra ab a/ad b/reuoluta & cõtrahente ipsam d/e/ut d/ad e/ueniat medietas sphęrę quę h/d/e/est ad cõtraria, aut ad eadẽ fertur, cũ a/b/aut cũ uelocitate ad ipsam a/b/ad ipsam autẽ z/h/ęque tẽporaliter, & ꝓpter simul uoluere tertiã z/fecit punctum ꝑmutare ipm a. Sed tertia sphęra cõmota, iterũ sub a/faciet z, & semper hoc facto, in sphęra z/h/ erunt oia puncta supioris sphęrę. Nunc quidẽ igitur tanq̃ circa eundẽ axem motis sphęris ostensum est ꝓpositũ. Eadẽ autẽ ratio & si nõ circa eundẽ axem moueant̃, nõ eni pp motũ p eosdẽ parallelos accidit positio punctorũ sub eisdẽ punctis, sed pp ɔgurationẽ cõtentę ad cõtinẽtẽ & ɔtra circũductionem, quantũ adiecit ablatã siue in obliquo circulo/siue in recto circũductionis factę & cõtra reuolutionis. Iterũ autẽ duabus sphęris cõcentricis ad eadem motis utralibet in uelocitate aliqua, & minori, nõ solũ mota cũ maiori, sed & ꝓprio motu ad eadẽ mota sup ęq̃les uelocitates ɔpositus motus duplam oñdet uelocitatem. Si aũt alterius uelocitatis dupla, tripla erit q̃ cõpositi & ɔñter sist. Si enim maior mouet minorem q̃rta pte, & ipsa aũt æque uelox exñs quarta pte mouet̃, hæc erit mota q̃rta parte, quare hic ex ambobus duplis alterius motus erit. Dicimus aũt hæc/ait/ si circa eosdem polos sint motus, si aũt nõ circa eosdem, aliquid aliud accidet pp obliq̃tatem alterius sphęrę. Nõ. n. sic componenẽt uelocitates, sed sicut in parallelogramo ostẽdi ɔsueuit motu sup diametrũ facto ex duobus motibus. Vno q̃dem puncto alicuius moti sup lõgitudinẽ parallelogrami, alio autem huius ipsius lõgitudinis deductę ęque uelociter p latitudinem parallelogrami. Erit eni simul ipm punctum in altero termino diametri & longitudinis lateris deducti, & non est diameter qualis ambabus circa ipsam fractis, sed minor quàm ea, quæ ex ambobus componitur tamen ex ambobus. His igitur & illud dicitur consimile duabus sphæris concentricis existentibus/ siue circa eosdem polos siue circa alteros, ɔtrarię autẽ adinuicẽ circunductis, & minori ad maiorẽ oppositę mota simul aut circunducta à maiore, puncta q̃ in minori in plurimo tp̃e ad idẽ uenirent, q̃ si infixa solùm existeret mior sphęra i maiori. Propter hoc. n. & ipsius solis ab oriente ad oriẽtẽ restõ tardior est reuolutione mundi, quia in cõtraria uniuerso mouet̃ tardius. Qui siq̃dem æqualr moueret̃ cum sphæra inerrabili cõtra circũductus semper fm idem tp̃s restitutus semp cũ eodẽ pũcto oriret̃. His igit̃ ꝑacceptis Sosigenes ueniens ad ea, q̃ ab Arist. dicta sunt, de eo q; oporteat fm unũquodq; errantiũ alias esse reuolentes sphęras una pauciores si debeãt apparẽtia effici: exponit theoriam dispõnis sphęrarum fm Aristo. dicẽs. Est igit̃ sphærarũ ferẽtium Saturnũ prima quidẽ mota fm eam q̃ inerrabilium est, scda autem subdeficiens fm eam q̃ per mediũ aialium, tertia autẽ fm illã ad rectos angulos est in circulo per media aialia quæ fert ipm fm latitudinẽ à meridie in ursam, & circulus est iste p media aialia ad rectos angulos, quia in ipso polos habet. Quę aũt per polos secãt, ad rectos angulos secant, q̃rta autẽ quæ astrum habet fm obliquũ quẽdam circulũ mouet ipm terminãtem latitudinẽ secationis ad ursam, ut non fiat ꝓpe polos mũdi. Oportet igit̃ intelligere quintã sphærã aliam ante ferẽtes eam q̃ per quatuor circa polos eosdẽ cũ q̃rta mouet̃. Hæc enim aufert q̃re motum eo quod fert̃ circa eosdem polos ipsius & æq̃ uelociter & cõtrarię. Hoc enim ostẽsum est, & minuetur fm apparentiã uelocitas: post quintã aliã oportet itelligere sextam hñtem eosdẽ polos cum tertia reuoluẽtẽ ipsam & æque uelociter & cõtrarię motã, ut saluent̃ apparentia & puncta q̃ super tertiã semper fm eundẽ cathetum in quinta uidet̃. post hanc aũt septimã apponere oportet reuoluẽtem fm aptatã circa polos eius qui per media aialia, circa quos & illa mouebat̃, cõtrariæ tamen & æque uelociter cum scda reuolutã auferẽtem motũ & uelocitatẽ q̃ ab ipsa peruenit ad sphęras iferiores. Etenim scda simul mota cũ iner-

rabili addebat ad uelocitatē earum q̃ sub ipsa motus ab oriente ad occidentē. Voluet quidē igitur ita similr mora cum nō errāte, non tñ ordinē habebit ipsius nō erraticæ circa alios polos reuoluta, & nō circa eos qui sunt ierrabilis ab oriente tñ ad occidētem. Post hác octauá autē restat intelligere primá Iouis, Sosigene recte notāte q̃ nō est ultima trium reuoluētiū, prima earum q̃ Iouis sicut qdam putauerunt q̃ ultima reuoluētium supiores lationes sit prima ferentiū inferiora astra, ut sit eadē septima, & quá nos dicimus octauá. Primá uidelicet sphærarū Iouis, hoc enim accidit ipsis tentātibus bis numerando eádem saluare numerū reuoluētiū qui ab Aristo. ponit. Oportet enim una pauciores eē ferentibus fm unūquodq; astrū reuoluentes, ut in Saturno qdem & Ioue q̃tuor existentibus ferentibus p singulos tres sint reuoluētes. In reliquis aūt quatuor, Marte, Venere, Mercurio, Sole, quinque scdm unūquodq; existētibus ferētibus q̃tuor hñtur reuoluētes. Fiunt igit oēs reuoluētes bis quidē tres Saturni & Iouis, quater aūt q̃tuor, Martis, Mercurii, Solis, ut oēs sint duę & uiginti. Erant aūt ferentes octo qdem q̃ Saturni & Iouis, uigintiquinque aūt reliquorū quinque planetarū. His igit triginta & tribus cum uiginti duabus reuoluētibus appositis, oēs sunt quinquaginta & qnque. Lunam enim ferētibus nihil opus est reuoluētibus extrema existēte, hoc etiá Aristo, dicente q̃ illas solas non oportet reuolui in qbus fertur ifimum ordinatū astrū. sed q̃ qdem oium numerus tantus sit, patet. Quoniam aūt intulit Arist. q̃ si quis nō apponat soli & lunæ quos diximus motus q̃draginta & septē erunt oēs, hoc ɔfusionē facit. Si enim auferamus duas solis & lunę duas quas apposuit Callippus, cōstat q̃ etiam duas alias à sole reuoluētes illas auferemus, ablatis enim illis oportet & simul auferre illas q̃ debent ipsas reuoluere, sex qdem auferent, duæ ferentes solē, & duę has reuoluentes cū duabus lunæ appositis à Callippo. Neq; autē accidit his ablatis a quinq̃ginta & qnque relinqui oēs quadraginta & septē, sed q̃draginta & nouē. Dicit aūt Aristo. q̃draginta & septem relinqui. Vel forte nō attēdens q̃ à luna non q̃tuor, sed duas solas abstulit. Vel si forte oportet dicere q̃ à sole qdem q̃tuor abstulit, quas ipse apposuit reuoluentes & ambabus quas Callippus, & sic octo ablatis à qnquaginta & quinque reliquę sunt q̃draginta & septē, & sic euenit numerus. Propter quid aūt solis duas scdam. s. & tertiam nō reuoluent aliq, nō habemus dicere, cum & hoc dicat ipse solū id quod subtus ponitur non reuolui: quāuis & hoc bene Sosigenes notauerit qđ etiam in luna necessariū supponit reuoluentes, ne uelocitas à supioribus motibus apposita ferentibus ipsam faciat eádem, nō adhuc cū non erratica ęque uelociter ad ocasum secedere. Sed etiá hoc dato q̃ sola ipsa nō habeat reuoluentē nō euenit numerus. Et hoc Alexandrū & Porphyriū turbauit, ut dictū est, sup undecimo metaphy. Sosigenes autē ait melius eē putare negligētiá circa nūerū pscriptiōes accidisse quá easdē septimanas & octauas sphęras facere, cū neq; si hoc fiat, ɔsonet numerus literę. Non. n. adhuc oēs erūt qnq̃ginta qnque, sicut ipse ait. Apponit aūt & hoc Sosigenes dicēs esse pspicuū ex dictis q̃ fm aliud qdem reuoluētes ipsas Arist. appellat, fm aliud aūt Theophra. ɔtra referētes, sunt. n. ambo circa ipsas, reuoluūt. n. supiorum motus & contra referunt polos eorū quæ sub ipsis sunt, has quidem auferētes, has autem ad opportunū constituentes. Oportet. n. superiores motus nō pertingere ad lationes iferiorū astrorū. Inferiorum aūt polos incidere sub catheto eadem polis similium sphærarum q̃tenus ad idē sint restitutę positioni primę sphæræ subtus ordinatorū astrorum, sicut ait. & patet qđ ꝓpter primas & q̃ post has, sic enim solū ait ɔtingit eam q̃ inerrabilium astrorū est, lationē oia facere, sicut iá diximus benedicētes. Et talis q̃dam est per reuoluentes sphærarū dispositio non potens saluare apparētia, sicut & Sosigenes uidit, dicens: nō eqdem sphæræ q̃ apud Eudoxum saluát apparētia nō aliquo mō posterius depręhensa, sed neq; prius cognita, & aliqñ ipsismet credita. Et quid oportet de aliis dicere, quorū q̃dá etiam Callippus Cyzicenus tētauit saluare, cum Eudoxus nō posset si forte saluauit, sed hoc ipm uisui patet. Nullus ipsorum usq; ad Autolycū Pidneum adiecit per suppōnes ostendere. Et quidē neque ipse Autolycus potuit. pspicua ergo est ipsius differentia ad Arist. Est aūt qđ dico q̃ stellę apparent aliqñ ꝓpe, aliqñ autem distantes à nobis, quod aliquorum aspectui est euidēs. Veneris est dicta stella & etiá Martis fm medias ꝓcessiones. i. retrogradationes ipsarū multoties uident ita ut stella Veneris in noctibus sine Luna umbras faciat excidere ex corporibus. Deide iterum Luna & ad ipm uisum manifesta est, nō semper æqualr à nobis distans eo qđ nō semper appareat nobis æq̃lem hñs magnitudinem eisdem ɔsistentibus, circa id per qđ ɔsideraf. Quinimo & magis per istrumenta cōsiderantibus idē simul uidet, ꝓpterea q̃ tunc undecim digitorū tympanum ex æq̃li distantia positū aspicienti obumbrare illius uisum, ut nō icidat in ipsam. Adhuc autem & q̃ circa solis perfectas eclipses accidunt dictis testimoniū afferunt. Et sunt argumenta ueritatis circa hoc. Quādo. n. sese tágūt fm lineam existētibus centro ipsius, & centro Lunę, & etiá nři uisus non similia accidentia semper uidentur, sed aliqñ quidem cōphendenti Luná sub cono uerticē quidem hñtē nřm uisum, & ipse sol simul cōphendit, qñq; autē perducat tēpore aliquo non apparēs nobis, qñq; autem tátum apparet.

Q ul inscribitur duodecim [illegible]

huius

huius ut etiã extra circulum Lunæ q̃dam circulatio solis relinquaĩ fm mediũ eclipsis tp̃s. Quare necessarium utiq; erit dñam quæ circa magnitudines ipsorũ apparere ꝓpter distantiarũ inæq̃litatẽ his quæ circa aerem ɔsilibus exñtibus. Quòd autem in his accidit & uisui manifestũ est, uerisimile est & alis accidere, & si nõ uisui manifestum eẽt & nõ solũ uerisimile, sed etiã uerũ. Siquidẽ sit fm unumquẽq; diem motus ipsius irregularis apparet. Sed eã q̃ circa imaginatas ipsorũ magnitudines nõ ostẽdit aliq̃ dña, eo q̃d non multũ differt ea q̃ in altum & ɔtrarium trãsitio, quã utiq; & fm ꝓfunditatẽ motum mathematici uocare ɔsueuerunt. Hoc igiẽ nullatenus conati sunt saluare, tãq; non per singulos dies permutatã apparere, q̃uis q̃stio talis sit. At uero neq; quod latuit ipsos, inæq̃litatem distãtiarum uniuscuiusq; ad seipm̃ ɔtingit dicere. Polemarchus.n. Cyzicenus cognoscens q̃dem ipsam uidetur paruipẽdere ipsam tãq; insensibilis sit, eo q̃d diligit magis eam q̃ circa ipm̃ medium in uniuerso sphærarũ ipsarũ positionem insinuatam. Itẽ Aristo. in naturalibus ꝓblematibus dubitans ad suppositiones Astrologorũ ex eo q̃ non apparent æq̃les magnitudines planetarũ sic non oĩno contẽtus fuit reuoluentibus, q̃uis ɔcentricas existẽtes uniuerso circa medium ipsius moueri placuit sibi. Et etiam in his q̃ in. 11. metaphy. ait. manifestus est, nõ existimans sufficienter ab Astrologis qui usq; ad ipm̃ dicta esse circa motus planetarum. dicit.n. sic. Nunc q̃dem igiẽ nos q̃ dicunt mathematicorũ q̃dam, itel lectus grã dicimus, ut sit aliquã itellectuum multitudinem determinatam existimare. Reliq̃ aũt partim quidem q̃rentes ipsos oportet, partim aũt persuasos à q̃rentibus si quid uideaẽ p̃ter nunc dicta hæc tractãtibus, amare quidem utrosq;, persuaderi autem à certioribus. Sed cõnumerãs etiam in eodem libro simul oẽs lationes inducit. Multitudo quidẽ lationum sit tãta ut etiã substãtias & principia imobilia & sensibilia tot rõnabile existimare. Necessarium.n. dimittaẽ fortioribus dicere, illud sic igiẽ, & rõnabile, aliis fortioribus relinq̃re, insufficientiam circa ipsa ostendit. Ab Arist. igiẽ persuasos sequi oportet magis posteriores tãq; magis saluantes apparẽtia, q̃uis neq; hi perfecte saluent illis, neq; tot apparentia scientibus, ꝑpterea q̃ nõdũ q̃ à Callisthene ex Babylone missę fuerunt obseruatiões deuenerant in Græciam Aristo. hoc obiiciente ipsi q̃les narrat Porphyrius esse annorũ mille & nõgentorũ trium usq; ad tempora Alexandri Macedonis saluatas, neq; potẽtibus ostẽdere per suppõnes q̃ cũq; credebant. Accusat aũt ipsos Ptolemæus tãq; magnã multitudinem sphærarum inducẽtes grã solius restitutionis reuersionisq;, septem planetarũ ad circulationẽ non erraticæ & dicentes cõcentricas continentibus & extremas sup ipsas causas esse correstitutiõis, q̃uis natura semper efficiat supiora inferiorum motus causas, nam & in nobis desup à principali parte ipetus motus per neruos in oĩa organa distribuunẽ. Ego autem ignoro cur fm unũquodq; astrum primã sphæram ordinat similr cũ inerrabili & æque ue500citer motam, & eas q̃ post ipam oẽs usq; ad hñtem astrum cũ inerrabili simul redeuntes. Si.n. distribuit supra locata ei q̃ sub ea poniẽ spẽm ꝓprii motus ꝓpter quid non dicimus non eraticam fortissimam & ꝑdominatissimã oium existentem oẽsq; sub ipsa secum simul restituentem, eas q̃dem.n. quæ fm lõgitudinem & fm latitudinem motũ ferentes, q̃m diuersi hi fm unum quodq; astrum cũ sint, necessariũ erat diuersas esse. Quæ aũt cum nõ erratica restitutio eadẽ existẽs oium sphærarum, q̃uo non fuerunt ɔtenti non erraticæ circũductione, sed opus erat unicuiq; astro ferentibus hoc motu & reuoluentibus illas fm Aristo. Dicet aũt utiq; forte q̃ si simul restituunẽ cũ non erratica eodẽ cum ipsa motu, quo ab oriente mouẽ, tamen diuersam magnitudinem hñtes diuersam semper habent & uelocitatem motus. Q̃uo igitur uerisimile erat absolutas ipsas & nõ colligatas ab una nõ erratica diuersis moueri motibus. Respuentes igiẽ suppositionẽ reuoluentiũ posteriores maxime, ꝑpterea q̃ differẽtiam fm ꝓfundũ & irregularitatem motuũ non saluabant ɔcentricas quidem reuoluentes recusabant, eccentricos aũt & epiciclos supposuerũt nisi forte eccẽtricorum circulorum suppositio à Pythagoricis intellecta fuit, ut alii quidã narrant. Et Nicomachus & Nicomachum sequens Iãblicus. Vt autem & harũ suppositionũ opportunitatis intellectum aliq̃ẽ sumamus de cœlo negocium faciẽtes, exponatur primo ut in descriptiõe fm eccentricos suppositio ei quę fm concentricũ cõparata. Intelligaẽ qui p media aĩalia circulus cõcentricus qui a/b/g/d/circa centrũ e/in quo supponaẽ noster uisus & diametrum a/e/g. Siquidem igiẽ astrum ut ab a/ad b/facit regularem trãsitum in circulo a/b/g/d. Manifestũ q̃ uisu apud centrũ e/existente, si itelligamus radium qui ab ipso icidit ad astrum ut rectã a/e/& ipsa regulr circũferet & apparebit. uidelicet astrũ & regularẽ faciens trãsitum & distãtia semper æq̃li à nobis distans. Sed q̃m non sic uidenẽ, sed semper irregularem facientes trãsitũ & alia alia distãtia distãtes, ut patet ex magnitudinũ differentia, supponaẽ p a/b/g/d/circulus, non amplius ɔcentricus zodiaco, ut nõ adhuc in e/existat zodiaci centrum in quo dicimus esse uisum, sed in z/& sic a/b/g/d. nõ amplius ɔcentricus circulo qui per media aĩalia, sed eccẽtricus ad ipm̃ & aux q̃dem ipsius a/hoc est q̃ plus à uisu distat, & oppositũ augis sit g/q̃ q̃dem minima distãtia distat à nr̃o uisu fm z. Si igiẽ itelligamus in circulo a/b/g/d/eccẽtrico astrum sup a/b. i. auge

ad b/p a/b/peripheriã regulr̃ motum,& rectã aliquã à centro e/simul ipsi circũductã,& hæc regulariter circũferet̃.Esto igit̃ ut hæc e/b/accidet igit̃ copulata à uisu qui ſm z/ad astrũ q̃ z/b/ regulariter quidem moueri astrum angulo qui sub a/e/b/.& apparere minorem q̃ sub a/z/b.Nam q ad e/angulus extra exũs trigeni b/e/z/maior est eo q intus & ècõtrario anguli q apod z/est. Si aũt tanq̃ a/g/opposito augis faciens transitũ moueat̃ regulariter p g/d/pipheriã,ut e/d/recta regulariter circũferat̃,& copulauerimus iterum ab eo qui ſm z/uisu z/d/rectã,erit iterum regularis qdem a/b/opposito augis trãsitus cõtentus,ab angulo g/e/d.Irregularis aũt & apparẽs sub g/z/d/& maior erit, uidelicet ſm eam q̃ a/g/auge opposito augis apparens regularis,qa maior est qui ad z/angulus eo qui ad e/& erit in positione qdem astri ſm b/regularis qdem qui sub a/e/b, apparens aũt qui sub a/z/b, dr̃ia aũt qui sub e/z/d.Hae igit̃ suppõne ſm simplicius cõgruente dictę intentioni mathematici,& alterã iuenerunt potentem ostendere eadẽ cum p̃dicta.Hoc est qualr̃ regulariter motis astris regulariter moueri ipsa uideantur ptranseũtia pipherias circuli qui est p media aialia.Intelligat̃ eñi iterum a/b/g/d/circulus cõcentricus ei qui est p media aialia circa centrum e/in quo iterum sit uĩ uisus,astrom autẽ nõ in ipso faciens motum,sed in circulo z/h/e/k/uocato epiciclo,centrum a/semper hñte in peripheria circuli a/b/g/d/ot scd̃m z/quidem remotius à terra semper fiat astrum,ſm t/aũt ,ppinquius.Et patet q̃ quandoqdem epiciclus per peripheriã a/b/regulr̃ motus fiat ſm b/simul circũducta iterũ linea e/b/regulariter,astrũ aõt a/z/auge ut ad h/faciens trãsitum per z/h/ iterũ regulariter motum fuerit & ,pduxerimus à uisu qui ſm e/rectã e/h/regulariter quidem iterũ astrum circũductũ erit ab epiciclo per a/b/peripheriã,hoc est angulũ qui sub a/e/b. Videt̃ aũt eo qui sub a/e/h/maior regularis.Dr̃a autẽ ipsorũ sit qui sub b/e/h/angulus.Quãdo aũt a/z/remotior nõ ut ad h/facit trãsitum,sed ut ad k/qui qdem sub a/e/b/angulus,iterũ erit ipsius regularis trãsitus qui sub a/e/k/apparentis minoris q̃ regularis . Differentia autẽ ipsorũ qui sub k/e/b/erit.Quare talis suppositio poterit apud loca remotiora à terra astrorum trãsitus & maiores & minores ostendere.Maiores quidẽ,uidelicet qoãdo astrũ à remotiori epicicli ad eadem circulo facit trãsitum.Minores aũr quãdo ad ɔtraria.Quę aũt ſm excentricũ semper eam quæ ad augem apparẽtem minorẽ regularem,q̃m & semper qui sub a/z/b/apparẽs minor est eo qui sub a/e/b/regulari.harũ suppõnum utraq̧ astrologicã intẽtionem assignat ,ppie accepta,nisi q̧ in luna ambabus indigẽt simul positis.Nã epiciclũ ferẽtẽ Lunã sup excẽtricũ circulũ circũduci supponũt, ut saluent̃ apparẽtia in ipsa.Hæ aũt suppões & simpliciores prioribus sunt nõ regrẽtes tot corpora cœlestia fingere & saluãt apparẽtia alia,& maxie q̃ circa ,pfunditatẽ & irregularitatẽ hũt, neq̧ autem axioma Aristotelis seruãt,qđ uult omne circulr̃ mobile corpus circa cẽtrũ uniuersi moueri.Sed neq̧ dubitationis solo dicta locum habet iam ,ppter quã oẽs sermones isti moti fuerũt.Non enim adæquatio adhuc locũ habet,siqdem nõ adhuc uerum quod dictũ est q̧ prima qdem latio una existẽs multa mouet diuinorũ corporũ.Multæ aũt existentes unum solũ unaquęq̧, nõ enim multa corpora mouent,& q̃ ante ultimã & ante hñtem unum astrũ.& hæc incõuenientia adducit his suppositionibus Sosigenes neq̧ acceptãs reuoluentes ,ppter dictas prius cãs,sed ad p̃cedẽtes qdem instare necesse putantes & astra aĩata existẽtia hr̃e ,pprium motũ.Neq̧ enim ptes solum sunt cœli,sed & totum ſm se unũquodq̧ . Verom igit̃ erit utiq̧ magis axioma dicens q̧ oẽ circulr̃ mobile corpus circa suiipsius cẽtrum mouet̃,,ppter quod unũquodq̧ qdem cœlestiũ corporum mediũ habet uniuersi medium. Verum dicere circa uniuersi mediũ moueri.Quęcũq̧ autem extra illud mediũ sunt pticularia entia circa id quod sui ipsorũ medium mouẽtur,sicut astra & epicicli & eccentrici,siqdem sunt, & talia in cœlo corpora,hæc aũt mouent̃ circa mediũ uniuersi etsi non ,pprio motu, sed motu sphæræ ferentis ipsa existentis ɔcentricę uniuerso.Et sic etiã Aristo.sermo utiq̧ uerus erit q̧ omne circulr̃ mobile corpus circa mediũ uniuersi fertur,nõ aliqois apponat q̧ ſm ,pprium motũ fert̃. Solutio aũt dubitationis pticulariter habebit locum, etiã in his suppõnibus. Nam & in his uerum est aliqualr̃ dicere quod adęquat natura,& facit quẽdam ordinẽ,uni quidẽ lationi multa assignãs corpora,uni aũt corpori multas lationes.Quãuis enim uno ,pprio motu moueant̃, & eo qui nõ erraticæ oĩa mouent̃ q̃ sub ipsa hoc & eo qui cõcentricorũ/aut eccentricorũ est,& astrum qđ unũ corpus dixit eo q̧ epicicli, & cõcentrici,aut eccentrici,& eo qui nõ erraticę cõpetit. Adhuc aũt eccentrici circoli nõ utiq̧ erunt circulr̃ moti.Siqdẽ nõ circa mediũ sed circa id qđ extra mediũ mouent̃,dũ reuoluũt̃ assumẽtes locũ & dereliquẽtes,uacuũ cogũt eẽ,figuraq̧ ipsorũ allakota erit iterioris ptis sphæræ,eã extra abscidentis.Forte aũt & oĩno hæc diffugiemus,eccentricas sphæras in cõcentricis adaptãtes & ɔcentricã circa suiipsius centrum motam dicentes circũducere eccentricam & ipsam circa suiipsius centrum motã & omnes perfectas dicemus sphæras non concedentes in illis corpus per corpus cedere.Et alias autem astronomicas dubitationes nõ paucas Sosigenes mouet,etiam ad has suppositiones opportune,quas alterius utiq̧ studii erit cõsiderare.Nunc aũt uidebat̃ eos qui de cœlo & de cœlestibus mo-

tibus sermones pscrutantes & modos ɔfirmantes,p quos circulares & regulares & ordinati ostendātur,quēadmodū uidenť irregulares & hńtes ascensiones & descensiões intellím exhibere,quibus suppositis p regulares/& circulares/& ordinatos motus antiqui astronomi & posteriores saluant apparētia.Si igitur magis his qui de cœlo sermonibus hoc cõuenit,quā his qui de prima philosophia sunt: nullus nos inculpet pro ampliori sermonis digressione,si opportune sit facta. Sed ad uerba sequētia Aristotelis procedendum est.

Reliquū autē de terra dicere vbi existat posita,& vtrū quiescentiū est/aut motorū,& de figura ipsius.De positione quidē igit nō eandē omnes hńt opinionē,sed pluribus in medio poni dicentibus qui cūq; totū cœlū finitū esse aiunt.Cōtrarie quidē qui circa Italiā,vocati Pythagorici dicūt.In medio quidem ignē esse inquiūt,terrā autē vnū astrorū existentē,circulariter latā circa mediū, noctem & diem facere.Adbuc autē oppositam aliam huic astruunt terram quā antichthona vocant,nō ad apparētia, rationes & causas quærentes,sed ad quasdam rationes & opiniões ipsorum apparentia attrahentes & tentantes adornare.

Ad decimū & ultimū libri capitulū qđ de terra trāsit cõueniens,& ipsum existens his qui de cœlo sermonibus. Com.47. Nā cū meminisset prius de terra qđ in medio posita totius cœli & q̧ imobilis & habens centri rationē ad cœlū & à rotūditate ipsius,cœli rotūditatē cū ostendisset,& simpliciter ea quæ fm habitudinē ipsius ad cœlū ex suppositione accepisset,hoc nunc ostendit ut pfectus sit de cœlo sermo.Nā & astronomi de cœlo & de cœlestibus tractantes,de terra etiā ipsi hoc ostendunt q̧ in medio cœli,& q̧ imobilis cētri rationē habens ad cœlū & fm figurā sphærica sit.Omnia eni hæc ipsi cõueniunt fm habitudinē ad cœlū.Alia autē quęcūq; insunt terræ fm operationē ad alia tria elementa in duobus sequentibus libris dicet.Tria igiť de ipsa quærēdo tractat de positione ipsius ubi posita sit, & fm,utrū quiescentiū sit/aut motorū,& tertiū de figura ipsius,præhabitas de his opiniones primo exponit & ad ipsas obuiās sic quæ uidenť sibi de his ratiocinať.Primo autē de positione dicit q̧ qui quidē infinitū mundū dicunt,nō utiq; quærūt positionē ipsius in uniuerso.In infinitū eni principiū neq; mediū neq; finis est.Dicentiū aūt mundū finitū plurimi quidē dicunt terrā poni in medio/sicut Empedocles & Anaximāder/& Anaxagoras/& Democritus/& Plato.Cōtradicūt autē Pythagorici, hoc eni significat/ly/cōtrarię, nō circa mediū dicētes ipsam,sed in medio quidē uniuersi ignē esse,circa mediū autē antichthona ferri aiūt,terrā autē existētē & ipsam,antichthonā autē uocatā,ppterea q̧ ècōtratio fit terræ huic.Post ātichthonā autē terra hęc mota & ipsa circa mediū,post terrā aūt luna. Sic eni ipse in finem Pythagoricorū narrat.Terrā aūt tāquā unū astrorū existentē moueri circa medium,& eā quæ ad solē habitudinē noctē & diē facere.Antichthōa aūt mota circa mediū & sequēs terram.Hoc nō uideť nobis,eo qđ interiacet nobis semp terrę corpus,hoc aūt/ait/dicūt,nō ad apparētes res,rationes & causas cōgrue quærentes/sed ad quaidā sui ipsorū opiniones,& ratiōes apparentes res attrahentes & tentātes illis coaptare,qđ quidē est incōuenientissimū.Perfectū enim numerū supponentes denariū uoluerunt & circulariter mobiliū corporū numerū ad denariū cōducere.Volētes igitur aiunt,nō erraticā unā & erraticas septē,& terrā hāc p antichthona denariū cōpleuerūt.Et sic qdē ipse ea quæ Pythagoricorū,accepit.Qui autē sincerius ista callent,ignē qdem in medio dicunt cōditiuam uirtutē ex medio totā terrā alentē,& qđ infrigiditatū ipsius est recreātem,ppter qđ hi qdem Zenos turrē ipsum uocāt,ut ipse in Pythagoricis narrauit.Alii aūt Iouis custodiā ut in his.Alii autē Iouis thronū,ut alii aiunt,antrū aūt terrā dicebāt/tanq̄ organū & ipm tēporis.Dierū.n.hæc & noctiū causa est.Diem eni facit uersus solē pars illuminata.Noctē aūt uersus conū umbræ factę ab ipsa.Antichthona aūt lunā uocabāt Pythagorici,sicut & ętheriā terrā,& tāq̄ obūbrantē solare lumē qđ est ppriūm terrę & tanq̄ terminantē cœlestia/sicut terra id qđ sub luna est.

Vide sphæræ autho. & principium Almagesti,& Cleomedē de mundo.

Vide Cleomedē,q̃ pers terræ sint nobis Antichthóes.

Multis autē vtiq; & alteris cōuidebitur nō oportere terrę medij regionē assignare credibile nō ex apparentibus colligentibus,sed magis ex rationibus.Honorabilissimo eni putant cōuenire honorabilissimā existere regionē.eē aūt ignē/terra quidē honorabiliorē,terminū aūt ītermedijs,extremū autē & mediū terminos.Quare ex his recogitantes nō putant in medio ipsius sphærā poni/sed magis ignē. Adhuc autē Pythagorici quidē ppter maxime conuenire seruari principalissimū totius.Mediū autē esse tale qđ Iouis carcerem vocant,hanc habentē regionem ignem.

Cura fuit & Platoni & fm zelū ipsius Aristoteli ne uidereť gratis & temere antiquorū sermones Com.48.

condẽnare, ꝑpter qđ cõfirmabãt ipos prius, ut poſſibile erat ꝓbabiliter, qđ etiã nunc Ariſtote. facit dicens, ꝙ multis utiq; & aliis ſimul uidebiť nõ mediã regionem aſſignare terrę, ſi credulitatem nõ ex rerũ natura qs accipiet, ſed ex ꝓbabilitate ſermonũ. Eteni poſſibile ꝓbabiliter ꝓbari ꝙ ignis in medio eſt, ſed nõ terra, & iã exponit ꝓbabilem ſermonem axioma aſſumẽs ꝙ digniſſimo corporũ eorũ q̃ ſub luna ſũt digniſſima earũ q̃ ſub luna ↄuenit regio, & rõcinať i prima figura. ſ. ignis corporũ honoratiſſimus, honoratiſſimi corporis ꝓprius honoratiſſimus locus & ↄcluſio ꝙ ignis ↄueniẽs locus q honoratiſſimus ẽ. At uero honoratiſſimus locus q medius, nã terminus honoratiſſimus ẽ. In mũdo aũt extremũ & mediũ termini, q̃re & locus ſub luna q medius locus eſt. Si igiť ignis q medius locus ꝓprius eſt, honoratiſſimus aũt ſub luna eſt medius, ignis ergo ꝓprius locus eſt medius. Huius aũt opinionis poſterior Ariſtotele Archedemus fuit. Ante Ariſtotelẽ aũt qui ſic exiſtimauerunt ex hiſtoria, ait, Alexander inquirendũ eſſe. Forte autẽ tanq̃ nõ aliis qbuſdã pręter Pythagoricos opinantibus, ſic dixit. Multis autẽ utiq; & alteris ſimul uidebiť, ſed qđ & aliis utiq; ſm hoc ſimul uidebiť ꝓbabiliter expoſita ratione. Propter qđ & cõſequẽter Pythagoricorũ oſtenſionem exponit tãq̃ & hãc ꝓbabiliter ꝓbatã. Nã & Pythagorici, ait, nõ ſolum ꝑpter denariũ circulariter mobiliũ corporũ cõpletã terrã circa medium dicebãt moueri, ignem autẽ in medio locatum eſſe. Sed adhuc ẽt pp hoc ignem in medio locari dicebãt, ꝑpea quod maxie ↄuenit ſeruari qđ principaliſſimum uniuerſi eſt. Medium autẽ hoc eſt ꝙ in medio tale eſſe, ut ſeruef tanq̃ nullo appropinquãte, & ↄtentiuã & ſeruatiuã ꝓprietatem à diis accipere maxime centri. Propter igiť qđ ſeruať in medio ignis, ꝑpter hoc Iouis cuſtodiã carcerẽq; uocant, tanq̃ ſeruatũ ab ea q̃ in centro cõditrix cõtinentia ẽ. Poſſibile aũt & principaliſſimũ quidem uniuerſi medium ipm dicere qđ quidẽ & honoratiſſimũ eſt, tanquã extremũ dicebãt prius, & hoc maxime cõuenit ſeruari, ſeruans aũt eſſe quod hãc habet regionem ignis, eo qđ ſeruať, ſed nõ eo quod ſeruať carcerem Iouis uocãt, tãquã primum qdem argumentum ignem in medio ponat tãquã honoratiſſimum in regione honoratiſſima. Hoc aũt tanq̃ ſeruatiuum in eo qđ maxie debet ſeruari. Scđm hanc aũt expoſitionem Iouis carcerem uocãt, & quæ conſequenter dependent neceſſe eſt accipere. Huic autem expoſitioni quæ accepit principaliſſimum quod medium, ſed non ignem magis uidentur quæ cõſequenter dicuntur conſonare.

Tanq̃ mediũ ſimpliciter ſit dictũ, & ꝙ magnitudĩs mediũ & rei exiſtens mediũ, & naturę. Quenuis quẽadmodũ & in aĩalibus nõ idem aĩalis & corporis mediũ. Sic exiſtimandũ magis & circa totum cœlũ. Propter hanc quidẽ igitur cauſam nihil eos oportet turbari circa totũ, neq; adducere carcerẽ ad centrũ, ſed illud quęrere mediũ quale quid & vbi aptũ natũ eſt. Illud quidẽ enim principiũ qđ mediũ & honorabile. Loci aũt mediũ aſſimilatur vltimati, magis q̃ prĩcipio. Qđ quidẽ enim terminatur, medium, qđ aũt terminat, extremũ. Honorabilius aũt cõtinens & extremũ, q̃ qđ terminatur, hoc quidem enĩ materia, hoc aũt ſubſtãtia cõſiſtente eſt. De loco qdẽ igitur terrę hanc habẽt quidã opinionẽ.

Com.49. Et argumenti ꝓxime dicti prioris, partim qdẽ honoratiſſimã regionem eſſe mediũ ſumit, partim aũt principaliſſimũ uniuerſi mediũ, & ex hoc utroq; ↄcludente ꝙ ignis mediũ eſt, arguit rõnẽ ex ęquocatione medii. Et dicit ꝙ ſic ꝓceſſit rõ tãq̃ uno mõ medium dicať, & nihil differat qđ ſm magnitudinem mediũ, & qđ ſm rei naturã. Equidẽ in aĩalibus nõ idem utrũq;, ſed corporeæ quidem magnitudinis in ipſis mediũ eſt, à quo utrinq; magnitudo æq̃lis eſt, puta umbilicus. Illud aũt ſm naturam mediũ eſt in quo honoratiſſimũ eſt, & qđ ſm eẽ principiũ eſt, q̃lis eſt locus qui eſt circa cor ubi hoc fuerit, aut huic ꝓportionabile. Sic igiť & circa totũ mundũ, ut qdem magnitudinis & corporis ſphærici corporis mediũ centrũ eſt. Vt aũt honoratiſſimũ & cordi ꝓportionabile aliud aliqđ oportet quærere mediũ & nõ centrũ, ſed magis nõ erraticam ſphærã tãq̃ principiũ eſſendi mũdo & ſimul circũferentem alias & ↄtinẽtem totã corporalem naturã. Hic igiť oportebat q̃rere qđ honoratiſſimũ eſt, ubi neq; cuſtodię eſt opportunitas, & nõ centrũ dicentes turbari circa ipm tãq̃ Iuppiter cuſtodia indigeat. Et ꝑpter hoc ignem cuſtodiã Iouis uocantes inducere ad centrũ, q̃re & prius quãdo dixit maxime ↄuenire ſeruari principaliſſimũ uniuerſi. Seruari quidẽ mediũ dixit ſeruare aũt ignẽ. Dicit aũt & hic, qđ duplex diciť medium, hoc quidem ſm naturã principiũ & honorabile uere eſt, loci aũt medium extremo magis q̃ principio aſſimilať. Hoc aũt oſtendit ſic ꝙ ſm locũ medium & maxie in ſphęricis figuris terminať & cõtineť à principio finitũ. Principiũ aũt terminat & cõtinet. Si igiť qđ quidẽ terminať & finiť materiæ ꝓportionať, terminans autẽ & finiens ſpeciei & eſſe. Honorabilior autẽ eſt ſpecies & ſuba q̃ materia, honorabilius ergo principiũ q̃ mediũ. Totaliť aũt & parabolicas has cõparationes uolens quis facere, & hoc utiq; dicet, ꝙ à nõ erratica deſuper opificiũ actioq; cõditoris ꝓcedẽs

à cœlo ad id qub tun ap d euenit. Et hæc superiora elementa uiliora iferioribus producens ad ultimum terminum terrá, & uniuersi centrú. Forte aút totum cœlú perfectam sphærá usq; ad centrum oportet intelligere, & sic ob impartibile centri, & qđ contentiuum & quod principale uenerabile eo q excellit in cœlo dicere mediú ipsius & quod in circuitu. Et Pythagoras forte in cétro diuinú latés malignos isinuare uoluit. Totalr aút qđ honorabilius centrú dicit tanq̃ principiú & ultimú ens, sicut & cœlum honorabilius in medio dicebat, ꝓpter qđ & primum argumétum sic syllo ɔcludebat. ultimum intermedio honorabilius, extremú autem & mediú ultima, quare non ad cœlú cõparatio fiebat centri, sed amború ad intermedia. Ná & Plato primá & antiqssimam terram in medio existentem non cœlo dixit, sed deorum quicunq; intra cœlum fuerunt.

Et hoc more Hesiodi & Homeri Plato dixit.

Similiter aút & de mansione & motu, nõ enim eodẽ modo oẽs suspicãtur. sed quicũq; quidẽ neq; in medio poni aiunt ipsam moueri in circuitu/aut circa mediũ. Nõ solũ autẽ hãc/sed antichtona, quẽadmodũ diximus prius. Quibusdã autẽ videtur & plura corpora talia cõtingere ferri, circa mediũ nobis manifesta ꝓpter interpositionẽ terrę, ꝓpter qđ & lunę eclipses plures q̃ solis fieri inquiunt. Latorum enim vnũquodq; occultare ipsam, sed nõ solã terrã. Quẽadmodũ enim nõ est terra centrũ, sed distat per hemisphęrium ipsius totum nihil prohibere putant apparentia accidere super non habitantibus nobis in centro, quẽadmodũ si in medio esset terra. Nihil enĩ neq; nunc facere notabile distãtibus nobis per medietatem diametri.

Post eam q̃ de positione terræ est historiá, de motu ipsius & mãsione narrat opiniones. Et dicit q quicũq; nõ in medio dicunt poni terrá, isti aiunt moueri ipsam circulariter circa mediú, sicut Pythagorici: et nõ solú terrá, sed antichtona uná existenté. Quibusdá auté uĩ nõ antichtona uná exñté, sed plura talia corpora contingere ferri circa mediú. Sicut aút antichtoná occultá nobis dicebant Pythagorici ꝓpter terræ interpõnem, ita & hoc ꝓpter eádem cám non uideri à nobis. Quorum aút sit talis opinio nõ dixit. Dicit aút Alexander q possibile hoc & tanquá Pythagoricis quibusdá in hac opinione factis itelligere. Argumétum aút sermonis faciebát hoc, q luna sępius eclipsat q̃ sol, quia enim non solú à terra, sed & ab aliis his corporibus circa mediú motis deliquiú patit, sępius ipsa eclipsatur. Quoniá auté dicentibus nõ in medio terrá, sed extra mediú/aut stare/ aut moueri repugnabant apparentia tanq̃ centri rõnem hñte terra & in medio existéte sic accidere. Si eni nõ media uniuersi existeret terra centri rõnem hñs ad cœlum, nõ utiq; à diuersis locis obseruátibus eædé stellæ æq̃lis magnitudinis apparerent, ac si in eodem existerent loco obseruantes, sed etiam q̃ per uisum nřm educũtur plana q̃ uocamus orizontes apparéte in duo secantia semp cœlesté sphærá. Et eos qui in ipsa maximos circulos, tanq̃ sex quidé semp signis circuli zodiaci sup terrá nobis apparentibus, & sex sub terra manentibus, qđ quidem nõ accidere si magnitudiné aliquá sensibilem haberet ad cœlú terra, aut nõ in medio esset. Has igit & tales istantias táquá ab illis soluens Aristoteles/ait/posse saluari apparétia, & sm talem opinionem, ut etiá sm dicentes in medio esse terrá. Non enim in medio dicentes centrum ipsam uniuersi dicũt, nõ enim ipartibilis est sicut centrum tantá hñs magnitudiné. Sed etiá sm hos uniuersi centrú nõ terra tota est, sed terræ centrum, sic aút erit terræ supficies à q̃ obseruationes fiunt, & plana orizontiú educunt, p hemisphærium totum terrę distás à centro uniuersi. Si igit pee hemisphærium nobis distantibus à centro habitantibus in superficie terrę nulla sit permutatio ad apparentia, ac si & in ipso centro essemus. Et si p totam sphærá distare à cétro supponat quis terram, ut qui extra centrú dicunt ipsam esse, nihil ꝓhibet saluare apparétia. Si quidem enim in medio terra exñte in cétro nos habitamus, eét utiq; multa pmutatio ad dicentes extra mediú terrá eé. Si aút & in medio terra supposita nõ in centro habitamus, sed in supficie, nõ multá habebit pmutationem terrę superficies, siue in medio terra declinata sit, siue extra mediú. Nam eius q̃ extra & eius quæ in medio iacentis terræ adinuicem nuentes supficies in eodem ferè esse poterunt loco.

Com. 50.

Aduerte q nec Simp. méminit Pythagoricorũ hũi vis cũ no scere lege Cleomedé, ibi luẽis eẽ antiq; sniã de Antichthonis prib' terræ q̃ a nobis non uidentur.

Quidã autem positã & in centro dicunt ipsam adhęrere & moueri circa eum qui per omne ordinatum polum, quẽadmodum in Timęo scriptum est.

Cum dictú sit de dicétibus extra centrú moueri, adiungit q quidá & positá ipsam in centro dicũt ligatá & hęrenté ei, & moueri, sicut in Platonis Timæo scriptú est. sed in Timæo litera Platonis sic habet. Terrá auté nutricé nostrá circa polú per uniuersum extensum alligatá diei noctisq; effectricé & custodé esse uoluit, necnõ primá antiqssimáq; deorú oium qui intra cœlú sunt geniti. Per omne aút ordinatum polú, axem dicit nunc. Tria eni sunt significata poli apud Platoné. Nam cœlú in Phędone

Com. 51.

polū uocat, et ultima axis circa quā uoluiť cœlū. In Timæo & nūc axem illud. illomenā autē si per iota scribať alligatā significat. Et sic Apollonius poeta, uinculis illominū .i. alligatū magnorū dorsorum depulit. Et Homerus, illasibus .i. ligamentis nō uiolentia ui ligātes ducūt. Et si p/ei/diphthōgū scribať, & sic ꝓhibitā significat, ut Esschilles in bassarilis. Et ꝙ ly illomenā sic à Platone dictum est, significant q̄ in Phędone de terra dicta sunt, in qbus ait. Equilibris eni res in similis cuiusdā medio posita nō habebit magis, neq; minus nusq̄ moueri. Insinuat autē & Timæi dictum ꝙ qdem & Plato in his retraxit sic hñs. Terra aūt in medio locata sedes deorū, terminus caliginis & luminis fit occasus & orientes generans ſm sectiones orizontū: antiquissima autē est eorum q̄ intra cœlū corporū. Deinde pauca cum dixisset de aliis elitis, adducit. Quare radix oīum & basis aliorum terra, & firmata est sup easdem inclinationes. Alexander autē/ait/ Aristotele sic dicente dictū esse in Timęo, & dictione ipsa .s. illomenis significante uim pati, tanq̄ nō sic dicto ad ꝓprias suppōnes dicta transferat. Etenim ly/conuersum/ait/ad quod transumunt ly/illomenum, & ipsum est significatiuū motus. Si autem alibi/ait/ Plato aliter dicit ab his quæ in Phędone, uidelicet occasionē sumens, nihil hoc/ait/ad rōnem. Nam Aristo. qđ in Timæo ꝓponit, siue ꝯplaceat ipsi, ut dicat sic Plato, siue ēt tāq̄ Timæi opinionē ptrāseat. Hæc cum dicat Alexan. ut ab ultimo dictorū incipiā, ꝙ Timæus terrā locari in medio dicit, & firmatā esse, patet ex ꝓpositis ipsius uerbis: Dictione autē significāte qdem ipsam uniuerso esse alligatā, ut ꝑmissę auctoritates significabāt, significāte etiā illud cōuersum quādo per/ei/diphthōgon scribiť: primoqdē p unū/i/scribiť: deinde & in circularibus figuris diciť hoc synestraphtę .i. ꝯuersum eē, & si nō motæ sint. Ad hæc autē etsi utrūq; dictio significet & alligatū & motū, qūo oportebat Platonis suscipere sermonē uerba Timæi retrahentē sic se habentia terræ quietē demōstrantis ut alligatā, aut motam significātia, sed Aristotele/ait/sic dicente/illeysthę/nō est cōsentaneū ei cōtradicere. Nā in ueritate, neq; dictionis significationē uerisimle erat ignorare ipsum, neq; Platonis mentē. Forte igiť ad omnia respicientes benē se habet dicere, aut qđ dictione significante ly/cōuersam ad hoc transumpsit ipsam Aristo. sicut cōsueuit de industria dataq; opera arguere apparens uerborū, ꝓpter superficientenus suscipientes. ac si igiť diceret post eos qui circa mediū moueri hanc dicunt, siqs putet Platonē dicere in medio ipsam moueri ly/illemonā tāq̄ motā suscipiens, simul qdem erit, & alia q̄dam suppositio dicentiū moueri terrā, aut eni circa mediū, aut in medio supponeť mota. Simul aūt & q dicta Platonis sic suscipit, argueť. aut igiť hoc dicendū, aut ꝙ illud & moueri qđ adiungitur post illesthę/ab aliquo appositū est. Aristoteles aūt ꝓponens in principio q̄rere de terra, utrū quiescentiū est, aut motorū, & narrās eos qui dicūt moueri, possibile est & sic suscipere sermonē. Quia eni & oppositorū fecit historiam & nō solū ipsius moueri, sed etiā ipsius manere, manifestāt etiā quæ de figura adducta sunt, qa cōsequiť hæc in motu & māsione, & figurā, alii qdem sphęricā, alii autē tympanoidalē dicunt. In centro autē existentem terrā & circulariter motam, cœlum autem quiescere Eraclides Ponticus supponens saluare nitebatur.

Similiter autē & de figura dubitatur, his quidā eni videtur esse sphęrica, his autē lata, & figura tympanilis. Faciunt autē argumentū, quia occidens & oriens sol rectā & nō circularē occultationem videtur faciens à terra, tanq̄ opportunū si quidē esset sphęrica, circularē fieri abscisionē nō attēdētes elongationē solis ad terrā, & rotūditatis magnitudinē, qūo in apparentibus paruis circulis recta videtur à longe. Propter hanc quidē igitur phātasiam nihil ipsos discredere oportet nō rotūdam molem eē terrę. Sed adhuc apponunt & dicunt ꝓpter quiescere, necessarium figuram hanc habere ipsam, etenim de mansione & motu dicti modi multi existunt.

Com. 51.

Consimiliť autē & de figura diuersam esse/ait/historiā, his quidē dicentibus sphæricā terrā, his aūt latam & tympanoidalē. Qui autem tympanoidalē dicunt/ait/argumentū huius faciūt, ꝙ occūbēs & oriens sol apparet hñs rectā terminātem apparens ipsius & occultū. Et qdē si sphæricā esse aiunt terram superpositā soli, abscisio lunularis, aut amphicirtos fieret, ut in eclipsibus uideť solaribus & lunaribus. In solaribus qdem Luna obiecta nobis & occultāte Solem, in lunaribus aūt cono umbræ terrę. Nūc aūt aiunt in plano tympanoidalis figurę existentiū rectas abscisiōes uidemus. Si n. in eodem plano cum oculo circuli peripheria ponať, recta appebit, ut in pspectiuis ostēsum ē. Ad dicētes itaq; hoc Aristo. ait/ꝙ nō rōcinanť distātiam Solis multā existētem ad terrā, & solaris corporis magnitudinem paruissimā apparentē ut ad distātiam. Et ꝙ in paruis corporibus apparētes circuli ob ampliorē distātiam apparēt recti. Nā sphæricæ superficies eminus plane uideně ut q̄ Solis & Lunæ sunt. Sed si distātia & apparens paruitas magnitudinis cā huius est, qđ est rectā abscisionē uideri, cur nō hoc ac/

cidit,& in eclipsibus solaribus & lunaribus Nã & distãtia eadem,& apparẽtes magnitudĩes sunt.Forte igiť dicẽdũ est,ꝙ siqdem extra terrã existẽtes uideremus Solem partialiter superpositum à terra semper utiq; & circulares nobis apparerẽt abscisiões,sicut & q̃ Solis in solaribus eclipsibus à Luna su perappositã,aut Lunæ à cono umbræ terræ occultãte Nunc aũt qm̃ in eadẽ terra existẽtes,uidemus solem oriẽtem & occũbentem per orizõtem,Orizon autẽ est per supficiem terræ & nr̃m uisum ductum planũ,accidit solarem sphærã fm̃ circulum ab orizonte secari.Circulus autẽ in eodẽ plano existens nr̃o uisu recta uideť.Aristo.autẽ obiiciens à Sole signum tãq̃ non sufficiens ad putandũ nõ esse circularem terrã,dicit ꝙ & aliã cãm apponunt huius ꝙ terra sit tympanoidalis,necessariũ dicẽtes figurã hanc hr̃e ipsam,ꝑpter quietem,ꝑpter hoc.n.quiescere ipsam fatenť. Nam sphærica quidẽ figura facile mobilis est,tympanoidalis aũt ad mãsionem idonea toto plano expãsa super suppositũ aut supprimẽs ut aiunt iferiorem aerem.Cũ dixisset autem mãsiuam esse terrã,ꝑpter tympanoidalem figurã adiecit ꝙ multi existunt dicti modi dispõnis secundã terrã,quorũ aliqui qdem ad motũ ipsam aliqui autẽ ad mansionem idoneam esse dicunt,sicut qui nunc est dictus ad mansionem.

Dubitare igitur omnibus quidẽ necessariũ superuenire. Forsitã enĩ irrationabilioris mentis non mirari quomodo quidẽ parua particula terrę si eleuata dimittatur fertur & manere nõ vult,& plus semper velocius, Totam aũt terrã si quis dimittat cũ eleuauerit,nõ vtiq; feretur,nũc autẽ quiescere totã grauitatẽ. Sed adhuc vtiq; si quis latis particulis ipsius ante cadere amoueat terrã feretur deorsum nullo resistente. Quare dubitare quidẽ merito factũ est philosophia oĩbus,solutiones autẽ de hoc nõ magis incõuenientes esse videri dubitatione mirabitur vti aliquis.

Cum narrasset prius opiniones de positione terræ & de motu.& de figura ipsius & paucis cũ cõ tradixisset,multa aũt tãq̃ inapparentia cum despexisset:adducit sermonẽ iã ad eos,q dicũt manere ꝙ dem terram,causam aũt mansionis nõ bene assignãtes,& primorũ recordať dicẽtiũ manere pp ifinitã ipsam esse,sicut Xenophanes Colophonius. Scdorũ autẽ qui dicunt eã insidentẽ super aquã manere,ut Thales Milesius. Tertiorum dicentiũ manere,ipsam à supposito retẽtam aere,qm̃ supinsidet lata existens,& tympanoidalis terra,& nõ concedit cedere,sic autẽ Anaximenes,& Anaxagoras,& Democritus uidebantur dicere. Quartorum eorũ,qui circa Empedoclẽ qui circũgirationem cœli mansionis terrę cãm faciunt. Et quintorũ,qui silitudinem ęqlibrę cãm mansionis dicũt,ut Anaximãdrus & Plato. Primo aũt statuit de mansione terræ dubitationẽ ꝙ necessarium oĩbus superuenire dubitare qualr̃ maneat terra. Forte enim debilioris/hoc est minus efficacis intell̃s est nõ mirari,qũo modica quidem ꝑticula terræ si eleuata dimittať fertur deorsum,& manere nõ uult,& maior semper citius fertur. Totam aũt terrã si quis eleuãs dimittet,nõ utiq; feretur deorsum. Signum enĩ sufficiẽs huius ꝙ non deorsum ferreť dimissa. Hoc nunc suspensam existem quiescere, tm̃ habentẽ pondus. Et hoc autem dignum dubitatione de eodẽ/ait,qũo superius ad deorsum latis partibus terrę. Si quis autem decidentia ipsarum subdistrahat semper suppositã terrã manet motus, quousq; resistat aliquid ipsis. Tota aũt terra nullo deorsum resistente non ferť,sed quiescit, ꝑpter hoc qdem enim/ait/dubitare de terra factũ est Theorema phicum oĩbus. Nam ad Phm̃ q̃ uere spectat cãs rerũ indagare,& circa huius solones nõ obseruare ꝙ magis icõuenientes sunt dubitatione,mirabiť utiq; quis. Nam soluere in his dubitationẽ uideri uolentes dignis maiori dubitatione utunť. Sic quidẽ igiť Alexãder exposuit ilam sic scribẽs. Hoc autẽ circa solones huius nõ magis icõuenientes eẽ uideri & tanq̃ defectuí supplementum (ut dictũ est) assignans. Forte aũt & si sic habeat litera breuiter,nõ tñ cum defectu ꝓnũtiatum est. Cum dixisset enĩ ꝙ dubitare qdem merito factũ est Theorema phicum oibus,subiungit: Hoc aũt circa solones huius nõ magis incõuenientes eẽ uidere q̃ dubitatio sic soluentes,magis admirabitur utiq; quis tãquã illud incõuenientes nõ ad solones referať,sed ad soluentes. Ego uero multa exẽplaria inueni sic se hñtia. Hoc aũt circa horũ solones nõ magis icõueniẽtes eẽ uideri,& est sic magis ꝯueniẽs sequẽtibus dictis,qdam antiquorũ q̃sdam cãs manendi terrã assignauerũt dicit. Com.53.

Hi quidẽ enĩ ꝑpter hoc infinitũ ꝙ deorsum terrę esse aiũt,quẽadmodũ Xenophanes Colophonius, vt nõ laborẽ habeant q̃rentes causam. Propter qđ & Empedocles sic obstupuit dicens,ꝙ siqdẽ infinitę terrę ꝓfunditates,& imensus ęther, vt per multorũ horũ linguã dictũ vane effusa sunt,modicũ totius scientiũ. Hi autẽ super aquã ponũt:hunc enĩ antiq̃ssimũ suscepimus sermonẽ. quẽ aiunt dicere Thalem Milesiũ, tanq̃ quia natatilis esse manentẽ,quẽadmodũ lignũ vel aliqđ tale alterũ. Etenim horũ super aerem qdem nihil natũ est manere eleuata,sed super aliqđ est. Adhuc autẽ quẽadmodũ aer aqua leuis

or, & terra aqua. Quare quomodo possibile est leuius magis deorsum poni grauiori scdm naturã. Adhuc autẽ siqdem tota nata est manere super aquã, palã qa & particularũ vnaqueq; ipsius. Nunc autẽ nõ videtur hoc factũ, sed quelibet particula fertur in fundũ, & velocius maior. Sed videntur vsq; ad aliquid querere, sed nõ vsq; quidẽ vbi possibile dubitationis. Omnibus enĩ nobis hoc cõsuetũ non ad rem fieri questionẽ sed ad contraria dicẽtem. Etenim ipse in seipso querit, vsquequo vbi non amplius habeat cõtradicere ipse sibiipsi. Propter quod oportet quesiturũ bene instatiuũ esse per proprias instantias generi, hoc autẽ est omnes cõsiderasse differentias.

Cõm.54. Dubitatione aũt/ait/moti oẽs, nõ uolentes autem laborare usq; ad tm̃ q̃rentes, donec principalissimam cãm inueniant. Vnusquisq; qđ prõpte in ore uenit, enũciauit, sicut Xenophanes Colophonius infinitum q deorsum terrę esse, & ꝓpter hoc manere ipsam/dixit. Ignoro aũt uerba Philoxeni de hoc non iueniens utrum iferiorẽ ptem terrę infinitã esse dicens ꝓpter hoc manere ipam/ait/aut subterraneum locum & ætherem ĩfinitum, & ꝓpter hoc ad ĩfinitum deorsum latã terrã uideri qescere. Neq; enim Aristoteles explanauit, neq; Empedoclis uersus determinãt plane. Terræ enĩ ꝓfunda dñt utiq; & illa q̃ descendit. Sed hãc quidam opionem neq; cõtradictione dignã reputauit tanq̃ penitus ĩprobabilem. Post ipsam aũt Thalis Milesii opionem ponit dicentis sup aquã ĩsidere terrã sicut lignum, aut aliqđ aliud eorum q̃ nata sunt supnatare aq̃. Ad hãc autem opionem Arist. cõtradicit magis forte p̃ualentem, ppea q etiã apud Ægyptios sic in figura fabulæ dicebaẽ. Et Thales inde forte sermonẽ detulit. Tria aũt sunt ɔtradictionis argumenta. Vnum qdem gratiosę simul attendẽs qđ nihil minus dubitare facit conantes dubium soluere. Idem enim utiq; qs, & de aqua sic ꝓposita terræ q̃ret super quid ipsa firmata fundat terrã. Neq; enim nata est manere eleuata, sicut neq; terra. Scdm autẽ est tale, si leuiora nata sunt grauioribus supnatare, grauiora aũt leuioribus subsidere, & est sicut aer/aqua/ sic aqua terra leuior, q̃uo possibile est leuius magis deorsum poni grauiori fm naturã. Tertium autem fm cõtrapositionem dictã cõuersionem si tota terra nata est manere sup aquã, q etiam ptium ipsius unaquæq; possibile est insidere aq̃, sed hoc nõ uideẽ fieri. Nam quecũq; pars iniecta in aquã non stat quousq; ad fundum circa aquã ueniat. Hoc enim significat ly uythisethę. i. ad fundum ferẽ, & citius fertur maior, patet/q siqdem supposita fuerit terrę aq̃, aut toti terrę uelocius utiq; oĩ pte descendet. Quare & illatio syllogismi uidelicet uera est. Nõ ergo nata est tota terra manere super aquã. & cum hoc dixisset cãm nobis uniuersalr̃, & hoc qđ est nõ bene soluere dubitationes mirabilr̃ ꝓtulit. Videẽ enim/ait/& usq; ad aliqd q̃rere, sed nõ usq; ad tm̃ dubitationis usquequo possibile erat supdubitare talibus soꝉonibus. Propter qđ quãcũq; soꝉonem cũ dixisset cõtenti fuerunt. Quòd autẽ hoc sic se habeat, persuadeẽ ex eo q oĩbus nobis cõsuetum est nõ ad rem ꝓpositam facere qõnem, sed ad dicentẽ cõtraria. Si enim hunc repulerimus cõtenti sumus, & si non oẽs nobis dubitationes ꝓduxit quecũq; rei sunt cõuenientes. Et hoc iterum q sic se habeat persuadeẽ, ex his q̃ unusquisq; nostrum ipsomet patiente nouit ĩquisitionibus Nam usq; ad tantũ scdm seip̃m unusquisq; de ꝓposito ĩquirit, donec utiq; nõ adhuc habeat cõtradicere sibipsi. tunc enĩ nullum adhuc dubium putamus relinqui. propter hoc igiẽ oportet ĩquisiturum bene oẽs ɔsiderare dubitatiões cõuenientes rei ꝓpositę, & fm oẽs instare, siue ad seip̃m, siue ad alium faciat inquisitionem. Sic enim dubitationum soꝉones perfectionẽ habebunt. Cõuenientes aũt instantias dicit eas q̃ ab ipsa re acceptę sunt & nõ sophisticas. Dubitamus autem & ĩstabimus fm oẽs instantias rei ɔuenientes si cõsideremus in ĩquisitione oẽs dr̃ias quibus differt ab aliis quod ꝓponitur. Nam dr̃iam terræ ad lignum nõ cognouerunt decepti fuerunt q terram supnatare aq̃ dicebant, qa lignum uidebãt supnatare, hoc aũt & in principio Topicorũ dixit: opportunum eẽ unum ad abundantiã argumentorum dr̃ias cognouisse, oẽs eas q̃ adinuicem maxime eorum cõicare inuicem uideẽ. Hoc autẽ nunc cũ dixisset nobis reliqt unã intelligere q & cõiones omnes oportet considerasse differentium. Nam ab his dubitationes mouẽtur multæ, sunt autem ea quæ in topicis ad abũdantiã syllogismorũ dñr, ut sumati, ꝓpositiones iueniamus multiplr̃ dicti. diuisio differẽtias ꝓpositi ɔuenientes inuenire facit, & similitudinis speculatio.

Anaximenes autẽ & Anaxagoras, & Democritus latitudinẽ causam esse dicunt manendi ipsam. Non enĩ diuidere sed superegtare aerẽ qui de subtus qđ vidẽtur latitudinẽ habentia corporũ facere. Hoc enĩ & ad vẽtos habẽt difficile mobiliter ꝓpter resistẽtiã, hoc ip̃um vtiq; facere latitudine terrã ad suppositũ aerẽ nõ habẽtẽ, aut quo trãsferatur locũ sufficientẽ simul, & quod de subtus quiescere, quẽadmodum in clepsydris aqua. Qđ aũt possit multam grauitatem fere comprehẽsus & manens

aer argumenta multa dicunt.

Tertios ꝓponit dicentes esse causam manendi terrã latitudinẽ ipsius. Hęc eni etsi nata erat ferri ad Com.55. deorsum nõ potest secare suppositũ aerẽ, sed densat ipm ꝙ qdem uident latitudinẽ habẽtia corpora facere, superęqtãtia eni uident. Et sicut latitudinẽ habentia corpora difficulter mobiliter se habẽt ad uentos eo ꝙ refragant & resistũt ipsis, obstructus eni uentus & per trãsitionẽ nõ habens manet imobilis, sicut in domibus nõ habẽtibus pflationẽ, & ꝓpter hoc difficile mobilia sunt ab ipso latiora. Idẽ igitur hoc & terra latitudine facit ad suppositũ aerẽ. Aer aũt nõ habens sufficientẽ locũ ut nõ ferat, cogit simul tota ipsius parte, quæ deorium est & nõ mota quiescere. Nam terræ pars nõ habens trãsitũ ad terrã ꝙ super illã partẽ existit simul totã manet. Et totalis igit aer simul toto eo ꝙ de subtus quiescit, quiescẽte autẽ ipso & nõ disgregato, manere necesse sup ipsam terrã. Manendi aũt eum qui subtus aerẽ imotũ aere ꝓpinquo terræ nõ habente trãsitum per terrã exemplũ adducit aquã quę in clepsydris ponit. Clepsydra aũt est uas ãgusti oris lati habens basem, paruis foraminibus per foratã qđ hydarpaga uocãt. Demisso eni in aquã uase superiori ore obstructo nõ ingredit aqua per foramina, eo qđ simul totus aer qui in ipso est resistit aquæ, & ꝓhibet transitũ ipsius sursum eo ꝙ non habeat quo transeat ipse. Ablato aũt obstruente os supius ingredit aq̃ aere cedente sibi. Et fm hoc igit uidetur exẽplum, hac qdem aq̃ ꝓportionalr accepta terræ nõ cedenti ob suppositũ aerem. Aere aũt in clepsydra ꝓportionalr se habente supposito terræ aeri ad ipm. Sed & clepsydra repleta aqua si obstruat quis os supius, ut nõ ingrediat, nõ effluit per foramina aq̃, ut nõ maneat uas uacuũ non ingrediente aere, neq; p superius os quod est obstructũ, neq; per inferiora foramina meatum hñtia aquæ per oẽm aperturã suiipsorum. Sicut igit aere nõ ingrediente manet aqua q̃ in clepsydra, & sic etiam qui sub terra aer eo qđ non habeat transitum manet, hoc aũt manente, & q sub ipso simul totus manet, quo manẽte oi & terrã residere & retineri ab ipso accidit. Aristotele aũt dicente, ꝙ multa argumẽta à signo ɔiecturaq; dicunt hoc, ꝙ possit multum pondus ferre interceptus aer, & manens, & nõ apponente argumenta Alexander ꝙ fortis sit, aitq; patet ex terręmotibus & uentis ex eo ꝙ rumpunt firmissima impulso ipsis sono q à tonitruis fit. Hæc aũt patent ꝙ moti opera, & nõ quiescẽtis spũs sunt. Melius igitur quod ɔsequẽter ꝓposuit ab utribus exemplum. Inflati enim hi & super aquã insidentes grauia ferunt onera, ut periclitatus sum & ego in fluuio Borra.

Primũ quidẽ igitur si nõ lata figura terrę huiusmodi est, ꝓpter hoc quidẽ nõ vtiq; quiescet q̃uis mansionis nõ latitudo causa, ex qbus dicunt, sed magnitudo sola magis: ꝓpter coarctationẽ eni nõ habens trãsitum aer, manet ꝓpter multitudinẽ. Multus autẽ est aer ꝓpter à magnitudine multa compꝛhẽdendi terrę. Quare hoc qdem existet, etsi sphęrica qdem sit terra, tanta aũt scđm magnitudinẽ, manet enim scđm illorũ rationem. Totaliter autẽ adsũt dicentes de motu nõ de parte est dubitatio, sed de toto quodã & omni, à principio enim determinandũ, vtrũ est aliquis corporibus natura motus, aut nullus, & vtrũ natura qdem nõ est, violentia aũt est. Quoniã aũt de his determinatũ est prius quęcũq; scđm eam quę aderat virtutẽ habuimus vtendũ vt existẽtibus. Si eni nullus naturalis motus est ipsorũ, neq; violentus erit, si aũt nõ est, neq; natura, neq; vi, totaliter nihil mouebitur: de his eni vtiq; ꝙ necessarium accidere determinatũ est prius. Et adhuc qa neq; quiescere cõtingit: sicut quidẽ eni motus existit, aut violentia, aut natura sic & quies. At vero si qdem est aliquis motus scđm naturã nõ vtiq; violẽta erit latio solũ, neq; quies. Quare si violentia nunc terra manet & venit ad mediũ lata ꝓpter circũgirationem. Omnes eni causam hanc dicunt, ex his quę in liquidis & circa aerẽ accidẽtibus. In his eni semper ferũtur maiora & grauiora ad mediũ girationis, ꝓpter qđ vtiq; & terra omnes quotquot cœlũ generãt ad mediũ venire dicunt. Quia autẽ manet, quęrunt causam & dicunt, hi qdem hoc modo quoniam latitudo & magnitudo ipsius causa. Hi autẽ quẽadmodũ Empedocles cœli lationẽ circũcurrentẽ & velocius latã q̃ terrę lationẽ ꝓhibere, quẽadmodũ in ciathis aquę. Eteni hoc in circuitu ciatho lata multoties ad inferius erit, facta tamẽ nõ fert deorsum nata ferri deorsum ꝓpter eãdẽ causam. Quãuis neq; girationẽ ꝓhibẽte, neq; latitudine, sed subcedẽte aere alicubi feretur. Ad mediũ qdem enim si violentia & manet violentia, scđm naturã autẽ necessariũ eẽ aliquã ipsius lationẽ. Hęc igitur vtrũ sursum aut deorsum est, vbi est, esse eteni qdem quãdam necessariũ. Si autẽ nihil magis deorsum q̃ sursum, aer aũt qui sursum nõ ꝓhibeat eã quę sursum lationẽ, neq; vtiq; qui sub terra ꝓhibebit eã, qui

deorsum. Easdem enim eorundem necessarium esse causas eisdem.

Com. 56. Probabiliter ꝑ uiribus postq̃ applauserat his qui ꝓpter latitudinẽ dicunt terrã quiescere: hic cõtradicit ipsis & utitur argumento primo tali. Si aliqs ꝓpter latitudinẽ & talẽ figurã dicit qescere terram, si ostensa fuerit nõ esse lata sed sphærica, nõ utiq; ipsa latitudo causa quietis erit. Necesse igitur sic demõstrantẽ ostendere prius qđ lata sit terra, & sic ꝙ ꝓpter latitudinẽ quiescat. Forte aũt syllogismum cõuertit Arist. dictũ ab illis talem. Si manet terra lata est, & ꝓpter latitudinẽ manet. Dicit igiť ipse, si terra nõ est lata, nõ utiq; ꝓpter latitudinẽ quiescet, quare cũ ostendit ꝙ nõ est lata simul, ostenditur ꝙ nõ ꝓpter latitudinẽ quiescit. Scđo autẽ ꝙ etsi ab aere supposito retenta terra manet, nõ uidetur ipsa latitudo causa mansionis ex his quę dicunt, sed magnitudo magis. Si eni multus existens aer & oẽm regionẽ replens cõstringatur in angustũq; redigatur, ꝓpterea ꝙ à magnitudine multa terræ apphenditur, nõ utiq; in ipsa regione mouebitur, si autẽ & trãsitũ nõ habet undiq; sup oppssus, neq; utiq; pertrãsiens mouebiť, sed hæc possuut existere & si nõ lata, sed sphærica manet terra. Tanta autẽ magnitudo & undiq; deoset aerẽ, manet eni & sic aer imotus ſm illorum sermonẽ, & terra sup ipsum. potentes igitur per magnitudinẽ hanc assignare causam etsi sphærica existat. coarctauerũt ipsam ad latitudinis figurã. Neq; igitur illi opportune, neq; qui sphæricã ostẽdit terrã dixit causam mãsionis à supposito aere, sic igitur cũ circũuertisset ipsis rõnem tertiũ argumẽtũ ponit ex naturalibus principiis uniuersaliť deductũ. Totaliť eni/ait/ad sic dicentes de motu terræ tãq̃ nõ hñte motũ non de motu terrę ipsorũ ẽ dubitatio q̃ ẽ ps uniuersi, sed de toto naturaliũ corporũ cõsistẽtia, sicut eni se hñt alia, sic habere & terrã necesse est. A principio igitur determinãdum utrũ est corporibus natura motus, aut nullus est, etsi nõ natura est, ergo uiolentus est, aut neq; ipse. Et diuidens sic reuocat nos ad memoriã eorũ quæ in de naturali auditu, & in ꝑcedenti libro dicta sunt, in qbus ostensum est, qđ si nullus natura motus est, neq; uiolentus erit. Violentus enĩ est qui ꝑter naturã, ꝑter naturã autẽ est, qui ei qui ſm naturã opponiť. Si igiť qđ ꝑter naturã euersio eius qđ ſm naturã est, nõ existenti motu ſm naturã, neq; ꝑter naturã, neq; uiolentus utiq; erit, ut autẽ si nõ sit ſm naturã motus, neq; totaliter mouebiť. Eadẽ autẽ & in quiete ostensa sunt, ꝙ si est ꝑter naturam necesse & ſm naturam esse. Si autẽ nõ est ſm naturã, neq; ꝑter naturã, neq; quiescit aliquid totaliter corporũ, sed & hoc ostẽsum est ꝙ si nõ moueť eo qui ſm naturã, neq; quiescit ſm naturã, imo neq; ꝑter naturã. Nam ſm naturã qes terminus est motus ſm naturã, & q̃ ꝑter naturã eius qui ꝑter naturã. Quare si nõ est ſm naturã motus, neq; moueť aliqd, neq; qescit. Si igiť hęc icõueniẽtia uidenť cũ mota multa & qescẽtia sint, patet qđ est q ſm naturã motus corporũ, si aũt sic hęc sunt, nõ utiq; uiolẽta latio erit solũ neq; qes. quare si ui nunc terra manet in medio ſm putãtes ipsam firmari sup aerẽ, palã ꝙ etiã ferri ad mediũ uiolenter dicunt, qui ꝓpter circũgirationem ipsam ad hoc cõpellunt. Deinde cũ dixisset itermedia ꝙ ꝓpter circũgirationem cœli ad medium cõuenire terram dicunt oẽs qui generationem mundi tradũt. Nõ. n. Empedocles solus, sed etiã qui circa Anaxagorã & alii, & qđ ad hoc moti fuerũt eo ꝙ & eas q̃ in aq̃ & aere fiunt cõuersiones maiora & grauiora corporum ad mediũ cõpellunt, & eius qđ quod est deferri à principio circũgirationem cãm ponunt. Manendi autẽ ingrentes, alii quidem latitudinẽ cãm aiunt, ut dictum est prius, alii autẽ & huius circũgirationem sicut Empedocles. Nã cœli lationẽ circulariter percurrentem & uelocius motã, sicut q̃ in cyathis aq̃. Circũmotis. n. ualde cyathis à factoribus mirorum ut nunc cũ calicibus æreis deorsum multotics sup cyathos, aut calice facta aq̃, tamẽ nõ fertur deorsum ꝓpter circũgitationem, q̃uis ipsa nata sit ferri. Hæc itermedie eum dixisset de eo ꝙ terra ui cõueniat ad medium, & maneat in medio ſm eos qui cãm aiunt esse circũgirationẽ, & latitudinem, adducit iã quæ ex prioribus sequunť. Si enim & cõueniret ad medium terra ui, & manet uis, si ſm suppõnem ablata sit uis & coactio, neq; circũgiratione ꝓhibente, neq; latitudie, sed & aere subfirmãte seq̃strato, ubi iã ſm naturam ferreť, ad medium qdem. n. ui cõuenit & manet ui ut aiunt. Necessarium autẽ ꝓpter ostensa & ſm naturã esse aliquã ipsius lationẽ. Hæc igiť aut sursum aut deorsum, aut undiq;. Nã necesse est ut sit aliquis modus istorum. si igiť ubiq; ad medium ui moueret, semp ſm naturã à medio moueret, si autẽ nõ magis deorsum q̃ sursum eo ꝙ ubiq; moueret. Aer autem nõ ꝓhibet lationem sursum, nõ. n. aer suppositus ipsi nõ mouendi ipsam sursum est cã, neq; deorsum nõ mouendi cã utiq; erit aer, nã eadem eorũdem necessarium est esse cãm eisdẽ. Si igiť similiter sursum & deorsum ſm naturã terra nata est moueri, qđ qdem seqbať dicentes ad medium ui ferri & ui manere in medio, qđ qdem est cã eius, qđ est nõ ferri desuper natã ipsam, hoc utiq; erit cã eius ꝙ neq; deorsum ferť. Cum autem dixisset eius qdem q̃ ad medium cõcessionis eãdem dicere cãm circũgirationem, iuxta Anaxagorã & Empedoclem, mãsiõis autẽ qdem latitudinẽ, hunc aũt circũgirationem facientes cãm cum cõtradixisset aduersus eos qui circũgirationem & latitudinem, & confirmantem

tem aerem manſionis cauſam ponunt,conuertit iterum ſermonem ad Empedoclem.

Adhuc autē ad Empedoclē vtiq; illud quis dicet, quādo enī elementa diſtabāt ſeorſum à lite quę cauſa terrę manſionis erat. Non enim vtiq; & tunc cauſabant girationem.

Cum dixiſſet cōmuniter prius aduerſus eos qui circūgirationem,& aduerſum eos q latitudinē māſionis cauſam ponūt. Adhuc/ait/aduerſus Empedoclē,& illud dicet aliquis aliam cōtradictionem apponens ad ipſam Quatuor aūt utitur argumētis,quorū primū obſcure ꝓpoſitum eſſe uidet. Qñ enim/ait/elemēta deſtiterunt ſeorſum à lite q̄ cauſa terræ māſionis erat,nō.n.utiq; & tunc cām aſſerebant eſſe circūgirationē. Videt igit dicere quādo elemēta deſtiterūt à lite tāquā aliā quādā cōſiſtentiā ꝑter eam q̄ nunc eſt illam dicens q̄ à lite fiebat. Et quidē à lite diſgregante elnta hūc mūdū fieri dicit Empedocles,ſicut ab amicitia ꝯducente & uniente ipſa ſphærū. Quomō aūt imperio litis,ſiqdē hoc eſt,non/ait/eſſe girationē? Alexāder qdem igit ſic dicere uidet,quādo elnta/ait/diſtabāt à lite,ſeorſum nōdum facta hoc eſt nōdum ſegregata & diſcreta in hāc diſpōnem in qua giratio cauſa māſionis in medio eſt,ſed erāt ſimul amicitia obtinente,tūc māſiōis terræ quid utiq; erat cā,nō enim utiq; & tūc circūgiratio,tunc.n.elementa diſtabant,nōdum ſeorſum à lite ſic diſgregata,aut igit ſic/ait/dicendū, aut ſeorſum à lite,hoc eſt lite ſegregata ab ipſis Nam lis ab ipſo ponitur cā talis elementorū diſpōnis qualis eſt,q̄ nunc & girationis eius,q̄ in circuitu aeris. Quidā/ait/primū ſegregatū ferri circulr, & qa quidē ſine ꝓbatione excepit & coordinauit dicta cuius ꝯſtat ſeorſum nōdum facta itelligēs, Ariſtotele plane dicente,quādo diſtabāt ſeorſum à lite,ipſe uim faciens ad dñium amicitiæ adducere illud tēpus conatur. Hoc aūt,diſtabant ſeorſum à lite,quis utiq; diceret pro hoc lite ab eis ſegregata ſed extortum eſt. Magis aūt uim paſſus eſt putans mūdum hunc à ſola lite ſm Empedoclē fieri. Forte autē etſi præualeat in hoc lis ſicut in ſphæro amicitia,ſed ambos ab ambobus dicentem fieri. Et forte nihil prohibet proponere aliqua uerborum Empedoclis hæc inſinuantia.

Cur ego conuerſus uenio ad uiam laudans prius occupatam,
Adnectens fabulæ fabulam illud liti perfectiſſimum ſubiicitur profundum.
Verſat medius amor orbiculatione facta.
In hanc omnia conueniunt unum ſolum eſſe non aſpiciens
Sed uertens alia aliunde ſtatuens
Denuo his mixtis funduntur infinitę mortalium gentes.
Multa autem ſimul ꝯſtiterunt uinculis ligata uiciſſim,q̄cūq; adhuc lis inuenit in alterum.
Non ſine querela omnino deſtitit ad extremos fines circuli.
Sed alia quidem imanſerunt membrorum,alia autem prodierunt.
Quantum autem exiſtere excurrit tantum exiſtere ſubiuit.
Blandus amicitiæ ſine querela immortalis impetus.
Ignauę autem gentes natę ſunt.

Quæ antequàm addiſcant immortalia eſſe animalia ac prius indiſcreta diſponunt uias. In his iſinuatur q in ſimplici diſpōne ſubmittit qdem lis,amicitia autem ꝑualet quādo in media cōuolutiōe eſt, quare & amicitia dominante eſt circūgiratio. Et q hæc qdem elntorū imixta manent à lite,hæc autē mixta faciunt mortalia & aīalia & plantas,qa iterū diſſoluunt mixta,ſed & de generatiōe oculorum corpoteorū horum dico adiecit. Ex quibus oculos cōpinxit clariſſimos ꝓpter Venerem. Et paulo poſt clarius ſtudens amicabilibus ſtolidis Veneris,& cām dicens,q̄re hi quidem in die,hi aūt in nocte melius uident/ait. In principatibus Veneris quādo cum primis naſcebant. Qd autem de his dicit quæ in hoc mundo,audi hos uerſus.

Si autem aliquid tibi de his deſiderabilis implebatur fides.
Quomodo aqua terra ſoleq́, mixtis ſpeciesq́; genitę ſunt.
Et colores mortalium tales quicūq; nunc apparent coaptati Veneri. Et poſt pauca.
Vt autem terra Kypris exiit ſeſe uoluit in humido.
Hæc autem immixta puro igni,dedit obtinere & iterum.
Horum autem quibuſcūq; intra quidem ſpiſſa,quæ autem exterius rara effinxit.

In principatibus Veneris humiditatem talē ſortientia,hæc ex paucis mox occurrētibus uerſibus relegens ꝓpoſui. Forte aūt Empedocle tāq̄ poeta fabuloſius uiciſſim ꝑdominiū ipſorū dicente,aliqñ quidem amicitia ꝯuenientia in unū oīa,aliquādo autem iterū ſeorſum ſingula ꝓcedentia lite inimica. Ariſto. hoc fabuloſo utens iterrogat eos qui cām dicūt māſionis terræ circūgirationē quando elementa diſtabant ſeorſum à lite. Qm̄ tunc nō mixtis exiſtentibus elntis nōdum,neq; coelū erat ſm ta

Com. 57.

De ſphæro vide Io. Grāmat. & Simplici. ꝓ phyſi.

lem suppositionem. Terra autẽ erat (siquidem æterna eleměta) ut supponitur quæ causa tũc mansionis terræ erat. Non.n. utiq; & tunc pro causa ponet circũgirationem. Diceret aũt utiq; (ut existimo) Empedocles q non est quando seorsum distabant elementa, non adinuicem coordinatione ipsorum existente. Non enim utiq; erant elementa, sed ratio naturam rerum reuoluere uolens & generationẽ ingenerabilium & discretionem unitorum & unionem disgregatorum supponit.

Incõueniens autẽ & nõ cointelligere, quia prius qdem ppter giratione ferebãtur partes terrę ad mediũ. Nunc autẽ vtiq; ppter quã causam omnia grauitatẽ habentia ferũtur ad ipsam. Non eni giratio propinquat ad nos. Adhuc autẽ & ignis sursum fertur ppter quã causam, nõ eni ppter giratione. Si autẽ hic ferri alicubi natus est, palã quia & terrã existimandũ. Sed adhuc neq; giratione graue & leue determinatũ est, sed prius existentibus grauibus & leuibus, hęc qdẽ ad mediũ veniunt, hęc aũt sursum conãtur ppter motũ. Erat igitur & ante fieri giratione graue & leue, quę quo determinata erant & qualiter apta nata erant ferri alicubi. Infinito enim ente impossibile est esse sursum aut deorsum. Determinata autem sunt his graue & leue. Plurimi quidem igitur circa causas has versantur. alias, decreti sunt.

Cõm.58. Scdm argumentum iterũ ex his quæ ipsi dicunt adducit. Nam qui mũdum generant à principio circũgiratione ad medium ppulsam terram ut in circũgiratis aqs patet, manere deinceps in medio ui aiunt. Incõueniens igit aitnõ simul intelligere ipsos ppter quã cãm nunc grauitatem habẽtia feruntur ad terrã, ppter circũgirationem qdem.n. non utiq; dicet. Nam & si sic etiã nunc, sed nõ appropinquat nobis circũgiratio, ppter quã autem cãm nunc ferunt grauia ad medium, ppter eãdem cãm & tũc terra delata fuit, siqdem erat principium latiõis ipsius. Tertium argumẽtum adducit tale, si ignis sursum fert nõ ppter circũgiratione leuiora illis ex necessitate supernatare, & hãc cãm esse igni lationis ad sursum. Nam & ipse Aristo. dicit, q hæc qdem ad mediũ ueniunt, hæc aũt supnatãt ppter motum. Quartũ autẽ argumẽtum adducit & in hoc icõueniens concludens ex his q̃ dicunt illi. Si.n. dicunt q circũgiratio compellit grauia ad mediũ, oportebat attendere q circũgiratio nõ est cã grauitatis aut leuitatis corporibus fm ipsos, sed pexistẽtibus his qdem grauibus, his aũt leuibus, qa fm inclinationes differebãt ppter hoc q̃ in circũgiratione hæc qdem ad hoc, hæc aũt ad illud ferebant. Si igitur fm ipsorum naturã & ante circũgirationem, hæc qdem erãt grauia, hæc aũt leuia qũo disgregata erant abinuicem, & qs erat pprius uniuscuiusq; locus, & in qbus qui fm naturã motus ipsis. Non.n. utiq; idem esset.n. utiq; idẽ esse graui & leui, sic autem se hñtibus, neq; utiq; circũgiratio segregasset ipsa eadem existẽtia, sed ad eadem utiq; & à circũgiratione deferent, si autẽ det aliqs ipsis fm naturã ppria loca, assignet quoq; cãm eius qui fm naturã motus & quietis, sed nõ oẽs hoc exhibent. Infinito.n. uniuerso ut Anaximãdrus & Anaximenes uidenẽ dicere, ipossẽ esse qd sursum & qd deorsum. His autem non existentibus, neq; graue & leue, si graue quidem quod ad deorsum secũdum naturam mouetur, leue autem quod ad sursum.

Sunt aũt qdã qui pp similitudinẽ aiũt ipsam manere, sicut antiquorũ Anaximãdrus. Magis qdẽ.n. nihil sursum, aut deorsum, aut ad latera ferri cõuenit, qd i medio collocatũ, & semp ad extrema se habens, simul aũt impossibile ad cõtraria facere motũ, quare ex necessitate manere. Hoc aũt dicitur per suasibiliter qdem, nõ vere aũt. Scdm eni hanc rõnem necessariũ omne quodcũq; positũ fuerit in medio manere. quare & ignis quiescit. Q đ eni dictũ est nõ ppriũ in terra, sed & nõ necessariũ. Non eni solum videtur manens. sed & lata ad mediũ. Vbi est quęcũq; fertur particula ipsius necesse ferri & totam. Vbi autẽ fertur scdm naturã, & manet ibi scdm naturã. Nõ igitur ppter similiter se habere ad extrema. Hoc qdem eni omnibus cõmune: ferri aũt ad mediũ ppriũ terrę. Incõueniẽs aũt & hoc qdem quęrere, ppter quid manet terra in medio, ignis autẽ nõ quęrere ppter quid in extremo. Siquidẽ enim & illi natura locus extremus, palã quia necessariũ esse quendã, & terrę, natura locũ. Si autẽ nõ huic terrę iste locus, sed ppter necessitatẽ manet eam quę similitudinis, quẽadmodũ qui de pilo sermo fortiter quidẽ, similiter autẽ omniquaq; tenso qđ nõ rũpetur, & esuriente & sitiente valde quidẽ, similiter aũt & esibilibus & potabilibus ęqualiter distãte, etenĩ hũc quiescere necessariũ, quęrendũ ipsis de ignis mãsiõe. Mirabile aũt & de mãsiõe quidẽ quęrere, de latiõe autẽ ipsorũ nõ quęrere, ppter quam causam

ſam hoc quidẽ ſurſum fertur, hoc autẽ ad mediũ nullo impediẽte. Sed adhuc neq; verũ qđ dicitur ſcđm accidens, tamẽ hoc verũ ꝙ neceſſariũ manere in medio omne cui nihil magis huc q̃ illuc moueri cõuenit, ſed ꝓpter hanc rationẽ nõ manebit, ſed mouebitur, nõ tamẽ totũ ſed diſcerptũ. Eadẽ enĩ cõgruet ratio & in igne, neceſſe enĩ poſito manere, ſimiliter quẽadmodũ terrã, ſimiliter enim habebit ad ſignorũ extremorũ quacũq;. Sed tamẽ feretur à medio quẽadmodũ & videtur latus ſi nõ aliquod ꝓhibeat ad extremũ, veruntamẽ nõ totũ ad vnũ ſignũ, hoc enĩ neceſſariũ ſolũ accidere ex ratione ea quę de ſimilitudine, ſed ꝓportionata particula ad ꝓportionatã extremi. Dico autẽ puta quarta pars ad quartã cõtinentis partẽ, neq; enĩ punctũ corporũ eſt. Quẽadmodũ aũt ſi ex magno cõueniat denſatũ in minorem locũ, ſic vtiq; ex minori in maiorẽ rarius factum. Quare vtiq; & terra hoc modo moueretur à medio propter ſimilitudinis rationem ſi non natura terrę iſte locus eſſet. Quęcũq; quidem igitur exiſtũt de figura ipſius ſuſpicata, & de loco & manſione & motu ferè hęc ſunt.

Cuius qdem opionis & Plato eſt ĩ his q̃ in Phędone dicit. Equelibris res in ſimilis alicuius medio poſita nõ habebit magis neq; minus ullatenus ĩclinari. Sed Ariſto. iueniens ꝑacceptam ipſam cõuenientius exiſtimat talẽ refellere q̃ aduerſus Platonẽ cõtradicere, aut ut/ait/aliquis perſcrutãtium Phos. Quoniam ſuperius illigatã & moueri terrã/ait/dicere Platonẽ circa polum uniuerſi ordinatũ. ꝓpter hoc eam q̃ de manſione opionem nõ reduxit ad Platonẽ. Alexander aũt/ait/per hoc qđ dicit, ſicut antiquorũ Anaximandrus, inſinuauit alios antiquos nõ fuiſſe huius opionis, aut & incertum/ait/quẽadmodum in lĩa hac, utrũ quieſcit in medio exiſtens, aut manet quidẽ in medio ꝓpter æquelibre cõueniens, & contientis ſĩlitudinem, manẽs aũt illeſthę, & mouet̃ circa polũ uniuerſi ordinatum. Anaximandro aũt uidebat̃ & ꝓpter aerem ſuſtentãtem manere terra, & ꝓpter æquelibre & ſĩlitudinem ipſius. Ad hanc igit̃ opionem ɔtradicere ꝓponens primo ſermonem ɔfirmantẽ ipſam ſicut cõſueuit, exponit. Nam ꝙ in medio locat̃, & ſimilr̃ ad extrema ſe habet ꝓpter ſuũpſius undiq; æquelibre, & ſimilitudinẽ ipſius & ɔtinẽtis, nihil magis ſurſum, aut deorſum, aut in latera ɔuenit ferri, ſed & ſimul in cõtraria facere motum impoſſe eſt. Si igit̃ neq; ſimul, neq; uiciſſim mouere neceſſe eſt, hunc igitur ſermonem/ait/dictũ eẽ eleganter/hoc eſt pſuaſibilr̃, nõ uere autem. Nam ſilr̃ ſe hr̃e ad extrema nõ eſt ꝓprium terrę, ſed etiã igni & aliis elẽtis ineſt. Nam & horum unũquodq; ꝓpter eam, q̃ ſuĩpſius & continentis ſĩlitudinem partium ſimilr̃ habet ad ipm. Quare ſm hãc rõnem neceſſarium quodcũq; poſitum fuerit, in medio manere. Quare & ignis poſitus in medio qeſcet, ſic obuiãs ad rõnem & concedens antiquã cãm eſſe ſĩlitudinem refellit ipſam eo ꝙ & aliis debeat eſſe cã, ut fieret idẽ. Et tũc iam inſtat ꝙ nõ neceſſarium cãm manſionis eſſe ſĩlitudinem, ſed illud magis, qđ etiã eſt cã lationis ad medium. Non enim ſolum uidet̃ manens in medio, ſed & moueri ad mediũ, ꝓbauit hoc per hoc, ꝙ ubicunq; fert̃ particula ipſius, neceſſariũ huc ferri & totã cum ſit ſimilaris. At uero ubi fert̃ aliquid ſm naturam, & manet hic ſm naturã, hoc enim oſtenſum eſt prius. ſi igni ſilr̃ quidem hr̃e ad extrema cõe & aliis eſt. Ad medium aũt ſm naturã ferri terrę ꝓprium. Hęc utiq; erit cã ad medium cognatiõ ꝓpter quã & fert̃ ad medium & manet in medio. De igne aũt non q̃rere, ꝓpter quid manet in extremo. Nam ob cõem manſionem uia erat ipſis ad iuentionem de terra. Si enĩ inuenirent ꝙ ſm naturã hoc igni. ſ. in extremo manere ineſt; patet/ꝙ neceſſariũ eſt eſſe & terrę naturã quẽdam locum in quo manet. Si aũt non igni ſm naturam eſt extremus locus, neq; terrę utiq; eſt ſm naturam qui medius. Et tũc ſi forte oportebat neceſſitatẽ ſĩlitudinis cãm effici q̃uis fictitia ratio & ſĩlis illi q̃ de pilo. Dicũt enim ſophiſtę ꝙ ſi pilus ſimilaris exiſtẽs fortiter tendat̃, & ſimilis fiat p totũ tenſio nõ rũpetur. Cur enim magis ſm hanc ptem q̃ illam pilo ſimili exiſtẽte ſm oẽs partes & intenſionę ipſius ſimilr̃ facta? Similiter aũt & in eſuriente & ſitiente ualde, ſimilr̃ aũt utrũq; & ſimiliter indigente alimento & corpore, & ꝓpter hoc ſilr̃ appetẽte. Et hunc enĩ quieſcere neceſſariũ ad utrũq; motũ. ꝓpter quid enĩ ad hoc primo, ſed nõ ad hoc ſimili exiſtente indigentia & appetitu. Si igit̃ nõ ſm naturã loca, ſed ꝓpter neceſſitatẽ ſĩlitudinis manet terra, qđ qdem ſimile eſt dictis figmentis, q̃rendũ ipſis de mãſione ignis ſurſum. Si enĩ nõ ſm naturã manet, dubius ſmo eſt & magis dubius, q̃ is qui de terra, ſiqdem nõ eſt in hoc ſĩlitudinẽ cauſam aſſignare, ſi aũt ſm naturã & terræ utiq; erit eadẽ cauſa. Mirabilis autẽ eſt exẽplorũ ſĩlitudinis dubitatio ridẽdi gratia. Cõſtat aũt ꝙ diſrũpit̃ pilus, fictio enĩ eſt ſic homœomerum ipſum ſupponere. ſed & ſĩlis tenſio ĩpoſſibilis extremorũ & medii. In altero aũt exemplo/quis æqualiter diſtet, tamẽ affligit magis ſitis. Si aũt nihil magis hoc q̃ illud incitat utrũq; & ɔtinget, eliget, ut duobus pulmentis delectabilibus ꝓpoſitis ſimiliter quodcũq; contigerit primũ, utiq; eligemus. Similitudo enĩ nõ penitus ꝓhibet electionẽ, ſed ocioſum facit excurſum ab altero diſtractũ. Mirabile Com̃. 59.

aũt ait/& de mãſione qdem terræ q̃rere,& de latione aũt nõ q̃rere,pp quã cauſam hoc qdem ſurſum fertur,hoc aũt ad mediũ nullo ꝓhibente Inuentio enĩ cauſę manẽdi aſſequiť cũ quæ de motu, ſicut & ecõuerſo.Nam ſimul exiſtunt inuicẽ, oſtenſo aũt prius qđ ad mãſionẽ terrę nõ eſt neceſſaria ratio q̃ à ſimilitudine habita eſt, alia exiſtente cauſa prõptiore eius qđ ſm naturã. Si enĩ fertur ſm naturã ad mediũ, palã ꝙ etiã manet ſm naturã.Nunc oſtendit ꝙ neq; unum totaliter eſt ſm ſe qđ diciť,ſed ſm accidens uerũ.ſ.qđ neceſſariũ manere omne in medio cui nihil magis cõuenit huc uel illuc moueri. Cui enĩ ſm naturã eſt manere in medio, huic accidit nihil magis ad hęc q̃ ad illa moueri. Et ſi uerũ erat dicere qđ neceſſe eſt illi manere in medio cui nihil magis ↄuenit huc uel illuc moueri, ſed nõ ꝙ hoc cauſa ſit manendi iſinuat. hoc.ſ.quantũ in hoc nihil ꝓhibet moueri ꝙ tale, nõ tamẽ totũ ſimul ſed diſceptũ.Nam & ignis ſi in medio ponať,quẽadmodũ quidã aiũt in ratione ſilitudinis neceſſe ipſum manere in medio. Simililer enĩ ſe habet & ipſum ad oẽ extremũ cũ ſit ſimilaris, ſed uidemus ꝙ nõ manet ignis,ſed omniquaq; ferť à medio ad extremũ ſi nõ aliqd ꝓhibeat. Veruntamẽ nõ totũ ad unũ punctũ,ſed ꝓportionaliter ps ignis ad ꝓportionalẽ extremi ceu quarta pars ignis ad q̃rtam cõtinentis. Nam poſſibile ꝓportionaliter diuidi, quẽadmodũ nullũ corporũ ipartibile eſt. Hoc enim punctũ ſignificat, hoc aũt ſolũ/ait/neceſſariũ accidere ex ſimilitudine.ſ non totũ corpus ad unũ punctum ↄcedere,nõ tamẽ nõ moueri. Cũ dixiſſet igiť ꝙ quẽadmodũ in ſilitudine ſicut ignis ſi depoſitus fuerit ĩ medio nõ eſt ꝓhibitus pp ſimilitudinẽ ſm partes moueri, ſic etiã terra, apponit etiã aliũ motus modũ, poſſet enĩ/ait/rarefacta & ex minori maior facta moueri à medio nihil ſilitudine ꝓhibente hunc modũ motus,ſi nõ natura terræ locus iſte erat,pp qđ neq; aucta maioris molis efficitur. Hęc qdem igiť uerba Ariſt.& forſitã utiq; quis exiſtimabit in ueritate nõ ad Platonicã aſſignationẽ ipſum ſimplr ꝓtendere.Nam Platone æq̃libre & ſimilitudinẽ cauſam faciente Ariſt.nuſq̃ uidetur recordatus de æq̃libri,q̃uis Alexander pro ſimilitudine ubiq; ęq̃libre accipiat.Veruntamẽ etſi ad illum ſermonẽ tendat Ariſto. Dicendũ ꝙ Socrates ex ſuppoſitione ꝓducit ſermonẽ ꝙ ſi eſt terra in medio cœli circularis exiſtens nullo ipſa indiget ad nõ decidere,neq; aere,neq; circũgiratione.Nã ſm naturã æq̃libriũ nõ ↄtingens,ſed ꝙ undiq; ipſam in cẽtrũ cõducit.Similiter homœomerã exiſtens & cœli ſimilaritas & ęquilibre ſufficientia ſunt ad manſionẽ terrę,neq; enĩ hæc aliquãdo uolẽs extabit, neq; tota,neq; ſm partẽ.Cur enim magis huc uel illuc ſimilr ſe hñs ad totũ cœlum uerget, ſed neq; ſm partes ſm naturã exiſtente ipſa in hoc loco,ſed neq; cœlũ ipſam aliquãdo ipellet,neq; ſm partem ſuiipſius cum ſit ſimilare & idem ſemp,neq; ſm totũ ſeipſm ſemper idem exiſtẽs,& eãdem ſemper ad terram hñs habitudinẽ.Ignis aũt & ſi ſit ſimilr terræ ſimilaris & æquilibris,ſed nõ ad cẽtrum habet æquilibre,ſed ad id quod in circuitu ꝓpter quãdo in alieno loco.ſ.cẽtro poſitus fuerit ignis, feſtinat recurrere per breuiſſimã uiã ad ꝓprium.Et in ueritate ſi totus ignis ponať apud centrũ neceſſe eſſet ipſm diſcerpi diſtrahiq;.Idem aũt utiq; pateref & terra in circuitu poſita.Neq; aũt ignis ab eo ꝙ in circuitu ſm naturã ↄueniẽte ſibi,& ſimilr ad ipſm ſe habẽte cœlo, mouebiť utiq; neq; ſm totũ,neq; ſm partes niſi aliquid ipſius tranſmuteť.Sed & in hoc uerum dicere ęque,repens enim res ſimili alicui ꝓpe poſita nõ habebit magis,neq; minus alio moueri.Sed ignis qdẽ tanq̃ ꝓximus cœlo & magis ipſi ſimilis cum eo ꝙ obſeruat ſuiipſius locum,ſicut cœlum & ſimul moueť cum ipſo. Terra aũt centro cognata ſubſiſtẽs manet circa ipſm. Vide igiť quid Ariſtoteles/ait/eſſe cãm manſionis terræ.ſ.qđ ſm naturã eſt ipſi iſte locus. hoc ſupponẽs Socrates cãm apponit naturalẽ ꝓpter quã in ꝓpriis locis exiſtentia nõ indigent aliq̃ alia cooperatione,puta aere aut circũgiratione ad nõ moueri inde,ſufficiente ipſis ęqualibratione & cõtinentis ſilitudine. Ariſt.aũt obuiat ad putantes ſimilitudinẽ & ęqualẽ librationem ſufficere,ut nõ moueanť etiam poſiti in alieno loco Propter qđ ab ignis cõparatione conatur arguere ſermonẽ eius quod hic poniť,& ubiq; cãm circũducit ad eſſe ſm naturã locum ſufficiens hoc pricipiũ eſſe putãs.Socrates uero & huius cãm aſſignauit.Et mihi uideť etiam circa elementorum principia tale aliqd eueniſſe Ariſto.ſpecie quidem enim cõtentus fuit qualitatibus calido & ſicco & ↄtrariis,timens aũt & horũ principia req̃rens deuenit ad figuras. Cõcludẽs aũt eam q̃ de figura & poſitione & mãſione terrę hiſtoriã ad ea q̃ ſibi de his uidebãtur cæterum tranſit.

N*os aũt dicamus primo/vtrũ habet motũ aut manet.Quẽadmodũ enĩ diximus,hi qdẽ ipſam vnũ aſtrorũ eſſe faciunt,hi aũt in medio ponentes adhęrere & moueri dicunt circa polũ mediũ.Qđ aũt eſt impoßibile palã ſumentibus principiũ, qđ ſiqdem fertur,ſiue extra mediũ ens,ſiue ĩ medio neceſſariũ ipſam vi moueri hoc motu.Non enĩ ipſius terrę eſt motus,etenĩ vtiq; particularũ vnaquęq; hanc haberet lationẽ,nunc autẽ in rectũ omnes feruntur ad mediũ ꝓpter qđ nõ poßibile ſempiternũ eſſe violentũ exiſtentẽ & ꝑter naturã.mundi aũt ordo ſempiternus.Adhuc omnia lata latione circulari ſub-*

deficientia

deficientia videntur & mola pluribus vna latione pter primã. Quare & terrã necessariũ, siue circa medium, siue in medio posita feratur, duabus moueri lationibus. Si aũt hoc acciderit necessariũ fieri diuersitates trãsitus & versiones fixorũ astrorũ. Hoc aũt nõ videtur factũ sed semper eadẽ scd̃m eadem oriuntur & occurrunt loca ipsius. Adhuc aũt latio partiũ & totius ipsius scd̃m naturã ad mediũ totius est. ppter hoc enĩ etsi existat posita nunc in centro dubitabit vtiq; aliquis quoniã idẽ duorũ est medium ad vtrũ grauitatẽ habentia & partes terrę scd̃m naturã. Vtrũ quia totius est mediũ, aut quia terrę. Necesse itaq; ad id qđ totius, etenĩ leuia & ignis ĩcõtrariũ lata grauibus ad extremũ loci cõtinentis mediũ. Accidit autẽ idem mediũ esse terrę & totius. feruntur enĩ & ad id qđ mediũ terrę, sed scd̃m accidens scd̃m qđ mediũ habet in totius medio. Quoniã autẽ feruntur & ad terrę mediũ signũ, quia lata grauia ad hanc nõ ęque distantia feruntur sed ad similes angulos. Quare ad vnũ mediũ ferũtur & qđ terrę. Manifestũ igitur qa necesse in medio esse terrã & imobilẽ ppter dictas causas. Et qa vi piecta sursum grauia scd̃m regulã iterũ ferũtur ad idem etsi in infinitũ virtus piciat. Qđ qdem igitur, neq; mouetur, neq; extra mediũ ponitur, manifestum ex his.

Primo pponit ostendere q̃ nõ moueť terra circulariter, neq; circa mediũ tãq̃ unũ astrorũ existẽs, ut dicebant Pythagorici. Neq; ut in medio circa axem uniuersi reuoluta. Et ostẽdit q̃ impossibile est ipsam sic moueri penes fm hypotheticorũ modũ sic. Si moueť terra circulariter ui mouet hoc motu, sed impõle est ipsam ui moueri, & pter naturã, impõle ergo est circulo moueri terrã. Et cõsequẽtiam quidẽ ostendit sic, si nõ ui moueť circulari motu terra, fm naturã ipsa moueť. Necesse enim qđ mouetur, aut ui, aut fm naturã moueri, sed si fm naturã moueť circulariter & partiũ ipsius unaquæq; hanc habebit lationẽ, sed partes nõ mouenť circulariter, sed sup rectã ferunť ad mediũ, nõ ergo fm naturã terra moueť circulari motu, ui ergo. appositã aũt q̃ dicit. at uero ui nõ moueť pbauit in secũda figura sic. Terra æterna q̃ ui & pter naturã moueť nõ æternũ, terra aũt nõ moueť ui. Qđ autem terra æterna ostendit eo q̃ mũdi ordo æternus est q̃re & terra æterna. Deinde & fm argumẽtum adducit tale. Si circulariter moueť terra, siue circa mediũ, siue in medio. Necessariũ ipsam moueri duobus motibus, sicut alia oĩa q̃ post nõ erraticã & motu nõ erratice mouenť & pprio circa polos zodiaci circuli ẽcõtrario nõ erratice facto, ppter quẽ & subdefecit ante nõ erraticã. Si.n.oriť hodie q̃cũq; erraticarũ cum ea q̃ in corde leonis si forte mota sit ad sequẽtia, q̃ erratica duobus gradibus si fuerit mota sit ad sequẽtia, q̃ erratica duobus gradibus si fuerit mota ut fm quintũ gradũ fiat deiceps pori ente stella q̃ in corde & pocũbente subdeficiẽs uideť erratica. Si igiť circulariter moueť terra, patet q̃ ipsa cõtrario nõ erratice mouebiť pprio motu ppter qđ etiã subdeficiet ante erraticã. Et adhuc etiã circa polos zodiaci sicut & planetarũ honorabiliores ipsa. Si autem hoc, nõ amplius nõ erratica astra fm eadẽ signa orizõtis orientia & occũbentia apparebũť nobis sicut nũc. Sed magis erratica tãq̃ circa eosdẽ polos ipsa mota, quorum totum cõtrarium appet. Iã autẽ si motus ipsius æque uelox fiat alicui erraticorũ illud fm idẽ punctũ uidebiť, neq; oriens neq; occumbẽs. Qđ qdem manifeste à rõne est alienũ. Oportet igiť hoc attendere q̃ p assimilari circularẽ motũ terrę si fiat aliis circularibus motibus qui circa nõ erraticã sunt, ostendit q̃ ẽt circa polos zodiaci mouebiť. Et etiã ex supra dicta incõuenienti, neq;.n. qđ est moueri terrã simplr, neq; ei qđ est subdeficere pmutatiões ortuũ & occasuum assequunť si non & circa polos zodiaci, aut alios pter eos qui æqnoctiales sunt moueret terra. Tertium aũt argumẽtum tãq̃ super axioma pacceptum hoc ad qđ fertur aliqd fm naturã. Si igiť latio partiũ terræ, si autẽ partium & totius ipsius q̃ fm naturã ad medium locus est. Ad quod autẽ fertur aliqd fm naturam in hoc & manet fm naturã. Manet ergo in medio uniuersi. Nã & ignis ad girum delatus quãtum in seipso manet ibi. Forte autẽ & hoc ostẽdit q̃ terrę motus ad mediũ est nõ circa medium. Nã locus partium & totius ipsius est ad medium uniuersi. Cũ dixisset autem q̃ latio terræ est ad medium uniuersi, adiungit q̃ etsi nõ moueať terra, ut qdam dicunt, sed in cẽtro existat posita, hoc utiq; aliquis dubitabit, qm̃ idẽ subiectum est mediũ amborum. s. uniuersi & terræ ut ad quod medium ferunť grauitatẽ hñtia & partes terræ fm naturã, utrũ qa totius est mediũ, aut qa terræ, hoc igiť dubitatio dicit q̃ necesse ad id qđ uniuersi est ferri. Et ostẽdit hoc ex igne & totalr ex leuibus, hæc.n. ad cõtrarium grauibus delata tãq̃ cõtraria illis uelut ignis nõ ferť ad id qđ suiipsorum sursum sed qđ uniuersi. Quare & terra cõtraria igni mota & ad cõtrariũ ad id qđ uniuersi deorsum & medium mouebiť, hoc autẽ ad extremum ferť cõtinentis loci. Alexãder qdẽ ait esse ęquiualẽs huic ad extremum uniuersi & sursum à quo qđ deorsum & medium cõtineť. Et uideť itelligere uniuersi extremum & sursum cœlum à quo cõtineť qđ sub luna. Forte autẽ extremum cõtinẽtis loci dicit q̃

medium.f.supmum aeris ad qđ ferť ignis ut sit nõ cõtinẽs locus medium,sed aeris ultimũ qđ uersus terrã. Extremum aũt ipsius supior pars ad quã ferť,& aer purissimus & ignis. Ostenso igiť ꝙ ad uniuersi cẽtrum feranť grauia,adiũgit ꝙ ẽt ad id qđ terræ. Et ostẽdit hoc eo ꝙ nõ æque distãter ferunť grauia. Si.n.æque distãter deorsum ferenť nõ utiq; ad idẽ pũctum ambo cõuenirẽt.f.ad cẽtrũ. Qđ autẽ nõ ferunť æque distãter,sed ad cẽtrum ɔcurrunt,ostẽdit eo ꝙ ad siles angulos ferunť. Similes aũt uocabãt æq̃les angulos qui angulũ sub æq̃li reducebãt,æq̃les aũt esse,ꝙ autẽ siles sunt qñ

In lib. Eucli.

rectus fuerit uterq;. Quãdo.n.recta sup rectã erecta eos q drinceps angulos æq̃les inuicẽ facit rectus utriq; æq̃liũ angulorũ est,ut in elẽtis didicimus. Et ꝙ qdem ad rectos angulos deorsum ferũtur grauia naturalr̃ super terrã,isinuat ꝙ nõ aliter stat colũna aut paries,uel aliqđ aliud graue,si nõ facit angulũ rectũ ad planũ. Qđ autẽ q ad rectos angulos deorsum ferunť ad cẽtrum ɔcurrãt didicimus ex decimonono Theorematũ tertii libri elẽtorũ. Cuius ꝓpositio est talis:si circulũ ɔtigit aliq̃ recta,à cõtactu aũt contingenti ad rectos angulos ducať recta in ꝓducta erit centrũ circuli.& qđ ante ipm etiã idem ostẽdit ꝓpõnem hñs talem. Si circulũ ɔtingat a'iq̃ recta,à centro aũt ad cõtactum copuleť aliq̃ recta,copulata perpẽdicularis erit ad ɔtingẽtem. Sed qm̃ in elẽtis qdem ostẽsum est in cõtigente centrũ esse q̃ ad rectos angulos est,& cõtingente q̃ per centrũ existens ad rectos angulos. Nũc aũt ꝓponitur eũ qui ad planũ terrę ad rectos angulos eẽ ostẽdere ad centrũ cõuenire,ostẽdẽdũ est ꝙ q̃ contigenti ad rectos est. Sit itaq; maximus circulus in superficiæ terræ qui ab g/& d/ducatur contingens circulum recta,quæ d/e/& sit grauitas aliqua f.z/delata ad cõtingentem sm rectã z/a/& ęq̃les sint anguli qui sub z/a/d/z/a/e/inuicẽ. Dico ꝙ & totus angulus qui sub z/a/b/toti illi qui sub z/a/g/æq̃lis est. Hi autem sunt qui ad planũ terrę ad deorsum lata grauitate fiunt, educať quæ z/a/ad centrũ circuli.f.h. Ostensum est enim quod in ea q̃ ad rectos ɔtingenti est centrũ. Qm̃ igitur ęq̃les sunt anguli qui d/a/h/e/a/h. rectus enim uterq; quorũ qui h/a/b/est æq̃lis semicirculorũ existẽs circuli a/b/g.& reliqui ergo qui apud a/cornuales æquales inuicẽ sunt. Sunt aũt & qui sub z/a/d/z/a/e/ęq̃les,& totus ergo qui sub z/a/g/toti qui sub z/a/b/ęq̃lis est. Et sunt qui ad supficiem terræ. Ptolemæus aũt in principio syntaxeos supponẽs grauitates ad æq̃les angulos deorsum ferri,& ꝓpter quod & manere nõ declinatas & non decidere ostendit etiam ꝙ oĩa ad centrum uadũt. Nam z/a/ad ęq̃les angulos stante uelut colũna,q̃dam si a/centro ad a/copulemus rectã,& ab a/ipsi a/h/diametro ad rectos angulos ꝓtrahamus lineam d/e/erit q̃ a/z/ipsi a/h/sup rectam. Qm̃ enim totus qui sub z/a/b/toti ei q sub z/a/g/supponiť ęq̃lis,quorũ qui cornualis cornuali ęq̃lis,quia & qui semicirculorum ęquales & reliq. ergo q z/a/d/ęq̃lis ei z/a/e. Rectus ergo uterq;. Recti aũt & qui sub d/a/h/e/a/h. duo ergo recti q sub z/a/d.d/a/h.q̃re una recta q̃ z/a/h/ꝓpter decimũnonũ primi elẽtorum. Cuius ꝓpositio est talis. Si apud aliquã rectã & apud punctũ,qđ apud ipsam duę rectę nõ easdem partes iacentes eos q deinceps angulos duobus rectis ęq̃les faciunt,in recta erunt inuicẽ rectę,grauitas ergo z/ad centrum ferť. Totaliter autẽ si non ad centrum cõcurrerent grauitates oẽs,sed ęque distãter feranť aliquę ꝑtermitterent terrã,non enim in uniuerso intermedio existẽs. Si igitur fertur sm naturã ad mediũ terra & manet in medio sm naturam. Deinde & aliam ostensionẽ euidentiorem apponit huius ꝙ non moueatur terra totalr̃,neq; circa mediũ,neq; à medio. Si enim ui ꝓiecta sursum grauia ad eundem locũ iterum sm regulã deorsum ferunť. Et si in isinitum sursum uirtus iecerit,ita ut tẽpus multũ fiat inter ꝓiectionem sursum & casum nõ mouet terra,si enĩ terra moueret, & locũ ex loco trãsmutassent partes ipsius ad locum alium descenderet qđ sursum ꝓiectum & nõ in illum à quo sursum ꝓiecta fuerunt. Cum aũt ostẽdisset ambo ꝓblemata,& ꝙ in medio est in terra & ꝙ imobilis,neq; circulr̃ circa medium,neq; super rectam mota,cõem adiecit ɔclusionẽ dicens esse manifestũ ex dictis, ꝙ neq; moueť,neq; extra mediũ mouetur quod idem est ei quod est in medio moueri & quiescere.

Adhuc autẽ palã ex dictis causa mãsionis: si enim nata est ferri ex omni parte ad mediũ queãdmodum videtur,& ignis à medio iterũ ad extremũ:impoßibile latã esse quãcũq; particulã ipsius à medio nõ vim passam. Vna enĩ latio vnius & simplex simplicis,sed nõ cõtrarię. Quę aũt à medio ei quę ad mediũ cõtraria. Si igitur quãcũq; partẽ impoßibile latã esse à medio,manifestum qđ & totũ adhuc impoßibilius,ad qđ enim pars nata est ferri,& totũ illuc natũ est. Itaq; siquidẽ impoßibile moueri nõ à potentiori virtute,necessarium vtiq; erit ipsam manere in medio.

Cõm. 61. Ostenso ꝙ in medio quiescit terra,cõsequenter & cãm docet ꝓpter quã quiescit. quia neq; ꝓpter suppositum aerem,neq; ꝓpter circũgirationem, sed quia sm naturã est ipsi manere in medio. Ratio autem talis est,si natura feranť partes ipsius undiq; ad mediũ sicut uidenť,ꝓpterea ꝙ & ignis à medio ad

dio ad extremũ: impossibile ferri quãcũq; partem ipsius à medio nõ uim passam. Non enim impoſſe natura & à medio & ad mediũ ferri, qa una latio ſm naturã unius corporis, & ſimplex ſimplicis, ſed non cõtrarię. Quæ aũt à medio ei q̃ ad mediũ eſt contraria habet. Quare ſi qua ad mediũ ſm naturam eſt, q̃ à medio nõ utiq; erit ſm naturã, ſed ſiquidẽ ui. Si igit impoſſe quãcũq; partem ferri à medio ſm naturã & totã magis impoſſibile eſt, ſi igit ſm naturã ad medium fert, impoſſe à medio ſm naturam ferri. Si aũt hoc impoſſe, neceſſariũ manere ipſam in medio. Sed antecedens uerum. ſ. ſcđm naturam ptes terrę undiq; ad mediũ ferri, & ↄſequẽs ergo uerũ. ſ. ſm naturã manere ipſam in medio. Hæc ergo cã manendi terram in medio. ſ. natam eẽ ſic & aliam nõ oportet quærere.

Atteſtantur autẽ his & mathematicis dicta circa aſtrologiã. Apparẽtia enĩ accidunt trãſlatis figuris, q̃bus determinatus eſt aſtrorũ ordo tanq̃ in medio poſita terra. De loco quidẽ igitur & mãſione & motu quemadmodum habet, tanta dicta ſint de ipſa.

Quod terra in medio ponat & quieſcet teſtimoniũ fert hoc quod aſtrologi oſtendũt apparentia circa cœlũ ſic accidere tanq̃ in medio terra poſita & quieſcente. Quod aũt deinceps literæ tale eſt. Apparentia tranſmutantiũ figuratũ quibus determinatus eſt aſtrorum ordo, accidit tanquã in medio poſita terra. Ordo enim aſtrorũ determinatus eſt ſm figurationes factas ſm motus. Si enim terra nõ eſſet media cœli aſtris in oriẽte factis, deinde meridiano & ultimo in occaſu, nõ utiq; magnitudines eorũdem ſemper ęq̃les apparerent. Sed ſiqdem uerſus occaſum terra ꝓpinquior eſſet, maiora apparerent eadem occũbentia q̃ orientia. Si aũt uerſus ortum ↄtrarium & itermediæ ipſorũ diſtãtiæ ſimilr. Neq; etiã lunæ eclipſes talem hñt ordinem figurationũ, ut ſm diametralem ipſius ſemp ad ſolẽ ſtationem efficerent, ſed & in minoribus ſemicirculo diſtãtiis, hoc autẽ utiq; eueniret & ſi trãſitiuũ motum faceret terra. Si autẽ circulr circa centrũ, ut Heraclides Ponticus ſuppoſuit cœleſtibus q̃eſcentibus ſiqdem uerſus occaſum inde apparerent aſtra oriẽtia. Si aũt ad ortum ſiqdem circa polos æquinoctialis, nõ utiq; à diuerſis orizontis locis, ſol & alii planetę oriret, ſicut nunc. Siue aũt circa polos zodiaci, ſiue circa polos æquinoctialis qũo utiq; ſaluarent erraticorũ ↄſequentia ſigna & tranſitio cœleſtibus exiſtentibus imobilibus? Quod aũt dicit Ptolemęus ꝙ oĩa utiq; non ꝓcedentia unũ ſemp cõtrarium terræmotũ apparerent facientia. Et neq; utiq; nubes unq̃ oſtenderet trãſcurrens ad ortum, neq; aliud aliqđ uolantiũ, aut iactorũ ꝑueniente terra ſuper omnia uelocitate Siquidẽ tantã in breui tẽpore facit reſtitutionẽ. Cõcludens aũt dicta de poſitione terrę ꝙ in medio, & de mãſione & motu ꝙ manet & nõ mouetur; cõſequenter tranſit ad ſermonẽ de figura ipſius terræ. Com̃. 61.

Vide authorem ſphæræ Proſk. ꝑma dictione Almagiſti.

Figurã aũt habere ſphęricã neceſſariũ eſt ipſam, vnaquęq; enĩ particularũ grauitatẽ habet ad mediũ & minor à maiori pulſa, nõ poteſt fluctuare, ſed cõprimi magis & ſimul cedere alterũ alteri quouſq; vtiq; veniat ad medium. Oportet autẽ intelligere qđ dicit. Quẽadmodum vtiq; & ſcđm modum quem & phyſiologorum dicunt aliq factam eſſe. Veruntamẽ illi qdẽ violentiã cauſam ponũt eius quę deorſum lationis, melius autẽ ponere verum & dicere hoc accidere ꝑpter ſcđm naturã habere ferri grauitatẽ habens ad medium. In potẽtia igit exiſtẽte mixtura diſgregata ferebãtur ſimiliter ex oĩ parte ad medium. Siue igit ſimiliter ab extremis diuiſe partes cõductę fuerunt ad mediũ, ſiue aliter habẽtes facient idẽ. Qđ qdẽ igit ſimiliter vnumqđq; ab extremis latis ad medium, neceſſarium, ſimilẽ fieri vndiq; molẽ manifeſtum. æquali enĩ vndiq; appoſito ęq̃liter neceſſe diſtare à medio extremum. Hęc autẽ figura ſphęrica eſt. Nihil autẽ differt ad rationẽ, neq; ſi nõ ex omni parte ſimiliter cõcurrunt ad mediũ partes ipſius. Plus enĩ ſemp qđ ipſo minus ꝓpellere neceſſariũ vſq; ad mediũ inclinationẽ habẽtibus ambobus & grauiori ꝓpellente vſq; ad hoc minus graue. Qđ enĩ vtiq; quis dubitabit eandẽ habet his ſolutionẽ. Si enĩ exiſtente in medio & ſphęrica terra multipla grauitas apponatur ad alterum hemiſphęriũ, nõ erit idem mediũ totius & terrę. Quare aut nõ manebit in medio, aut ſiquidẽ quieſcet etiã nõ mediũ habens ſcđm qđ nata eſt moueri etiã nunc. Qđ qdem igitur dubitatur / hoc eſt videre autẽ nõ difficile modicũ intendẽtes & diuidẽtes q̃liter dignificamus quãcũq; magnitudinẽ ferri ad medium grauitatẽ habentẽ. Palã enim ꝙ non vſquequo tangat centrũ extremũ, ſed oportet pręualere qđ plus donec vtiq; ſumat ſuiipſius medio mediũ, vſq; ad hoc enim habet inclinationẽ Nihil igitur differt *hoc dicere in bolo & parte cõtingente, aut in tota terra.* Non enĩ *ꝓpter paruitatẽ, aut magnitudinem*

dictum est accidens. sed de omni inclinationē habēte ad mediū. Itaq; siue tota ab aliqua parte ferebatur, siue scđm partē necessariū vsq; ad hoc ferri donec vndecūq; similiter sumat mediū adęq̄tis minoribus à maioribus ꝓpulsione inclinationis, siue igitur facta est necessariū factā esse hoc modo. Quare manifestum quia sphęrica generatio ipsius siue ingenita semꝑ manens eodē modo habet quo etsi genita vtiq; primū fuit facta. scđm hanc itaq; rationē necessariū esse figurā sphęricā ipsius.

Com. 63. Qđ terra sit sphærica ostendit p q̄nque arguméta. Quorū primū ostendit ꝑaccipiens ptes terræ usq; ad mediū natas eē moueri. Hoc eni sigñat per hoc grauitatē habēt usq; ad mediū. Nā grauitatē hñs & fm grauitatē motū usq; ad mediū uniuersi mouef nō ꝓhibitum. Omnibus aūt partibus ad mediū repentibus & minoribus à maioribus pulsis & p̄ssis ꝓpter ualidiorē maiorū semp ad mediū inclinationē & cedētibus inuicē alii undiq; sphærica fit figura, ut in cera q̄ format in sphærā ꝓminēs semp ad mediū pellif. Deinde & phantasiā nr̄am corrigit ponentē aliā partē sup aliā ad altitudinem multā donec utiq; trāsgrediens id qđ ad mediū studiū alio deferaf. nō eni fluctuat, ait, hoc est nō mole tumescit, donec supeffundaf, neq; enī pellēs, neq; qđ pellitur ad aliud aliquid circulationē habet q̄ ad mediū, aut hoc nō possibile fluctuare dixit, pro hoc supra cedere, & ꝑ antiparistasim facere ex ampliori q̄ minus, hoc enī humida patiunf. In ptibus autē terrę cōprimif magis qđ minus à maiori & coarctatur, aut simul cedit alterū alteri donec utiq; ueniat ad mediū qđ grauius, sed nō supereffunduntur mole tumescentia ut fluctus. Ad euidentiā autē adducens qđ dicitur supponit terrā fieri factāq; sicut & physiologorū quidā & ipsi ordinē eorū q̄ ī mūdo sunt priorē & posteriorē p generationem insinuantes, sed illi quidē circūgirationē causam esse dicentes uiolenter ipsam ad mediū dicunt ferri. Melius autē & uerius dicere hoc fieri eo qđ naturā habet grauitatē habens ferendi ad medium. Supponens igif terrā mixtā adhuc aliis, deinde segregari sicut Anaxagoras uidebaf dicere, & actu ex potentia factā & motā ad mediū. Siquidē undiq; ab extremis æque feranf grauia ad mediū unū, necesse est undiq; æq̄li apposito æq̄liter à medio distare extremū. Hæc aūt figura est sphærica, etsi non undiq; aut simil̄r cōuenerit ad mediū partes ipsius, sed hinc qdē plus, hinc autē minus, accidit tamē idē. Et sic eni necesse est figurā fieri sphæricā, fm q̄ enī maior appositio fit fm hoc grauitate crescēte suppositū minus exñs & leuius expellef à grauiori. Donec itaq; expulsa leuiora à grauioribus ad alteram partē cētri cōgregata, æque repentia cū expellentibus fm id qđ ad centrū studiū simile fiant. Sic quidē & Alexander nō quia supergredi centrū, putat aliqđ graue passum. Nam qđ exit à cētro ad sursum, patet q̄ cedit & qđ pellit ipsum ad sursum pellit. Quomō igif grauius ad sursum pellef fm naturā? total̄r eni apud cētrū factū, neq; grauitatē iam habebit ut pellat. Et Aristoteles aūt plane grauiora usq; ad mediū pellere, ait, sed nō supra mediū pellere. Quomō igitur dicitur est plus q̄ ante ipsum minus ꝓpellit, & hoc usq; ad mediū accidit existēs propulsio alterius aliud pellentis & redigentis in rotūditatem eorum, q̄ ex utraq; parte simul cedūt ut dixit & tumescentium ꝓpter coarctationem. Sic.n. in unā superficiem ꝯstituūtur, sed & ꝓminens semp remotius à centro existens festinans ipsi ꝓpinquare deorsum ferf ad cōcauius. Et sic sphæricitas fit, & per eā igif quæ fm suppōnem generatiōem terræ sphæricitatem ipsius īsinuans, & q̄ mediū ipsius undiq; æqual̄r distat ab extremis, inducit quādam dubitationē nascētem ab his q̄ centrouarica dicunf ab ipsis mechanicis. Cētrouarica quidem igif qualia multa, & gratissima Archimedes, & alii multi descripserūt, intētionem habent, qūo datę grauitatis cētrum iueniaf, hoc est punctum aliquod in corpore à quo sustentaculo aliquo extra tangente suspensum sine declinatione erit corpus. Palàm autem quòd uniuersi idem erit medium magnitudinis & grauitatis, sed dubitatio est talis. Si terra in medio existēte & sphærica existēte multupla aliqua grauitas superueniat ad alterum hemisphærium, palàm quòd non adhuc idem medium terræ erit secūdum unam partem multupla ei quę à principio magnitudini addita, sicut & prius terræ erat medium idem & mundi existens. Quare non quiescet tunc terra in medio, non enī adhuc in medio uniuersi est coaddita tātum ad unam partem, aut siquidem, & sic habens quiescit q̄ per appositionem in hoc fit, aut siquidem insinuatur, quiescet & nunc etiam extra medium uniuersi posita & non medium habens uniuersi medium. Et si nulla ipsi grauitas ad alteram partem apposita fuerit. Siquidem apposita extra medium facta per appositionem, tamen quiescere supponitur. Cum dixisset autem quiescet quia & nunc & non medium habēs adiecit qua nata est moueri. Dicit autem quòd secūdum illud quiescet quòd extra medium secūdum quod non quiescere, sed moueri nata est. Inconueniens autem in illo quiescere secūdum quod nata est moueri. Multuplam autem appositam grauitatem supposuit, ut quæ nunc grauitas medii ipsius remotissime fiat à medio. Hoc igitur cum dubitasset ab ea quæ in generatione terræ supposita additione quòd secundū alterā par-

tem coagumentata terra multupla suipsius magnitudine necesse medio ipsius remoto ab eo quod secūdum grauitatem fit tempore ad illam partem ad quam facta est grauitatis additio,& nō adhuc manere in medio,aut siquidem sic habens,ut propter appositionem sit extra medium & posset manere,quiesceret & nunc sine appositione non medium obtinens secūdum quod non manere sed moueri nata est.Quòd quidem inconueniens est,neqꝫ enim quiescet ibi qua nata est moueri,sed ibi unde non est nata moueri,quòd quidem inconueniens est,neqꝫ enim quiescit ibi qua nata est moueri,sed ibi unde non est nata moueri.Quòd quidem igitur dubitatue/ait/hoc est,nō difficile autem uidere & attendere dubitationi & solutioni parum intendentes,uidelicet aut magis priorem sermonem intendentes supponentem generationem terræ & diffinientes quomodo dignam esse censemus quantamcunqꝫ magnitudinem grauitatem habentem ferri ad medium. Nunc autem determinatur quod non usqꝫ ad hoc solum fertur grauitatem habens ad centrum quousqꝫ suipsius ultimo tangat centrum & ueluti insideat ipsi.Sed amplior semper grauitas minori prævalens,& aut extrinsecus ipsa,aut conglobata in molem & uniti ipsi usqꝫ ad tãtum fertur ad medium donec possit inextensa & redacta in sphæram in seipsa in medio,hoc est concaua superficie cōprehendat uniuersi medium,usqꝫ ad hoc enim inclinationem habet.Quare & si apponatur terræ grauitas,qualem dubitãs sermo supposuit non manet prominens,sed fiet & ipsum sphæricum & cōprehendet terræ superficiem,& erit iterum quod à principio medium,& eius quod cum appositione mediū est.Necesse enim & hoc terreum secūdum totum seipsum uelle appropinquare medio usqꝫ ad hoc habet inclinationē.Si enim adhuc moueatur transmutans suipsius medium ad uniuersi medium,sursum utiqꝫ ferretur,& ꝑter naturam.Nihil autem/ait/differet siue aliquis de parte terræ,siue de tota faciat sermonem.Non enī ꝑ pter paruitatem/aut magnitudinem accidit quod dictum est,sed propter naturalem inclinationem ad medium.'quare siue tota alio ferebatur,ut dicunt qui ipsam aliquando separatam à mixtione in medium ferri dicentes,siue secundam partem:necesse est usqꝫ ad hoc ferri,donec utiqꝫ undiqꝫ contētum similiter accipiat medium,minoribus semper æqualem superficiem maioribus accipiētibus.Maioribus enim & grauioribus ad deorsum magis cedentibus minora propulsione inclinationis huius ex utraqꝫ parte maioris expulsa ad sursum æqualem ipsis assumunt superficiem,pro hoc autem necessarium usqꝫ ad hoc ferri.Alexander alium contextum aliamqꝫ scripturam acceptans inquit cūm hoc ferri.i.cum ea quæ ad medium inclinatione,& sic acceptat alteram.Concludens autē argumentum Aristoteles/siue facta est/ait/terra,necessarium hoc factam esse,ut dictum est,secūdum eam quæ ad medium inclinationem,ut sphærica sic ipsius figura,siue æterna existens perseuerat eundem habet modum quo quidem & genita primo utiqꝫ fuisset,quare & sic necessarium ipsam sphęricā eē.

Et quia grauia omnia feruntur ad similes angulos,sed non ęque distantia,hoc autem aptum natum est ad natura sphęricum.aut igitur est sphęrica,aut natura sphęrica.Oportet autem vnumquodqꝫ dicere tale quod natura vult esse & quod existit,sed quod non vi & pręter naturam.

Sedm hoc argumentum est eo qꝫ fertur ad similes.s.ad æquales angulos grauia ostendens quòd sphærica est terrę figura.Omnibus enim ad idem undiqꝫ simul impulsis,& aliis aliis superappositis secūdum similem inclinationem æquales necesse est fieri eas quæ à medio ad quod omnia concurrunt ad extrema,hoc autē est sphærica figura ꝑpter quod ad similes angulos deorsum ferri grauia & non æque distantia ad natura sphæricum natum est. Vndiqꝫ enim non possibile est ad similes ferri angulos delata grauia eo ad quod feruntur non habente sphæricam figuram.Quoniam autē non omnino pro certo habebatur sphærica terræ figura propter prominentias montium,& cōcauitates,sphærica/ait/terra,siquis talem differentiam minimam existerem ratiocinetur.Neqꝫ enī si aliquis milium superponat magnæ sphæræ cereæ retrahet nos utiqꝫ ipsam uocare sphæram ꝑpter milii suprapositionem.Aut si quis diligenter examinet,& sic natura sphęrica est,natura enim undiqꝫ annuit medium ut insinuat omnium grauium ad similes angulos deorsum latio.Si igitur oportet unūquodqꝫ tale dicere quale esse & existere natura uult,sed non quod ui & ꝑter naturam,perspicuū est qꝫ sphærica utiqꝫ merito terra diceretur.Bene autem Alexander apponit causam huius qđ nō pro certo sphærica est terræ figura dissimilitudinem terræ pro causa ponens & inæqualem reptionem. Non enim omnibus/ait/grauibus corporibus medium inclinationis & grauitatis,hoc medium certitudinaliter & magnitudinis est,sed in quibusdam uariatur.Non enim omnia grauia æque grauia sunt,festinãt autem grauia inclinationis propria inclinatione medii ad capescendum medium non magnitudinis medio propter quod nihil prohibet medio terræ secūdum inclinationē existēte in uniuersi medio distantias magnitudinis terræ eas quæ à medio ueniunt,non omniquaqꝫ æquales esse. Com.64.

Adhuc autem & per apparentia sc̃dm sensum, neq; enim vtiq; lunę eclipses tales haberent decisiones, non enim his quę sc̃dm mensem figurationibus omnes accipit differentias. Etenim recta fit, & amphicirtos & concaua. Circa eclipses autem semper gibbosam habet determinantem lineam. Itaq; quoniam quidem eclipsatur propter terræ interpositionem. Terræ vtiq; erit rotunditas figuræ causa sphærica existens.

Com̃. 65. Tertium hoc argumentum euidens ab apparentibus sensui circa eclipsim lunæ. Non enim utiq; lunæ eclipses apparerent gibbosam semper lineam habentes distinguentem luminosum & umbrosum lunæ, si non sphærica esset terra. Si.n. lunæ eclipsis accidit ea incidente in umbram quæ à terra fit instar coni existentem, aut cylindricam, aut calathoidalem. Nam alterius existens figuræ, non utiq; gibbosam faceret abscisionem semper lunaris sphæræ. Omnes autem tales umbrarum figurę à sphærica figura factę ostensę sunt, nam maiori existente sole quàm terra umbra conoidalis fiet, ęqualibus autem existentibus ambobus cylindræ instar. Si autem minor esset sol calathoidalis & ueluti colueus totius angustius uersus terram habens. Si igitur quę distinguit gibbosa semper est, quę autem semper gibbosa à tali prouenit, umbrę autem tales omnes sunt à sphærico corpore, sphæricam utiq; habebit figuram terra secũdum positionem quidem quandam solis ad terram & tympanoidalis existens terra talem umbram redderet. Semper autem & secũdum omnem positionem non utiq; si non sphærica esset, ꝙ autem non circa lunam non natam secũdum rectam lineam abscindi accidit ꝙ in eclipsibus gibbosa semper distinguens sit, sed penes umbram, meminit ex eo quod luna in figurationibus quidem quæ secũdum mensem in quibus nihil in ipsam umbra facit, omnes accipit diuisiones. Etenim recta fit diuisio in dichotomis apparitionibus & amphicirtos in amphicirtis, & cõcaua in luminaribus. In eclipsibus autem semper gibbosam habet determinantem lineam.

Adhuc autem per astrorum apparentiam non solum manifestum, quia rotunda, sed & magnitudine non existens magna. Modica enim facta translatione nobis ad meridiem & arcticum, manifeste alter fit orizon circulus, ita vt quę super caput astra magnam habet transmutationem, & non eadem videantur, ad arcticum & meridiem transmutantibus. Quędã enim in Aegypto quidẽ stellę vidẽtur & circa Cyprum. In his autem quę Arcticum regionibus nõ videntur, & quę semp in his quę ad Arcticum apparent astrorum, in illis locis occultantur. Quare non solum ex his palã, rotundam esse figuram terrę, sed etiam sphæræ non magnę. Non enim vtiq; sic velociter palã faceret translatis ita modicum, propter quod existimantes copulari eum qui circa Herculeas colũnas locum ei qui circa Indicum, & hoc modo esse mare vnum non valde suspicari incredibilia videri. Dicunt autem argumentantes ex elephantibus, quoniam circa vtraq; loca extrema existentibus genus ipsorum est tanq̃ extremis propter copulari adinuicem hoc factis.

Com̃. 66. Quartum argumẽtum hoc ostendentium sphæricam terram quod quidem iam, & de magnitudine ipsius ostendit ꝙ puncti rationem habet ad cœlum. Si enim ad Vrsam nobis quidem transeuntibus, quę quidem uocatur Canobus stella, non apparet totaliter. Astra autem Vrsę super caput uidentur esse semper, his autem qui Dyopola Thebaida. Quę quidem Canobus eleuata fertur, ultima autem stella magnę Vrsæ occũbens uidetur & oriẽs. Cõstat ꝙ etiam ad modicum translatis diuersi fiunt orizontes, hoc autẽ ꝓpter sphæricã esse terram accidit. Si enim tympanoidalis esset ab ultimis ad ultima motis nobis idẽ orizon maneret eo qđ in uno & eodem manent plano ꝓcedentes, & eadẽ utiq; apperet semp circa astrorũ positio. Si igiẽ diuersi orizõtes & sphęrica terra & nõ magna, siqdẽ & non multũ ꝓcedentibus notabilr̃ uariantur. Magna enim aliqua existente sphæra non utiq; facile conspicabilis mox esset orizontũ uariatio. Si autẽ nõ ualde magna aitiest terra nõ oportet putare incredibilia dicere existimãtes locũ qui maxime ad occasum, & eũ qui maxime ad orientẽ cognitorũ nobis locorũ, eum.s.q circa Gadira & Heracleas colũnas quẽ Heracliã uocauit, & eũ qui circa Indicũ copulari inuicẽ nõ delonge. Et sic eẽ mare unũ uocatũ Rubrũ, & id qđ apud nos. Argumẽtantur autẽ ꝙ nõ multo aliquo distant abinuicẽ dicta loca, eo ꝙ in ambobus extremis exñtibus nostrę habitationis elephantũ genus sit tanq̃ extremis his ꝓpter copulari inuicẽ pati. hoc.s. ferre elephãtes hic & illic eos ut uid tur pascentes. Non enim similitudinem locorum ostẽdere uult (ut existimo) per hęc.s. uicinitatem. Similitudo enim poterat & multum distantibus inesse eadem existente ferè aeris constitutione habitantibus sub eisdem parallelis.

Et mathematicorum igitur quicunq; magnitudinem ratiocinari conantur, vel acceptant, rotunditatis ad quadraginta dicunt esse myriades. Ex *quibus argumentationibus non solum sphęricam molem necessarium esse terrę, sed & non magnam ad aliorum astrorum magnitudinem.*

Com̃.67.

Et hanc ultimam persuasionem à testimonio mathematicorum producit huius ꝙ sphęrica sit terra, & non magna ad magnitudinem astrorum comparata. Et tanquàm sphæricæ existentis mensuras tradiderũt & uon ualde magnę. Siquidem in stadia tot conductam magnitudinem ipsius collegerunt. Sed & solem ipsum centum septuagintuplum terræ ferè ostenderet in magnitudine pedali apparentem propter distantiam, ut si terram aliquis à sole aspiceret centesimam septuagesimam habentem pedalis distensionis uideret. Si autem non erraticorum aliqua existentia maiore sole tanto minora apparẽt propter distantiam, & ad hęc terra comparata minimam utiq; insinuabit magnitudinem. Aliorum autem astrorum dixit, quia & terram unum astrorum symbolice dicebant Pythagorici. Si uero aliquis ad uon erraticam totam sphęram comparat terram uere sine distensione & centri proprie rationem habens apparebit ad ipsam. Euidens autem hoc & ab eo ꝙ centrum instrumentorum quæ assumentur ad astronomiam .s. quadrantis & astrolabiorum in omui parte terræ posita centro uniuersi proportionantur. Quòd autem mensuræ terræ meminit Aristo. quadraginta myriadum ipsius dici peripheriam dicens, bene utiq; habebit & propter incredulos sapientiæ antiquorum uirorum methodum mensurationis breuiter conscribere sumentes adioptra duo non errãtium astrorũ graduali abinuicem separata distantia, hoc est trecentesima sexagesima parte maximi circuli qui non erratica est. Et inuenientes iterum per adioptram loca quibus ſm uerticem sunt duo astra & intermedia distantiam per odometriam mensurantes inuenerunt ipsam quingentorum stadiorum. Ex quo colligitur ꝙ maximus circulorum terræ habet perimetrum myriadum .18 ut Ptolemęus in terræ descriptione ratiocinatus fuit. Quoniam autem ostenditur ab Archimede perimeter circuli triplus diametri, & adhuc septima parte ipsius superexcedẽs erit diameter myriadũ quinque &.7143. Ostenditur autem iterum, quia à diametro & quarta parte perimetri æquale areæ circuli, ut sit planum circuli myriadum duplarum arearum .25. & simplicium .7718. & adhuc stadiorum .5000. Iterum autem ostenditur ꝙ tota sphæræ superficies quadrupla est areæ circuli maximi qui in ipsa est, ut colligatur superficiei magnitudo stadiorum myriadum duplarum .103. &.714. Vt autem & solida magnitudo terræ inueniatur maximus circulus habens myriades duplas .25. & simplices .7718. Et adhuc .5000. unitates. multiplicet̃ sup diametrũ & fit cylindrus basem quidẽ habens æqualem maximo circulo, altitudo aũt æqualis est diametro myriadũ triplarũ .147 & duplarũ .688. & simplicium .4380. & adhuc .50000. unitatum. Et qm̃ sic hn̄s cylindrus est hemiolius sphæræ, aufero ab his tertium & residuũ numerum, habeo solidi sphęrę terræ myriadũ triplarum .98. & duplarũ .4063. & simplicium .6446. & adhuc unitatum .9503. ad tantam autem magnitudinem terræ montium eleuationes non sunt sufficientes sphæricã ipsius figuram auferre, neq; mensuras collectas tanq̃ sphęrica existentẽ ipsam criminari. Nam Eratosthenes eam q̃ ab altissimis mõtibus ad demissiora cadentem perpendicularem ostendit per dioptrã mensurans ex elongationibus existentem stadiorũ decem. Si autẽ Aristoteles magnitudinẽ peripheriæ terrę ad quadraginta myriadas ratiocinari mathematicos ait, peripheriam omnino superficiẽ ipsius dicens. Quoniam non apposuit stadiorũ esse hanc mẽsuram incertum est si dissonat ad posterius collectum superficiei terrę numerũ stadiorum. Et si dissonat nihil mirum, nondũ enim inuẽta fuerunt ab Archimede elaborata theoremata ad comprehensionem ꝓpositi certam. Forte aũt neq; Arist. uidet̃ tanq̃ certã hãc mensurã acceptãs, sed tantũ accepit ex ipsa solum quod non est ualde magna cum sit tantæ mensuræ.

Adioptra s. instrumentũ geometricum & astronomicũ.

CLARISSIMI PHILOSOPHI SIMPLICII COMMENTARIVM IN TERTIVM LIBRVM DE COELO,

Guilelmo Morbeto. Do. interprete.

IHIL forte prohibetur etiam nũc ad memoriam reuocare totius tractationis intentionẽ quod sit de simplicibus in mũdo corporibus quæ primo à principiis cõponuntur. Quinque autem existentibus his ut ex simplicibus motibus ostẽsum est. f. circulariter mobili, & quatuor quæ sub luna. In primis duobus libris quæ de circulr mobili corpore omnimoda theoremata tradidit, & quæcũq; de mũdo dicere uidebat, scilicet q; unus & finitus ingenitusq; & incorruptibilis tanq̃ ꝑpter cœlũ inexistentia mũdo in illis mentionẽ fecit, & q̃ de terra dicta non simplr, ut de terra dicta sunt, sed tanq̃ habente habitudinẽ ad cœlũ. Propter quod de positione ipsius in uniuerso dictũ est. Et de mansione & figura, & de ea quæ ſm magnitudinem cõparatione ad cœlũ. Hinc autem de his q̃ sub luna simplicibus corporibus incipit docere, q; neq; infinita numero neq; unũ, sed q̃tuor, & q; generabilia, & neq; ex icorporeo generabilia neq; ex alio corpore, sed mutuo inter se fiũt. Et neq; ſm segregationẽ, neq; ſm cõpositionẽ & dissolutionem planorũ aut atomorũ. De his enim in p̃senti libro docebit sicut in quarto de uirtutibus ipsorum. Quod aũt ut de simplicibus & primis corporibus, & de his facit sermonẽ, ut de cœlo; insinuat q; & hic iterum eodem procemio utitur, ostendẽdo q; naturalis facultas de corporibus est, insinuant etiam quæ in procemio sunt manifesta.

INCIPIT LIBER TERTIVS, DE COELO

E PRIMO *quidem igitur cœlo & partibus.* **Adhuc autem de latis astris ex quibus constat, & qualia quædam natura sunt, adhuc autem quoniam ingenita & incorruptibilia pertransiuimus prius.**

Cõm. p^m. PROOEMIVM etiam hic breuem rememorationem habet eorum quę prius ostensa sunt in primo & secundo libro. Primum autem cœlũ corpus cœleste dicit. si enim cœlũ & mundus totus uocatur: per hoc primũ & principalr cœlum istud utiq; erit. f. octo sphęrarum cõiuncta unitas, de q̃ in primo libro sermonẽ fecit. Partes aũt ipsius ꝑxime dicit octo sphæras, partes quidẽ enim sunt etiã astra, sed partiũ partes. De partibus aũt ipsius & de astris in ſcdo libro ptransiuit, cætera aũt in cõmuni de oĩbus intelligendũ est. f. de primo cœlo & de ptibus ipsius, & de astris. Etenim ex qbus cõsistunt, quia ex quinta essentia, & q̃lia quædã ſm naturam quod non inanimata corpora, sed aĩata & intellectu & operatione participantia, & ſm figuram sphęrica. Adhuc autem q; ĩgenita & incorruptibilia & inalterabilia & ĩpassibilia & ab oĩ mortali difficultate remota. Hæc enim de oĩbus dicta sunt & ostensa sunt cõsequenter. Si aũt ut Alexander putat hoc. f. ex quibus consistũt & qualia q̃dam ſm naturam sunt q; similia sphæris in quibus sunt ostensum est. Et q; sphęrica & imobilia essent oportet q; illud igenerabilia & incorruptibilia nõ de oĩbus, ut ipse dixit, sed de astris intelligere, quia de cœlo toto q; ingenitũ & incorruptibile sit, in primo libro ostensum est.

Quoniam autẽ eorum q̃ natura dicuntur, hæc q̃dem sunt subæ, hæc autẽ operationes & passiones horum. **Dico autem** *subas quidẽ simplicia corpora, puta ignẽ & terrã & coelementata his & quęcũq; ex his, puta totũ cœlum & ptes eius, & iterum aĩalia & plãtas & partes horũ, passiones aũt & opera motus vniuscuiusq; horũ & aliorum quorũcũq; sunt cã ista elemẽta ſcd̃m uirtutem ipsorum.* **Adhuc** *autem alteratiões & inuicẽ transmutatiões.* **Manifestum** *q̃a de natura historiæ plurimã accipit de corporibus esse.* **Omnes** *enim naturales subæ, aut corpora, aut cum corporibus generãtur & magnitudinibus*

nibus. Hoc autem palā ex eo quod determinatū est quæ sunt natura, & ex ea quæ sēdm vnūquodq; vel quæ per singula consideratione.

Facturus, ut dictum est, iterū de aliis simplicibus corporibus his q̄ sub luna sunt sermonē eodem Com. 2.
utitur ꝓœmio iterū, quo ēt exordio tractatiōis huius usus fuit. Est autē ratio talis fm primū modū
hypotheticorū ꝓcedens. Si eorum q̄ natura dicunt, alia quidē subæ sunt, alia autē opera & passiones
talium subarum, plurimā accidit historiæ de natura de corporibus esse. Etenim sermo de operibus
& passionibus corporū ad corpora reductionē habet. Sed primū, ergo & sēdm. Interposita aūt expla/
nant q̄dam quidē suba naturalis sit, quia corpora & q̄ etiam opera & passiones taliū subarum extant.
In hypotheticis aūt in q̄bus antecedens nō solum uerū est, sed etiam euidens & ꝓbabile cōiunctionē
siipso q̄m utuntur cōiūctiuo ꝓ cōtinuatiuo, ꝓpter quod tale axioma posterioris ɔiunctiuū uocant.
Et Theophrastus aūt in primo priorū analyticorū cām talis usus insinuauit, ꝓpter hoc igit & Arist.
nunc dixit, Si eorum q̄ natura dicūtur tanq̄ manifesto hoc existente q̄ eorū quæ natura dicunt hæc
quidem subæ sunt, hæc aūt opera & passiones substātiarū. Quoniam aūt substātię & supra naturam
sunt merito discernit per illationē sequētium uerborū q̄ sint naturales subæ, corporeas dixit substā/
tias, ꝓpter quod ex hoc antecedēte sequitur cōsequēs. s. eius q̄ de natura est historię plurimā esse circa
corpora. Ignem autē & terrā cum dixisset adiecit & cōiugata his alia tria dicēs simplicia. s. quintū, &
aerem, & aquā. Hoc aūt & quæcūq; ex his cōposita omnia significat q̄ ɔiter nominat. s. totū cœlū di/
cens æthereū omne & partes eius. Et iterum in eo q̄ sub luna animalia & plantas, ac partes horum.
Omnia enī quæ sub luna aut animalia sunt, aut plantę, aut horum partes. Cum dixisset aūt quę sunt
naturales substantiæ, adiungit quæ sunt passiones & opa naturalia corporū dicēs. Motus qui fm lo/
cum q sunt magis opa dictarū substantiarū & alia quorū hi sunt causa fm naturalē uirtutē. Etenim
nō solū fm locū mouet ignis, sed ēt calefacit & exsiccat naturaliter & aliorū naturaliū corporū unū/
quodq; fm uirtutē suam opatur. Et est qd generat faciētis q̄dem opus, patiētis autē passio. Tales aūt
& alterationes alterātis quidē, opa eius aūt qd alteratur passiones & inuicem trāsmutationes, hoc est
generationes & corruptiones faciētis quidē aut corrūpentis, opa eius aūt qd fit aut corrūpitur passio
nes. Si igit & opa & passiones naturales sunt naturaliū substantiarū, hoc est corporaliū, merito dice/
bat illatio rōnis q̄ plurima scia de natura de corporibus est. Plurimā aūt dixit, aut ꝓ uniuersam cū
philosophica reuerentia, aut ꝓprie plurimā, q̄m & de anima & de primo mouente inquantū natura/
li est sermo. Etenī iste ad hoc q̄ cōtinua & æterna sit circulatio usus fuit rōnibus de īmobili causa.
Aut plurimā dixit de corporibus esse ꝓpterea q̄ & circa opera & passiones corporum aliis existenti/
bus p̄ter corpora. Et si ad corpora hæc reducant, aut q̄a naturales subæ nō simplr sunt corpora, sed
aut corpora, aut cū corporibus fiunt fm cōionem aię ad corpus, palā aūt determinatū esse q̄lia sunt q̄
natura ut prius ostēdit ignem dicēs & terrā & ɔiugata his & q̄cūq; ex his. Et uniuersalr q̄ in ipsis pri
cipiū motus hñtia fm se, hæc aūt oīa aut corpora solū sunt, aut cū corporibus. Adhuc aūt palam hoc
aūt & ex ea q̄ fm unūquodq; ɔsideratione. Vnaquęq; n. speculatio harum quas physicas dicimus de
corporibus, aut de his quæ sunt cum corporibus est. Eadē autē ferè sunt hęc cum his quę dicta sunt
à principio totius libri quæ sic se habent. Quæ de natura sciētia ferè plurima existit circa corpora &
magnitudines horum existentes passiones & motus.

De primo quidē igitur elementorum dictum est, & quale quid sēdm naturam, & quomodo incorruptibile & ingenitum. Reliquum autem de duobus dicere.

Ostenso & prius & nunc qd tractatio de natura de corporibus est, & patet q̄ de prioribus & sim/ Com. 3.
plicibus deinde sic de cōpositis: nūc adhuc indiget de natura corporis docere nō quot sint simplicia
corpora tāq̄ iā tractatū de his sit, sed rememorās q̄ de uno simplicissimo dictū est. s. de cœlesti. Primū
merito dixit tāq̄ & positione & tēpore & rōne causæ eē ea q̄ sub luna p̄cedens ad reliq̄ trāsit q̄ sub lu
na sunt. Elemētū aūt cœleste ut simplex uocat, q̄a nō mūdi elm̄tum est, ut ait Alexan. sed pars magis.
Nam elm̄tū per totū id qd elemētis cōstat penetrat & his q̄ cū ipso elemētis simul cōmiscet. Hoc autē
quale qd fm naturā, q̄a quintæ cuiusdā seiūctæ essentiæ circulariter mobilis, & qd incorruptibile &
ingenitū. Reliquū aūt est de duobus dicere. s. generationē & corruptionē hn̄tibus, duo autē q̄tuor q̄
sub luna dixit ad motus ipsa ɔuertens. s. sursum & deorsum, & ad īclinationes. s. leue & graue. Osten
so autem prius à motibus simplicibus quòd tria sunt simplicia corpora secūdum genus. s. circulari/
ter mobile, & quod sursum mouetur & deorsum, & de circulariter mobili, & cum dixisset merito
intulit quòd reliquum est de duobus dicere.

Simul aũt accidit de his dicentibus & de generatione & corruptione inquirere. Generatio enĩ aut oĩno nõ est, aut solũ in his elemẽtis & his quę ex his est. Ipsum aũt hoc primo forte cõsiderandũ vtrum est / aut non est. Prius quidem igitur philosophantes de veritate, & ad sermones quos dicimus nos, nunc & adinuicem diuersificati sunt.

Com̃.4. Post sermonem de ęterno corpore de generabilibus dicturus, quærit primo si est oĩno generatio aut non, qm̃ dicebant quidã non esse/ & si est/ quõo quidẽ non est/ & quõo est. Quoniam dicentiũ generationem esse qdam non sm̃ cõueniens ipsam exponũt. Ostenso aũt primo q̃ necessarius est de generatione sermo dicturo, de his q̃ sub luna, siquidẽ aut oĩno non est generatio, aut solũ in his est elẽtis quæ sub luna & in his q̃ cõsistunt ex his, quęrit iam utrũ est generatio aut nõ est. Hoc enim est primum pblematũ. s. si est, aut nõ ẽ qd ꝓponit̃ q̃si nõ penitus necessariũ & non dubiũ sic esse ut in generatione se habet Nam primũ de ueritate ꝑhantes speculatione & nõ actione nec ciuiliter circa eligẽda & fugienda ĩmorati à nostris sermonibus lõge abhorruerũt, & inter se dissidiũ habuerũt. Ad nos quidẽ quia dicimus eẽ generationem & nõ oĩbus, sed in his solis his q̃ sub luna sunt: Illorũ his quidẽ dicentibus nullius eẽ generationẽ, aliis aũt oĩum, & ꝓpter hoc etiã adinuicẽ differentibus. Quare & de generatione totaliter q̃rere necessarium est pquirenti de his quæ sub luna sunt. Et hoc. s. si est generatio, & quorum est, multa existente circa hoc discordia.

Hi *quidẽ enim ipsorũ totaliter auferebãt generationẽ & corruptionẽ.* N*ihil enĩ neq; fieri aiunt, neq; corrũpientiũ, sed solũ videri nobis: puta, qui circa* Melissum *&* Parmenidem, *quos & si alia dicunt bene, sed nõ physicę oportet putare dicere. Esse enĩ quędã entiũ ingenita & totaliter ĩmobilia magis est alterius, & prioris q̃ physicę cõsiderationis. Illi aũt ꝓpter nihil quidẽ aliud p̃ter sensibiliũ substãtiam suspicari esse: tales autem quasdã ĩtelligere natura primi: si quidem erit aliqua cognitio aut sciẽtia: sic trãstulerunt ad hęc eas quę inde rationes.*

Com̃ 5. Tripliciter diuisit de generatione opiniones. Eteni hi qdem penitus generationẽ auferũt oĩa entia dicentes ingenita eo qd generabiliũ & corruptibiliũ nõ habet̃ notitia cõtinue fluẽtibus ipsis, ut Parmenides & Melissus uidebant̃ dicere. Hi aũt ècõtrario his ut Hesiodus, & q̃ maxime primũ eorũ q̃ apud ipm̃ generari dicẽs, aut maximũ primũ chaos genitũ fuit. Hi aũt alia qdem generari dicũt, unũ aũt solum. s. cõe subiectũ ingenitũ aiunt ex quõo alia generant̃, sicut Heraclitus Hi aũt nullũ corpus ingenitum dicunt, sed omnia generari, ex planis quidem composita. Primos autem prosequitur eos, qui circa Melissum & Parmenidem, quorum hic quidem neq; totaliter generationem esse/ait. Parmenides autem non ad ueritatem, sed ad opinionem, & propter hoc apposuit hoc, sed solum uideri nobis. Isti autem/ait/ & si alia dicant bene: nam quæ de uno ente & de intellectuali natura bene in ueritate & diuine intellexerunt & sequentibus protulerunt, & non posse sciam esse eorũ quæ in generatione & motu sunt tãq̃ fluentibus semper: sed nõ naturalr̃ oportet putare dicere ipsos circa ea q̃ supra naturã philosophãtes. Nam q̃ sint q̃dam entium ingenita & totaliter ĩmobilia quod quidem ostenderũt illi, alterius est. s. primę phiæ ostendere, sed nõ physicæ cõsiderationis circa ea q̃ mouẽtur tractantis. Siquidẽ natura est principiũ motus, qui aũt motum auferũt & naturã auferunt & res naturales. Et quid ꝓhibet dicet utiq; quis nõ dici illos naturales neq; tanquã naturales corrigi, aut q̃a de natura inscripserũt libros & Melissus & Parmenides? Hoc aũt non utiq; erit rm̃. Etenim cõe erat nomen naturæ sm̃ quod & dei naturã sæpe audent dicere & entiũ naturã dicimus, & etiam non de his quę supra naturã sunt solũ, sed de naturalibus in ipsis libris disseruerũt, & ꝓpter hoc forte nõ recusauerunt de natura inscribere. Sed q̃ quidẽ Aristo. ipsis impingit cãm peccati redarguens durum uere erat. Illi enim nihil qdẽ/ait/ aliud p̃ter sensibiliũ subam existimãtes subsistere. Primi aũt intelligẽtes q̃ necesse tales q̃sdam ingenitas & ĩmobiles eẽ naturas. Si quidẽ est notitia sciẽtifica eorũ, nam semper fluentium nõ est scia. Et dicit etiã apud Platonem Parmenides q̃ neq; qua uertet ĩtelligentiã habebit non suppositis eẽ æternis spẽbus. Hoc igitur intelligentes transtulerũt ad sensibilia & generabilia congruentes ĩtelligibilibus & ĩmobilibus rõnes. Siq; de natura ꝓponentes dicere q̃ illis cõueniũt dicunt. Et si de natura aut de ente inscripsit Melissus, palã q̃ naturã putauit esse illud ens & naturalia entia, hæc aũt sunt sensibilia. Et sic autẽ forte Aristo. dixit ipsos nihil aliud p̃ter sensibilium substãtiam existimare, sed unũ dicere ens. Nã sensui uisui ↄstat, si unũ est ens, non utiq; erit aliud p̃ter hoc. Dicit autẽ Melissus qdem, si enim sit, unũ erit utiq;, si autẽ duo sint nõ utiq; poterũt infinita esse sed habebũt utiq; ultima adinuicem. Parmenides autẽ uult unigenitũ & sine tremore iam ingenitũ. Sed

Vide Heraclit. & Pyrrho. vide Platonẽ 1 lib. de scientia. Vide Hesiodũ in Theogõia. Aduerte Parmenidem duos scripsisse libros, vnũ ad veritatem vbi vnũ solũ eẽ principiũ dicebat & aliũ ad opinionẽ, vbi frigidũ & calidũ dicit esse principia.

Vide Platonẽ in sophista vel de ente.

Aristo. quidem ut ꝯsuetudo est ad apparens etiā nunc sermonē retulit ꝓuidens ne paralogizarētur superficialiores. Viri autē illi duplicem supp̄onē posuerunt, hāc q̄dem entis, entis. s. intellectualis, hāc autē geniti. s. sensibilis, qđ quidem cēsuerunt merito nō uocādum esse ens simplr, sed opinabile ens. Propter qđ circa ens ueritatē esse, ait, circa genitū autē opinionē. Dicit. n. Parmenides excito te cuncta percūctari, partim q̄dem ueritatis circularis itrepida aīa, partim aūt mortaliū opinionibus q̄bus non est fides uera, sed deceptio. Et hæc discite qūo q̄ uidenť oportebit ꝓbata esse per omne oīa terminantia, sed & cōplens de eo ꝙ est reuera ens, sermonē & docturus de sensibilibus adiecit. In hoc tibi fintā credibilē sermonē qua ꝯceptus est biuio ueritatis. Opiniones autē ab hoc mortales addisce ornatum meorū uerborū fallaciū audiens. Tradens aūt sensibiliū disp̄onē adiecit iterū. Sic s̄m opinionē, inquit, hæc & nunc sunt, & postea ab hoc nunc ꝯsumabūt scribentem. Hic aūt nomē insigne hoīes imposuerunt unicuiq;. Qūo igiť sensibilia solū eē Parmenides existimauit de itellectuali talia p̄hatus, q̄ q̄dem nunc sup̄fluū esset rescribere, sed qūo etiā itellectualibus ꝯgruentia transtulit ad sensibilia. Qui seorsum q̄dem unionē itellectualis & uere entis tradidit, & seorsum sensibiliū disp̄onē. Euidēter etiā entis noīe putans merito sensibile uocari. Sed & Melissus tāq̄ sūmarie scribēs planius adhuc suiipsius de his s̄niam enūciauit per totū sermonē. Et in his aūt nō minime dictis. Cū dixisset enim de ente ꝙ unum & īgenitū & imobile & nullo uacuo interceptū, sed totum seipso plenū adiūgit: Maximū quidem igiť signū iste sermo est ꝙ unū solū ē quidē. Atqui & hæc signa. Si. n. essent multa talia, oportebat ipsa esse, q̄le q̄dem ego dico unū esse. Si. n. est terra, & aq̄, & aer, & ferrū, & aurum, & ignis, & aīal, & mortale, & nigrū, & albū, & alia q̄cūq; aiunt hoīes esse uera. Si itaq; hæc sunt & nos uere uidemus & audimus, eē oportet unūq̄dq; tale quale q̄dē primū uidebať nobis & nō transmutari neq; fieri alterum, sed semp esse unūquodq; q̄le quidē est. Nūc aūt dicimus dominari, uidere, & audire, & intelligere. Videť aūt nobis frigidū calidū fieri, & calidū, frigidum, & durum, molle, & aīal mori, & non ex uiuēte fieri, & hæc oīa alterari, & qđ erat, quæ & qđ nūc nihil simile eē, sed ferrū existēs digito deteriť simul fluens, & aurū, & lapis, & q̄dcūq; forsitā uideť esse oē. Quare accidit neq; uidere neq; entia cognoscere si ex aq̄ & terra lapis fiat. Non igiť hæc inuicē cōsonant, dicētibus. n. esse multa & æterna & sp̄ēs, & robur h̄ntia oīa alterari nobis uidenť & trāsmutari quotidie uidenť. Palā igiť ꝙ non recte uidebamus, neq; illa multa recte uidenť esse, nō enim euariarenť uicissitudinesq; subirent si uera essent, sed erat q̄le quidē uidebať unumq̄dq; tale. Nā ente uero nihil melius, sede uariās mediū existēs euolat, qđ aūt nō ens genitum est. Sic si multa essent hæc oportet eē q̄le q̄dē unum, plane iste & causam dixit p̄p quā sensibilia nō esse dicūt sed uidenť eē. Qūo igitur estimabit utiq; aliq̄s ipsos solū sensibile putare esse, sed ēt generationē, à uero ente auferūt. In illo. n. & Parmenides dixit. Generatio q̄dē extincta est & moleste ferenda p̄ditio, & Melissus, & Parmenides sensibiliū q̄dem generationē plane dicunt. Melissus q̄dem in his calidum generari. Parmenides aut de sensibilibus incipere, ait, se dicere. Qūo terra, sol, luna etiā æther, lac cœleste & olympus extremus astrorū & calidum furore mota fuerūt generari, & generatorum & corruptorū usq; ad partes aīalium generationem tradiderūt. Perspicuum igiť est ꝙ nō ignorauit Parmenides ꝙ generabilis ipse erat, sicut ꝙ neq; duos pedes h̄ret, unū dicens ens. Sed ꝙ q̄dem in metaphysica bene ꝓnūciauit Aristo. Parmenides autem uideť q̄dem respicere hoc ubiq; post apparentis ꝯfutationem inferre Arist. putādum est. Alexāder aūt sic ipsos rōcinari, ait. Sensibilia sola entia entium sciētia. Quonī autē scia hæc imobilia sunt, sensibilia ergo imobilia. Hanc aūt, ait, sequētes rōnem quæ in imobilibus substantiis uere dicunť, transtulerunt ad sensibilia non sane. Propter qđ accidit ipsos de naturalibus nō naturalr̄ dicētes auferre naturam.

Parmenides scripsit metro, q̄uis hæc in carmia nō redigam⁹, s̄ꝫ primo physico. ubi eadē dicit, uidebis pendere.

Aduerte quōd Protagoras dixit ita esse sicut uideť nobis. vide Platonē i libello de scientia.

Alteri autē quidā veluti studiose factū cōtrariā his habebāt opinionē. Sunt enī quidā qui aiunt nullā ingenitā esse rerum, sed omnia generari. Genita autē hęc quidē incorruptibilia ꝑmanere, hęc autē iterū corrūpi, maxime quidē qui circa Hesiodū. Deinde & aliorū primi philosoq̄zātes, hi quidē alia omnia aiūt generari & fluere, esse aūt fixe nihil. Vnū autē quoddā solū subsistere ex quo hęc oīa trāsformari nata sunt. Qđ quidem videnť dicere velle alij multi & Heraclitus Ephesius. Sunt autem quidam qui & omne corpus generabile faciunt componentes & dissoluentes in plana, alia's, ad superficies, & ex superficiebus, & ex planis. De alijs quidem igitur alter sit sermo. Com. 7.

Post illos qui uidebātur auferre penitus generationē ꝓponit eos qui cōtrarie dicebant. s. omnia generari & nihil entiū esse ingenitū. Omnium aūt genitorū hęc q̄dem icorruptibilia ꝑmanere, hęc autē corrumpi. Horum aūt, ait, eē Hesiodum tāq̄ & maxie primū eorum q̄ ab ipso dicebanť esse. s. Chaos faciat genitū dicens. Equidē primū Chaos genitū fuit. Hūc igitur, ait, maxime oīa facere genita, q̄a & Com. 6.

Vide in Theogonia.

primum apud ipm generari dicit. Aristo. aũt primos physiologos eẽ Orpheum & Musęum uerisimile dicit, qui oĩa excepto primo generari dicunt. Palã autẽ q per fabulas isti theologizantes generationem uocabãt à causis pcessum, pp̃ter qđ & primam cãm omnes ingenitã seruant. Nam & Hesiodus dicẽs pmũ generari Chaos isinuauit eẽ aliqđ & añ Chaos à quo Chaos genitũ fuit. Nã qđ generat necesse ab aliquo semp generari. Ex hoc aũt isinuauit q prima cã & supra notitiã & supra noiationem est. Distinguens igit sic ɔtrarias inuicẽ opiones, tertiã apponit opionem dictarum principaliũ naturalium qdam oĩa generari dicentes unũ solum dicebãt ingenitum pmanere, ex quo alia generatur, & in quod resoluunt. Thales qdem aquã, Anaximenes aũt aerem, Anaximãdrus aũt intermediũ, Ignem autem Heraclitus. palã autem q & si ingenitũ illud unũ dicerẽt illi, sed non ĩmobile. Siqdem transfigurato ipso alia generari aiunt Sed sic qdem hi primũ dixere ex quo alia, corpus & ipm existẽs ingenitũ fiebãt. Quarto aũt induxit eos qui oẽ corpus genitũ dicebant, sic aũt genitum, ut ex planis compositum, & in plana iterum resolutũ. Thalis aũt qdem est Timęi Pythagorici physiologia qui & Plato dialogo quẽ inscripsit Timæũ tradidit. Duo enim trigona supponẽs, hoc quidem scalenũ dimidium isopleuri trigoni, & pp̃ter hoc semitrigonũ dictum. Hic aũt isosceles rectangulus ex hoc quidem ɔstituit cubum & terrã, ex altero autẽ pyramidem & octoedrũ. s. octo basium & icosaedrum. s. uiginti basium ex quibus ignẽ & aerem & aquã cõsistere dicũt. Ignem qdem ex pyramidibus, aerem autem ex octoedris, aquã autẽ ex isosaedris. Et pp̃ter hoc hęc tria quidẽ inuicem transmutari aiunt, quia in eodẽ semitrigono ɔsistunt. Terram aũt ex pprio elẽto. s. isochele ortogonio genitã neq; generari ex aliquo illorũ trium dicũt neq; transmutari in illa. Omne autẽ corpus genitũ facere ipsos dixit Aristo. pp̃ter hoc. s. ipsum corpus ad incõueniens hinc iam sermonẽ deducens. Corporis enim generationem faciũt qui sic dicũt quod qdem ipse abnuit. Ex nõ corpore enim dicentes corpus generari non alicuius corporis, sed simplr̃ corporis generationẽ aiunt. Supponẽs qdem igit Arist. tres alias de generatione opiones. s. dicentem nihil generari, & supponentem oĩa genita, & dicentẽ unum solũ aliquod pmanere corpus ingenitũ ex quo alia generãtur & in quod resoluunt, ultimo dictę obuiat cõstituenti ex planis corpora, ut qdã ualde uenerabilis amicorũ Platonis gratissimus notauit, ut Achilles summo desiderio flagrauit cum Hectore hr̃e colloquiũ. Vt autẽ Alexander apologiam facit, quia magis erat noua opinio, & pp̃ter hoc pbabilior nũquã ullam rñsionẽ sortita, & ordine etiam primã hanc suppõnem ait esse Alexan. qa corporis generatio est prior, ea q̃ ex corporibus. Prius enim oportet esse simplicia corpora quorũ generationẽ faciebant ex planis, deinde sic ex his generari. Forte aũt & pp̃ter hoc alias nũc p̃termisit opiones, quia in naturali auditu multũ sermonẽ fecit ad illas. Forte autem ille qdem Parmenidis & Hesiodi sm̃ alias cãs dicta non multa indiget obuiatione. Naturaliũ autem alii quidẽ aquã, alii aũt aerem, alii aũt ignem dicebãt, alii autem intermediũ. Aristo. igit à simplicibus motibus q̃tuor ostendẽs quę sm̃ rectã mouẽtur simplicia corpora, & de his docturus q generabilia & q̃liter generabilia, quia sm̃ mutuã & inuicem transmutationẽ, merito hanc exquirit primam opionem, q̃ etiam dicit generari q̃tuor elẽta & non supponit unũ ipsorũ ingenitũ, sicut naturales, hunc modũ generationis nouiter & decẽter tradens & auferens maxime naturales ipsorũ inclinationes grauitatem & leuitatẽ, sicut ipse specificari quatuor elementa uult.

Sic etiã Plato qui mundũ genitũ eẽ dicit, teste Plotino pace alterius scholæ Platonicorum.

Vide Platonis circa aliud initiũ dicendi de mũdo, ut scias duob' modis Plato differuit de mundo, uno mõt Mercurij Trismegisti ad quem se cõtulit in ęgypto, & is modus est a principio Timæi, alter est circa mediũ dialogi ubi Timæũ Locrẽ sm̃ Pythagoricũ successorẽ Pythagoræ imitatur.

Dicentibus aũt hoc modo & omnia corpora cõstituẽtibus ex supficiebus, quęcũq; quidẽ alia accidit dicere cõtraria disciplinis promptũ videre. Et quidẽ iustũ aut nõ mouere aut ipsa rõnibus mouere credibilioribus q̃ suspiciones. Deinde palã quia eiusdẽ rationis est sola quidẽ ex supficiebus cõponi, superficies aũt ex lineis, has aũt ex pũctis. Sic aũt habẽtibus nõ necesse linę partẽ lineã esse. De his aũt cõsideratũ est prius in his qui de motu sermonibus q nõ sunt indiuisibiles longitudines.

Coñ. 7. Primã accusationẽ his inducit. s. geometrica principia auferre promptã dicens esse huius deprehẽsionem pp qđ & p̃teriuit ipsam. Dicit autẽ ipso tollere geometrorũ diffinitiones. s. pũcti & linę & superficiei. Si enĩ punctũ dicũt cuius pars nulla, lineã autẽ longitudinẽ sine latitudine, supficiẽ aũt quę longitudinẽ & latitudinẽ solũ habet, nunq̃ utiq; ex punctis linea fiet, q̃re neq; ex lineis supficies, neq; ex superficie sine pfunditate existẽte corpus pfunditatem hñs. Si aũt fit ex planis corpus pfunditatem utiq; habebit planũ, & si ex lineis planũ nõ utiq; erit sine latitudine linea, & si ex pũctis linea nõ utiq; impartibile erit punctũ. Oportebat autẽ, ait, aut nõ mouere mathematicorũ principia tñ axioma habentia ad certitudinẽ scientificã ut quę sine dubitatiõe demõstrata dicũtur geometricis necessitatibus demonstrata esse dicãtur. Aut si quis talia mouere uolebat talibus oportebat uti rõnibus, ut ipsę sint credibiliores sublatis, sed nõ uane sic & ineuidẽter de loco & medio tollere. hypotheses autẽ uocat mathematica principia, quia ex suppositione ipsas assumunt, supponũt punctũ impartibile &

talia,nõ enim possunt principium demõstrare fm methodũ illã cuius tãq principium acceperũt, qa demõstratio semper ad prius,principio autẽ nihil prius, ppter hoc iferiorum principia supiores demõstrant sciæ. Architectonicæ quidẽ mechanica,huius autẽ geometria,huius aũt prima phia. Dein de secũdam adducit rõnem potẽtem qdem & ipsam ad idẽ incõueniens adducere,ipse aũt ad aliud & ipm euidens adduxit.s.nõ fieri lineæ partẽ lineã neq̃ cõtinuũ in infinitũ diuisibile eẽ,qđ & cõtrariũ est mathematicis. Qđ autẽ dr̃,tale est.quã habet pportionẽ planũ ad corpus talem habet & linea ad planũ,& pũctum ad lineã.termini.n.oĩa sunt.eiuidẽ igit̃ rationis est corpus ex planis generari & planum ex lineis. Sed si ex punctis linea puncta erunt pars lineæ. Ex quibus enim aliquid componitur hæc sunt illius ptes,q̃re nõ oĩs ps lineæ linea,ſiqdẽ & pũcta ptes lineæ sunt,q̃re & desinet lineę sectio & nõ adhuc in ifinitũ erit diuisibilis,siqdẽ ex pũctis linea cõponit̃,sed solũ ostẽsum ẽ in naturali auditu in his pſertim sermonibus q de motibus sunt otradixit aduersus Xenocratẽ dicẽtẽ lineas idiuisibiles q̃ nõ sunt idiuisibiles lõgitudies,hoc ẽ q̃ nulla ps lineę est idiuisibilis,sed in ifinitũ est diuisibilis. Non ergo ex pũctis est linea neq̃ ex lineis planum neq̃ ex planis solidum. Hæc quidem Aristo. quod quidẽ semper dico,obuiantis ad apparens sermonis. Dicendũ autem q̃ si quidẽ plana mathematica dicebant esse,ut lõgitudinem & latitudinẽ solũ habeãt qui ex planis solida dicunt & in plana ipsa resoluũt. Bene Aristo.& hæc ipsis intulit incõuenientia/& q̃ deinceps inducunt. Si aũt naturalia plana dicũt/ut nõ solum lõgitudinem & latitudinẽ/sed etiam pfunditatẽ habeat qđ primũ in naturalibus cõstituere põt,non adhuc ex illorũ positione sequũtur incõuenientia q̃ adducũtur ad plana & non ad pfunda. Quòd autẽ naturalia ex non mathematica plana supponit ex eo q̃ materialia dicit esse,quia & materiã prius tradẽtes figuratã esse hanc spẽbus q̃ numeris dicũt. Et ipse aũt Timæus in suo libro hoc scripsit. Principium qdem igit̃ genitorũ,ut quidẽ subiectũ materia,ut aũt ratio formę spẽs, ppagines aũt horum sunt corpora/& aq̃/& aer/& ignis,quorũ generatio talis. Omne corpus ex planis est,hoc aũt ex trigonis.quorum ps rectangulũ isoscelũ semitetragonũ. Et osequenter reliquum trigonorũ dñiam tradens q̃tuor figuras ex ipsis cõponit q̃s quatuor elntis attribuit. Hãc aũt per figuras physiologiã aliqui qdem expositorum Platonis,quorum & diuinus Iãblicus est, symbolice dici putãt. Et sic ipse exponit Platonicum Timęũ. Posteriores aũt Platonicorum Phorũ sic scdm qđ dicit̃ se hr̃e conant̃ ostẽdere. Cõpositis.n.existentibus q̃tuor elntis ex materia & forma,& ppter hoc ad principii rõnẽ nõ existẽtibus idoneis. Hi qdem passiuas dictas q̃litates caliditatẽ & siccitatem & oppositas his primas aduenientes materiæ aut corpori nõ quali constituere etiã q̃tuor elementa aiunt,sicut & Arist.uult & leuitatẽ & grauitatem rõcinans tãq causas qdẽ has motus simplicis & naturalis. Natura autẽ fm motum maxime designata.& si iterroget quis ppter qd ignis quidẽ calefacit,aq̃ autẽ infrigidat̃/qa hic qdem calidus,hæc autẽ frigida,dicent. Pricipiũ.n.hæc ponẽtes nullam ulterius adhuc q̃runt principiorũ cãm. Democritus autẽ ut Theophrastus in naturalibus narrat,tãq idiotice assignãtibus his qdẽ fm calidũ & frigidum,& talia causas ponunt ad atomos recurrit. Sĩr autem & Pythagorici ad plana putãtes figuras & magnitudines causas esse caliditatis & frigiditatis. Quæ qdem.n.discretiua & diuisiua caliditatis sensum exhibere,q̃ autem ogregant & cõdensant frigiditatem. Eteni omne fm subam mox quãtum efficit̃. Figura autẽ & si q̃litas,fit tamẽ ex genere quãtorum accepta est, ppter qđ corporum unũqdq̃ est quãtum figuratum,materia.n.fm se, figuris autem uariis formata & ã mathematico corpore differẽs eo q̃ materiale & tãgibile fit tactu fm molem percipiẽtẽ ipm,& non fm caliditatẽ & frigiditatem. Hic igit̃ fm subiectũ diuersis figuris depingens quatuor elntorum elnta/ait/cõstituere. Principaliora.n.elnta sunt hæc terræ cubicũ,& nõ q̃ tota cubicam habeat figurã,sed q̃ ex pluribus cubicis inuisibilibus ppter paruitatẽ q̃libet pars terræ consistit. Sic aũt & ex aliis alia. Differentiã autẽ figurarum & alias omnes uirtutes assequi aiũt & mutuas trãsmutationes. Quar.n.ex pauca aq̃ aer fit tantus,isti qdem prompte assignãt,qa aquæ elnta multa existentia. Nã icosaedræ aq̃ figuræ disgregatę,multa octoedra faciunt & multum aerem ex icosedris cõpositum. Qui autẽ rarefactionẽ & inspissationẽ pro causa ponunt qũo icorporea uirtute aduenientẽ augeri corpora dicũt aut minui? Qũo autem incorporea totalr̃ ignis uirtus diuidere nata est? Nam incorporeũ lumẽ per corpus penetrat,diuisio aũt fit fm figuras diuidẽtis,& de frigiditate autẽ eadem dicunt. Item qũo appositione q̃litatis aiunt grauiorẽ facere molẽ? Quãtũ.n.graue & non q̃le est. Diuidit̃.n.equalitate & inęq̃litate. Totaliter autem & si Arist.primo ex materia & spẽ corpus nõ quale fieri putat qualitatibus subiectũ & finitũ/ait/ipm esse. Qũo nõ est necesse figurã hr̃e ipsum & pexistere ante q̃litates figuras? Sed hoc quidẽ pposui ad ostẽdendũ q̃ non irrõnabilr̃ Pythagorici & Democritus principia q̃litatum q̃rentes ad figuras deuenerũt. Forte autẽ nõ tãq penitus semp cõstitutione ex trigonis tali existente supposuerunt ipsam Pythagorici & Plato,sed sicut Astronomi suppositiones q̃sdam supponunt alii alias nõ oĩno tales esse uarietates in cœlo affirmãtes. Sed q̃ talibus

Vide in Timæo Platon.

principiis suppositis saluari apparentia possibile est circulis in oibus & regulariter motis coelestibus corporibus. Sic & isti quãtum ante quale prius honorãtes in principii rõne, & figurã ante q̃litatẽ & figurarum principaliores & silitudine & cõmensuratione p̃ualentes hæc principia supposuerunt corporum q̃ sufficere putabant ad apologias esse generatorũ. Qd.n. non omniquaq; penitus hoc principiũ existimabant corporũ: audi Platonẽ dicẽtem. Duorũ itaq; trigonorũ isosceles qdem unam accepit naturã, oblõgum autẽ infinitas, eligẽdum igit̃ est in ipsis ĩfinitis qd pulcherrimũ exordiũ facturi. At si quis pulchriorẽ à se electũ ad horum cõstitutionẽ afferre uoluerit eius non tãq̃ aduersarii, sed tãq̃ amici sit snia potior. Sed & ante hæc scripsit hæc. Ignẽ quidem principium aliorum corporũ supponimus sm uerisilẽm rõnem ꝓcedentes. Adhuc autẽ horum principia desup deus nouit & uirorũ quicũq; illi amicus sit. Oportet iã dicere q̃lia pulcherrima corpora fient utiq; q̃tuor dissilia qdem sibiipsis, sed plura ex ipsorum q̃dã dissimilitudine q̃dam fieri, hoc.n. adepto habemus ueritatem generationis de terra & igne ꝓportionabilibuq;, in medio. Ego autem ad ea q̃ deinceps ꝓgredior ad apparens talium sermonũ inq̃sitiuam Aristo. diligentiam dearticulare pro uiribus desiderans, & scdm unũquodq; argumentum ueritates intellectas nihil ab ipsis illęsas ostendere uolo.

Quęcũq; aũt de naturalibus corporibus impossibilia accidit dicere facientibus indiuisibiles lineas ad modicum consideremus & nunc. Impossibilia enim in illis acñtia & naturalibus cõsequũtur. Quę autem in his in illis non omnia propter hoc quidem ex ablatione dici mathematica naturalia, physica autem ex appositione.

Com. 8. Factas qdem à mathematicis instãtias aduersus eos qui ex planis corpora generãt, ut utiq; uidet̃, reiecit nũc, tum qa prõpte uideri q̃runt, tum etiã qa ipse dixit de ipsis in libro de idiuisibilibus lineis quẽ qdam Theophrasto tribuunt. Vt autẽ sm ueritatem sm figurã apud rectores uocatũ paraliptícam. i. p̃termissiuam & harũ principaliores ꝓduxit, quia iterimunt̃ mathematicorũ principia, qa lineæ pars nõ erit linea, & linea ex punctis erit cõposita, & q̃ magnitudines nõ sunt in ĩfinitũ diuisibiles. Nũc autem q̃cũq; impoſsia de naturalibus corporibus accidunt faciẽtibus indiuisibiles lineas dicere sequit̃. Idẽ autẽ dicere cogunt̃ hi qui ex planis corpora cõstituunt. Si.n. ex planis corpora prima & lineæ primæ ex pũctis & diuidunt̃ ergo nõ in lineas hæc, sed in pũcta, & sic dicunt̃ idiuisibiles lineę, qa nõ ĩ lineas diuidũt̃. Qd aũt hęc magis ĩcõueniẽtia sint q̃ erratica ĩ mathematica, os̃dit ex eo q̃ plura sunt q̃ naturalia sequunt̃, hoc aũt os̃dit ex eo q̃ plura sunt q̃ naturalia assequũt̃, hoc quoq; ex eo q̃ q̃ qdem ex mathematibus accidũt incõueniẽtia rõne & naturalibus accidũt. Quæ aũt naturalibus eueniunt ex hac rõne nõ adhuc mathematicis oia accidũt. Huius aũt iterũ persuasio fit ex eo & mathematica quidẽ ex abstractione fiũt, naturalia aũt ex appositione. Si enim separẽtur intellectu à naturali corpore materia & passiones, puta caliditates, frigiditates, grauitates, leuitateſq; & ↄtrarietates. & motus oẽs, qd relinquit̃ mathematicũ corpus est, si aũt apponãtur illa huic, fit naturale. Quare in naturali est mathematicũ ꝓpter quod quęcũq; incõuenientia accidũt mathematico, hæc etiã naturali, quæcũq; aũt incõuenientia sequũtur ex hac rõne circa motũ naturaliũ & passiones ceu non eẽ motũ in corporibus, siqdem ex planis sint neq; grauitatem uel leuitatem aut uniuersaliter passiones, hæc mathematicis nõ accidunt. Ostendet igit̃ ipse q̃ supponẽtes talem corporũ generationẽ nõ possunt saluare corporũ passiones, sine quibus impossibile est aliquod esse corpus naturale.

Multa aũt sunt quę ĩdiuisibilibus nõ possibile existere, naturalibus aũt necessariũ, puta si quid est indiuisibile. In ĩdiuisibili enĩ diuisibile ĩpossibile est existere, passiões aũt diuisibiles oẽs, dupliciter, aut enĩ scdm speciẽ, aut scdm accidẽs, scdm speciẽ quidẽ puta colores albũ aut nigrũ, scdm accidẽs autẽ si cui existant sit diuisibile. Quare quęcũq; simplicia passionum omnia sunt diuisibilia hoc modo propter quod impossibile in talibus considerandum.

Com. 9. Si quidẽ indiuisibilia uocat mathematica tanq̃ principiũ hñtia punctũ quod est indiuisibile, consequentia utiq; erunt hæc p̃dictis ostendentia q̃ sunt quibus abũdant naturalia supra mathematica ex appositione dixit. Hęc enim oia cõmuni rõne comp̃hendẽs indiuisibilia dixit. Nam naturalia oia diuisibilia sunt, diuisibile autẽ in idiuisibili impoſſe est esse, sed diuisibilia in naturalibus adducit quia passiones. Hæc aũt, ait, dupl'r sunt diuisibiles. Aut enim sm spẽm, ut quãdo color diuiditur in album & nigrum. Aut sm accidens quãdo id cui inest passio, fuerit diuisibile, hoc autẽ significatũ maxime ꝓprium est diffinitionis passionũ. Nam quod sm spẽm etiam in mathęmaticis inuenit̃. Quare, ait, q̃cunq; simplices passionũ sunt, hoc est quęcũq; indiuiduę & nõ aliarũ contentiuę, sicut spẽs, hæc diui

sibiles

sibiles sunt fm accidens. Si igif in idiuisibili impoře est eē diuisibile, q̄ in naturalibus exisſūt passiones, in mathematicis non sunt. Sic quidem illud, indiuisibilibus, à principio pro mathematicis dixit, si autem illud, indiuisibilibus, dixit pro planis ex quibus corpora constituunt, aut quia & ipsa sine profunditate existentia corporum diuisionem non sustinent, aut quia corpora ex planis sunt, plana autem ex lineis, lineæ autem ex punctis & corpora ex punctis utiq; erunt secundum ipsos, quare ex indiuisibilibus, sed multa sunt q̄ naturalibus quidē corporibus insunt nō utiq; erunt corpora ex indiuisibilibus. Si enim indiuisibilia nullum hñt diuisibile neq; q̄ ex ipsis habebunt. Quare per hoc argumentū ab uniuersali. s. diuisibilitate oībus passionibus corporalibus inexistēte uniuersaliter utiq; erit ostēsum q̄ nō est ex planis corpus: qđ quidem ɔsequēter p graue & leue q̄ sunt passiones q̄dam, ostendit. Et sic magis suscipiēdum quod dictū est. Argmētorum autē ex eo q̄ postq̄ dixit ipse propter quod impossibile in talibus cōsiderandū adducit ostensionē à graui & leui. Impossibile autē dixit oportere in talibus ɔsiderari, quia ex passionū cōsideratione impoře apparebit ex planis eē corpora. Omnes autē passiones duplr̄ diuisibiles dixit non tanq̄ unaquaq; passione fm duos modos diuisa, nam simplices non adhuc sunt fm speciem diuisibiles, sed tāq̄ omnibus in hac diuisione comprehensis, hæ quidem sic, illę autem illo modo diuiduntur.

Si itaq; impossibiliū est vtraq; parte nullā habēte grauitatē ambo habere grauitatē: Sensibilia aūt corpora aut omnia aut quędā grauitatē habēt, puta terra & aqua, vt & vtiq; ipsi dicent, siquidē punctum nullā habet grauitatē: palā, quia neq; linee, si aūt nō hę, neq; superficies, quare neq; corporū vllū. Sed & quia punctū nullā grauitatē habere nō possibile manifestū. graue eni omne & grauius & leue, leuius cōtingit aliquo eē, grauius autē aut leuius forte nō necesse graue aut leue esse. Quēadmodū & qđ qdem magnū maius, maius aūt nō omne magnū. Multa eni sunt quę parua entia simpliciter maiora aliquibus alijs sunt. Si itaq; quodcūq; graue ens grauius sit necesse grauitatē maius esse. Graue omne diuisibile vtiq; erit, punctū autē indiuisibile supponitur.

Ostēso uniuersaliter p diuisibilitatē q̄ impossibile ex planis cōponi corpora. Nūc à q̄dam passiōe corporali, scilicet grauitate idem ostēdit p̄accipiēs q̄dam tria axiomata aut suppositiones tales. Si cōponitur aliqd ex aliquibus impossibile cōponentibus nullā habētibus grauitatē, cōpositū habere grauitatē nō potest. Et fm, q̄ sensibilia hoc est naturalia corpora, aut omnia, aut quædā grauitatē habēt. Nam qui circa Democritū & posterius Epicurus atomos omnes eiusdē naturæ existentes grauitatē habere aiunt, eo q̄ expellūt quædā grauiora, leuiora. Hæc aūt grauia etsi nō omnia sint grauia naturalia corpora, tamē quędā ab omnibus cōcessum est, sicut terra & aqua. Tertio autē uirtute p̄assumit iam dictū qđ eiusdē rōnis est solida ex planis cōponi, & plana ex lineis, & lineas ex pūctis. His igitur suppositis si ex planis corpora sunt, punctus aūt nullā habet grauitatē, palā q̄ neq; lineæ ꝓpter primam suppositionē, si autē nō lineæ neq; plana, si autē nō hæc neq; corporū ullū ꝓpter tertiū, at uero corporū, aut omniū, aut quędā grauitatē habēt ꝓpter scđm tāquā cōcessum p̄acceptū. Nō ergo ex planis corpora. Deductio quidē igitur & assumptio & illatio talia sunt. Primū autē in coniuncto appositū. s. punctū nō habere grauitatē, multipliciter deinceps ostēdet ex eo q̄ graue quidē omne diuisibile est, punctū autē indiuisibile & nō potest diuisibile in indiuisibili esse. Qđ aūt diuisibile graue, primo ostendit ex hoc q̄ omne graue & grauius est, sicut leue & leuius, & q̄ magnū & maius. Si aūt uerū est, omne graue diuisibile esse, diuidif eni in excessum, punctū aūt indiuisibile, & cōclusio in secūda figura q̄ punctus nō grauis, hoc est nō habet grauitatē qđ qdem ꝓponebaf ostendere. Dubitationes autē ex dictis oriunf, quomodo graue omne grauius, ait, Si eni grauius graue grauius est, & graue quo grauius erat, grauius & ipsum grauius est alio graue, & isto iterū grauius necesse in infinitū ire. Hāc igif dubitationē p̄excitans Aristo. qđ quidē simpliciter graue, & grauius omne esse, ait, sicut & leue leuius, & magnū maius. Sed grauius aut leuius nō necesse est simplr̄ graue, aut simplr̄ leue esse. Eteni nō omne maius aliquo iam magnū dicimus. Nā miliū maius synapi, & tamē non simpliciter magnū est miliū. Neq; qđ eligibilius est simplr̄ eligibile, eteni eligibilior ęgritudo q̄ malitia & iniuria pati q̄ iniuriā agere, sed neutrā est eligibile simplr̄. Nā dicit in Gorgia Socrates, Neutrum uellē ubi tamē necesse esset, magis eligerē iniuriā ferre q̄ inferre. Quare etsi graue omne grauius, qđ grauius nō omne graue, ꝓpter qđ neq; cōuertunf, hęc neq; dicif grauioris graue, sed grauius leuiori, & leuius grauiori. Quidā uult ly forte appositū, quādo dixit, grauius autē leuius forte nō necesse graue aut leue esse. Aut quia si quis cū diligentia loq̄tur dicet utiq; nō ꝓprie eligibilius dici qđ non & eligibile est, neq; maius qđ nō & magnū. Quare neq; grauius qđ nō participat grauitate, sed talia nō eligibiliora, neq; maiora, neq; grauiora quę nō participāt nomine, sed minus qđ cōtrariū est dicē- Com. 10.

dum magis est ꝙ nõ simplr eligibile minus frigibile, & maius nõ magnũ, minus paruũ & grauius nõ graue, maius leue. Omnino aũt grauitas quãtitaté insinuãs diuisibilis est, ꝓpter qđ & semp grauius. Notat auté Alexãder qđ eadé rõne utentis cõpossibile est ostédi ꝙ neq; aliqua alia passio pũcto accidit. Siquidé omne quod simplr aliquid habet & excedit aliquo sm se, nam etsi nõ aliud tamé in qđ nõ simplr tale excedet utiq;. Quare neq; sm accidens est aliquid diuisibile in indiuisibili.

Adbuc aliud stabat, qđ qdem graue spissum aliquid, leue aũt rarũ aliqd est, spissum auté à raro differt eo ꝙ inęquali mole plura existãt. Si igitur est punctũ graue & leue est etsi densum & rarũ. Sed quod qdem spissum diuisibile, pũctũ aũt idiuisibile. Si autem omne graue molle aut durum necesse est esse. Facile ex his impossibile aliquod deducere. Mole quidem enim quod in seipsum cedens, durum autem non cedens, quod autem cedit, diuisibile.

Cõm. 11. Postq̃ ostédit à grauiori graue esse diuisibile, puncto indiuisibili existéte, cõclusit ꝙ pũctus grauitatem nõ habet. Cõsequenter auté à spisso & raro idé ostendit ꝙ si est grauis aut leuis punctus, cõmuné eni facit sermoné, erit spissus aut rarus, at uero neq; spissus neq; rarus est, neq; ergo grauis aut leuis. Et cõiunctũ quidé ostédit diffiniés spissum aut rarũ. Si eni spissum quidé qđ inęqli mole plura rara habet corpora cõprehésa. Rarũ aũt qđ inęqli mole pauciora habet distésa, merito qđ quidé spissum graue est, & qđ graue spissum, qđ aũt rarũ leue, & qđ leue rarũ. Nã aqua cũ in aeré cõuertit leuior fit & aer in aquã spissior. Platonici aũt nõ dicũt graue pp spissitudiné graue. Nã igné terrę spissioré aiunt, sm grauitaté qđ est maiorũ partiũ facere aiunt. Assumptioné aũt ostendit in scđa figura categorice sic. Spissum & rarũ diuisibilia sunt, si hoc quidé ex pluribus, hoc auté ex paucioribus est corporibus & molis ęqlis, sed punctus idiuisibilis est punctus neq; spissus neq; rarus est. Si igit neq; graues neq; leues puncti sunt, nõ utiq; corpa neq; leuia neq; grauia erũt. Siquidé lineę ex pũctis, plana aũt ex lineis, corpora auté ex planis. Ostenso auté per mediũ spissum rarũ qđ pũctus neq; grauis neq; leuis est. Et per molle auté durũ ostendit idé categorice. Graue aut durũ est aut molle. Necesse eni omne corpus alterũ illorũ habere. Atqui durũ & molle diuisibilia sunt. Si uere hoc quidé nõ cedit in seipm, hoc aũt cedit, ambo eni in distésione ducũtur, distésum aũt diuisibile. Quare iterũ qđ quidé graue diuisibile siue durũ siue molle sit, pũctus auté nõ diuisibilis, punctus ergo nõ grauis neq; leuis neq; corpora ergo. Si igitur corpora grauia & leuia, nõ utiq; erunt ex planis.

At vero neq; ex non habẽtibus grauitatẽ erit grauitas. In quãtis eni accidet hoc, & in quãtis nõ quõo determinabũt nõ volentes fingere? Et si omnis grauitas maior grauitate per grauitatẽ, accidet, & vnũquodq; grauiũ grauitatẽ habere. Si eni q̃tuor puncta grauitatẽ habent, qđ aũt ex pluribus q̃ hoc per graue ens grauius. Qđ auté graui grauius necesse graue esse, quẽadmodũ albo albius esse, albũ. Quare maius vno puncto grauius erit, ablato ęquali, quare & vnũ punctũ grauitatẽ habebit.

Cõm. 12. Ostéso ꝙ nõ sunt ex planis corpora ex eo ꝙ ipsa quidé grauitaté hñt & leuitaté, puncta auté neq; leuia neq; grauia sunt. Et hoc p tria arguméta cũ ostédisset qđ pũctus neq; grauis neq; leuis est, cõnter primũ suppositorũ ostédit ꝙ si cõponatur aliqd ex aliqbus impossibile cõponẽtibus nullã habétibus grauitaté cõpositũ grauitaté hre. Et é ipsi primũ argumẽtũ tale. Si ex nõ grauibus grauitaté hñs fit, quõo ergo nõ grauia cõuenientia grauitaté facient, patet eni quõo numerus nõ grauiũ cõuenientiũ faciet aliquã grauitaté, hũc eni quõo determinabũt. Quid eni magis dictus ab ipsis nũerus uerus, aut qui in numero uno minor, aut qui uno maior, nõ habebũt dicere de silr cõuenientibus nõ grauibus existẽtibus nisi fictioné solã sine causa dicant. Scđo auté adducit ostendés ꝙ ex nõ grauibus cõuenientibus dicẽtes fieri grauitaté in cõtradictioné incidunt. Ostendent eni q̃ dicunt nõ grauia grauitaté habẽtia unãquãq;. Ostendit aũt ꝑaccipiens euidés fundamentũ. Omnis maior grauitas minori grauitate p grauitaté maior est. Nõ eni utiq; dulcedine excedit aliqd grauius ipso, grauitate. Et alterũ qa qđ graue grauius necesse graue esse, sicut etiã qđ albo albius album. Si igit qđ ex q̃tuor pũctis cõstat grauitatem habet, qđ autem ex pluribus eo ꝙ ex q̃tuor graui existére, ceu ꝙ ex qnque grauius est. Qđ auté graui grauius graue est, & grauitate excedit. Qđ ergo ex qnque punctis id qđ ex q̃tuor grauitate excedens necesse in pũcto excedere. Ablato auté æqli hoc est à qnque punctis ablatis quatuor unus pũctus relinquit quo quinque excedẽtes q̃tuor grauitate excedebãt. Non.n. alio aliquo excedebãt q̃ puncto grauitate excedentes, q̃re unusquisq; pũctorum grauitaté habebit. Et Alexã. qdem sic deduxit sermoné quo ablato maior grauitas minor fit, pũctus ergo grauis. Quoniã auté Aristo. nõ dixit puncto ablato maior grauitas minor fit, sed æqli, forte sic magis cõcludédũ est sermonem ꝙ

æq̄lí grauitate ablatá relinquit̃ in grauiori graue, pũctus aũt eſt qui relinquit̃. Hæc igit̃ ab Ariſt. dicta tãq̃ quidẽ ad uiros ex planis mathematicis reuera generãtes corpora, bene dictũ eſt naturalr̃. Vt autẽ ad Pythagoricos dicẽtes naturalia & materialia & ꝓfunditatẽ aliquá hñtia plana nõ utiq; congruent dicta. Eteni Timęus ipſe pp multitudinẽ planorũ grauiora fieri corpora ait dicẽs. Tertiũ aũt qđ icoſaedron, baſiũ quidẽ uiginti, angulorũ autẽ duodecim aq̃ elñtum plurium partiũ & grauius. Et Platonis etiá Timæus leuiſſimũ ait qđ ex paucis ipſius partibus ↄſtat. ☞ Notát autẽ aliqui qđ dicit impoſſe eſſe utroq; nullá habẽte grauitatẽ ambo hr̃e grauitatẽ. Ná etiá ſm ipm aiunt cõpoſita conſtant materia & forma, & tñ neq; materia neq; ſpecie grauitatẽ hñtibus qđ ex ambobus habet grauitatẽ. ☞ Sed hãc dubitationẽ ſoluit Ariſto. Materia qdem .n. & forma ſunt reuera elñta cõpoſiti potentia grauia exiſtẽtia quãdo ↄueniunt actu faciunt ꝗ ex ipſis graue. Pũctum autẽ oſtẽdit Ariſto. nõ potentia ſed actu graue exiſtens ſi ſupponant̃ ex planis corpora. Ná corpora dicentes ex planis, aut plana ex lineis, aut lineas ex pũctis non tãq̃ ex materia & forma, ſed tãquã ex partibus illis cõponi aiunt. Materia quidem & forma & totalr̃ q̃ principalr̃ elñta potentia entia in actum ꝓcedunt ↄueniẽtia. Et ſic caro & os & aliorũ unũqđq; cõpoſitorũ ex q̃tuor fit elñtis coalteratis inuicẽ & non adhuc ſincerá ſui ipſorũ naturá hñtibus in cõpoſito. Paries quoq; ex lapide & luto fit cõpoſitis, ſed nõ coalteratis ꝓpter qđ partium natura ſm actum exiſtẽs ẽt in toto eſt. Sic aũt ex planis corpus utiq; eſſet.

Adbuc ſiquidẽ plana ſolũ ſcd̃m lineá cõtingit cõponi incõueniens. Quẽadmodũ enĩ & linea ad lineam vtroq; modo cõponitur & ſcd̃m longitudinẽ & ſcd̃m latitudinẽ, oportet & ſuperficiẽ ſuperficiei eodem modo. Linea autẽ poteſt lineæ componi ſcd̃m lineam ſuperpoſitã, ſed non appoſitam. Sed ſi quidem & ſcd̃m latitudinem contingit componi, erit aliquando corpus quod neq; elementum neq; ex elementis compoſitum ex ſic compoſitis planis.

Qui ex planis corpora generãt cõpoſitionẽ planorũ nõ ſm adaptationẽ ipſorum ſm latitudinem faciunt, ſed ſm linearia ultima. Sic .n. ſolidos angulos facientes differẽtes ab inuicẽ ſm numerum planorum diuerſa corpora generabãt. Tribus quidẽ trigonis iſopleuris in unum uerticẽ ↄductis & ſm continentes lineas cõiunctis iſopleurum. ʟ pyramis fit q̃tuor hñs angulos ſolidos, quorum unuſqſq; ex tribus trigonis cõſiſtit exiſtentibus à duabus partibus recti, quia trigona ſunt iſopleura. Sed octoedrum cõponit̃ quidem ex octo trigonis omnimodorũ laterũ hñtium uigintiquatuor angulos planos ꝓpter qđ ſolidos angulos habet ſex unumqđq; ex q̃tuor planis cõpoſitum. Qđ autẽ uiginti baſium cõponit̃ quidẽ ex uiginti trigonis iſopleuris conſtat. Sexaginta autẽ exiſtentibus planis angulis unoquoq; in ipſo ſolido angulo ex quinque planis ſi̅l̅ibus cõſiſtente, duodecim habet ſolidos angulos. Cubus autẽ cõponit̃ quidẽ ex q̃tuor tetragonis iſoſcelis rectãgulis uertices in centro tetragoni coniunctos hñtibus, & latera quidẽ portiones diametrorũ tetragoni. Baſes autẽ tetragoni latera. Habet autẽ cubus ſolidos angulos octo unumquẽq; ex tribus rectis planis angulis ↄſiſtentem. Qđ aũt duodecim baſium cõponitur quidẽ ex duodecim pentagonis ęqualiũ laterũ & ęq̃lium angulorum cõſtat. Habet autẽ ſolidos angulos uigiti, unũquẽq; ex tribus pentagoni planis angulis cõſiſtentibus unuſqſq; unius recti & quintæ eſt. Dicit igitur Ariſto. ad ipſos ꝗ tali compoſitione planorum ſcd̃m lineá exiſtente, ſiquidẽ ſolũ ſic dicũt, nata eſſe cõponi plana incõueniens dicunt. Oportet enĩ ſicut linea ad lineá utroq; modo cõponit̃ & ſm longitudinẽ & ſm latitudinẽ. Dicit autẽ ſm latitudinẽ qdẽ qđ ſm lineá cõſequẽter uocat ſuperpoſitá, ſed appoſitá nõ ſm lineá, ſed ſm punctũ. Et per hunc qdẽ modũ longitudinẽ augmentantẽ, per eũ aũt qui ſm lineá latitudinẽ ſiquidẽ ſimul poſitis planũ fieri ſicut planis corpus. ſicut igit̃ linea duplr̃ cõponitur, ſic oportet & planũ nõ ſolũ ſm lineá & longitunem cõponi ut iſti dicunt, ſed etiá ſm latitudinẽ ut adaptent̃ inuicẽ plana, ut cõgruebãt inuicẽ ſm totam longitudinẽ lineæ ſm lineá ſuperpoſitę ſed nõ appoſitę. Sed etſi ſm latitudinẽ cõtingit cõponi plana ſicut lineas ſm lõgitudinẽ, erit aliqđ corpus qđ ex ſic cõpoſitis planis fit. Siquidẽ qđ ex planis cõponit̃ corpus eſt, qđ neq; elementũ neq; ex elementis eſt, neq; enĩ aliqđ q̃tuor corporũ quorũ generatio ſm lineá ſimul poſitorũ neq; pyramis neq; aliud aliqd coelementaliũ neq; cõpoſitũ aliqđ ex his corpus poſſibile eſſe qđ nõ elementũ eſt neq; ex elementis cõponitur. Hæc cũ dicat Ariſto. dicendum ꝗ ſiqdem omnẽ cõpoſitionẽ planorũ corpus facere dicebant ſic ſupponentes, ſed nõ eá q̃ ſm lineas cõpoſitá bene utiq; dicerent̃ hæc. Si autẽ ſm illam ſolũ ſm quam plana natura cõtinet ſolidũ, ut Plato ait, nihil utiq; erit cõtra illos qđ dictũ eſt. Deinde nihil minũ ſm latitudinẽ cõpoſitis planis imperfectum aliqd & p̃ter naturá in extremis ſubſiſtere. Eteni etiá ſm ipſum in elemẽtorũ tráſmutatione erunt utiq; aliq̃ deficientia ut neq; elemẽta neq; ex elementis ſint. Quoniá autẽ Alexáder etiá ſuo marte ↄtradicere conat̃ ſermoni, uidebamus ẽt q̃ ab illo dicunt̃. ait náq; ꝗ ex planis uere faciebãt ge-

Com. 13.

Pro his corporibus regularib' vide Euclidẽ in 13.14.15. lib. elementorũ.

nerationē & nō ꝑpter similitudinē harū figurarū ad simplicia corpora, & ꝙ rōnabiliter cōtradicit ipsis Aristo. palā ex eo qđ ꝑpter hoc dicit, alia quidē corpora i[n]uicē facere trāsmutationē, q[uia] generatio ipsis ex similibus inuicē scalenis, rectangulis, trigonis est, ex quibus cōponūtur trigona isopleura. Terram autem in nullū aliorū trāsmutare, quia sola ex isoscelis rectangulis trigonis facta est. Sed ꝙ quidem nō necessariū sit eam quæ sm̄ similitudinem figurarū ad elīta expositionē inijcere ꝑpter non oia elementa ex eodē trigono dici manifestū utiq; erit. Si.n. alia symbolice dicta sunt quid ꝓhibet & hoc symbolice intelligere? Quòd aūt principaliores sint cāę quę sm̄ figuras, quā q̄ sm̄ qualitates ꝑspicuū est, siqdem & ipse Aristo. ante alias q̄litates infieri figuras materiæ putat. Hoc aūt palā est ex eo quod id ꝙ apud ip̄m uocat̃ sm̄ suppositum ens, nō q̄le corpus dicit̃, corpore aūt sm̄ quod corpus trifariā dimensionato existenti subsistit figura, & maxime finito existente ipso, ut ipse ostendit. Sed aiunt: qđ differt ab opione Democriti q̄ ex planis dicit siquidē & ipsa sm̄ figuras specificari naturalia corpora dicit, facile itaq; & ad hoc dicere ꝙ sm̄ hoc quidē nihil differt. Nam quod & prius dixi Democritū narrat Theophrastus tanq̄ idiotice assignātibus his qui sm̄ calidum & frigidū, & talia cās faciētibus ad atomos recurrisse. Differt autē forte ab hac illa, opio etiam in eo ꝙ simplicius aliqđ corporibus. s. planum ꝑsupponit eum atomi sint, corpora etiam in eo ꝙ figuris adhibet cōmensurationē & analogiam conditricem, & tertio quod de terra aliter disponit.

Adhuc siquidē corpora grauiora multitudine planorū quēadmodū in Timęo determinatū est, palàm ꝙ habebit & linea & punctū grauitatē, ꝓportionabiliter enī adinuicē se habent quēadmodū & prius diximus. Si autē nō hoc differunt modo, sed terrā quidē esse graue, ignē autē leue erit: & planorum, hoc quidē leue, hoc autē graue, & linearū vtiq; & punctorum similiter. Superficies enim terrę erit grauior q̄ quę ignis, quod enim terrę planum erit grauius q̄ quod ignis.

Com. 14. Et hoc iterū à grauitate ipsis adducit argumentū. Est autē tale, si multitudine quidē planorū corpora sunt grauiora, paucitate autē leuiora, ut in Timæo scriptū est. Dicit enī adhuc leuissimū ꝙ ex paucis ipsius partibus ꝯsistit tanq̄ oībus planis ęq̄lis receptionis existētibus, habebit ēt linea & pūctus grauitatē, qđ quidē impossibile ostēsum est. Si enī penes multitudinē planorū corpus sit grauius, palàm qđ unūqdq; ipsorū ad grauitatē facit. Nā amplior grauitas hoc est qđ grauius, palā ꝙ unūqdq; ipsorū ad grauitatē facit, grauitate grauius est. Si igit̃ plana grauia ex qbus corpus cōstat ēt lineę graues sunt, ex qbus plana, & puncta ex qbus lineę. Eadē.n. est ratio q[uia] termini omnia sit. Sed punctū grauitatē habere ostēsum est ꝑ plura impossibile esse. Si grauitas quidē diuisibilis, punctū autē indiuisibile. Si autē nō multitudine planorū sm̄ grauitatē dr̄ia corporibus euenit, sed ècōtra, eo ꝙ terra sit grauis, ignis autē leuis, terrę quidē plana grauia sunt, ignis autē leuia. Qđ qdē ipse dixit ꝑ hoc.n. terrę planū erit grauius quā qđ ignis pro eo ut diceret: Terrę enī planū erit graue qđ autē ignis leue. Si autē hoc & linearū iterū & punctorū eadē erit dr̄ia. Quare & sic sequit̃ impossibile. s. punctū grauitatē habere aut leuitatē. Si igit̃ necesse est si ex planis sunt corpora, aut multitudine planorū grauiora ꝙ leuiora ipsa esse, aut ꝓpea ꝙ hæc quidē natura grauia sunt corporū, hęc autē leuia, & planorum ex qbus ꝯsistunt, hæc quidē grauia sunt, hæc autē leuia. Vtriq; autē suppositionū impossibile aliqđ accidit. s. punctū grauitatē hr̄e aut leuitatē. Impossibile qđ à principio est. s. ex planis esse corpa. ¶ Et ad hoc ipsum autē dicendum est ꝙ non mathematica plana supponunt̃ ut proportionaliter sint, ut plana ad corpus, sic lineas ad planum, & puncta ad lineam.

Totaliter aūt accidit vt nullā quidē esse magnitudinē aut posse auferri. Siquidē similiter se habet punctum ad lineam, lineę autem ad planū, hoc autem ad corpus. Omnia enim adinuicem resoluta in prima resoluentur. Itaq; cōtinget vtiq; puncta solum esse, corpus autem nullum.

Com. 15. Hoc adhuc firmius argumētum, nō à positione planorū, sed à resolōne acceptū. Accidet enim, ait, aliquādo sm̄ hāc rōnem nullam esse magnitudinē in entibus, aut cōtingere nō esse. Contingere autē non eē à non esse tēpore differt. Qñ igitur hoc accidet, si simil̃r quidem habet, ait, punctus ad lineā. Ipse autē ꝓ pūcto unitatē accepit sm̄ cōitatem ipartibilitatis, linea aūt ad planū, & planū ad corpus. Quare corpus in plana sm̄ ipsos dissoluit̃, quia & ex his ꝯsistit, sic & planū in lineas possibile dissolui & lineas in puncta. Contingit igit̃ punctū solum esse, & aliquādo nullā magnitudinē. Alexander hic sentiens similē instantiā, non adhuc, ait, dicentibus ex materia & forma corpora eē accidit contingere nullam magnitudinē esse, nō enim corporis generatio est sm̄ ipsos, sed huius corporis, cuius autē generatio, illius & corruptio. Adhuc nō est materia sm̄ ipsos actu, sm̄ eos aūt qui dicūt plana, est. Forte

Hoc deest i[n] impsso codice.

autē/ait/neq; materia erit utiq; ipsa sm se sine magnitudine. Et ad hoc qdem dicēdū sicut dicit Arist. Est enim & corporis materia & magni eadem, quō habebit suiipsius rōne & magnitudinē materia. Si quidem corporis est materia alia existens, uidelicet ꝑter corpus, & siquidē magni & parui eadē. Si enim habet magnitudinē finitā, semper tantā. ¶ Ad rōnem aūt Aristo. dicendū q̄ si solū resoluātur q̄ in generatione, & non cōponātur sm operantes semp cōditrices rōnes & coeleste motū, & sm eam q̄ inuicem ab inuicē actionem & passionē, & sm eos qui ex materia & forma dicūt generationē etsi magnitudinem nō contingat quādoq; non eē, quia alterius corruptio alterius generatio est in simplicibus, sed hoiem non esse & equū, oibus ad elementa dissolutis & aliis nō constitutis, nihil aūt minus est hoc incōueniens q̄ magnitudinē non esse. Iterum autē Alexan. ad dicentes/ait/q̄ nō naturalia corpora Plato ex planis in Timæo ɔstituit, sed spēm uniuscuiusq; corporū sm quā unūquodq; est ipm hoc quod est, spēs autem icorporea est, hæc aūt ingenita spēs ex planis genita in materia, hoc quidem ignem facit, hoc aūt aquā, hoc autē terrā, hoc autē aerem. Quare non materiale corpus, ut ait Aristo. ex planis generat Plato. Ad hos igit/ait/dicendū est, q̄ etsi suscipiat quis hoc ipm uelle dicere, tamen & sic ex planis ipsis generat ꝓfunditas, nō enim sine ꝓfunditate & ex trigonis genita. Pyramis enim superficialis non est neq; aliorum coelementalium Pyramidis, accidit autem generanti profunditatem ex non profundis, & ex non latus latitudinem facere, & ex indistensis longitudinē, cum hoc q̄ neq; rōnabiliter/ait/ipsi dicūt generationē formæ fieri, sicut nō est generatio materiæ ita neq; formæ scdm se, sed est generatio simul utriusq;, & hoc est quod generat & corrūpitur. Genitum quidē ꝑsentia formę, corruptū autē absentia. Hæc Alexādro dicente qđ quidē neq; ex nō ꝓfundis profunditatem generant, neq; mathematica sunt plana dictū est sępe. Oportebat uero itelligere, q̄ etiam nos ex materia & forma incorporeis existentibus & sine qualitate corpus, q̄lificatū etiam nos facimus. Nisi forte dicat aliquis qđ et prius dixi, q̄ plana qdē tanq̄ partes accipiūtur, materia aūt & spēs ut elementa. Qualiter autē dicit generatiōem formæ non esse siqdem, ut per generationē, sed sine tempore ad esse prouenientis. Et hoc quidem utrobiq; uidebitur ꝑter q̄ qui ex planis formam dicentes generari sic dicebant ut ex non esse ad esse prouenientem / siue in tempore / siue sine tempore hoc accidit si forte aliqui erant sic dicentes.

Ad hęc autem etsi tempus similiter habeat auferetur utiq; quādoq; / aut continget utiq; ablatum esse. Quod enim nunc indiuisibile velut punctum lineę est.

Et secūdum eandem argumentationē ad aliud magis inconueniens adducit sermonē. Qm̄ enim ait/illud nunc nō latitudinale/sed indiuisum ueluti pūctus linee est, ꝓportionē enim hñt adinuicem, ut punctus ad lineā/sic ly nunc, ad tēpus. Siquis dicat & tempus similr cum hñe se corporibus, ut cōponatur ex nūc, ut illa ex punctis per medias lineas & plana, aut se hñe consimilr lineas q̄ componūtur ex punctis, interimet utiq; & tēpus aliquādo dissolutū in nunc/aut cōtinget interimi, quod quidem est incōuenietissimū .s. aliquādo non eē tempus. Si enim illud quādoq; est tēpus, idem dicere q̄ erit tēpus, qñ non erit tēpus. Quoniā autē ex quibus unūquodq; cōponitur in hæc & resolui uidet, locum habuit qui resolutionē ad nunc, tēporis infert his qui ex nunc ipm cōponi dicūt, palā autē est quod qui ex planis materialibus & naturalibus corpora dicunt componi/neq; lineam ex punctis cogentur dicere/neq; tempus ex nunc. Com̄. 16.

Idē autē accidit & in his qui ex numeris cōponunt cœlū. Quidā enī naturā ex numeris cōstituūt quēadmodū Pythagoricorū qdam. Physica quidē corpora vidētur grauitatē habentia & leuitatē. Vnitates autem neq; corpus facere est possibile compositas neq; grauitatem habere.

Quod accidit/ait/his qui ex planis corpora cōstituunt & totaliter ex non grauibus grauitatē hñtia, hoc accidit etiā his qui ex numeris mundum faciunt, & res naturales. Nā unitates nō corpora simul positę faciunt, nō quia indiuisibiles simplr, neq; enim dualitas cōposita facit corpus/neq; ternarius, sed quia ex alia spē .s. differētia, quātitas est, corpus autem ex cōtinua, neq; ɔtinuum ex discreto, sed neq; grauitas est in numeris. Qđ autem dicētibus ex numeris entia accidat ex unitatibus dicere, manifestum, siquidem & numeri ex unitatibus sunt. Palàm autem q̄ ex numeris dicebant isti entia esse, tāq̄ numeris omnes species principaliter in se comꝑhendentibus, & tāq̄ omnibus in mundo speciebus ornatis numeris, propter quod & patrum beatorum & uirorum numerum extulerūt, & numero omnia fieri dicebant. Com̄. 17.

Qđ aūt necessariū existere motū simplicibus corporibus natura aliquē omnibus ex his manifestū.

Quoniã enĩ mota videntur moueriq; necessariũ vi, si nõ ꝓpriũ habent motũ. Violentia aũt & prẹter naturã est aliqs motus, necesse oẽ & scd̃m naturã ꝑter quẽ hic. Etsi multi prẹter naturã, cũ qui scd̃m naturã vnũ. Scd̃m naturã quidẽ enim simpliciter, prẹter naturam autem habet multos vnũqđq;.

Com.18. Cum ostẽdisset primum axioma qđ dicebat ꝙ impossibile ex nõ habẽtibus grauitatẽ cõponi grauitatem hñs, & ostendisset etiã ꝙ punctus grauitatem nõ habet, ꝓpterea ꝙ grauitas quidem diuisibilis est, punctus autẽ idiuisibilis & apposuisset etiã alia ad eum qui à principio sermonẽ argumẽta, nunc fiu ꝑacceptorum aut suppositorũ ostẽdit qđ dicit, quia sensibilia corpora, aut oĩa, aut q̃dã grauitatem hñt. Ostẽdit autẽ ipm ostẽdendo ꝙ necesse motum inesse simplicibus corporibus ſm naturã, & ꝙ ipse ſm naturales iclinationes efficiť, hoc est ſm grauitates & leuitates. Si autẽ hoc nõ ex planis corporũ generatio fit si corpora quidẽ grauia & leuia sunt, plana autẽ neq; grauitatẽ hñt, neq; leuitatem, neq;.n. lineæ, neq; puncta. Qđ autẽ unicuiq; simplicium corporum motus inest ſm naturã, ostẽdit sumẽs ex euidẽtia moueri simplicia corpora. apparent enim mota. Sed siquidẽ ſm naturã ipsa mota sumeret, qđ q̃riť assumeret in prõptu. Nã quę sursum & deorsum moueñť, si ſm naturã supponanť mota, ſm leuitates utiq; & grauitates mota acciperenť, qđ qdẽ ꝓpositũ erat ostẽdere, ꝓpter quod moueri totaliter ex euidentia sumens ꝑter naturã ipsa & ui moueri supposuit. Si.n. nõ ſm naturã, ut non quod quęritur præaccipiatur, & necesse quod moueť, aut ſm naturã, aut ꝑter naturam moueri, palã ꝙ prẹter naturã utiq; mouebiť. Sed ostensum est in naturali auditu ꝙ nõ est possibile ꝑter naturã aliquid moueri qđ nõ natura & ſm naturã mobile est. Qđ enĩ principio nõ est natũ totaliter moueri, neq; utiq; à principio mouebiť aliquando. Quãdo aũt natũ est moueri simplex ens simplici motu uidelicet & alicubi natũ est ferri. Quare & ei qđ ui moueť est motus ſm naturã, posterior enĩ qui præter naturã motus eo, qui ſm naturã. Si ergo moueñť simplicia corpora prẹter naturã, necesse est esse ipsorũ & ſm naturã motũ. Sed & si quot præter naturã sunt motus tot necesse esse, & eos qui ſm naturã. In oibus enĩ unus quidẽ modus dirigẽde est, trãsgredi autẽ à recto & peccare multipliciter. Peccatũ autẽ quoddã & transgressio est motus ſm naturã qui ꝑter naturã motus est. Dubitat aũt & hic bñ Alexã. qũo i prĩo huius negocii cũ dixisset ꝙ ꝑter naturã cõtrariũ eẽ ei qđ ſm naturã, & unũ uni ↄtrariũ: hic aũt dixit. ꝑter naturã aũt habet multos ↄtrarios unusq̃sq;. Et soluit hic multiplr̃ dubitationẽ, ꝓximius aũt naturę, qa ꝑter naturã plures in simplicibus diceñť utiq; motus, si qs accipit nõ solũ illũ quo moueñť, sed & quo nõ possibile est moueri. Nã ei qđ deorsum sursum moueť, ꝑter naturã quidẽ cietur desursum deorsum quo & moueť ui, & q circularis etiã ꝑter naturã diceť utiq; ipsi quo neq; moueť totaliter. Si autẽ Aristo. sumens moueri ab euidẽtia ꝑter naturã supponebat motus, nõ oportet accipere ꝑter naturã esse illos qbus nõ sunt nata moueri, sed qbus nata sunt. Gleba autẽ nõ solũ sursum moueť ꝑter naturã, sed ẽt obliqs motibus ꝓiecta moueť nõ adhuc simplicibus existẽtibus & circulariter circũductis etsi nõ circa centrũ uniuersi. Quare qui quidẽ ꝑter naturã simplex unus est & cõtrarius ei qui ſm naturã. Possunt autẽ simplicia uim patientia & nõ simplicibus, ut dictũ ẽ moueri motibus. Nouit aũt & hãc solõnẽ dubitatiõis Alexãder.

Adbuc aũt & ex quiete manifestũ, etenĩ quiescere necessariũ, aut vi, aut scd̃m naturã. Vi aũt manet vbi & fertur vi, & scd̃m naturã vbi scd̃m naturã. Quoniã igitur videtur aliqđ manẽs in medio, siquidẽ scd̃m naturã, palã quia & latio quę hic scd̃m naturã ipsi. Si aũt vi aliqđ ferri ꝓhibẽs, siquidẽ quiescẽs, eundẽ circulabimus sermonẽ. Necesse enĩ aut scd̃m naturã esse primũ quiescẽs, aut in infinitũ ire, qđ qdem impossibile. Si aũt mouetur qđ ꝓhibet ferri, quẽadmodũ Empedocles inquit terrã à giratione quiescere, alicubi vtiq; ferretur, quia in infinitũ impossibile, nullũ enĩ fit impossibile. Infinitũ autẽ ꝑtransire impossibile. Itaq; necesse stare alicubi qđ fertur, & ibi nõ vi manere, sed scd̃m naturã. Si autẽ est quies secũdum naturã est & motus secũdum naturam quę in hunc locum latio.

Com.19. Ostenso ab eo qui ꝑter naturã motu ꝙ necesse est ſm naturã esse motũ unicuiq; simpliciũ corporum, idẽ etiã à quiete ostẽdit. Supponẽs.n. iterum tãq̃ euidens esse aliquid quiescẽs, sicut terrã in medio, interrogat utrum ſm naturã quiescat in medio, aut ꝑter naturam. Etenim siquidẽ naturam palàm ꝙ & latio quæ huc uergit ſm naturam ipsi est, in quo.n. quiescit aliquid ſm naturam in hoc, & fertur ſm naturã quæ ad medium latio ſm grauitatem fit. Quare est q̃ ſm naturã latio principium à grauitate uel leuitate hñs. Si autem quiescẽs in medio ui quiescit prõptum qdẽ erat dicere ꝙ ferť ſm naturã à medio. In quo.n. quiescit aliquid ꝑter naturam ab hoc ferť ſm naturam. Quare iterum est qui ſm naturam motus principiũ à leuitate hñs. Ipse autem forte ꝓlixiorem & certiorem osten-

sionem

sionem adducit à uim patiente argumentās. Nam ui quiescens in medio ab aliquo semp uim patiēs & ꝓhibitum quiescit, & ꝓhibens aut quiescens ipm ꝓhibet, aut motū. Sed siqdē quiescens, eūdem reiterabimus sermonem, aut.n. fm naturā quiescit & ubi quiescit. In hoc & fert fm naturā aut ꝑter naturam & ui, si aūt hoc de uim faciente & ꝓhibente iterū est eadem interrogare. Si autem ꝓhibens ferri nō quiescens, sed motū ꝓhibet, sicut Empedocles ait, terrā à circūgiratione ꝓhibitā quiescere: In terrogādum si nō ꝓhiberet à circūgiratione terra, ubi utiq; ferret. Necesse.n. aut in infinitum ferri, aut stare alicubi motā, sed in infinitū ferri impoſe est si in infinitum impoſe pertransire, neq;.n. fit totale qd impoſe est factum esse. Qm.n. impossibile diametrum cōmensurabilem costæ factū esse à principio neq; fit, ubiq;.n. illud fit fm naturā qd & factum esse pōt, nō impossibile autem infinitum ꝑtransire. Quare neq; mouet aliquid huius. Necesse igit si moueret nullo ꝓhibente finito moueri & stare alicubi delatum nō ui, sed fm naturā. Si autem est quies fm naturā & motus est fm naturā q̄ in hūc locum latio. In quo.n. aliquid fm naturā quiescit ad illud & mouet fm naturā. Alex. aūt hoc.s. alicubi utiq; feret de ꝓhibente terrā ferri itelligens & nō de terra, uidebit, ait, nō ostendi ꝓpositum.

Propter qd & Leucippo & Democrito dicētibus semp moueri prima corpora in vacuo & infinito, dicendū quo motu & quis scdm naturā ipsorū motus. Si enī aliud ab alio mouetur violētia elemētorum, sed & scdm naturā necesse quēdam esse motū vniuscuiusq; prēter quē violentus est & oportet primū mouēs nō vi mouere, sed scdm naturā, in infinitū enī est. si nō aliqd erit scdm naturā mouēs primum, sed semp prius motū vi mouebit. Idem autē hoc accidere necessariū vtiq; si quēadmodū in Timæo scriptū est, ante factū esse mundū, mouebant elemēta inordinate. Necesse enī aut violentū eē motum, aut scdm naturā, si autē scdm naturā mouebātur necesse mundū esse si quis attendēs velit cōsiderare. Nā & qd primū mouēs necesse mouere αὐτὸ mobile scdm naturā & mota nō violentia, in ꝓprijs quiescentia locis facere, quē qdem habent nunc ordinem, quę quidem grauitatem habentia ad medium, quę autem leuitatem à medio. Hanc autem mundus habet dispositionem.

Ostenso q; est fm naturā motus corporibus & prior eo qui ꝑter naturā est: neq; enī ille esset nō existente illo, corripit eos qui dicūt inordinatū & ꝑter naturā esse ante eū qui fm naturā. Duplex aūt erat hæc opinio. Qui qdem enī erant circa Leucippū & Democritū dicebant semp moueri prima fm ipsos corpora, hoc est atomos in infinito uacuo ui. Timæus autē anteq̄ fieret mūdus, ait, elementa inordinate moueri. Dicit igit quidē ad priorē opinionē. Si alius atomorū ab alio ui & ꝑter naturā mouetur semp, quis igit ē fm naturā ipsorū motus? Necesse enī eū qui fm naturā uniuscuiusq; ꝑexistere, cū quo cōtendat qui ꝑter naturā est ꝓpter qd & ꝑter naturā dicit. Si igitur abinuicē mouent ui, oportet primū mouentē nō ui motū mouere, sed fm naturā, aut à seipso motū, aut ab imobili causa, ut nō in infinitū eamus. Nam ui motū pulsione quadā & molestatione motū à moto mouet, si igit & hoc in infinitū uadit, & sic nihil mouebit. Quare necesse ꝑexistere ante motū ꝑter naturā eū qui fm naturā, & quis hic motus est dicāt, nōnulli & etiā nō semp esse eū qui ꝑter naturā si necesse præexistere ipsi eū qui fm naturā. Aristo. autē impossibilitatē motus corporū insectiliū insinuauit, & p hoc in uacuo & infinito moueri prima corpora. Si enim omnis latio unde quo ex determinato in determinatū est, in infinito autē nihil est determinatū nō utiq; aliqd in infinito mouebit. Adhuc autē omnis latio aut sursum aut deorsum, ut in quarto de naturali auditu ostēsum est. Hęc aduersus eos qui circa Democritū cū dixisset, trāsit iam ad Timęi opinionē, & dicit etiā de hac qd si anteq fieret mūdus inordinate mouebant elementa, necesse aut uiolentū esse & ꝑter naturā motū, aut fm naturam. Et palā quidē q; si inordinatus erat ꝑter naturā erat, sed gratia ꝑfectioris diuisionis & eū qui fm naturam assumpsit, & simul ut ea quę dispositionē fm naturā assequunt manifestabit. Dicit igit q; siqdem ꝑter naturā & uiolētus motus eadē assequent quæ quidē & prius, necesse enim iterū ꝑexistere eū qui fm naturā cui adnascit q prēter naturā & quis hic dicetur. Et si abinuicē aut ab alio mouent ui, necesse primū mouens fm naturā motum mouere, ut nō in infinitū ꝓcedamus uiolentū ante uiolentum ponentes & Iterimetur ōis motus si necesse motu existēte eum qui fm naturā esse ante eum qui ꝑter naturā. Si autem fm naturā dicit aliquis esse motū qui ante mundū extitit, necesse est motū esse & ante mūdum si quis uelit cōsiderare attendens q̄lem adinuicē ordinē corporibus qui fm naturam motus exhibet. Nam primū mouēs ipm motum fm naturā sic semper mouere necesse est, ut non aliquod ab alio ui motū suponētes in infinitum ꝓtendamus motū, aut à seipso si sic scriptū est necesse mouere seipm motū fm naturā. Si autē ut Alexan. uult fine seipso scribat ipm motū. Si autem Alexan. scribit & qdem multis libris illud seipm hñtibus (ut existimo) nō eo qd scdm Aristo. primū

Com.20.

mouens naturalis motus seipso mobile inueniatur. Neq; enim erat/ait/ anteq̄ mũdus fieret fm Platonem illud seipso mobile hoc est aĩa, aut illud aĩs seipso mobile ꝙ nõ ab alio mouet͂,non semp ab aliquo mouetur aĩa. Nam & ea q̄ scdm naturã mouent͂,per se mobilia,eo quod principiũ motus habeant in seipsis. Oportet autẽ scire ꝙ duplex motus est,hic qdem fm mouere,hic autẽ scdm moueri, imo triplex. Est enim & qdam fm mouere simul & mouere fm aliquid,quod qdem fm mouere solum,principiũ in primo mouente est.s.in imobili cã. Qđ autem fm mouere simul & moueri ꝓprie in seipso mobili in quo idem est subiecto mouẽs & quod mouetur. Qđ autem fm moueri motus principiũ in naturalibus est natura,hæc enim primo mota ab aĩa,seipsa corpora simul mouet. Si igit͂ primum mouens fm naturam mouet,palã quod & quæ mouent͂ ab ipso,fm naturã mouent͂. Mota autem fm naturã ad ꝓpria delata loca quiescẽt. Sic autẽ mũdum utiq; facient hñtia ordinem corporum qui nunc est. Si grauitatẽ quidẽ hñtia ad mediũ delata ibi quiescent, leuia aũt sursum à medio. Hanc enim & mũdus,habet etiã nũc adinuicẽ corporũ dispõnem,q̄re esset mũdus ante mundũ fieri. Si igit͂ neq; ui neq; fm naturã,patet ꝙ nõ utiq; erit motus ante mundũ. Alexan. autẽ & hęc apponit ꝙ si infinito tẽpore ex seipsis inordinate mouebãtur elñta deinde inchoantia aliquo tẽpore ordinate mouebant͂ ab aliquo in ĩfinitum. Ille utiq; motus fm naturã erit corporibus quo ex seipsis mouent͂. Nam q̄ est scdm id quod in ipsis principiũ motus mouẽtur scdm naturam mouent͂. At scdm naturã motus ordini & mũdo congruit magis. Et hoc autẽ apponit Alexander ꝙ iconueniens est, hoc solicet esse mũdum ante fieri ꝙ nõ solũ ex his q̄ in Timæo dicũtur,seqtur, sed etiam accidit his qui circa Leucippum & Democritũ dicunt atomos in infinito uacuo ui ferri. Si enim necesse est ante id quod ꝑter naturã eẽ qđ fm naturã,hoc aũt existẽte necesse est mũdũ eẽ,erit utiq; ante fieri,forte aũt nõ accidit dicere hoc his quæ circa Democritum. Illi enim semper dicebant,ui moueri etiam mundo existente,sed de factione mundi solum Timæus scripsit.

Adhuc autẽ tantũ requiret utiq; aliquis utrũ possibile aut nõ possibile erat mota inordinate misceri talibus mixturis quędã ex quibus cõstant secũdum naturã cõstituta corpora. Dico autem puta ossa & carnes quẽadmodum Empedocles inquit fieri sub amicitia. Dicit enim ꝙ multorum (alias multa) capita sine ceruice germinauerunt.

Com.21. Et aliud incõueniens inducit his qui inordinatũ motum ante mũdum dicunt,ꝙ ꝓpter breuiloquium obscurius uidet͂. Interrogat autem utrum nõ possibilia erãt,tũc sic moueri inordinate ut & miscerent͂ talibus mixturis q̄dã ex quibus ꝯsistunt q̄ fm naturã cõsistunt corpora ueluti ossa & carnes,& totalr aĩalium partes & plãtarum,& ipsa aĩalia & plãtę/sicut Empe. fieri/ait/ab amicitia dicẽs. Multa quidem capita sine ceruice pullulauerunt,

Hæc autem cum interrogasset & oppositã partem ĩterrogationis & assequentia icõuenientia nobis dereliquit rõcinari. Est aũt oppositum qdem sic misceri aliquãdo ipsa/ut & ꝯstituant͂ utiq; ex ipsis naturalia corpora. Incõuenientia aũt assequentia. Siquidem.n.non possibile erat inordinate mota sic moueri ut miscerent͂ aliqñ inuicem dictis mixturis nõ oĩno inordinate mouebant͂. Quod n. inordinatum terminatũ est ut & misceant͂ utiq; & nõ misceant͂. Quare nõ erat simplr inordinatio. Si autem poterãt & tunc mixta hæc facere ignẽ/& terrã/& aquã/& aerem,& q̄ ex his aĩalia & plãtas,qa qui generari mũdum dicunt,in generatione ipsius aĩalia non ex aĩalibus,uidelicet/sed ex corporibus cõmixtis faciunt,& tũc utiq; mũdus erat,ꝓpter quid.n.potentibus & sic misceri corporibus,tunc quidem nõ erat mundus,nunc autẽ est. Et tota sermonis intentio talis. Hoc aũt sicut Empedocles fieri ait/ab amicitia Alexãder qdem intelligit ut mixtionis exemplũ ex qua cõstituunt͂ quæ fm naturam corpora & cõcordare uidet͂ sermoni ipsius illud ab amicitia dici uult existẽte cã mixtionis/ sicut lite disgregationis. Quomodo autem utiq; erit mixtionis significatiuum illud,sine ceruice capita,& alia quæ ab Empedocle dicuntur in his?

Nuda formata sunt brachia absq; humeris.

Oculi tales plasmati sunt inopes frontibus.& multa alia q̄ non sunt exẽpla mixtionis ex qua quæ fm naturam cõsistunt. Forte igit͂ cum dixisset, Aristo. utrum nõ possibilia corpora erunt mota inordinate & misceri talibus mixturis,q̄dam ex quibus ꝯsistunt q̄ fm naturã cõsistunt corpora adiecit,sicut Empedocles fieri/ait/hoc est mota inordinate misceri. Nã errare & plasmari inordinatũ motum significant. Et qũo hæc dicet utiq; quis ab amicitia fieri. Aristo. dicit,propter quam oĩa unũ fieri Empedocles/ait. Ea in qua hæc oĩa conueniunt unum solum esse. forte igitur non in prædominio amicitiæ,hæc dicit fieri Empedocles, ut putauit Alexander.

Sed tunc quando nõdum lis omnis secessit ad [illegible] circuli.

Sed hæc quidem membrorum immanserunt, hæc autem exiuerunt.
Quemadmodum enim semper proficiscitur lis,
Tantum semper subit mansuete sapiens amicitia sine querela impetus.

In hac igitur consistentia sola membra adhuc terrea à disgregatione litis exeuntia errabant appetentia mixturam adinuicem. Siue quando ait.

Secundum maius miscebatur dæmoni dæmon.
Quando super litem prǫualet iam amicitia hic conciderunt ubi mixta erant singula.
Aliaq; cum his multa continuata genita sunt.

Ab amicitia igiť illa dixit Empedocles non tãquã ꝑdominante iã amicitia, sed tãq̃ imperatura. adhuc auté nõ mixta, sed soliuaga insinuãte, sed siquidé sic dicebat Timęus tãq̃ ante mũdi generanoné in ueritate existente inordinato eľntorum motu bene utiq; reuera & naturaľr Aristo. ad sermonem Timęi obuiauit. Si aũt uolens statuere hoc ꝙ oĩs ordo & dispositio a conditrice bonitate subsistit in materia ipsam fm se denudãs rõne cum sola idoneitate ad spẽs fluctuose ipsam & inordinate motã insinuauit. Et hęc Timęi itellectualis sunt cõtemplationis placita. Et Aristoteles adapparẽs dicti, sed non cõtra ueritatem sufficienter cõtenderat. Sicut auté in Timæo ante mundi factionem Plato materiam ipsam fm se fluctuose & inordinate motam insinuauit, ita in libro de ciuili administratione sequestrans ratione à mundo conditricem prouidentiam à fato euersum ipsum ostendit.

His autẽ qui infinita in infinito mota faciunt siquidẽ vnũ mouens necesse ferri vna latione, quare nõ ordinate mouebunt. Si autẽ infinita mouentia, & lationes infinitas necessariũ esse. Si enĩ finite aliquis ordo est. non enim ex non ferri in idem inordinatio accidit. Neq; enim nũc in idem feruntur oĩa. sed quę congenea vel eiusdem generis solum.

Hęc ad eos qui circa Democritũ adducit. isti enĩ sunt q̃ ĩfinita mota in infinito uacuo faciũt. Diciť igitur cõtra istos, ꝙ moués aut unũ est, aut plura, & aut finitũ, aut infinitũ, unũ aũt diciť mouens nõ numero, sed fm speciẽ, puta grauitaté aut leuitaté. Et siquidé unũ est qđ mouet necesse est fieri uná lationé, q̃re nõ inordinatus motus ipsorũ semp fm eadé mota erit. Si aũt in infinita fm specié mouentia & lationes ipsorũ necessariũ infinita esse fm specié. Et hoc cũ dixisset nõ adhuc aliud incõueniés intulit tanq̃ ad hoc incõueniens deducens sermoné. s. lationes ĩfinitas eé. Nã simpliciũ motuũ species finitę sunt, aut enĩ circularis, aut sursum, aut deorsum, alii aũt ex his mixti. Adhuc aũt, ait, Alexander. si infinita mouentia, infinita etiã quæ moueńt duplicia infinita accidẽt, hoc auté incõueniens est, aut si infinita moueant nõ utiq; erunt quæ moueńt totaliter. Si aũt finita ipsa mouentia & lationes finitę, finitę auté fm specié latiões ordinatę sunt. Quare ordo erit motuũ & nõ inordinatio. Neq; enim per hoc ꝙ plures sunt lationes, & nõ feruńt in idé omnia accidit inordinatio. Nõ enĩ idem feruńt & grauia & leuia, sed cõnata solũ, grauia enĩ ad mediũ & leuia ad globũ lunæ. Latuit auté Aristo. finita mouentia supponés ꝑ hoc, si enĩ finita, ordo aliq̃s erit. Latuit etiã lationes finitas ꝑ mouẽtibus accipiens, hoc auté fecit. Et q̃a lationibus finitis existentibus fm spẽm & ordiné esse, necesse est & maxime, ut ordo esset opus erat proxime lationibus finitis. Alexãder autem suppositionem finitarum dereliquere ipsum, ait, quia quod ex uno sequitur & finitis accidit. Com. 22.

Adhuc qđ inordinate nihil aliud ẽ quã qđ pręter naturã. Ordo enĩ ꝓpria sensibiliũ natura ẽ. Sed adhuc & hoc incõueniens & impossibile, infinitũ inordinatũ habere motũ. Est enĩ natura illa rerũ qualem habent plura & plurimo tẽpore. Accidit igitur ipsis cõtrariũ inordinationẽ quidẽ esse scđm naturam, ordinẽ autẽ & mundũ pręter naturã, q̃uis nihil vt cõtingit fit eorũ quę scđm naturam.

Et hoc his qui circa Democritũ inducit magis. Isti enĩ infinita uocãt quæ moueńt, ꝑaccipit auté qđ inordinate & qđ ꝑter naturã est. Siqdem ordo sit fm naturã qđ qdem ipse dixit, & alterũ prius accipit ꝙ natura illa rerũ est q̃lem habẽt plura & plurimo tempore. Etenĩ homini fm naturã est qđ plurimis & plurimo tẽpore inest. His igiť positis incõueniens & ĩpossibile est infinitũ in infinito tẽpore inordinatũ habere motũ. Nã infinitũ & in infinito tempore motũ fm naturã moueť, qđ aũt fm naturã moueť, impossibile est inordinato motu moueri. Accidit igiť ipsis cõtrariũ & ad ueritaté & ipsorũ uoluntaté. s. inordinationé qdem esse fm naturã. Si qdem qđ plurimo tẽpore inest plurimis & primũ, hoc fm naturã est, ordinem aũt & mundũ ꝑter naturã, siqdem infinito tempore inordinate mota ad modicũ ĩuicem cõplexa ordinata sunt, & mundũ faciunt. Et qdem, ait, nihil ut otingit fit eorũ quæ fm naturã. Qui autem motum fm naturã inordinatũ dicũt ea quę fm naturã ut cõtingit Com. 23.

fieri dicebant. Nam quod inordinatum nō ad finem determinatum relatū[?] ut cōtingit fit.

Videtur aūt hoc ipsum bene Anaxagoras accepisse, ex imobilibus enī incboat mundū facere. Tentant autē & alij cōgregantes aliqualiter iterū mouere & segregare. Ex distantibus autē & motis nō rationabile facere generationē. Propter qđ & Empedocles ꝑtermittit eam quę sub amicitia. Neq; enī vtiq; poterat cōstituere cœlū ex segregatis quidē cōstruens, cōgregationē autē faciens ꝓpter amicitiā. Ex disgregatis enim est constitutus mundus elementis. Itaq; necessarium fieri ex vno & cōgregato. Quod quidem igitur est naturalis quidam motus vniuscuiusq; corporum quo non vi mouetur, neq; pręter naturam, manifestum ex his.

Com. 24. Cum accusasset eos qui ex inordinate primo motis elntis mundū faciūt. Et quia eo quod fm naturam quod ꝑter naturā ꝑsupponebāt, & quia inordinatū motum tanq̄ iordinatum ꝑter naturā existentem tanq̄ primū & ifinitum & infinitorū fm naturam dicebāt: Anaxagorā acceptat fm hoc ipm, quia nō ex motis & segregatis, sed ex quiescentibus & unitis mundū facit. Dicit aūt q erant oēs res simul, intellus autē ipsas discernēs ordinauit. Et qdem licet/ait/ Alexāder & in hoc dicere, si ex quiescētibus mūdum facit disgregatione, & est motus & disgregatio corporibus fm naturā, quies erat ipsis ꝑter naturā māsione existente corporū scđm naturā. Si autem ꝑter naturam māsio ipsis, & in ifinito tempore, erit utiq; aliquid ꝑter naturā ipsis fm naturam. Adhuc aūt si illa quies ꝑter naturam erat, alia q̄dam erat ꝑexistens ɔsistentia fm naturam, qa ei qđ pręter naturā est, necesse ꝑexistere quod fm naturam, si autē hoc erat mundus ante fieret. hæc quidē Alexā. Aristoteles aūt in hoc ipso qdem acceptat Anaxagoram, q ex imotis & unitis mūdum facit, & cām in sequentibus ipse adducit. Si enim ex discretis elntis cōsistit nunc mūdus si factus fuit necesse erat ex cōtraria fieri cōstitutione. Quare necessarium ex congregato aliquo, & ꝓpter hoc ex uno ente generari. Testaē aūt & alios physiologos, alios quidem ex uno facientes, sicut q circa Thalē, & Anaximenē, & Heraclitū, alios autē ex cōgregatis sicut Empedocles. Cōgregans enim prius ab amicitia elnta, posterius à lite disgregata hunc mūdum fieri dicit. Ex distātibus aūt/ait/ & motus nō cōsentaneū est facere generationē mundi. Si enim disgregata & mota sunt q̄ in mūdo & ex contrariis generatio est ex cōgregatis eē oportet & qescētibus mūdum. ꝓpter quod/ait/etiā Empedocles, Dereliquit eam q̄ sub amicitia dispōnem elutorum, hoc est non hāc pro cā ponit factionis mūdi, sed eam q̄ sub lite disgregationē. Non eni utiq; posset/ait/cōstituere mūdum ex separatis qdem ipm cōstituens, ut nunc se habere uideē. Cōgregationē aūt faciens ꝓpter amicitiā, nō enim ex cōgregatis, sed ex disgregatis elntis mūdus consistit. Si igiē ex cōtrariis generatio est necessariū ex uno & cōgregato generari. Merito igiē mūdum faciens Empedocles nō fuit usus hoc, ut fm eam q̄ ab ipso trāsmutationem ostendit factā mundialē disgregationē. Bene igiē intellexerunt illud derelinq̄re, expositores. Nam ad ɔstitutionē mundi derelinquit eam q̄ sub amicitia erat. Secūdum illā enim non hic mundus sensibilis, sed intellectualis factus fuit sphæricus circularis sola circuitione terrarū, & in hoc unitate. Quidam aūt illud/dereliquit, exponūt ꝓ disgregatā cām litis, & ꝓpriam derelinquit. Proponēs igitur Arist. ostendere q necessariū existere simplicibus corporibus scđm naturā aliquē motum, & sumens ex euidentia q mouenē, ostendit, q siqdem fm naturā habet q̄situm, si autē ui & ꝑter naturam, & sic necesse est ꝑexistere ante motū qui ꝑter naturam eum qui fm naturam. Isti autem erāt circa Democritū in ifinito uacuo infinita atoma dicentes ad infinitū tempus moueri ante factionem mūdi. Et Timæus ex ꝑexistente fluctuoso motu mūdum generari. Completa igitur contradictione quod à principio ꝓpositum fuit cōcludit. Quòd sit aliquis motus naturalis uniuscuiusq; corporum manifestum esse dicens ex prædictis.

Qđ autē habere quędā necessariū inclinationē grauitatis & leuitatis, ex his palā. Moueri enī qdē inquimus necessariū esse. Si autē nō habebit natura inclinationē qđ mouetur impossibile moueri, aut ad mediū, aut à medio. Sit enim qđ qdem in quo a/nō graue, qđ autē in quo b/grauitatē habēs: feratur autē nō graue per eā quę g/d. qđ autē b/in ęquali tēpore per eam quę g/e. per maius enī feretur grauitatem hñs. Si itaq; diuidatur corpus habēs grauitatē, vt quę g/e/ad eam quę g/d. impossibile enī sic habere ad aliquā earum quę in ipso partiū, si totū fertur per totam g/e/partem necesse in eodem tempore per eam quę g/d/ferri. Itaq; per ęquale fertur non graue & grauitatem habens, quod quidē impossibile. Eadem autem ratio & in leuitate.

Com. 25. Ostenso qđ necesse est simplicibus corporibus fm naturā existere aliquē motum, ɔsequēter ostendit q

dit q̃ his q̃ fm naturã mouent̃ nõ oĩbus,sed quibusdã ipsorũ his q̃ super rectã mouent̃ oĩbus necessarium est iclinationem inesse grauitatis aut leuitatis.Nã qđ circulr mouet̃ exẽptumq̃, liberũ est ab his,& qđ fm has iclinationes est ipsis fm naturã motus.Nã hñe grauitatem & leuitatẽ sub luna oĩa corpora prius cõfessum accipiens,& ex hoc arguens eos qui ex planis cõstituebãt corpora,neq; grauitatẽ hñtibus,neq; leuitatem,nũc ostẽdit prius suppositũ,qđ necesse oĩa grauitatem & leuitatẽ hñe, quæ super rectã mouent̃ simplicia corpora fm naturã.Non.n.hoc ꝓponit̃ ostendere q̃ sint corpora grauia & leuia,nõ.n utiq; in ostẽsione supponebant̃ grauia & leuia,sed qa nõ est aliquid qđ non graue,aut leue sit eorũ q̃ super rectã mouent̃,q̃ quidẽ dixit q̃dã ꝓpter cœlestia. Qđ.n ꝓponat hoc ostendere.s.nullum esse in his non hñs iclinationem insinuat qdem mox dicens.Si n.nõ habebit naturã inclinationem quidẽ qđ mouet̃,& post pauca.Adhue autẽ si erit aliqđ corpus motũ,neq; leuitatem,neq; grauitatem hñs,ostensio autẽ ꝓcedit super ꝓostensum.s.qđ existat fm naturã motus corporibus ad sursum & deorsum,& etiã sup hoc.s.grauitatem hñs.s.cũ nequeat nõ graue in æq̃li tempore supra maius spatium ad deorsum fm naturã moueri.Euidens aũt hoc est si forte moueatur,& super tertium.s.q̃ in his quæ ui mouent̃ ab eadem uirtute in eodem tempore p maius spatiũ mouebit̃ non hñs grauitatem,per minus autem hñs.His ꝓacceptis ostẽdit q̃ si nõ habet qđ mouet̃ inclinationem,aut grauitatis,aut leuitatis ipossibile ipm moueri à medio,aut ad mediũ.Et primo q̃ ipossibile sine grauitate aliquid ens deorsum moueri quo nata sunt moueri grauitatem hñtia. Ostensio autẽ est per deductionẽ ad ipossibile sic.Sit grauitatem qdem hñs corpus b,nõ graue autem a/& sit delatum a/quidem qđ sine grauitate per spatium aliqđ g/d b/autem grauitatẽ hñs in eodem tpe moueat̃ per spatium aliqđ.s.g/e.maius uidelicet q̃ g/d Nã b/grauitatem hñs nõ hñte grauitatem.s. a/in æq̃li tempore deorsum motũ per maius spatium mouet̃.Si itaq; ut se habet spatiũ g/d/ad maius ipso.s.g/e/sic se habeat pars aliq̃ ipsius b/grauitatem hñtis ad totum b/auferamus.s.z/possibile enim in eadẽ ꝓportione cũ secta nõ sectam secare,erit ut g/e/spatium p qđ motum fuit grauitatem hñs b/ ad spatium g/d/per qđ motum fuit a/sine grauitate,sic grauitas b/ad z.& ꝑmutatim ergo ut b/totũ ad g/e.sic z/ad spatium g/d/& z.Ergo in eodem tempore mouebitur per spatium g/d.sed per spatiũ g/d/in æq̃li tpe mouebat̃ a/q̃ sine grauitate.In eodẽ ergo tpe per spatiũ g/d/mouebunt̃,à qdem sine grauitate & z/grauitatem habens quod est inconueniens.Nam grauitatẽ hñs nõ hñte in æq̃li tempore ad deorsum plus mouebit̃,si supponat̃ & non hñs grauitatem/moueri.Eadẽ aũt rõne ostẽdetur, neq; sursum potens aliquid moueri si nõ habeat leuitatem.Per maius enim spatium mouebit̃ leuitatem hñs q̃ nõ habens ad sursum.Si itaq; ut se habet spatium per quod mouet̃ non habens leuitatem sic leue ipsum fecerimus ad aliquã ipsius partiũ erit ut maius spatiũ ad minus sic leue ad ꝓpriã partem,& permutatim ut maius spatium ad totũ leue,sic minus spatiũ ad leuis ptẽ.In tpe ergo æq̃li per æquale spatium ad sursum mouebit̃ leuitatẽ hñs & nõ habens,qđ est impossibile.

Adbuc autẽ si erit aliqđ corpus motũ,neq; leuitatẽ,ne grauitatẽ habens necesse hoc vi moueri.qđ autẽ vi mouetur,infinitũ facit motũ.Quoniã eñi virtus q̃dam mouens,minus autẽ & leuius ab eadem virtute plus mouebitur.Motũ sit q̃ in quo a/nõ graue per eã quę g/e.quot autẽ in quo b/grauitatem habens in e/quali tẽpore per eam quę g/d.Diuiso autẽ grauitatẽ habente corpore vt quę g/e/ad eã quę g/d.accidat ablatã a/grauitatẽ habente corpore per g/e/ferri in ęquali tẽpore,quo totũ ferebatur per eam quę g/d.velocitas eñi habebit quę minoris ad eam quę maioris vt maius corpus ad minus,per ęquale igitur nõ graue feretur corpus,& grauitatẽ habens in eodẽ tẽpore,hoc autẽ impossibile.Itaq; quoniã omni apposito per maius spatiũ mouebitur nõ graue per infinitũ vtiq; mouebitur.Manifestũ igitur q̃ necesse corpus omne determinatũ grauitatem habere,aut leuitatem(aliàs.quod necesse corpus omne grauitatem habere,aut leuitatem)quod determinatum.

Ostenso q̃ ipossibile corpus non hñs grauitatẽ/uel leuitatẽ fm naturã, aut sursum,aut deorsum moueri,nunc ostendit q̃ neq; ꝑter naturã, & ui possibile sit, sequit̃ enim in ifinitũ moueri à mouẽte uirtute.Si igit̃ hoc impõe est,& ui moueri ꝓiectum,aut pulsum,aut tractũ ab aliquo nõ habẽs grauitatem,uel leuitatẽ impõe est.Ostẽdit autẽ ipm ꝓaccipiens iterũ, quia qđ minus & leuius ab eadẽ uirtute plus mouebit̃,qđ ẽ manifestũ.Sit igit̃ in quo a/sine grauitate,in quo aũt b/grauitatẽ hñs in æq̃li tempore p spacium g/d/moueant̃ ab eadẽ uirtute ui mouẽte id qdem in quo a/p spacium g/e.Id aũt in quo b grauitatẽ habens in æq̃li tempore p spaciũ g/d/minus existens q̃ g/e. Diuiso itaq; b/corpore grauitatem hñte sic ut sit , ut q̃ g/e.ad g/d.sic b ad aliquã ptem ipsius scilicet z.ablatũ ab ipso b/corpore grauitatẽ hñte per g/e/maiorẽ ferri in tẽpore in quo totũ b/p g/d/ferebat̃. Nam uelocitas habe- C c m̃. 26.

bit q̃ minoris ad eam quę maioris, ut maius corpus ad minus. At uero z a quod sine grauitate est in eodem tempore ab eadem uirtute mouebit, qđ qdem impoẜe est. Qm̃ autem omni ꝓposito spatio finito p maius mouebit id qđ est sine grauitate quátum sumeret grauitaté habens p tantú ꝓpositú maximum spatium moueret, cú facilius a uiolenter mouéte moueat sine grauitate existens. At uero p ifinitú aliqđ spatium nõ est possibile moueri. Omnis enĩ motus unde quo & qđ nõ posset fieri, neq; fit ut dixit prius. Nõ ergo mouebit corpus qđ neq; grauitaté habet neq; leuitaté. Manifestum igitur q; necesse omne corpus determinatú grauitaté habere, aut leuitaté. Determinatú aũt dicit, ut ait Alexan. aut diuisum & segregatú, ut hoc quidé leuitaté habeat, hoc auté grauitatem. Aut determinatum quod diuisum & non circulare. Melius aũt ait illud determinatú intelligere ꝓ actu ens & in loco, sed non potétia corpus, quod nõdum, neq; corpus est, neq; in loco. Et erit utiq; hoc appositú propter mathematicú. Illud enim nõ habet grauitaté, aut leuitaté, & sic neq; determinatú est & actu ens. Sed hoc nescio qũo dictum est, nam mathematicú, ut mathematicú & determinatum est & actu. Illud aũt mihi uidet hñe rationem illud, determinatú, q; recti motus dicit tanq̃ contra diuisum leuitate & grauitate à circulari fit quod est supra hanc determinationé. Et adhuc ꝓbabilius mihi uidetur dici illud, determinatú, quod scđm ipm circúscriptum & in loco ens. Hoc enim & fm locum põt moueri, nam quod cõtinuú ad aliud, sicut partes q̃ in toto, neq; sunt in loco per se, neq; scđm locum mouentur fm Aristo. doctriná. Quoniam igit abstractę ab eĺntis partes & terræ, & ignis, & intermediorum. Hæ sunt q̃ super rectam mouent, & neq; totalitates, neq; cõiunctę totalitati partes existentes eorum q̃ sub luna eĺntorum. Neq; enim cœlestiú discretum est aliquid à totalitate suiipsius, & in his q̃ sub luna, totalitates nõ determinatas, sed cõtinuas adinuicé ptes habét. Eo igit q; dixit, corpus omne super rectá motum determinatú dixit. Compĥendés autem q; oé corpus sub luna mouetur, aut fm naturá, aut ui; & ostenso, qa qđ neq; leuitaté, neq; grauitaté habet, neq; fm naturá mouetur, neq; ui, ɔclusum habet, ꝑpter hoc neq; grauitaté, neq; leuitaté hñs nõ esse corpus sublunare.

Qm̃ auté natura qdem est qđ in ipso existés motus principiú. Virtus auté in alio scđm qđ aliud, motus aũt hic qdem scđm naturá, hic auté violentus omnis. Eum qdem qui scđm naturá (puta lapidi q deorsum velocioré faciet qđ scđm virtuté. Eum auté qui ꝑter naturá totaliter ipsa. Ad ambo auté tanq̃ organo vtitur aere, natus est enĩ hic & leuis esse & grauis. Eam qdem igitur quę sursum faciet lationé scđm qđ leuis, cú feratur & sumat principiú à virtute. Eam auté quę deorsum iterú scđm qđ grauis, velut enĩ impssa tradit vtiq; ꝑpter qđ & nõ esse assequéte eo qđ mouit fertur vi motú. Si enĩ nõ tale aliqđ corpus existeret nõ vtiq; eét qui vi motus. Eum auté qui scđm naturá vniuscuiusq, motum superimpellit, eodem modo. Quod quidem igitur omne, aut leue, aut graue: & quo modo qui preter naturam motus habent in his, manifestum.

Coñ. 27. Ostenso q; neq; grauitaté hñs corpus, neq; leuitatem, neq; fm naturá, neq; ui moueri est possibile: consequéter ostendit q̃ sit natura quæ mouet ea quæ scđm naturá dicútur moueri, & q̃ uirtus quę cieat ea quæ ꝑter naturam, & qđ hæc quidé in eo quod mouet, hæc aũt in alio est. Ná natura qdem est qđ in ipso existens motus principiú. Hoc aũt iam oñsum est in secúdo de naturali auditu. Virtus auté in alio existés principiú motus est. Qđ.n. ab alio mouet, in illo principiú motus habet. Hoc aũt inquátum aliud apposuit, qm̃ q̃dam non fm naturá mota, in ipsis qdem hñt motus principium quo mouent, non tñ ut fm se in ipsis existéte. Non.n. inquantú ęger est, à seipso utiq; sanabit, neq; fm hoc utiq; habebit motus principiú, quáuis sit in ipso ęgro medicatiua fm quá sanat, sed ut in alio, & non ut in igne leuitas, propter quod oís quidem ignis cú leuitate, nõ oís auté ęger cú medicatiua fm quá sanat. Illud aũt motus, hic qdem fm naturá, hic auté ui oís, dictum est ꝓ hoc. Oís aut fm naturá ab inexistente cá fit q̃ erat natura, aut ui ab ea quæ in alio uirtute, ab ipsa auté, & q̃ fm naturá mouetur una ipellente citius mouent q̃ sit motus factus fm uirtuté solum. Ná lapidi eá quæ ad deorsum lationem coimpellens uirtus citius mouebit q̃ sit latio facta fm uirtuté solá uelut q̃ latio lapidis ad sursum. Hanc.n. ad sursum lapidis ꝑter naturá existétem uirtus sola facit, eá aũt quæ ad deorsum simul impellens uirtus ipsa & natura faciút. Cõsequenter aũt dicit qũo uirtus mouet fm se operás & cum natura, & quod ad ambos motus táq organo utitur aere. s. ad eú qui sursum qué sola uim inferés in grauibus operat, & ad eú qui deorsum simul ipellens naturá. Aer aũt ad ambo idoneus, qa & leuis & grauis est, dixit & prius q; itermedia terræ & ignis eĺnta utroq; uergút, neutrú.n. ipsorú, neq; simpliciter graue est, non.n. oibus subsistit, neq; simplr leue, non.n. oibus supernatat. Omne aũt qđ non simplr aliquid est mixtione aliqualr ɔtrarii tale est, aer autem facile mobilis est subtiliú partium existens,

stens,

ſtens, ꝑpter qđ ad ſurſum qdem,& ſm ipſius lationē operaſ,& etiá ad principiū motus à uirtute aſſumens. Motū autē deorſum aer operaſ tāquā hñs aliquid graue & tāquā principiū motus iterum à uirtute accipiens. Ná uirtus mouēs tāq̃ cooperás & alligata motiuā uirtutē exhibet unicuiq; aere.ſ. pulſo ſurſum & deorſum, aut utriq;.ſ.aeri & lapidi,& quod īprimaſ aliq̃ à mouente uirtus coaptata Argumētum ſufficiēs ꝑducit hoc & nō cōſequente eo quod mouit, ferſ qđ ꝑter naturá motum fuit. Qđ quidem.n. ſm naturá moueſ, habet mouentem naturá, quod aūt ꝑter naturá, uidelicet à ui mouente mouendi uirtutem accipit cooperáte aere. Si.n. non eēt tale aliqđ corpus cooperás nō utiq; uiolentus motus talis eſſet. Si.n. non hēret aliquid leue aer nō utiq; graue ſurſum ferret, etſi non graue aliquid hēret non utiq; ignē ad deorſum moueret. Et cū autē q ſm naturá uniuſcuiuſq; motū aer unà obſecūdat/hoc eſt unà īpellit, trāſumens uirtutē à mouente. Synepurizin.ſ. obſecūdare aūt à poſterius flantibus & nauem pellētibus uentis trāſumptum eſt, quos ꝑpter hoc urios caudales uocant tāquā urion.i. caudale nauis flantes. Forte autē & à metaphora leonū diciſ quos aiunt ſuipſorū caudā pro flagello uerberātes ſeipſos ad curſum excitare. Deide cōcludens ſermonē ait, q̧ omne ſub luna corpus, qđ & recti motus eſt, de hoc.n. tunc ſermo eſt, aut leue, aut graue eſt,& qūo qui ꝑter naturam motus ſe hñt in his in qbus etiá ſunt, quia ſunt poſteriores his qui ſm naturá & paucioris tēporis,& q̧ ab extrinſeca uirtute moueñſ aere cooperáte ad motū. Qđ igiſ hęc ſic ſe habeát, manifeſtum ex oſtēſis, uidelicet Alexáder putat nihilominus defectiue hēre ſm lram illud in his. Deficere.n. illud ꝑdictum eſt, aut tāquā utiq; ſi diceret, in his dictū eſt, ut nō adhuc itelligamus in his.ſ. grauitatē, aut leuitatem hñtibus, ſed in his ſermonibus, hoc aūt paſſum fuit illud manifeſtū cum ſequētibus coordinans,& ſic ſcribēs. Manifeſtū aūt q̧ neq; oīum generatio. Ego uero illud, manifeſtū, quidē inuenio tāquā finem prioris ſermonis, ſine ↄiunctione autē ſcriptū,& qđ deinceps ſic hñs. Qđ autē neq; omnium eſt generatio, neq; ſimplr nullius, palá ex ꝑdictis. Alexáder autem uideſ in quibuſdá exēplaribus īueniſſe qūo palá ex dictis,& illud, manifeſtū, coactus fuit cum ſequētibus ordinare Melius aūt (ut exiſtimo) hoc uitium ſcriptoris dicere,& illud, q̃ tāq̃ defectiuam interꝑtationē ſuſcipere. Ná neq; ſic coordinare uериſimile erat adinuicem illud, manifeſtum,& palàm ſoluendo. Manifeſtum autem q̧ neq; omnium eſt generatio, neq; ſimpliciter nullius ut palàm ex dictis. Sed hoc qdem qualitcunq; ſe habeat nihil utiq; erit ad rerum ueritatem. Ad ſequentia autem procedendum eſt.

Qđ autē neq; oīum eſt generatio neq; ſimpliciter nullius, palà mex ꝑdictis. Impoßibile eni ſimul omnis corporis eſſe generationē ſi nō & vacuū eſſe aliqđ poßibile ſeparatū. In quo eni erit loco qđ generatur quādo generatur, in iſto prius vacuū neceſſariū eſſe, corpore nullo ente. Aliud quidē enim ex alio corpus fieri poßibile, puta ex aere ignē, totaliter autē ex nulla alia prȩexiſtente magnitudine impoßibile. Maxime quidem enim ex potentia ente corpore actu fiet vtiq; corpus. Sed ſi potentia ens corpus nullum eſt aliud corpus actu prius vacuum erit ſeparatum.

Rationes aduerſus dicētes corpora ex ſuperficiebus ſuppoſitionesq; cum demōſtraſſet,& totum ſyllogiſmum, recurrit iam ad eam q̃ à principio de generatione diuiſionē in q̃ dicebat, q̧ hi quidē totaliter auferebát generationē, ut q circa Parmenidē & Meliſſum. Hi aūt ècōtrario ipſis, oīum dicebát generationē, ut circa Heſiodum Theologi dicebát. Dicit igiſ q̧ ex dictis eſt palá q̧ neq; oīum eſt generatio. Si quidem oſtēſum eſt q̧ circulē mobile corpus ingenitū & incorruptibile eſt, neq; nullius ſi uere redarguit intelligentes ſic ſermones Parmenidis & Meliſſi tanq̃ dicētium oē ens ingenitū, oſtendit autem & nunc qđ non oīum eſt generatio, ex eo q̧ corporis ſimplr non eſt. Ex aqua qdem enim aer fit & aliud ex alio q̃litatibus recedentibus, corpus aūt ipm qđ q̃litatibus ſubiiciſ non fit. Si enim generatur ex nō corpore generaſ hoc quidem enim corpus ceu aer ex nō aere generaſ. Ex corpore uero quia nō inquātum corpus generaſ, ſed inquātum aer. Corpus aūt ſi, ut corpus generaſ neceſſe ex non corpore generari ipm. Si autem hoc, neceſſe eſt uacuū eſſe ſeparatū. Duplex enim uacuū qui dicebát ipm ſupponebát, hoc qdē corporibus ꝑmixtū ſm poros qui in ipſis ſunt, quos nos dicimus aere plenos: hoc autem ſeparatū à corporibus locum corporū factum, ſi igiſ fit corpus nō prius exiſtens corpus regione opus eſt aliqua uacua corpore in qua locabiſ. Deinde (ut exiſtimo) inſtantiam ſoluit dicentē. Cur igiſ materia nō ſicut alia oīa potentia eſt, ſic etiam corpus & ex eo qđ potentia generatur actu, quod eſt, ſicut & in aliis ſe habet. Dicit igiſ q̧ maxīe eni ex potentia quodá ente corpore actu fiet utiq; corpus, ſed ſi quod potentia ens corpus nullū eſt aliud corpus actu prius, ut ex hoc corpore nō tale fiat, ſed ex icorporeo fiat corpus, uacuū erit ſeparatū. Dicit aūt Alexá. quia qđ placet ſibi de materia nūc Ariſtoteles exponit. Non enim uideſ ſibi materia eſſe actu incorporea, ſed etiam Com. 18.

hanc speciem intellectu separari, actu quidē neutrū ipsorū seorsum esse. Sed quādo dicit ex materia fieri aliquid, ex actu quidē ente aliquo dicit, scdm quod autē potentia, hoc est quod fit. Secundū hoc ex illo dicitur hoc generari ut ex materia, totaliter enim/ait/generari aliquid ex nulla alia pexistente magnitudine actu, hoc est corpore, impossibile est. Si enim hoc, erit uacuum quare fm ipsum non quale corpus, qd fm subiectum uocat ingenitū est. Si enim generet ex non corpore generari necesse est, hoc autē impossibile fit si nō uacuū sit separatū Forte aūt neq alterius alicuius cōium generū est generatio, neq enim coloris, neq figurae. Si eni generet color ex nō colore generabit utiq, & si figura ex infigurato, neq autē sine colore omnino, neq sine figura possibile est eē corpus figuratū. Eadē aūt rōne, neq aliarum qualitatū cōtrarietates uelut caliditatis/& frigiditatis/dulcedinisq,/& amaritudinis/generabunt utiq si necesse omne corpus ab uno aliquo cōtrariorū, aut intermediorū obtineri, sed ubiq aliquid est ex aliquo apto nato genitum. Quid igit sunt tales species ingenitę sub luna, & quo generabilia & corruptibilia oia dicimus q sub luna, sicut sunt cōmunes species, q hic sic, & generantur & corrūpuntur, sunt autē nō fm se, sed in indiuiduis. Non eni est color fm se hic, aut figura qd nō hoc aliquid sit silr, neq corpus. Sicut igit sunt in particularibus cōia sic & generant & corrūpunt i ipsis. Sūt aūt ut i pticularibus semp trāseūtia, sicut & tps hic & motus. Neq.n. tps ē qd nō hoc aliqd tps, neq motus, sed i ɔtinuo fluxu pticularū cōitates illucescūt, & ipsorū stare qd uidet pp semp existentis intellectualis speciei apparitionē est, ac si effigiem suā in fluuiū semp fluentem inspiciat. Vna eni q in aqua faciei apparitio eadem uidet nō eadem exns: sed reputationem hns qd una sit ppter stātem faciem. Sed qd qdem cōtinue in pticularibus semp fluentibus subsistens uariatū manet, & Peripateticis uident oia cōia i pticularibus posita. Forte aūt ppter hāc causam magis oportet dicere nō generari simplr corpus & nō eo ut nō cogamur supponere uacuū. Si eni rarefactio & inspissatio est, neq uacuū necesse ē eē, neq fluctuat uniuersum ut Zuthos dicebat: neq uidet fictitiū necesse supponi. f. rarefacto aliquo aliud inspissari secūdum eandem mensuram; quid prohibet cum sit corpus, aliud corrumpi, aut inspissari adhuc?

Reliquū autē dicere quorū est generatio corporū, & ppter quid est. Qm igitur in omnibus cognitio per prima principia, prima autē inexistentiū elementa: cōsiderādum quę corporū elementa sunt. Deinde post hęc quot & qualia quędā, hoc autē erit manifestū supponētibus quę est elementi natura. Sit itaq; elementum corporū in quod alia corpora diuiduntur intus existens potentia, aut actu. hoc enim vtro modo, adhuc dubitabile: ipsum autem est, indiuisibile in altera specie, tale enim aliquid elementum omnes & in omnibus volunt dicere.

Com. 19. Ostenso q neq qui omnia generari dicunt, neq q nihil uerū dicunt, ɔsequens est qrere quorū est generatio, proposuit eni à principio post sermonē de circulariter mobili corpore de reliqs simplicibus corporibus dicere, in qbus iam generatio est & corruptio: ppter qd & de generatione & corruptiōe dixit, oportet cōsiderare & primo si est totaliter generatio, et si oium aut quorū. Redargutis igitur & his qui generationē penitus auferebāt, & his qui oium dicebāt esse, ad haec quorū est generatio, & propter quid est, cōuersus est, quorū qdem dicens, qa habentiū qlitates passiuas, & super rectā motorū est generatio, pp qd autē pro- qbus generādis. Qm igitur in oībus habentibus principia noscere & scire accidit eo q cognoscimus principia. Sunt aūt eorum q generant principia elementa: oē enim qd generat ex aliquo generat, & sunt prima inexistentiū generabilibus elementa, ex primis autem cognitio, merito de generatione sermo ab elementis principiū faciet. Cōsiderandū igitur/ait/qualia talium corporū sunt elementa. Qm aūt alii alia supponebāt, illorum opinionibus narratis primo tunc qd placet sibi in libris de generatione dicet, in qbus & cām qre sit generatio in qtuor corporibus manifestabit. Prima aūt inexistentiū in generabilibus dicit elemēta, qa & accidentia insunt ipsis, sed nō prima. Cōsiderandū igitur/ait/qlia eorū quae in generatione corporū sunt elementa. Qm eorum quae in generatione corporū, haec qdem elementa sunt, haec aūt ex elementis. Quādo igitur determinatū fuerit qlia sunt elementa, qa ex cōtrariis passiuis qlitatibus cōstant, qrere oportet ppter quid haec eorū in generatione corporū sunt elementa. Et post hoc qlia & quot corpora sunt talia ut sint elementa qa qtuor. f. ignis, aer, aqua, terra. Haec aūt/ait/sunt manifesta supponētibus nobis quę sit elementi natura. Nam ad rōnem elementi cōparantes corpora inuenimus qlia, & quae sint talia. Et iam diffinit elementū dicens esse elementū corporū in qd alia corpora diuidunt elementa. Nō enim corporū ut corporis, sed ut cōpositi corporis qrimus elementū. Bene igitur dixit in qd alia corpora diuidunt inexns potentia aut actu. Hoc autem/ait/utro modo. Adhuc dubiū, quoniā dicētibus qdē

cõgregatione aut segregatione generationẽ fieri, sicut Empedocles, & Anaxagoras, cõsequit actu elementa inexistere, dicentibus aũt alterationẽ potentia. Ipsum aũt elementũ, aut etsi diuisibile sit ut corpus, sed ut elementũ in altera specie, indiuisibile est, & differt etiã sic ab elementato qa illud qdem in altera specie. s. in elementa diuidit etiã in similaria. Caro enim diuidit quidem & in carnes, diuiditur autẽ & in q̃tuor elña spẽ ab inuicem differẽtia. Ignis aũt non adhuc diuidit in altera specie. Hoc aũt inexistens distinguit elñtum à spẽbus. Nam diuidit simplex corpus in quintũ & in q̃tuor, sed nõ in existentia, sicut enim genus in species diuiditur non ut elementatum in elementa. Tale enim aliquid aiunt omnes & in omnibus elementatis uolunt esse. Nam sermonis elementum est in quod diuidit sermo ipsum indiuisibile existens in altera specie.

Si itaq; qđ dictũ est elementũ, necesse eẽ quędã taliũ corporũ. In carne quidẽ enĩ & ligno & vnoquoq; taliũ est potentia ignis & terra. Manifestũ aũt hęc ex illis segregata. In igne aũt caro, aut lignũ nõ inest, neq; scđm potentiã, neq; scđm actũ, segregaretur enĩ vtiq;. Similiter aũt, neq; si vnũ aliquod eẽt tale, ne q; in illo. Neq; enĩ si erit caro, aut os, aut aliorũ quodcũq;, nondum dicendum inesse potentię, sed considerandum quis modus generationis.

Quoniã generatio est, necesse est esse elñta ex quibus qđ fit generat. Si igit tale est elñtum necesse est esse aliq̃ corpora talia, sed elñta sunt talia qualia dictũ est, sunt ergo aliq̃ corpora talia. Et cõiunctũ quidem palã eo q̃ est generatio. Si. n. est generatio necesse est esse talia corpora ex quibus generatur qđ fit, & ad quæ dissoluit, assumptionẽ autẽ ex cõmuni existimatione persuasit q̃ tale elñtũ. Illationem autẽ iã q̃ sunt talia aliq̃ corpora ex iductione testat, quia in carne, & ligno, & unoquoq; talium inest potentia ignis & terra. Qđ. n. est constat eo qđ segregant ipsa ex ipsis, potentia aũt insunt. Ponẽtibus. n. q̃tuor corpora coalterata abinuicẽ elñta accidit dicere ipsa potẽtia. Nomine autẽ segregatiõis cõmunius fuit usus, uidet. n. segregatio de existẽtibus actu dici. Quòd autẽ segreget ignis ex carne. Theophrastus qdem ab oculis hoĩs flãmas segregari narrat. Megetius autẽ Alexãdrinus medicus mihi narrauit à uiro ischiadico ignẽ exiuisse ab ischio. i. uertebro cruris & cõbussisse oculos in quo & cessauit passio. Insinuãt autem & carbonũ dispositiones ab igne factę & adurẽtes febres. A lignis aũt ignem eiiciunt alterũ lignum tãq̃ terebrũ in altero circũuoluentes. Quòd autẽ terra insit his significat qui post adustionem derelinquit cinis, perspicua quoq; est segregata humiditas & euaporãs aer. Si igit in carne quidẽ & ligno inest ignis & terra & reliq̃, in igne autẽ & terra caro non est, aut lignũ, neq; potentia, neq; actu, segregarent. n. utiq;: palã q̃ ignis & terra, & reliq̃ elementa sunt ut inexistentia carni & ligno, hæc autẽ illorum nõ sunt elñta. Qm̃ autem nõdum ostẽsum est esse q̃tuor elementa: erãt autem aliqui qui unum dicebãt, Thales quidẽ & Hippon aquã, Anaximenes autẽ & Diogenes aerem. Hypasus autẽ & Heraclitus ignẽ & intermedium Anaximãdrus: merito apposuit, quòd etsi nõ q̃tuor sint prima corpora, sed unum, nõ existerẽt in illo, neq; fm actum, neq; fm potẽtiã, q̃ ex ipso generant. sed prius est cõsiderãdum modũ generationis, si enim segregatione dicit aliqs generationem fieri, inexistere necesse est. Si autẽ fm trãsmutationẽ, non adhuc. Quoniã autem uident & ex cõpositis dissolutis generari elñta, & ex elñtis cõposita: nam qui unum elñtum supponũt ex hoc alia generãt: nõ ppter hoc similr inexistere dicẽdum elemẽtum in cõposito & cõpositũ in elemẽto, neq; idem eẽ inexistere alicui & genitũ esse ex illo. Nam simplicia qdem q̃ generant ex cõpositis inexistebant ipsis, cõposita autem fiunt qdem ex simplicibus, non tamẽ iam & insunt ipsis. Nõ enim sufficiẽs genitum esse ex aliquo ut inexistere ipsi, quare & sit caro & os & compositorum unumqdq; ex simplicibus, non propter hoc dicendum inexistere hoc simplicibus, ut qui fm segregationem generationem assignantes aiunt, sed considerandum quis modus generationis.

Anaxagoras autẽ cõtrarie Empedocli dicit de elementis. Hic qdem enim ignẽ & terrã & coelementata bis elemẽta inquit esse corporũ, & cõponi omnia ex bis. Anaxagoras aũt cõtrariũ, homœomera enĩ elementa. Dico aũt puta carn, & os, & vnũquodq; taliũ. Aerem aũt & ignem mixturã horũ, & aliorũ seminũ omnium. Esse enim vtrũq; ipsorũ ex inuisibilibus homœomeris omnibus cõgregatis, propter quod & facta esse omnia ex bis. Ignem enim & ętherem appellat idem.

Tãquã elñtorum memoratus aeris & ignis, & coelemẽtalium his, q̃ quidẽ & Empedocles dicebat elemẽta, cõsequẽter memoratur opinionis Anaxagoræ, tãquã cõtrariæ opinioni Empedoclis, nõ fm intellectũ elemẽti. Omnes. n. elemẽtum dicebãt, in qđ inexistẽs diuidunt corpora, ipm autẽ est indiuisibile in altera specie, sed discordia fuit fm talem naturã. Hi quidem aliis eam, alii aũt aliis corpori

bus inexistere dicebant. Empedocles qdem ipsis quatuor illa dicens eleměta. Anaxagoras autě similibus partibus. Thales aũt aquæ, alii aũt alicui. Eodě.n.arguměto utens unusq́sq; quæ fm ipsum dicebat elńta, eo φ ipsa qdem ex aliis segregenť, alia autě ex his non adhuc Propter hoc.n.& Empedocles q̃tuor dixit elńta esse, & Anaxagoras similaria uelut carnem & os, & talia spermata uocabat, ex q bus, & q̃ ab Empedocle eleměta mixta esse dicebat, aerem & ignem, & alia omnia, & esse collectiones similariũ omnia, nõ uideri autě ex ipsis eě. Quia inuisibilia & insensibilia propter paruitatě sunt similaria. Anaxagoras autě sępe nomine ætheris pro igne usus fuit. Cum dixisset autě utriusq; opinioně de elementis & simul dissidiũ ipsorum tradidisset, quia Empedocles qdem similaria omnia à q̃tuor cõponi/ait/& hæc esse omniũ elementa. Anaxagoras aũt, & hęc & alia omnia ex similaribus cõstituit, & ex his tanq̃ similaribus etiá ipsis existentibus eam quidem q̃ de eleměto opinioně à cõmuni existimatione accepit cõfessam, q̃ autě sunt talia corpora nondũ ab illis accepit. Discordat erí de hoc, sed ipse ɔsequenter ostenso quę sunt simplicia corporum habebit ostensum quę sint elementa.

Qm̃ aũt est oĩs naturalis corporis motus ppriu', Motuũ aũt hi qdẽ simplices, hi aũt mixti, & mixti qdẽ mixtorum, simplices aũt simpliciũ sunt. Manifestum φ erunt q̃dá corpora simplicia, sunt eni & motus simplices. Itaq; palàm & φ sunt elementa, & propter quid sunt. Vtrum autem finita, aut infinita, et si finita, quot scd̃m numerum consequens, vtiq; erit considerare. Primum quidem igitur φ non sunt infinita, quẽadmodum putant quidam, considerandum.

Com̃.32. Ad ostendendũ φ sunt simplicia corpora, & hæc q̃tuor utitur iá ostensis ab ipso. Quòd naturalia sunt corpora q̃ principiũ motus in ipsis hñt fm se, qd̃ in libro de naturali auditu ostensum est. Et φ motuũ hi qdem sunt simplices, hi autě mixti, & φ simplex quidě simplicis corporis, mixtus autem mixti, & simplicis corporis simplex motus. Ná cõpositorũ motus simplices fm pdominiũ simpliciũ quæ in ipsis fiũt. Hæc autě in primo huius tractationis habet ostěsa. His aũt positis, qm̃ sunt motus simplices qui fm simplices lineas fiunt.s.fm rectá & circularem, manifestũ φ sunt & corpora q̃dá simplicia. Siquidě simplices motus simplicium corporũ sunt fm naturá. Simplicia autě corporũ elementa sunt, qa & in ipsa diuidunť cõposita, ipsa autem idiuisibilia sunt in altera specie. Hoc autě propter qd sunt patet quidem, ppter simplicia dictũ esse, ppter hoc n.sunt elńta, qa sunt q̃ simplici motu fm naturá mouenť corpora. Patet autě & ad generationem referri, qa.n.ostensa est generatio existens, ppter hoc sunt q̃dam elńta, unde nõ existibus elementis generationem ipoſe est esse. Ostěso autem φ sunt simplicia q̃dam corpora q̃ & eleměta sunt, post hoc q̃rit utrũ finita hęc aũt ĩfinita, & si finita, quot. Et possibile quidem erat à motibus, & hoc accipere φ finita & quot. Hic autem primo quidem ad dicentes infinita astruit φ finita. Deinde ad eos qui unum elementũ ponunt obuiat. Nam digniora fide sic erunt ostendenda, non molestante aliqua opinione táquam probabili.

Et primũ eos qui oĩa homœomera elemẽta faciunt, quẽadmodũ & Anaxagoras. Nullus eni sic di gnificantiũ recte sumit elementũ. Videmus eni multa etiá mixtorũ corporũ in homœomera diuisa. Dico autẽ puta carnẽ & os, & lignũ, & lapidẽ. Itaq; siquidẽ cõpositũ nõ est elementũ, nõ omne erit, q̃d homœomerũ elementũ, sed quod indiuisibile in altera specie, sicut dictum est prius.

Com̃.33. Dicentium ĩfinita elńta, Leucippus quidem & Democritus atomos infinitos supponebát, Anaxagoras autě & Archelaus similaritates, & ad hác primo obuiat opĩonem. Et dixit qdem iam aduersus ipsam in primo de naturali auditu. Dicit aũt & nunc, & ostědit φ nõ recte supponebant oĩa similaria elementa ponětes. Multa enim cõpositorum corporũ quæ nõ utiq; erunt elńta sunt similaria. Nam homœomera sunt q̃ ĩ partes similares toti diuidũtur, Talia aũt caro & os, & lignũ, & lapis. Quę quidě φ non sunt simplicia, patet: segreganť enim ab ipsis, sicut dixit simplicia corpora ignis, & terra, & intermedia generationě ex pluribus hñt. Et alimento enim generanť uario existěte, & lignũ autem terræ aliquid habet & aeris, & aquæ, & lapis. Nam sine aq̃ cõtinuam fieri terrá est impoſe. Et ipse autě Anaxagoras dicit nõ eě elńta hæc q̃tuor, quáuis similaria sint. Si igiť nullum cõpositum elńtum est, simplex enim elńtum, aliquod aũt cõpositum corpus est similare, ut ignis; & terra, & intermedia, cõcluditur in tertia figura φ non oě similare erit elńtum, sed quod non est cõpositũ, neq; diuidiť in altera spě. Non oě autem similare est tale, siquidě caro, & os, & talia homœomera, cum sint diuidãtur in altera specie, ex quibus etiam cõstant. Aut ostenso φ dicentes similaria esse elementa non sane dicebant, apposuit uniuersaliter quo oporter iudicare elementum, quia non similaritate, neq; aliquo alio tali, sed per indiuisibile esse in altera specie.

Adbuc aūt sic sumentes elementū nō necesse facere infinita, omnia enī eadē causabūtur, etiā finitis existētibus si quis sumat. Idem enī faciet etsi duo, aut tria solū sunt talia, quēadmodū conatur & Empedocles. Qm̄ enim & vt ipsi accidit nō oīa facere ex homœomeris, faciē enim nō ex faciebus faciūt, neq; aliud scd̄m naturā figuratorū nihil, manifestū quia multo melius finita facere principia, & hęc q̄ paucissima omnibus eisdem futuris ostendi, quēadmodum dignificant & qui in disciplinis. Semper enim finita sumunt principia, aut specie, aut quanto.

A similaritate cum prius arguisset & ostendisset q̄ non oīa homoęomera sunt elemēta: neq; enim sunt simplicia oīa: nunc ad īfinitatem obuiat, & concessa fm̄ suppōnem similaritate dicit. Quòd etsi homœomera quis accipit elēta, non utiq; necesse ꝓpter hoc īfinita facere ipsa. Nam & finitis suppositis eadem possibile est assignari. Etsi aliquis supponat pauca multitudie duo uel tria, uel q̄tuor, sicut Empedocles. Nam iste q̄tuor elemēta suppōnés & unūquodq; ipsorum similare dicens, ex his oēm generationē effici dicit, ꝑterq̄ q̄ Empedocles q̄dem simplicia hæc supposuit. Anaxagoras aūt hęc composita ex similaribus, sicut & alia oīa sensibilia cōposita ex homœomeris facit, scd̄m ꝑdominiū unius eorum quæ in ipsis designata sunt. Deinde tertium in ambobus argumētū adducit à similaritate, & ab infinitate. Qm̄ enim/ait/etsi infinita multitudine supponātur elemēta, accidit non oīa cōposita ex homœomeris facere. Carnē quidem enim sensibilē & aurū & talia ex homœomeris facere ipsos qūo admitteret, ꝑdominātē in multitudine in mixtione insensibiliū propter puitatem & carūcularum & auri, faciem autē & alias organicas uocatas partes nō adhuc possibile ex multis insensibilibus magnitudine faciebus componi. & Alexan. quidē/ait/nō esse ex homœomeris, quia oculus & nasus nō sunt similia. Forte autem diligentius dixit Aristo. faciē enim nō ex faciebus quia homœomera etsi inuicē similes habeāt ptes, non ꝓpter hoc dicūtur homœomera, sed quia toti similes hn̄t partes. Valde aūt diligenter apposuit hoc Neq; aliud fm̄ naturā figuratorū nihil. Quoniam nō sola q̄ ex dissimilibus inuicem cōponūtur non hn̄t partes similares toti, ut dictū est in facie, sed etiam in q̄bus partes similes inuicem sunt & toti quod fit fm̄ figurā naturalē specificā, ut os cranei uel brachii, uel cruris aut neruus, aut uena, aut arteria, neq; hæc ex similibus toti partibus sunt. Quāuis enim ossis os pars sit, aut nerui neruus, sed nō est figurata ps toti, totum aūt cum figura erat corpis huius quod eē dicit. Si autē necesse est fm̄ ipsos & nō ex homœomeris q̄dam fieri, & nihil īfinitas facit, ut oīa ex homœomeris fint nihil ꝓhibet finita homœomera facere, siquidē sunt elēta, nam finitis exn̄tibus, hæc quidem ex similibus erant, hæc aūt ex dissimilibus, sicut & infinitis suppositis. Si enim eadē saluare possibile supponentes finita principia & īfinita, melius/ait/finita accipere, sicut etiā in disciplinis, ut possibile est paucissima accipiunt. Si enim ignoratis principiis, & ea q̄ principiis cōstant ignorātur principia finita supponāt, & hęc q̄ paucissima necesse est, quia q̄d quidem īfinitum incognitū est, quod aūt finitum cognoscibile, & tanto magis quāto facilius compħensibile est, & unitati appropinquat. Propter quod & qui disciplinalē & scientificā notitiam suppositonū hr̄e uolunt, finita principia accipiūt, aut specie, aut quāto. Specie quidē quādo punctum & lineā & planum diffiniunt. Non enim unum numero horum unūquodq;, sed spē, & ratione. Quāto autem mathematica pricipia determinata eē inquit Potamon cū unitatē principiū numeri accipiat. Aspasius aūt quāto determinatas eē quinque petitiōes/ait. Hę enim nō fm̄ spēm, sed fm̄ quinque sunt. Patet autē/ait/Alex. principia dicere quāto finita & ipsa hæc, quorū unūquodq; fm̄ spēm determinatū accipiebant. Quorum igitur diffōnes ut elntorum assignant determinata sunt hæc fm̄ numerū. Aut specie quidē/ait/determinata elnta fm̄ ipsos sunt, quia punctū & linea, hæc quidē recta, aut peripherialis, & quæcūq; prima accipientes diffiniunt, q̄ etiam diffōnes uocant, non enim infinitæ spēs ipsorum, sed est ipsorum numerus. Quanto autem, quia nullo infinito utūtur, neq; recta, neq; plano cum aliq̄d ostendūt, quāuis enim supponāt, tamen semper finitum auferētes utunt. Forte autē spē quidē finita, quia nullū infinitum supponūt, sed trigona, & tetragona, & circulos, & pūcta, & linea, & plana. Quāto aūt q̄a numerata sunt accepta principia. s. diffōnes tot quot, & dignitates, & petitiones q̄bus ꝯtenti sunt ad demōnes sequētium. Com. 34.

Adbuc si corpus à corpore alterum dicitur scd̄m proprias differentias, corporum autem differentię finitę, differunt enim sensibilibus, hęc autem finita sunt, oportet autem hoc ostendi: manifestum, quia vel q̄ & elementa necesse finita esse.

Et hoc argumentū ostendit q̄ elnta specie finita sunt. Deductio aūt rationis hypotheticę quidē sic producit. Si oīa corpora abinuicem finitis fm̄ spēm differentiis differūt, quę autē finitis fm̄ speciem Com. 35.

differentiis differũt sunt finita, scdm speciẽ necesse est corpora eẽ finita spẽ. Si igitur & elñta corpora sunt simplicia, adhuc magis necesse hęc q̃ quę ab ipsis fiunt finita esse specie. Et φ corpora qdem suis differentiis differũt manifestũ est. Nam oĩa differentia suis differentiis differunt. Quòd autem differentiæ qbus differunt corpora sint finitæ specie, palàm ex eo φ ipse sunt sensibiles. Et φ qdẽ sensibilibus differentiis differant corpora, ostendit in octauo de naturali auditu. Hoc autẽ φ sensibiles sint finitę specie, ostendit in eo q de sensibus & sensibilibus fit. Omne sensibile habet cõtrarietatẽ, hñs cõtrarietatẽ, habet extrema fm spẽm, hñs extrema fm speciem est finitũ fm speciem. sensibilium ergo species finitæ sunt. Et categoricæ autẽ sic est concludere de elementis argumentũ, elementa sunt corpora, corpora abinuicẽ suis differentiis sensibilibus existẽtibus differunt, sensibilibus differẽtiis dñia finitis specie differentiis differunt, q̃ finitis specie differẽtiis differunt finita fm speciẽ sunt. Hęc qdem igitur in his ad sermonẽ Anaxagoræ adduxit. In primo aũt de naturali auditu, & ad id qđ dicebat omnia in omnibus mixta eẽ obuiationẽ fecit. Dicebat enim unũqdq; sensibilũ corporum habere in seipso infinita homœomera, ꝑpter hoc enim uideri oĩa ex omnibus genita, ostendit igit̃ cõsequens huic φ unũquodq; sensibiliũ corporũ infinitę magnitudinis fieri. Nam ex infinitis multitudine magnitudinibus fm actum cõpositam magnitudinẽ necesse infinitam fieri magnitudine. Si igitur hoc impossibile, non utiq; erũt infinita elñta. Et palã φ hoc argumentũ fm numerũ ĩfinitatẽ interimit cũ qua fm speciẽ infinitas nõ simul interẽpta est. Dicit aũt Anaxagoras inchoans librũ. Simul erant res oẽs infinitę & multitudine & paruitate. Nã paruũ ĩfinitũ erat & oĩum entiũ nulli unum manifestũ. erat ob paruitatem quod in oĩ oportet putare ineẽ oẽs res. Forte autẽ illud infinitũ tanq̃ nobis incõꝑhẽsibile & icognoscibile dicit, hoc.n. ĩsinuat̃ p hoc, q̃re segregatorũ nõ scire multitudinẽ, neq; rõne, neq; opere. Quoniã φ spẽ finita putauerit insinuat dicẽs oĩa cognoscere intellectũ, & illud si infinita reuera essent, penitus incognoscibilia erant. Nam cognitio determinat & finit cognoscibile. Dicit aũt φ cõmixta & segregata oĩa nouit intellectus, & q̃lia debebãt fore & qualia erãt. Videtur aũt Anaxagoras duplicẽ insinuare dispositionẽ, hanc quidem intellectualẽ & unitã in qua simul oẽs res erãt, & unũquodq; oĩa erat aliam ꝑpter intellectualem unionẽ. Hanc autẽ sensibilẽ & disgregatã ab illa unitione à cõditore intellectu, quẽ etiam ipm ab intellectuali ꝓcedẽtem disposuisse oĩa ait. Quòd enim intellectualem insinuet quãdam dispõnem ante hãc sensibilẽ fm cãm & spermaticæ hãc ꝑaccipientẽ, illa uerba plane (ut existimo) affirmant. His autẽ sic habentibus oportet putare inesse multa & omnimoda in oĩbus cõmixtis, & spermata oĩum rerum, & ideas oĩmodas habentia, & delectatiões, & colores, & hoĩes simul cõpactos esse, & alia animalia quæcũq; animam habent, & hominibus esse ciuitates cohabitatas, & opera constructa sicut apud nos, & solem & lunam & alia sicut apud nos, & hæc uidelicet spermaticæ ibi secundum ideas ut dixit præaccepta.

Anaxagoras posuit mũdum [illegible] quo [illegible] Plato [illegible] posuit mũdum Anaxagoras sensibilẽ, intellectualẽ, [illegible] Arist. [illegible] dixit, [illegible] sed alias [illegible] de his.

At vero neq; vt alteri quidã dicunt puta Leucippus & Democritus Abderites rõnabilia accidentia. Inquiũt enĩ esse primas magnitudines multitudine quidẽ infinitas, magnitudine autẽ indiuisibiles, & neq; ex vno multa fieri, neq; ex multis vnũ, sed horũ cõplicatione & circũplectione omnia generari. Modo autem quodam, & isti omnia entia faciunt numeros & ex numeris, etenim si non plane ostendunt, tamen hoc volunt dicere.

Com. 36.

Ad dicentes infinita multitudine elementa ꝓponens obuiare, & cum contradixisset ad eas quę circa Anaxagoras infinitas homœomeras elñta dicũt trãsiuit ad eos qui circa Leucippũ & Democritũ elementa dicunt atomos propter paruitatẽ & soliditatẽ infinitos existẽtes fm numerũ & figuras, hos autem solos dicebant cõtinuos. Nam alia quidẽ uidẽtur cõtinua tactu appropinquare inuicẽ ꝑpter qđ & sectionem auferebant dissolutionẽ tangentiũ dicentes eam quæ uidet̃ sectionẽ. Et ꝑpter hoc neq; ex uno multa fieri dicebant. Non enĩ diuidi atomũ, neq; ex multis unũ fm ueritatẽ cõtinuũ, sed cõplectione atomorũ unũquodq; unũ uideri fieri dixerũt. Cõplicationẽ autẽ Abderitę uocabãt permutationẽ sicut Democritus. Cum dixisset autẽ φ neq; ut alterari quidã dicũt rationabilia quę accidunt, & exponens opinionem ipsorũ intermedie unã interposuit causam, q̃re nõ sunt rõnabilia quę accidunt. Modo enim quodã ait, & hi omnia entia faciunt numeros & ex numeris. Si igitur hoc impossibile est nõ utiq; erunt rõnabilia quæ accidunt sermoni ipsorũ. Modo autem quodã numeros dixit atomos, qa unitatibus assimilant̃ atomi, & quia nõ diuidunt̃, sicut neq; unitates. Et quia neq; ex atomis uacuo distinctis fit aliquid cõtinuum, sicut neq; ex unitatibus, nam illas uacuo determinari aiunt Pythagorici. illud autẽ, modo quodã, apponit̃, quia aliq̃ diuersitas est assequentiũ incõuenientium his qui ex atomis, & his q ex numeris generãt. Nã ex incorporeis partibus corpora generare incõueniẽs exñs etiã dicẽtibus ex numeris fieri accidit. q aũt ex atomis generari aiunt, effugiunt.

Et adhuc

Et adhuc quoniã differunt corpora figuris, Infinitę aũt figurę, infinita & simplicia corpora aiũt esse. Qualis aũt vniuscuiusq; figura elementorũ nihil determinauerũt, sed solum igni sphęram assignauerunt. Aerẽ autem & aquam, & alia magnitudine, & paruitate diuiserunt vt entem ipsorum naturam, velut pausppermam omnium elementorum.

Nec Alexander intellexit tanq̃ cõtradictionẽ quãdam ipsorum ad seipsos cõcludentẽ. s. dicentium principia atomos. Quia dicunt qdem fm figurã differre ab inuicem elementa, & nõ fm suppositũ. Si autẽ hoc palàm est, quot & quæ ex elementis fiunt fm figurã differrent abinuicem. Cõsequens igitur erat ipsis dicere quæ figuræ uniuscuiusq; elementorũ, & q̃ eorum sint q̃ generant ex ipsis, hi autẽ solius ignis & atomorum generantiũ ipsum dicebant figuram sphæricã esse, ꝓpter qđ & rõnabiliter ipsum penetrare & moueri, & mouere, & diuidere, & urere ea qbuscũq; appropinquerit propter peripheriam & planitiẽ. Et adhuc propter paruitatẽ elementorũ ex qbus est. Nõ amplius uero aliquã figurã aeris, aut aq̃, aut terrę, aut horũ elemẽtorũ dicunt. Solũ. n. horũ differentiã q̃ fm magnitudinem eorum q̃ ex ipsis elementis assignant ex minoribus qdem eisdem fm figurã aerẽ dicẽtes, ex maioribus aũt aquã, & ex adhuc maioribus terrã. nõ adhuc differentibus fm figurã, sed ex omnimodis figuris & eisdem unoquoq; eorũ genito. Huic aũt/ait/ Alexãder cõsequens ipse quidẽ non apposuit, erit autem utiq; hoc. s. si non fm figuram differentiã esse elntorũ fm spẽm differẽtium poneret, sed fm magnitudinẽ, aerem & aquã, & terram fm elntorum magnitudinẽ solum differentia, nõ fm spẽm abinuicẽ differre necesse est. Alexãder qdem igit̃ tãq̃ pro redargutiõe, horũ ꝑmissorũ & inconueniens assequẽs adduxit. Forte aũt & hoc adhuc tãq̃ opinionẽ ipsorũ explanãtia apposuit Aristo. simul quidem cãm dicẽs. Quare fm numerũ infinitos atomos dicant. quia. n. ait/ figuris differũt, infinitẽ autẽ figuræ, ꝓpter hoc ifinita simplicia corpora dicebãt. Qualis autẽ & q̃ figura elntorum generatiuorum uniuscuiusq; corporis nõ adhuc determinauerũt nisi solũ in igne. Aerẽ aũt & aquã & alia generari ex elementis dicebãt, figuras quidem easdem hñtibus, magnitudine autẽ solũ & paruitate differentibus. Principiũ autem ↄtradictionis ad opinionem hãc ↄsequenter facit decens. Primũ qdem igitur & his peccatum & ꝓxime expositis partibus opinionis assequẽtia inconueniẽtia non prætermisit Aristo. ut putauit Alexander, sed quartam contradictionem illam adduxit cuius principium, simul autem & contraria dicere ipsos sibiipsis necesse est. Com. 37.

Primũ qdem igitur idem & his peccatũ nõ finita sumere principia habituris eadem omnia dicerẽ. Adbuc autẽ si nõ infinitę corporũ vel figurę differentię, palã quia nõ erunt elemẽta infinita. Adbuc autẽ necesse oppugnare mathematicas scientias, indiuisibilia corpora dicentes, & multa ꝓbabilium & apparentiũ scdm sensum interimere. De qbus dictũ est primũ in his quę de tẽpore & motu. Simul autem & cõtraria dicere ipsos sibiipsis necesse. Impossibile eni indiuisibilibus elementis, magnitudine & paruitate differre aerẽ & terrã & aquã. Non eni possibile ex inuicẽ fieri, deficient eni semꝑ maxima corpora segregata. Aiunt autem sic fieri aquam, & aerem, & terram ex inuicem.

Exposita opinione dicẽtiũ atomos elemẽta, duabus ad ipsos ↄtradictionibus utitur sicut & aduersus eos qui similaritates dicebãt usus fuit. Prima quidẽ igit̃ dicente peccare ipsos si potẽtes ex finitis principiis talia assignare, ifinita supponũt. Secũdo si nõ infinitę corporũ differentiæ fm quas differũt abinuicẽ, neq; elnta utiq; erũt infinita specie. At uero primũ, ergo scdm, & ↄuictum quidem palã est. Siquidem ex elementis differentiæ cõpositis quę fm spẽm insint. Quòd aũt non sunt infinitę corporum q̃ fm spẽm differentiæ ꝑspicuũ est. Si uere sensibiles qdem sunt, ut ostẽsum est in septimo de naturali auditu, sensibiles autẽ differentiæ finitę sũnt, ut in libro de sensibus & sensibilibus ostenditur. Alexã. uero hoc, si nõ ifinitę corporũ differentiæ tãq̃ de elntis dictum intelligit, ꝓpter quod/ait/ sic dictũ esse tãq̃ nõ sufficiat fm figuras differẽtia, dfiam elntorum facere, sed solum differentiæ suppetũt quæ fm sensibilia ꝑſit efficere hoc, aut qa neq; figuræ ifinitę fm q̃s aiũt differre elnta ut ostẽdet. Forte aũt ut dictũ est magis itelligẽdũ est ꝙ si nõ infinitę cõpositorũ fm spẽm differentiæ sunt, neq; elementa infinita fm speciem sunt. Nam ratio hæc fm speciem infinitatem, sed non eam quæ secũdum numerũ est tollit. Tertiũ autẽ ipsis ꝓpriũ iam adducit. s. oppugnare mathematicis sciẽtiis idiuidua corpora dicẽtes. Nullum enim cõtinuum fm mathematicos idiuisibile est, sed in ifinitum est omnis magnitudo diuisibilis. Si igit̃ & cõtinuitatẽ interimũt, hi & sectionẽ corporum in ifinitum, & sectionem totalẽ & sensum & cõsensum. Qũo enim utiq; cõsentiet passionem q̃ in pede est corporibus nõ unitis. Quomõ etiam ex idiuisibilibus & impartibilibus generabitur aliquid diuisibile & partibile. Com. 38.

Sed hoc quidē in his q̃ de naturali auditu redarguit q̃ de tempore dicit nunc & motu,& alia aūt oia probabilia existentia,partim qdem tanquā certissimę sciæ,partim aūt tanq̃ scdm sensum euidētia uisi sunt adimere incōuenientes uidebunt̃ crassis ingenio uiris,etiam interimetur fm ipsos corpus, secus positio enim solum est corporū. Quartā aūt instantiā iam adducit ad illum obuiās sermonē dicentē. Aerem aūt & aquā & alia magnitudine & paruitate atomorū abiuicem ipsa differre, necesse est ipsos dicere cōtraria sibiipsis,non enim cōcordant hæc adinuicem. Si enim ex aqua terrā dicunt generari, his quæ in aquis maxime segregatis. Quoniam possibile quandoq; ab aqua omnibus maximis segregatis, & ab aere similiter deficere maximorum segregationem. Deficiet & terrę ab aqua,& aquæ ab aere generatio. Vt si sit aliqua aqua, à qua non possibile sit terram generari & aerem ex quo non adhuc aqua generabit̃ utiq;.Contraria igit̃ dicūt ipsi sibiipsis,& ex inuicem dicentes hæc generari & differre magnitudine & paruitate elmtorum. Si autem minima q̃ segregant̃ deficient,non adhuc à terra aqua,neq; ab aqua aer generabit̃.Equidem & oēm partē aquæ in aerem transmutari uidemus,& oēm partem aeris in aquā.Si autem ignis ex solis sphęricis cōponitur,alia autem ex oibus, neq; aliud aliquid ex igne generabit̃,neq; ex alis semper ignis.

Adhuc neq; scdm horū suspitionē videbitur vtiq; infinita fieri elemēta.siquidē corpora differūt figuris,figuræ autē omnes componuntur ex pyramidibus,rectilineæ quidem ex rectilineis.Sphæra autem ex octo partibus,necesse enim esse aliqua principia figurarum.Quare siue vnum,siue duo, siue plura & simplicia corpora tanta erunt multitudine.

Cōm.39. Sicut fm Anaxagorę opīonem nō erat necesse dicere infinita elnta. Siquidē dicebant passionibus abinuicem differre similaritates.Ostendunt̃ autem passiōes fm sensus finite,quo pacto,neq; fm hos necesse principia dicere infinita.Si enim ꝑpter hoc dicebant infinitos eē atomos,quia figuris differūt, figuræ aūt sunt infinitę.Si ostendatur aliq̃ ratio q; primæ corporū figurę determinatę & finitæ sunt, palàm q; principia corporū determinata erunt.Quòd igit̃ figurę cōpositæ ex figuris simplicibus determinatis cōponuntur,ostendit eo q; oēs compositæ corporum figurę cōponunt̃ ex pyramidibus. Sicut enim in planis oē rectilineum planum in trigona diuidit̃,& ex trigonis cōstituit̃,qa simplicissima & principalissima planarū figurarū ē trigonū,sic oē ex rectilineis planis finitū solidū in pyramides resoluit̃,& est simplicissimū in solidis & principalissimū pyramis,& ex hac cōponūtur & in hanc diuiduntur rectilineæ solidæ figurę. Sed hoc quidē palā est,& q; necesse cōpositarū figurarū principia esse.Qualiter aūt sphærā cōponi ex octo partibus,ait,diuinatione uere indiguerūt expositores. Bene autem(ut existimo)notauit Alexā.q; oia corpora ex pyramidibus cōponi ait.Rectilinea qdem ex rectilineis:sphærā autē ex octo pyramidibus hītibus sphęricas bases.si enim sphæram hę secauerimus in duo orizonte circulo & per id qđ fm uirtutē sphęræ duos circulos descripserimus maxios ad rectos angulos secātes inuicem & orizontē æqnoctiali & meridiano ꝑportionatos in octo æq̃les portiones diuidat̃ sphæra,harum autē unaquæq; est pyramis ex trigonis,æquicruriis quidē his q̃ apud centrum sphæræ sunt,basem aūt hñtibus trigonum isopleurū.Si igit̃ bases hæ sphærici superficiē accipiāt,ex octo talibus pyramidibus cōponitur sphæra.Et ꝑpter hoc cū dixisset Arist.q; rectilinea corporea ex rectilineis pyramidibus cōposita sphęram ex octo partibus pyramidalibus componi ait. Quæ quidē neq; rectilinea simplr̃,neq; peripheriales lineæ dici possunt,neq; ꝑprie pyramides,& ꝑpter hoc isinuauit eam q̃ à pyramidalibus figuris & sphæræ ꝯsistentiam.Ex octo aūt partibus dixit, neq; rectilineis,neq; sphæricis apponēdo.His autem adiecit necesse esse q̃dam principia figurarum q̃ sunt in ipsis,hæc quidem simplicia,hęc autem cōposita.In hñtibus autem sic,simplicia sunt pricipia compositorū,ut sit unū principiū figurarum pyramis,siue duo,siue plura ostendant̃ necesse tot eē multitudine prima corpora & nō infinita.Hoc aūt,siue duo,siue plura apposuit ut ait Alexan.quia non uidetur ipsi pyramis simplicior figura eē q̃ sphæra,neq;.n.circulo trigonū. Demōstrant aūt hæ fm spēm finita corpora prima,& fm numerū necesse finita esse.Si.n.sit spērū numerus ifinitus,erit quæ sub aliis spēbus extra infinitum,qđ est impossibile,nā infinito non est prius aliquid.

Adhuc autē si vnicuiq; quidē elemētorū est aliqs ꝑprius motus,& qui simplicis corporis simplex. Non sunt autē simplices motus infiniti,ꝑpter neq; simplices lationes plures eē duabus,neq; loca infinita eē nō vtiq; erūt,neq; sic infinita elementa.Quoniā autē necesse finita esse elementa restat cōsiderare vtrū plura erūt,aut nō.Quidā enī vnū solū supponunt,& horū hi qdē aquā,hi aūt aerē,hi aūt ignē.Hi aūt aquā qdem subtilius,aere aūt spissius quod cōtineret aiunt omnes cœlos infinitū eus.

Euersis

Euersis p multa argumēta sermonibus supponētibus īfinita multitudīe pricipia corporū, siue similaritates, ut Anaxagoras, siue atomos, ut q circa Democritū, deiceps cōtra argumētās ostēdit q nō est posse infinita esse simplicia corpora, à motibus ostēdit, ut in pricipio primi libri. Si autem hoc neq; elnta, nā elemēta simplicia sunt, cū sint idiuisibilia in altera spē. Deniq; cū simplicia corpora sm naturam sunt simplicibus motibus mota, quot sunt simplices motus sm spēm necesse tot eē, & simplicia corpora. Si igit nō infiniti simplices motus qui sub luna, neq; plures duobus. Siquidē latiōes corporum simplices duæ uidenē, hæc quidē sursum, hæc autē deorsum, & loca ad q̄ motus simplices non infinita, sed duo qui sursum, & qui deorsum, nō utiq; erunt īfinita spē elementa, sed duo solū quod graue, & qd leue. Ostēso aūt q nō est possibile infinita principia corporū: & q necesse est finita eē, siquidē simplices motus finiti sunt, trāsit ad dicentes unū elntum. Et cū essent plures alius aliud aliqd. hoc unū supposuit. Thales quidē Milesius & Hippon aquā, qm ex aqua spermata aialium uidebant & alimenta aialium & plātarum. Anaximādrus autē Thalis cōciuis & socius indeterminatū quoddā, aqua quidē subtilius, aere autem spissius, ꝓpterea q subiectum oportet eē bene aptum ad transitionem ad utrāq; partē. Infinitum autē primus supposuit ut hret uti, & ad generationes sine defectu, & mundos etiā infinitos iste asseruit, & unūquēq; mundorum ex īfinito tali elemento supposuit ut uideтur. Anaximenes.n. socius Anaximandri & cōciuis quidē infinitum & ipse supposuit pricipium, non tamen adhuc indeterminatum. Aerem.n. dicebat esse putans sufficere talem aeris facilem alterationē ad trāsmutationē. Idē aūt Diogenes Apolloniates supposuit. Hippasus aūt & Metapōtinus, & Heraclitus Ephesius dicebāt ignem principiū ad actiuā facultatem ignis respicientes.

Quicūq; qdem igitur vnū hoc faciunt aerē, aut aquā, aut aqua qdem subtilius, aere autē spissius, deinde ex hoc spissitudine, & raritate alia generāt, isti latent ipsi seipsos aliud aliqd prius elemēto facientes. Est enī quę qdem ex elementis generatio, cōpositio vt aiunt, quę autē ad elemēta resolutio. Itaq; necesse prius esse natura qđ magis subtiliū partiū. Quoniā igitur aiunt omnium corporum quod partium subtilissimarum esse. primum vtiq, erit natura ignis, differt autem nihil. Necesse enim vnum aliquod aliorum esse primum & non medium.

Ad primos obuiat qui ponebāt media elnta aquā & aerem & intermediū horū, ut habeant raritate & spissitudine alia ex elnto generare, raritate qdem subtiliora, spissitudine spissiora. Dicit igitur ad hos q latent isti seipsos dicentes corpus aliquod prius elnto esse, hoc aūt incōueniens est. Nihil enim possibile est esse prius elnto, quod aūt hoc patiātur, palàm est si uere inspissatio qdem cōpositio est, rarefactio aūt dissolutio. Dicunt aūt compōne quidem q̄ ex elntis est generari, dissolōne autem elnta ex cōpositis Quæcūq;.n. rarefactione fiunt ex eo quod dicit ab ipsis elntū dissolōne fiunt. Dissolutio autem ad elnta resolutio est. quare rarefacto subtilius & prius est qđ ex rarefactiōe fit, nō enim utiq; subtiliora cōpositione fiunt, sed resolōne Resolutio autē elementū, & est ratio talis. quia rarefit resoluitur, & quod resoluit in elntū resoluitur q̄re subtiliora corporū, priora etiam sm ipsos erunt & elementa magis. Siquidē quod subtilius ex dissolōne fit elntum. Si igitur ignem cōfitentur subtiliorē intermediis & rarefactione generari ipm ex itermediis. ignis ergo magis erit elntum scdm ipsos. Nihil autem aūt differt etsi nō ignis sit primum, neq; subtilius secūdum ipsos. Nam & sic assequitur aliud aliquid dicere ipsos subtilius, & magis elementum ad quod resolutio fit suppositi ab ipsis elementi medii existentis & rarefactione secūdum ipsos resoluti ad subtilius. Quęcūq; igitur rarefactione fiūt, hæc magis sunt elementa. Com. 41.

Adhuc aūt spissitudine qdem & raritate alia generare nihil differt q̄ subtilitate & grossitie. Subtile qdem enī rarum, grossum aūt volunt esse spissum. Iterū aūt subtilitate & grossitie idē qđ & magnitudine & paruitate. Subtile qdem enim qđ paruarū partiū. grossum aūt qđ magnarū partiū. Qđ enim extensum in multū subtile, tale aūt qđ ex paruis partibus cōstans. Itaq; ipsis accidit magnitudine & paruitate diuidere aliorū substantiā. Sic autē determinatis omnia accidet dicere ad aliquid & non erit simpliciter, hoc qdem ignis, hoc autē aqua, hoc autē aer. Sed idem ad hoc quidē ignis, ad aliquid autem aliud aer qđ accidit. & plura quidē elementa dicentibus, magnitudine aūt & paruitate differre dicentibus. Quoniā enī quāto determinatū est vnūquodq; erit aliqua ratio adinuicem magnitudinum. quare habentia hanc rationem adinuicem, necesse hoc quidem aerē esse, hoc aūt ignem, hoc autem aquā propter inesse in maioribus minorum rationes.

Com.42. Et hoc argumẽtum adducit his qui à mediis raritate & ſpiſſitudine alia generãt. Et oſtendit aſſequens ipſis incõueniẽs eſſe, ſed omnia q̃ generanẽ ab eo qđ apud ipſos elementũ eſt dicere illud eſſe ad aliqđ & nõ eẽ ẽm ſe, hoc qdem ignem, hoc autẽ aquã, hoc autem aerem. Qđ autẽ hoc accidat ipſis ratiocinatẽ ſic. Raritate & ſpiſſitudine alia generare nihil differt, aut ſubtilitate & groſſitie, ſi uere quidem rarum ſubtile eſt, qđ autẽ ſpiſſum groſſum, groſſitie autẽ & ſubtilitate differentias generatorũ determinare idem eſt, ac ſi determinãt magnitudine & paruitate. Et ꝓpter quid apponit, ſubtile quidem eſt qđ paruarũ partiũ eſt, groſſum autẽ qđ magnarũ partium. Nam ſuperextenſum/ait/ad multum ſubtile eſt tanq̃ nõ multã ſubam habens in eodẽ loco. Tale aũt qđ ex puis partibus cõſiſtit. Hoc autem dicentibus ipſis accidit magnitudine & paruitate determinare aliorũ ſubam eorũ, uidelicet q̃ ex elemento generanẽ. Si igitur magnũ & paruũ ad aliquid ut in prędicamẽtis determinatũ eſt, quis in mathematica, ẽm quantũ ipſam cõſiderans ſub ꝑdicamento quantitatis reducat, accidet ſic determinantibus omnia q̃ generanẽ dicere ad aliquid, & nõ erit ſimplr, hoc qdem ignis, hoc autẽ aq̃, hoc autem aer, ſed idem ad hoc qdem ignis, ad aliud autẽ aer. Si enĩ aqua tanto maior ſit aere, quanto minor terra aq̃ eſt: erit ut qdem ad terrã aqua, ut autẽ ad aerẽ terra, & iterũ ſi tanto ignem ſupexcedit quanto minor ſit ab aqua, ad aquã quidẽ aer erit, ad ignem autem aqua. Et iterũ ſi aer tãto minor ſit aqua quãtum ipſo ignis erit, ut ad illud ignis aer exñs ut ſubtilius ipſo corpus. ſ. ignem. Sic idẽ ſimul aqua & aer erit, nõ enĩ determinabãt/ait/qa qđ ex tanto elemẽto aer, & ex tãto elemẽto aq̃, ſed in maiori & minori eſſe tanto alicui. In hoc ponebãt factã ipſis adinuicẽ differentiã eorum q̃ ex elementis. Deinde iam cõicat opinionẽ ipſorũ his qui circa Democritũ qui ſupponebãt infinita principia & paruitate & magnitudine atomorũ, differentiã generatorũ ex ipſis effici dicẽtes, ut dictũ eſt paulo ante. Terram enĩ & aquã, & aerem ſic dicebant differre adinuicẽ, & hoc quidẽ ex maioribus, hoc aũt ex minoribus eiſdem cõponiẽ. Dicit aũt ꝙ & his idem ſequiẽ. quoniã enim magnitudine & paruitate elementa dicunt differre abinuicem, magnitudines ipſorũ in rõne aliq̃ erunt adinuicẽ. Si igitur ꝓpter eam q̃ adinuicem rõnem magnitudinũ elementorũ & exceſſum tantũ, hoc quidẽ terra eſt, hoc autẽ aqua, hoc autem aer quocũq; ſit corpus ad aliud corpus in exceſſu in quo terræ elemẽta ad elemẽta aquæ, erit hoc quidẽ terra, hoc autem aqua. Quare etſi aquæ elementa tanto excedunt elemẽta aeris quantũ excedunẽ ab elñtis terrę, erũt aqua qdem terra, & aer aq̃ adiuicẽ, ſiſr & in aliis. Poteſt aũt/ait/ nõ in Democriti opinionẽ hæc dicere, ſed ad dicentes q̃tuor qdem eſſe elemẽta, differre autẽ ipſa adinuicem magnitudine & paruitate. Et forte habet hoc aliq̃ rõnem ſi qui circa Democritũ qdem ignẽ nõ magnitudine ſolũ, ſed & figura differre ab aliis dicunt. Ariſtoteles autẽ cõmunẽ rationẽ facit etiã de igne, hoc aũt qa inſunt in maioribus minorũ rõnes obſcuritatẽ quãdã hẽre/ait/Alex. Erit aũt utiq; qđ diciẽ tale, ꝓpterea ꝙ maiora qbuſdã exiſtentia habent ad alia aliq̃ minorũ rationẽ. Sic enim habẽtia ẽm qđ qdem ad aliq̃ maiorũ rationẽ habent erunt aliq̃ maiorũ ut ad illa, ẽm qđ autem iterũ rationem minorũ erunt iterũ, ut ad illa minorũ aliqua. Sicq; idem ad aliud quidẽ aqua erit, ad aliud autẽ terra. Patet aũt/ait/& tale aliquid p hanc literã ꝓponi, quoniã in maiori minus cõprehendiẽ. Eſt enĩ maius tantũ quantũ minus & adhuc. Minus aũt tantũ huius, & tantũ alicuius eẽ eſt in alio aliquo eẽ corpore, idẽ ſimul corpus ambas habebit utiq; rõnes, eã q̃ maioris, & eã q̃ mioris. Si aũt ãbas rõnes & ambo utiq; erit corpa. Quare qđ maius & ex maioribus corpus erit, & ſimul ex minoribus. Terra ergo ſimul terra & aqua, & iterũ aqua & aqua, & aer, & aer, aer & ignis. Quare terra ẽm eam q̃ in ipſa partiũ eſt habitudinẽ adinuicẽ omnia erit. Cõtinet enim eo ꝙ ex maioribus ſint, minorũ rationes & poſſibile eſt partes ex ipſa auferre in quacũq; qs uoluerit ꝓportione. Aut hoc in maioribus/ait/in exiſtere minorũ rationes, nõ de omnibus dictum eſt maioribus, ſed de aliis excluſa terra ut ſit quod diciẽ, ꝓpterea ꝙ maiora qbuſdam aliis ſunt minora, & ꝓpter hoc maiorum rõnes habent. Aqua enĩ ad terrã qdem minorẽ rationem habet, ad aerẽ autem maiorẽ & aer ad ignẽ qdem maiorem, ad aquã autẽ minorẽ, terra uero ad omnia maiorẽ, & ignis minorem. Eo igiẽ ꝙ hęc & maiores rationes habẽt, & minores erunt ad aliqđ. Ad aerẽ qdem aquã terra erit, maiorẽ enim rationẽ habet. ad terrã autẽ aq̃ minorem enĩ rationẽ habet ad hanc. Iterũ aer ut qdem ad ignẽ terra utiq;, aut aq̃ erit, ad aquã autem aer aut ignis, & aſſumpta terra, etſi maior aq̃ ſit, tamẽ aliq̃ alia terra minor erit, & tanto quãto hæc erat, maior q̃ aqua. Sic aũt hñs aqua ſimul erit etiã terra. Hanc Alexãdri ſuis uerbis ꝓpoſui expoſitionem ꝓpter eos q plus me, ut ueriſimile eſt, poſſunt ex ipſo Ariſtotelis dicto intelligere. Nam mihi uidetur extortũ argumentũ. Etſi enĩ magnũ & paruũ ſint ad aliqđ, non adhuc & ea qbus inſunt hæc ſunt ad aliqđ, q̃uis enim amicus ſit, ad aliqđ tamẽ homo cui ineſt amicum eſſe, nõ eſt ad aliquid, & dualitas quãtum excedit unitatẽ tantũ excediẽ à ternario. & tamẽ nõ eſt dualitas ad ternariũ unitas. Quare etſi aqua tanto minor ſit aere quãto terra minor, & ẽm qđ maius & minus ad aliquid ſit, ſed non adhuc eſt, ut ad aerẽ terra, neq; aer ut ad aquã ignis, quãuis tanto minor ſit aq̃ quãto aere ignis,

Quãuis enim fm quod maius & minus ad aliquid fit, sed nõ adhuc fm quod aqua & aer. Quãuis enim ut dicit Alexãder in maiori & minori eẽ tanto alicui ponãt differentiã, non iam ꝑpter hoc, & ea quibus insunt maius & minus tm̃ alicuius esse, ad aliqd sunt. Quãuis enim dualitas determinata sit eo ꝙ unitate maior sit q̃ unitas, & minor ternario. Et illud quidẽ in fine dictũ ꝙ sumpta terra etsi sit maior aqua, tamẽ alia aliqua terra minor erit, & tanto quãto hæc erat maior q̃ aqua. Sic aũt habẽs aq̃ simul erit, & terra ipsa accepta maiori q̃ aqua, & nõ eltis terræ existentibus maioribus q̃ elnta aquę. Quia aũt utiq; habebit rõnem si sumpta pars terrę est quidẽ maior aliqua parte aquę, minor autem aliqua parte terræ, ꝑpter hoc aquam simul & terram idem esse contingit.

Quicũq; autẽ ignẽ supponunt elementũ, hoc qdem fugiunt, alia autẽ ipsis necessariũ irrationabilia accidere. Hi quidẽ enĩ ipsorũ figurã coaptant igni quẽadmodũ pyramidẽ facientes. Et horũ hi qdem simplicius dicentes, quoniã figurarũ maxime secatiua pyramis, corporũ autẽ ignis. Hi autẽ decentius rationi adducentes ꝙ corpora qdem omnia cõponuntur ex eo ꝙ subtilissimarũ partium, figurę autẽ quę solidę, ex pyramidibus. Itaq; quoniã corporũ qdem ignis subtilissimũ, Figurarũ autẽ pyramis subtilissima & prima, prima autẽ figurarũ primi corporis pyramis utiq; erit ignis.

Cum dixisset aduersus eos qui aliqd mediorũ elntorũ ponebant, & raritate & spissitudine ex hoc alia generabant, transit ad eos qui subtilissimũ de q̃tuor. s. ignem elntum dicebant. Quorũ erat Hippasus Metapontinus simul & Heraclitus Ephesius, isti igit, ait, Facere qdem in habitudine, & in ad aliquid elnta fugiunt & eẽ fm ipsos elnti clementa. Alia autẽ aliqua incõuenientia ipsis adducit diuidens primo ipsorũ opiones. Hi quidẽ enim ipsorũ figurã adaptãt igni quẽ elntum ponunt, isti sphęram illi pyramidem figurã dicentes. Dicentium aũt sphærã non meminit nunc. Alii autẽ figuram qdem nullam adaptãt, subtilissimũ autem solũ faciunt. Diuidit aũt & eos qui figurã pyramidẽ ponũt tanq̃ eos qui simplicius dicũt ad quos primo obuiat, & in eos q decẽtius rõni adaptant, & subtilissimũ solum faciũt. Dicit igit ad simpliciores quos famosius simpliciores uocãt, quia a syllogistica & inutili ratione utũtur ex duabus affirmatiuis in scda figura sic syllogismũ facientes: ignis maxime sectiuus, pyramis maxime sectiua. ignis ergo pyramis. Similes aũt his sunt ut ait Alexander & qui dicũt ignẽ in multiplici analogia, quia & ignis & multiplicationis analogia augent cito. Forte autẽ possibile est in prima figura syllogismũ cõcludi sic. Pyramis figurarũ maxime sectiua ꝯueniens est maxie sectiuo corporũ, tale aũt ignis est pyramis, ergo cõueniens igni. Si autem syllogismus recte concludit, simplicius utiq; dicet dicere ipsos, ut ad eos qui consequẽter cõparans quos decentius rõni adaptãtes dixit. Quia prius honestatis laudatisq; quibusdam naturalibus syllogismũ sic artificialiorẽ faciunt. Præaccipiunt enim ꝙ corpora cõponũtur ex subtilissimo, nã quod subtilissimum simplicissimũ, ex simplici autem cõposita, fm quod figuræ solidę oẽs ex pyramidibus cõponunt. Quare pyramis utiq; erit prima & subtilissima figurarũ. Et tertium quod posterius posuit. s. primã figuram primi corporis eẽ. His igit positis ꝙ ignis sit pyramis, sic rõcinant. Ignis est corporũ subtilissimũ & primũ, subtilissima & prima figurarũ, figuratũ est, talis autẽ pyramis. Ignis ergo pyramis fm figurã. Quærere aũt oportet cuius sit hæc opinio q̃ ignem pyramidem dicit, qa primũ corporũ est. Heraclitus qdem enim qui elementũ aliorũ dicit ignem, nõ dicit pyramidẽ esse ignem. Pythagorici autem ex pyramidibus componi ignem dicentes non dicunt ignem aliorum elementorum. Siquidem & ipsum dicunt ex aere generari, sicut & ex igne aerem & aquam. Com.43.

Hi autem de figura quidem nihil enuntiant, subtilissimarũ autem partium solum faciunt, deinde ex hoc composito aiunt fieri alia, sicut utiq; qui ex coadnato frusticulo.

Euersa opinione dicẽtium ignem esse pyramidem, his qdem simplicius hoc, his autẽ diligentius rõcinãtibus: cõsequenter narrat eos qui figurã quidem nullã assignãt, subtilissimarũ autẽ partiũ solum dicentes ignẽm, deinde ex hoc cõposito generari alia, sicut ex arena scobeq; aurea aurum cõflata & cõpacta Coeunte. n. & inspissato igne grossiora ex ipso generari, sed nõ cõmixto aliquo sibi. Videtur aũt mihi ait Alexãder per hoc exẽplum incõueniẽtiã opinionis tradere, ut enim in cõflato auri arena, grossius quidem aliquod corpus ex ipsa fit aurum quidem, & ipm sic, & ex igne si hoc modo fiant grossiora corpora. Ignis utiq; erunt, & ipsa grossitie & magnitudine solum differentia. Com.44.

Vtrisq; autẽ eadẽ accidunt difficilia. Si enĩ indiuisibile primũ corpus faciunt: iterũ venient prius dictę rationes ad hanc suppositionẽ, adhuc nõ cõtingit hoc dicere volentibus naturaliter cõsiderare.

Si eni omne corpus corpori cōparabile scd̄m quantū, habent autē ꝓportionaliter magnitudines quę similium partiū adinuicem, & quę elementorum puta quę omnis aquę ad omnem aerem & elementi ad elementū: similiter autē & in alijs: Aer autē plus aqua & totaliter quod subtilius grossiori: manifestū quoniā & elementū minus erit qd̄ aquę q̄ꝫ aeris. Si igitur moir magnitudo existit in maiori, diuisibile vtiq; erit aeris elementū. Similiter autē & qd̄ ignis & totaliter qui subtiliorū partiū. Si autē diuisibile figurantibus quidē ignem accidet non esse ignis partem ignem propter non componi pyramidem ex pyramidibus. Adbuc autem non omne corpus esse, aut elementum. aut ex elementis. Pars enim ignis, neq; ignis, neq; alterum elementum nullum.

Com̄. 45. Et figurantibus, ait, ignem & infiguratū dicētibus eadē, ait, accidūt difficilia si ip̄m primum oīum faciunt. Ad putantes enim ip̄m atomū siue figuram hn̄tem, siue infiguratū dicemus q̄ ad eos qui ex atomis oīa faciunt. s. oppugnare mathematicis disciplinis dicētes atomā aliquā magnitudinē & mō quodam ex numeris, aut ex unitatibus alia generare, & quæcūq; alia aduersus illos dixit. Atomum aūt dicit qd̄, ut ipartibile. Qd̄ aūt nō cōtīgit atomū dicere elm̄tū, & ex atomis facere naturaliū corporū generationē naturalr̄ dicētē ondit naturalr̄ sic. Si corporū elm̄ta corpa sunt & ipsa, & oē corpus oī corpori cōparabile f̄m quātum eo q̄ nullū sit infinitū corpus, erunt utiq; & homœomera ueluti aer totus, aqua tota, terra ignis tota, & hæc cōparabilia adinuicē. Et quā rōnem habent ipsa adinuicē magnitudinis, hāc eādem & elementa habebunt adinuicē existentia & ipsa talis naturæ, hn̄t autē sic corpora hæc adiuicem. Subtilius ipsorū maiorem molem habet q̄ quod grossiorū partiū, & ad plus extendit aq̄ quidē q̄ terra, aer autem q̄ aq̄ & ignis q̄ aer. Palàm autē hoc sic se habēs, & ex ipsorū trāsmutatione inuicem. Nam ex minori f̄m molem aq̄ factus aer amplior fit & in aliis eodē mō & elm̄ta ergo subtiliorum partiū. Etenim ipsa talia existētia talium generatiua. ignis ergo elm̄tum maius mole erit elm̄tis aeris. Si autem maius nō ergo est idiuisibile. Nam maius aliquo ip̄mq;, habet quo maius est & excessiuū ipsius. Diuidit̄ ergo in ęq̄le & excessum ipsius, diuisibile ergo elm̄tum ignis. Dubitabit autem utiq; quis qūo prius qdem cum dixisset. Subtile qdem esse qd̄ paruarū partium, grossum aūt qd̄ magnarum partiū: & Alex. exponens hęc ut sic, ait, qd̄ qdem ex duplo q̄ aer ɔstans aq̄, qd̄ autē ex triplo terra: qūo igit̄ ex prius dictis nunc, ait, q̄ elm̄tum minus est qd̄ aq̄ q̄ quod aeris? Forte igit̄ ibi qdam aquā dicebat maiorū partiū q̄ aerem, qa in eadem mole maiorē subam hn̄t grossiora & spissiora subtilioribus & rarioribus. Hic aūt minus quod aq̄ q̄ qd̄ aeris dicit, quia eadem essentia existente magis ɔtractum est grossius & subtilius subtiliori & rariori, ut manifestat ex pauca aq̄ generatio multi aeris. Notat autē bene Alex. quia ostēsum est in his ab Aristo. s. nō esse idiuiduū ignis elm̄tū ad dicentes qdem principia naturalium corporū atomos, aut plana, ɔgruet utiq;. Ad dicētes autē ignem elm̄tum de quo sermo erat, qūo utiq; congruet. Et soluit istantiā dicens q̄ & his utiq; accidet si dicāt parua q̄dam esse ignea elm̄ta ignis & hæc incorruptibilia. Nā qui apud nos ignis est corrūpi uidetur. Oportet autem elm̄tū icorruptibile esse. Sunt igit̄ & ignis elm̄ta q̄dam, sed si hoc, sunt autē & eorum quæ ex igne generant̄ elm̄ta q̄dam f̄m ignis alterationem & trāsmutationem facta habebunt utiq; ꝓportionem ignis elm̄ta aliorum adinuicē, quā etiā hn̄t q̄ ex ipsis fiunt. Sic posuit & ignis elm̄tū in maiori mole q̄ elm̄ta illorum. Si autē hoc, & diuisibile ut ostēsum est. Quòd autē in oīmoda ignis suppositione hoc ostendit ɔsequentia isinuant ad priora assignata. Cum dixisset. n. sigdē. n. idiuiduū primum corpus faciunt & circūducēs ad cōtrarium aliqd̄ hanc suppōnem & ostēso q̄ necesse est diuisibile esse, adiungit. Si autē diuisibile ignis elm̄tum qd̄ qdem ostēsum est, figurātibus qdem ip̄m pyramide, accidet ignis partem nō esse ignem qd̄ qdem incōueniens est. Homœomerum. u. uidet̄ ignis sequit̄ autem hoc. Si pyramis qdem figura ignis, diuisibilis autē ut ostēsum est, pyramidis autem ptes ambę non pyramides etsi altera aliqn̄ pyramis fiat, fiunt igit̄ partes ignis, nō ignis. Siquidē hn̄do pyramidalem figurā erat ipsi igni esse. Scd̄m autem icōueniens adducit figurātibus ignem. s. nō oē corpus aut elm̄tum esse aut ex elm̄tis, quod qdem uere incōueniens est. Hoc autē accidit, qa pars pyramidis neq; pyramis est, ut elm̄tum sit, neq; ex pyramidibus ut ex elm̄tis. Si igit̄ pyramis ignis, ps ignis, neq; ignis est. qa non pyramis, neq; alterum elm̄tum nullū uelut aer, aut aq̄, aut terra. Elm̄ta n. simplicia hæc corpora dicit. Et si horū quidē unūquodq; ex cōpositione ignis generabit̄, pyramidis autem pars ignis particula est, & aliter aūt incōueniens utiq; esset ignis particulā aerem dicere, aut aquam, aut terrā. Erunt. u. sic partes elemēti q̄ generant̄ ex elemēto. Si aūt dicat aliquis partē pyramidis etsi non pyramis sit, tamen cōponi ex pyramidibus, eo q̄ oīs solida figura in pyramides diuidat̄. Figurā autem aliquā hr̄e & partem pyramidis esse, ꝓpter hoc aliquod aliorū corporum eorū quæ ex igne

erit fm ipsos magnitudo simplicis elementi composita & non existens pyramis ex pyramidibus cō-ponetur. Adhuc autem/ait/Alexā. in infinitum sectio erit, si pyramis quidem simplicis existentis ps composita fuerit, compositi autem iterum pars pyramis simplex existēs, & pyramidis pars iterū fm ipsos composita est, si uero hæc, nullum utiq; erit elementum.

Magnitudine autē determinantibus plus aliquid elemento elementum esse, & hoc in infinitum ire. Siquidem omne corpus diuisibile etiā qđ minimarū partiū elementum. Adhuc autem & his accidit dicere quod idem, ad hęc quidem ignis est, ad aliud autem aer, & iterum aqua & terra.

Post figurātes pyramide ignē, aut etiam sphæra, eędē enim ɔgruebāt rationes, transiuit ad eos qui magnitudine determinabant, & ppter hoc elm̄tum dicentes, quia subtilissimū & minimarū partium est, aliorum eē. Et dicit q magnitudine determinātibus accidit aliqd prius elm̄to elemētū esse. & hoc in infinitū ire. Qualiter aūt hoc sequit̄ breuiter ostendit dicens. Si oē corpus diuisibile & q minimarum partiū ppter hoc elm̄tum est, est aūt diuisibile in ptes, pars minor existens, prior utiq; ipso erit & iterum partis pars. Siquidē oē corpus diuisibile, & hoc in infinitum, auferet̄ ergo oē quod supponitur elm̄tum ppter ly micromeres. i. paruarū partium, si quod paruū in minora diuidit̄. Attendere autem oportet q transsumere subtile in paruū, & quod subtiliū partiū in id qđ paruarum partium assecutū est hoc incōueniēs. Quòd autē prius oñdit accidere iconueniens magnitudine & paruitate elemētorum differentiā corporū determinātibus/ut qui circa Democritū tria aerem/& aquā/& terrā paruitate elm̄torum similis figurę existētium differre dicebāt idem & his accidere/ait. Erat autē incōueniens illud. s. suiipsorū natura nō esse elm̄ta quod uere sunt, sed in habitudine adinuicem esse, hr̄e, hoc igit̄ incōueniens est. Et dicentibus ignē elm̄tum esse ppterea q subtiliū partium est accidere/ait/ Nam idem corpus existens qdē minimarū partiū isto, illo aūt maiorū partium, ad hoc quidē aer erit, ad illud autē aq̄ aut terra. Qm̄ enim ignis eo q subtilius fit aere elm̄tum est ipsius & excessus quē habet fm subtilitatē in aliq̄ pportione est, qñ hunc excessum fm subtilitatē aer ad aliud aliqđ habuerit, erit elm̄tum illius & ignis, ut ad illud si igni eē erat in tanto subtilius esse, eadē ratio & in aliis. Com. 46.

Cōmune autē omnibus peccatū vnū elementū supponentibus, vnū solum motū facere naturalē & omnium eundē. Videmus enim omne naturale corpus motus habens principiū. Si igitur omnia corpora vnū aliquid sunt, omniū vtiq; erit vnus motus & hoc necessariū, quāto quidē vtiq; plus fiat moueri magis. Queadmodū & ignis quanto qdem vtiq; maior fiat fertur velocius sursum ea quę ipsius latione, accidit autē multa deorsum ferri velocius. Itaq; propter hęc quoniā determinatum est prius, quoniam plures naturales motus, palàm quia impossibile vnum esse elementum. Quoniam autem neq; infinita neq; vnum necesse plura esse & finita.

Cum dixisset prius aduersus dicētes unū aliqđ intermediorū elm̄torum/aut aquā/aut aerē/aut intermedium: deinde & aduersus eos qui ignē elm̄tum dicebāt cōmune oibus: nunc inconueniens adducit dicentibus unū elm̄tum. s. unū oium motum fm naturam facere & oium eūdem. Omnia enim illo mouebūtur motu qui pprius elm̄ti est ex quo cōsistentiā hr̄t. Quoniā igit̄ uidemus oē naturale corpus motus principiū habēs si oīa corpora unū aliqd sunt fm q ex uno à quo & principiū motus & oium utiq; erit unus motus specie, differentiā autem esse fm magis & minus quę accidit eo ei qđ est plus & minus. Sicut & ignis quanto utiq; amplior fuerit, fertur citius sursum sua latione. Et siquidem ignis solus esset elm̄tum omnia utiq; fm naturam ferrentur, hæc qdem citius, hæc autē tardius. Nunc autē & deorsum ferunt̄ aliqua, & q non p̄ter naturā neq; hæc, insinuat illa particula cōtextus & in his, sicut & in igne maiorē citius ferri deorsum. Et quidē si ui ferrent̄ qđ maius tardius & non uelocius feret̄. Deinde cōcludens itaq;/ait/ ppter hæc q̄cūq; ad dicentes elm̄tū unū dicta sunt, siue mediorum aliqđ, siue ignem, & quæcūq; cōmuniter ad dicētes unum elm̄tum. Et etiā/ait/ qm̄ determinatum est prius q plures naturales motus impo͛e est unum elm̄tum hr̄e, hoc aūt qđ ex simplicibus motibus argumentū cōmune erat ostendens quot sunt elm̄ta, & q neq; infinita neq; unū. Existentibus. n. simplicibus motibus, & neq; uno, neq; infinitis, sed pluribus qdē uno/finitis autē/quoniā simplices motus simpliciū corporū sunt: & quot simplices motus tot simplicia corpora: simplicia autē corpora elm̄ta: palā q ex motibus uerum dicere q impo͛e est unum esse elm̄tum, sicut & infinita. Nā & hoc per rationē motuum interemptū est, & per alia multa argumēta. Qm̄ igitur neq; infinita aut neq; unum, esse autem oportet penitus elementa; necesse ipsa plura esse & finita. Com. 47.

Cõſiderandũ aũt primo vtrũ ęterna (aliàs) ſempiterna ſunt, aut generata corrũpuntur. Hoc enĩ oſtenſo manifeſtũ & q̃ quędam & qualia ſunt. Sempiterna quidẽ igitur eẽ impoſsibile. Videmus enim & ignẽ & aquã & vnũquodq; ſimplicium corporũ diſſolutũ. Neceſſe autẽ aut ĩfinitã eſſe/aut ſtare diſſolutionem. Si quidẽ igitur infinita erit & tẽpus reſolutionis infinitũ, & iterũ cõpoſitionis. Vnaquęq; enim in alio tempore diſſoluitur & componitur partiũ. Quare accidet extra infinitum tempus aliud eſſe infinitum, cum illud quod compoſitionis infinitum ſit & adhuc prius hoc quod diſſolutionis. Quare extra infinitum fieri infinitum quod quidem impoſsibile.

Com.48. Poſtquã oſtendit q̃ neq; infinita poſſibile eſt eſſe elementa neq; unum, et poſtq̃ concluſit ex hoc q̃ plura ipſa neceſſe eſt eẽ & finita: cõſequens erat inquirere quot & qualia. Sed ipſe prius/ait/oportere cõſiderare utrũ æterna ſint/aut generant̃ & corrũpũtur. Hoc.n. oſtenſo manifeſtũ erit, & quot & qualia ſunt. Oſtendit igit̃ cõſequenter q̃ nõ ſint æterna, hoc mõ ſumens tãq̃ euidens q̃ oĩa mota nobis ſub luna corpora & cõpoſita & ſimplicia q̃ ex ſimplicibus motibus ĩuenit, uident̃ diſſolui & corrumpi & magis cõpoſita q̃ ſimplicia his modis ſm quos poſſibile erat, & q̃ diſſoluunt̃ ſimplicia æterna eſſe exponit, ut hos cũ argueret habeat nõ eſſe æterna. Merito aũt notorum ſimpliciora eligens in his facit ſermonem, tãq̃ in his elĩta debeant inueniri, niſi forte q̃ in principio uideat̃ ſumere nõdum oſtẽſo quot & quæ ſint elĩta. Idem autem dicere ſimplicia corpora. Dicit igitur q̃ ſi diſſolui uident̃ ſimplicia corpora ſi debeant ſic ſe habentia, æternum aliquod habere in ipſis, ſicut cõuenit elementũ eſſe. Neceſſe autem in infinitum procedere diſſolutionem ita ut nunquãm ſint diſſoluta, aut ſtare & ceſſare diſſolutionem nõdum diſſoluto toto, ſm utrũq; enim horũ modorũ poſſibile eſt/ & ſi nõ totum, ſed partẽ aliquã ſubmanere æternã. Si igit̃ neq; ad ĩfinitum poſſibile eſt ipſa diſſolui/neq; deſinere ad aliquod indiſſolutũ diſſolõnem, palã q̃ non erunt ęterna. Et q̃ quidẽ non ad infinitũ ipſorũ diſſolutio oſtẽdit ꝑaccipiens quod in tẽpore diſſoluit̃ & cõponitur. Nã & cõponi uidentur, nõ enim poſſibile idem ſm idẽ ſufferre ambo, & q̃ quãtum eſt diſſolõnis tẽporis, tm̃ utiq; fit & plus quod cõpoſitionis. Laborioſior enim ubiq; compoſitio diſſolõne. His aũt ꝑacceptis accidet extra ĩfinitũ tempus aliud eſſe ĩfinitum, quod qdem eſt impoſſe. Neq; enim finitũ extra infinitũ poſſibile eſſe neq; infinitum unãquãq; autem partiũ dixit, quia ptes totius ſunt hæc q̃tuor elĩta. Dubitat aũt Alexãder ꝓpter quid aliud tẽpus erit cõpoſitionis, põt enim ĩ eodem tẽpore alterius quidẽ diſſolõ fieri, alterius autem cõpoſitio, ueluti aeris diſſolõ & ignis generatio. Nam idẽ quidem ſimul diſſolui & componi impoſſibile eſt ſm idem, ſm aliud tamẽ diſſolui, & ſm aliud cõponi nihil ꝓhibet. Et ſoluit dubitationem dicens. Si & unũquodq; ipſorũ in aliqua diſſoluit̃ & ex aliquibus generat̃, erit utiq; q̃ ad infinitũ uniuſcuiuſq; ipſorũ diſſolõ ad ĩfinitũ iterũ alterius ꝯpoſitio illis ipſis ad q̃ diſſoluit̃ unius & cõpoſitis iterũ. Si igit̃ ad ĩfinitũ diſſolõ ignis, qñ aũt diſſoluit̃ ignis tũc nõ generat̃ neq; cõponit̃ ĩ alio utiq; erit cõſiſtens & facta nõ in quo diſſoluit̃. Iſtud aũt infinitum extra tẽpus infinitum, ergo & tẽpus in quo cõſtituit̃ ignis: & qm̃ in minori tempore generat̃, quia corrũpitur ĩfinitum, ꝓpter quod corruptionis infinitũ utiq; erit, & quod cõpoſitionis ipſius. Si autem dicat aliquis in eadẽ infinitate temporis, hoc quidem ĩgnis generari, hoc autẽ corrũpi, & genitũ iterũ corrũpi & aliud generari/ſicut ueritas ſe habet. Talis ſuppoſitio nihil ignis æternũ ſeruat.

Si autẽ ſtabit alicubi diſſolutio/aut indiuiſibile erit corpus in quo ſtatur/aut diuiſibile q̃dem/non tamẽ diuidẽdũ nunq̃. Quẽadmodũ Empedocles videtur dicere. Indiuiſibile quidẽ igitur nõ erit ꝓpter prius dictas rõnes. At vero neq; diuiſibile q̃dem, nunq̃ aũt diſſoluendũ. Minus enĩ corpus maiori facilius corruptibile. Siquidẽ igitur & q̃d multũ corrũpitur ſcd̃m hanc corruptionẽ, vt corrũpatur in minora. Adhuc magis hoc pati ratiõabile minus. Duobus autem modis videmus corrũpi ignẽ. A contrario enim corrũpitur extinctũ, & ipſum in ſeipſo marceſcens. Hoc aũt patitur minus à pluri & velocius quãto vtiq; ſit minus. Itaq; neceſſe corruptibilia & generabilia eſſe elementa corporum.

Com.49. Alterum modũ æternitatis elĩtorum cum interemiſſet.ſ. ſm diſſolui ad ĩfinitũ, ad alterũ trãſiuit ſupponẽtem ſtare alicubi diſſolõnẽ. Et oſtendit q̃ impoſſe eſt ſtare q̃d non adhuc diſſoluat̃. Si.n. ſtat aut indiuiſibile aliquid eſt hoc in q̃d ſtat, aut diuiſibile quidẽ, nõ diuidendũ autẽ/hoc eſt non corrũpendũ, ſicut Empedocles/ait. Iſte.n. diuiſibilia quidẽ/ait/elĩta. Non.n. atomos principia ſupponit iſte, ut qui circa Democritum, ſed itranſmutabilia in inuicẽ & incorruptibilia q̃tuor elĩta inſtituit, quia cõem materiã ipſorũ non ſinit. Eam autẽ quæ ex inuicẽ uidet̃ generatio ſm ſegregationẽ fieri dicit,

oĩa.n.in oibus inexistere fm actũ existẽtia.Sed indiuisibile qdem impoſe est esse hoc ad qđ stat diuisio corporũ,ut Democritus dicebat.Ostensum est.n.ꝙ nõ est possibile ex indiuisibilibus corpora cõponi,neq̃.n.cõtinuum aliqđ erit,neq̃ diuisio,neq̃ cõsensus,neq̃ contẽperantia.Ostensum est aũt & ꝙ nullum corpus est indiuisibile. At uero neq̃ diuisibile quidem esse possibile est ad qđ stat dissolutio,non diuidendũ autem.In oibus.n.corporibus uidemus ꝙ minus maiori si sit homœomerum & eiusdem naturæ facilius corruptibile est.Si igiť maius corrũpiť in dissolõne,ut ignis,& aer, & unũquodq̃ aliorũ,uideť multo rationabilius qđ minus facile possibile existens.quare neq̃ ad diuisibile stabit dissolutio,ꝙ aũt minus sit facilius corruptibile,in exemplo ignis ostẽdit. Duobus.n.existentibus modis fm quos corrũpiť ignis à cõtrario.f.extinctus & à seipso marcescens.In utrisq̃ minus facilius passibile est & facilius corruptibile.Erit aũt utiq̃ per hoc ꝙ sunt duo modi corruptiõis ignis, & hoc ipm manifestatũ.f.ꝙ corrumpiť ignis,& minus ampliori est facilius corruptibile. Qđ autem de igne dictum est & de aliis intelligendũ.Si igiť neq̃ ad infinitum ipsorum dissolutio,neq̃ adhuc desinet alicubi in ea quæ nõ adhuc dissoluenť,relinquiť corruptibilia & generabilia esse elmta corporum.Quatuor autem hæc ꝓposuit corpora nõ qđ in principio petens ut utiq̃ aliquis suspicabiť,sed à simplicibus motibus inuenta simplicia corpora eligens.Quęrit si hæc aut in his aliquid est æternum,ubi enim utiq̃ essent alibi motorum.

Q̃m aũt sunt generabilia/aut ex nõ corpore/aut ex corpore/aut ex alio/aut ex inuicẽ.Ex nõ corpore qdem igitur generãs sermo facit vacuũ.Omne enim qđ fit/aut incorporeum erit in quo generatio/aut habebit corpus,duo simul erunt corpora in eodem,qđ qdem factũ,& qđ pręexistẽs.Si aũt sine corpore necesse vacuũ esse separatum,hoc ꝙ impossibile ostensum est prius.

Ostenso ꝙ generabilia & corruptibilia sunt elementa,cõsequẽter ex diuisiõe diligẽti quęrit,utrũ ex corporeo aut incorporeo est generatio.Et ostẽso ꝙ ex incorporeo est impossibile, habet ꝙ ex corpore,aut ex alio,aut ex iuicẽ.Necesse.n. ex seipsis.Sed qđ generať ex aliquo alio generať & nõ est à se ipso ut nõ ante generationẽ suiipsius pręexistat. Si igitur nõ à seipsis aut ex se inuicem aut nõ ex inuicem qđ idem est cũ hoc qđ ex aliis.Ostenso igitur iterũ ꝙ ex alio corpore impossibile est ipsa generari habet relictũ ꝙ ex inuicẽ generanť elementa.Diuisione enĩ cõtradictoria existente, reliquũ necessario relictũ est aliis interemptis. Primo igiť ostendit ex eo ꝙ omne qđ generať corpus in aliquo loco generať,omne enim corpus maxime generabile & sub luna in loco esse necesse est,& q̃ ex incorporeo sunt,ergo generanť elemẽta,corporaq́; existẽtia erunt in loco aliquo.In loco itaq̃ illo in quo generantur & quẽ obtinent generata,aut præexistit aliqđ corpus occupans ipsum,aut nullũ erat in ipso corpus.Sed siquidẽ erat aliqđ corpus ꝓoccupans locũ duo corpora in eodẽ loco erunt,qđ ꝓextitit & qđ genitũ est,in eadẽ circũscriptione loci ambo locata.Et sic erit corpus in corpore, & corpus per corpus cedens qđ qdem impossibile,& in naturali auditu ostẽdit. Sequebať enim incõueniens.f.maximũ in minimo & mare in cyatho capi.Et sensus qdem dictorũ talis est,Ista aũt q̃ dicit, omne enĩ qđ fit,aut incorporeũ erit in quo generatio,obscura uere est.Et uerisile est ut Alexandro uideť peccatũ eẽ parte quadã ipsius ablata,esse autẽ cõplementũ, omne enĩ qđ fit aut incorporeũ erit in quo generatio eius est qđ fit,aut aliud aliqđ cõtinẽs erit corpus, qđ incorporeũ dixit.Si aũt cedere quis dicat ꝙ fit qđ præexistit,erit uacuus aliq̃s locus in quo trãsferť.Non enĩ utiq̃ in locũ illius ex quo hoc fit, ex incorporeo enim fieri supponiť.Sic qdem si locus in quo erit qđ generať ꝯtinebat aliqđ corpus ante id qđ generať.Si aũt nullũ cõtinet corpus uacuũ erit aliqđ separatũ qđ suscipit corpus qđ ex incorporeo generať.Ostensum est autẽ in quarto de naturali auditu ꝙ impossibile est esse uacuũ.

Com. 50.

At vero neq; ex corpore aliquo cõtingit fieri elemẽta,accidet enĩ aliud corpus prius eẽ elementis, hoc autẽ siquidẽ habet grauitatẽ/aut leuitatẽ,elemẽtorum erit aliquod.Nullã aũt habens inclinationẽ ĩmobile erit & mathematicũ.Tale aũt ens nõ erit in loco.In quo enĩ quiescit in hoc & moueri possibile.Et si quidẽ vi, præter naturam,si autem non vi,in loco nihil ex ipso erit.Quod enim fit & ex quo fit necesse simul esse.Quoniam autem neq; ex non corpore fieri possibile neq; ex alio corpore relinquitur ex inuicem generari.

Com. 51.

Ostenso ꝙ ex incorporeo ĩpossibile est corporũ generationẽ esse trãsit ad ostendendũ ꝙ neq̃ ex corpore aliquo alio.Nam illud ex corpore aliquo significat ex alio. Hoc aũt ostenso relinquiť ex inuicem esse elementorũ generationẽ.Qđ aũt nõ ex alio aliquo corpore ꝓponens ostendere, breuiter ipsum rõcinatus est dicens.Accidet.n.aliud corpus prius esse elementis qđ est euidenter incõueniẽs.

Et qa primo aliorū oportet esse elemēta, & qa in infinitū necesse est ire, si generabilia & ipsa sunt & qd illa utiq; magis erunt elemēta & nō hæc q̄ supponimus, hæc enim cū insinuasset euidentia existētia & cōiora & naturaliter. Iam obuiat ad sermonē. Nam corpus hoc ex quo dicit elementa esse siqdē habebit grauitatē aut leuitatē erit utiq; suppositorū aliqd elementorū. Siqdem grauitatē habeat, eorum q̄ mouenť ad mediū erit, si autē leuitatē eorū q̄ ad circū. Si autē nullā habeat inclinationē imobile & mathematicū erit. Hac eni maxime naturale corpus à mathematico differt eo q; habet motus principiū in seipso. Tale aūt exñs sine inclinatione & nō motus principiū hñs nihil aliud q̄ mathematicum est, neq; in loco erit. Hoc aūt & ipsum qdem fm se incōueniēs. s. esse aliqd corpus naturale nō exñs in loco. Et aliud aūt quoddā incōueniens ipse attendit si nō sit in loco. s. nihil ex ipso generari. In quo enim loco est qd subiicit alicui ex quo generaŧ, in hoc q; generaŧ necesse est esse, siquidē qd generaŧ locū eius ex quo generaŧ assumit. Si igitur nō est in loco id ex quo generaŧ neq; utiq; generabitur aliqd ex ipso. Qd autem inclinationē nō hñs nō utiq; erit in loco ostendit p impossibile. Si enim esset in loco imobile exñs & quiescens, & moueri natū est, & siqdem ui qescit in ipso & moueri ad ipsum ui & pter naturā contingit. Quod autē ui mouetur oē habet aliquē & fm naturā motum, posterius enim in oībus est quod pter naturā eo q; fm naturā. Si autem fm naturā quiescet in loco, & moueri fm naturam ad ipm possibile est. Si igiŧ imobile penitus est neq; quiescet in loco, neq; erit totaliter in loco, neq; generabiŧ aliquid ex ipso. Si aūt in loco est, patet, ait, Alexander, & hac rōne adduci uacuū esse in quod generatur erit. Idem enim accidit quod & his qui generāt corpus ex incorporeo. His autem ostensis merito concludit ex inuicem generari elementa. Quoniam neq; ex incorporeo possibile est neq; ex alio corpore, ut ostensum est.

Iterū igitur cōsiderandum quis modus eius q̄ ex inuicē generationis. Vtrum vt Empedocles dicit & Democritus, aut vt qui in plana resoluūt, aut est aliqs modus ab his. Qui qdem igitur circa Empedoclem & Democritū latent ipsi seipsos neq; generationē ex inuicē facientes, sed apparentē generationem intus, existens eni vnūquodq; segregari inquiunt, tanq̄ vtiq; ex vase generationē existente, sed nō ex aliqua materia, neq; fieri trāsmutata. Deinde & sic nihil minus irrationabilia quę accidunt. Eadē eni magnitudo nō videtur cōpacta fieri grauior. Necesse aūt hoc dicere dicentibus segregari aquam ex aere inexistentem. Cum enim aqua quis ex aere fit, vel fiat grauior est.

Com̄. 52. Ostenso qd relictū est. s. ex inuicem generari elīta, qm̄ & generabilia ostensa sunt, neq; ex incorporeo, neq; ex aliquo corpore: quęrit deinceps modum generationis ex inuicē, & qm̄ diuersę etiam de hoc fuerunt opiniones Empedocle dicente qdem æterna elīta mixturaq; & disgregatione horū generationem assignāte. Anaxagora autē omnia in oībus dicēte, & generationem segregatione ponēte Democrito etiā, & dicentibus plana cōgregatione & disgregatione atomorū & planorum generationem elemētorum ex inuicem facientibus. Ad primos obuiat eos qui circa Empedoclē & Democritū & Anaxagorā cōmune cōsiderans in ipsorum opiniōe. s. q; quæ apud unumquēq; ponunŧ elementa æterna existētia tunc generari uidenŧ, quādo ab aliis segreganŧ. Nam Acragantinus Empedocles quidem quādo aqua ex aere fit, aut aer ex aq̄ inexistentia prius in cōmixtura actu, tunc segregari uideŧ dicere. Anaxagoras autē non q̄tuor solū, sed etiā alia oīa. s. similaritates elementa dicens & oīa in oībus esse, fm pdominans autē designari & formari. Quādo igiŧ plura segregata ignis cōstiterint, tūc uideŧ generari ignis. Et Democritus etiā sui ipsius elemēta. s. atomos ex inuicem generari inqt. Et dicit tāquā segregatos à mixtura. Aq̄. n. dissoluta, atomi qui segreganŧ in aerem consistunt, tales taliter cōplicati. Isti igitur, ait, nō generationem ex inuicē faciunt elītorū. sed apparentē generationem, quia inexistēs unūquodq; elementorū quæ apud ipsos fm actum segregari aiunt, tāquā generatiōe ex uase existente, sed nō ex aliqua materia fm trāsmutationē cōsistente. Differētia aūt quia qd quidem ex uase actu existens segregaŧ, qd autem ex materia ex eo qd potentia in id quod actu trāsmutaŧ. Si autem & detur ipsis, ait, segregationē generationem esse, & qdem, & fm se existēs inconueniēs, & sic nihil minus incōueniens sequetur. Sumens igiŧ ex euidentia, & eadem magnitudo cōpacta nō sit grauior. Neq;. n. uestimētū compssum grauius seipso expāso est, neq; cōculcata lana seipsa laxata. Facientibus autē generationē fm segregationē accidit hoc dicere. Si. n. aq̄ segregatiōe ex aere generaŧ nihil aliud aduenit ipsi q̄ cōpactio qdā & ispissatio. Nā in aere aq̄ qdem erat similiter, sed diffusa, sed grauior erat aqua segregata q̄ quando erat in aere. Cōpactum ergo idem corpus grauius fm ipsos fit. Et qdem nullam habentium grauitatē corporū cū aere leuius est q̄ sine aere fm se acceptū, si in aere & non in aqua iudicetur grauitas ipsorum. Nā in aqua qdem grauibus leuitatem facit aeris mixtu-

ra eo ꝙ aer ſupernatat aquæ. In aere autem non adhuc eo ꝙ non adhuc habeat aer in aere leuitatẽ, & hoc etiam ipſe dixit per hoc. Eadem enim magnitudo non uidet compacta fieri grauior. Nam illud compacta eſt ſignificatiuũ huius quod eſt priuatum intercepto aere.

Adhuc aũt mixtorũ corporũ nõ neceſſe ſeparatum alterum ſemp ampliorẽ locum obtinere. Cum autẽ ex aqua aer fiat maiorẽ occupat locũ. Q đ enim ſubtiliorũ partiũ in ampliori loco fit, manifeſtũ autem hoc & in ꝑmutatione. Vaporante enĩ & intumeſcente humido rũpuntur cõtinentia moles vaſa ꝓpter coartationẽ. Quare ſiquidẽ totaliter nõ eſt vacuũ neq; extenduntur corpora, quẽadmodũ aiunt hęc dicentes, manifeſtum id ꝙ impoſſibile. Si autem eſt vacuum & extenſio irrationabile ex neceſſitate ſemper ampliorẽ locum occupare quod ſeparatur.

Secundũ incõuenicns adducit his aſſumẽs & hic tanquã euidẽs ꝙ mixtorũ corporũ ſi alterum ſeparetur non neceſſe eſt alterũ ampliorem locũ occupare. Si igit quãdo ex aqua aer fit ampliorẽ locũ non ſolũ eum quẽ obtinebat in aq̃ exiſtẽs, ſed etiam eo quẽ cum aqua obtinebat. Nam quod ſubtiliorum partiũ fuſum ampliorẽ locum obtinet q̃ quod groſſiorũ partiũ. Et ſiqdem generabat talem nõ exiſtens prius aer, rõnabile eſt talem ipm factum ampliorẽ locũ occupare. Si autem erat & p̃exiſtebat talis exiſtẽs aer nõ eſt rõnabile ipm obtinere poſt ſegregationẽ ampliorẽ locum. Perſuaſio autem eſt ex ratione ampliorẽ locum obtinere genitum ex aq̃ aerem, qa ſubtiliorũ partium eſt. Adducit etiam à ſenſu euidentiã. Muſto enim in uaporẽ reſoluto & ſpumã ɔuerſo in tali tranſmutatione rũpuntur ſæpe uaſa cõtinẽtia ꝓpter anguſtam ipſorũ regionẽ. Hoc aũt non neceſſe eſt ſeparatũ alterum ſemp ampliorẽ locum obtinere dixit ꝓpter ɔſequẽter dicendũ. Quãuis enim ſit uacuũ & poſſit aliqua extẽſio fieri ꝓpter hoc corporũ, ſed nõ ſemp hoc fit, neq; ex neceſſitate, ut in aere habet. Argumentatus autem hoc prius quidẽ ab aq̃ quia grauior erit ſegregata. Deĩde ab aere, quia ampliorẽ locũ obtinet. Tertio autẽ à loco facit argumentationẽ, & dicit, ꝙ ſi quidem totalr̃ nõ eſt uacuũ (ut ipſe oſtendit) in quod extendãtur corpora p ſe palã impoſe eſt. Quo. n. mõ aut qualiter ampliorẽ locum aſſumet idẽ corpus ſemp permanẽs nõ exiſtẽte uacuo loco aliquo ſine corpore in quẽ fuſio fiat ſubtilioris. Si aũt eſt uacuũ (ut dicũt qui circa Democritũ) in quod corporũ expanſio fit, quãtum qdem eſt in loco poterunt extendi corpora. Irrationabile autẽ ex neceſſitate ſemp alterũ eſt, ceu aerem ſeparatũ ex mixtura ampliorẽ locum aſſumere. Sic quidem à principio Alexander in ſeparato uacuo cum feciſſet expoſitionẽ. Hoc enim utiq; erit locus in quẽ extenſio corporibus fit, notabilr̃ ad diſperſum uacuũ, trãſiuit dicens. Nam fuſionem efficere per uacui interꝑtationem irrationabile eſt. Secundum aliquam enim neceſſitatem aut potentiam interceptum hoc diſtendet corpora & diuidit incorporeũ exiſtens ad cedendum & nõ ad faciendum præparatum. Adhuc autẽ propter quid non oĩa diffundũtur, ait: & ampliorẽ locũ obtinent q̃ ſegregãtur ſm ꝙ uacuũ interceptũ eſt, cã huius. Sed aq̃ quidẽ ex aere ſegregata non diffundit, ſed ɔtrahitur. Aer aũt ex aqua ſegregatus ſemp diffundit. Forte aũt Ariſt. de diſperſo uacuo dicit argumentũ totum. Hoc enim ſcđm eos qui circa Democritũ cauſam eſt corporum extenſionis. Nam ſeparatũ uacuũ cã quidem extenſionis nõ eſt, ſed extẽſis locũ exhibet. Et propter hoc ſic dixit. Siquidem totalr̃ nihil eſt uacuũ, neq; ſeparatũ, neq; diſperſum, neq; extendũtur corpora, ut qui circa Democritũ interceptiõe uacui extendi dicũt ipſa ſcđm ſuipſorũ naturam & mixta ſeruant, ut Empedocles & Anaxagoras uoluerunt. Iſti enim ſunt qui hæc dicebãt. Manifeſtũ, ait, impoſſibile eſſe. oportebat enim ſeparatũ aerem manere ſimilẽ & æq̃lem obtinere locũ, & non ut nunc uidetur ampliorẽ occupare. Si autẽ eſt diſpſum uacuũ & dilatatio, ut Democritus uult irrationabile mixtos quidẽ atomos nõ intercipi uacuo, ſeparatos aũt hoc pati. Et ꝓpter hoc ampliorem locũ obtinere quod ſeparatur. Et ſi ſic dictum eſt erit utiq; per priora quidem ad Anaxagoram & Empedoclem ſermonem dirigens qui nõ dicebat eſſe uacuum, poſteriora autem ad eos qui circa Democritũ dicta ſunt concedentem interceptionem uacui.

Neceſſe aũt & deficere eam quę ex inuicẽ generationẽ. Siquidẽ in magnitudine finita nõ ſunt infinita finita. Cum enĩ ex terra aq̃ fiat, ablatũ eſt aliquid terrę, ſiquidẽ ſegregatio generatio. Et iterum cum ex derelicto ſimiliter. Siquidem igitur hoc ſemper erit, accidet infinito infinita ineſſe. Quoniã autem hoc impoſſibile non vtiq; ſemper fient ex inuicem. Quod quidem igitur non eſt ſegregatione quę inuicem tranſitio dictum eſt.

Et p hãc argumentationẽ interimit generationẽ eſſe ſm ſegregationem ſit, tãq̃ oĩbus in oĩbus ſm actũ exiſtentibus, ut Anaxagoras dixit. Etenĩ aliqd ad ipſum uſus fuit hac argumẽtatione. Et in primo de naturali auditu. Ibi enim prĩcipia corporũ q̃rens, hic autẽ nunc modũ generationis ex inuicẽ,

Dicit igiƈ ꝙ si ſm ſegregationē generatio ſic tāq̄ oībus in oībus exñtibus neceſſe eſt deficere eā q̄ ex inuicem generationē. Qđ quidē non uolūt qui ſic ſupponūt, oſtendiƈ aūt & hoc ꝑaccepto ꝙ in magnitudine finita nō ſint infinita finita. Infallibiliter aūt dixit infinita finita, quāuis enim ad infinitum ſic corpora diuiſibilia, aliud eſt qđ ad infinitū, & aliud qđ actu infinitū, & q̄ quidē ad infinitū diuiſibilia ɔtinua ſunt, q̄ autem ſm Anaxagorā finita ſunt, nō enī unita ſunt adinuicē diſſimilis ſpeciei exiſtentia. Si igitur finita magnitudine infinita multitudine cōpoſita, infinitū magnitudine faciunt totū quod nō infinitū magnitudine, ſed finitum, nō utiq̧ erit ex infinitis multitudine finitis, hoc eſt actu circūſcriptis. Hoc igiƈ poſito. ſ. ſcđm ſegregationē ex terra uere generatio aquæ erit quādo ex terra aqua fit, & iterū ex relicta ſimilr̄. Siquidē ſemper hoc erit accidet infinito infinita inexiſtere finita. Nō enim cōtinuū in īfinitum hęc ſectio, ſed ſegregatio actu diſcretorū. Si igitur impoſſe infinito inexiſtere infinita finita, impoſſibile ſemp ex terra illā aquā fieri, ſi ſcđm ſegregationē generatio eēt. Deficiet ergo generatio āq̄ ex terra Si igiƈ & ipſi uolūt ex terra ſemp generari aquā, & uidenƈ ex unoquoq̧ elr̄torum alia generari, nō utiq̧ erit ſm ſegregationē generatio elr̄torum ex inuicem.

Relinquiƈ aūt in inuicem trāſmutantia vel fieri generari, hoc autē dupliciter, aut enim trāſfiguratione quēadmodū ex eadē cera fiet vtiq̧ ſphęra & cubus, aut reſolutione ea quę ad ſuperficies, quēadmodum qdam aiunt. Si quidē igitur trāſfiguratione fiunt, accidit ex neceßitate indiuiſibilia dicere corpora. Diuiſibilibus enim entibus non erit ignis pars ignis, neq; terrę terra propter non eſſe pyramidis partem ſemper pyramidem neq̧ cubi cubum.

Com. 55. Segregatione interempta relinquiƈ ſm trāſmutationē inuicē ex inuicē generari elemēta. Neceſſe enī ſi ex inuicē generanƈ aut actu ente utroq̧ alterū ex altero ſegregari. Qđ quidē neq̧ generatio ꝓprie eſt, ſed apparēs generatio, aut trāſmutāte eo ex quo generatio in id qđ generaƈ. Duplr autē ait & hoc, aut enī transfiguratiōe ſicut ex eadē cera fiet utiq̧ ſphęra & cubus aliās aliter trāſformata, aut ea q̄ in plana diſſolutione eius ex quo generatio, & ea q̄ ex illis planis cōponi eius qđ generaƈ ſm trāſmutationem q̄ ex inuicē generatio ſequiƈ, ut ſi diſſoluta domo ex eadem materia alia cōponaƈ domus. Et eſt quidē etiā trāſfiguratio, ſed nō adhuc unius ſubiecti cōtinui trāſformati, ſed plurū tranſcōpoſitorum. Palā aūt ꝙ & tertius modus eſt elementorū ſm trāſmutationē ex inuicē generationis, quē ipſe ſegregat nō ſm figurarū, ſed ſm eam aliarū actiuarū dictarū qualitatū trāſmutationē caliditatis, frigiditatis, ſiccitatis, humiditatis, quibus & aliæ ſimul ſequūtur. Ad primū igitur contradicit. ſ. tranſfigurationē ſm tranſformationē unius ſubiecti. Videƈ autem & hunc modū generatiōis ex his quæ in Timæo dicitur ꝓponere. Nam de tranſmutationē elr̄torū ibi cum dixiſſet adiungit, Adhuc autem planius de ipſo deſiderandū iterū dicere. Si enim aliqs oēs figuras ex animo formās, nihil aūt tranſformās ceſſent ſingula in oīa, oſtendente aūt aliquo ipſorū unum & q̄rente quod qdem eſt, longe ad ueritatē ſeueriſſimū dicere ꝙ hoc trigonum quęcūq̧ aliæ figuræ factū eſt nōdum dicere hæc tanquā exiſtētia q̄ à medio poſito tranſcidunt, Quod aūt nō tanq̄ ſm tranſplaſmationē facta ex inuicem tranſmutatiōe, exēplum hoc ꝓpoſuit huius ꝙ ſubiecta quidem materia manet, ſpēs autem circa ipſam tranſmutātur, q̄ ante hanc literā pluta exiſtētia manifeſtāt, ex quibus pauca tranſcribere eſt neceſſe, cum tota ſeries literæ ſit ꝓlixa q̄ intellectū facit planū. Cum dixiſſet itaq̧ de elr̄torum in inuicem trāſmutatione, & quia qđ ſemper generaƈ ueluti hic ignis & hæc aq̄ non dignū eſſe determinato noīe uocare tāquā ſemper tranſcidens. ſ. qđ ſemp tale, adiungit itaq̧ & ignem qui per oē talis & omne qđcūq̧ utiq̧ habet generationē huic īnata ſingula ipſorum imaginanƈ, & iterū inde petit ſolum illud iterum appellare eo ꝙ hoc & eo ꝙ illud utentes noīe. Hoc autē qualecūq̧ quid calidū aut album, aut etiā quodcūq̧ aliquid cōtrariorum, aut etiā qđcūq̧ ex his nullū illorum hoc uocare. His igiƈ ɔſequenter ad exēplum ꝓducit prius ꝑmiſſa de auri trāſfiguratione tāquā planius potentia declarare ꝑdicta. Figura ꝓ forma & q̄licūq̧ ſpecie utens, pp quod & alibi ambo dixit & formā & figuram qñ dixit de materia. Suſcipit. n ſemp oīa & formā nullā unquā nulli ingredientū ſimilē recepit nullatenus nullo mō, effigies. n. ait, oīum iacet motum & figuratū ab introeuntibus. Qđ quidē igiƈ nō Platonis eſt trāſfiguratio etſi à ſermonibus Platonis accepta ſit palā eſt. Dicit autem ad eos qui ſic ex inuicē elr̄ta generant Ariſto. ꝙ accidit ipſis, indiuiſibilia elr̄ta dicere ſic ut ignis pars nō ſit ignis. Si. n. ignis elr̄taris eo ꝙ pyramidis figurā habet ignis eſt, ſi diuidaƈ ut non iā partes pyramidis ſint pyramides, nō erit pars ignis, ignis nō hñs ignis figuram. Qđ quidem incōueniens & in aliis, ſimilr̄ aūt & irrōnabile eſt, irrōnabile. n. partem aq̄ nō eſſe aquā, aut partem aeris aerē, nō ſemp autē dixit pyramidis partem pyramidē eſſe, quia aliqualr̄ diuiſa pyramis in pyramides diuidiƈ, aliqualr̄ aūt una ps pyramis, aliæ autem nō pyramides, aliqualr̄ autē nulla pars pyramis erit. Accidet ergo īdiuiſibilia in

similia elementa esse,hoc autẽ ostẽsum est ipossibile. Accidit aũt his & illud incõueniens diuisa pyramide.s.esse aliqđ corpus qđ neq; elemẽtum neq; ex elementis est. Si aũt aliquis dicat q; sicut ignis uidetur in ignem diuisus sic & pyramis ignis in pyramides q; in hoc habet q; sit ignis.s.eo q; est pyramis ab alijs corporibus arguet. Nã à cubo terræ pars ablata non adhuc in cubicã figurã transmutat, sed manet talis qualis ablata fuerat. Sed forte dicet aliquis q; neq; ignis pyramis est,neq; terra cubus, sed elementa horum & tot ignis,& minimum in ignem diuiditur,& terra in terram. Pyramis autem & cubus si diuidantur,corruptio elementorum erit ignis & terræ,& huic accidit inconueniens:scilicet esse aliquod corpus,quod neq; elementum,neq; ex elementis est.

Si autẽ planorũ vel superficierũ dissolutionẽ,primum qdem incõueniẽs nõ omnia generari ex inuicem qđ necesse dicere ipsis & dicunt,neq; enim rationabile vnũ solum expers factum esse transmutationis,neq; videtur scđm sensum. Si similiter omnia trãsmutare adinuicẽ. Accidit autem de apparentibus dicentibus nõ cõfessa dicere apparẽtibus. Huius aũt causa nõ bene sumere prima principia, sed omnia velle ad quasdã opiniones determinatas reducere. Oportet enim forte sensibiliũ quidẽ sensibilia, sempiternorũ aũt sempiterna,corruptibiliũ autẽ corruptibilia esse principia,totaliter aũt homœogenea sub e??is. Hi aũt ꝓpter horum amorẽ idem facere videntur his qui positiones in sermonibus seruant. Omne enim sustinent accidens tanq̃ vera habentes principia tanq̃ nõ quędam opportunum iudicare ex euenientibus, & maxime ex fine. Finis autem factiue scientię opus. Nihil autem quod videtur vel apparet semper principaliter scđm sensum.

Et principio huius libri ad hãc cõtradixit suppositionem,& nunc per quindecim argumẽta istat ad ipsam. Sed ibi quidem q̃rens si est totaliter generatio aut nõ.& utrum oium an aliquorũ in hanc incidit suppõnem faciẽtem omne corpus genitum & corruptibile. Hic aũt modum generationis elemẽtorũ inquirens,& q; ex elementis ostenso,& q; nõ fm trãsplasmationem,in hãc iterũ incidit subiectionem dicentem ex inuicẽ generari solidas figuras ꝓxima elñta quatuor horum corporum ignis, aeris,aq̃,terræ,quæ nos uocamus elementa,neq; in ordine syllabæ existentia, ut Plato ait, sed adhuc magis composita, si uere hæc quidem ex solidis figuris componuntur pyramide & cubo & reliqs. Figuræ autem hæ ex planis,plana autem ex materia & specie.oportet autem iterum recordari suppositionem ad certiorem dicendorum comprehensionem. Duo enim primordialia trigona rectãgula supponunt,hoc quidem isoscelum,hoc autem scalenum habens scđm longitudinem dũplum minoris maius latus quod & semitrigonum dicunt,ꝓpterea qđ ipm est dimidium isopleuri trigoni ea q̃ à uertice ad basem ꝑpendiculari in duo diuisi. Et à trigono qdem isoscelo qđ & semitetragonum Timæus uocat,q̃tuor talibus in unũ centrũ habentibus rectos angulos cõiunctos tetragonum ꝑficitur. Sex autẽ talia cõpacta habentia angulos octo cubum ꝑficiunt qui est elementũ terrę. Semitrigonũ autem pyramidem & octoedrũ.i.quod octo basium, & icosaedrum.i.q; uiginti basium efficit,igni,& aeri,& aquæ,distributa. Et est pyramis qdem ex q̃tuor isopleuris trigonis ɔsistẽs, quorũ unũquodq; sex semitrigona cõstituit. Octoedrũ autem ex octo qdem isopleuris trigonis, semitrigonis autem ex.48.icosaedrũ autem ex uiginti quidẽ isopleuris trigonis,semitrigonis autẽ.120. Et ꝓpter hoc tria qdem hæc ex uno elemento.s.semitrigono cõsistentia trãsmutari inuicẽ nata sunt fm ipsos. Terra autem ueluti ex alio fm genus trigono cõsistens neq; resolui potest in alia tria corpora neq; cõstitui ex ipsis. Et dicit Plato de his qđ itaq; prius obscure dictũ nunc magis determinandũ. Nam q̃tuor genera in inuicem uidebant oia generationẽ hñe non recte imaginata sunt. Generantur qdem enim ex trigonis ꝑdicta genera q̃tuor, tria qdem ex uno latera inæqualia habente, q̃rtum aũt unũ solum ex isoscelo trigono coaptatũ. Num igitur possunt oia in inuicẽ dissoluta ex multis paruis,pauca,magna,& ècõtrario fieri. Tria autẽ possibile est, ex uno enim oia nata solutisq; maioribus multa parua ex eisdem cõsistent suscipiẽtia cõuenientes sibiipsis figuras. Et parua quãdo iterũ multa scđm trigona disperguntur factus unus numerus unius molis, magnã utiq; perficiẽt aliam spẽm. Post pauca autem de terra & hæc apponit. Ex oibus itaq; q̃ circa genera ꝑdiximus,sic utiq; fm uerisimilitudinem maxie habebit. Terra quidẽ coexistens igni dissoluta ab acuitate ipsius ferẽ utiq;,siue in ipso igne soluta,siue in aeris,siue in aquæ mole fuerit,donec utiq; ipsius fixionẽ sortientes partes iterum coaptatę sibiipsis terra fiant. Non enim in aliã spẽm uenient utiq; unquã,aqua autem ab igne partita siue & ab aere cõtingat fieri ɔstituẽtia unũ quidẽ ignis corpus,duo aũt aeris. Sic autẽ & de aere inducit & de igne. Qđ autem in principio literę dictũ est.s.quod prius obscure dictũ nunc magis determinandum,ut & Alexãder bene ɔsiderauit dictũ est, quia prius ex eadẽ materia supponẽs ipsa trãsmu

Haec lege I Timæo post aliud exordiũ Dicẽdi de mundo, vbi loquit ad mensẽ Pythagoreorũ.

tari oĩa in inuicẽ dixit, posterius autẽ pro materia, trigona diuersa ipsis supponens ꝓxime nõ adhuc
ipsa generari concedit. Instat aũt ad hũc sermonẽ dicens. Si materia sm̃ quod dicũt specificat̃ trigonis
sm̃ idem & ex his generant̃ corpora, ꝓpter quã cãm non poterit terra subiecta materia figurari iterũ
specificis aquæ trigonis & his q̃ aeris & ignis. ℣ Dicendũ autẽ (ut existimo) ad hanc instantiã ꝙ mate
ria quidem cõiter subta alias alterius trigoni suscipit spẽs, & sm̃ hæc oĩa in omnia trãsmutant̃ corpo
ra circa cõem materiã trigonis ꝓxime trãsmutatis. assignatę aũt figurę si fuerint q̃tuor uocatis elemẽ
tis. s. cubus & pyramis & ꝙ uiginti basiũ, & ꝙ octo basium ueluti non oĩa hñtia cõe proximũ subie
ctum trigonũ, non adhuc oĩa transmutãtur in inuicẽ, sed tria solũ, quæ ex eodẽ semitrigono cõponũ
tur. Hoc igit̃ ꝑaccipiat̃ potens dissoluere & eam q̃ ab Alexandro dictã instãtiam & primã ab Aristo.
dicendã. Quoniam aũt ad has allatas dictæ generationis corporũ ex planis quidã quidem & alii Pla
tonicorũ ɔtradixerũt, Proclus qui ex Lycia qui fuit parũ ante me Platonis successor librũ scripsit, eas
quæ hic Aristo. instantias dissoluens, uisum est mihi bene hr̃e breuiter, ut possibile illas solutiões in
stantiis subiungere. Quod aũt sępe cõsueui & nũc dicere opportunũ ꝙ nõ realis aliqua discordia est
Phorum, sed ad apparẽtiam sermonis quæ põt praue intelligi sæpe obuiãs Aristo. parcens superficia
lius intelligẽtibus Platonem, cõtradicere uidet̃ ad ipm̃, ꝙ & hic (ut existimo) planũ est uidere. in qui
bus q̃ Pythagorico Timæo uidebãtur scripsit Plato. Etenim ꝙ quidẽ q̃tuor horũ corporum ignis,
aeris, aquæ, & terræ generatiõis ante q̃litates q̃ sm̃ caliditatem, & frigiditatẽ, & siccitatẽ, & humidita
tem, alia principia priora differẽtiis q̃ in quanto tãquã magis cognatis existentibus ad corpora inqui
rit, palã est ex eo ꝙ illarũ q̃litatum differentia à figurarũ differentia erat. Quæ. n. sm̃ calidum & frigi
dum assignationes uulgariter assignari, & à Democrito prius dicebantur, ut Theophrastus narrat,
anima desiderante audire aliud principiũ corpori cõuenientius q̃ tales actus calidi. Quòd tñ ex ma
teria & specie q̃tuor hæc elñta dicant generari, manifestat quidem breuiter ipse Timæus dicẽs. Prin
cipium q̃dem eorũ quæ generant̃ ut q̃dem subiectũ materia, ut aũt rõ formæ spẽs. Propagines autẽ
horum sunt corpora terra, & aq̃, aer, & ignis, quorũ ꝓpagatio talis. Omne corpus ex planis est, hoc au
tem ex trigonis, primordialius corpore planum accipiens & in plano trigonũ. Primum. n. hoc plana
rum figurarũ est & in trigonis primordialiora. Et sic ex his cõsistentia prima, pulcherrima corpora
pyramis & coelemẽtaria. Oĩa autẽ hæc, ait, Plato oportet itelligere sic parua ut sm̃ unum unũq̃dq; q
dem generis uniuscuiusq; pp paruitatem nullũ uideat̃ à nobis, collectis aũt multis moles ipsorũ ui
deri. & ꝙ quidẽ ut dixi primordialiores figuras aliis q̃litatibus putauerunt, palã est & ꝙ uerisili rõ
ne tales supposuerunt figuras, qđ tñ suppõnibus assimilant̃ hæc q̃les sunt, & apud astronomos qui
bus suppositis est saluare apparẽtia, manifestat dicens Plato in Timæo ad eos qui circa Socratem. Si
enim qm̃ participat̃ his q̃ sm̃ eruditionẽ uiis. dicit autẽ mathematica per q̃ ostẽdere q̃ dicunt̃ necesse
est cõsequi, si igit̃ ostensiua sunt q̃ dicunt̃ nõ penitus hæc sunt, sed aut hęc, aut talia. Videamus igit̃
57 iam primã instãtiarum Aristotelis lrãm resumentes. ℣ Si aũt planorũ uel superficierum dissolutio
nem etc. Primo accusat hãc hypothesim eo ꝙ non oĩa generet ex iuicẽ. Terra. n. sm̃ ipsos neq; ex alio
generat̃ neq; hæc in aliud trãsmutat̃. Cum dixisset aũt hoc ex necessitate dicere ipsos tãquã assequẽs
trigonorum suppõnem adiecit & dicũt. Nam & spõte dicunt, & cãm assignant qđ nõ transmutatur,
terrã. Dupliciter igit̃ accusatur hoc, & à raritate tãquam non rõnabile sit coelementantibus existenti
bus q̃tuor unum solũ ipsorũ expers fieri talis trãsmutationis. & à sensu etiam, qa simil̃r oĩa uidẽtur
trãsmutari in inuicẽ, sicut & ipse Plato in illis dixit. Primo quidẽ qđ nunc aquã noiauimus coagula
tum, ut uidet̃ lapides & terrã factum uidemus, Liq̃factum autẽ & disgregatum rursum idẽ hoc spi
ritum & aerẽ, adustum autẽ aerem ignẽ. Deinde & ẽcõuerso eadem cũ dixisset adiungit circulumq;
sic ꝓcedẽtem in inuicem ut uidet̃ generationem esse. Stultum igit̃ uidet̃ ꝓpter idemõstratorũ prin
cipiorum suppõnem eam q̃ in sensibilibus euidentiã ui cogere. Qđ quidem accidere his, ait. Nam de
apparentibus dicẽtes nõ confessa apparentibus dicũt. huius aũt cãm, ait, esse, nõ bene sumere prima
sensibiliũ principia. Oportet enim cognata esse his quæ ex ipsis generantur ut sensibilium quidẽ sen
sibilia, æternorum aũt æterna, & corruptibiliũ corruptibilia sint pricipia. Illud, forte aũt apposuit qa
non semp necesse sensibiliũ sensibilia principia esse. Nã materia principiũ sensibilium existẽs diffugit
sensum. Isti autem, ait, uolentes omnia ad determinatas opiniones reducere, ut quidem Alexander
dicit æterna principia ut numeros quidem ad unitatem, corpora autem ad plana, non acceperũt ꝓ
pria principia. Forte autẽ determinatas opiniones, determinatas ab ipsis suppositiones principiorum
dicit mathematicorũ. Insinuat aũt ɔsequẽter dicendo ꝙ ꝓpter horũ amorẽ mathematicorũ dicẽs as
Quid positio § physi. sed. [illegible] similantur his qui põnes in sermonibus seruãt. Positio aũt est inopinata & indemõstrata existimatio,
ut. s. omnes uerũ dicere dicentes quodcũq;. Isti autẽ, ait, oẽ quod accidit incõueniẽs sermoni sustinẽt
& suscipiunt, ut & hoc. s. dicentes ipsos metiri uerũ dicere uideatur, ꝓpea ꝙ ualde cõfidant tanq̃ ueris

suiipsorum

ſuiipſorū principiis Et quia ſupra oē incōueniens incōueniētius putāt nō ſeruare hæc, quāuis oportebat, ait, q̄dam ſuppoſitorū pricipiorū nō euidētia, uidelicet ex euidentibus iudicare. Maxime autē ex fine ad quē reſpiciūt principia. Finis autē factiuę quidem ſciē opus, hoc eſt effectus, ceu textiuę ueſtimentum. Si enim dicat aliquis ſubiectū & materiā principium, ut materiale textiuę eſſe ꝑs, arguet oſtenſo ueſtimento nō ex ære, ſed ex lana facto. Sicut aūt factiuę finis eſt opus, ſic ſpeculatiuę quidē ſimpliciter eſt ueritas. Naturalis autē apparētibus ſm ſenſum principalr̄ & certū ueritas conſiſtit. Ad hanc igit̄ inſtātiam Proclus, ait, quod nobis ipm̄ ɔtrarium dicēdum eſt ꝙ trāſmutātes terrā & imota mouentes non ſequūtur apparentia. Nuſq̄ enim eſt uidere terrā in aliam tranſmutatā. Sed terrena quidem tranſmutātur ſm ꝙ aere aut aqua repleta ſunt. Terra aūt ois intranſmutabilis eſt, q̄m terra ſolū uelut cinis facta & calx. Nam in metallationibus humida quidē expendūtur tota, manēt aūt impaſſibilia q̄ cinerea nō ꝙ oino impaſſibilis ab aliis fit terra Diuidit̄ enim ab ipſis incidentibus, ptes tamen ipſius manent donec utiq; iterū adinuicem icidentia faciāt iterū ex ipſis unum. Si autē propter q̄litates dicat quis terrā tranſmutari in alia, frigidā exiſtētem & ſiccam citius utiq; terra tranſmutaretur in ignem q̄ aquā, quāuis tota uideat̄ flāmeſcēs, terra aūt ſcd̄m ſe exiſtens nō iflāmat̄. Et coelū quidē, ait, neq; diuiſibile neq; tranſmutabile. Terra aūt antiquiſſima exn̄s quę intra coelū diuiſibilis qdem, non tranſmutabilis autē. Media aūt & diuidūtur & tranſmutent̄. Hæc & Pho Proclo dicente, ut & quod dicit ad alia, elm̄ta etiam terrę cōgruat & oportere ꝙ q̄ ex eadem materia ſunt trāſmutari in inuicem materia tranſmutationē ſuſtinēte, ꝙ & Plato ipſe atteſtat̄ dicēs. Suſcipit enim ſemp oīa & formā nullam aliquādo nullā introeuntiū ſimilem accepit nequaq̄ ullo mō. Effigies enim naturę oino ponitur mota & figurata ab ingredientibus. Videnť tn̄ illa alr̄ & aliter. Ingredientia aūt & exeūtia entiū ſemp ſcd̄m mutationes in locis facta ab ipſis modo quodam difficulter dicēdum eſſet. Et ꝙ neq; illa oportet reiicere q̄ paulo ante ꝓpoſita ſunt, in quibus aliqualr̄ quidem & terrā ex aliis generari, ait Plato, aliqualr̄ autē intranſmutabilem eē, & ut neq; Plato ipſe ad ſeipm̄ diſſonare uideat̄, neq; Ariſt. ad Platonem. Dicendū pauloante dicta ꝙ ut quidē ex eadē materia prima & terrā exiſtētem tranſmutari ipſam in alia & ex aliis, ait, Vt autē exiſtentē ex ꝓximo iſoſcele trigono itranſmutabilē. Etenim quādiu trigona ſeruāt ſuiipſorū ꝓprietatē neq; terra ex ſemitrigono neq; alia ex iſoſcele fient utiq;. Quādo autem ipſa trigona detrita, iterū cōſtiterint & figurata fuerint, tunc quod prius iſoſcelū, aut totū, aut pars ſemitrigonum fit, & hic terræ ex aliis, & aliorum ex terra generatio apparet. Siquidem reſolutio trigonorum uſq; ad materiam fit. Si enim non hoc, uanus qui de materia omnino informi & ſuſcipiente omnium formas ſermo eſt.

Accidit aūt ipſis maxime terrā eſſe elementū & ſolam incorruptibilē. Siquidē qd̄ indiſſolubile & incorruptibile eſt & elementum, terra enim ſola indiſſolubilis in aliud corpus.

Secundū argumentū hoc ad incōueniens adducēs. ſ. terram maxīe eſſe elm̄tum, aut etiā ſolam quā uis aliis deterior uideatur. Quod autē hoc ſequat̄ oſtendit ſic. Si terra idiſſolubilis in aliud corpus, & manet eadem: qd̄ autem nō diſſoluit̄ in aliud icorruptibile: qd̄ autē icorruptibile primum, quod autem primū aliis elm̄tis magis elementū eſt, terrā ipſam elm̄tum ergo magis eſt. Indiſſolubile autē in aliud corpus dixit, quia diſſolui qdem dicebant terrā, ſed in trigona ex qbus ɔſiſtit, nō tamen fieri ex illis trigonis aliud aliqd̄ corpus, ſed terrā iterū. Sic qdem Alexander expoſuit breuiter cām ſermonis ptranſiens, ꝓpter quid enim ſolū terra indiſſolubilis in aliud corpus, eqdem & aliæ figuræ in plana diſſoluūtur, ſicut cubus, ꝓpter quid aūt ſi indiſſolubilis in aliud corpus incorruptibilis. Eqdē diſſoluta in plana corrūpūtur. Sed uidet̄ hoc accuſare quod quidē Alexāder breuiter ſignificauit p hoc. Non tamen fieri ex illis trigonis aliud aliqd̄ corpus, ſed terrā. Trium qdem enim unūquodq; diſſoluitur in trigona ex quibus & alia duo cōponuntur, & ꝓpter hoc in aliud corpus diſſolui dicit̄ illud corpus quod ex trigonis diſſolutis cōponitur, & pp hoc cōpoſitum aliq̄liter erat, & ex illo corpore, cuius elm̄ta ſunt q̄ in ipſo plano. Terra aūt etſi diſſoluat̄ in plana, ſed nō alterius corporis plana. Et ꝓpter hoc hanc incorruptibilē dixit, quia manent terrę plana nō efficientia aliqd̄ aliud corpus, ſed modo quodā exiſtētia terra & ī terra in terrā tranſmutantia. Quod aūt corrūpit̄ in aliud aliqd̄ tranſmutat̄. Si igitur qd̄ incorruptibile eē non cōponi neq; diſſolui in aliud corpus ex quo cōponitur elm̄ti proprium eſt terra utiq; erit maxīe elementū erit, quāuis ſi elm̄tum ex quo alia generant̄ & in quod reſoluūtur, hæc utiq; erit minus elm̄tū. Et ad hāc autē iſtātiā Phs Proclus obuiat cedēs huic. ſ. omnino itrāſmutabilē eſſe terrā in alia tria corpora. Et dicit, ꝙ etiā Plato ꝓpter hoc primā ipſam & antiquiſſimam eorū q̄ intra coelū tanquā intrāſmutabilē in alia & eē alia ſupplemēta terræ in finibus ipſius locata aquā aerē & qui in his q̄ ſub luna ignis. Ipſum aūt hoc. ſ. diuidi aliq̄liter ab aliis fecit ipſam unā

Com. 58.

aliquod elntorũ esse. Est enim & diuisio passio cõtinuitatẽ exterminãs. Si autẽ patitur & ipsa ab aliis diuisa & agit in ipsa calcans & premens & sic deterens metro condiuisa est ad illa a quibus & patiṫ, & in quo agit sm eandẽ aliqualr passionẽ. Diuisio enim utraq; etsi aliter quidẽ diuidãtur subtiliora acutatibus, ut in artibus serræ & terebra & terebella, aliter autẽ grossiora calcantia & prementia, ut funes nautici & coclearc, hæc qdem Phs. Forte aũt, ut & prius dixi etsi nõ mox terra transmuteṫ in alia, sed in cõem materiã etiam ipsius resolo & terrã ex aliis & alia ex terra facit generari. Et uide quo hoc cõsonat his q̃ fiunt. Quãuis enim terra & agat in alia & patiaṫ ab ipsis, sed sine tpe & uix. Non enim sic ab igne terra patiṫ ut aer & aqua, sed neq; ab aq̃ aut aere, ut alia. Oportebat enim in ueritate circa cẽtrum uniuersi subsistentẽ neq; scdm substãtiam facile mobilem eẽ neq; sm operationẽ. Quare autẽ antiquissima sit terra eorũ q̃ intra cœlum corporũ, Plato qdem non dixit cãm. Timæus autẽ in libro quẽ Plato transumpsit de terra sic scripsit. Antiquissima aũt est eorum q̃ intra cœlũ corporũ, nusquã aqua genita est sine terra, nõ etiam aliquis aer sine humido ignisq;, desertus ab humido & materia q̃ exureret, nõ utiq; pmanebit. Quare radix oĩum & basis aliorũ terra. in finibus aũt terræ aer & ignis locata sunt non q̃ pura, sed stagnãtia. Et summa terræ in Phædone Plato collaudat tanq̃ usq; ad etherea extensa, multũ fabulis & enigmatibus utẽs (ut existimo.) Nam & fabulã uocat de ipsa sermonem. Alexander aũt & ppriam instãtiam adduxit his qui dicũt in plana dissolui terrã & nõ trãsmutari in aliud corpus. Si enim corpus existẽs ait terra & locũ obtinẽs dissolniṫ in plana trigona & nõ trãsmutatur in aliud aliqđ corpus erit uacuus locus quẽ dissoluta terra obtinebat. Quare si nõ est uacuum sm ipsos neq; totalr utiq; terra in plana forte elnta dissoluetur. Potest autẽ cõis hæc dubitatio esse. Etenim aliis elntis dissolutis trigona non imediate in aliud corpus cõstringi aiũt, sed manere aliquo tempore dissoluta. Et siquidẽ mathematica trigona dicebãt haberet rõnem instãtia. Si aũt naturalia ipsa dicũt & grauitatẽ habentia, palã est q; & ipsa locum obtinent dissoluta & æqualem simul oĩa illi quem cõposita obtinebãt. Hanc autem instãtiam Aristo. quartam adduxit.

At vero neq; in dissolutis triangulorũ pretermissio rationabilis. Accidit aũt & hoc in ea quæ ad inuicem transmutatione propter ex inæqualibus multitudine constare triangulis.

Com̃. 59. Iuxta dicta de terra his qui ex planis dicunt corpora cũ obuiasset, nunc ad ea q̃ de aliis tribus elemẽtis instar, & de terra qdem q; nõ transmutaṫ in alia & ex aliis cũ accusasset, in tribus aũt q̃ dicunṫ in inuicem trãsmutari, incõueniens adducit. Hoc. s. ex ineq̃libus numero trigonis cõpositis ipsis isopleuris q;, & ex quibus isopleura cõponunṫ accidere, & dum generaṫ ex aq̃ aerem, aut ex aere aquã, negligi aliq̃ trigona. Si. n. aqua qdem est ex uiginti trigonis isopleuris, aer autẽ ex octo, si ex aq̃ dissoluta aer fiat, uno aqueo corpore in uiginti trigona dissoluta, duo generanṫ aeris, & quatuor trigona negligunṫ. ac si dicat aliquis frustra sunt et si ex aere aqua fiat tribus aeris dissolutis corporibus in unius aquæ cõsistentiã quatuor iterũ abundãt. Non. n. utiq; ait Alexãder aqua & ignis erunt ut quatuor trigona ignis fiãt, ut in Timæo diciṫ. Transmutaṫ. n. quidem in aquã aer infrigidatus & inspissatus, nõ põt hæc causa generatiua eẽ ignis. Est autẽ aliqualr non incõueniens dicere ex necessitate qñ ex aere aq̃ fit debere semp & ignẽ generari. Hæc quidem Alexãder. Plato aũt si quid intelligo, aquã quidem & ignem simul nõ dicit generari ex aere, sed ex una parte aeris dissoluta duo generari corpora ignis. Ex aqua aũt unum qdem corpus ignis, duo autem aeris igne & aere efficientibus aquã & in ignem trãsmutãtibus. Ipm uero hoc. s. manere aliquo tẽpore q̃dam trigonorum neglecta plane cõcedit Plato in terra dicens q; dissoluta uidetur donec partes ipsius fixionem fortiẽtia terra fiãt. Et q; hoc incõueniẽs qñ & quæ apud nos dicuntur elementa dissoluto cõposito sæpe manent per se donec utiq; iterũ coapteṫ. Phs autẽ Proclus in resolone quidem aquæ in aerem, qm̃ ignis resoluens est, duas ait aeris fieri partes & unam ignis. Quãdo autẽ ẽcõtrario ex aere aq̃ fit tribus aeris partibus resolutis cõphensa quatuor trigona ab eadem cã. s. cõpacta cum duabus partibus aeris concreta & ipsa unã partem aquæ faciũt. Nihil autem mirũ ait & in forma q̃dam ferri. in omnibus. n. transmutationibus esse aliquid sine specie usq; ad aliquid concedendum est, obtentum autem à specie aliqua cedere in obtinentis naturam. Etenim & nos utiq; confitebimur in ea quæ sm nos elementorum trãsmutatione monere aliquas partes sæpe semigenitas.

Adbuc autem necesse his qui hæc dicunt non ex corpore facere generationem. Cum enim ex superficiebus fiat, non ex corpore erit factum.

Com̃. 60. Quartum incõueniens adducit. s. corporis facere generationem simplr corporis, sed non alicuius. si autem corpus super corpus fiat ostẽdit prius q; necesse uacuum separatũ esse. qđ neq; isti uolunt.

Corpus enim si generetur ex incorporeo generatur. oportet ergo regionem eē uacuam susceptura genitum corpus. Si igitur ex planis dicunt generari corpus, nō ex corpore erit genitum. Nam planū longitudinem & latitudinē solū habet. Ad hoc dicit Proclus q naturalia plana non sunt sine ꝓfunditate. Si enim corpus albedinem quæ in ipsum incidit distendit, multo magis continētia ipsum plana. Si autem habent profunditatem non adhuc ex incorporeo ignis generatio, sed ex simpliciori corpore quod magis compositum est semper fit.

Adhuc aūt necesse nō omne corpus dicere diuisibile, sed oppugnare certissimas scientias. Etenim intellectuale quidē accipiunt diuisibile mathematicę. Hi aūt neq; sensibile omne suscipiunt ꝓpter velle saluare suppositionē. Necesse enim quicūq; figurā faciunt vnuscuiusq; elementorū, & hac determināt substantias ipsorum, indiuisibilia facere ipsa. Pyramide enī aut sphęra diuisa aliqualiter, nō erit quod relinquitur sphęra aut pyramis. Quare aut ignis pars nō ignis, sed erit aliquid prius elemento, ꝓpter omne esse/aut elementum/aut ex elementis/aut non omne corpus diuisibile.

Quintū argumentū hoc & iam aliqualr̄ prædictū. Hoc aūt argumentū cōiter ad figurātes prima corpora dicit, siue ut ex planis, siue ut Democritus. Deducit aūt ad alterū duorū incōuenientiū. Nā figura determinātes substātias elementorū, uelut pyramide ignē & octoedro aerē & alia, ut dictū est, aut indiuisibilia dicentes ipsa, coguntur nō omne corpus diuisibile dicere & aduersari mathematicis scētiis cōtrariissima ipsis dicētes. Ille qdem enī & intellectuale corpus qd subiicit ipsis, intellectuale. n. ex abstractiōe à sensibili factū diuisibile accipiūt, isti aūt neq; sensibile. Et hoc qdē icōueniēs accidit ipsis, indiuisibiles figuras dicāt. s. aduersari certissimis scientiis. Si aūt pp diffugere hoc dicāt diuidi ipsas pyramide aut sphæra. Qm̄ ignē dicebāt sphærā qui circa Democritū, diuisa aliqualr̄. i. fm̄ aliquē modū diuisa. Pyramide qdem plano ęque distante basi. Sphęra aūt ut undiq; ęqliter circūtollat, qd quidē apud centrū manet sphæra, & qd apud uerticē pyramis. Reliq̄ autem neq; sphęræ sphæra est, neq; qd pyramidis pyramis. Sed si hoc, incōuenietia assequent. Etenim pars ignis nō erit ignis, neq; enī pars altera pyramis neq; sphæra. Hoc aūt incōueniēs, ꝓter apparentia enim est. Nam pars ignis ut ignis. Et adhuc etiā si omne corpus aut elementū aut ex elementis est, pars autem pyramidis nō ex elementis corpus existēs, elmtum ergo est & pyramidis simplicior pars ipsa cōsistens. Quare & magis elementaris primo elemento & prius illo. Si igit necesse hæc sufferre incōuenientia sermonē figurātem prima corpora aut qd dictum est prius. s. nō omne corpus diuisibile facere. Secare autem dixit pyramide aliqualr̄ diuisa, patet enī & in pyramides diuidi si plano p uerticē secet. Palā aūt q hę sectiones non seruāt trigona isopleura pyramidū. Ad hoc aūt Proclus obuiās ꝯquerit aduersus facientem ignem pyramidē & nō manentē in Platonicis suppōnibus. Dicente Platone pyramidē sphæra ignis, sed nō ignē. Nā ignis collectio pyramidū ꝓpter paruitatē inuisibiliū fm̄ unā neq; donec utiq; in ignē diuidat ignis in pyramides diuidit, una āt pyramis nō adhuc ignis, sed elementū ignis inuisibilis existens ꝓpter paruitatē. Si igit hoc diuidat pars ipsius neq; elementū neq; ex elntis est. Si quidē nō in pyramides aūt in plana diuidat. Et qd mirū est si fuerit aliqd iordinatū in his q̄ hic sunt corporibus, nam & in ea q̄ fm̄ nos elementorū trāsmutatione est aliqd inordinatū. Dicet utiq; Proclus fiunt qdā dīæ quæ & pestilentiales cōsistentias faciunt toti generi in id qd ꝓter naturam euertentes elnta. Quid aūt & impossibile ait portionem hanc captā & à cōtinentibus specificatā informari iterum in pyramidem aut in aliud aliqd elementorū assimilatā cōtinentibus ipsam & ꝑmēnibus. Sed si hoc est q̄ opportunitas dissolutionis in plana & nō cōtentū corpus à cōtinente transmutat. Forte igitur una pyramis quādo uim patit citius in plana dissoluit. Siqdem cōsistens secat, si autem & diuidat eadē aut planum, quoniam & hæc corruptibilia sunt eo q diuisibilia sunt, materia iterum alterius fiunt aut eum inuicem aut eum aliis adiunctis partibus diuisis.

Totaliter aūt tentare simplicia corpora figurare irrationabile est. Primū qdem qa accidet nō repleri totū. In planis quidē enim tres figurę uidētur implere locū trigonū & tetragonū & hexagonū, in solidis aūt duę solū pyramis & cubus. Necesse aūt plures his sumere ꝓp plura elemēta facere.

Sextū argumentū ad dictas figuras elementorū est ostendēs q siqdem dictis figuris figurata sunt elemēta necesse est uacuū esse. Qd qdem neq; qui plana dicunt uolunt. ostendit aūt ipsum ex eo q q̄dam figuræ paucæ & in planis & in solidis cōplere possunt locū qui circa unū signū, ut nihil relinquatur uacuū. In planis qdē trigona & tetragona & hexagona æqlatera & æquangula. Trigona qdem sex, tetragona aūt q̄tuor, hexagona aūt tria. In solidis āt duo sola iplēt locū qui circa unū punctum. s. Com. 62.

pyramis & cubus. Quorũ hoc q̃dem ignis, hoc aũt terræ elementũ. Et pyramides q̃dem duodecim implẽt, cubi aũt octo. Si igitur alia elementa .s. octoedrũ & icosaedrũ nõ implent locũ, necesse uacuũ esse intermediũ & in aere & in aq̃. Sola aũt ignẽ & terrã non hẽre intermediũ uacuũ inter insensibiles illas ꝑpter paruitatẽ pyramidis, & cubos ex q̃bus cõpositis sensibilia fiunt ignis & terra potẽtibus implere locũ. Sed neq; inuicẽ secus posita implebunt locũ uelut cubo icosaedrum aut octaedrum uel pyramidi. Ex his autem cõpositis mundus, uacuũ ergo in mundo relinquit. Qđ autẽ solę dictę figuræ æqlaterę & æqangulę in planis & solidis implent locum q circa unũ signũ ita ut neq; uacuũ aliqđ relinquat potens aliquã aliam figurã suscipere pter pexistentem in loco neq; excedũt locũ figuræ, sed semp subdeficiens spacium filibus figuris occupat & replet, ostendit duobus q̃busdã pacceptis. Vno quidẽ q si ab eodẽ puncto ducant quotcũq; rectæ lineæ ad utraq; ptem puncti qui apud punctum anguli omnes q̃tuor rectis æq̃les sunt. Hoc autem oñditur ex decimotertio theoremate primi elementorũ, cuius ꝑpositio talis est. Si recta sup rectã stans angulos faciat, aut duobus rectis æquales faciat, palã eni q supstante recta educta & qui sm uerticẽ anguli aut duo recti aut duobus rectis æquales erunt. Et quotcũq; aliæ p idem punctũ ducant rectę q̃tuor rectis angulis nihil apponunt. Hoc igitur paccipiendũ, & q omne pentagonum angulos tot rectis æquales habet q̃ntus est duplus numerus numeri dualitatẽ minoris multitudine angulorũ trigoni q̃drm duobus rectis, quia dualitate minor multitudine angulorum ipsius unitas erat, huius autẽ duplũ dualitas. Tetragonum autem ꝑpter eadem q̃tuor, pentagonũ autẽ sex, exagonũ autem octo. Et oñter his pacceptis, quoniã omnis qui apud unũ punctum locus quotcũq; habeat angulos q̃tuor rectis æquales habere, & facere hæc, cõplent locũ existentem q̃tuor rectorũ angulorũ & neq; pluriũ neq; pauciorũ, ut dictũ est. Quæ autem non faciunt quatuor rectis æquales eos q apud punctũ, angulos siquidẽ pauciores, q̃ q̃tuor faciunt, uacuũ relinquũt locum. Si autem plẽs, excedũt locum figuræ. Quoniã igitur oẽs trigoni tres anguli duobus rectis æq̃les sunt. Ipsius aũt ęquanguli unusq̃sq; dimitoy recti est, si apud punctum sex trigona æqlatera & æquiangula cõstituant, q apud punctum sex anguli à duabus partibus recti existentes q̃tuor rectis æqualẽ obtinent locum. Similiter etsi q̃tuor tetragona apud unũ punctum cõstituant q̃tuor rectis æq̃les faciunt angulos, quia recti sunt qui tetragoni. Quoniã autẽ exagoni angulus unius erat recti & tertię. Siquidẽ sex anguli rectis octo existebãt ęq̃les si tria exagona apud unũ punctum cõstituant, tres ipsorũ anguli q̃tuor rectis æq̃les erunt & implebunt locum. Et Potamon quidẽ breuiter ut Alexãder narrat, dictarũ figurarũ ipletiones in descriptione tradidit. Esto enim ait trigonũ æquilaterũ, & educant ipsius duo latera sup rectam q̃ eundẽ angulũ faciẽtia sm hoc sm qđ simul conũ faciunt in inuicem, & sm dichotomiã sm quã secant iuicẽ duæ eductæ, ducat aliqua recta nõ secans trigoni angulũ neq; eum qui sm uerticẽ huius, sed reliquos in duo eq. erunt circa dichotomiã eductorũ laterũ anguli sex æquales iuicẽ. Sed erat qui trigoni duarũ partiũ, ergo sex. Quoniã æq̃les inuicem sunt q̃tuor rectorũ erunt, implet ergo à trigonis locus. Si eni assumentes ab unaquaq; eductarum rectarũ æq̃lia his q̃ à principio rectis copulauerimus in gyrũ rectas, erunt cõposita trigona sex & nullus locus uacuus. Esto iterum tetragonum & educant sir ad idẽ sm qđ cõnuunt inuicem, duo latera ipsius eundẽ angulũ cõtinentiũ. Erunt autem q circa cõmunẽ sectionem eductarũ æquales inuicẽ & numero q̃tuor. Est autẽ q tetragoni rectus, q̃tuor recti ergo erunt quatuor recti, nullus ergo relinquit locus uacuus. Etsi absumẽtes ab utraq; eductarum rectarũ ęq̃lẽ lateri tetragoni ascripserimus gnomonẽ, erũt q̃tuor tetragona implẽtia locũ sicut sex trigona erãt. Hexagonũ aũt Potamon sm eundẽ ꝑcessum describẽs assignat qđ q̃ritur. Appono autẽ ego elemẽta ut explanem lectoribus qđ dicit. Sit enim ait iterũ hexagoni ãgulus a/ & educant ipsius duo latera q circa eundẽ angulũ a/ sm qđ cõnuunt adiuicẽ q̃ b/a/g, & q̃ d/a/ & in duo secet hexagoni angulus a/ & qui sm uerticẽ ipsius factus ab eductis p rectã z/h. Erunt itaq; penes pũctum qđ sm dichotomiam anguli sex æquales inuicẽ quorũ unusquisq; erit medietas anguli hexagoni. Eteni q e/a/b, & q g/a/d, duæ partes recti est uterq;. Sunt enim deficiẽtes ad duos rectos, post angulum hexagoni, qui autem hexagoni ãgulus est unius recti & tertiæ. Nã sex ipsius anguli octo rectis æquales sunt. Si igit unusquisq; eorum q circa a/ & neq; deficit aliquid neq; abundat. Si igitur à tribus angulis qui circa a/ qui z/a/b/z/b/a/d/z/d/a/z, quorũ unusq̃sq; hexagoni est, & sunt tres q̃tuor rectis æquales descripserimus hexagona quæ a/z/t/k/l/b/a/b/m/n/x/d/a/d/o/p/r/z. erũt tria exagona iplentia eũ qui circa a/ locũ & neque uacuũ relinquẽtia aliqđ neq; excedentia, sic q̃dem & hexagona Potamon artificialr descripsit. Secũdum alium modũ descriptiõis Alexander ita exponit. Si enim hexagonũ descripserimus qđ a/b/g/d/e/z. & à latere g/d. sile hexagonum priori descripserimus. s. g/d/h/t/i/k/ qui sub b/k/cõtinet angulus, sit, & ipse q̃tuor trigonorũ. Qui autẽ circa g/ signum descriptorũ duorũ hexagonorũ. quoniã. n. tres quatuor rectis æq̃les, hoc est duodecim tertiis, quoniã utraq; duorum q̃tuor est tertium & reliquũ

ergo

ergo quatuor tertiorum erit. Si itaq; ascripserimus tetragonum ab his quæ g/b/g/k/æqlaterú ac æquangulum cõplebimus locum & nihil intermediú uacuum relinquet circa signú g/potens alteram figuram suscipere, hoc auté in nullam aliarú planarú figurarum accidit. Etenim pẽtagoni unus angulus unius recti est, & quintæ. Horú autem quotcúq; acceperis angulos nõ implebút rectos. siquidem enim pauciores q̃ quatuor deficient, si auté plures quàm tres abúdabunt. quare non complebit locú pentagonú. Simil'r auté ostendet q neq; aliqua alia planorú explebit locum exceptis dictis tribus. in solidis autem q quidé cubus implet locú, qđ oportet etiá dicere. Si.n. fm latera adiciat quatuor cubos explebit locú, aliterq; q̃ habet rõnem. In planis tetragonú hanc habet rõnem, in solidis cubus. explebat auté locum in planis tetragonú & cubus. ergo in solidis replebit locú. Videbis auté perspicuo si à q̃tuor tetragonis apud unú púctum consistentibus cubos cõstitueris bases hñtes tetragona, pro puncto.n. illo fiet quæ ad signum ppendicularis ducta recta ad quá copulabunt inuicem q̃tuor cubi solidú locum adimplentes. Qđ auté & pyramis, palàm. Nihil.n. aliud est pyramis q̃ cubi angulus. qm̃ igitur cubi anguli implebát locum & pyramis implebit, aliterq; cubus ipse ex duabus pyramidibus cõpletus est. Si ergo octo pyramides cõponant uertices habentes ad centrú sphęræ implebit locum, adhuc quá rõnem habet trigonú in planis, hanc babet rõnem in solidis pyramis. Trigonú auté in planis implet locú, & pyramis ergo in solidis. Et per ipm/ait/sensum manifestú. Si.n. aliqs pyramides cõposuerit octo uertices ipsarú adinuicem innuentes faciés ut sphæras nõ relinquat uacuú locú. Hæc de solidis narrantur Potamonis instátias(ut existimo)aliquas habétia. Alexáder aút nihil aliud ait/q̃ quod in planis fit, hoc & in solidis fit fm tres dimensiones. Simil'r ut in illis fm uná, & hoc enigmati mihi magis assimilari uidet. Qual'r.n. planis fm lineá coordinatis, hæc.n. ut uidetur est una dimensio solida fm tres ordinabunt. siqdem fm plana coaptata sunt. Est auté amoris boni sicut planorum sic & solidorú artificialem facere coaptationé. Et ad hoc auté argumentú Proclus obuiás, secus inuicem/ait/posita elńta, & desuper à cœlo cõstricta compellantur subtiliora in loca grossiorú q̃ facit eo q non cõplent eum qui circa unum púctum locum, pulsa auté & ingredientia in ipm implét qđ deficit. Hanc.n. ait/cám & Plato assignauit nobis eius qđ est nullum uacuum relinqui minoribus circa maiora positis. Sic enim cõcauitates qdem aeris habent pyramides medias cõplentes locum quæ aquæ octoedra dispersa, & quæ terræ omnia & uacuus locus non est. Sed oportebat forte hoc prius ostendi q relicta loca in octoaedrarú octoaedris & pyramidibus. Et Aristo. quidem inclamat hic ex pluribus solidis nõ impleri locú. Forte auté & in unaquaq; solidarum figurarú est dubitare qual'r ex quatuor trigonis pyramis & ex q̃tuor tetragonis cubus & alia, ut dictum est. Hęc.n. superficiem solá complent solidarú figurarum. Corporis autem spés omnis, ut Plato ait/& pfunditaté habet, profunditatem auté oíno necesse est comphendisse superficialem naturá. Quid igit est qđ implet pfunditatem. Forte igitur dicédum q & trigona ipsa pfunditaté hńtia & ea quæ implent replent, & fm unáquáq; figurarum sunt maiora & minora, ceu pyramides maiores & minores, qa & trigonorú à principio, hæc qdem maiora, hæc auté minora fuerút. Hoc auté & ipse Plato insinuat dicens. Eius autem qđ in speciebus ipsorú altera ïnata sunt genera utriusq; elńtorum ad efficiendú consistentiá non solú unam utroq; magnitudiné hńs trigonú plantare fm principia, sed miora & maiora, numerú auté habentia tátum quotcúq; utiq; fuerint, q̃ in spẽbus genera ppter qđ utiq; cõmixta ipsa ad ipsa & ad inuicem fm uarietaté sunt infinita. Quæ igit minoris eiusdem generis in uacua saluét figuram. Et qđ hoc incõueniens, quando & qui hæc prima dicút eleméta aerem & aquá & reliq̃ cõsitent esse quandá in ipsis irregularitatem uel regularitatem, aut fm mixturam, aut fm eas quæ in transmutatione sunt, differentias. Quare & si interroget quis illa compacta & non saluantia figuram sinceram, utrú elementa aut ex elementis sunt promptum dicere quòd elementa quidem, pręter naturam auté aliqualiter disposita ad modicum forte.

Deinde videntur omnia qdem simplicia corpora figurata cõtinẽte loco. Maxime aút aqua & aer. Permanere quidem igitur elemẽti figurá impossibile. Non eni vtiq; tágeret omniquaq; cõtinens qđ totum. At vero si tráfformet nõ amplius erit aqua si figura differebat. Itaq; manifestú quoniá nõ sunt determinatę figurę ipsorum. Sed videtur natura hoc significare nobis qđ & scđm rõnem est. Quéadmodum eni & in alijs sine specie & informe oportet subiectum eẽ: maxime eni vtiq; sic poterit rithmizari, quéadmodú in Timęo scriptú est: omne recipiens sic & elemẽta oportet putare/sicut materiam esse cõpositis: ppter qđ & possunt tráfmutari ad inuicẽ separatis his quę scđm passiones differẽtys.

Septimú hoc & ipm destrués hoc.s. scđm figuras has q̃ fm elńtum substantiá determinare ex eo q. Com̃. 63.

non oportet totaliter ſm ꝓpriá aliquá figurá ſpecificare ipſa. Ratio aũt ex diuiſione ꝓcedit ſic. Si his figuris determinatú eſt, ꝙ elñtorum/aut ꝑmanent figuræ ipſorú, ut & maneát entia, q̃ quidem ſunt, aut non ꝑmanent, ſed transformátur. Sed ſiqdem ꝑmanet elñti figura nõ utiq; totú elementú omniquaq; attinget ꝯtinens. Si uident̃ oĩa ſimplicia corpora figurata ꝯtinẽte loco, maxie autẽ aqua & aer. Nam & terra ipſa pura ſuſcipiente ipſam cõfigurat̃. Lapis enim nõ eſt ſimplex corpus neq; nuda terra. Et ignis etiam ſi quis in aliquo loco uel uaſe detineat, ut nõ diffundat̃ cõfiguratur ꝯtinenti. Aqua autem & aer euidẽter uident̃. Impoſſe ergo manere elñtorú figuras has. Si aũt trãsformátur & abiiciunt figuras ꝯtinentibus figurata, ꝯſequet̃ non adhuc ipſa eẽ aquá aut ignẽ, ſi his figuris erant ſubſtátiata. Quare ſi neq; permanere in ipſis figuras poſſibile eſt, neq; abiicere, neceſſe aũt horum alterum: non utiq; habebũt ꝓprias figuras determinatas. Si autẽ & ꝯfluentia aere & aqua, palá ꝙ nõ ꝓpriam figuram habent. Si autẽ non ſeruát nõ utiq; erit, hoc qdem aer, hoc aũt aq̃, ſiquidem in tali figuratione habebát eẽ hęc. Erunt igit̃ alia corpora q̃ neq; elñta neq; ex elementis: qđ quidẽ inconueniens eſt. Quare nõ utiq; habebũt figuras ꝓprias prima corpora. Sed uidet̃/ait natura ipſorú per infigurationem ſignificare nobis hoc, qđ etiam ſm rõnem eſt tale. ſ. elementa hæc habere rõnem materiæ ad ea quæ generant̃ ex ipſis. Materia enim ſuper oĩa & formá nullá quidem nulli introeuntiú ſimilẽ accepit nequaq̃ nullatenus, ut nõ impſſas ſpẽs male exprimat ſui aſpectu repſentás. Hæc enim in Timæo de ipſa ſcripta ſunt. Sic igitur & elñta in cõpoſitorú corporú generatione eorum q̃ ꝓpriis figuris nõ ocioſe determinata ſunt nullá ꝓpriam figuram afferre cõuenit. Cum dixiſſet autẽ ꝙ & elñta oportet putare tanq̃ materiá eſſe cõpoſitis, argumẽtú adiecit huius. ſ. poſſe trãſmutari in iuicem ſeparatis his quæ ſcđm paſſiones differẽtiis & ſm eam q̃ in ipſis materiá ab aliis ad alia tranſmutantia. Sic quidem igitur hic breuiter inſinuauit modú eius q̃ ex inuicẽ generationis elñtorum, quia manente materia, his autẽ quæ ſm paſſiones differentiis uariatis ex inuicem generãtur elñta. Hoc autẽ in his q̃ de generõne & corruptiõe oſtdet. Dicent autẽ utiq; q prima corpora figurát ꝙ materia manente, his aũt quæ ſm figuras differentiis primis uariatis ex inuicẽ elñtorú generatio fit. Proclus autem ad hoc ſeptimú argumentú inſtás ꝙ non cõcedit ꝓpriam figuram hr̃e elemẽta. ſiqdem neq; manſiuá ipſam poſſibile hr̃e neq; abiectá. Nõ totalr̃/ait/q̃tuor horú corporú his figuris figuratæ ſunt, ſed horú elñta. ſ. pua illa & iuiſibilia, ex qbus ꝯueniẽtibus fiũt ſenſibilia, hęc ignis & aq̃ & reliq̃. Tota autẽ ſphærá redacta ſunt coaſſilata cœlo undiq;. Singula. n. hñt aliqd melius ꝓꝓetate ſuiipſorú ex diuinioribus/ ſicut & circularẽ motú q cœlo appropiquat. Palá igit̃ ꝙ ultima pyramidú q̃ apud continẽs etſi planorú ſint trigonorum, ſed conuexa fiunt cõſtricta, ut adaptent̃ cõcauitati cœli. partes aũt quádo in aliis exiſtẽtes uelut in uaſis cõfigurant̃ ipſis non perit elñtorú figura. Nam cõtinentia/ait/ ex rectilinearibus elemẽtis ſunt, & nihil prohibentur cõuenire inuicem. Nos autem putantes cylindricas/aut ſphæricas cõtinentium uidere ſuperficies eo ꝙ latet ex rectilineis & ipſas eſſe dubitamus Erant autem igitur omnia & continentia ex quibus & contenta & adaptantur omnia inuicem ſcđm plana Forte autem hoc dicendum ꝙ ſi continentia ab arte aut natura uim paſſa ſphærica facta ſunt. Nihil mirú & ab illis quæ cõtinentur bene plaſmabilia exiſtentia conuexa fieri.

Ad hęc aũt qualiter cõtingit fieri carnẽ & os, aut quodcũq; corpus cõtinuorũ. Neq, enim ex ipſis elementis cõtingit ꝓpter nõ fieri cõtinuũ ex cõpoſitione, neq; ex ſuperficiebus cõpoſitis. Elementa enĩ generãtur cõpoſitione & nõ q̃ ex elementis. Quare ſi quis certe loqui uoluerit & nõ ex trãſitu rationes ſuſcipere, tales uel ipſos auferentes uidebit generationem ex entibus.

Com̃.64. Octauum hoc cõiter ad eos qui cõpoſitione magnitudinú ſiue atomorú, ut qui circa Democritú dicunt/ſiue planorú ut Timæus, eam q̃ ex inuicem generationẽ corporum faciũt. Et oſtendit ipſos etiá interimere generationẽ totalr̃. Qũo. n. ait/cõtingit carnẽ aut os/aut quodcũq; aliud cõtinuorum corporú generari, ſi neq; ex elñtis cõtingit generari, neq; ex planis, elñta aũt dicit ſm Democritú qdẽ atomos, ſm Timæú autẽ prima quatuor corpora pyramidem & cubũ & reliq̃. Si. n. ex cõpoſitiõe q̃dem horú elñtorú ſm tactum cõpoſitorum cõtinuum nõ fit, corpora aũt ſunt cõtinua, corpora non utiq; erunt ex elñtorú cõpoſitione facta. In ſcđa figura cõcluſio. adhuc autem/ait/ Alexãder in eo qui adinuicẽ tactu nõ implẽt locum elñta, neq; q̃ atoma, neq; oẽs figurę, ſed neceſſe eſt eẽ uacuú itermedium, ut prius dictú eſt. Sed hoc qdem. ſ. eſſe uacuũ nõ uidetur his qui circa Democritú incõueniẽs eſſe. illud autẽ & his & aliis accidit. ſ. nõ fieri qđ cõponit̃ continuú. Sed dicet utiq; aliquis forte ꝙ plana ꝓpterea ꝙ ſine profunditate ſunt, facile pñt cõtinuari, ſed elñta/ait/hoc eſt pyramis & reliq̃ generant̃ planorú cõpoſitione, ſed non q̃ ex elñtis cõponunt̃ corpora. Si igit̃ neq; ex elñtis, neq; ex planis non utiq; generabit̃ ſm ipſos corpus ꝯtinuum. Si igitur aliqs/ait/non ex trãſitu ſermones, eos qui de

elemento dicũt,suscipiat,sed intelligit quõ si est generatio,corpora sunt q̃ generanť,corpora aũt continua sunt.Cõtinua autem nõ utiq; generabunt fm húc modum quẽ dicunt,interimẽtes ipsos uidebit generationẽ ex entibus.¶Proclus autem & ad hæc,nõ ex aere/ait/solo neq; ex aq̃ sola fit compositio.In his igiť quę minorũ partiũ intermedia eorũ q̃ maiorum partiũ intercepta cõplent locũ & nullum relinquunt uacuũ.Si aũt parathesis.i.secus positio est/ait/& nõ unio: nõ mireris, oportebat.n. ipsa distare seipsis abinuicẽ.Neq; hoc mirũ,nobis.n.sunt talia his q ex mollibus intrinsecus conantur premere illa q̃ non nata sunt ex maioribus planis cedere his q̃ ex minoribus,& non nata ex firmioribus his q̃ ex facilius mobilibus cedere. Et hęc qdem dicta sunt mediocriter ad Alexãdrũ maxime dicentem nõ impleri locum in cõpositione atomorũ aut figurarũ. Aristo.autẽ instantia q̃ dicit,carnẽ & os,& talia cõtinua esse,nõ generari autẽ ex tãgentibus cõtinuum,figurata autẽ eĩnta fm contactũ cõponi quõ ex dictis soluitur:aut uideť Phs non assentiens huic.s,ꝓprie cõtinua & unica esse corpora, iterũ in ea ex quibus cõposita fuerunt dissoluta.Forte n.neq; fm eos qui elementa dicũt q̃tuor,prima ignẽ & terrã & intermedia cõtinua ꝓprie ex ipsis & unita generãtur corpora.Sed hæc qdem coapplicanť inuicem fm parua cõposita.in carnatione autẽ ossis spẽs superueniens uisam ↄtinuitatem & unionẽ facit.Qđ & in corporibus his qui fm parua secus ponunť,accidit unã quãdã mixtã spẽm apparere.Talia n.uidi uestimenta ex diuersis coloribus hñtia fila & texturã,quãuis secus posita/igiť inuicem q̃tuor elemẽta q̃litates sibi tradãt & alterent aliquaľt inuicẽ ad seipsa,tamẽ corpora ipsa non penetrant sese inuicẽ,neq; unita sunt adinuicẽ,neq; trãsmutata sunt in inuicẽ perfecte.Probat autem hoc q in corruptione separanť,iterum eĩnta & unũquodq; in totalitatẽ ꝓpriam cedit tãquã actu inexistentia.Si.n.in cõpositione pdidisset unumqđq; suiipsius spẽm quõ in corruptione cõpositi iterũ ipsam assumeret?quãuis.n.in cõposito trãsmutenť inuicem aliq̃,& aqua q̃ in nobis in aerẽ cõuertetur,& aer inflãmeť,sed corpora ipsorum tactu copulata sunt & aliqd supest,& collę ei q̃ fm artes ꝓportionale est,neq; colla autẽ continua facit,neq; enim exterminanť i collatorũ ultima,sed sicut pluribus lãpadibus cõuenietibus ōium flãma misceť & una uideť esse,separatis aũt lãpadibus simul abstrahiť cõueniens uniuscuiusq; flãma,& lumen qđ à flãma:sic & q̃tuor eĩntorũ cõuentus, corporũ secus positorũ & coalterãtiũ inuicẽ qualitatibus decorẽ quẽdã insinuat,sicut à diuersis sonis cõponitur melodia contẽperata ea quæ fm parua secus positione & uisa esse una. Tale.n.aliquid & q̃ dicť complexio est corporũ inuicem secus positorũ quãdiu utiq; secus ponuntur coalteratio.

¶ *At vero & ad passiones & virtutes & motus incõgruę figurę corporibus & ad quę maxime respicientes sic distribuerunt,puta quãtum ignis facile mobilis est & calefactiuus & incẽsiuus.Hi qdem fecerunt ipsam sphęrã,hi aũt pyramidẽ.Hęc enim maxime facile mobilia qdem ꝓpter minima tãgere & nequaq̃ firmiter iacere.Maxime aũt calefactiua & incensiua, quia hęc qdem tota est angulus, hęc autem acutissimi anguli.Incendit autẽ & calefacit, vt aiunt angulus.Primũ qdem igitur scđm motum vtriq; peccauerunt.Si enim & sunt maxime facile mobiles hęc figurarũ sed nõ ignis motu bene mobilis.Qui quidẽ enim ignis sursum & scđm rectũ.Hę aũt facile mobiles eo qui vocatur volutatio.Deinde si est terra cubus ꝓpter firmiter iacere & manere,Manet aũt nõ vbi cõtingit, sed in suiipsius loco,ex alieno aũt fertur nõ ꝓhibita,& ignis autem & alia similiter:palã m q & ignis & vnũquodq; elementorum,in alieno quidem loco sphęra est aut pyramis,in proprio autem cubus.* C. t. 66.

Bonum hoc argumẽtũ suppositionẽ figurarũ arguens tanquã nõ obtinẽtem quod intẽdit ꝓpter quod supposita fuit.Etenim ad passiones & ad uirtutes & motus q̃ maxime aspicientes sic figurauerunt,incõsonę figurę corporibus sunt.Dicit aũt passiones quidẽ passiuas uocatas q̃litates ceu caliditates & tales.potentias autem fm quas qui fm naturã motus fiunt grauitates leuitates.Motus autẽ eos qui fm locum aut uirtutes qdem facientiũ ad faciẽdũ ꝑparationes ceu fm quã calefacit qđ calefacit. Passionem aũt fm quã calefit quod calefit.Motus autem q ĩtermedius amborũ.s.calefactio.Sed in sequentibus quidẽ sic magis ipsa diuidit.Nunc autẽ fm priorẽ dictam adiectionẽ,primo igiť q in hęc aspicientes distribuerunt figuras corporibus,& sic q nõ adipisciť intẽtũ ostendit.Qm̃ facile mobilis ait/est ignis & calefactiuus & ustiuus,qui qdem circa Democritum fecerũt ipm sphęrã,qui aũt plana pyramidẽ.Nam sphęra qdem facile mobilis ꝓpterea q in pũcto tangit subtũ planũ.& ut Plato/ait/super minimũ pedem uadit.Pyramis autẽ quia trigonis ↄtinetur q̃ minima sunt rectilinearũ figurarũ, & ꝓpter hoc sedem minimã hñs,& pyramis minime occupat,& etiam diuisibile exñs trigonũ sibiipsi,eo q nõ habet ãgulos ãgulis cõtra repẽtes,& nõ latera lateribus ut tetragonũ,sed latera angulis facile repit/sicut in libra ꝓpter dissimilitudinẽ eorum q̃ ex ↄtrario,& maxime calefactiuę & ustiuę hæ Cõm. 65.

figuræ uidẽtur, quia ut aiunt urunt & calefaciũt angulis corpora & disgregantia & diuidentia subtiliter. Est aũt pyramis qdem acutissimi anguli, quod aũt sphęricũ totũ angulus est. Si enim cõflexũ est, angulus est. sphæra aũt ſm totam seipsam cõflexa est, merito tota angulus dicit. Cum dixisset igitur qualiter adaptant passiones & motus corporibus, ostendit q̃ scdm modũ utriq; peccauerunt ab intentione, & qui sphærã & qui pyramidem idem fecerũt ꝓpter facilitatẽ motus. quãuis enim facillime mobiles hæ figurarũ sint, eo quod minimo tãgunt suppositũ & minime expanſę sunt, tamen ſm motum ignis nõ solũ facile mobiles nõ sunt, sed neq; hñt totalr ipsum. Nam motus qdem ignis sursum & ſm rectã est hęc aũt facile mobilia ſm uolutationẽ. Facile enim uertibilia sunt & facile uolutabilia. Quæ igit utilitas horũ corporũ ad facilitatẽ motus ignis. Deinde ait, si ꝓpter hoc cubus est terra eo q̃ dilatat & manet, quia mansiua hæc figura. Vnũquodq; autem elntorũ in ꝓprio quidẽ loco manet ſm naturã. Mouet aũt ex alieno ad ꝓprium nõ ꝓhibitũ, patet q̃ unũqdq; elntorũ in alieno loco sphæra est aut pyramis, in ꝓprio aũt cubus. Et cõcludes sermonẽ sic, & ignis & terra & aliorum unũquodq; in ꝓprio loco manent, qd manet cubus, unũquodq; ergo in proprio loco cubus est. Et iterum unũquodq; in alieno loco mouet, quod mouet sphæra est, aut pyramis, unũquodq; ergo in alieno loco, aut sphæra, aut pyramis, quare & ignis erit cubus & terra sphæra. ¶ Est autẽ dignũ attẽdere q̃ & Aristo. nouit Platonẽ putare terrã mansiuã, siqdem ꝓpter hoc cubam ipsam dicebat, eo qd expansa est & manet. q̃re quãdo in p̃cedenti libro illomenã & motam terrã à Timæo dici dixit, ad eos qui sic uerba Timæi intelligebãt obuiauit. sed uideamus quid, ad hanc argumentationem opposuit Proclus. Dicit igit q̃ etsi in ꝓpriis locis sint elnta nõ sine motu sunt q̃ ex facile mobilibus figuris cõponũtur. Mouent enim pyramides sup dissimilitudinem uerticis ad basem. Sic aũt & aeris elnta & hæc in ꝓprio loco existentis semper fluctibus assimilant, & elnta aquæ supcõcuti amant. aduertunt enim uertices basibus simiſiũ & pulsę cõcutiunt totũ in quo loco unũquodq; est. Motum aũt sic circularẽ imitatur lationẽ non à medio neq; ad mediũ mota, sed circa inuicẽ uersa in suipsorũ loco. Elementa autẽ terræ manẽt, quia uertices habẽt basibus eisdem. Agit aũt nullũ simile in simile, siue ſm figuram, siue ſm uirtutẽ, siue ſm magnitudinem habeat similitudinem.

Adbuc aũt si calefacit & ardet ignis ꝓpter angulos, omnia elementa erunt calefactiua, magis aũt forte alterum altero. Omnia enim habent angulos puta & quod octo basium. Democrito autem & sphæra tanquàm angulus quidam ens secat tanquàm facile mobilis. Quare different per magis & minus. Hoc autem quod sit falsum, manifestum.

Cõm. 66. Ostenso q̃ motibus nõ cõsonant figuræ, cõsequenter ostendit q̃ neq; passiuis q̃litatibus. Si enim ꝓpter angulos calefacit ignis, & est angulus calefactiuus, quia incisiuus est. Sic eni & Plato termon. i. secãs aliquid cõfitet. i. intersectio ꝓpter motũ. Si omnia elemẽta habent angulos omnia utiq; erunt sectiua & calefactiua, & solum different per magis & minus aliqd alio calefacere. Sed hoc falsum est, ut palàm ex eo q̃ q̃dam elementorũ non solum nõ calefaciunt, sed etiã infrigidant. Falsum ergo & antecedens s. q̃ ꝓpter angulos calefaciat ignis. Dicit itaq; & ad hoc decimũ Proclus q̃ male accipitur angulum eẽ calefactiuũ, & ad hoc falsum assecutũ est. Nam Timæus q̃ quidẽ acutũ aliqd passio calidi & diuisiuum à sensu accepit. Secat aũt secans non angulo simplr, sed acuitate qdem anguli, subtilitate autẽ lateris. Sic enim & artes faciunt instrumẽta incisiua. Et natura eorũ q̃ inter dentes incisiuorum & angulos exacuit, & laterales subtiliauit molares latos faciens. Opportunitas autẽ celeritatis motus, nõ igitur angũlo simplr dãdum talem uirtutẽ, sed acuitati anguli penetranti & subtilitati lateris incidenti & celeritati motus. Oportet autẽ adesse & magnitudinẽ ut in pyramide, ut uim passum ingrediat. Si igit in solo igne ẽ acuitas anguli, & lateris subtilitas, & celeritas motus merito hic solus calidus, & hic autẽ nõ omnis, sed qui ex maioribus pyramidibus. Propter qd qdẽm ut ait Timæus: est aliquid qd illuminet quidẽ, nõ urit autẽ, ꝓpterea q̃ ex minimis est elementis. Et ſm hoc uisibilis est ignis. Forte autem nihil utiq; erit malũ & ipsam Platonis ꝓponere literã habentẽ sic. primum quidẽ igit si ignẽ calidũ dicimus uideamus sic cõsiderãtes discretionẽ & ipsius sectionẽ circa corpus nostrũ factã intelligentes, q̃ quidẽ acuitate passio omnes ferè sentimus, subtilitatẽ aũt laterũ, & angulorũ acuitatẽ partiũq; paruitatẽ, ut ad aliã, uidelicet & lationis celeritatẽ, q̃bus oĩbus ualidus exñs, & secans acutæ occurrens semp secat rõcinandũ reminiscentibus figuræ ipsius generationem, quia maxime illa & non alia nulla disgregans nostra secundũ parua corpora discerpens, hoc quod nunc calidum dicimus merito passionis nomen accepit.

Simul aũt accidet & mathematica corpora ardere & calefacere. Habent enim & illa angulos &

insunt in ipsis indiuisibilia, & sphęrę & pyramides, aliterq; etsi sunt idiuisibiles magnitudines sicut aiűt. Si eni hęc qdem, hęc aűt nő dicendű differentiam, sed non simpliciter sic dicendum vt dicunt.

Vndecimű hoc argumentű deducens in multá incőuenientiá & temeritaté sermoné. Si enim pro Com.67.
pter angulos urit & calefacit ignis: accidet, & mathematica corpora urere, & calefacere, & forte in his acuitatem angulorű efficere, auxiliat rationi in aliquo. Etenim in mathematicis est acutus angulus, & pyramides, & sphæræ, & hę sine sectione sicut & q̃ ab his supponunt, hoc est nő diuisę in similia toti. Neq; eni sphæra in sphæras, neq; pyramis semp in pyramides. Quare & fm hoc similitudo utiq; erit, & adhuc magis si substátiæ q̃dam separatæ sunt mathematica, ut in metaphysica aduersum Platonem tanq̃ sic dicenté nitebat. Si autem sunt indiuisibiles magnitudines, & impassibiles, & sine qualitate, ut qui circa Democritű dicebát, & Xenocrates indiuisibiles lineas supponés, ècőtra mathematicis utiq; essent assimilata. Si aűt q̃ ab ipsis supposita sunt, calefaciűt & urunt fm angulos, mathematica autem his simili figurata sunt angulis, nő adhuc dicendű differentiá, sed nő simplr sic hoc est integraliter & sine causa dicendű ut dicunt. Quærentes eni differentiá ut dicunt assignare ꝓpter quá naturalia quidé urunt, mathematica autem nő, iuenient ꝙ anguli nő sunt causę qui nihil minus & in mathematicis sunt sed passiones nihil mathematicis adsunt. Hæc quidé Aristoteles ⁋ Proclus aűt ad ipsa bene obuiás hoc facit qđ quidé Aristoteles expetit .s. differentiá assignare ꝯsequenter suppőnibus fm quá hæc quidé urunt, mathematica auté nő urunt. Ná Plato & materiales & motus figuras has ait esse, ꝓpter hoc enim & ipsum nomini appositum esse, motus organű exńs. Non omne igitur in angulum redactű calefactiuű utiq; si nő & acuti anguli sit & lateribus subtiliatű, & adhuc etiá materiale & facile mobile. Ipse autem duo quidem prima prætermittens decimam instantiam formauit, duo autem ultima undecimam.

Adbuc qđ incéditur, ignitur. Ignis aűt est sphęra aut pyramis, necesse qđ incéditur fieri sphęram aut pyramidé. Incidere quidé igitur, aut diuidere sic secúdum rationé accidens figurę, ex necessitate autem pyramidem facere pyramidas, aut sphęram sphęras penitus irrationabile, & simile, quéadmodum siquis dignificet gladium in gladios diuidere, aut serram in serras.

Duodecimű & hoc ridiculű, si enim ignis ait pyramis est, aut sphæra, & per diuidere calefacit & Com. 68.
ignit, qđ autem ignit & incendit ignis fit, Ignis autem sphæra est, aut pyramis: necesse qđ incenditur sphærá fieri, aut pyramidé. Sed secare quidé & diuidere rőnabile esto accidere figuræ acuti anguli. Ex necessitate autem pyramidé facere pyramides, aut sphærá sphæras penitus irrationabile est. Irrationabilitatem auté similis exhibitio maxime ostendet. Simile enim ac si quis uelit gladiű in gladios diuidere qđ diuidit ab ipso, aut serrá in serras. Nam qđ ignit qdem fieri igné igniente quidé fm alterationem in ipsum qđ ignit trásmutáte nihil incőueniés, sed diuidens, aut secans in sibi similia, quod diuiditur diuidere irrationabiliű est. ⁋ Dicit autem & ad hoc Proclus ꝙ ignis qui igniuit adustum dissoluit ipsius elementa & transmutauit in eo q̃ suiipsius. Gladius auté nő in substátiá agit eius qđ secatur, nő enim resoluit substantiá ipsius, sed quantű ex maiori minus facit diuidens. Neq; enim hic fm substantiá habet figurá hác, sed fm accidens. Si igitur nihil ait in elementa eius qđ secat, neq; resoluit specié ipsius qűo utiq; in similia sibi faciet diuisioné. Sed esto dicet utiq; q̃ incendunt dissolui in trigona, puta aquá & aerem & elementa ipsorum q̃ uiginti basium & q̃ octo basium. Quid est qđ cőponit horű trigona in ignis figurá .s. pyramidem ut multæ tales copulatę fiát ignis? ⁋ Dicit igitur Plato ꝙ quæ dissoluuntur ab igne trigona donec qdem in aliá spém cősistentia ceu q̃ icosaedris dissoluta in octoaedra diuisibilia magis in ignis diuisa existentia pugna pfecta nő cessabunt. Si enim in ignis naturam cőstiterint, cessant. Similia enim neq; agunt aliquid in iuicem, neq; patiűtur abinuicé. Bonum aűt ipsa pulcherrima uerba Platonis audire. Sic enim utiq; rationabimur ipsa iterű, ut quádo in igne acceptis aliis ab ipso aliquod genus angulorű, & fm latera acuitate secat, cősistés quidé in illius naturá cessat quod secat. Nam simile & idem sibiipsi genus unűquodq; neq; aliquá transmutationem facere possibile, neq; aliqd pati ab habente eadé simílr, donec aűt utiq; in aliud factű minus ens meliori oppugnat solutű non cessat. Palàm aűt ꝙ nő fortuito, & ut ꝯtingenter, quádoq; quidé in hanc figurá, quádoq; auté in aliá cőponűtur plana, sed dissoluens ipsa eam qdem q̃ ad illam figuram quá habebant idoneitaté, puta eam q̃ icosaedrű exterminat, grossioré quádam exńtem & turbulentiorem, ad eam auté quę ꝓpe transfert purioré q̃ aeris est. Et primo in octaedra cőpacta fiunt. deinde & hæc ab igne dissoluta purificant magis & subtiliátur, & fiunt ad pyramidis consistentiam idonea. Palàm autem ꝙ ad quácűq; speciem idoneæ se habeant ex figura, hanc suscipiát facile, & propter hoc

ex aqua aer primo fit,& tunc ex aere ignis.

Adhuc aũt ridiculũ ad diuidere solum reddere figurã igni. Videtur enim magis cõgregare & cõterminare quàm disgregare. Segregat enĩ quidẽ quę nõ eiusdem tribus & congregatio quidem per se est. Conterminare enim & vnire ignis, separatio autẽ per accidens. Congregans enim homophylon, separat alienum. Itaq; aut ad ambo oportebat reddere, aut magis ad congregare.

Com. 69. Tertiodecimo accusat eos qui diuisiuo solũ, sed non congregatiuo magis ignẽ formant quàm ambobus. Videtur enim ait magis congregare & cõterminare quàm disgregare. Si disgregat quidem quæ non eiusdem tribus, quando aurum ab argento separat, aut scoriam à ferro purgat. Congregat autẽ quæ eiusdem tribus. Si igitur honorabilius hoc, principalem utiq; habebit hanc operationem ignis. Disgregatio autem secũdũ accidens. Congregans enim homoeogeneum abiicit alienum. Quare ait aut ad ambo oportet assignare figuram igni si ambo operatur congregansq; & disgregans. Aut magis ad congregare si hoc quidem secundum se facit. Disgregat autem secũdum accidens. Ad hãc autem rationem instat Proclus, contrarium dicens uerum esse. Disgregare quidẽ secundũ se ignem. congregare autem secundum accidens. Nam auferre aliena à similibus eum qui adinuicem concursum, & eas quæ in idem inclinationes prædisponit, omnia enim ignea secundum omnes sensus disgregatiuam habent uirtutem. Nam tactum quidem disgregat calidum, uisum autem fulgidum, gustum autem pungitiuum. Et pharmaca etiam omnia quæcunq; ignea diaphoreticam habent uirtutem. Adhuc autem omne quidem quod congregat circũstare uult id quod congregatur simul pellens ipsum. Ignis autem non circũstare, sed penetrare per corpora uult. Apponit autem quòd & secundum non figurantes elementa subtiliorum partium magis putatus est ignis. Quòd autem tale disgregatiuum magis est, ingrediens in alia quàm congregatiuum. Quòd autem illud diuisiuũ secundum se conueniat igni significat hoc quòd non solum quæ alterius generis disgregat abinuicem, sed & ipsum unumquodq;. Fundit enim aurum & argentum & alia metalla eo quòd disgreget ipsa.

Adhuc aũt quoniã calidum & frigidum cõtraria uirtute impossibile reddere frigido figurã aliquam, quia oportet cõtrarium eẽ quod assignatur. Nihil autẽ cõtrarium est figurę, propter quod & omnes dereliquerunt hoc, & tamẽ conueniebat, aut omnia coaptare determinare figuris aut nullum.

Com. 70. Quartũdecimum & hoc planum argumentum ostendens quòd impossibile calidum & frigidũ figuris determinare. Ratio autem talis, calidum & frigidum & totaliter quæ secundũ passiuas qualitates contraria sunt uirtutibus, sed quæ figuris determinantur non sunt contraria, quia nulla figura figuræ est contraria, calidum ergo & frigidum impossibile figuris determinata esse. Deductio in secunda figura, possibile est autem & hypothetice concludere sic. Si calidum & frigidum contraria existentia figuris determinantur, erunt utiq; figuræ ipsorum contrariæ, sed figurę figura non est cõtraria, non ergo frigidum & calidum figuris determinantur. Manifestat autem ait & hoc quòd omnes prætermittunt frigido conuenientem figuram qui calidum figura determinant. Et quidẽ oportebat, aut omnia secundum qualitates contraria determinare figuris aut nullum. Et hanc instantiã soluens Proclus dicit bene expetere sermonem infrigidanti conuenientem assignare figuram, oportere autem simul ad memoriam reuocare de caliditate quomodo non pyramidem dicebamus esse caliditatem, sed uirtutem sectiuam per eam quæ secundum angulos acuitatem, & per eam quæ secundum latera subtilitatem. Quod igitur frigiditas, neq; ipsa figura est, sicut neq; caliditas, sed uirtus cuiusdam figuræ, & ut illa incisiua sit, & hæc congregatiua per pulsionem, & ut illa secundum acuitatem angulorum, & subtilitatem laterum, sic è contrario hæc secundum hebetudinem angulorum & grossitiem laterum. Contraria ergo uirtus hæc ad illam non figuris existentibus contrariis, sed uirtutibus quæ in figuris. Expetebat autem ratio figuram, non autem existentem, sed uirtutem contrariam. Quæcunq; igitur hebetes habent angulos & grossa latera, hæc contrarias uirtutes pyramidi habent, & sunt congregatiua corporum. Talia autem elemẽta trium corporum, propter quod omnia congregatiua per pulsionem congregantia. Solus autem ignis, ut dictum est disgregatiuus. Hæc dicente Proclo dubitabit utiq; quis qualiter his quæ in uirtutibus figuris, ut ait, contrariis existentibus, figuræ non utiq; erunt contrariæ. nã uirtutes conuenientes uirtuosis sunt. Forte ergo uirtutes quatuor dicit pyramidem & reliquas, quibus non existentibus contrariis uirtutes contrariæ sunt. Quoniam non secundum figuras ipsarum sunt uirtutes. Neq; enim grossum & subtile, neque quod magnarum partium & paruarum, neq; quod difficulter mobile, & quòd facile mobile sunt differentiæ

rentiæ figuræ. Forte autem neq; acutum, & hebes angulorum simpliciter sunt differentiæ figuræ. Siquidem neq; angulus figura simpliciter. si igitur secundum has contrarietates & calidi & frigidi dispositiones efficiuntur contrariæ existentes nullum inconueniens accidit. Sed propositio dicens q figuris determinata non sunt contraria indiget determinatione aliqua. Non enim sunt contraria secundum figuras, habere tamen contraria non prohibentur. Si autem & cogat quis secundum figuras contrarietates esse rememorari oportet Aristotelis in hac tractatione dicentis, quòd est aliqualiter & in figuris contrarietas Quoniam autem literam Platonis de calido ppposui, bonum utiq; erit, & eam quæ de frigido post illam mox adiectam hic adducere. Cõtrarium autem huic manifestum mox, attamen nihil deficiens fit in sermone. Quæ enim itaq; eorum quę circa corpus humidorum quæ maiorum partium ingredientia quæ minorum partium expellentia, in illorum sedes non potentia ingredi compellentia nostri robustius ex irregulari motoq; immobile propter regularitatem & compulsionem operantia ingrossant compactaq; faciunt. Quod autem pter naturam conducit, oppugnat fm naturam ipsum ad contrarium propellens. oppugnationi itaq; & cõcussioni huic tremor & rigor impositus est, frigidumq;, passio omnis hæc & Dron ipsum habuit nomen.

Quidã autẽ de virtute ipsius tentantes dicere cõtraria dicunt ipsi sibiipsis, aiunt enim esse frigidũ quod magnarũ partium pter cõstringere & nõ pertransire per poros. Manifestũ igitur quoniã & calidum vtiq; erit pertrãsiens, tale autẽ semper subtiliũ partiũ. Itaq; accidit paruitate & magnitudine differre calidum & frigidũ, sed nõ figuris. Adhuc autem si inęquales pyramides magnę vtiq; erunt non ignis, neq; causa figura eius, quod est ardere sed contrary. Quo'd quidẽ igitur non figuris differant elementa, manifestum ex dictis.

Quintũ decimũ hoc post oĩa dicta apponit ad magnitudinẽ obuians & ostendens q quicũq; frigidi uirtutẽ causam efficiunt qd magnarũ partiũ est causam dixerunt pter cõprimere & nõ penetrare per poros. sicut proxime à me Platonis pposita litera indicabat. isti & calidũ utiq; penetrarẽ dicent. Tale autẽ utiq; erit quod subtiliũ partiũ magnitudine differre dicebat prius. Si autẽ magnitudine partiũ & subtilitate determinant, accidit & paruitate & magnitudine differre calidum & frigidum, sed nõ figuris. Totalr autẽ si qđ maius frigidũ, quoniã & in pyramidibus hę quidẽ magnę dicũtur, hæ aũt paruæ, magnæ utiq; erunt nõ ignis, sed aliqđ infrigidantiũ, & his figura nõ urendi, sed infrigidãdi erit causa pter magnitudinẽ. Quare accidit cõtraria dicere ipsis qđ quidẽ pdixit. Quæ autem Procli & in his hæc sunt q nõ magnitudine sola elementa simpliciũ corporũ determinamus, sed etiã subtilitate & grossitie & acuitate & facili mobilitate, & difficili mobilitate & imobilitate. Quæ qdem uariant species & nõ faciunt eandẽ speciẽ habentia solũ fm magnitudinẽ differre. Nam multitudo qdem planorũ ait facit qđ magnarũ partium, aut qđ paruarũ partiũ in corporibus suis. Partes enim ipsorũ elemẽta dicunt uelut pyramides ignis ex qbus ignis & octaedra aeris. Nam qđ octaedrum maius pyramide, ex ęqli trigono generatis ambobus. Cõpositio autẽ cũ tãta multitudine acutum facit & hebes, pluribus autẽ paucioribus trigonis ouenientibus angulus, aut acutus, aut hebes fit. Acutus quidẽ qui pauciorũ, hebes autẽ qui pluriũ, planorũ autẽ pprietas facit facilẽ mobilitatem aut difficilẽ mobilitatẽ cõpactis existentibus pter similitudinẽ & ad inclinationẽ paratis pter dissimilitudinẽ, igitur magnæ pyramides nõ ignis, sed maiorum partiũ ignis, sicut magna octaedra maiorũ partium aer, & magna icosaedra maiorum partium aq, penes quã enim ait causam & aquæ sunt subtiles & grossæ, & aer subtilis, quidã autẽ aliquis grossus, q quidẽ enĩ quãto hęc determinata sunt, palã. In his itaq; primo quidẽ noto qliter multitudine planorũ ait facere q magnarũ partium, & q paruarum, & ex æqualibus trigonis esse figuras. Platone plane dicente nõ solũ unũ utraq; magnitudo hũs trigonum oriri fm principia, sed minora & maiora. Qũo autẽ pyramides maiores & minores fiãt utiq; omnes existentes ex qtuor trigonis. Videt igitur & ipse hoc dicere q aqua quidẽ aere & aer igne maiorum partium. etsi ex æqualibus magnitudine trigonis, quia icosaedrum ipso octaedro & octaedrum pyramide. Ex pluribus enim trigonis, pyramis autem pyramide maior non propter differentiam multitudinis, sed pp magnitudinis trigonorũ differentiam, qualiter etiam planorum pprietas facit facilem mobilitatem, aut difficilem mobilitatem. Tetragonum quidem enim trigono difficilius mobile est. Et pter hoc aliorũ elementis terra. Tria tamẽ quæ ex eodẽ trigono. s. scaleno consistunt faciliorem mobilitatem habẽt paucitate & paruitate trigonorum. Cõm. 71.

Quoniã autẽ pprijssimę differẽtię corporũ quę fcdm passiones, & opera, & virtutes, primũ vtiq; erit de his dicendũ, vt cũ cõsiderauerimus hęc, sumamus vniuscuiusq; ad vnũquodq; differentias.

Com. 72. Concluso quod proxime proposuit, scilicet q non figuris differunt elementa, consequenter quibus differant manifestat q secundum passiones, & opera, & uirtutes. Distinguit autem hæc Alexander multipliciter. quandoq quidẽ passiones dicens leuitates/grauitates/durities/mollities/raritates/spissitudines. Virtutes aũt caliditates frigiditates. qñq aũt passiões qdẽ passiuas qlitates, uirtutes aũt eas q̃ fm inclinationes, opera autem operationes. & iterum uirtutes qdẽ actiuas ipsorũ qlitates/caliditates/siccitates/leuitates. Hæ enim uirtutes actiuę, passiões autem oppositas ipsis frigiditates/humiditates/grauitates/tãquàm passiuas & materialiores. Nam & in his quæ de generatione illas quidem magis actiuas, has autem magis passiuas esse/ait/& etiam has priuationes illarum uocat. Secundum aliam autem adiectionem idem/ait/uirtus & passio est, ab eo quidem quod est passionẽ efficere, aut patiente materia fieri passionem. Virtus autem ab eo quod est posse, & forte sic magis suscipiẽdum. Vult quidem. n. nõ secundum figuras elementorũ determinari differentias, quia neq est in his contrarietas proprie, sed secũdum passiuas uocatas qualitates/caliditates/siccitates/mollities/leuitates/& oppositas ipsis, & quæcũq tales. In his enim est contrarietas secundum quas quæ in inuicem elementorum transmutatio fit, quod quidem est nunc quæstione tractatum. Qualitatum autem harũ unaquæq tripliciter consideratur, aut enim ut uirtus, hæc enim est substantiæ ad operationem præparatio secundum quam ignem potentiam calefactiuam habere dicimus, aut ut quæ à uirtute per operationem indita patienti passio, ut calefieri. Ab his autẽ scilicet uirtute & operatione, & passione substantiæ diffiniuntur, & quæ in inuicem elementorum transmutatio deprehenditur. Harum autem unam in sequenti libro pertractans tãquàm magis ad naturalem motum conuenientem. de aliis in his quæ de generatione & corruptione docebit. Et quòd secũdum has eam quę in inuicem transmutationem faciunt demonstrabit, hic quidem igitur finis est tertii libri tractationis de cœlo. Processus autem ipsius breuis sit talis, cum proposuisset de simplicibus in uniuerso corporibus dicere. In duobus primis libris tractationis huius de circulariter mobili & æterno corpore cũ tractasset, in hoc de his quæ recti motus sunt. & generabilibus docens inquirit, primo si est generatio aut non, quoniam hi quidem penitus auferebant generationem dicentes ens ingenitum, sic Parmenides & Melissus, hi autem omnium corporum, ut qui ex planis corpora constituunt. Ad hos ergo contradicens, consequẽter dicit quorum est generatio, quia habentium qualitates passiuas contrarias & motorũ super rectam. Si autem debeat aliquis generabilium corporum substãtiam cognoscere, elementa ipsorum primo cognoscendum est, aliis autem alia elementa dicentibus cum diffinisset primo elementum utrũ infinita numero, aut finita sunt inqrit. Et cum redarguisset infinita dicentes eos qui circa Anaxagoram & Democritum transiit, transit ad eos qui unum elementum supponunt. Et cum contradixisset etiam ad istos, cõclusit q necesse plura esse & finita, & tunc ostenso q non sunt æterna, sed generabilia & corruptibilia, ex diuisione inquirit: utrum ex non corpore aut corpore generẽtur. Etsi ex corpore: utrum ex alio aut ex inuicem, & redargutis aliis diuisionis membris reliquit q ex inuicem. Et quęrit iam modum eius quæ ex inuicem generationis, & ostenso q neq fm segregationem omnium segregatorum, neque fm congregationem & disgregationem, ut Empedocles & Democritus, neq fm transfigurationem, neq fm dissolutionem in plana ut Timæus, in fine iam concludit q quę in inuicem trãsmutatio elementorum fm specificas ipsorũ contrarias differẽtias specificat, ꝓprissime aũt differẽtiæ ipsorum quæ secundum qualitates, quę tripliciter diuiduntur, aut ut uirtutes, aut ut passiones, aut ut opationes.

SEQVITVR IN LIBRVM QVARTVM DE COELO ET MVNDO COMMENTARIVM SIMPLICII GVILELMO Morbeto Doc. Interprete.

OTAM Intentioné in tractatione de Cœlo Aristoteles institués docere de simplicibus in mũdo corporibus, primũ quidem totũ Librum cõmuniter de circulariter mobili & cœlesti corpore fecit. Secũdum auté de partibus cœli, de totalioribus, dico aũt de sphæris, & de partialioribus, hoc est de astris in ipsis. In tertio aũt iá de his quæ sub luna simplicibus corporibus: quæ recti, motus sunt cũ pposuisset dicere quæ & eleméta semp sunt. Et ostenso q̃ neq; infinita multitudine, neq; unũ sunt hæc, sed finita qdem, uno autem plura. Et q̃ nõ æterna, sed generabilia & corruptibilia, & q̃ generatio ipsis non ex nõ corpore, neq; ex alio corpore, sed ex inuicem, nõ segregatione, neq; dissolõne in plana, sed fm qualitates tripl'r cõsideratas, aut fm uirtutem operatiuá, aut fm operationé quæ fm uirtutem, aut fm passionem quæ fm uirtutem per operationé imprimit' patienti. Merito de uirtute & opatiõe & passione his quæ fm qualitates dixit oportere inquirere, táquá ex his cognituris nobis modum generationis ex inuicé, ex modo aũt quot & quæ sint eleméta inuenietibus, sicut auté primũ simpliciũ corporum à circulari motu inuenit sic reliqua inuestigat à motu fm rectam. Cõuenit.n. naturali à motibus inuenire naturales res, qa natura principiũ motus est. Quoniá igitur qui fm rectam naturalis motus fm uirtutem grauis & leuis inest corporibus naturalibus, de graui & leui primo intédit inquerere tãq̃ fm hæc maxime specificatis his quæ sub luna simplicibus corporibus super rectá motis & generabilibus & generationem ex inuicé hñtibus, q̃uis sint multæ & aliæ uirtutes in ipsis & passiones & opationes, etenim fm caliditaté & siccitaté, & raritaté, & his cõtraria, & alia talia. Quidam auté dictę sermonũ cõsequentiæ non attédentes refutare hũc librum ausi fuerũt tãq̃ non cõuenieté intétionibus de cœlo. sed si forte his quæ de generatione & corruptione cõuenit, dictũ est auté q̃ his quæ sub luna simplicibus corporibus cõuenientissimũ qđ graue & leue, & etiá quod cœlestibus nõ cõuenit: hæc diligétius sciemus nunc, ppter qđ & ipse fm principia primi libri oportet/ait/supponi, qđ dicemus graue & leue. Nũc qdem sufficienter ad p̃sentem opportunitatem, diligentius auté iterum quádo cõsiderabimus de substátia ipsorũ ad hos sermones referens. Diuidens igit' in pricipio qđ simpliciter graue & leue, & quæ ad inuicem dicunt', & differétiam ipsorũ tradens, deinceps eas de graui & leui opiniones priorũ narrat, & ostendit q̃ nullus illorũ de simpliciter graui & leui sermonem fecit, sed de his quæ ad alterũ. Et tertiũ sibi caplm est in quo determinat ppter quid, hæc qdé sursum ferunt', hæc aũt deorsum corporũ semper fm naturá, hæc auté sursum & deorsum. Cõmunem auté causam cum assignasset, in quarto iam caplo differentiam tradit extremorũ elemétorũ, hoc est ignis & terræ ad aerem & aquá. Quinto q̃ simpl'r quidem graue terra, simpliciter auté leue ignis ostédit supposito q̃ determinatũ sit medium. Sexto ostendit q̃ mediũ est determinatũ, ex hoc auté q̃ & extremum, & ppter hæc extrema elemétorũ simpliciter leue, & simpl'r graue sunt, idem autem dicere, ignis & terra. Septimo q̃ sunt & intermedia aer & aqua, quorũ utrũq; sic quidem leue, sic auté graue est. Octauo q̃ ignis qdem nullatenus habet grauitaté, terra auté nullatenus habet leuitatem, media aũt in suis qdé locis & in locis suppositorũ, grauitaté qdé habent, leuitatem auté nõ hñt. Nono q̃ quatuor elñta propriis differentiis materiæ differunt & non componũtur media ex extremis.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

E graui autem & leui quid est vtrũq;, & q̃ natura ipsorum cõsiderandũ, & ppter quã causam habent virtutes has. Est enim quę de ipsis cõtemplatio his qui de motu sermonibus ppria. Graue enim & leue impoßibile moueri physice aliqualiter dicimus. Actibus auté nomina ipsorũ nõ ponuntur, nisi siquis putet inclinationé esse tale: ppter eu

tem physicū quidē esse negociū de motu. Hęc autē habere in seipsis, velut quędā suscitiua motus. Omnes quidē vtuntur virtutibus ipsorum, tamē non determinauerunt præter paucá. Videntes igitur primum ab alijs dicta, & disquirentes quęcunq; ad considerationem hanc diuidere necessarium, sic & quod videtur nobis, dicamus de ipsis.

Coñ. p^o. RAVITAS & leuitas sunt aliis qualitatibus cōuenientiores naturalibus corporibus, quia fm has naturales motus fiūt fm quas specificātur naturalia corpora. Necessarius autē & aliter est de his sermo, qa per ipsa in pcedētibus ostēdit ipoſe eē ex pūctis & lineis & planis generationē naturaliū corporū eē, si necesse qdē unūqdq; naturaliū corporum aut graue, aut leue esse. Nihil autē pōt ex illis tale fieri. Oñdit aūt & q nullū est possibile moueri corpus sup rectā nō hñs grauitatē aut leuitatē, sed & i primo libro his usus fuit. Et cœlū cū oñdisset leuitate, aut grauitate exēptū, & q nō est ifinitū corpus p hoc ostēdit. Sępe igif cū usus fuisset ipsis merito, & ppter hoc diligētem sermonem de his facit, nunc ad hoc ipm reponēs tempus. Et alter aūt necessarius de ipsis sermo, eo q uarie opinanf naturales de ipsis, & nō cōsonos inuicem de his tradūt sermones. Ipse autē adhęrentiorē assignās causam opportunitatis huius sermonis, qa quæ de ipsis theoria cōueniens est sermonibus de motu, ut qdē Alex. dicit, quia naturalium motus est principium, Naturalis autem facultas est. Forte autem promptius est dicere q ex motibus, & ea quæ sub lunam inueniunt simplicia corpora sicut & cœleste. Quærit autem quid est utrūq;, & quæ natura ipsorū quęrere iubens. Graue autem & leue corpora dicit grauitatem & leuitatem habentia, quæ uirtutes uocat, propter quod & adiecit. ⁋ Et propter quam causam grauia & leuia uirtutes habent has. Hoc autem in his quæ de generatione & corruptione assignabit, sicut etiam quæ de aliis passionibus, & de materia generationis ex inuicem quatuor elementorū dicunf, partim q de cōtinuo, partim autē distincto existēte tractatu illo. Adhuc qđ autē cōuenienter se haberet ad motū graue & leue ostēdit, per hoc q graue & leue nō aliud aliquid dicunf, sed fm q hoc quidē ad medium mouef, hoc autē à medio. Notauit autē bene q q̄ quidē participāt graue & leue uocanf, & uirtutes grauitas & leuitas, opatiōibus aūt nō iacēt noia, ut i caliditate calefactio, opatio, & in ędificatiua ædificatio, nisi figs/aitputet inclinationem cōi nomine significare grauitatis & leuitatis opationem. Quoniā autem/ait/naturalis quidē facultas circa motū est, principiū autem motus natura, & principiū sicut in moueri cōsideratum. Graue aūt & leue corpus fm q talia habent q̄dam uitæ epyteumata. s. grauitatē & leuitatem, motus principia existentia, uita enī q̄dam est natura cōstantibus motus principiū ut ipsæ in aliis dixit. ppter hoc naturales omnes utunf qdem uirtutibus grauiū & leuium, hoc est grauitate & leuitate, nō tñ determinauerūt de istis exceptis paucis q̄ sunt uirtutes, & ppter quā causam uirtutes has habent naturalia corpora. Si autē has uirtutes dicit leuitatem & grauitatem & nō corpora, illud habere pro esse, dictū est, quia hæc suscitātia q̄dam motus sunt in habentibus. Quare etsi de corporibus dictum est illud, hæc, siue de uirtutibus illud, excitātia, uirtutes sunt. Manifestat autē & qđ adiūctū est, quia omnes utunf uirtutibus ipsorū ut sit ratio talis. Naturalis facultas circa motus principium, nam circa naturā, q̄ est motus principiū. Motus autē principiū & excitatiuū grauitas & leuitas. Naturalis ergo facultas circa grauitatem & leuitatem erit & naturales de his dicent. Si igif & necessaria naturalibus q̄ de his theoria, & nō pfecte determinauerūt de ipsis, opportunius erit de ipsis sermo. Vidētes igitur/ait/ primo sicut nobis est consuetudo quæ ab aliis de ipsis dicta, & ex diuisione eis quæ ad sermonem dubitationibus expositis sic & quod uidetur nobis de ipsis dicamus.

Dicitur itaq; hoc qdem simpliciter graue & leue, hoc aūt ad alterū. Habentiū enim grauitatē dicimus, hoc qdem esse leuius, hoc aūt grauius, puta ligno/ęs. De simpliciter qdē igitur dictis, nihil dictū est à prioribus, sed de his quę ad alterū. Non enim dicūt, quid est graue, & quid leue, sed quid grauius & quid leuius in habentibus grauitatē. Magis aūt erit manifestū qđ dicitur sic. Hęc qdem enim semp nata sunt à medio ferri, hęc aūt semp ad medium. Horū aūt qđ quidē à medio fertur sursum dico ferri, deorsum aūt qđ ad mediū. Incōueniens enī nō putare esse aliquid in cœlo, hoc qdem sursum, hoc aūt deorsum, quēadmodū qdam dignificant. Non enim esse hoc quidē sursum, hoc autē deorsum dicūt. Siqdem ad oēm partē simile est & vndiq; antipos erit ambulās vnusquisq; ipse ipsi. Nos aūt totius extremum sursum dicimus, qđ & scđm positionē est sursum & natura primū. Quoniā aūt est aliquid cœli extremū & medium, palā q erit & sursum & deorsum sicut & multi aiunt, veruntamē nō sufficienter. Huius aūt causa, quia putant nō simile esse vndiq; cœlū, sed vnū esse solū qđ super nos hemi-

ſphæricum. Quoniā coexiſtimātes, & in circuitu tale, & mediū ſimiliter habere ad omne, hoc qdem ſurſum dicent eſſe, qđ autē mediū deorſum. Simpliciter quidē igitur leue dicimus qđ ſurſum fertur & ad extremū. Graue autē qđ ſimpliciter deorſum & ad mediū, ad aliud autē leue & leuius qđ duorū habentium grauitatem & molem ęqualem deorſum fertur alterū natura uelocius.

Diuidit primo graue & leue in ea q̄ ſimpliciter dicūtur talia, & in ea q̄ ad alterum quæ ſm cōparationem dicūtur, ut quādo ambobus hñtibus grauitatē & ære, & ligno, hoc quidē grauius dicimus .ſ. æs, hoc autē leuius .ſ. lignū. Ad cōparationem utiq̧ grauioris leuius dicentes, quāuis ſm ſe grauitatem habens. Diuiſis autē ſic de ſimplr̃ quidē grauibus & leuibus nihil dictum eē à prioribus, ait, ſed de ſolis his q̄ ad alterū. Non enim qđ eſt graue & quid leue dicūt, ſic enim utiq̧ quod ſimplr̃ aſſignabant, ſed quid grauius & leuius ambo in hñtibus grauitatem cōſiderantes, & hoc ſibiipſis ꝯſequēter. Quoniam oē corpus grauitatē habere putabāt, aliud aūt alio grauius tanq̄ magis ſubſidens, & quod minus graue leuius uocabāt rarius exiſtēs & ſupernatās, & quod maxie rarum leue. Volens aūt oſtēdere ꝙ alia quidē quæ ſimplr̃ grauia & leuia, alia aūt quę ſm comparationē, & q̄ utraq̧, & ꝙ de his q̄ ſimpliciter nihil dixerūt priores. De ſolis his q̄ ad alterū ex euidētia accipit, ꝙ hæc qdem corporū ſemper nata ſunt à medio ferri, hæc aūt ſemper ad mediū, & hoc qdem euidēs & cōis confeſſio. Quæ aūt deinceps iam tāquā ſibi uiſa, nunc qdem ꝓnuntiat, poſterius aūt & demōſtrare conabitur. His enim ait dictis, q̄ quidē à medio ferunt̃ ſurſum dicimus nos ferri, deorſum autē quæ ad mediū. Et ſimplr̃ quidem leue dicimus quod ſurſum fert̃ & ad extremū. Graue aūt ſimplr̃ quod ſimpliciter deorſum & ad mediū. Ad aliud aūt leue ait qđ & leuius uocat̃, hoc eſt quod duobus habētibus grauitatē uel magis leuitatē, & molibus exiſtētibus æq̄libus alterū citius altero ſurſum fert̃ ſcđm naturā. Ipſe autē leuius tanq̄ ad grauius dictū aſſignauit, ut maius ad minus. Merito aūt appoſuit hoc & molē ęq̄lem, ſi enim inęq̄les moles habeant, pōt grauius aliquo ſui natura nō citius, ſed tardius deorſum ferri ꝓpter minus eē. & ſic neq̧ qđ ſuiipſius natura leuius, leuius erit. Quod qdem igit̃ cōtinuū ſermonis tale eſt. Cum dixiſſet aūt quid quod ſurſum ipſe putat & qđ quod deorſum, itermediæ ꝯtradicit ad non putantes aliqđ eſſe in mūdo, hoc qdem ſurſum, hoc autē deorſum. Huius aūt fuerunt opīonis Anaximādrus, & Democritus quia infinitū ſupponebāt uniuerſum. In īfinito enim nihil eſt ſurſum, aut deorſum natura, termini enim hæc & ultima diſtenſionū. Alii aūt quorū & qui apud Platonem Timæus ad quē maxīe conatur nō uolunt in mūdo eē, hoc quidē ſurſum, hoc autē deorſum ꝓpter ſimilitudinē. Sĩlitudinis autē ſignū dicebant poſſe ſm omnes partes terræ antipodem aliquē ſibiipſi fieri. Vbicūq̧ enim aliquis fuerit poſſibile eſt iterū ad hūc locum antipodē fieri Quid igit̃ magis qđ ſub pedibus noſtris deorſum oē eſt uſq̧ ad coelū & quod ſup caput ſurſum, aut quod apud antipodas. Si autē idē ſurſum & deorſum ꝓpter ſimilitudinē nō utiq̧ erit, hoc quidem aliqđ ſurſum, hoc autem aliqđ deorſum ſuiipſius natura determinate in mūdo. Illi quidē igit̃ ſic interimebāt ſurſum & deorſum, nos autē ait qm̄ eſt mundi hoc quidē extremū, hoc aūt mediū, quod qdem extremum ſurſum dicimus & poſitiōe ſurſum, eleuatū .n. & natura primū. Nā ſurſum ipſo deorſum natura primū ſicut dextrum & ſiniſtrū. Qđ aūt mediū ait deorſum decimus, ſicut & multi dicūt etſi deficiāt à ueritate illi, nō putantes ſphæricū eſſe coelū, ſed ſolum qđ ſup nos hemiſphærīū quod etiam uidet̃, tanquā ſiqdem ſimul intelligerēt, & circulo tale eſſe, & mediū ſimilr̃ habere ad oē, quod quidem extremum oē ſurſum dicerent eē, medium autē deorſum. Nunc enim neq̧ extremū ſciunt pfecte, neq̧ terram mediū putāt, quāuis deorſum dicentes ipſam. Si igit̃ ꝓpter ſimilitudinē non putabant in uniuerſo eē ſurſum & deorſum, oīa differētia extremi ad mediū quid ꝓhibet, hoc qdem ſurſum eē, hoc autem deorſum. Hæc dicente Ariſtotele ꝙ quidē à cōſuetudine multorū accepra ſunt quā non uult alienare Ariſto. palā ex dictis. Plato autē multorū conſuetudinē deſpiciens, ſphærico exiſtente mūdo non exigit, hoc quidē ipſius ſurſum dicere, hoc aūt deorſum. ſed hoc quidē circū, hoc autē medium Etenim ꝙ qdem circū cōnuit ad mediū, ut ad principiū & circūdabit mediū. Quod autē ſurſum et quod deorſum cōtrariū exiſtens, nō utiq̧ cōnuet ad cōtrariū, ſed à cōtrario magis utiq̧ mouebitur, fugit enim ipm natura ſeparatū. Adhuc autē ſi ſurſum & deorſum plurimū in longitudine diſtant. In ſphæra aūt ultima diametri plurimā hñt diſtantiā, non utiq̧ erit quod qdem circū ſurſum, quod autem mediū deorſum. Totaliter aūt ſurſum & deorſum diſtenſionis, quę ſm rectū ſunt ultima, ſed nō ſphæricæ. Propter qđ & ut ad nos itelligit̃ rectā hñtes figurā, & graue & leue, ut ad nos aſſignantes noiauerunt, graue quidē dicētes quod ad baſem noſtram ruit, leue aūt quod ad uerticem uadit. Et ipſe aūt Ariſtoteles ſm pōnem ſurſum quod extremū dicens, unde aliūde q̄ à cōparatiōe ad nos ſic nominauit ſicut & multi. Et natura aūt primū non cogetur eē niſi quis mediū deorſum oſtenderit ens. etenim ſufficit ꝙ circū priori natura ſicut ſm aliud aliquid medio. Bene aūt utiq̧ habebit &

Com. 2.

Platonis ꝑponere literam in qua sursum & deorsum uniuersi abnegat. Ná uniuerso cœlo sphęrico existente, quæcũq; qdé distantia, æq̃liter à medio facta sunt extrema: simil'r ipsa oportet extrema nata esse. mũdo itaq; sic apto nato, quid dictorũ sursum quis aut deorsum ponens nõ rõnabiliter uidebitur nihil cõueniés nomé dicere? Nam medius quidé in ipso locus, neq; deorsum aptus natus, neq; sursum dici iustũ, sed ipso medio. Hic aũt circũ neq; utiq; medius, neq; hñs diuersam ptem ipsius alteram ab altera magis, ad mediũ aũt aliquid eorũ quæ è regione, eius auté quod simil'r olquaq; natum est, q̃lia quis ipsi inferens noía cõtraria & q̃liter bene utiq; existimabit dicere. Si enim aliquid & solidum sit fm mediũ uniuersi æque resultans ad nihil utiq; unquã extremorũ feretur ꝑpter eam q̃ olquaq; similitudiné ipsorũ, sed etsi circa ipm procedat quis, in circulo sæpe utiq; stans antipos, idem ipsius sursum & deorsum dicet. Hæc qdem igit de eo qd sursum & deorsum Platonis dogmata est. Grauitatem aũt oía quidé entia ait hře, non sic auté tanquã oíbus ad centrũ motis & grauioribus qdem subsidétibus, minus aũt grauibus expulsis & supnatátibus illis, & ꝑpter hoc dictis leuibus, sed tanq̃ oíbus eã qdem q̃ ad ꝑpriũ locũ lationé pp grauitaté hñtibus. Ducit. n. appetitus unũquodq; ad cognatũ, deductio aũt p grauitaté, & q̃ in ꝑprio loco mansio, p hãc uirtuté existit, ꝑpter qd & ignem graué ait sicut & terrã. Et manere utrũq; in ꝑprio loco ꝑpter suiipsius grauitaté, abstrahi aũt ex ꝑprio fm quod leue est, ꝑpter qd totis qdem grauitaté solum existere credit, non enim exeunt ex ꝑpriis locis, neq; abstrahũtur. Partes autem habentes leuitatem secdm quã & ad ea quæ ꝑter naturã loca trãscindere nata sunt. Sicut auté Aristoteles à graui & leui sursum & deorsum determinauit, & ab his illa, sic etiã Plato ꝑpter eam q̃ circa graue & leue falsam opinioné sursum & deorsum in uniuerso falso existimari ait. Scribit aũt ɔsequenter prius expositis hæc. totũ qdem enim sicut dictũ est, nunc utiq; sphæricũ existens locum quédã deorsum, hunc aũt sursum dicere, nõ sapientis. Vnde aũt nominata sunt hæc, & in qbus entia cõsueta ꝑpter illa, & cœlum totũ isti diuidentes dicere, hęc cõfitendũ. Supponentibus aũt nobis hęc siquis in uniuerso loco fm quem natura ignis sortita est maxime ubi & plurimũ utiq; cõgregatum erit ad qd fert uadens ad illud, & uirtuté ad hoc habens partes ignis auferens si stet ponens in lance leuãs libram & ignem trahens in dissimilé aerem uim inferens, palã utiq; q minus maiori facilius uim patit. Vis enĩ una alicui duorũ simul eleuatorũ, qd qdem minus magis, qd aũt plus minus, necesse qdem censum assequi ui. Et qd qdem multum graue & deorsum motum uocari, qd auté paruũ leue & sursum. Idem itaq; hoc oportet uidere agentes nos circa hunc locum. Sup terrã enim ambulátes terrenis generibus distensi, & terrã aliquãdo ipsam trahimus in dissimilé aerem ui & ꝑter naturã ambo à cognato retenta. Minus aũt facilius maiori uim inferétibus indissimile prius consequit. Leue igitur ipsum ꝑdiximus, & locum in qué cogimus sursum, cõtrariã autem his passionem graue & deorsum. Deide post pauca, cõcludens dicta adiungit. Hoc itaq; unũ aliquid intelligendũ de oíbus ipsis q q̃ qdé ad cognatũ uia singulis exñs graue quidé quod fertur facit. Locum autem in quem quod tale fertur deorsum. Quę autem his continua, alium & alium locum diuersa habitudine habent.

Eorum itaq; qui prius uenerunt ad eam quę de his cõsideratioñe, ferè plurimi de sic grauibus & leuibus dixerũt solũ. Quibuscũq; ambobus habẽtibus grauitatẽ alterũ est leuius, sic aũt diuidẽtes putãt determinatũ esse & de simpliciter leui & graui. Sermo aũt ipsis nõ cõgruit, palã autem erit hoc magis ꝑcedentibus. Dicunt enim leuius & grauius, hi qdem quẽadmodũ in Timęo existit scriptũ. Grauius qdem qd ex pluribus eisdem cõstans. Leuius autẽ qd ex paucioribus, quẽadmodũ plumbũ plumbo plus grauius, & ęs ęre. Similiter autẽ & aliorũ q̃ eiusdem speciei vnũquodq;. In superabũdantia enim ęqualium partiũ grauius vnũquodq; est. Eodem aũt modo & ligno plũbum aiunt: ex qbusdam enim eisdem esse omnia corpora, & vnius materię, sed nõ videri. Sic autẽ determinatis nõ est dictũ de simpliciter graui & leui. Nunc enĩ ignis qdem semp leuis & sursum fertur, terra aũt & terrea omnia deorsum & ad mediũ. Itaq; nõ ꝑpter paucitatẽ triãgulorũ ex qbus cõstare aiunt vnũquodq; ipsorum, ignis sursum ferri natus est. Qui enim plus minus vtiq; ferreretur & grauior vtiq; esset, ex pluribus ens trigonis, nunc aũt videtur cõtrarium. Quãto enim vtiq; sit plus leuior est & sursum fertur velocius, & à sursum autẽ deorsum paucus feretur citius ignis, multus aũt tardius. Ad hęc aũt quoniã pauciora qdem hñs homœogenea leuius esse dicũt, plura autẽ grauius. Aerem aũt & aquã & ignem ex eisdem esse triãgulis, sed differre paucitate & multitudine, ꝑpter qd hoc qdem ipsorum esse leuius, hoc autem grauius. Erit aliqua multitudo aeris quę grauior aqua erit. Accidit autem totũ cõtrarium. Semper

enim

enim plus aer ſurſum fertur magis, & totaliter quęcunq; pars aeris ſurſum fertur ex aqua. Hi *quidem igitur hoc modo de leui & graui determinauerunt.*

Cum dixiſſet q̃ ſunt ſimpl̄r grauia & leuia, & eã q̃ ad alterum dicunẽ: nunc tanq̃ manifeſtis adiũgit hoc qđ prius dixit ꝙ de his q̃ ſimpl̄r qdem nihil dictũ eſt à prioribus, ſed de his quæ ad alterum ſolum, q̃ quidem in grauitatẽ habentibus ↄſideranẽ ſm magis & minus, ut qđ minus graue leue & leuius dicaẽ, ſic autem ait. Qđ ad aliquid graue & ad aliquid leue diuidẽtes abinuicem, putant & de ſimpl̄r leuibus & grauibus determinaſſe, non tamen ſermo qui de his q̃ ad alterũ aſſignatus cõgruit his q̃ ſimpl̄r dicunẽ. Qđ qdem erit palã, opiniones autẽ ipſorũ prius diſtinguens ꝑtractat primo eam quæ in Timæo de his opinionẽ & plane ipſam exponens ſic obuiat ad ipſam. Tribus enim elementis aqua, aere, igne, & determinatis ipſis figuris. ſ. icoſaedro, octaedro, pyramide ex eodem trigono. ſ. ſcaleno cõſiſtentibus qđ ex pluribus eiſdẽ trigonis cõſtat, grauius eſſe dicunt, icoſaedrũ qdem. ſ. aq̃, octaedro. ſ. aere, hæc aũt pyramide & igne. Quare in exceſſu æq̃lium partiũ grauius unũquodq; eſt ſm ipſos ſicut plũbum plũbo & æs ære, qđ plus minori, & total̄r q̃ eiuſdem ſpeciei inuicem. Si igitur plũbum plũbo maius minori grauius nõ natura, ſed magnitudine nõ ↄgruet iſte ſermo ſimpl̄r graui & ſimpl̄r leui diuerſam habentibus naturã. Sicut autẽ in his q̃ eiuſdẽ ſpeciei, ſic & in his q̃ diſſimilis ſpeciei dicebant hr̄e grauius & leuius. Etenim ligno ęs grauius eſſe dicunt eo ꝙ plura habeat in ſe trigona Omnia enim ex eiſdem cõponi corpora, & ex una materia ea q̃ trigonorũ eſt, etſi nõ uideaẽ ſic in his q̃ diſſil̄is ſpeciei. Si autẽ ſic determinãtes nõ dicunt de ſimpl̄r leui & graui, ſed de eo qđ ad alterũ. Videtur autẽ ignis, ſiue ſit minor, ſiue ſit maior ſurſum motus, & terra quãtacũq; ſit deorſum & ad mediũ. q̃re eſt aliquid ſimpl̄r leue, & ſimpl̄r graue, & nõ oĩa ad alterũ talia. Siquidẽ nõ ꝓpter paucitatem trigonorũ ignis ſurſum ferri natus eſt. Si enim hoc amplior ignis minus utiq; fereẽ ſurſum, & grauior eẽt & ex pluribus exñs trigonis. Nũc autem uidetur cõtrariũ, quãto enim utiq; fuerit amplior ſurſum ferẽ citius & leuior eſt, & ẽt ſi amplior grauior eſt, oportebat & deſup detractũ ampliorem ignem citius deorſum ferri ſiquidẽ grauior. Nunc autem non ſic fit, ſed paucus citius fertur deorſum, quia qđ paucũ facilius uim patitur, qđ autẽ multum difficilius. Oſtenſo igitur ſic in igne, & ab eo qui ſm naturã, & ab eo qui ꝑter naturã apparente ſimpliciũ corporũ motũ, ꝙ nõ oportet multitudie & paucitate cõpoſitorũ graue & leue determinãtes eo ꝙ q̃ ad alterũ graue & leue poſuerũt, neglexerunt ea q̃ ſimpl̄r. Idem oſtendit & ab aere, ſi enim qđ ex pluribus trigonis grauius erit, aliqua multitudo aeris, aliq̃ pauca grauior erit aqua. Decẽ enim octaedra duobus icoſaedris hñt duplam multitudinẽ trigonorũ. Accidit aũt nunc totũ cõtrariũ ut & in igne. Nam amplior aer nõ ſolũ grauior nõ eſt pauca aqua, ſed etiã magis leuior q̃ paucus, palã ex eo ꝙ amplior aer ſurſum fertur magis, qđ autẽ ſurſum fertur leue. Cum aũt dixiſſet ꝙ amplior aer ſurſum fertur magis adiunxit, & totaliter quæcũq; pars aeris ſurſum fertur ex aqua. Si enim quęcũq; pars aeris, ſiue maior, ſiue minor ad ſurſum aq̃ fertur, palã ꝙ natura leuis eſt aer, & nõ ꝓpter paucitatẽ trigonorũ aqua leuior. Attẽdere aũt oportet ꝙ ignem & aerẽ ſimpl̄r leuia, aquã aũt grauẽ ſuis ipſius ſuppoſitionibus addictus concluſit Ariſtoteles. Nam ſurſum & deorſum ſm naturã determinãs in uniuerſo eo qui ad hæc motu leue à graui diſtinxit. Plato aũt nõ multitudine & paucitate planorũ, ſic enĩ aqua grauior eſſet q̃ terra, ſi qđ qdem icoſaedrũ ex iſopleuris trigonis uiginti conſtat, quorũ unũqđq; q̃tuor cõſtituit ſemitrigona. Sed q̃ qdem ad cognatũ aũt uia ſingulis exñs, graue qdem qđ fertur facit. Locum aũt in quẽ qđ tale fertur deorſum, q̃ autẽ his cõtinua alio & alio locanẽ & mouenẽ, hoc eſt q̃ non ad cognatũ feruntur; neq; ad illud qđ appetunt, & ad qđ repunt, ſed ad cõtrariũ hęc leuia, & locus ad quẽ ferunẽ ſurſum, quare ſi quis uelit, & apud Platonẽ qđ ſimpliciter leue & qđ ſimpliciter determinatũ inuenire in his quæ nunc ꝓpoſita ſunt inueniet, non ea q̃ ſurſum & deorſum latione ſimpl̄r determinata, ſed ea q̃ ad ſuũ & ea q̃ ad alienũ. Penes literã aũt Ariſto. quãdo dicit. Quoniã qđ qdẽ pauciora habet homœogenea leuius eſſe aiunt, quonia nõ omnia ex trigonis eiuſdem ſpeciei componuntur, ſed tria ſolum ignis, aer, aqua, propter quod, & in his maxime comparationem fecit.

His aũt nõ ſufficiens viſum eſt ſic diſtinguere, ſed equidẽ exiſtẽtes antiquiores ętatibus magis nouiter intellexerunt de nunc dictis. Videntur enĩ quędã mole quidẽ minora corpora, entia aũt grauiora. Palã igitur ꝙ nõ ſufficiẽs dicere ex ęqualibus cõponi primis quę ęque grauia. Equalia enim vtiq; eſſent mole, prima autẽ & indiuiſibilia ſuperficies qdem dicentibus ex quibus cõſtent grauitatẽ habentia corporũ incõueniens dicere. His aũt qui ſolida magis cõtingit dicere, maius eſſe grauius ipſorum. Cõpoſitorũ aũt quoniã nõ videtur hunc vnũquodq; habere modũ, ſed multa grauiora videmus mino-

ra mole entia, quẽadmodū lana ęs, alterā causam putant & dicunt quidā. Vacuū eni interceptū alleuiare corpora aiunt & facere aliquādo maiora, multoties ex ęqualibus solidis, aut ex paucioribus, totaliter autẽ & omnis causam esse leuioris plus inesse vacuum. Dicunt qdem igitur hoc modo, necesse aūt apponere sic determinantibus nō solum vacuū habere plus si sit leuius, sed & solidū minus, ꝓpter hoc eni & ignem esse aiunt leuissimū, qa plurimū habet vacuū. Accidet igitur modico igne multū aurū plus habens vacuum esse leuius si nō & solidum habebit multuplum, quare hoc dicendum.

Com̄.4. Post eos qui multitudine, & paucitate planorum graue, & leue determinát trāsit ad eos qui circa Leucippū & Democritum grauedinis quidem soliditatem atomorū causam ponentes. Leuitatis autem uacui interceptionẽ, & dicit hos quāuis antiquiores extiterint magis nouiter intellexisse de propositis q̃ eos qui multitudine & paucitate planorum grauis & leuis differentiam assignant. Eqdem ꝙ magis nouum circūspectus & rectius est, & causam assignat pęhonorationis horum dicẽs ꝙ uidentur quædam corporum mole quidem minora, grauiora aūt ut ęs & lana. Hoc autem his qdem qui multitudine & paucitate cōpositorum differẽtiam assignant, aduersatur. Quæ.n.ex æqualibus multitudine & magnitudine fm ipsos æq̃lia existẽtia mole necesse est, & ęque grauia eẽ semper. Si n. quę quidẽ ex pluribus grauiora, q̃ autẽ ex paucioribus leuiora palā ꝙ quę ex æq̃libus, & ęq̃ repentia utiq; erunt. Sunt autẽ & æq̃lis molis. quid enim utiq; erit faciẽs differẽtiam magnitudinis. Si igitur quę ęq̃lis molis sunt ęque grauia scd̄m ipsos necesse est esse qūo cōsonabūt apparẽtibus, in qbus quędam corporum minora mole existẽtia grauiora sunt. Totalr̃ autem dicentibus quidẽ plana, quę prima & indiuisibilia, hoc est elementa quæ nō diuiduntur in altera specie, ex quibus cōsistunt grauitatẽ habentia corporū, inconueniens dicere maius sempee grauius esse. Ex nō grauibus enim planis non utiq; fient grauitatem habẽtia, ut dicebat in tertio libro. Dicẽtibus autem solida quæ prima ut his q circa Democritum, contingit dicere maius grauius esse. Coepora.n.existẽtia & ipsa ex quibus sunt, sed non plana inclinationem quādam haabent & ipsa. Sic quidem igit̃ qđ maiora grauiora sint, causam isti quidem consequenter sibiipsis assignabunt, illi autem nō. Quoniam autem non uidet̃ corporum unūquodq; hūc habere modum ut maius semper grauius sit, sed multa grauiora uidemus minorẽ molem habẽtia sicut lana, ęs. Non adhuc atomos pro causa ponere possunt, propter illos eni quod maius grauius necesse esse, sed alteram causam dicūt. Nam uacuum iterceptum alleuiare corpora aiunt, & facere aliquando maiora leuiora, quia habẽtia amplius uacuum maiora mole sunt. Et quidem sępe ex æqualibus solidis, aut paucioribus cōposita. Et uniuersaliter autem & omnis leuioris causam esse putant amplius inexistens ipsi uacuum. Sic quidem igitur isti ꝑter eos qui ex planis dicebant abundant magis, & huius quod est maiora minoribus, & huius quod est minora sępe maioribus grauiora esse causas assignare. Deridet autẽ & sic determinantes tāquā debẽtes apponere, nō solum uacuum habere plus si sit leuius, sed solidum minus. Si.n.excedat tali analogia, hoc est si non minus habeat solidum, sed plus, sicut & uacuum, nō adhucerit qđ tale leuius. Isti autẽ ꝑtermittẽtes eam quæ fm solidum ꝓportionem, & solū uacui excessum supputātes peccāt. Si.n.propter hoc ignẽ aiunt esse leuissimum. qa plurimum habet uacuū, accidet paruo igne multum aurū amplius habẽs uacuum leuius esse quātum ad uacuum, si non & solidum multiplex habeat. Quare oportet apponi oportere leuius, cū habere uacuum plus & solidū hr̃e minus. Multa qdem igitur exẽplariū sic se habent. Si nō & solidum habebit multuplū, talẽ sensum faciunt. Alexāder autem tāquā scriptura habente sic. Et si & solidum habebit multuplum sic exponit dicens. Quare fm hoc erit utiq; multum aurum pauco igne leuius, nunc autem non est, & si solidum habeat multuplum eius quod in igne. Nunc quidem igitur tāquàm simul ratiocinantes proportionem hanc accusat, paulopost autem & una ratiocinantes supponens & sic corrigit.

Quidā qdem igitur nō dicentiū esse vacuum nihil determinauerūt de leui & graui, puta Anaxagoras & Empedocles. Qui aūt determinauerūt qdem, nō dicentes aūt esse vacuū nihil dixerunt, ꝓpter quid hęc quidẽ simpliciter leuia, hęc autẽ grauia corporū. Et ferūtur hęc quidẽ semꝑ sursum, hęc autẽ deorsum. Neq; de eo ꝙ quędā maiora mole entia leuiora sunt minoribus corporibus, nihil recordati sunt, neq; manifestū qualiter ex dictis confessa parẽtibus accidet dicere ipsos.

Com̄.5. Nec prædictorum resumptionem habẽt cum quadam adunatione accusationum & de articulatione. Dicit autem ꝙ non dicentium esse uacuum nihil determinauerunt de leui & graui, sicut Anaxagoras & Empedocles. Alii autem determinauerunt quidẽ sicut Plato, non tamen causam assigna-

uerũt propter quid, hæc quidem ſimpliciter leuia, hæc aũt ſimpliciter grauia corporũ ſunt, & ꝓp qd feruntur, hæc quidem ſemper ſurſum, hæc autem ſemper deorſum. Sed neq; de hoc ꝙ quædã maiora mole leuiora ſunt minoribus corporibus, nihil recordati ſunt, neq; palã qualiter ex dictis ab ipſis confeſſa apparentibus accidet dicere ipſos. Harum itaq; triũ accuſationum, de duabus quidem dictũ eſt prius. De ſurſum quidem igitur & deorſum, ꝙ Plato non putat hæc ſecundum naturam eſſe in mundo ſphærico exiſtente. De ſimpliciter autem graui & leui ꝙ nouit qdem ipſa, neq; autem ſecũdum eum qui ad deorſum & ſurſum motum ipſe determinat, ſed graue quidem ſecũdum motum ad proprium locum, leue autem ſecũdum motum ad alienum ſicut præmiſſa litera Platonis manifeſtauit neq; determinãte, hoc quidem ſimpliciter graue, hoc autem ſimpliciter leue quatuor elemẽtorum uniuerſe ſed omnia grauia & leuia, quia omnia & ad cognatũ nata ſunt ferri & ad contrariũ. Huius autem quædam maiora mole exiſtentia leuiora ſunt minoribus, pro cauſa poſuit ꝙ magnas intra ſe ipſa intercapedines habẽt, ut in ære manifeſtum fecit dicens, eo autẽ ꝙ magnas intra ſeipſum intercapedines habet leuius ſulgidis cõpactis unum genus aquarum ęs conſiſtens factum eſt.

Neceſſariũ autẽ & his qui de ignis leuitate cauſant multũ vacuũ habere fere in eiſdẽ retineri difficultatibus. Minus quidẽ enim habebit ſolidũ alijs corporibus & vacuũ plus. Sed tamẽ erit q̃dam ignis multitudo in qua ſolidum & plenũ excedit cõtenta ſolida in quadã modica multitudine terrę. Si autem dicant & vacuũ quomodo determinabũt ſimpliciter graue, aut nõ per plus ſolidũ habere, aut per minus vacuũ. Siquidẽ igitur hoc dicunt, erit quędã multitudo terrę ſic pauca in qua ſolidũ erit minus q̃ in magna multitudine ignis. Similiter aũt & ſi vacuo determinauerũt erit aliquid leuius ſimpliciter leui & lato ſemper ſurſum qđ fertur ſemper deorſum, hoc aũt impoſſibile. Simpliciter enim leue erit ſemper leuius habentibus grauitatẽ & deorſum latis. Qđ aũt leuius nõ ſemper leue ꝓpter dici & in habentibus grauitatẽ alterum altero leuius, puta terra aquã. At vero neq; per vacuũ analogum habere ad plenũ ſufficiens ſoluere dictam nunc dubitationẽ. Accidet enim & hoc modo dicẽtibus, ſimiliter impoſſibile, in pluri enim igne & minori eandẽ habebit rationẽ ſolidũ & vacuũ. Fertur autẽ velocius ſurſum maior ignis minore, & deorſum autem iterum ſimiliter maius aurum & plumbum. Similiter autem & aliorum vnumquodq; habentium grauitatem. Non oportebat autem hoc accidere ſiquidem iſto determinatum eſt graue & leue.

Cũ dixiſſet ad eos qui ex planis generant corpora tãquã neq; de ſimpliciter grauibus & leuibus dixerint, neq; cauſam aſſignauerint, quare maiore mole exiſtentia leuiora minoribus ſunt corporibus, dicit ꝙ & his qui leuitatis cauſam faciũt uacuum, neceſſarium eſt eiſdem ferè difficultatibus retineri. Illis enim paucitatem elemẽtorum cauſam afferẽtibus accidebat dicere multo igne aquã paucam eſſe leuiorem, & hos idem incõueniens aſſequetur. Si leuius eſt ſm ipſos quod minus habet ſolidum, uacuum autem plus. At uero poteſt ignis multus acceptus pauco aere, uel aqua, uel terra, & ſolidum plus habere, & uacuum, quare non utiq; ipſe leuior erit. Nam quod leuius nõ ſolum oportet plus uacuum habere, ſed & ſolidum minus. Deinde inſtantiam tãquã ab illis inducit per hoc. Si autem dicant & uacuum, hoc eſt ſi dicant ꝙ pauca terra multo igne non ſolum habet ſolidum minus, ſed etiam uacuum, & ꝓpter hoc nõ eſt leuior. Leuius.n.erat non ſolum quod ſolidum minus habet, ſed & qđ uacuum plus. Si igitur aũt hoc attulerint dicant plane qũo determinabunt qđ ſimpliciter graue & ſimpliciter leue, uidelicet neceſſe enim ſimpliciter graue determinare, aut per plus ſolidum habere, aut per minus uacuum ſolidum. Aut igitur iſto modo, aut qđ quidem magis non ſm ſolidum ſolum, ſed ſm amborum adinuicem, analogiam determinabunt, ut ſicut in ſimplr̃ graui plenum habet ad uacuũ amplius exiſtẽs, ita in ſimpliciter leui uacuũ habeat ad plenum amplius exiſtens ipſo, illud ſimpliciter autem appoſuit in hoc ſimpliciter graue, & ad contradiſtinctioné, forte eius qui ad alterũ. Quoniã poſſunt leuius dicere quod uel eo in ęquali mole plus quidem ſolidũ habet, minus autem uacuũ, ſed hoc non eſt ſimpliciter leue. Similr̃ autem, neq; graue quod ſic aſſignatur. Oportet enim qđ ſimpliciter nõ ꝓpter magnitudinem eſſe tale, ſed ꝓpria natura. ad has igitur tres determinationes cõtradicẽs, & primo ad primam. Si.n. qđ ſimpliciter graue determinãt p plus ſolidũ habere erit multitudo terrę ſic modica in qua erit ſolidũ minus q̃ in multa multitudie ignis. Erit igitur ignis ille grauior q̃ illa terra, & terra illa igne illo leuior, ſubaudiendũ autem qđ & ſimpliciter leue per minus ſolidum habere erit aliqua multitudo pauca terræ multo igne minus ſolidũ habẽs. Quare leuior terra illa igne illo erit, & ignis ille grauior q̃ terra illa. Similr̃ autẽ etſi in uacuo

Com.6.

aut plures qdē,contraria aūt ſolum,vna quidem.n.exñte nō erit ſimpliciter graue & leue.Quēadmodum his qui ex trigonis conſtituunt. Contraria autem quemadmodum qui vacuum & plenum non erunt intermedia ſimpliciter grauium & leuium propter quam cauſam grauiora & leuiora inuicem, & his quæ ſimpliciter ſunt.

Com. 8.

Hæc deinceps cōmuniter adducit omnibus qui de graui & leui dicūt ſimul aſſumens in his quę nunc dicuntur ex illis opiniones ad quas cōtraduxit proxime, eam.ſ.quæ multitudine, & paucitate planorum & eam quæ uacuo & pleno,graue & leue determinant.Et dicit ꝙ eodē modo accidit,aut de ſimpliciter graui & leui dicere ipſos,aut de intermediis ſimpliciter grauium & leuium.Dicit igit̄ ꝙ & ſi quis aliter magnitudie & paruitate determinet grauiora & leuiora,& nō,ut Plato,ſed aut ut qui circa Democritum,Iſti enim ex paruis quidem ſphæris dicebant ignem generari propter quod ſubtiliſſimarum partium eſſe.Ex maioribus autem atomis terram,ex mediis autem intermedia,aut ut qui elementum unum ſupponebant, & huius ſpiſſitudine & raritate alia aſſignabát. Et iſti enim raritatis cauſam ponebant uacuū & ad hos cōgruit hoc,& alio quocūq; modo aſſignans hoc eſt quáuis non magnitudinem,aut paruitatem uocet,ſed ſpiſſitudinem & raritatem.Solam autem eandem materiam omnibus aſſignás,ceu aquá,aut aerem,aut intermedium,materiam autem dicit ſubiectū. Eandem autem materiá & Ariſtoteles omnibus aſſignat.Sed differētia eſt,quia iſti actu aliquod ens iam ſupponi dicunt uelut aquá,aut aerem,aut intermedium,illud autē aut plures quidē, contrarias autem ſolum poteſt compĥendere & eos qui uacuū & plenum dicunt, & eos qui terram & ignem, ut Parmenides,& eos qui ſpiſſum,& rarū,& eos qui multitudie,& paucitate planorū generationem aſſignant. Sic igitur in duo ſeparans omnes.ſ.in eos qui unam materiam ſupponebant & in eos qui plures una contrariis autem : quæ utriſq; accidunt incōuenientia adducit.Et primo ꝙ una materia exiſtente ſicut & hi dicunt qui ex trigonis conſtituunt. Ex uno enim ſcaleno ſemitrigono tria apud ipſos facta ſunt elementa,ignis,aer,aqua.His igitur qdem qui ex uno eodem ſuppoſito generant nō erit ſimpliciter graue & leue.Eadem enim natura in oibus ipſis eſt:quæ ſiquidem grauis ſit,ſimpliciter leue tollitur: ſi aūt leuis,graue non erit qd ſimpl̄r,ſed quæ adinuicē ſolum,ſiue multitudine & paucitate,ſiue magnitudine & paruitate ſubiecti,hoc qdem grauius, hoc autē leuius fieri dicant ipſo elemēto nullá hñte inclinationē.Cōtraria aūt exiſtente materia ſubta,ſicut qui uacuū & plenū dicūt de ſimpl̄r quidē graui,& de ſimpliciter leui dicere uidebátur. Vacuū qdē ſimpl̄r leue,plenū aūt ſimpliciter graue dicentes.Intermedia autē corpora ignis aeris & reliquorū,intermedia autē tanq̄ ex ambobus extremis cōpoſitis.ſ.pleno & uacuo non adhuc erūt.Non enim habēt determinare ſm quid grauiora & leuiora ſunt inuicē,& elemētis leui.ſ.uacuo & graui & ſolido.Non ſcientes.n.ꝑpter qd uacuū quidem leue eſt,ſolidum autem graue,neq; de participantibus reſpondere poſſunt.Eorū uero quæ ſimpl̄r propter quid cōpoſita grauiora & leuiora cauſam ſi dicerent uacuo quidem grauiora utiq; dicerent ipſa eſſe eo ꝙ habent & ſolidum in ipſis.Solido autem leuiora eo ꝙ habent in ipſis uacuum,aut ꝙ qui non habent dicere cauſam ꝑpter quam quidem compoſitorum,hoc qdem graue eſt,hoc autē leue.Neq; utiq; eius ꝙ grauiora aliquo totaliter ipſa ſint,aut leuiora habebunt cāṁ dicere.Forte autem intermedia grauiora & leuiora inuicem poſſunt dicere:Leuiora eo ꝙ in æquali mole plus uacuum habeant & minus ſolidum.Econtra autem grauiora,ſed qualiter quæ non eiuſdem molis comparant,non habebunt dicere ꝙ omnis æqualis pars & magna ignis comparant̄ quo iudicabitur ignis leuior eſſe multiplex reſpectu terræ.Non enī poſſibile in his dicere ꝙ omnis æq̄lis pars accepta leuior eſt hoc & ſimpliciter leuius eſt.Si enim ęquale ęquali erat leuius, quia pauciora quidem habebat ſolida.Amplius autem uacuum in quibus hoc nō ſaluatur,neq; utiq; manebit cauſa leuioris & grauioris.Sic quidem igitur Alexander intermedia ſimpliciter grauium & leuium compoſita ex uacuo & pleno intelligens exponit.Forte autem ſimpliciter graue & leue terrá & ignē dicit,intermedia autem aerem & aquam,& ꝙ non erunt hæc.Non enim habent dicere ꝑpter quam cauſam grauiora & leuiora ſunt inuicem,& his quæ ſimpliciter.Et nunc quidem tantum dixit ſolum,apud finem autem libri idem argumentum ponens planius dicit inconuenientia quæ ſequuntur.Et his qui unum ſubiectū dicunt,& his qui contraria.Et ibi plane Itermedia dicit aerē & aquá. ¶ Sciēdū aūt ꝙ Alex.qdē ſcribit,iuicē q̃, & ſimpliciū,iuenit aūt in aliqbus ſcriptū his q̃ ſimpl̄r.

Magnitudine autem & paruitate determinare ficto aſsimilatur maxime eorum quę prius.Quia autem contingit ſecundum vnūquodq; facere differentiam quatuor elementorum,certius habet ad eas quę ante dubitationes.Vnam autem facienti naturam magnitudine differentium,neceſſarium idem ac

cidere vnam facientibus materiam, & neq; simpliciter esse nihil leue, neq; latum sursum, sed aut retardans, aut extrusum. Et multa parua paucis magnis grauiora eē. Si autē hoc erit, accidet multū aerē & multum ignem aqua esse grauiorem, & terra pauca, hoc autem est impossibile.

Com. 9. Cum dixisset quæ inconuenientia accidunt circa grauitatem & leuitatem his qui unam materiā & unum suppositum dicūt, & quæ his qui contraria aiunt, illis quidem de simpliciter graui & leui nihil dicere, his autem de intermediis: idem autem dicere de naturalibus corporibus, aut de duobus mediis elementis, nec determinare causam ꝓpter quam, hæc quidem ipsorum sunt grauiora, hæc autem leuiora, transit ad eos qui magnitudine & paruitate differentiam elemētorum assignant. Isti autem utiq; erunt qui grossa partialitate & subtili partialitate, idem autem dicere inspissatione & rarefactione, determinant & unam materiam differentiis his & ipsi supponunt. Et dicit de ipsis q̨ sermo qdē qui dicit ab ipsis est magis fictitius q̄ eius qui uacuū & plenum supposuit ad dubitatiōes q̄ ad hunc illatę fuerūt, securior est nūc ꝓpositus. Vnūquodq; enim q̄tuot corporū participatione subtilitatis & grossitiei, & ea quæ ſm hanc analogia grauitatis & leuitatis habebit inclinationē, qd qdē nō habebant dicere, neq; qui ex planis componunt. Quæ enim ſm se inclinationē non habent, neq; plura, neq; pauciora simul posita habebunt inclinationem, sed neq; qui uacuum & plenum cām faciunt differentiæ elementorū ſm grauitatem & leuitatem habebant causam respōdere. Nam non habētes dicere ꝓpter quid uacuū quidem leue est, solidū autem graue, neq; differentiæ eorū quæ ex his cōponuntur causam habent dicere. Accusat autem & eos qui magnitudie & paruitate determināt tāq̄ unum suppositū & unā naturam facientes differentiū magnitudine, cum in eisdem retineant in quibus, & qui unam materiā faciunt retinebantur. Hæc autem erāt non esse, hoc qdem simpliciter leue & motum sursum ſm ipsos, hoc autem simpliciter graue & latum deorsum. Omnia enim unam habebunt inclinationem naturalem ſm ipsos, uel maiorem autem uel minorem hanc, non tamē diuersam ſm speciem siquidem unū subiectum est. Si autē non est qd fertur sursum natura, palā quod q̄ nunc sursum ferri uidentur, aut tardantia & ꝑaccepta à grauioribus in ea quæ deorsum latione sursum uidentur esse, aut extrusa à grauioribus ad sursum feruntur ui, sed nō ſm naturam. Accidit autem, ait, his multa parua, hoc est multa subtilium partium paucis grossarum partium grauiora esse, eo enim q̨ ex subiecto eodem cum his quæ magnarum sunt quæ paruarum partium, & eandē naturalem inclinationem habent si congregentur plura paruarum partium grauiora erunt paucis magnarum partium. Si autem hoc accidet multum aerem & multum ignem esse grauiora pauca aq̄ & terra pauca, hoc autem est impossibile. Hoc autem, ait, Alexander potest, & ad eos qui circa Democritum dici, qui ex paruis sphæricis atomis dicebant componi ignem. Si enim omnes atomi eiusdē naturæ existētes grauitatem habent, & sunt maiores grauiores eo q̨ maiores sunt, ꝓpter hoc autem & corpora quæ ex maioribus atomis componuntur grauiora. Si multi atomi parui paucis magis erūt grauiores. Si autem hoc multus ignis erit grauior pauca terra. Aut hoc utiq; ait, ad ipsos diceret si non uacuum causam efficerent.

Quę quidem igitur ab alijs dicta hęc & hoc dicuntur modo. Nos autem dicimus primum determinantes de quo maxime dubitant quidam, propterquid hęc quidem sursum feruntur, hęc autem deorsum corporum semper secundum naturam, hęc autem & sursum & deorsum. Post hęc autem de graui & leui, & de accidentibus circa ipsa paßionibus propter quam causam vnūquodq; fit. Deferri quidem igitur in eum qui ipsius locum vnūquodq; similiter existimandum, quemadmodum & circa alias generationes & transmutationes. Quoniam enim sunt tres motus, hic quidem secundum magnitudinem, hic autem secundum speciem, hic autem secundum locum: in vnoquoq; horum transmutationē videmus factā ex cōtrarijs ad cōtraria, & intermedia, & nō in cōtigens cōtingenti transmutationē entem. Similiter autem neq; motiuum cōtingens cōtingentis, sed sicut alterabile & augmētabile alterū sic, & alteratiuum, & augmentatiuum. Eodem autem modo existimandum, & quod secundum locum motiuum & mobile non contingens esse contingentis. Ad sursum igitur & deorsum motiuum quidem quod grauis factiuum, & quod leuis factiuum. Mobile autem quod potentia graue & leue. In eum autem qui sui ipsius locum ferri vnumquodq; ad sui ipsius speciem est ferri.

Com. 10. Concludens dicta ut opiniones de graui & leui priorum cum conuenienti contradictione expositas tempus habebat iam ad ea quæ sibi uidebantur transire. Sed oportet, ait, primo determinari de

quo

quo maxime dubitant quidam, propter quid corporum quidem hæc semper deorsum feruntur secundum naturam suipsorum mota, hæc autem semper sursum, hæc autem deorsum & sursum. Deinde sic de graui & leui, & de passionibus quæ accidunt ipsis propter quam causam ipsa fiunt & accidentia ipsis. Sunt autem / ait Alexander / quæ dubitantur de ea quæ corporum in propria loca latione talia. Primo quidem aiunt, si continentis ultimum est uniuscuiusq; locus, palàm quia quod nondum aliquid continet, neq; est locus, quomodo igitur feruntur utiq; corpora ad sua loca, quæ neq; à principio sunt totaliter corporibus nondum existentibus. Etenim neq; prius unquàm in ipsis fuerunt, ut secundum hoc dicantur ad sua ferri loca quæ aliquando fuerunt, mox enim cum facta esse & ferè, adhuc cum fiunt feruntur corpora. Si igitur quæ feruntur corpora ad similia feruntur, ignis quidem ad ignem, aer autem ad aerem, similiter autem & aqua & terra. Facta autem in illis continua totis fiunt, & partes ipsorum. Quæ autem continue partes nõ sunt in loco per seipsas non ad sua utiq; loca ferentur, quæ secundum naturam mouentur, neq; in loca totaliter, sed deferentia locum quẽ habebant non amplius habebunt locum neq; erunt in loco. Sed neq; si dicat aliquis in suum locum ferri esse ad conueniens, & simile corpus ferri recte dicet. Si enim secundum suppositionem translata fuerit in locum ignis terra, & ibi teneatur transposita: etiam sit ignis deorsum: deinde terra aliqua dimittatur: ad quid mouebitur mota secundum naturam, utrum sursum ad totam terram, quia est similis ipsi, aut deorsum ad ignem? Siquidem enim ad totam terram, non erit grauitatem habẽtibus proprius qui deorsum locus, neq; ad hunc erũt mota. Sic autem deorsum feratur, ut ad proprium hunc locum non adhuc utiq; erit æquale huic. s. in suum locum ferri corporibus secundum naturã, hoc ad conueniens ferri, neq; idem totius & partis locus. Quæ quidem igitur dubitantur talia sunt. Dicet autem utiq; quis q; si deus & natura transposuerint terram, ubi nunc est luna, ut opportunũ sic fertur & gleba illa. Sument enim & partes à conditore hanc uirtutem quam habet totum. Ipse autem hæc soluet per hoc q; ostendet quod corporibus ferri in suum locum est æquale huic quod est ad suam speciem deferri & ad suam perfectionem. Ostendet autem ipsum per hoc q; omnis quidem quod in potentia aliquid est, perfectio est in illo esse. Nam potentia grammatici perfectio & species est grammaticum esse. Similiter autem & musici musicum, & calidi calidum. si autem id in quibus possunt secundum naturam esse perfectio potentium, & quæ ad illa transmutatio uia utiq; ipsis erit ad perfectionem. His autem sic se habentibus, quoniam quæ mouentur ad aliquid potentia existentia in illo ad esse in ipso actu transmutantur omnia utiq; quæ mouentur secundum quod potentia sunt ad perfectionem & speciem transmutantur à natis mouere ipsa & transmutare. Quare & quæ secundum locum mouentur ad propriam utiq; speciem & perfectionem secundum quam sunt mobilia transmutantur. Si autem hoc in suum locum transmutari est, demostrationem quidem igitur assumens sic exposuit Alexan. Aristoteles autem proponens causam dicere huius, q; hęc quidem corporum sursum mouentur, hæc autem deorsum, hæc autem utrinq; uergunt secundum suam naturam mota, quod & expetebat ab his qui dicebãt, uacuum quidem leue, solidum autem graue: communem causam in omnibus speciebus motus assignat. Tribus enim existentibus motibus, eo qui secundum augmentum quem secundum magnitudinem dixit, & eo qui secundum qualitatem, quẽ secundum speciem dixit generationem simul forte & alterationem insinuans. Nam proprie quę secũdum speciem transmutatio generatio est & corruptio. Quanuis igitur motus pprie non sit generatio, ut ipse in. 5. de naturali auditu determinauit, tamen congruunt & ipsi quæ nunc de motu dicuntur. Tertio autem existente motu eo qui secundum locum, secundum unumquemq; trium uidemus transmutationem fieri ex contrariis in contraria, aut intermedia & non cuiusuis ad quoduis tenere transitionem esse. Nam album transmutatum non in grammaticum transmutatur, neq; in aliud aliquid nisi in cõtrarium albo, aut in aliquid intermediorum. Similiter & in aliis, uniuscuiusq; enim per se motus determinatus est, per se autem albi, quę secũdum quod album transmutatio, & tanti inquantum tantum, & huius quod in hunc locum secundum quod natum est ad ipsum. Quare & quod secundum locum transmutatur non in quoduis, neq; ex quouis transmutatur, sed ex cõtrario in cõtrarium, aut intermedium. Contraria autem secundum locum sursum & deorsum. Causa autem / ait Alexander / quare transmutationem in cõtrarium transmutata oportet fieri, hęc q; oportet semper hoc quod transmutatur quidem exire ab hoc, ex quo trãsmutatur. Non enim utiq; simul manebit in ipso & transmutabitur ex ipso. Quod subiicitur igitur & dicitur trãsmutari derelinquẽs priorẽ speciem, in alia semper fit specie. Non enim possibile est in priuatione omnis speciei esse quod subiicitur, in tali erit transmutatum in quo existens, nõ adhuc erit in illo ex quo transmutatum est. Quare in non potenti coexistere cum ipso. Talia autem contraria & intermedia sunt. Non enim possibile est simul idem secundum idem in cõtrariis esse. propter hoc igitur non dicitur ex albo in grã-

hoc igitur ubi totum ibi & partium unaquæq; nata est ferri, sed non quia ad terram, similia quidem igitur & non simpl'r similia, sed eadē natura, neq; utiq; dicētur ꝓprie ad simile, sed ad idem ferri hęc. Si autē totaliter magis ꝓprie uult quis eá quæ ad simile lationē inuenire eam q̄ ad suiipsius locū inueniet. Quoniam enim locus est terminus cōtinentis, quod ad ꝓprium locum fertur ad terminum continentis fertur. Quod autē continet simile est ei quod continetur, quia quæ continentur similia adinuicem sunt, uelut aqua aeri, & aer igni, & ècōuerso autem in mediis uerum dicere similia esse, aerem quidem non solum igni similē esse, sed aquæ. Quare & supra posito & subtus posito, & aqua similiter aeri & terræ, extrema uero. s. ignis & terra non adhuc habent quid tale ècōuerso. Neq; enim ignis supra positum aliquid habet, neq; terra suppositū. Quòd autem similia quæ cōtinentur palàm ex eo quod de facili transmutantur adinuicem secundū inexistentem ipsis cōmunem qualitatem cognata existentia. Secundū hanc autem forte ignis & terra, illud èconuerso habebūt communia habentia siccitatem. Et tota quidem rationis deductio talis ꝙ ad propriū locum fertur. Cum dixisset autē ꝙ locus est cōtinentis terminus, adduxit. Continet autem omnia quæ mouētur non simpliciter, sed sursum & deorsum quod extremū & quod medium. Nam circulariter mobile corpus ipm existens extremum non continetur ab extremo & medio, sed sola quæ sursum & deorsum mouent̃. Hoc aūt non frustra (ut existimo) apposuit, sed insinuans, quia eorū quidem quæ ad sursum mouent̃ suprapositum est contentiuū suppositi, sicut ignis aeris. Eorum autem quæ ad deorsum quod subius positum, hæc enim proximiora cōtinentibus sunt. s. extremo & medio. Continens autē modo quodam fit species cōtenti, quod habitū dixit tanq̃ consequenter positum. Si enim his quidē speciem qui sursum locus dat leuibus tunc factis quādo in sursum loco fuerint, grauibus aūt quod deorsum. Quod quidem circa extremū sursum est species táquá is illo perfectionē habeat, aeri autem ignis, quia usq; ad illum ascensus. Et iterum terræ quidē mediū est species, aquæ autem terra, quia aqua in terra fit, táquàm suiipsius specie accepta quæ secundum grauitatem quiescit, & sunt species quidem proportionaliter extrema tanquá specifica cōsequenter positorum, hæc autem natura. s. media, tanq̃ specificata ab illis. Nam ignis quidem aeri leuitatem dat, terra autē aquę grauitatē. Alius autem est modus iste diuisiōis in formalia & materialia quatuor elemētorum, & alius ille scd͂m quē grauia quidem & frigida materiæ rationem habent, leuia autem & calida speciei. Ipse autem Aristoteles in aliis dicit, & Theophrastus in libro de generatione elementorum & Posidonius Stoicus ab his accipiens ubiq; utitur, Alexander autem expositorum notat quidem aliam nunc traditam diuisionem elementorum secundum formale & materiale. Dicit autem aquam terræ speciem & non èontrario, ut ego puto. Scribit autē sic, sunt quidem igit̃ simpliciter materialia terra & aqua, & simpliciter formalia ignis & aer. Adinuicem autē & ut proxime species, & ut proxime materiæ quę prope inuicē sunt paucam habentia eam quæ secūdum materiale uarietatem. Etenim aqua terræ species aliqualr equidem existens & ipsa materialis, quia ad hanc sic habet. Et quidem si loca sunt formalia, ut Arist. dicit, qui extremus & qui medius & est aquæ, ut quæ scd͂m naturam inclinatio, ut ad speciē & perfectionem ad mediū, proximorum autem medio terra est q̄ aqua: hæc utiq; magis ad aquā habebit rationem speciei q̄ aqua ad terrá. Nam grauitatis spēm à medio primo terra accipiēs & aquæ ipsam tradit. Et sicut se habet ad aerem ignis, ita se habet terra ad aquam. Videt̃ autem Alexan. ad id quod ab Arist. dictum est aspicere. Semper enim quod superius ad id quod sub ipso ut species ad materiā sic habent adinuicem. Forte autem dicens continere omnia quæ mouentur sursum & deorsum qd͂ extremū & qd͂ mediū táquā continens & medium dixit superius eo ꝙ ab ipso continetur. Extremū autem & medium modo quodam fieri speciem habitorum, ait, quia non ipsa sunt ipsorum species, sed quæ ab ipsis dantur, extremi quidem sursum & leuitas formalis existēs leuium, à medio autem grauitas & quod deorsum.

Quęrere autē propter quid fertur ignis sursum & terra deorsum, idē est & propter quid sanabile si moueatur & transmutet scd͂m quod sanabile in sanitatem uenit, sed nō in albedinē. Similiter autem & alia omnia alterabilia, sed adhuc & augibile cū mutetur secūdum quod augmentabile nō in sanitatem uenit, sed in magnitudinis excessum. Similiter aūt & horum unūquodq;, hoc quidē in quali, hoc autē in quanto transmutat. Et in loco quę quidē leuia sursum, quę autē grauia deorsum, nisi quia hęc quidem in seipsis uidentur habere principiū transmutationis. Dico autē graue & leue, hęc autem non, sed ab extra, puta sanabile & augmentabile, quāuis quādoq; & hęc ex ipsis transmutentur & paruo facto in his quę extra motu, hoc quidē in sanitatē uenit, hoc autem in augmentum. Et quoniā idem quod sanabile & quod languoris susceptiuū ad infirmitatem. Magis autē graue & leue horum

in seipsis habere videntur principium propter propinquißima substantiæ esse, horum materiam. Signum autem quia latio absolutorum est, & generatio vltimus motuum. Quare primus vtiq; erit & secundum substantiam hic motus.

Com. 12. Ostenso q sursum & deorsum feruntur fm naturam ut ad propriam speciem & perfectionem feruntur, & ab eo qđ potentia in id quod actu cuius potētiā habebant, nunc hoc persuadet & ab aliis motibus, ostendens q ut in illis ab eo q potentia ad proprium accidētium in aliud aliquid fit quæ fm naturam transmutatio: sic & in motu fm locum habet, propter quod/ait/nihil differt habere ꝑpter quid ignis sursum fertur, terra autem deorsum; ab inquisitione propter quid sanabile si fm qđ sanabile est transmutetur in sanitatem uenit, sed non in albedinem. Similiter autem & omnia alia alterabilia. Et augmentabile autem quando transmutatur fm quod augmentabile, non in sanitatem uenit, neq; in aliam qualitatem, sed in magnitudinis excessum, quia fm quantum est transmutatio, sed non fm quale. Sic igitur & in his quæ fm locum mouētur, leuia quidem sursum, grauia autem deorsum, & non ad aliquid aliud moueri nata sunt. Nam ignis deorsum existens leuis sic est & dicit̃ tāquā supernatatiuus & potentia adhuc habens superferri. Similiter autem & terra sursum tāq̃ substitiua & potentia adhuc habens substare, sicut & sanabile. Quando autem mouentur fm quod talia, ignis quidem ad sursum & ad supernatare, ut ad propriam speciē & ad actum suum mouetur & perfectionem, terra autem ad deorsum & substare, & nō ad aliquid aliud fm naturam neutrū. Hæc autem ut paulopost docebimus, dicuntur in his quæ adhuc fiunt & transmutantibus, & quæ nōdū suiipsorum perfectionem, & quod actu suiipsorum perfecte receperūt, sed adhuc mouentur quod quidem inest & deorsum existenti igni, & sursum existenti terræ. Euidentius autem in exhalationibus uidetur nōdum perfecte in aerem transmutatione facta, & in exaquatis ut ros se habet & pruina. Feruntur enim hæc nōdum existentia actu aer aut aqua. Notat autem ad scripturam Alexander dicens q pro { quærere autem } melius esset scribere, quærere itaq;, quia hoc tāquā ad præostensa cōsequetur. Potest autem & scriptum esse bene, similitudinem ad alios motus eorum quæ fm locum mouentur ostendens, & ab illis hunc probans. Et hoc similiter, & horum unūquodq;, uel/ait/ oportebat scriptum esse, similiter autem & aliorum unumquodq;, aut similiter ut horum unūquodq;. Consequentia enim sunt/ait/ut hæc, sic quæ in loco. Forte autem nulla uariatiōe litera indiget si fm copulationem legatur. Dicit enim. Similiter autem & horum unumquodq;, hoc quidē in quali, hoc autem in quanto transmutatur, & in loco leuia sursum, grauia autē deorsum. Quomodo enim diceret unūquodq; in duobus.s. transmutari fm qualitatem & secundū quātitatem, si nō tertium quod secūdum locum ipsis coordinasset? Scire autē oportet q potens & in his quę fm substantiā transmutantur, hoc est in his quæ generant̃ eadem dicere Aristo. quę quidem in his quæ alterant̃, quoniā & illa ab eo quod potentia in id quod actu transmutantur. Prætermisit tñ illa quia neq; moueri ipsa uult nōdum entia quæ dicuntur. Motum autem in tribus relinquit.s. in his quæ fm quātitatem & qualitatem, & fm locum transmutantur, ꝑpter quod ut à similibus.s. augmentatis & alteratis q̃ fm locum mouentur persuasit. Cum dixisset autem similiter habere quæstiones in his quæ fm locum mouentur, q͞a terra quidem deorsum, ignis autem sursum mouetur, & in his quæ fm quantitatem & qualitatem, cōsequenter differētiam motus fm locum ad alios tradit, quia quæ quidem fm locū mouentur in ipsis habere uidentur principium, transmutationis grauitatem & leuitatem. Quæ autem fm qualitatem & quantitatem non adhuc, sed ab aliis mouentur extrinsecus ipsa transmutantibus, puta ab alterantibus & augmentantibus. Deinde & qualemq; in differentibus similitudinem insinuat quando/ait. Et hæc quæ alterantur & augmentantur, ex seipsis transmutantur. Etenim sanantur quidam nihilo medicatiui indigentes & augentur nutritiua, quæ in ipsis & uirtute augmentatiua operante. Bene autem apposuit & hoc paruo facto in his quæ extra motum ostendens q nō similiter his quæ fm locum mouentur totam motus causam ex seipsis habent hæc. Etenim alimento ablato indiget, & quod augetur & qđ sanatur aeris temperie, tamen sanans & augēs proxime natura est quæ his utitur. Cum dixisset autem q in sanitatem ex seipsis transmutantur modica extrinsecus indigent cooperatione, apponit qđ idem est sanabile & ægritudinis susceptiuum, propter qđ siquidem fm quod sanabile moueatur in sanitatem fertur. Si autem fm quod ægritudinale, in ęgritudinem, unumquodq; enim ad illud mouetur ad qđ uirtutem habet. Colligens igitur q quæ fm locum mouentur, hæc enim sunt graue & leue, quæ cum mouētur in seipsis habent motus principiū, causam adiecit huius q quæ fm locum mouentur perfectiora sunt. Perfectiora autem & iam entia fm actum, magis habent in seipsis motus principium, ꝑpter hoc enim & animalia totaliter animata perfectiora aliis existentia hoc maxime abundant.s. ex seipsis moueri. Nam imperfectum & nōdum

ens ab hoc mouetur à quo & fit. Huius autem q perfectiora sint quæ fm locum mouētur causam adiecit. s. q horum materia propinquissima substantiæ est, obscure causam exprimens. Materiam q dem enim dicit idoneitatem ipsorum & q potentia; Substantiam autem perfectam ipsorum speciē. Omne enim qd potentia, materia est ad hoc qd potest, & uniuscuiusq substantia fm perfectā ipsius speciem determinata est. Quoniam igitur quæ fm locum mouentur non fm aliquid eorū quæ in ipsis transmutantur, sed fm locum solum, & si habeāt aliquid imperfectum adhuc ,ppter qd & mo uentur. Quæ igitur fm substantiam iam perfecta prope sunt eius quæ fm locum perfectionis. Nam quæ fm localem motum idoneitas non ut ad substantiam, sed ut ad operationem uadit, propter qd & diuina corpora motu hoc non dedignata sunt moueri tāquā habentia multum quod actuū. Nā alterari quidem & augeri & adhuc cum his generari passiones magis sunt. Qui autem fm locū mo tus actus est magis, propter quod quæ fm locum mouentur, fm quod quidem mouentur totaliter nondum quidem eam quę fm hoc perfectionem acceperunt, si ad entelechiam & speciem suipsorū quæ fm hoc mouentur. Pertingentia autem ad suum locum per motum fm locum suam accipiunt fm hoc perfectionem, actu facta hoc quod interim erant potentia solum. Merito igiť horū idoneita tem propinquissimam perfectioni quæ fm ipsam dixit, si quæ perfecta entia fm substantiam operari indigent solum. Et si per eum qui ex seipsis motū ipsum sortiūtur nullo alio indigentia. Quod autē prope perfectionem sint & pfectiora his quæ aliter mouentur, signa duo ,pducit. Vnum quidem q absolutorum est talis motus, hoc est integrorum fcdm substantiam entium & non secundū aliquid eorum quæ in ipsis transmutantiū. Nam quę generanť & augentur & alterantur nondum absoluta sunt ad eam quæ fcdm seipsa subsistentiam. Secundum autem id q quæ fcdm locum mouentur po steriora secundum generationem sunt. Quæ autem fm generationem posteriora, perfectiora sunt. Etenim in animalibus imperfecta pfecto in generatione pcedunt, sperma quidem & mēstruū, si for te & embrionis paulatiua formatio & parturitio pcedunt eam quæ post tempus patitur pfectionem ut simile sibi generet. Et in plātis similiter ex imperfecto unūquodq ad perfectum procedit. Quod autem perfectius, prius substantia, tanq gratia huius & aliis praeacceptis. At uero & qui fcdm locum motus, posterior aliis & in animalibus & inanimatis aduenit. Iam enim perfecta aïmalia mouentur fm locū, & naturalia corpora pfecta, eorū q fm naturā ipsorū motū q fm locū accipiūt. Ignis qdē fa ctus eū q ad extremū, terra aūt eū q ad mediū. Præcedit autē alteratio & super ipsam augmētatio, & sic qui fcdm locum motus aduenit & maxime imperfectioribus, qualia sunt animalia. Perfecta enim iā & absoluta hæc cōueniēti animalibus locali motu mouenť. Quare primus utiq erit qui fm sub stantiam localis motus, aliis posterior & tempore & ordine adueniens. Com. 1 [illegible] 8. phys. idem dicit.

Quando quidem igitur fit ex aqua aer & ex graui leue venit in sursum. Simul autem est leue & non amplius fit, sed ibi est. Manifestum itaq; q potentia ens in actu ens venit illuc & ad tantū & ta le, cuius entelechia, & quanti, & quali, & vbi. Eadem autē causa & eius quod iam existentia & entia terram & ignem moueri in ea quę ipsorum loca nullo impediente. Etenim nutrimentū cum prohibens & sanabile cum retinens non sit fertur mox.

Cum dixisset q quæ in ipsorum locū mouentur ad ipsorū speciem moueanť & ad ipsorum perfe ctionem: quoniam & terra iam existens ad deorsum moueť & ignis iam existens ad sursum: distin ctionem tradit nobis eorum quæ in fieri & in eo quod in potentia in id quod actu transmutari sui ipsorum motu mouenť & eorum quę iam sunt. Et dicit q quādo fit ex aqua aer & totaliter ex graui aliquo leue uenit ad sursum. Simul autem cum accepisset speciē & factum est leue pfecte, nō adhuc fit leue, sed est. Si igitur leue quod supernatat sursum iam est, manifestū igitur q potētia ens leue & in entelechiam uadēs mouetur ad sursum, actu autem factū est ibi. Cum dixisset autē de his quę se cundum locum q in actum migrantia ueniūt illuc: Locale enim illud illuc adiungit, & de aliis moti bus breuiter q quæ fcdm quātum in actum migrantia ueniunt ad tantū & quæ fcdm quale ad tale ubicūq actus, puta sursum & quantūcūq erat puta si forte duorum cubitorum & si albi: Cum di xisset autem de his quæ fiūt: adiūgit, & de his quę iam sunt actu, de iam ente igne, & iam ente terra. Quia & in his eadem causa est quare in ipsorum locorum moueanť nullo impediēte, quæ quidem & in his quæ adhuc fiunt. Nam quæ actu sunt & ui in alieno loco detinētur, aut & subito in alieno loco fiunt, sicut qui hic accenditur ignis, aut qui in nubibus constat lapis & hæc nullo impediente fe runtur ad locū qui fm naturā ipsis conuenit. In quo fiunt pfectionē accipiunt spēi. Siue enim ,ppter hoc sunt in alieno loco, quia ibi generabanť participāt aliqliter adhuc cōtraria natura ex qua trāsmu tata fuerunt quā seponunt ad propria delata loca siue tanq ui detenta, & sic preter naturā aliqualiter Com. 18. Com. 17.

disponunt. Nam quod supernatare natū est si superminere & supernatare cogatur ꝑter naturā dispo nitur tunc. Quare & quę actu iam esse uident, quādo in alienis locis sunt imperfecta aliqualr sunt & habent aliquid potētia & mouent ad id quod actu & perfectū adducta. Et ꝙ etiā quæ actu iam esse uidentur, impedita autē habere aliquid potentia uelit insinuat adiungens. Etenim nutrimentū & sanabile quādo prohibens sublatum fuerit ferunt ad id quod suipsorū actu, potentia adhuc existētia. Nam & nutrimentū quādo actu fit hoc quod erat potentia, ceu caro, tunc apponit & nutrit & auget illud cuius dicitur esse nutrimentū. Multam autē habet quod potentia differentiā in iam facto, & in eo quod nondū speciem accepit. Hoc quidē enim est sicut quod in puero grāmaticum, illud autem sicut quod in habente quidē habitū grāmaticum, nō operante autem fm hunc. Tale autem & huius quod fm locum mouet, illud potentia. Et uidet Arist. per hęc soluere instantiam quandā dicentem. Si quod fertur ad proprium locum fm naturā ad propriā speciem fertur, ꝑpter quid quod iam acceptit propriam speciem ad proprium locum fertur. Et dicit quod propriam speciem accipit perfecte quod secundum locum mouetur, quando in proprio loco fuerit.

Mouet autem & quod à principio fecit & impedimentum remouens aut vnde resiliuit, quē admodū dictum est in primis sermonibus in quibus determinauimus ꝙ nihil horum ipsum seipsum mouet. Propter quam igitur causam fertur latorum vnūquodq;, & ferri in suipsius locū quid est, dictū est.

Com. 14. Cum dixisset ꝙ magis q̄ quæ aliter mouent quæ secūdum locum mouētur in seipsis habent motus principium, attentū reddit auditorē quod ut ad cōparationem aliorum dictum est, hoc eorum quæ secūdum qualitatem & fm quātitatem mouent, quibus & perfectiora sunt quæ fm locum mouentur ꝙ neq; ipsa proprie in seipsis habent motus principiū. Sed etiā in his uerum est quod in octauo de naturali auditu dicitur, quod nihil naturalr motorū ipsum seipsum mouet, sed omne quod mouetur sic ab altero mouet. Primos autem sermones uocauit illos tanq̄ de naturalibus principijs tractantes. Dicit igitur ꝙ & quæ fm locum mouent ab altero mouentur. Omnia enim ab eo quod à pricipio fecit. Nam quod in ignem trāsmutat ipsum est causa ipsi fm se eius qui ad sursum motus. Sed & si quid prohibet ferri/aut ignem sursum/aut terrā deorsum remouens prohibēs est causa ipsi motus, sed fm accidens causa. Et unde/ait/resiliuit & ipsum mouet aliqualr, ut murus resilientē lapidem/aut pilam. Attendere aūt oportet si naturalis & simplex est talis motus/neq; enim sursum/neq; deorsum, sed ad latera fit, quoniā his cōcluditur proxime pręmissum & ostensum quod quidē dixit dubitare quosdam propter quidē sursum ferunt corporum, hæc autem semper deorsum fm naturam, hæc autem sursum & deorsum. Ostendit enī, quia quod ad suum locum mouet ad suam spēm & suam perfectionem mouetur. Et quia idem est quærere propter quid fertur ignis sursum, terra autem deorsum, & propter quid sanabile si moueatur & transmutetur secundum quod sanabile in sanitatem uenit, sed non in albedinem.

Differentias autem & accidentia circa ipsa nunc dicamus. Primum quidem igitur determinatum sit quemadmodum videtur omnibus, graue quidem simpliciter quod omnibus substat, leue autem quod omnibus supernatat. Simpliciter autem dico in genus respiciens & quibuscunq; non ambo existunt. Quale videtur ignis quidem quęcunq; magnitudo sursum lata si non existat prohibens alterum, terrę autem deorsum. Eodem autem modo & velocius quod plus. Aliter autem graue & leue quibus ambo existunt. Etenim superferuntur quibusdam & substant quemadmodum aer & aqua, simpliciter quidē enim neutrum, horum leue aut graue. Terra quidem enim ambo leuiora supernatat enim ipsi quęcūq; ipsorum particula. Igne autem grauiora, substat enim ipsorum quantacunq; vtiq; sit particula, ad ipsa autem simpliciter, hoc quidem graue, hoc autem leue. Aer quidem enim quantuscunq; vtiq; sit superfertur aquę. Aqua autem quantacūq; vtiq; sit aeri substat. Quoniā autem & aliorum hęc quidē habēt grauitatē, hęc aūt leuitatem: manifestum quia horum quidē causa omnium quę in cōpositis differentia, secūdum enim illa sortiri, huius quidem plus, huius autem minus. Erunt hęc quidē leuia, hęc autem grauia corporum. Quare de illis dicendū, alia enim sequuntur prima, quod quidē dicebamus oportere facere, & propter plenum graue dicentes, & propter vacuum leue.

Cōmuni causa assignata quęrētibus ꝑpter quid, hæc quidē sursum feruntur corporum, hæc aūt
Com. 15. deorsum, hæc autem sursum & deorsum: ad differētias uertit nunc, fm quas, hęc quidē grauia sunt,

hæc autem leuia,hæc autem utrinq; uergunt.Et ad accidentia,quia non eadem uidenẗ ubiq; grauia aut leuia esse. Accipit autem primo à cõmuni existimatione quod est aliquid simplr̃ graue & simplr̃ leue,& quæ sunt hęc.Posterius autem & demõstrabit ipsa.Dicit igitur,graue quidẽ simplr̃ omnibus uidetur quod oĩbus subsidet,leue autem simplr̃ quod omnibus natat. Deinde exponit illud simplr̃ qualiter acceptum est. Simplr̃ enim dico/ait/ad genus aspiciens & quibũs nõ ambo insunt & leuitas & grauitas/sicut duobus mediis elementis aeri & aquę,quia utrũq; quidem ipsorum subsidet ydem supraposito,supernatat autem supposito.Hæc nõ utiq; erunt simplr̃ leuia aut grauia, sed ad subsidẽtia quidẽ ipsis leuia,ad supernatantia autem ipsis grauia.Solum autem illud simplr̃ leue quod solũmodo leue,sed nõ & graue.Et solum simplr̃ graue quod solũmodo graue.Ad genus autẽ respiciens dixit,pro hoc.s.ad naturam ipsam fm quam tale, sed non ad cõparationem ad aliud aliquid, hoc aũt natura tale. Duo hæc designare/ait/scilicet ꝗ non propter paruitatem aut magnitudinem tale, sed cuius & quæcũq; particula habet eandem uirtutem cũ toto uelut ignis quęcũq; magnitudo sursum fertur,si nõ aliquid extiterit ꝓhibens alterũ: quare etsi nõ supernatet aliquãdo eo ꝗ impediaẗ quod sic natum est,simplr̃ leue est.Similiter autem & quod simplr̃ graue.Scdm autem signum eius quod sic natum est hoc quod eodem motu citius fertur qđ amplius:eiusdem enim naturę existẽtibus,ut quod plus ad id qđ minus, sic & motus se habet ad motum. Videtur aũt & hoc quidem quibuscunq; non ambo insunt distinguere ipsa à duobus mediis elementis ab aq̃ & aere, quorum utriq; ambo insunt graue & leue. Hoc autem genere talia dr̃ ad ea quæ multitudine aut magnitudine determinãtur.Cum dixisset autem dr simpliciter graui & dr simpliciter leui,quorum utriq; alterum solum inexistebat adducit dr mediis ꝗ hæc sic sunt grauia & leuia tanq̃ utriq; ipsorũ ambobus existẽtibus, & propter hoc utrinq; uergẽtibus.Hæc aũt etsi nõ uľr illud simpliciter habeant, ut hoc quidem ipsorum simplr̃ sit graue, hoc autem simpliciter leue, sed fm aliud aliquid etiã ipsa illud simplr̃ habẽt, adinuicem enim simplr̃,hoc quidẽ graue est, hoc autẽ leue.Quia aer quidem quãtuscũq; fit/siue totius/siue pars supernatat aquę,hoc autem non,sed totum simplr̃ & omnis pars.Aqua autem quantacunq; fit subsidet aeri,& propter hoc & ipsa ut ad aerẽ simplr̃ grauis dicitur, nõ ueluti ly simplr̃ existente hoc,quia non & ad extrema elementa eandem habent rõnem.Palã autem ꝗ fm eandem analogiam aer quidem ad ignem grauis utiq; fit,aqua autem ad terrã leuis.Cum dixisset autem de simplicibus corporibus.s.de uniuersaliter leui simpliciter/ & dr uniuersalr̃ graui simpliciter,& dr his q̃ nõ uniuersaliter quidem/simplr̃ autem ut adinuicem: cõsequenter de aliis inducit corporibus, hoc est de cõpositis.Hæc enim sunt alia ꝑter simplicia.Et dicit ꝗ quoniã & horum,hæc quidẽ habent grauitatem,hæc autem leuitatem,nihil ipsa horum grauia oportet multũ pertractare.Palã enim ꝗ in simplicibus ex quibus componũtur hæc differentia scdm quod illorum,huius quidem plus huius aũt minus participant,hæc compositis est causa, quare hæc quidem ipsorum leuia, hæc autem grauia sunt.Quare eum qui de graui & leui inquirit dr his in simplicibus oportet dicere,illa enim assequũtur composita.Hoc autem propter eos qui ꝓpter plenum dicunt grauia esse corpora,& propter uacuum leuia exigimus facere,& de ipso pleno primum, & de uacuo dicere propter quã causam,hoc quidem est graue,hoc autem leue.Hoc enim cognito palã utiq; erit iam propter quid compositorũ ex ipsis,hæc quidem leuia sunt,hæc autem grauia.

Accidit itaq; non vbiq; eadem grauia videri esse & leuia propter primorũ differentiã. Dico autem *puta in aere quidẽ grauius erit talenti lignum plumbo mnaico,in aqua aũt leuius.Causa autẽ quia omnia grauitatẽ habent pręter ignem & leuitatem pręter terram.Terram qdem igitur & quęcunq; terrę habẽt plurimũ,vbiq; grauitatem habere necessariũ,aquam autem vbiq; pręter q̃ in aqua & terra. In ea enim quę ipsius regione omnia grauitatẽ habent pręter ignem etiã aer.Signũ autem quia trahit plus inflatus vter vacuo.Itaq; si aliquid aeris habet plus q̃ terrę & aquę,in aqua quidẽ cõtingit leuius esse aliquo,in aere autem grauius. Aeri quidem enim non superfertur,aquę autẽ superfertur.*

Cum dixisset ꝗ composita ꝓpter simplicium differẽtiam ex quibus componuntur, his quidem plus,his autem minus participantia,hæc quidẽ sunt grauia,hæc autem leuia,instantiam quãdam intellexit dicẽtem.Si enim eadem ubiq; ex eisdem componũtur,ceu lignum unius talenti,& in aere & in aqua existens,ex eisdem cõstat elementis,& plũbum unius mnas similiter,& penes elemẽta leuitas & grauitas in cõpositis est,ut ꝓxime dixit Arist.Propter quid nõ ubiq; eadem grauia sunt & leuia. Sed in aere quidẽ grauius est lignum unius talenti plũbo unius mnas,in aqua autẽ ècõtrario.Ligno enim supernatãte plũbum deorsum cedit.Hanc igitur dubitationem nõ ut quidam putauerũt pręs- Cõm. 16.

ter temptus hic positam, sed consequenter adductam, dicenti eam quæ in compositis grauitatem & leuitatem ex differentia simplicium esse, ex quibus componuntur composita. Soluit Aristoteles dicens esse causam accidentis hoc quòd omnia simplicia corpora grauitatem habent in suipsorum regione excepto igne,& omnia leuitatem præter terram. Si enim subsidet unumquodq; eorum quę post ignem, hoc quidem pluribus hoc autem paucioribus, quod autē subsidet graue, palàm quòd omnia grauitatem habent pręter ignem. Etsi supernatant omnia pter terram, quod autē supernatat leue,omnia leuia pter terram. Hæc enim sola nulli supernatat:sicut ignis solus nulli subsidet. His aūt sic habentibus terram quidē & quæcūq; terræ plurimum ubiq; grauitatē habere necessarium est. Omnibus enim subsidet terra. Aqua autem in aliis quidem corporibus quidem subsidere nata est, grauitatē habebit,& in omnibus ipsis eam quæ ad deorsum inclinationē seruabit,quia ad illa grauis est subsidens ipsis,nō adhuc autem & terra grauitatē habebit,huic enim supernatat. Propter qd quę in aere aqua q̄ terra aliqua grauior exns si apud terram ambo ponanť supernatabit parti terræ qua erat in aere grauior. Aer autem ad ignem quidem leuem simplr existentem, ipse grauis est, subsidet eni igni supernatanti sibi,ad aquā autem & terrā leuis,his enim supernatat, propter hoc igitur plumbum quidem quantuncūq; sit terræ plurimum habens & per aquam demergať, unius talenti autē lignum aere multo participās supernatat aquæ,quia & aer ipsi supernatat. In aere uero unius talenti lignum unius mnas plumbo grauius est multo participans aere. Quòd autem & aer in pprio loco grauitatem habet psuaderetur ex utribus qui inflati trahunt plus q̄ non inflati in aere. Hæc quidē Aristo. ☞ Ptolemęus autem mathematicus in libro de reptionibus contrariam Aristo. opinionem habens conatur astruere etiam ipse q; in sui ipsorum regione,neq; aqua,neq; aer habet grauitatem. Et q; quidem aqua non habeat ostendit ex eo q; īmergentes non sentiunt grauitatem superpositæ eq̄ quātis aliqui ad multam pfunditatem īmergantur. Possibile autē ad hoc dicere q; cōtinuitas aquæ, eius quæ superponiť īmergenti,& eius quæ supponitur,& eius quæ ex utraq; parte sustēat,facit ipsum non sentire grauitatem,ut quæ in foraminibus parietum undiq; tangentia parietem aīalia non grauantur ab ipso,qa undiq; murus seipm sustentat,tāquā si diuisa succederet aqua,nonsimile esset grauitatem sentiri ab ipsa. Aerem aūt in totalitate suipsius nō habere grauitatem. Et Ptolemæus ex eodē argumento qd fm utres ostendit non solum cōtradicens ad hoc qd Aristo. uidebať .s. utrem inflatum grauiorem esse non inflato,sed etiam uolens leuiorem ipsum fieri iflatum. Ego aūt expertus cum diligentia qua potui,idem īnueni pōdus non inflati existētis utris & iflati. Eorū autem qui ante me quādā expertus scripsit se inuenisse idem pōdus,magis autē ante inflari grauiorem esse modico aliquo. Qd quidem Ptolemęo cōsonat & palam q; siqdem ut expertus sui ego ueritas sit,sine inclinatione utiq; in ppriis locis erunt elemēta,neq; grauitatem habentia nullū ipsorū,neq; leuitatem; qd quidem de aqua Ptolemæus ɔfitetur. Et habebit hoc utiq; aliquā rōnem. Nā si naturalis reptio est appetitus pprii loci,sortita ipm non adhuc unquā appeteret,neq; repent utiq; ad ipm in ipso existentia,sicut neq; saturatū appetit alimentū. Si autē ut Ptolemęus ait,leuior est inflatus uter nō inflato aer quidē leuitatem habet in suipsius loco,cōsequēs autē utiq; erit aquam fm eādem rōnem grauitatem habere in suipsius loco. Etenim emergentes ab aqua grauitatem quādam uidemur deponere nisi forte respirationis sustentaculū reponentes robore qd ex hoc grauitatis depositionem sentimus. Totaliter aūt si sic habet aer ad aquā,ut simplr leue ad simpliciter graue,rōnabile qdem aerem cognatiorē esse simpliciter leui & in pprio loco leuitatē habere,sicut ignē. Aquam autē grauitatē habere propter eam quę ad terram cognationē. Differentiam enim quandam habere ipsa,& fm hoc necessarium sic habentia,ac si quis ipsa sola cōparet adinuicem,aerem quidem dici simplr leuem,aquā autem simpliciter grauem,ut ipse Aristo. docuit. Vt aer quidē in solo igne grauitatē habeat, quo est grauior,aqua autem in sola terra leuitatē qua est leuior. Et iterū aer qdē & in ipso & in his q̄ ante ipsam grauitatem. Sed hæc qdem quæ uidebātur maximo Pho Siriano dicta sint. Forte autē etsi uere dicta sint hęc,aliter qdem aer in his q̄ post ipm elemētis dictus est leuis,aliter aūt in suipsius regione, In aliis quidē elementis tanq̄ & ad sursum ab illa delatus, in sua autē regione tanq̄ aliis supernatans, sed non tanq̄ ab illis ad sursum motus. Quod qdem necesse dicere putantes inflatum utrem leuiorē esse non inflato. Quomō enim totaliter possibile in proprio loco leuē sic dicere aerem,ut ad sursum motum secundum naturam? Non enim exire à proprio loco uolet, sed etsi minus trahat inflatus uter quàm non inflatus, neq; hoc (ut existimo) cogit elementa reptionem aliquam habere in suipsorum loco, sed magis ostendit non reptionem ipsorum. Nam qui in utre aer detinet utrem in suipsius loco,& simul coincidens uter.s.non inflatus terream ɔsistentiam habēs & aeris priuationē ad deorsum repit magis,sic autem & insidens aquę lignum in aeris loco fm aliquam ptem suipsius factam,aere qui in ipso quod in ipso terreū in regione aeris locat,hoc autem.s. grauitatem habere in

propria regione aerem tanq̃ propter hoc plus trahat inflatus uter dubitabilius utiq; erit. Erit enim aer fm naturam à suiipsius regione ad deorsum tendens quod quidẽ incõueniens existimo & Arist. uidetur. Quoniã autem Aristo. dicente plus trahere inflatum utrem q̃ uacuũ non facile uiri tam diligentis iudicium refutare, forte imissus in utrem aer ab oribus, ut frequenter humanis insufflatus humidior existens & continuitate insufflationis compactus apponit aliquando modicam grauitatẽ. Si quis propter diligentiam neq; tantum uirum contẽnit.

Quod autem est aliquid simpliciter graue, & simpliciter leue ex his manifestũ. Dico autẽ simpliciter leue quod semper sursum, & graue quod semper deorsum, natũ est ferri nõ prohibitum. Talia enim sunt aliqua & nõ quẽadmodum putant quidam omnia habere grauitatẽ. Graue quidẽ enim videtur quibusdam esse & alteris & semper ferri ad mediũ. Est autẽ similiter & leue. Videmus enĩ quẽadmodum dictum est prius, quoniã terrea omnibus substant & feruntur ad mediũ, sed & determinatum est mediũ. Si igitur est aliquid quod omnibus superfertur quẽadmodum videtur ignis etiã in ipso aere sursum latus, aer autẽ quiescens palã quod hoc fertur ad extremum. Quare grauitatem nullam possibile est habere ipsum, substaret enim vtiq; alij. Si autẽ hoc erit vtiq; aliquid aliud quod fertur ad extremũ quod omnibus latis superfertur, nunc autem nullũ videtur. Ignis igitur nullã habet grauitatẽ, neq; terra leuitatẽ, neq, vnã siquidẽ substat oĩbus & qđ substat fertur ad mediũ.

Ex apparentibus prius sumptũ est aliquid omnibus supernatãs, & omnibus subsidens, & dictum est ꝙ horum hoc quidẽ simpliciter leue est, hoc autẽ simpliciter graue, utrũq; incõmunicabile naturæ alterius. Nunc ostendit ipm sic se habere. Dicturus autẽ de ipsis iterum meminit, quid est simpliciter leue, & quid simplr graue, quia simpliciter quidem leue quod semp sursum. simpliciter autem graue quod semp deorsum natum est ferri non ꝓhibitum. Et hoc cum dixisset apposuit, talia enim sunt, pro hoc. Sunt enim talia corpora, & non ut qui circa Democritum putãt, omnia quidẽ habere grauitatẽ. Ignis extrusus à ꝑmentibus sursum fertur, & ꝓpter hoc leuis uidetur. His autẽ graue solũ esse uidetur, & semper ferri ad mediũ hoc. Nihil autem ꝓhibet grauitatem, hr̃e etiam ignem & alia omnia talẽ qualẽ Plato dicit unicuiq; elntorum lationis ad ꝓprium locũ. Grauitatẽ enim talẽ reptionem Plato uocat circa nomẽ ab Aristo. differẽs, quia iste eam q̃ ad medium reptionem, grauitatẽ uocat, deorsum mediũ uocans, eam aũt quæ ad circum, leuitatẽ scđm consuetudinẽ multorum hoĩum, Plato uero cõem ipsorũ reptionem idem esse grauitatẽ qđ & mihi uidet̃ naturalr̃ paulopost dixisse. cum dixisset autẽ qđ quibusdã graue solum esse uidet̃, adiecit quod simil̃r & leue. Si enim simpliciter graue qđ omnibus subsidet, necesse est etiã simplr̃ leue qđ omnibus supernatat, tale autem ignis. Si enim terrea & oĩbus subsidentia deorsum & ad mediũ ferũtur, determinatũ est autem mediũ, necesse etiam extremũ determinatum esse & esse aliquid qđ ad hoc fertur & oĩbus supernatãs, tale aũt apparet ignis. Siquidẽ & ipso aere quietãti hic fertur ad sursum, palã enim ꝙ ad extremum tãquã & aeri supernatãs. Quiescente autẽ aere dixit nequis ab aere subtẽdente extrusum ignem sursum dicat ferri. Si aũt & aeri supernatat ignis grauitatẽ nullam habet. Nã grauitatem hñs substarer utiq; alicui, esset utiq; aliqd alterum qđ ferretur ad extremum & oĩbus latis supernataret, nunc autẽ nihil appa ret tale. Ignis ergo nullã habet grauitatem si ad extremũ fertur & omnibus supernatat. Sicut neq; terra leuitatẽ habet aliquã, siquidem subsidet omnibus, & qđ subsidet oĩbus fertur ad mediũ. Duo. n. erant hæc & simpliciter grauis & simplr̃ leuis designatiua, ferri ad medium & oĩbus supernatãs. Nã qđ omnibus supernatat subsidet alicui & est graue ad illud & non simplr̃ leue. Si igit̃ oĩbus supnatat ignis non solũ leuis, sed etiã leuissimus est. Si aũt hoc & simpliciter leuis. Nã superlatiuum ubiq; & simplr̃ tale est. Nam & dulcissimũ simpliciter dulce, & albissimũ simpliciter albũ, & in aliis silr̃. Determinatũ autem esse mediũ nunc qdẽ accipit & manifestũ existẽs, paulo autẽ posterius demõstrat. Accepit aũt ipsum nunc tãquã opportunũ, extremum. Mediũ enim est qđ omniquaq; ęqualr̃ distat ab extremo. Si igit̃ determinatũ est mediũ necesse determinatũ est esse etiã extremũ. Opportunũ ipsi ad ostẽsionem simplr̃ leuis. Nam qđ ad hoc fertur & oĩbus supernatans & simplr̃ leue est. His autẽ præacceptis, rõnis deductio talis est. Ignis superius aere sese recipit, qđ supius aere sese recipit ad extremum sese recipit, qđ ad extremum sese recipit oĩbus supernatat, qđ ad extremum sese recipit & locat & omnibus supernatat, leuissimũ est & simpliciter leue. Sicut qđ ad mediũ & oĩbus subsidẽs grauissimũ & simpliciter grauis. Ignis ergo simplr̃ leuis, sicut terra simpliciter grauis. Com. 17.

At vero quod est medium ad qđ latio habentibus grauitatem, & à quo leuibus, manifestũ ex mul-

enim regionem habet nõ erratica, sed ad extremum eius qđ sub luna, in quo mouentur grauia & leuia, & uniuersal̃r corpora quæ super rectã mouenť, ad subsistere autẽ illud semp appošuit significãs quod simpl̃r graue, hoc.n.est qđ semper & oĩbus subsidet. Cũ ostendisset autẽ duo loca determinata & opposita inuicem.s.medium & extremũ, merito adiecit, propter qđ & rõnabiliter graue & leue duo sunt, nã & loca duo sunt.s.medium & extremũ. Si.n. duo loca & opposita ad q̃ motus & reptiones q̃ s̃m motus ad hæc loca duæ utiq; erũt & non una, ut Plato in Timęo uideť dicere, grauitatẽ eẽ uolens eam quæ ad ꝓpriũ locum lationẽ uniuscuiusq; elementorũ. Etenim sicut duabus existentibus simplicibus distẽtionibus.s.circulo & recto duo & simplices motus facti sunt, qui sup rectam & circularis, sic & duobus existentibus locis medio & extremo, duæ & inclinationes sunt, & q̃ s̃m ipsas mouenť corpora.s.graue & leue. Dictum est autẽ q; Plato grauitatem idẽ significare cũ reptiõe reputans, sicut reptionẽ sic, & grauitatem h̃re ad ꝓpria loca dicit. Et hoc fecit euidens per imaginẽ illã de qua scripsit hæc. Melius autẽ iterũ ipsa Platonis uerba audire tãquã aurum argẽto uerbis Aristo. illucescentia. Si quis in uniuerso loco s̃m quem ignis natura sortita est, maxime ubi & plurimus utiq; cõgregatus erit ad qđ fertur accedẽs ad illud & potentiã ad hoc h̃ns partes ignis auferẽs si steterit ponens in lãces tollens librã & ignẽ trahens in dissimilem aerẽ uim inferens, palã q; minus maiori facilius uim patiť. Robore.n. uno duobus simul eleuatis, qđ quidem minus magis, qđ aũt plus minus necesse alicubi detentũ cõsequi uiolentię. Et qđ quidem multũ graue & deorsum latũ uocari, qđ autem paruum leue & sursum, & sic qdem apparebit ignis grauis. Si autẽ in terra stantes terrena corpora inęqualia ponẽtes in lances traxerimus librã in dissimilem aerẽ, uim facientes qđ minus maius facilius cõsequitur, leue igiť ipsum diximus, & locum in quẽ cogimus sursum, & erit s̃m hoc leue terra. Qđ autem quãuis sursum & deorsum non admittat Plato in uniuerso sphęrico existente, neq; leuis & grauis distinctionem tãquã eisdem leuibus & grauibus inuentis. Nouit tamẽ differentiã eius qui ad medium, & qui ad circũ motus, plane (ut existimo) manifestauit dicẽs. Hęc igiť diuersimode h̃re ipsa ad ipsa necesse ꝓpterea q; multitudines generũ locũ contrarium inuicem obtinent.

Lege in tamẽ Marsilium Ficinũ I Timæo.

Est autem vtiq; aliquid & intermediũ horum quod ad vtrũq; ipsorum dicitur alterum. Est enim vt extremum & medium quod amborum est intermediũ, ꝓpter hoc est etiã aliquid aliud graue & leue puta aqua & aer. Inquimus aũt cõtinens speciei esse, cõtentum aũt materię. Est autem in omnibus generibus hęc differẽtia, etenim in quali & in quãto est hoc qdem vt species magis, hoc aũt ut materia, & in his quę scđm locum similiter. Qđ autẽ qdem sursum determinati, quod autem deorsum materię quare & in ipsa materia ea quę grauis & leuis, qua qdem tale potentia grauis materia, qua autem tale leuis, & est quidẽ eadem, esse aũt non idem. Quẽadmodum & languoris susceptibile & sanabile, esse aũt nõ idem, propter quod qdem neq; infirmabili eẽ, aut sanabili. Quod qdem igitur habet talem materiã leue & semper sursum, quod aũt cõtrariam graue & semper deorsum. Quod autem alteras qdem horum, habentes aũt sic adinuicem vt hę simpliciter & deorsum & sursum latas ꝓpter quod & aer & aqua habent & leuitatem & grauitatem vtrunq;, & aqua quidem pręter quã terrę, omnibus substat, aer autem pręterq̃ igni, omnibus superfertur.

Ostenso q; duobus existentibus oppositis locis.s.medio & extremo necesse duo esse q̃ ad ipsa mouentur quod simpl̃r graue, & qđ simpliciter leue, ꝯsequenter ostẽdit ex eo quod hęc loca apponunť inuicem q; est aliquis intermedius ipsorũ locus qui ad utrũq; illorum alterius rationem habet. Hoc enim oĩum intermediorũ est ꝓprium ꝓpter quod ad id quod ꝓprie mediũ & deorsum sursumq; & extremus est qui ĩtermedius locus. Ad eum autem qui ꝓprie sursum & extremus q intermedius deorsumq; medius est. Sicut autẽ duobus existẽtibus extremis locis, duo erant & extrema corpora, hoc quidẽ simpliciter leue, hoc aũt simpl̃r graue, sic & intermedio loco utrorũq; habẽte ꝓprietatem est & corpus intermediũ, non adhuc simpliciter graue, aut leue, sed graue, & leue ad utrũq; extremorum, quod quidẽ est aqua & aer. Erit autẽ utiq; s̃m quidem in duo diuisionẽ locorum ostendens, & duo corpora quæ s̃m naturã ad ipsa ferunť. Eo autẽ quod non est p mediũ diuisio, neq; qui sursum totus similis est, neq; qui deorsum, sed eius quod sursum extremum, & eius qđ deorsum summum, sicut loco, sic & natura approximant inuicem, & non simpl̃r sursum, neq; simpliciter deorsum sunt. Et quæ in his corpora uelut ptes existentes, hoc qdem eius qđ sursum, hoc aũt eius quod deorsum, & adinuicẽ cognata, duo etiam hæc sunt, ꝓpter quid aũt duo q̃ extrema, & ꝓpter quid oĩa quatuor, ipse in his q̃ de generatione & corruptione dicet diligentius. Insistẽs autem sermoni q̃tuor elementa Com. 10.

quam adinuicẽ habẽt rõnem, deinceps tradit. Habens autẽ tanquã euidens ꝙ materia quidẽ continetur à forma, forma aũt contentiua est materiæ, & in iam forma informatis corporibus his quæ ſcd̃m locum mouentur, hoc qdem/ait/materiæ rationẽ habere quod cõtinetur, tale autẽ est quod graue & in medio. Hoc autẽ formę.ſ.continens, tale autẽ quod leue & ſurſum, hoc quidẽ ſimpliciter, qd̃ autẽ intermedium utrũq; continẽsq́, & cõtentũ formę & materię rõnem habet ad aliud & ad aliud. Quoniam autem non ſolũ hic, ſed etiã in aliis utitur analogia hac in elemẽtis, ut nõ dicat aliquis ꝙ in ſubſtantiis uerum hoc, non aũt adhuc & in his quę ſm̃ locum differunt, cõem facit rationem & ad alia. Non ſolum enim/ait/in ſubſtãtiis est hæc differentia & analogia, q̃ ut formæ ad materiã, ſed etiam in omnibus grauibus. Nam & in q̃li non ſolũ album & calidũ formæ ꝓportionãtur, nigrum aũt & frigidum materiæ. Et in quãto magnũ quidem & multũ formæ, paruũ autem & paucũ materiæ. Et augmentatio qdẽ formæ, diminutio autẽ materiæ. Et uniuerſaliter digniora in oppõnibus ut formæ ꝓportionata accipiũtur. Viliora autẽ materię & priuationi. Et in ea quę ſm̃ locum igiẽ appõne, quod ſurſum quidẽ determinãti/hoc est formæ, quod autẽ deorſum materiæ Dicens autẽ hęc de locis ſm̃ conſequutionẽ dixit utiq; de his q̃ in locis ſunt corporibus: quia quod qdem ſurſum cõtentiuum ignis pura exiſtens, formæ rõnem habet actu leue exiſtens & ſupernatãs oĩbus, quod autẽ deorſum contentum & ſubſidens oĩbus graue exiſtẽs actu materię. Peracto aũt hoc gradu de cõi materia grauis & leuis facit ſermonẽ quæ materia ſolũ est & nõ adhuc forma. Differt autẽ ſm̃ quod leuis quidẽ exiſtens materia, materiæ est, nõ ipſa ſuiipſius, ſed grauitatis forma manẽte actu, habente aũt rationẽ materiæ. Est autem/ait/eadem leuis & grauis materia, ꝓpter hoc enim & tranſmutanẽ inuicem. Eſſe autem huic leuis & grauis rurſum nõ idem & explanat hoc p exemplũ corporis qd̃ ſubiicitur ægritudini & ſanitati, & rõnem materiæ, ad hæc habẽtis. Etenim hoc ægritudinale & ſanabile est tanquã aptum natum ægrotare & ualere, & est qdem idem corpus, & idem ſubiectũ. Eſſe autem & ratio ſanabilis & ægritudinalis altera, hæc enim quidẽ est quod natũ est ægrotare, hęc autẽ quod natum est ſanum eſſe, hæc aũt altera, quia & illud actu/ad q̃ hæc potentia, altera ſunt. Quoniam igiẽ eſſe leuis materia non est idẽ cum eẽ grauis materia, & maxime ꝓxime, ſed ſcd̃am quãdam differẽtiã aduenientem materię, aut caliditatis, aut ſiccitatis, aut humiditatis, & alicuius alterius talis, hæc quidem leuis materia, hæc autem grauis fit, palàm quidem quòd habens ad leuitatem idoneam materiam leue & ſemper ſurſum exiſtens, aut fit exiſtens qdem quãdo iam habet talẽ materiã, fit autẽ quãdo acquirit, quod autem cõtrariam, hoc est ad grauitatẽ idoneæ habẽtem materiã habens graue & ſemper deorſum. Illud {ſemper} aũt ſignificat quãdiu talem materiã habet, quoniã palã ꝙ tranſmutãtur & ipſa, & etiam diſtĩguit quod ſimpliciter leue & ſemp ſurſum, & ſimpl̃r graue, & ſemper deorſum ab his quæ quãdoq; quidẽ ſurſum, quãdoq; autem deorſum fiũt, qualia media elẽta ſunt. {Quòd autem alteras quidem} ait ab his materias h̃ñs corpus, ut neq; ſimpliciter potẽtia leues ſint, neq; ſimpl̃r graues, ſed adinuicem habentes graue & leue, ut ſimpliciter, & uniuerſal̃r habebant quæ ſimpl̃r leuis, & ſimpliciter grauis & materias tales utrinq; uergẽtes habet, & ſurſum & deorſum motas ſimpliciter non tanq̃ uniuerſal̃r ſimpliciter, ſed tanq̃ adinuicem ſimpl̃r, quia rationẽ eorum q̃ ſimpliciter adinuicem habent. ⁋ Pro hoc aũt, quod autem alteras quidẽ ab his, habentes aũt ſic adinuicẽ nouit, & aliam

Alexã. ſcrip. ſcripturam Alexander talẽ. Quod autẽ terminũ quidem eorum habentes, & non ſine defectu putat hanc ſcripturã, & eſſe ſupplementũ: hoc autẽ aliquod corpus, terminus qdem horum est. Habet aũt materias ſic habẽtes adinuicẽ, ut hæc ſimpl̃r, & ꝓpter hoc, & ſurſum, & deorſum motas quia ſic quidem leues, ſic autẽ graues ſunt. Terminus enim est ſimpl̃r quidem leuis quod aliq̃liter leue, & ad aliquid graue. Simpliciter autẽ grauis quod aliqual̃r graue. Nam primũ quod quieuit ab eo quod ſimpliciter aliqual̃r fit, q̃uis ꝓdicetur, igiẽ de eo quod aliqualiter leue, quod aliqualiter graue, & ècontrario, ut termini uel ultima ꝓdicantur. In quibus igiẽ corporibus materiæ ultima habent amborũ habentium quod ſimpliciter, & ipſa corpora utrinq; uergunt. ⁋ Dicit autẽ utiq; Alexãder/ait/materias in corporibus ſubiectas cum inclinatione quidẽ ſine aliis qualitatibus accepta ſiccitateq; & aliis. Forte autem receptio qdem ſpẽs adueniens erat leuitas aut grauitas exiſtens, materiæ aũt cum caliditate & frigiditate/ſiccitate/& humiditate/quarũ hæ quidẽ leuitatem, hæ aũt grauitatẽ ſuſcipiunt per hoc ꝙ materias & ſubiecta elemẽtis oĩbus oſtendit diuerſa ꝙ ſm̃ propriam naturã, unũquodq; etiam intermediorum & non ſcd̃m mixturã extremorũ eſſe tale quale est oſtendit, ꝓpter quod nõ adhuc aſſequentur hęc dicẽtem multũ aerem pauca aq̃ fieri grauiorẽ, quia aer & aqua h̃ñt leuitatẽ & grauitatẽ, quia intermedia illorũ ſimpliciter taliũ & extrema aliq̃liter ipſorũ & ultima ſunt. Et ꝓpter hoc aqua quidem aliis ſubſidens ſupernatat terræ, aer autem ignis ſubſidens omnibus ſupernatat.

Quoniã autem est vnũ ſolum quod omnibus ſupernatat, & vnũ ſolum qd̃ omnibus ſubſtat, neceſſe

ſe duo

se duo alia esse quę & substant cuidam & superferũtur cuidã. Quare necesse & materias esse tantas, quanta qdem hęc quatuor, sic autẽ quatuor vt vnã quidẽ omniũ cõmunẽ, alterã; etsi fiunt ex inuicem sed esse alterũ. Nihil enim phibet cõtrariorũ esse intermediũ & vnũ & plura, sicut in coloribus.

Cum dixisset esse aliquod intermedium corpus simplr̃ leuis & simpliciter grauis quod sic quidẽ leue, sic autẽ graue est ultimũ existẽs utrũq; eorum q̃ simpliciter: et ppter hoc duo existẽtia intermedia ignis & terrę. s. aer & aqua: his igit̃ breuiter memoratis p hoc, quoniam aũt est unũ solum quod omnibus supernatat & p sequẽtia adiungit, quare necesse & materias tot eẽ quatuor, sic autẽ unam quidem oium eandem eẽ, & per alios quidẽ sermones in primo de naturali auditu dictos, & etiam si generentur quatuor ex inuicẽ, ut ostẽsum est prius, esse quidẽ alterum habẽtes. Alia enim ratio eius quæ, ut ignis proximæ materiæ & uniuersalr̃ simpliciter leuis & alia materia uniuscuiusq; aliorum. Videtur autẽ mihi de subiecta elementis materia multũ facere sermonẽ & unã ipsorũ & quadruplicẽ ostendens, & prius qdem quãdo dicebat, q autẽ alteras quidem horũ, habẽtes autem sic adinuicem à materiebus duo intermedia ostendens, ante illa aũt quæ extrema. Nunc autẽ ex eo quòd duo qdem sunt extrema, duo autẽ intermedia, q̃tuor materias inducere, quia ppositum erat à principio modũ eius quæ ex inuicẽ generationis elntorum inuenire, sic enim & q̃ & quot sunt, inuenietur. Modus autem eius q̃ ex inuicem generationis, ut in eo qui de generatione docebit scd̃m differẽtiam pxime ipsis subiectæ materię & scd̃m cõionem ostendetur. Sed qũo cum dixisset {qm̃ autem est quod oibus supernatat, & unũ quod omnibus subsidet, necesse duo esse alia q̃ & supernatãt alicui & subsidẽt alicui.} Deinde pcedens, {nihil enim aut prohibet contrariorũ esse intermediũ & unũ & plura sicut in coloribus. Sic enim} uerũ quod prius q necesse duo eẽ intermedia. qũo hoc uerum q nihil phibet, & unum & plura esse itermedia oppositorũ. Hoc enim uerum uniuersalr̃ q contrariorũ hæc quidẽ unum hñt medium, hæc autẽ plura Quòd autem prius dictũ fuit. s. necesse duo alia eẽ, ut in his contrariis dictum est. s. in simpliciter leui, & in simplr̃ graui propter quod & sic dixit. {Quoniam aũt est unum quod oibus supernatat, & unũ quod omnibus subsidet, necesse duo alia esse.} Necessitaẽ autem nunc quidẽ insinuauit p hoc. s. intermediũ utriusq; eorum q̃ simpliciter ultimũ existens duplũ esse. Vt quidem enim simpliciter leuis ultimum leue est, quãuis non simpliciter, sed his quę post ipsum, leuis. Vt autem simpliciter grauis, quãuis non simpliciter graue, sed aliis grauius. et sic aẽr inuentus est aliis supernatans excepto igne & aqua, aliis subsidens excepta terra. Et his confisus dixit q necesse simplr̃ leuis & simpliciter grauis duo media eẽ. Sed in libro de generatione & corruptiõe multipliciter ondit q necesse duo intermedia eẽ, & quatuor oia elemẽta. Ex eo enim q cõtrarietates specificæ duo sunt. s. caliditas & frigiditas & siccitas & humiditas, qbus cõbinatis necesse q̃tuor fieri omnia ex ipsis elnta, & ex qualitatũ analogia ex quibus unicuiq; elntorum eẽ, & etiam ppter eam q̃ secundum aliqd adinuicem cõionem ppter quã & inuicem ipsis transmutatio facilis sm aliquod cõe symbolũ facta. Adhuc autẽ & ex eo q intermediũ similitudinẽ habet ad utrũq; extremorũ. Duobus igitur exñtibus illis necesse & hoc duplũ esse. Sed hęc qdem posterius ad q̃ & maxiẽ respiciens dixit q necesse duo esse alia. Nondũ autẽ hoc pfecte ostenso merito uniuersali sermone utit̃ dicente nihil phibere, & unũ & plura eẽ itermedia. Et ex ipso sm hypothesim accepit plura eẽ itermedia & ostensurus ipm p multa. Diuinus aũt Plato & ipse extrema ponẽs ignẽ & terrã, & ex igne qdẽ eẽ mundũ cogẽs tãquã uisibilẽ, ex terra aũt tãquã tangibilẽ duo media & ipse ostendit eẽ. Solido n. existẽte uniuerso & solidis extremis & ppter pportionem debẽtibus cõtingere extremis ad uniuersi generationem duobus mediis proportionaliter opus erat solidã cõplẽtibus analogiã. In coloribus autẽ plura intermedia. Albi. n. & nigri nõ solũ pallidũ intermedium, sed & flauum & puniceum. Cõm. 21. In Timæo.

In ea quidẽ igitur quę ipsius regione habentiũ grauitatẽ & leuitatem, vnũquodq; habet grauitatẽ, terra autem in omnibus. Leuitatem aũt nõ habet nisi in qbus supernatat, ppter quod & subdistractis quidem feruntur in ea quę deinceps deorsum. Aer qdem in eam quę aquę regionẽ. Aqua autẽ in eam quę terrę, sursum aũt in eam quę ignis. Diuiso igne nõ fertur aer quidẽ nisi vi, quẽadmodum & aqua trahitur cũ fiat superficies vna & velocius trahit quis sursum latione qua fertur aqua deorsum, neq; aqua in eam quę aeris, nisi vt nunc dictũ est. Terra aũt hoc nõ patitur, quoniã nõ vna superficies propter quod aqua qdem in vas ignitũ attrahitur, terra aũt non. Quẽadmodũ autem neq; terra sursum neq; ignis deorsum fertur sublato aere. Nullã enim habet grauitatẽ, neq; in ea quę ipsius regiõe, quẽadmodum neq; terra leuitatẽ. Feruntur autẽ deorsum duo subdistractis, quoniã hoc quidem simpli

citer graue eſt quod omnibus ſubſtat. hoc autem ad aliquid graue eius in eam quę ipſius regionem, aut quibus ſupernatat propter ſimilitudinem materię.

Com̃.22. Introductis in ſermonẽ duobus medijs elẽtis & dicto ꝙ utrũq; ipſorũ grauitatẽ habet & leuitatẽ, grauitatẽ quidẽ ad ea quæ ante ipſa, quia ſubſidet ipſis: leuitatẽ aũt ad ea q̃ poſt ipſa, q̃a ſupnatat: cũ dixiſſet etiam prius ꝙ ignis qdẽ ubiq; leuis eſt, & nuſq̃ habet grauitatẽ. Terra autem ubiq; grauis & nuſquã habet leuitatem: de medijs oſtendit quod & prius dixit diligentius nunc ſuperueniens ſermoni ꝙ in ſuũpſorum loco grauitatem habent ambo & aer & aqua, leuitatem autem neutrum. Et prius quidem quòd aer grauitatem habet, oſtendit eo ꝙ ſubſidet igni, & ex eo ꝙ utres inflati. Nunc autem cũ dixiſſet ꝙ leuitatem non habent adiecit, ſed aut in qbus ſupernatant. aer quidem in aqua & terra: aqua autem in terra, his enim ſupernatant. Eſt aũt cõſequentia ſermonis ꝙ unũquodq; habentium grauitatem & leuitatem q̃lia ſunt media in ſua regione habẽt grauitatẽ, leuitatem aũt non habent: exhibet hoc ꝙ ſub ipſis qdem diſtractione facta deorſum ferunẽ ipſa ex ꝓpria regione. Remotis autem his quæ ſupra ipſa non adhuc in illorũ loca ſurſum ferunẽ. Propter qđ aqua quidem ſubdiſtracta, aer in illius locũ fertur, & terra ſubdiſtracta & aqua & aere in illius locum cõfluit à proprijs locis deorſum lata, tanq̃ grauitatem in proprijs locis habentia. Igne autem ablato aer in illius loco ſecũdum naturam non fertur neq; aqua in locum aeris ſi ablatus fuerit aer. Ignis uero eo ꝙ neq; in loco ſuo habeat grauitatem ſubdiſtractis his quæ ſub ipſo non fertur deorſum, qđ eſt ſignũ euidẽs huius ꝙ ignis nõ habeat reptionẽ ad medium. Cum dixiſſet aũt aerem non ſurſum ferri in locum ignis ablati appoſuit, niſi ui, ſicut & aqua trahitur quãdo fit ſuperficies una. Vi enim nihil ꝓhibet aerem ſurſum ferri in locũ ignis, ſicut & aqua in locum aeris trahitur ui ab aere, quãdo ait una fit ſupficies trahentis aeris & aquæ tractę. Etenim in ſyphonibus & in medicinalibus uentoſis per quę trahitur aqua & ſanguis, & aer trahens & aqua quæ trahitur appropinquãtia inuicẽ ſupficiebus ꝓprijs determinata ſunt corpora exiſtẽtia. Et quãdiu utiq; diſcretę ſupficies ipſorũ & ſolum tangũt inuicẽ, manet ſm regionem utrũq;. Quãdo uero duę ſupficies in unũ cõuenerint ſpiritu aut calefactione cõfundente ipſas & ueluti cõmixtionem quandã faciente, tunc alterũ ab altero tanq̃ pars ipſius factum iam trahiẽ, quãdo uelocior qui ad ſurſum aeris trahentis fit, q̃ propria aquæ reptio ad deorſum. Nã anteq̃ diſſoluta & ſeparata fit unio ſupficierũ, ꝓuenit ſurſum trahi tanq̃ cõnexum. Deinde ſoluit inſtantiam dicentẽ, ꝓpter quid igitur non & terra trahiẽ ad ſurſum ſicut aqua? Et dicit ꝙ nõ eſt terrę ſuperficies una: nõ enim habet unã ſupficiẽ, quia nõ eſt unitum terrę corpus, ſicut aqua & aer. Propter hoc igitur nõ copulaẽ terræ ſupficies alijs, ut ſimul trahaẽ: cõminutę ſunt enim & neq; inuicem unitę terrę ſupficies ꝓpter ſiccitatẽ terræ, neq; ſupficiebus aquæ aut aeris uniunẽ. Et ꝓpter hoc ait terra quidẽ non trahiẽ. aqua aũt & in ſyphonas qdem trahitur, maxime autem in uas ignitum. ¶ Si enim calicem ſtrictioris deponamus in aquã ex parte oris nõ influit aqua in ipſum. Si uero calicẽ calefactũ per aquã calidã aut imergentes ipſum, aut ſundo ipſius ſuperfundẽtes deponamus ſimplr in aquam ſm os attrahit aquã & impleẽ quia una fit ſuperficies aquæ & aeris qui in uaſe & unitur ab igne qui eſt aptus cõiungere & inflare diuerſa. calefactus autẽ q in uaſe aer fundiẽ ſubtiliatus & minor exiſtens ampliorẽ locũ obtinet. Vnitus igitur aquę ſm ſuperficiẽ quãdo appropinquauerit & cõtractus à frigiditate trahit aquã & cõtrahit ad ſeipſum, & tantũ aquæ ſuſcipit uas quantũ aer inſpiſſatus poteſt cõtrahi ꝑdiſgregatus à calido, ꝓpter hoc autem & magis calefacta uaſa plus aquæ trahũt. Sic aũt & uentoſę ſanguinẽ trahunt, aere qdem in ipſis ꝑdiffuſo à caliditate deinde cõtracto & attrahente ꝓpter unionem ſupficiei ipſius & ſanguinis, ſanguinẽ ad ipſum. In his itaq; oportet attendere ꝙ non erit ſm ueritatem una ſupficies, ſiquidẽ diuiſa ſunt abinuicẽ actu corpora & naturæ alterius, ſed tangentia ſunt, nõ autẽ cõtinua. Quia aũt humida ſunt ambo corpora & ſimilia inuicem, ꝓpter hoc ultimis ipſorũ aſſimilatis unam dixit fieri ſupficiem. Secũdo autẽ ſicut ſurſum ferunẽ ui aer & aqua, ſic & deorſum quãdo diſtractum fuerit ſuppoſitũ, ꝓpter nihil eſſe uacuũ. Quoniã in proprijs locis exiſtẽtia elementa nõ eſt uerisimile, neq; ſurſum repere, neq; deorſum ſm naturã. Qđ enim ſm naturã repit ut ad propriũ locũ repit. Aer igitur & aqua ſi ſm naturã ferrentur deorſum ſuppoſitis ſubdiſtractis ut ad ꝓpria loca ferrentur ad aliena, qđ quidem incõueniens. Si autẽ ui, nõ habent grauitatem ſm naturã in ſui ipſorum locis, ſicut neq; leuitatẽ. Sed ſiquidẽ habent grauitatẽ in ſui ipſorũ locis nõ tanq̃ magis deorſum repentia habent, ſed tãquã ſuprapoſitis ſubſidẽtia. Erat enĩ & hoc grauium ꝓprium. Similr autem & leuitatẽ habẽt, nõ tanq̃ ad ſuperiora repentia, nõ enim exirent utiq; ad ſurſum ſm naturã ſe habẽtia, ſed tanq̃ ſupernatãtia ſuppoſitis. Sicut & ignis in ſua regione leuitatem habet, nõ quia ſuperius alicubi fertur ſm naturã, ſed quia ſuppoſitis ſupernatat. Cum dixiſſet ꝙ terra nõ trahiẽ ſurſum, ſicut aqua, adiungit ꝙ neq; ignis deſcendit ſublato aere. Sed terram quidẽ

prius dixit nõ trahi, quia non una ipsius superficies, nunc aũt & quia neq; aliquã habet leuitatẽ in sui ipsius regione, ꝓpter quam causam & ignis nõ fertur deorsum, quia nullã habet grauitatẽ in sua regione, duo autẽ media ablatis suppositis ferunt̃ deorsum nõ simil'r terrę simpl'r existenti graui. Qđ quidem enim simpl'r graue omnibus subsidet, qđ autem ad aliquid graue est, qualia media elemẽta sunt, fertur deorsum in sui ipsorũ regionẽ quãdo superius fuerint existentia. Et quoniã & in sua regione grauitatẽ habent & ab illa ferunt̃ ad ea q̃bus supernatant. Si illa nõ fuerint, illis, enim supernatabant, q̃bus non existentibus non adhuc utiq; supernatant. Causam aũt eius qđ est ferri in horum loca assignat materiæ similitudinẽ ad simpl'r graue. Etenim & quę duobus mediis elemẽta subiecta materia habet qđ potentia graue. Et sm hoc tria similitudinẽ habẽt adinuicem & fertur simile ad simile. Sed dicet utiq; quis q media etiã potentia leuia sunt, quare materię similitudo ipsis erit & ad ignem & similiter ad illum ferentur.

Quod aũt necessariũ facere ęquales differentias ipsis manifestũ, siquidẽ enim vna materia omniũ, puta aut vacuũ, aut plenum, aut magnitudo, aut triãguli, aut oĩa sursum, aut oĩa deorsum ferẽtur. Altera autẽ latio non adhuc erit. Itaq; aut leue nihil erit simpliciter si oĩa declinãt magis eo q ex maioribus sint corporibus, aut ex pluribus, aut quia plena. Hoc aũt videmus & ostensum est quod similiter deorsumq; semper & vbiq; fertur & sursum. Si autem vacuum aut aliquid tale quod semper sursum non erit quod semper deorsum.

Com.23. Cum dixisset q est hoc quidẽ simpl'r graue, hoc autem simpl'r leue, & duo horũ media existẽtia, sic quidẽ leuia, sic autem grauia, & q sm ipsius naturam unũquodq; determinatã habet ꝓpriam receptionem ꝓpter proxime subiectas ipsi materias diuersas esse & æqualis numeri cũ ipsis, qđ hoc uerũ est, & unũquodq; ipsorũ q̃tuor, ꝓprias habet differentias, & non sm mixturã extremorũ subsistũt. Vt qui q̃dem leue uacuũ, graue autem plenum dicunt. Nunc ostẽdit qđ enim hoc ꝓponebat per ęq̃les dicere differentias, palã est ex oppositi illatione. Siquidẽ enim/ait/una materia omnium ceu/aut uacuum/aut plenum/aut magnitudinẽ/aut trigona, hæc existentia incõuenientia sequunt̃, quę quidem adducit. Oportet igitur nõ unã supponi elemẽtorũ ꝓximã materiã sed ꝓpriam, adęquatis ipsis adinuicem sed habere unũquodq; differẽtias ꝓprias. Intentio q̃dem igitur q̃onis est talis. Dicit aũt q si una omnium corporũ sit ꝓxima materia/aut uacuũ/aut plenũ, non q sit aliquis qui uacuũ per se supponat materiã, sed tanq̃ exemplum leuitatis sm suppositionẽ accepit ipsum, quia & qui uacuũ & plenum supponũt, ut qui circa Democritũ, uacuũ leuitatis causam dicebãt corporibus. Si igitur horum unũ/ait/aut magnitudinẽ, ut qui elementũ unũ dicebant, magnitudine aũt & paruitate, grossitie & subtilitate differentiã grauium faciebãt, subiecta materia grauitatẽ sm se habente, aut trigona, hoc est plana. Si igitur una omniũ corporũ sit materia, quæ ꝓxima/aut leuis/aut grauis est. Si autẽ hoc necesse/aut omnia sursum/aut omnia deorsum ferri, alterã aũt non adhuc esse. Siquidẽ enim grauis materia, leue nihil erit, simpl'r siquidẽ omnia repunt, hoc est deorsum tendũt. Et si magis aliis alia deorsum tendant, eo q ex maioribus sint corporibus, aut ex pluribus, aut quia plena hoc est spissiora. Attendere aũt oportet ad hoc. Si omnia repunt magis q tanq̃ grauis existente receptione dictum est, sicut etiã Plato utens ea quæ ad ꝓprium locũ feruntur omnia grauia dicit tanq̃ repentia ad ipsum. Si autẽ uacuũ aut aliquid tale est materia qđ semp sursum fertur. Etenim uacuũ tanq̃ tale exemplũ adiectum est, non erit qđ semper deorsum fertur. Videmus autẽ & ostensum est ex locorum & simplicium motũ differẽtia q ubiq; simil'r sm naturã, aliqua sursum mota sunt, & aliqua deorsum.

Et intermediorũ aũt erunt quędã deorsum velocius terra. In multo enim aere triãguli plures, aut solida, aut parua erunt. Non videtur autem neq; vna particula aeris deorsum lata. Similiter autem & in leui si illud faciat aliquis superabundare materia.

Com.24. Secundũ argumentũ hoc ad supponentes unius naturæ materiã/aut grauis/aut leuis ꝓxime corporum. Et primo ad dicentes grauem unã. Dicit itaq; his accidere ut sint aliqua intermedia corpora quæ non sunt simpl'r grauia, & fierẽt grauiora terra, quæ est simpl'r grauis, quãuis qui talem supponunt materiã, terrã simpl'r grauem dicant, reliqua aũt tria diuersa mixtura elementorũ magnitudine & paruitate/aut multitudine & paucitate utrinq; uergere. Quãdo igitur accipit̃ aliqđ mediorũ tantum ut sint quæ in ipso solida/aut atomi/aut trigona, plura his quæ in terra minori existente sm magnitudinem citius illud q̃ modica pars terræ fertur deorsum, quia illa modica terra habet pauciora, quę grauitatis & lationis ad deorsum sunt causa. Non uidetur aũt nulla pars aeris deorsum lata, neq;

totaliter,neq; adhuc magis citius q̃ terra,ut subsideat ipsi. Ostenso igiť q̧ apparẽtibus est incõsonus sermo & habens ↄsequens hoc.s.q̧ simplr graui non simplr graue sit grauius,simile/ait,& in leui cõcludi.Ná sm quos uacuũ est materia & leuitatis cá,si qs aeré aut aquá excedẽté sic accipiat respectu pauci ignis,ut qđ i aere uacuũ qđ dicũt cám latiõis ad sursum sit amplius, eo qđ in pauco igne,illud erit leuius igne qđ est incõueniens.Hæc auté argumẽta & in hoc & in p̃cedenti libro posuit.Si igitur inconueniens unam omnium esse materiam, differre necesse & differentias æquales ipsis facere ut similem habeant oppositionem eis quæ adinuicem sunt.

Si aũt duo intermedia,quomodo erunt facientia quę faciunt aer & aqua?puta si quis dicat esse vacuum & plenũ,ignem qdem igitur vacuũ propter quod sursum,terra aũt plenũ ꝑpter quod deorsum, aerem aũt plus ignis habere,aquam aũt terrę.Erit enim quędã aqua quę plus habebit,ignẽ pauco aere. & aer multus pauca aqua terram plurem. Quare oportebit aeris quandam multitudinem velocius ferri deorsum aqua pauca,hoc autem non videtur nusquam nunquam.

Cõm.15. Cum ostendisset incõuenientia q̃ accidunt unũ ꝑximũ elmtorum supponẽtibus,aut graue,aut leue,& nõ diuersa,quorũ unũ erat oia quę ex ipso,aut grauia solũ esse,aut leuia solũ, quod utiq; aliqs requiret ipm differere,& ad dicẽtes duo.s.uacuũ & plenum,quorũ hoc qdem leuitatis,hoc auté grauitatis cám dicebát.Nõ.n.utiq; adhuc ad istos est dicere,q̧ aut oia leuia erũt,aut oia grauia,hoc ipse facit & supponẽs hanc supp̃õnẽ quæ uacuũ & plenũ elnta dicit,assequẽtia huic ostẽdit,& nũc inconueniẽtia.Dicũt aũt q̧ hoc qdé simplr graue,hoc aũt simplr leue.Simplr quidé graue plenum, simplr aũt leue uacuũ.Et uacuũ qdé ignẽ,ꝑpter qđ sursum,terrá aũt plenũ,ꝑpter qđ deorsum,aeré autem plus ignis hr̃e,aquá aũt terræ.Si qs igiť duo dicat elnta qđ uacuũ & qđ plenũ,itermedia.s.aq̃ & aer, qũo erunt faciẽtia q̃ faciũt?Facit aũt aer qdé supnatás aquæ,aq̃ aũt subsidens aeri,hæc igiť qũo utiq; facient.Erit.n.aliq̃ multitudo aq̃ quæ plus ignis habebit q̃ paucus aer,& aer erit multus ampliorem terrá habés q̃ pauca aq̃.Quare oportebit aeris aliquá multitudiné plus terræ hñtem q̃ pauca aqua citius q̃ aquá ferri deorsum & subsidere aq̃.Hoc aũt nõ uideť nusq̃ nunq̃,sed & aquæ aliq̃ multitudo erit plus hñs ignẽ & uacuũ q̃ paucus aer,& propter hoc aer leuior:q̃re supnatabit ipsi.Neq; aũt hoc uideť fieri.Aristo.uero contentus fuit conclusione prioris supponẽtis aerem amplum,quia idé erat conclusum incõueniens,siue aer subsidat aquæ,siue aqua supernatet aeri,siue cum aer subsidet,aq̃ supernatat,siue aqua supernatat,aer subsidet.

Necesse igitur sicut ignis sursum,quia hoc habet,puta vacuũ,alia aũt nõ.Et terra deorsum,quia plenum, habet,& aer in eum qui ipsius & superius aqua, quoniã tale aliqd habet, & aqua deorsum, qa tale aliquid.Si autem erant vnum aliquid ambo aut duo,ambo autem existunt hęc vtriq; erit aliqua multitudo vtriusq; quę excedet, & aqua quidem aere pauco, eo quod sursum, & aer aqua, eo q̧ deorsum,sicut dictum est sępe.

Cõm.16. Ostẽso q̧ neq; unũ qđ subiicitur esse possibile,neq; duo ut uacuũ & plenũ,inducit iam qđ à principio propositum fuit,qa necessarium ęquales facere simplicibus corporibus dr̃ias,ut unũqdq; ipsorum sm ꝑprias subsistat differẽtias.Sicut.n.ignem eo q̧ habet uacuũ plus sursum ferri dicunt isti: Alii aũt non,& terram deorsum ꝑpter plenũ:sic oportebat dicere & aeré ꝑpter ꝑpriá dr̃iam in suiipsius ferri locum & supnatare aquæ,similiter autem & aquam subsidere aeri,quia talem quandam & ipsa differentiá habet. Si uero aut unũ aliqd,aut ambo.s.aquá & aeré,unũ subto dicát, aut leue/aut graue,sicut prius suppositũ fuit: aut duo qdem subiecta ut plenũ.i.uacuũ, ambo aũt hoc est duo,ex correspõdẽti eni diciť existũt utriq;.i.aeri & aquę,sed nõ alterũ ipsorũ alteri:accidẽt ipsis p̃dicta incõuenientia,q̃ & nũc breuiter inducit.Erit eni aliq̃ multitudo utriusq; qua alterũ excedet à quaq; amplior paucũ aeré in leuitate,& sursum,& aer multus paucá aquá in grauitate,& deorsum q̃ & p̃ter apparentia sunt,& p̃ter rõnem.Eteni si unũ qdem qđ subiiciť multitudine,aut & paucitate, aut magnitudine,& paruitate q̃ sm grauitaté ipsorũ differẽtia,multus aer q̃ pauca aqua grauior utiq; erit,eo q̧ plura habeat hęc ex qbus cõponiť,& pauca aqua leuior eo q̧ ex paucioribus cõponať. Si aũt uacuũ & plenũ sint,subta & ambobus ambo participẽt aer.s.& aqua, sed ampliori qdem uacuo aer, minori aũt aqua,accidet & sic idẽ incõueniẽs.Multa eni aq̃ pauco aere plus habebit uacuũ,q̃re & leuior erit. Si aũt paucitate solidi determinẽt qđ leuius,multus iterũ aer q̃ pauca aqua plus solidũ habebit utiq; q̃re grauior utiq; erit.Si aũt neutrũ illi sm se elemẽtorũ causam leuioris,aut grauioris aiunt sm eam q̃ adinuicẽ ipsorũ analogiá causam efficiũt, qđ qdem Aristoteles prius tanq̃ nõ faciẽtibus opportunũ

facere notauit, q multus aer etsi habeat plus solidũ q̃ paucus, sed uacuũ habet multuplũ, propter qđ & leuior est sic q̃ pauca aqua. Et amplior aqua q̃uis habeat uacuũ plus q̃ paucus aer, sed solidũ habet multuplũ, ꝑpter quod & grauior est q̃ paucus aer. Et talem utiq; ratioñe redarguit prius Aristoteles ex cõparatione eorum quę eiusdem speciei sunt. In maiori enim igne & minori cadẽ est analogia solidi ad uacuum. Si igitur analogia causa æque uelocia debebant esse ignis maior & minor quàmuis sursum quidem citius feratur maior, deorsum autem citius minor.

Figura autẽ non causa eius quod est ferri simpliciter, aut deorsum, aut sursum, sed eius qđ velocius, aut tardius. Propter quas aũt causas nõ difficile videre. Dubitatur aũt enim nunc ꝑpter quid lata ferrea & plumbũ supernatant in aqua, alia autẽ minora & minoris grauitatis si sint rotunda, aut longa velut acus deorsum feruntur. Et quia quędã ꝑpter paruitatem supernatant velut pȩsema folium auri, & alia terrea, & pulueres etiã in aere. De his autẽ oĩbus putare qdem causam esse, quẽadmodum Democritus nõ recte habet. Ille enĩ inquit eleuata calida ex aqua sursum pellere, lata, habentiũ grauitatẽ, stricta aũt decidere, pauca enim esse cõpulsantia ipsis. Oportebat autem in aere adhuc magis facere, quẽadmodum instat, & ille ipse sed instans soluit debiliter. Ait enim non in unũ ĩpetum facere seyn, dicens seyn motum eorum quę sursum feruntur corporum.

Eius qđ est hæc quidẽ deorsum ferri corporũ, hęc aũt sursum, hæc autẽ intermediæ utrũq; in ꝓpriam regionẽ, & in regionẽ suppositorũ subdistractis illis cãm uniuscuiusq; de q̃tuor materiã cum dixisset q̃ & eius quę s̃m subam differẽtiæ, & eius q̃ ad ꝓprium locũ, ut ad ꝓpriam spẽm lationis est causa: qm̃ aliqui erant q figuras eius qui s̃m naturã motus cãm ponebãt, ut qui pyramide & sphæra ignem ꝑpter facilitatẽ motus figurabãt: dicit q simpl̃r quidẽ figura nõ est cã motus, neq; fertur aliquid ꝑpter talem figurã sursum, aut deorsum, sed natorũ ferri celeriorẽ motum eũ qui ad proprium locum, talis figura facit. Propter quas autẽ causas figurę cooperãtur ad motus nõ difficile, ait, uidere. Interim aũt dubitata & q̃sita de differentia motuũ ꝑpter figuras. & q̃ uidentur ꝯsonare his qui figuras motuũ cãs ponunt exponens, deinde soluẽs hæc ostẽdit q figura qdem est cooperatiua ad ꝓprios motus, non tamẽ cã. Dubitatur aũt propter qđ in cadẽ materia, puta ferro & plũbo, lata qdem s̃m figuram, etsi grauiora sint supnatant sup aquã, rotũda aũt & parua etsi minora sint uelut acus deorsum ferũtur. Secũdo autẽ ꝑpter quid quorũdã etsi grauitatẽ hñtium corporũ partes supnatãt aquę, ut auri ramenta aurea, uel folia, & pulueres in aere. Videbitur enim iterum propter magnitudinem aurũ grauitatem habere, sed non sui naturam si in non habentia grauitatem diuiditur. Expositis itaq; dubitationibus Democriti solutionem produxit primo, ad quam instare quidem bene, ait, Democritum, soluere autem instãtiam molliter. Soluit autem dubitationem interim Democritus dicens, q̃ ex aqua sursum ferunť calida, esse enim oĩum spermata in oĩbus, ꝑpter quod & fieri oĩa ex omnibus. Talia itaq; latis cõtra pulsantia multa existẽtia ex ampliori aqua q̃ subest latis sursum tenere ipsa, hoc est sursum pellere, stricta aũt paucis existẽtibus obuiantibus ipsis calidis dilabi ipsorũ resistentiam. Sic cum soluisset Democritus eam q̃ à principio dubitationẽ institit qdem bene sibiipsi dicens: Quòd si hoc erat cã, quare lata supsident aquis, oportebat magis in aere hoc facere, plura enim in aere calida q̃ in aqua. Sic cum institisset bene Democritus solõnem debiliter ac molliter adiecit, pp hoc. n. ait, in aere nõ sursum teneri lata à sursum redũdãtibus calidis. qa nõ ĩspissata sunt hęc ĩ aere subtili existẽte & diffuso sicut in aq̃, dispersis igiť ipsis non in unũ impetũ facit motus ipsorũ, ut sursum teneat superiacens etsi latum sit, in aqua autem grossiori existẽte & solidiori cõdẽsantur & inspissantur magis quæ sursum feruntur calida. Dicet autem forte utiq; & mobilitatem aeris esse causam dispersionis. Hanc solutionem & probabiliter assignatam mollem dixit Aristoteles tanquàm nõ ualentem euidentes causas assignare, quod quidem ipse fecit. Com. 17.

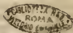
Quoniã aũt sunt hęc qdem facile diuisibilia cõtinuorũ, hęc aũt minus has esse putandũ causas. Facile diuisibile qđ igitur qđ bene terminabile, & magis qđ magis. Aer aũt magis eq̃ talis, aqua aũt terra. Et minus vtiq; in vnoquoq; genere magis de facili diuisibile & distrahitur facilius. Habẽtia qdem igitur latitudinẽ ꝑpter multũ cõprehendere supermanẽt ꝑpter non distrahi qđ plus de facili. Ecõtrario aũt habẽtia figuris ꝑpter pauca cõprehendere ferũtur deorsum, ꝑpter diuidere facile. Et in aere multo magis, quãto magis de facili diuisibilis aquę est. Qm̃ aũt grauitas habet quãdam virtutẽ scđm quã fertur deorsum, & cõtinua ad nõ distrahi, hęc oportet ad inuicẽ cõparare. Si enĩ excedat virtus graui

tatis eam quę in cōtinuo ad distractionē & diuisionē, trāsibit deorsum velocius. Si aūt debilior sit, supnatabit. De graui qdem igitur & leui & circa ipsa accidētibus determinatū sit nobis hoc modo.

Com. 28. Causas assignat q̄re diuersę figurę diuersos faciūt corporū motus. Duas aūt ait esse has. Vnā qdē ꝙ continuorū corporū, hęc quidem sunt facile diuisibilia, hęc aūt minus talia. Et sm q̄d hęc quidem corporū magis sunt diuisiua, hæc aūt minus. Et dicit ꝙ quidē uniuersaliter facile diuisibilia, quia humida, hęc eni sunt facile terminabilia tāq̄ figurata & terminata cōtinētis figura. Talia aūt aer & aqua. Eo aūt ꝙ magis facile diuisibilia sunt magis facile terminabilia existūt. Aer aūt magis q̄ aq̄ talis, humidior eni & facilius terminabilis & aqua q̄ terra. Sed & in eodē genere q̄d minus est facilius diuisibile q̄ maius & distrahit facilius. Nā facilius passibilis est paucus aer multo & pauca aq̄ q̄ multa. His igit sic hābētibus, quoniā grauitatē hñtia diuisiua suppositorū existētia habēt quandā multitudinē sm quā ferunt deorsum, & supposita aūt cōtinua diuisibilia existētia habent quādā uirtutē ut nō distrahātur, has oportet adinuicē cōparare uirtutes. Si eni excedat diuisiue grauitatis uirtus uirtutē quę est in supposito cōtinuo ut nō distrahit, sed cōtinuū ut maneat, non sm aliqd ad quā sm distrahere & diuidere uim iferet diuisiuū citius deorsum latū & distrahet suppositū. Si autē debilior fuerit diuisiui uirtus uirtute suppositi, nō diuidet ab ipso, sed supnatabit diuisiuū. Propter hoc igit lata corpora eo ꝙ ampliorē aquā cōprehendāt, q̄d aūt plus nō similiter facile diuisibile est, nō ferunt deorsum, eo ꝙ oporteat diuidi suppositū & sic ferri. Nō est aūt tanta aqua facile diuisibilis à tanta grauitate. Rotūda aūt aut parua paucę aquę iniacētia diuidūt facile ipsam, & diuidētia ferunt deorsum. In aere autem etiam lata deorsum feruntur, quia facilius diuisibilis est aer quàm aqua.

FINIS.

Deo Optimo Maximo Laus & Honor.

SERIES CHARTARVM/ SECVNDI/ TERTII/ ET QVARTI LIBRI DE COELO

A B C D E F G H I K L M N O/ Omnes Terni O uero Duernus.

Venetijs Apud Hieronymum Scotum.

1544.

FINE